CRISTIAN
MOROIANU

DUBLETE ŞI TRIPLETE ETIMOLOGICE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

III 285.193

editura universităţii din bucureşti

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBL. CENTR. UNIV.
„M. EMINESCU" IAŞI
II 285. 193

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cristian Moroianu

Dublete şi triplete etimologice în limba română

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cristian Moroianu

414.309

Dublete şi triplete etimologice în limba română

391415
B.C.U. IASI

ALE

Editura Universităţii din Bucureşti
2005

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Referenți științifici: Prof. dr. **Theodor Hristea**
Prof. dr. **Gheorghe Chivu**
Prof. dr. **Onufrie Vințeler**
Prof. dr. **Vasile Frățilă**

© Editura Universității din București
Şos. Panduri, 90–92, Bucureşti – 050663; Telefon/Fax: 410.23.84
E-mail: editura_unibuc@yahoo.com
Internet: www.editura.unibuc.ro

Tehnoredactare computerizată: *Victoria Iacob*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOROIANU, CRISTIAN
Dublete şi triplete etimologice în limba română / Cristian Moroianu – Bucureşti: Editura Universității din Bucureşti, 2005
378 p.
Bibliogr.
Indice
ISBN 973-737-038-4

811.135.1'373.6

30. MAR. 2006

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

INTRODUCERE

Semnalată, pentru prima dată, la sfârşitul secolului al XVII-lea, problema dubletelor şi tripletelor etimologice a revenit în atenţia cercetătorilor destul de târziu. Secolul al XIX-lea a cunoscut o reevaluare a discuţiei, fiind o etapă importantă mai ales pentru inventarierea şi clasificarea exemplelor. Astăzi, conceptul este valorificat în aproape toate domeniile lingvisticii. Plecând de la definiţia iniţială a dubletelor etimologice, s-a ajuns, din diverse perspective, la dublete formale, semantice, etimologice, neetimologice, interne, externe, lexicale, gramaticale, afixale, afixoidale, mixte etc., toate având la bază premisa unor opoziţii binare manifestate în fonetică, în gramatică, vocabular (semantică) şi frazeologie. Cercetarea de faţă încearcă, pe baza rezultatelor cunoscute până în prezent şi plecând de la definiţia general acceptată a dubletului, să raporteze conceptul la diverse niveluri ale limbii, precizându-i limitele şi încercând să evite riscurile unor posibile confuzii. În acelaşi timp, am considerat foarte importantă evidenţierea perspectivelor de abordare. Explicaţia unei asemenea insistenţe este aceea că, cel puţin în lingvistica românească, nu există o clară şi unanim acceptată delimitare între o unitate lingvistică şi varianta (sau variantele) ei. Rezultatul unor astfel de confuzii se reflectă, categoric, cel puţin în activitatea lexicografică. Din acest punct de vedere, lucrarea propune unele sugestii privitoare la tratarea cuvintelor într-un dicţionar, în funcţie de specificul acestuia, folosind argumente ce ţin de fonetică, gramatică, semantică, registru stilistic, etimologie etc. Îmbinarea cercetării sincronice cu cea diacronică este una dintre premisele de bază ale demersului nostru, care ţine seama de cunoscuta aserţiune a lui Eugenio Coseriu: „limba funcţionează sincronic şi se constituie diacronic". Acest mecanism lingvistic complex, guvernat de reguli, dar având numeroase excepţii şi aparente contradicţii ne-a determinat să facem un parcurs etimologic de la un cuvânt – etimon (de multe ori) îndepărtat, să urmărim evoluţia lui formală şi semantică în limba-sursă (statutul morfologic, categoriile gramaticale, modificările suferite şi relaţia cu posibile variante), traseul efectuat prin diverse limbi intermediare şi, în sfârşit, pătrunderea lui în română (modalitatea de intrare, adaptarea morfologică şi evoluţia semantică). Cunoscut fiind caracterul relativ al limitelor dintre omonimie şi polisemie, am corelat evoluţia de sens cu observarea caracteristicilor formale (accentuale şi gramaticale) ale dubletelor discutate (etimoane şi unităţi lingvistice obţinute din acestea).

Lucrarea este structurată în trei părţi, fiecare alcătuită din mai multe capitole. Prima parte tratează succint problema variantelor lingvistice (definiţie, clasificare generală, caracteristici, exemple, transformarea lor în cuvinte diferite etc.). Partea a doua prezintă şi analizează dubletele lingvistice (definirea conceptului, clasificare generală, probleme speciale, relaţia dintre cuvinte şi variante, principalele accepţii ale dubletului în

lingvistica românească şi europeană, tipuri de dublete şi concluzii). În cea de-a treia parte, care reprezintă corpul principal al cărţii, este definit dubletul etimologic şi se face o clasificare generală, în funcţie de perspectivele de abordare a fenomenului. Urmează prezentarea detaliată a principalelor tipuri şi subtipuri de dublete etimologice, liste de exemple şi comentarii pentru fiecare serie, urmărindu-se, cu precădere, modalitatea de pătrundere în limba română şi apartenenţa la o anumită categorie lexico-gramaticală. Fiecare categorie este analizată din punct de vedere semantic, cu observaţii de natură lexicologică şi lexicografică.

Aşa cum era de aşteptat, în această ultimă parte materialul bibliografic esenţial este reprezentat de dicţionare (româneşti şi străine). Ca lucrări de referinţă am folosit, pentru limba română, trei dicţionare explicative şi etimologice, dintre care unul istoric (DA/DLR) şi două sincronice (DEX_2 şi NDN), la care se adaugă, desigur, informaţii preluate din CADE, CDER, DILR, DLRV etc. În faţa unor concepţii lexicografice diferite privind originea, evoluţia şi statutul cuvintelor, am optat pentru preluarea descriptivă a informaţiilor din dicţionare, fără o analiză etimologică (geografică sau temporală) de detaliu. Rezultatul unei asemenea opţiuni este prezenţa masivă a etimologiei multiple, ca urmare a tratării convenţionale a unităţilor lingvistice la acelaşi nivel. Observaţiile critice de natură lexicologică şi lexicografică se referă mai ales la inconsecvenţele manifestate de dicţionare, indiferent de specificul lor; în acest sens am evidenţiat la unele dublete lexicale calitatea lor de unităţi lingvistice diferite, care trebuie tratate separat cel puţin în dicţionarele sincronice.

Capitolul *Concluzii* rezumă principalele aspecte, motivează prezenţa sau, dimpotrivă, absenţa anumitor probleme şi evidenţiază importanţa studierii acestei interesante realităţi lingvistice atât pe plan teoretic, cât şi practic. Spre deosebire de majoritatea cercetătorilor care au studiat fenomenul, nu am intenţionat să facem o cercetare critică a multiplelor denumiri ale conceptului, considerând mai importantă aprofundarea conţinutului. Deşi nu este cea mai fericită alegere, termenul **dublet** are o tradiţie în lexicologia românească şi am preferat să îl folosim ca atare.

Rezultat al unei cercetări de aproape un deceniu, această carte îşi datorează existenţa în primul rând sugestiei, apoi îndrumărilor permanente ale prof. univ. dr. Theodor Hristea, căruia îi exprim, pe această cale, mulţumirile şi recunoştinţa mea. De asemenea, mulţumesc acad. G. Mihăilă şi prof. univ. dr. Gheorghe Chivu, Onufrie Vinţeler şi Vasile Frăţilă pentru observaţiile făcute în vederea publicării cărţii şi pentru întreg sprijinul acordat.

BCU IAŞI/CEL

VARIANTE LINGVISTICE

I.1. Definiție. Clasificare generală. Stabilirea statutului de variantă a unei unități lingvistice ridică probleme în primul rând datorită complexității noțiunii de **cuvânt,** pe larg discutată în lingvistica generală[1]. Conform celei mai cunoscute definiții date acestui concept de către Antoine Meillet, cuvântul reprezintă asocierea unuia sau mai multor sensuri cu un complex sonor, susceptibil de o întrebuințare gramaticală în procesul comunicării[2].

Orice cuvânt flexibil reprezintă o unitate într-o diversitate de forme sau aspecte gramaticale; el este în realitate ansamblul formelor sale flexionare, raportate la același sens lexical. Cuvântul trebuie considerat o invariantă lexicală (determinată istoric), cu o formă-tip și cu un sens principal (fundamental): invariantă *fonetică*, având un înveliș sonor acceptat și recomandat de normele limbii literare la un moment dat în evoluția ei, *semantică*, având un sens principal din care pot deriva sensuri secundare, și *gramaticală*, care presupune varietatea flexionară a unei categorii lexico-gramaticale.

Atunci când, din diverse motive, la același nivel sau la niveluri de limbă diferite, forma-tip a unui cuvânt, acceptată de normele limbii literare „contemporane" și inserată în dicționare drept cuvânt-titlu, suferă modificări ce îi ating corpul fonetic, grafia, accentul, morfemele, fără ca sensul lexical principal și cel gramatical să se schimbe, putem vorbi de *variante* ale aceleiași unități lingvistice. O definiție generică a conceptului de *variantă lingvistică* este dată în DEX_2, s.v.: „formă a unui element lingvistic care diferă de aspectul tipic, obișnuit al acestui element".

Raportate la limba literară, ele pot fi considerate pe același plan cu forma-tip a unității respective, ca *variante literare libere* [3], sau pot avea, în comparație cu aceasta, caracter neliterar.

---

[1] Al. Rosetti, *Le mot. Esquisse d'une théorie générale,* Ediția a IV-a, 1982, revăzută și augmentată, în *Études de linguistique générale,* București, Editura Univers, 1983, pp. 164–238.

[2] *Ibidem,* p. 186.

[3] Gabriela Pană Dindelegan, *În sprijinul variantelor literare libere,* în SCL, XXXIV, nr. 5, 1983, pp. 446–450; Simona Tomulescu, *Despre variantele literare libere la nivel gramatical,* în LLR, XXVI, nr. 3, 1997, pp. 11–13. Acest tip de variante este inventariat în DOOM ca „variante existente în norma limbii literare actuale, folosite în exprimarea neutră din punct de vedere stilistic, stând aproximativ pe același plan și având adesea o pondere egală în uz" (vezi Mioara Avram, *Variante din normă și alte variante,* în LR, XXXIII, nr. 2, 1984, p. 150, republicat în volumul autoarei, *Probleme ale exprimării corecte,* București, Editura Academiei, 1987, pp. 28–30).

Ceea ce definesc (sau ar trebui să definească) dicționarele sincronice sunt invariantele lexicale (lexemele), titlul unui articol lexicografic jucând rolul de simbol arbitrar al unui lexem[4].

Variante pot avea nu numai unitățile lexicale, ci şi afixele (lexicale sau gramaticale), afixoidele şi chiar unitățile frazeologice. Criteriul esențial în stabilirea statutului de variantă, pe lângă originea comună, este identitatea semantică: o unitate lingvistică suportă modificări formale nonderivative, mai mult sau mai puțin accidentale, cu diverse grade de motivare, obținute în planul vorbirii[5], fără ca sensul principal al unității respective să se schimbe.

O primă clasificare, din punctul de vedere al apartenenței la un anumit nivel lingvistic, este următoarea: a) *variante lexicale,* reprezentând modificările fonetice[6], accentuale, grafice şi morfematice ale cuvintelor; b) *afixale*, privitoare la variațiile formale ale afixelor; c) *afixoidale*, vizând cu precădere oscilațiile de adaptare ale elementelor de compunere savantă şi, în sfârşit, c) *frazeologice*, sensul tuturor acestor unități rămânând neschimbat în esență.

Variantele, în special cele lexicale (la care ne vom referi mai detaliat în continuare), diferă prin modificări fonetice realizate în interiorul limbii[7], determinate sau nu de particularitățile formale ale etimonului, precum şi prin modalitatea de pătrundere şi de adaptare a unui împrumut.

După proveniență, variantele sunt de două tipuri: *interne* şi *externe*. Primele sunt create în interiorul limbii de la o unitate lingvistică a cărei formă a fost modificată, mai mult sau mai puțin, prin analogie sau prin alte procedee interne nonderivative: etimologia populară, hipercorectitudinea, contaminația etc[8]. Prin urmare, modificarea formei unei unități lingvistice în interiorul unei limbi depinde de influența unor factori care, acționând individual sau, cel mai adesea, conjugat, determină variații de diverse feluri, cu păstrarea aceluiaşi sens. Aceşti factori modificatori sunt de ordin etimologic, geografic, temporal, social, cultural, stilistic etc.

Variantele *externe* sunt obținute prin preluarea şi adaptarea împrumuturilor provenite din două sau mai multe surse directe. Variantele externe (literare sau neliterare) ale unităților lingvistice cu etimologie multiplă[9] sunt numite, prin convenție, *variante*

---

[4] *Tratat de lingvistică generală* (Redactori responsabili: Al. Graur, S. Stati, Lucia Wald), Bucureşti, Editura Academiei, 1971, cap. *Unitățile limbii. Cuvintele*, p. 227. Clasificarea variantelor lexicale, numite şi alolexeme, este următoarea: variante semantice (diversele sensuri ale unui cuvânt), fonetice, poziționale şi gramaticale.

[5] *Lingvistica integrală. Interviu cu Eugeniu Coşeriu*, realizat de Nicolae Saramandu, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Române, 1996, pp. 134–136.

[6] Modificările fonetice afectează fie radicalul (în cazul variantelor lexicale), fie afixele flexionare (sufixe, desinențe), fie afixele derivative. Aceste schimbări pot fi condiționate de structura sonoră a cuvintelor sau pot fi determinate de diverse tendințe de pronunțare.

[7] Este utilă distincția dintre *variantele poziționale*, caracterizate prin distribuție comple-mentară, şi *variantele individuale*, care depind de actele concrete de vorbire (vezi DSL, s.v. *variantă*).

[8] Th. Hristea (coordonator), *Sinteze de limba română*, ediția a III-a, revăzută şi din nou îmbogățită. Bucureşti, Editura Albatros, 1984, pp. 9–11.

[9] Al. Graur, *Etimologia multiplă*, în *Studii de lingvistică generală,* Bucureşti, Editura Academiei, 1955, pp. 26–35; Th. Hristea, *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note.* Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1968, pp. 103–108.

etimologice[10]. La rândul lor, acestea pot fi modificate, sub diverse aspecte, în interiorul limbii. Este vorba, aşadar, de o dublă transformare: pe de o parte, adaptarea obligatorie a etimonului extern, pe de altă parte, posibila modificare pe cale internă a împrumutului respectiv. Prima este determinată de caracteristicile formale ale etimoanelor, a doua se poate realiza la nivel secundar (contextual sau individual) pe teren românesc.

Cele mai multe dintre variante, interne sau externe, au caracter neliterar. Ele trebuie grupate[11] împreună cu forma considerată literară de către normele în vigoare şi tratate ca un singur cuvânt, ca o unitate într-o varietate de forme.

Independent de perspectiva etimologică, modificările secundare care afectează forma cuvintelor aparţin nivelului regional sau popular, ceea ce justifică prezenţa şi luarea în considerare a unor variante fonetice şi gramaticale specifice unor zone geografice de mai mică sau mai mare întindere. Multe dintre variantele *regionale* sau *populare* au caracter arhaic, folosirea lor fiind astăzi restrânsă. Prin urmare, din punct de vedere temporal, variantele (interne sau externe) pot fi numite *arhaice*, *învechite* sau *actuale*[12], chiar *recente*.

Variantele mai pot fi clasificate şi în funcţie de gradul de cultură al vorbitorilor, de vârstă, de mentalitate etc. Este evident faptul că existenţa unei variante îşi găseşte o explicaţie nuanţată numai prin împletirea tuturor acestor factori. În sfârşit, variantele de orice tip trebuie discutate inclusiv din punctul de vedere al motivaţiei: unele dintre ele sunt *involuntare*, determinate de factori ce depăşesc individul subordonat unui anumit context sau, dimpotrivă, sunt *voluntare*, create cu intenţie programatică sau stilistică.

I.2. Subtipuri de variante. Caracteristici şi exemple. După această trecere în revistă a perspectivelor de abordare a problemei variantelor şi a principalelor tipuri, vom analiza pe rând fiecare categorie, insistând mai ales pe variantele interne. Aşa cum am anticipat, variantele *lexicale* sunt determinate de modificările formale ale cuvântului-radical. În interiorul acestei categorii, se remarcă mai multe subtipuri. Variantele lexicale *propriu-zise* (*fonetice*) sunt obţinute prin diverse accidente şi devieri fonetice de tip popular, regional[13] etc., realizate involuntar sau cu intenţie stilistică. Ele sunt motivate, în primul rând, de tendinţa de comoditate a vorbitorilor (prin sincopă, metateză, asimilare, disimilare etc.); în al doilea rând, prin tendinţa, aparent opusă celei anterioare, de exprimare redundantă[14] (prin propagare, anticipare etc.)[15]; în sfârşit,

---

[10] Caracter „etimologic" au, însă, din perspectiva raportării la invariantă, toate tipurile de variante.

[11] Despre selectarea şi modalitatea de tratare a variantelor în dicţionare, vezi Lidia Sfârlea, *Variantele cuvintelor în „Dicţionarul limbii române"*, în LR, XIII, nr. 4, 1964, pp. 316–330.

[12] Un corpus bogat de termeni ştiinţifici, cu variante mai vechi sau mai noi, conţine *Indicele de cuvinte şi forme* întocmit de N.A. Ursu, *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1962, pp. 139–299.

[13] Vezi CADE, s.v. *variantă:* „Formă puţin diferită pe care o are un cuvânt în altă parte a ţării".

[14] Această tendinţă de exprimare redundantă se manifestă în opoziţie **reală** cu prima mai ales la nivelul mărcilor gramaticale.

[15] Pentru accidentele fonetice de diverse tipuri, vezi Sextil Puşcariu, *Limba română* (II) *Rostirea*. Ediţie îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram. Bucureşti, Editura Academiei, 1994, pp. 116–172; 299–345.

B.C.U. "M. EMINESCU" IAŞI

variantele contextual-stilistice se justifică prin intenția autorului. Aceste modificări la nivel fonetic, indiferent de motivație, de zona lor de producere și de acțiune, se explică prin etimologie populară, contaminație, hipercorectitudine, analogie[16] etc.

Variantele *fonetice* pot fi, așadar, *populare, regionale* sau specifice unei anumite categorii de vorbitori, *voluntare* sau *involuntare*, *arhaice* sau *actuale*, *interne* sau *externe*, *literare* sau *neliterare* etc.

La rândul lor, variantele lexicale *accentuale* sunt *etimologice* (justificându-și poziția diferită a accentului prin proveniența din mai multe surse externe) sau pot fi create exclusiv pe cale internă, în general prin analogie. De multe ori, o variantă accentuală explicabilă etimologic (singura normală în perioada imediat următoare împrumutului) a fost modificată pe cale internă, sub presiunea sistemului. Astfel, varianta etimologică *máscul* (din lat. *másculus*) a evoluat spre pronunțarea oxitonă *mascúl,* astăzi literară, prin analogie cu seria mult mai numeroasă de cuvinte accentuate pe segmentul final *–úl*: *caraúl, credúl, emúl, noctambúl, preambúl, sătúl, somnambúl* etc. Tot prin analogie cu o bogată serie lexicală își transferă accentul pe ultima silabă și *gráham* (din germ. *Gráhambrot*), rezultând varianta, devenită literară, *grahám* (cf. *bairám, balsám, dinám, salám* etc.); *precáut* (din lat. *precáutus*) se transformă în *precaút* (cf. *atribút, crescút, făcút, născút, tăcút, trecút* etc.); *stábil* (din lat. *stábilis*, it. *stábile*) în *stabíl* (cf. *agíl, debíl, fragíl, mobíl* etc.), *tómbolă* (din it. *tómbola*) în *tombólă* (cf. *alveólă, aureólă, creólă, gondólă, rigólă, varióla* etc.), *úmil* (din lat. *húmilis*, it. *úmile*) în *umíl* (cf. seria analogică *dactíl, etíl, gentíl, infantíl, metíl, subtíl, tactíl* etc.). În aceeași situație se află și unele substantive moștenite: *dumínică* (lat. *domínica*) devine *dúminică* (cf. *lúni, márți, miércuri, jói, vineri*), *primăvără* (lat. *primavéra*, cf. it. *primavéra*) devine *prímăvară* (după modelul lui *iárnă, toámnă, vără*) etc[17].Variantele accentuale pot fi acceptate de normele limbii literare, circulând în variație liberă (așa-numitele *variante literare libere*, dublete accentuale literare, diferențiate prin accent[18]): *ánost* și *anóst, áustru* și *aústru, barítоn* și *baritón, bísmut* și *bismút, bóston* și *bostón, cálcar* și *calcár, cráter* și *cratér, dígama* și *digáma, facsímil* și *facsimíl, féculă* și *fecúlă, íntim* și *intím, márcher* și *marchér, profésor* și *profesór, protéctor* și *protectór, subúrbie* și *suburbíe, translátor* și *translatór, vérmut* și *vermút, víndiac* și *vindiác* etc., sau una dintre ele are caracter neliterar: *bolnáv* și *bólnav, míriște* și *mirîște, tróiță* și *troíță* etc[19].

Variantele *grafice* se explică, în general, prin etimologie multiplă: cuvântul *rasă* era ortografiat într-o perioadă anterioară *rassă*, ceea ce îi confirmă și originea germană, alături de cea franceză; la fel se justifică și variantele grafice *glossă* alături de *glosă, tick-tack* și *tic-tac*[20], *stress* și *stres*, *en-gros* și *angro* etc. La nivel sincronic, cele mai multe variante grafice (mai ales ale împrumuturilor din engleză și franceză) rezultă din

---

[16] Th. Hristea, *Probleme de etimologie*, pp. 205–315.

[17] Idem, *Accentuări prin analogie*, în RLit., nr. 10 din 8 martie,1979, p. 8.

[18] Idem, *Sinteze ...*, pp. 171–173. Autorul consideră dubletele accentuale, indiferent de felul lor, ca „o categorie cu totul specială în cadrul categoriei mai largi a dubletelor fonetice" (Vezi și *Dublete accentuale literare,* în TRom., nr. 243 din 1 mai 1983, p. 11).

[19] Din exemplele menționate, numai prima formă este considerată corectă de normele limbii literare actuale.

[20] Idem, *Probleme de etimologie*, pp. 105–106.

combinarea sau suprapunerea unor modalități diferite de adaptare: cea fonetică (prin respectarea relativă a regulilor de pronunțare din limba de origine) și cea etimologică (prin preluarea exactă a grafiei etimonului) și au, de regulă, cel puțin deocamdată, caracter neliterar: *aiceberg* (cf. *aisberg* și *iceberg*), *bodiguard* (cf. *bodigard, badigard* și *body-guard*), *bridgi* (cf. „*brigi*" și *bridge*), *cogniac* (cf. *coniac* și *cognac*), *hippi* (cf. *hipi* și *hippy*), *mignion* (cf. „*minion*" și *mignon*), *naylon* (cf. *nailon* și *nylon*), *pick-ap* (cf. „*picap*" și *pick-up*) etc. Uneori, adaptarea grafică hibridă este singura câștigătoare din concurența celorlalte tipuri: *bleumarin*, *bulevard*, *cozeur*, *dizeur* etc[21].

Un argument suplimentar al relației de interdependență între morfologie și lexic îl reprezintă *variantele morfologice* (*lexico-morfologice*)[22]. Vom lua în considerare acest tip de variante ca fiind reprezentat de diverse adaptări morfologice ale unei unități lexicale la sistemul lingvistic autohton, manifestate prin oscilații desinențiale de gen, număr și caz la nume sau prin concurența unor morfeme gramaticale[23] la verb. Este vorba de formele gramaticale duble ale cuvintelor, obținute cu ajutorul afixelor flexionare aflate în alternanță[24]:

a) variante de gen: *apocalips/apocalipsă, autograf/autografă, cataplasm/ cataplasmă, control/controlă, creton/cretonă, falanster/falansteră* etc.;
b) variante de număr la feminine: *ancore/ancori, arșice/arșici, betele/beteli, colinde /colinzi, colive/colivi, comande/comenzi, coperte/coperți* etc.;
c) variante de număr la neutre: *adultere/adulteruri, aerodroame/aerodromuri, albușe/albușuri, apetite/apetituri, așternute/așternuturi, cabarete/cabareturi* etc.;
d) variante sufixale la verb: *curăța/curăți, gâdila/gâdili, sughița/sughiți, tărăgăna /tărăgăni; copie/copiază, înfioară/înfiorează, lucră/lucrează, mustră/ mustrează, perie/periază, cheltuie/cheltuiește, dogoară/dogorește* etc.

O altă categorie de *variante morfologice* este constituită din dubletele de singular ale numelor, refăcute din formele de plural, în cele mai multe cazuri, prin *derivare regresivă morfologică*[25]. Aceste forme duble de singular se disting între ele prin timbrul vocalei accentuate, prin consoana finală a temei sau prin vocala

---

[21] Idem, *Ortografia și ortoepia neologismelor românești* (*cu specială referire la împrumuturile recente*), în LL, XL, vol. II, 1995, pp. 39–41.

[22] Am menținut denumirea de variante lexico-morfologice, destul de ambiguă, cu o dublă motivație: morfemele gramaticale sunt mărci obligatorii (realizate pozitiv sau prin zero) ale cuvintelor flexibile și, mai ales, pot diferenția două variante în unități lexicale de sine stătătoare.

[23] Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"*. Ediția a II-a, București, Socec & Comp., 1948, pp. 51–155. Vezi și Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, Editura Științifică, 1968, pp. 80–170 (pentru nume) și 228–249 (pentru verb).

[24] Unele dintre ele (spre ex. *-e/-uri*) vor fi amintite la *variantele afixale gramaticale*. Considerarea ca „variante" a acestor morfeme trebuie înțeleasă strict în sensul producerii, prin atașarea la același radical, a unor variante lexico-morfologice. Din punct de vedere etimologic, unele sunt unități lingvistice cu origini diferite (spre ex., *-e/-i* la feminine), altele au evoluat din același etimon originar (spre ex., *-e/-uri* la neutre).

[25] Th. Hristea, *Derivarea regresivă morfologică în raporturile ei cu cea lexicală*, în vol. *Sistemele limbii* (Coordonatori: I. Coteanu și Lucia Wald), București, 1970, pp. 97–118.

caracteristică declinării[26]. Ex.: *breaslă* şi *breslă* (din pl. *bresle*), *cămaşă* şi *cămeşe* (din pl. *cămeşi*), *capăt* şi *capet* (din pl. *capete*), *famăn* şi *famen* (din pl. *fameni*), *farmăc* şi *farmec* (din pl. *farmece*), *geamăn* şi *gemen* (din pl. *gemeni*), *livadă* şi *livede* (din pl. *livezi*), *unealtă* şi *uneltă* (din pl. *unelte*) etc.

Variantele afixale au, de regulă, aceleaşi caracteristici şi motivaţii ca variantele lexicale depinzând, în bună măsură, de corpul fonetic al radicalului. După natura afixelor, ele sunt de două categorii: *gramaticale* şi *derivative*. Prima categorie este formată din variaţii fonetice ale sufixelor gramaticale[27]. Unele variante ale sufixelor gramaticale au caracter etimologic, spre exemplu cele de gerunziu *-ind /-ând* şi cele de participiu *-(a)t/ -(â)t/-(i)t/-(u)t*.

A doua categorie de *variante afixale*, respectiv cele *derivative*, afectează afixele lexicale (sufixele derivative şi prefixele). Ele sunt motivate în general etimologic, depinzând de modul şi momentul adaptării la corpul fonetic al radicalului. *Variantele derivative* sunt *sufixale* şi *prefixale*. În limba română există un număr considerabil de variante *sufixale* care, alăturate aceluiaşi radical, formează, implicit, variante lexicale. Ele au intrat în limba română prin moştenire sau, cele mai multe, prin împrumut: *-aj/-agiu, -ar, -ariu/-er, eriu, -bil/-bel, -ant/-ent/-ente(-ante), -anță/-ență, -eală/-ială, -ie/-ion/-iune, -tură/-atură/-ătură/-etură/-itură/-sură, -ăt/-et, -isi/-asi/-esi/-osi, -ipsi/-fsi/ -xi, -ifica/-efica/-ifia/-efia, -ona/-iona, -ache/-achi, -inte/-ință* etc.[28]

Variantele *prefixale* se referă fie la prefixele vechi (*des-/dez-, răs-/răz-* etc.), fie la cele neologice (*a-/an-/ana-, ab-/a-/abs-, arhi-/archi-, circum-/cercum-/cercon-/circom-/circon-/circun-/țircon-/țircum-*)[29] etc. Ca şi variantele sufixale, ele pot fi moştenite, împrumutate (de obicei din mai multe surse) sau calchiate, interne sau externe şi sunt, prin definiţie, etimologice.

În egală măsură, se poate vorbi şi de *variante afixoidale* (*prefixoidale* şi, mai puţine, *sufixoidale*), care reprezintă rezultatul fonetic al adaptării prefixoidelor şi sufixoidelor la radical, în limba de origine; ele sunt elemente de compunere savantă de proveniență externă şi au caracter etimologic: *aceto-/aceti-, acvi-/acva-/aqua-, aero-/aeri-, agro-/agri-, alumino-/alumo-, arhe-/arheo-, baş-/başa-*; *-buz/-bus, -gog/ -agog, -orama/-rama*[30] etc.

Recapitulând principalele tipuri şi subtipuri de variante, propunem următoarea clasificare:

---

[26] Jacques Byck şi Al. Graur, *De l'influence du pluriel sur le singulier des noms en roumain*, în BL, I, 1933, pp. 14–57 (republicat în vol. Jacques Byck, *Studii şi articole. Pagini alese.* Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Florica Dimitrescu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, pp. 49–92). Pentru aceeaşi problemă, vezi şi Th. Hristea, *Probleme de etimologie*, pp. 326–329.

[27] Ele pot fi determinate de structura fonetică a radicalului sau sunt analogice.

[28] Pentru variantele sufixale am consultat SMFC, vol. I–VI, 1959–1972. Pentru sufixele verbale şi variantele lor, vezi FCLR, vol. al III-lea, 1989.

[29] Vezi FCLR, vol. al II-lea, 1978.

[30] *Ibidem*, vol. I, 1970, pp. 243–260.

I. Variante lexicale:
a) propriu-zise (de tip fonetic): externe (modificabile în vorbire) şi interne
b) accentuale: externe (etimologice) şi interne
c) grafice: externe (etimologice) şi interne (prin contaminaţie)
d) morfologice: de gen şi număr la substantive; prin derivare regresivă morfologică; de conjugare, mod şi timp la verbe.

II. Variante afixale:
a) gramaticale (interne)
b) derivative: sufixale şi prefixale (interne şi externe).

III. Variante afixoidale (exclusiv externe): sufixoidale şi prefixoidale[31].

I.3. Transformarea variantelor lexicale în cuvinte diferite. O particularitate a variantelor lexicale, esenţială pentru delimitarea conceptului de dublet etimologic, este posibilitatea transformării lor în cuvinte diferite printr-o specializare semantică marcată suplimentar, în multe cazuri, de elemente gramaticale. În această situaţie se află o categorie numeroasă de dublete etimologice provenite, pe cale internă, din variante de diverse feluri (propriu-zise, accentuale, lexico-morfologice)[32]:

a) împrumuturi neologice în *-ie* şi *-iune* specializate semantic[33]: *concesie/concesiune, emisie/emisiune, fracţie/fracţiune, funcţie/funcţiune, lecţie/lecţiune, raţie/raţiune* etc.
b) împrumuturile divers adaptate în română dintr-un unic etimon şi diferenţiate ca sens: *bor/bord, rever/revers, volan/volant* etc.
c) dublete ale căror variaţii accentuale, determinate de etimologia multiplă[34], se specializează semantic: *cavalérie/cavalerie, comédie/comedie, compánie/companie, coréctor/corectór, dómino/dominó, vestíbul/vestibúl* etc.

---

[31] Nu am inclus aici variantele frazeologice, pentru care vezi Cristian Moroianu, *Tipuri de variante*, în LL, XLIII, vol. III–IV, 1998, pp. 30–31. Această ultimă categorie nu are un corespondent la nivelul dubletelor etimologice.

[32] Vezi o minuţioasă analiză teoretică asupra fenomenului în discuţie la Mioara Avram, *Mijloace morfologice de diferenţiere lexicală în limba română,* în SCL, IX, nr. 3, 1958, pp. 315–332. Autoarea analizează acest aspect din perspectiva desfacerii polisemiei unui cuvânt în omonime parţiale (p. 316).

[33] Th. Hristea, *Despre unele dublete lexicale,* în RLit., nr. 19 din 12 mai 1977, p. 10; *Dublete lexicale în -ie şi -iune,* în TRom., nr. 197 din 15 ianuarie 1981, p. 11; *Dublete specializate semantic,* în TRom., nr. 198 din 1 februarie 1981, p. 11.

[34] Fenomenul nu afectează exclusiv împrumuturile. Vezi, în acest sens, Mioara Avram, *Note asupra accentului ca mijloc de diferenţiere semantică în limba română,* în *Omagiu lui Iorgu Iordan,* Bucureşti, Editura Academiei, 1958, pp. 53–58.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

d) variații de gen și număr disociate ca sens: *ax/axă, batist/batistă, fascicul/ fasciculă, franj/franjă, garderob/garderobă, grup/grupă, minut/minută* etc.; *butoane/butoni, calcule/calculi, cămine/căminuri, centre/centri* etc.

e) dublete create în urma specializării semantice a unor variante obținute prin derivare regresivă morfologică: *cap/capăt, crac/cracă, frâu/frână* etc.

f) variante de diateză, mod și timp, în cadrul aceleiași conjugări, diferențiate lexical: *a uita/a se uita, a pleca/a se pleca, a îndura/a se îndura* etc.; *absolv /absolvesc, acord/acordez, manifest/manifestez, reflect/reflectez* etc.[35]

[35] Toate aceste situații vor fi discutate teoretic și inventariate, în funcție de diversele perspective de abordare a subiectului, în capitolele următoare.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DUBLETE LINGVISTICE

II.1. Definiție. Clasificare generală. Termenul *dublet*, în sens lingvistic, denumește generic *orice pereche de elemente de limbă* (*unități diferite sau variante*) *care se grupează pe baza unor diverse criterii* (*formale, semantice* etc.)[1].

Așa cum s-a putut observa în paginile anterioare, **dubletele alcătuite din variante** sunt clasificabile, în funcție de tipul și de raportarea lor la limba literară, astfel:

a) dublete fonetice (literare[2] sau neliterare)
b) dublete accentuale (literare[3] sau neliterare)
c) dublete grafice (literare sau neliterare)
d) dublete morfologice[4] (literare sau neliterare)[5]

La rândul lor, după specificul elementelor componente, **dubletele alcătuite din unități lingvistice diferite** pot fi clasificate în:

a) dublete lexicale
b) dublete afixale
c) dublete afixoidale
d) dublete mixte – lexico-afixale
lexico-afixoidale[6]

Spre deosebire de dubletele alcătuite din variante (care se raportează, obligatoriu, la un singur etimon, direct sau indirect), dubletele alcătuite din unități diferite (lexicale, afixale etc.) pot fi, din punctul de vedere al originii, de două feluri: *neetimologice* (provenite din etimoane diferite) și *etimologice* (din același etimon).

---

[1] Vezi, în acest sens, folosirea termenului *dublet* de către Alfred Ernout și Antoine Meillet în *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots.* Nouvelle édition, revue, corrigée et augmentée d'un index. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1939; aceeași accepție și la Pierre Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, Paris, Editions Klincksieck, vol. I–IV (1968–1980).

[2] Th. Hristea, *Sinteze ...*, p. 10.

[3] Idem, ibidem, p. 172.

[4] Jacques Byck, Al. Graur, *art. cit.*, p. 14. Pentru orice tip de dublete literare, vezi DOOM.

[5] Dubletele alcătuite din variante pot fi, de asemenea: *lexicale* (compuse din variante ale unor cuvinte), *afixale* (compuse din variante ale afixelor gramaticale sau derivative), *afixoidale*, *frazeologice* etc.

[6] Nu am luat în discuție dubletele frazeologice și lexico-frazeologice pentru că nu au corespondente etimologice. Ele sunt analizabile exclusiv din punct de vedere semantic.

BCU CLUJ UNIVERSITATEA LIBRARY

Dublete lexicale neetimologice (sau *semantice*)[7] sunt acele perechi de cuvinte cu origini diferite, care se pot grupa pe criterii strict semantice (de sinonimie[8], antonimie, omonimie, paronimie etc.). Theodor Hristea vorbeşte de *dublete sinonimice* clasificabile din perspectivă morfologică[9]: *substantivale, adjectivale, verbale* etc., de *dublete sinonimice* obţinute prin calc şi împrumut etc. Relaţia de sinonimie este, de altfel, adeseori invocată şi în contextul analizei semantice a dubletelor etimologice: „un cuvânt, unic la origine, capătă cu timpul două aspecte fonetice (fiindcă a intrat în limbă la epoci sau pe căi diferite) care sunt simţite ca două cuvinte având (aproximativ) acelaşi sens. De ex., *închina(re)* şi *înclina(re)* provin amândouă din lat. *inclinare* (primul direct şi de aceea unele sunete au suferit modificări, celălalt împrumutat în sec. XIX); *păgân* şi *pogan* (cel dintâi continuă lat. *paganus*, al doilea este sl. *pogan*, împrumutat din latineşte) (...)"[10]. În accepţia generală a termenului se includ, de asemenea, şi dubletele *antonimice*[11], *omonimice, paronimice* etc., indiferent de natura lor: lexicale, afixale, afixoidale, frazeologice sau mixte.

O categorie specială de dublete sinonimice sunt şi cele realizate prin calc şi împrumut: *angular* şi *unghiular, cadrilater* şi *patrulater, coabita* şi *conlocui, consacra* şi *consfinţi, decimal şi zecimal, extinctor* şi *stingător, parloar* şi *vorbitor* etc. Denumirea acestor dublete ca sinonimice şi etimologice[12] nu poate fi aplicată, în sensul acceptat de noi, tuturor exemplelor din categoria menţionată. În consecinţă, perechi de tipul *coabita-conlocui, imediat-nemijlocit, omniscient-atotştiutor* etc. trebuie diferenţiate de celelalte pentru că termenul calchiat nu îl traduce pe cel împrumutat prin elemente cu aceeaşi origine[13]. Spre deosebire de exemplele amintite, în cazul dubletului *extinctor* (din fr. *extincteur*, cf. lat. *extinctor* < lat. *extinguere*) şi *stingător* (după fr. *extincteur*, cf. lat. *extinctor* < *extinguere*, ultimul moştenit în rom. *stinge*) există o corespondenţa exactă între componentele formale: *ex-/s-*; *-stinc-/-sting-*; *-tor/-(ă)tor*, ceea ce îi confirmă caracterul etimologic. Unele dintre perechile menţionate pot fi considerate *dublete*

---

[7] Vezi G. Giuglea, *Probleme semantice. Expresii cu dublete lexicale*, în CL, VII, nr. 1, 1962, pp. 149–154.

[8] Vezi Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, Editura Ministerului Învăţământului, 1956, pp. 48, 50. Autorul vorbeşte despre „dublete şi triplete care iau naştere prin mijloacele interne ale limbii (*brădet/brădiş, cărpinet/cărpiniş, frăsinet/frăsiniş* etc.)". Despre *dublete de semnificaţie (doublets de signification)*, ca sinonime aproximative aparţinând aceleiaşi rădăcini (lat. *reditus* / lat. *reditio*), vezi J. Marouzeau, *Lexique de la terminologie linguistique,* Paris, 1933, s.v. Cu ultima accepţie mai este folosit termenul de dublet în *Limba română contemporană. Vocabularul,* Ediţie revizuită şi adăugită de Ion Coteanu, Narcisa Forăscu, Angela Bidu-Vrănceanu, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1985, p. 221 (ex.: *întorsură/întorsătură*).

[9] Vezi *Sinteze...*, pp. 52–55.

[10] Iorgu Iordan, *op. cit.*, pp. 50–51.

[11] Pentru această accepţie, vezi şi Iakov Malkiel, *Linguistica generale. Filologia romanza. Etimologia.* Firenze, 1970, pp. 273.

[12] Th. Hristea, *Sinteze...*, pp. 116–119.

[13] Accepţia de „dublet etimologic", în asemenea situaţii, trebuie să se limiteze la faptul că una dintre cele două unităţi lingvistice reprezintă modelul de construcţie pentru cealaltă.

lexicale sinonimice neetimologice (*coabita* şi *conlocui, consacra* şi *consfinți, imediat* şi *nemijlocit, omniscient* şi *atotştiutor, precursor* şi *premergător, velutat* şi *catifelat* etc.), în timp ce altele (*angular* şi *unghiular, decimal* şi *zecimal, sentiment* şi *simțământ, signal* şi *semnal, trianglu* şi *triunghi* etc.) sunt, categoric, *dublete lexicale sinonimice şi etimologice* cu un anumit specific (obținute prin calc şi împrumut).

Dubletele afixale neetimologice sunt acele perechi de afixe grupabile, într-o concepție similară cu cea a dubletelor lexicale, în două clase: *sufixale* (alcătuite din sufixe derivative) şi *prefixale* (alcătuite din prefixe). Asemenea dublete au origini diferite, relațiile dintre ele fiind de natură strict semantică. După specificul acestora, dubletele *sufixale*[14] *neetimologice* se împart în:

a) dublete *sinonimice*: diminutivale, ataşate aceleiaşi baze: (*multicel* şi *multişor* etc.), augmentative (*băietan* şi *băieți*), colective (*brădiş* şi *brădet*), abstracte (*ciomăgire* şi *ciomăgeală*), moționale (*morăreasă* şi *morăriță*), de agent (*lăptar* şi *laptagiu*) etc.;
b) dublete *antonimice* (*băiețel* şi *băieți, fetiță* şi *fătoi* etc.)[15];
c) dublete *paronimice* (*lănțuc* şi *lănțuş* etc.);
d) dublete *omonimice*: *-et*$_1$ (< lat. *-ĭtus*, vezi *răget, umblet* etc.) / *-et*$_2$ (< lat. *-etum*, vezi: *brădet, ulmet* etc.).

Dubletele afixoidale[16] *neetimologice* (*sufixoidale* şi *prefixoidale*) sunt clasificabile, după aceleaşi criterii semantice, în:

a) dublete *sinonimice*, ataşate la baze diferite (*arghiro-* şi *argenti-, cali-, -o-* şi *eu-, criso-* şi *auri-, dactilo-* şi *digiti-, demo-* şi *populi-, fag-* şi *vor-, -fer/-for* şi *-duct* etc.);
b) dublete *antonimice* (*alo-* şi *homeo-, arheo-* şi *neo-, avan-* şi *arier-, bio-* şi *tanato-, caco-* şi *eu-, claustro-* şi *agora-, fil-* şi *fob-* etc.);
c) dublete *paronimice* (*demi-* şi *semi-, calci-* şi *calco-, cine-* şi *cino-* etc.);
d) dublete *omonimice* (*algo*$_1$- „durere" şi *algo*$_2$- „algă", *celo*$_1$- „cavitate" şi *celo*$_2$- „cer", *-col*$_1$ „a cultiva", *col*$_2$- „clei" şi *col*$_3$ -„fiere" etc.).

Principalele criterii pe baza cărora au fost întocmite aceste tipuri de dublete au fost:

a) apartenența la o anumită unitate lingvistică (lexicale, afixale, afixoidale etc.);
b) originea (neetimologice / etimologice);
c) caracteristica morfologică (substantivale, verbale, adjectivale etc.);
d) criteriul semantic (sinonimice, antonimice, paronimice etc.).

La acestea se mai pot adăuga criterii ce țin de registrul stilistic (cult/popular), de circulație (popular/regional etc.), de momentul pătrunderii în limbă (arhaism, învechit/ neologism, recent) etc. Toate acestea vor fi folosite şi la clasificarea dubletelor etimologice.

---

[14] Dubletele prefixale neetimologice, ca şi cele mixte, prezintă o clasificare similară, pe criterii semantice.

[15] Exemplele de acest fel pot fi considerate fie *afixale*, fie *lexicale*, în funcție de perspectiva din care le abordăm. Pentru alte exemple, vezi *Limba română contemporană. Vocabularul*, ed. cit., pp. 184–243.

[16] Vezi principalele elemente de compunere savantă în FCLR, vol. I, 1970, pp. 243–260.

II.2. Relația dintre cuvânt și variante. Una dintre problemele importante ale lexicologiei și lexicografiei este delimitarea, pe baza unor criterii științifice, a unităților lingvistice de diversele lor variante. Termenul *dublet* folosit în cazul variantelor nu trebuie pus pe același plan și nici confundat cu cel care denumește unități lingvistice de sine stătătoare aflate într-o anumită relație. Cu atât mai puțin, el nu trebuie identificat cu cel de *dublet etimologic* (alcătuit, prin definiție, din unități diferite. Posibilitatea confuziei cu ultimul constă în faptul că și variantele etimologice și dubletele etimologice au practic același etimon, mai apropiat sau mai îndepărtat[17]. În selectarea și clasificarea materialului, am ținut seama de câteva elemente pe care le-am considerat importante, în ciuda caracterului relativ al unora dintre ele: originea unităților lingvistice respective, modul și momentul pătrunderii lor în limbă, aria de circulație, caracteristicile formale și, în sfârșit, componenta semantică.

Argumentul minim obligatoriu pentru existența dubletelor etimologice (ca și a variantelor, prin definiție „etimologice") este *proveniența* (*directă sau indirectă*) *dintr-un etimon comun*. Cuvintele cu origine unică indirectă/îndepărtată circulă în limbi înrudite sau diferite genealogic, suferind modificări formale specifice sau diverse accidente fonetice. O dată pătrunse în română (spre ex., prin împrumut din aceeași limbă sau din aceeași familie de limbi), ele se adaptează, mai mult sau mai puțin, la regulile fonetice și gramaticale ale limbii noastre, păstrând, pe de o parte, caracteristicile formale ale etimoanelor directe și suferind, pe de altă parte, transformări inerente evoluției firești pe teren românesc. În consecință, atunci când vorbitorii nu mai recunosc, din cauza unor mari diferențe de formă, nici o relație etimologică între doi termeni (cvasi)sinonimi (proveniți, direct sau indirect, din aceeași sursă), se poate presupune existența unor unități lingvistice diferite, în ciuda echivalenței semantice. Este vorba, mai ales, de cuvintele foarte frecvente și populare care au suferit (în limbile de origine sau prin modalitățile de adaptare și de evoluție) transformări semnificative la nivel fonetic, dublate uneori de nuanțe semantice: *ciurdă* și *cireadă*, *cârciumă* și *crâșmă*, *maramă* și *năframă* etc. Așadar, nivelul stilistic la care se raportează, aria de circulație și frecvența sunt, de asemenea, utile și chiar importante. De obicei, împrumuturile populare sau regionale (cu etimologie unică sau multiplă) dau naștere mai degrabă la dublete alcătuite din unități diferite, în vreme ce împrumuturile culte, caracterizate prin menținerea formei cât mai apropiată de cea a etimonului, funcționează ca variante: din concurența unor forme ca *atestație, atistație, atiștație, atestațion, adestațion* etc., explicabile prin etimologie multiplă (din lat. *attestatio*, germ. *Attestation*), astăzi este literară numai varianta *atestație*; la fel, din

[17] Vezi, în acest sens, tratarea diferențiată a variantelor față de dubletele etimologice în DA. Uneori, greutatea stabilirii unor criterii clare de diferențiere între variante etimologice și dublete etimologice (alcătuite din cuvinte diferite) poate crea dificultăți (vezi la Sextil Puşcariu, *Limba română*, I. *Privire generală,* București, 1940, p. 408, relația dintre *chitară, ghitară, ceteră, țiteră,* rezolvată corect în DA, s.v.). Identificarea variantelor etimologice cu dubletele etimologice apare și în *Tabla analitică de materii* a vol. al II-lea din *Istoria limbii române. Secolul al XVI-lea,* de Ovid Densusianu. Ediție îngrijită de Jacques Byck, București, Editura Științifică, 1961, p. 378: autorul prezintă, sub denumirea *dublete etimologice,* exemple de variante care diferă formal din cauza etimologiei multiple: *ciste* și *cinste, hetman* și *hatman* etc. În același articol (s.v. *dublet etimologic*) tratează inclusiv DSL-ul unele perechi alcătuite din cuvinte și din variante etimologice.

concurența unor forme etimologice ca *baghiunetă, baghionetă* etc. (din ngr. *μπαγιονέτα* < fr. *baïonnette*) și *baionetă* (direct din fr. *baïonnette*), ultima este considerată literară etc. Condiția de variante trebuie să respecte o minimă concurență la nivel sincronic (reală sau aparentă). Prin concurență „aparentă" înțelegem, spre ex., existența unor dublete culte, cu etimoane directe diferite, împrumutate la mare distanță în timp: *bassus*, s.m. (c. 1700) (din lat. *bassus*) și *bas*, s.m. (1892) (din fr. *basse* < lat.), *borac*, s.n. (c. 1760) „borat de sodiu" (din mlat. *boracum*) și *borax*, s.n. (sec. XIX) (din fr. *borax* < lat.), *berillus*, s.n. (c. 1700) (din lat. *beryllus*) și *beril*, s.n. (sec. XIX) (din fr. *béryle* < lat.) etc. La momentul pătrunderii în limbă, aceste exemple și multe altele asemănătoare au fost unități lexicale de sine stătătoare[18]; „schimbarea" acestui statut (respectiv considerarea lor ca variante vechi sau învechite)[19], este valabilă exclusiv prin raportarea la formele recomandate de normele limbii literare actuale și depinde de concepția (sincronică sau diacronică) a autorilor de dicționare. Respectând „tradiția", vom menține, pentru aceste forme, denumirea de „variante", indiferent de tipul de concurență creat între ele (reală sau aparentă), așadar ne vom situa, principial, pe pozițiile unei analize de tip sincronic. O asemenea decizie este valabilă și în cazul formelor cu răspândire geografică limitată[20].

Comparativ cu identitatea de origine a celor două tipuri de dublete (etimologice și alcătuite din variante), identitatea semantică este obligatorie numai în cazul variantelor. Dubletele etimologice pot fi sinonime sau pot avea semnificații mai mult sau mai puțin diferite, explicabile pe cale externă (prin etimoane directe diferite) sau pe cale internă (prin specializare semantică impusă de o diferențiere formală).

Dacă, însă, există două unități lingvistice cu același sens, ambele provenind din același etimon primar (direct sau mediat) și pătrunse prin două procedee diverse (spre ex., moștenire și împrumut), ele trebuie socotite ca fiind diferite, în ciuda cvasiidentității semantice și formale. Acești termeni, intrați în română la distanță considerabilă în timp, pe căi diferite unul față de celălalt, nu au circulat în concurență până la „victoria" unuia pe plan literar, nu se suprapun ca arii de răspândire și nici nu aparțin aceluiași registru stilistic. Chiar dacă unele dintre cuvintele moștenite sunt astăzi arhaice, din perspectivă diacronică ele rămân cuvinte de sine stătătoare, un tip special de sinonime[21]: *deștinde*(*re*) (*deșcinge*), vb. „a coborî, a sosi" (< lat. *descendere*) față de sinonimul neologic *descinde*, vb., id. (din lat. *descendere*, fr. *descendre*); *gint*, s.n. „popor, rasă" (< lat. *gens*) față de

---

[18] Vezi DILR, s.v.

[19] Pentru alte exemple și tipuri, vezi Th. Hristea, *Problema variantelor lexicale,* în RLit, nr. 23 din 5 iunie 1980, p. 8; idem, *Despre variantele etimologice ale neologismelor*, în RLit., nr. 15 din 12 aprilie 1984, p.11.

[20] Vezi EWUER., s.v., în care, sub termenul generic de „elemente", sunt prezentate multe exemple de origine maghiară existente în limba română, învechite și regionale prin raportare la corespondentele latino-romanice actuale.

[21] Vezi, pentru limba spaniolă, Belén Gutierrez Garcia-Torres, *Una nueva aportación a los estudios lingűísticos: un diccionario de dobletes del español,* în *Actas do XIX congreso internacional de lingűistica e filoloxía románicas,* Universidade de Santiago de Compostela, 1989, vol. II (*Lexicoloxía e metalexicografía*), Coruña, 1992, p. 412.

gintă, s.f., împrumut din același etimon latinesc; *împuțăciune*[22], s.f. „imputare, mustrare" (< lat. *imputatio, -onis*) față de neologismul *imputație*, s.f., id., preluat din fr. *imputation*, lat. *imputatio*; *învita(re)*[23], vb. „a îndemna, a împinge la..., a instiga" (< lat. *invitare*) față de împrumutul *invita*, vb., cu etimologie dublă (din fr. *inviter*, lat. *invitare*)[24] etc. Un argument suplimentar pentru tratarea acestor cuvinte ca dublete etimologice îl constituie și faptul că, de regulă, corespondentele neologice au etimologie multiplă (latină și o altă sau alte limbi, romanice sau nu). De altfel, perechea *moștenit/împrumutat* (direct sau prin filiere) reprezintă punctul de referință pe baza căruia se formulează, încă, orice definiție a dubletului etimologic.

II.3. Principalele accepții ale termenului „dublet". Pe lângă sensul (secundar) de *pereche alcătuită din variante ale aceleiași unități lingvistice*, dubletul[25] este conceput mai ales ca *pereche de unități diferite ale limbii* (*cuvinte, afixe lexicale și gramaticale, elemente de compunere* etc.), *între care se stabilesc anumite relații, de tip formal sau* (*și*) *semantic*. Deși este relativ des folosit cu acest sens generic, dubletul lingvistic este definit în unele dicționare românești și străine ca *dublet etimologic*, fără să se facă vreo diferență față de accepția globală a termenului: „Se zice despre două cuvinte care au aceeași origine, dar din care unul a intrat în limbă într-o epocă foarte târzie în raport cu cel dintâi"[26]; „fiecare dintre cuvintele cu același etimon, dar cu aspect fonetic și uneori cu sens diferit, care au intrat într-o limbă dată în momente sau pe căi diferite"[27].

Cele două definiții nu se deosebesc, în esență, de cea dată de Bogdan Petriceicu Hasdeu la sfârșitul secolului trecut, într-un articol consacrat special acestei probleme[28]: „Este un dublet atunci când un singur cuvânt pătrunde într-o limbă pe două sau mai multe căi, fiecare cale dându-i o altă formă sau un alt sens, mai adesea un alt sens și o altă formă totodată, sau cel puțin o altă nuanță de semnificațiune". În același articol, autorul trece în revistă principalele preocupări și studii din epocă referitoare la *dubletele lingvistice* (în accepția lor de *dublete etimologice*, consacrată ca atare în lucrările de specialitate europene), termenii cu care au fost denumite: *dublete, forme duble, forme divergente, allotropi* etc., preferându-l pe primul care, „deși nu e perfect",

---

[22] Vezi DA, s.v. *împuta*. În același articol apare și neologismul *imputațiune*, s.f. (după fr. *imputation*) „trecerea unei sume de bani în socoteala alteia". În CDER și în TRDW, s.v., *împuțăciune* este un derivat vechi din *împuta*. Ca derivat, însă, nu mai poate fi socotit dublet etimologic al lui *imputați(un)e*.

[23] Vezi DA, s.v.: Lat. *invitare*. Cf. dubletul *invita*.

[24] Exemplele de cuvinte moștenite sunt extrase din Ovid Densusianu, ILR, II, pp. 313–319. Etimologiile împrumuturilor sunt date după DEX_2, s.v.

[25] Iakov Malkiel, *From particular to general linguistics. Essay* (1965 – 1978), vol. al III-lea, Amsterdam/ Philadelphia, 1983, pp. 110, 115, 143, 266.

[26] Vezi CADE, s.v.

[27] Vezi DEX_2, s.v. Aceeași identificare a dubletului lingvistic cu cel etimologic apare și în NDN, s.v., *Mic dicționar enciclopedic*, București, Editura Enciclopedică Română, 1972, s.v.

[28] *Ghioc și sglăvoc. Un dublet greco-latin în limba română*, în vol. *Din istoria limbei române*, București, Tipografia Academiei, 1883, pp. 4–10 (republicat în B. P. Hasdeu, *Studii de lingvistică și filologie*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Grigore Brâncuș, vol. al II-lea, București, Editura Minerva, 1988, pp. 306–312). Cu același sens regăsim conceptul și în TRDW, s.v.: „lautlich verschiedenes Wort desselben Ursprungs, aber anderer Bdtg."

este cel mai scurt şi cel mai răspândit. Din trimiterile pe care le face despre dublete şi în alte articole ale sale[29], se poate spune cu certitudine că autorul studiase cu multă atenţie bibliografia problemei, iar exemplele discutate sunt, alături de multe altele, magistrale dovezi de măiestrie etimologică.

De altfel, a doua jumătate a secolului al XIX-lea a cunoscut pe plan european cercetări ştiinţifice cu rezultate importante în ceea ce priveşte tema dezbătută: în 1868 apare la Paris primul dicţionar de dublete ale limbii franceze, *Dictionnaire des doublets ou Doubles formes de la langue française* al lui A. Brachet, urmat de un *Supplément* scos de acelaşi autor, doi ani mai târziu[30]; în 1869, Michel Bréal publică *Les doublets latins*[31]; în 1873, apare articolul *Formes divergentes de mots portugais*, o listă de dublete [a) popular vs. savant, b) evoluţie internă, c) împrumuturi] întocmită de A. Coelho[32]; un amplu articol consacrat „alotropilor", cu un bogat material pentru limba italiană, publică U. Canello în 1878[33] etc. Această ultimă lucrare, de 134 de pagini, citată practic de toţi cei care au studiat problema în discuţie[34], constituie cel dintâi şi cel mai minuţios studiu despre diversele tipuri de dublete pentru limba italiană, fiind baza teoretică şi un glosar indispensabil pentru cercetările ulterioare. Autorul vorbeşte despre alotropi specializaţi semantic din variante ale limbii italiene (p. 293), precizează importanţa analogiei în această privinţă (p. 297), alături de procesele nuanţate de adaptare şi de evoluţie internă a cuvintelor, încheind introducerea de ordin teoretic cu importanţa relaţiei dintre schimbările fonetice şi particularităţile morfologice. Glosarul său enumeră etimoanele latineşti din care au pătruns în italiană aşa-numiţii *allotropi*, grupate în funcţie de transformările fonetice suferite (regulate sau accidentale).

În general, autorii citaţi tratează dubletele ca fiind cuvinte diferite[35] având aceeaşi etimologie, obţinute fie prin evoluţia internă, formală şi semantică, în limba de origine, a cuvântului considerat etimon, fie prin moştenire, fie prin împrumut[36]. Aceste sensuri se

---

[29] Vezi, spre ex., *Posteritatea latinescului „fax" în limba română. Un cuadruplet linguistic*, în *ed. cit.*, pp. 400–408.

[30] Publicat în „*Mémoires de la Société de Linguistique de Paris*", Tom I, fasc. a III-a, Paris, Librairie A. Franck, 1870, pp. 358–371.

[31] *Ibidem*, Tom I, fasc. a II-a, pp. 162–170.

[32] Publicat în „*Romania*", II, Paris, Librairie A. Franck, pp. 281–294.

[33] *Gli allotropi italiani*, în „*Archivio glottologico italiano*" (AGI), tom. III, Roma-Torino-Firenze, Ermanno Loescher, pp. 285–419.

[34] Bruno Migliorini, *Le parole semidotte in italiano*, în *Actas del IX Congresso Internacional de Linguistica Romanica*, Universidad de Lisboa (31 martie – 4 aprilie 1959), vol. I, Lisabona, Centro de estudos filológicos, 1961, pp. 313–320; Iakov Malkiel, *The Analysis of Lexical Doublets*, în *The Romanists Earliest Contributions to General Linguistics,* Homenaje R.A. Hall, 1979; Belén Gutiérrez García Torres, *Introducción al estudio de los dobletes múltiples en español*, în *Actas del I Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española* (Cáceres, 30 martie – 4 aprilie, 1987), Madrid, Arcos-Libros, S.A., 1988; idem, *Estudio histórico-semantico de los dobletes múltiples en español moderno,* Granada, Servicio de Publicaciones de la Universidad, 1989.

[35] Aşa cum simplu şi corect precizează Bréal, în *art. cit.*, p.162, nota 2: "Nous ne considerons pas comme doublets de simples variantes de prononciation ou d'orthographe. Il faut que les deux mots aient pris, dans l'usage, des significations différentes".

[36] Georges Gougenheim, *La relatinisation du vocabulaire francais,* în *Annales de l'Université de Paris,* 1939, pp. 5–18, republicat în *Études de grammaire et de vocabulaire français,* Paris, 1970,

regăsesc şi în definiţiile date dubletului de cele mai importante dicţionare franceze: „Se spune despre cuvintele cu aceeaşi etimologie, dar cu forme diferite şi cu folosire specializată în mod diferit (...). Dubletele pot proveni din acelaşi cuvânt latin, unul fiind o formaţie savantă (*frêle* şi *fragile*, din *fragilem*), din introducerea unei forme străine (*noir* şi *nègre*), din coexistenţa unui caz subiect cu un caz regim (*sire* şi *seigneur*)"[37]; „nume dat cuvintelor care, fiind aceleaşi în fond, nu diferă decît printr-o particularitate ortografică sau de pronunţare, dar cărora uzul le-a atribuit accepţiuni speciale, spre ex. *attaquer* şi *attacher*, *créance* şi *croyance* etc."[38]; „cuvânt care are aceeaşi etimologie cu un alt cuvânt din aceeaşi limbă"[39]. Atestat, cu accepţia sa lingvistică, încă din secolul al XVII-lea[40], conceptul este tratat inclusiv de dicţionarele de specialitate ale principalelor limbi romanice în sens restrâns, respectiv ca dublet etimologic: „Se numeşte dublet un cuplu de cuvinte apărute din acelaşi etimon, dar în care primul este rezultatul legilor fonetice care pot fi deduse din alte cuvinte ale limbii, iar al doilea este un calc direct al unui termen din limba-mamă, şi care nu a suferit decât adaptări minime (...). Forma care a suferit evoluţie fonetică este numită populară, forma calchiată (împrumutată, n.n.) direct este numită cultă, savantă"[41].

După cum se poate observa, lingvistica europeană (franceză, italiană[42], spaniolă[43] etc.) identifică dubletul lingvistic cu cel etimologic (*doppioni*, *allotropi* pentru italiană, *dublete* sau *forme duble* pentru franceză, spaniolă etc.). Această delimitare a termenului se referă exclusiv la aspectul etimologic al dubletelor lingvistice, fără să discute şi alte perspective, spre exemplu cea morfologică, semantică etc.

O lucrare care se ocupă special de tipul *moştenit / împrumutat* este teza de doctorat a Oanei Sălişteanu – Cristea, *Prestito latino – elemento ereditario nel lessico della lingua italiana. Doppioni e varianti* (*Împrumut latinesc – element moştenit în*

---

pp. 413–423. Vezi şi Bruno Migliorini, *I latinismi,* în „*Cultura i scuola*", anul 1, nr. 3, aprilie 1962, pp. 5–10; Stanislaw Widlak, *L'emprunt comme source de l'homonymie en italien,* în *Atti* (II), *XIV Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza*, Napoli, 1974, vol. II, pp. 499–502; Paolo Zolli, *Le parole straniere,* Zanichelli, 1976.

[37] *Dictionnaire alphabetique et analogique de la langue française,* par Paul Robert. *Les mots et les associations d'idées.*Tome second, P.U.F., Paris, 1955, s.v. Vezi şi *Lexique de la terminologie linguistique*, par J. Marouzeau, Paris, 1933, s.v.

[38] Émile Littré, *Dictionnaire de la langue française,* Tome III. Édition intégrale, Gallimard / Hachette, 1960, s.v.

[39] *Dictionnaire de la langue française, du commencement du XVII-e siècle jusqu'à nos jours,* par Adolphe Hatzfeld et Arsène Darmesteter, avec le concours de Antoine Thomas. Tome premier (A–F), Delagrave, 1964, s.v.

[40] Nicolas Catherinot, *Les doublets de la langue française*, Bourges, 1683, apud Canello, *art. cit.*, p. 299, Hasdeu, *ed. cit.*, p. 307.

[41] *Dictionnaire de linguistique et des sciences du language*, sub redacţia lui Jean Dubois, Larousse, Paris, 1994, s.v.

[42] *Dizionario di linguistica*, Einaudi ed., Torino, 1994, s.v. *allotropia:* „Sono allotropi due parole di una lingua che, pur essendo riconducibili ad un stesso etimo, si presentano differenziate formalmente (e spesso anche semanticamente) essendosi evolute per vie diverse".

[43] *Diccionario enciclopedico Salvat.* Novena Edicion. Tomo IV, Salvat Editores, Barcelona, 1960, s.v.: (Filol.) „Cada una de dos palabras con un mismo origen etimologico, que se usan con forma y signifigado diferente, como *colocar* y *colgar* (del lat. *collocare*), *articulo* y *artejo* (de *articulus*)".

lexicul limbii italiene. Dublete şi variante)[44]. După o prezentare succintă a rolului latinismelor şi a modului lor de pătrundere (ca superstrat cultural) în limbile romanice, autoarea stabileşte câteva criterii a căror relevanţă este dată de considerarea lor împreună (trăsături fonetice conservatoare, apartenenţa la terminologii aparţinând unui anume nivel cultural, determinări sociolingvistice şi geografice etc.) (p. 33). Coordonatele dubletelor etimologice sunt, însă, drastic limitate. Oana Sălişteanu-Cristea consideră alotropia ca un fenomen exclusiv romanic[45], reduce existenţa terţetelor la situaţii excepţionale, evită principial limbile intermediare (stabilind latina ca sursă directă şi plecând de la o unică formă a etimonului primar). De asemenea, elimină cazurile de „îmbogăţire lexicală pe teren romanic", limitează fenomenul la lexicul italian contemporan, exclude din discuţie fenomenul omonimiei etimologice, pune accentul pe diferenţele formale şi, suplimentar[46], semantice determinate de evoluţia etimonului; în sfârşit, consideră normală adaptarea cuvântului latinesc la sistemul fonomorfologic italian (p. 63). Adoptând această concepţie restrictivă asupra dubletelor, autoarea se distanţează – cu argumente discutabile – de alte teorii care propun criterii mai largi de analiză (admiterea omonimiei, a etimologiei indirecte, a cuvintelor împrumutate intrate într-o limbă pe diverse căi etc.)[47].

Alături de *voci dotte* sau *prestiti dal latino* (împrumuturile culte din latină, *vd*) şi *voci ereditarie* sau *popolari* (cuvintele moştenite, *ve*), este discutată în detaliu existenţa aşa-numitelor *voci semidotte* sau *semipopolari* (pp. 44–60). Fără să se plaseze pe una sau alta dintre principalele accepţii date acestui termen, Oana Sălişteanu-Cristea propune câteva posibile criterii pentru individualizarea lui: atestarea până în prima jumătate a secolului al XVI-lea, fonetismul eterogen, iregularităţile morfologice, apartenenţa la anumite câmpuri onomasiologice, fenomenele de etimologie populară etc.

Corpusul de dublete întocmit de autoare cuprinde două tipuri principale: a) alotropi[48] siguri/perfecţi[49] şi b) alotropi nesiguri (trataţi de dicţionare în mod ambiguu) şi imperfecţi (care nu se subordonează în totalitate principiilor prezentate la p. 63). Deşi unul dintre aceste principii este „forma unică a etimonului", în prima categorie sunt incluse şi exemple care presupun etimoane latine intermediare (vulgare, dialectale, târzii), alături de cele rezultate din suprapunerea (contaminarea) a două cuvinte latineşti. Dacă

---

[44] Istituto di Studi Romanzi, Facoltà di Lettere, Università Carolina, Praga, 2000.

[45] La p. 67, însă, încearcă să nuanţeze această formulare prin precizarea că „doar limbile romanice se bucură de privilegiul unui dublu raport cu aceeaşi limbă, care este, în mod necesar, latina". De altfel, într-un context apropiat, recunoaşte existenţa dubletelor etimologice şi în limbi de alte origini, dar considerate după concepţii diferite comparativ cu cea propusă în lucrare.

[46] Diferenţa semantică îşi pierde relevanţa în cazul perechilor numite „doppioni etimologici sinonimi", adică al dubletelor intrate, cu acelaşi sens, pe căi total diferite: prin moştenire şi prin împrumut (p. 56).

[47] Vezi cele două accepţii (în sens restrâns şi în sens larg) propuse de Marius Sala în *Enciclopedia limbii române*. Coordonator Marius Sala, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2001 (s.v. *dublet etimologic*).

[48] Înţeleşi ca elemente componente ale dubletelor (pentru ultimele autoarea foloseşte termenul de *doppioni*).

[49] Această denumire, fără să apară ca atare, se poate deduce prin raportare la tipul b), formulat în mod explicit.

suntem de acord cu ambele situații ca premise ale existenței „alotropiei", nu rezultă foarte clar în ce constă caracterul „perfect" al următoarelor dublete: ***cripta***, s.f. (din lat. *cryptam*) și ***grotta***, s.f (< lat. vulg. și arhaic **cruptam* prin încrucișare cu *motta*); ***consumere***, vb. (din lat. *consumere*) și ***consumare***, vb. (< lat. *consumere* + *consummare*) etc. Tot între dublete „sigure și perfecte" întâlnim și exemple de tipul: ***composito***, adj. (din lat. *compositum*) și ***composto***, adj. (part. pas. din it. *comporre*), ***deposito***, s.m. (din lat. *depositum*) și ***deposto***, adj. (part. pas. din it. *deporre*), ***eretto***, adj. (part. pas. din it. *erigere*) și ***erto***, adj. (part. pas. din it. *ergere*) etc. Aceste exemple nu se subordonează principiului „latina ca sursă primară unică". Este adevărat că autoarea include sub „alotropie imperfectă" în primul rând dubletele obținute prin surse intermediare dar, într-o clasificare riguroasă a alotropilor, trebuie delimitate și alte tipuri de „imperfecțiuni".

De remarcat este numărul mare al exemplelor, clasificate în ordine alfabetică după etimonul latinesc comun. Din punctul de vedere al comparației cu româna, există multe situații în care din aceeași sursă s-au desprins, prin diferite căi de pătrundere, dublete în ambele limbi (aproximativ 60 de exemple): lat. ***apothecam*** (< gr.): *apoteca* (vd) și *bottega* (ve); lat. ***auriculam***: *auricola* (vd) și *orecchia* (ve); lat. ***auscultare***: *auscultare* (vd) și *ascoltare* (ve); lat. ***cerebellum***: *cerebello* (vd) și *cervello* (ve); lat. ***coagulum***: *coagulo* (vd) și *caglio* (ve); lat. ***copulam***: *copula* (vd) și *coppia* (ve); lat. ***collocare***: *collocare* (vd) și *coricare* (ve); lat. ***cryptam*** (< gr.): *cripta* (vd) și *grotta* (ve); lat. ***directum***: *diretto* (vd) și *diritto* (ve); lat. ***ducem***: *duce* (vd) și *doge* (ve) etc. După cum se poate observa, în unele cazuri s-au petrecut, mutatis mutandis, modificări fonetice similare: lat. ***auriculam***: it. *orecchia* (ve) și rom. *ureche*; lat. ***auscultare***: it. *ascoltare* (ve) și rom. *ascultare*; lat. ***exprimere***: it. *spremere* (ve) și rom. *scremere*; lat. ***extorquere***: it. *storcere* (ve) și rom. *stoarcere*; lat. ***inclinare***: it. *inchinare* (ve) și rom. *închinare*; lat. ***includere***: it. *inchiudere* (ve) și rom. *închidere* etc.

O accepție mai largă a dubletelor propune și lexicografia engleză: „(Spec.) unul din două cuvinte cu origine identică, dar diferite ca pronunție și ca sens"[50]; „unul dintr-o pereche, spec.: unul din două cuvinte cu aceeași derivare, dar cu sensuri diferite (*fashion* și *faction*, *cloack* și *clock*)"[51] etc.

Dicționarul etimologic al cărui autor a încercat să întocmească un inventar de dublete ale limbii engleze aparține lui Walter W. Skeat[52]. Lista bogată în exemple (*amiable* și *amicable, aptitude* și *attitude, cadence* și *chance, card* și *carte, chief* și *cape, cipher* și *zero, crypt* și *grote*[53] etc., adăugată la sfârșitul dicționarului[54] include și cuvinte deduse din aceeași rădăcină, care pot diferi, după părerea autorului, „doar printr-un neimportant sufix"[55]. Această completare, însă, extinde exagerat și nejustificat aria

[50] *Webster's dictionary,* ProSales, New York, 1986, s.v.

[51] *The Concise Oxford Dictionary of Current English: based on the Oxford English Dictionary and its Supplement*, edited by H.W. Fowler and F.G. Fowler, 7-th. Oxford, Clarendon Press, 1983, s.v.

[52] *An Etymological Dictionary of the English Language.* Oxford University Press. New Edition revised..., 1953, s.v. Vezi, de același autor, și ediția din 1958, revăzută și îmbogățită (prima ediție, 1879–1882).

[53] Am selectat numai câteva dublete care se regăsesc și în limba română.

[54] Idem, *op. cit.,* pp. 648–651.

[55] Ibidem: „Doublets are words which, though apparently differing in form, are nevertheless, from an etymological point of view, one and the same, ***or only differ in some unimportant suffix***."

conceptului în discuție[56]. Autorul pune pe același plan, fără nici o diferențiere de ordin teoretic, perechi de cuvinte care pot fi socotite dublete lingvistice (pe diverse criterii, inclusiv cel etimologic: *abbreviate* și *abridge, aggravate* și *aggrieve, announce* și *annunciate, assemble* și *assimilate, banjo* și *mandolin, couple* și *copulate, desiderate* și *desire* etc.) cu o serie numeroasă de dublete etimologice din engleză (*antic* și *antique, base* și *basis, caitiff* și *captive, camera* și *chamber, dame* și *donna, emerald* și *smaragdus, entire* și *integer, envious* și *invidious, estat* și *state, status*[57] etc.). Este, însă, un fapt unanim recunoscut că orice modificare derivativă la nivel lexical[58], fără să afecteze eventuala includere a cuvintelor respective în seria dubletelor lingvistice, le elimină din categoria dubletelor etimologice. Referitor la exemplele de tipul ***abbreviate***, v.t. (L. *abbreviatus* < *abbreviare*) și ***abridge***, v.t. (O.F. *abregier* < L. *abbreviare*), ele sunt posibile în limba engleză[59] datorită apartenenței la aceeași categorie lexico-gramaticală (prin trecerea adjectivelor în *-ate*, provenite din participiile latine, la categoria verbelor), argument care nu poate fi adus în sprijinul perechilor „similare" din română (*a cumpli* și *cumplit, a face* și *fapt, a mânea* și *mas, a curge* și *curs* etc).

O concepție clară și, totodată, corectă și nuanțată privitoare la dubletele etimologice întâlnim în *Dicționarul etimologic comprehensiv al limbii engleze*[60], de Ernest Klein. Din numărul mare de exemple cercetate de autor (dintre care unele, mai puțin vizibile, sunt urmărite de la etimonul îndepărtat, în diverse etape de evoluție formală și semantică, până la stadiul lor actual din limba engleză), rezultă că două cuvinte *formează un dublet etimologic numai atunci când ele se reduc, în ultimă analiză, la același etimon, imediat sau îndepărtat, fără vreo modificare de ordin derivativ.*

În lingvistica românească, B. P. Hasdeu a fost primul care a definit și teoretizat conceptul de *dublet* înțeles ca *dublet etimologic*. După ce face un istoric al principalelor

---

[56] În stabilirea calității de dublet nu trebuie luate în considerare derivarea sau compunerea (care presupun realizarea de familii lexicale), nici simpla raportare la o rădăcină îndepărtată comună (situație care privește întocmirea unor familii etimologice).

[57] Statutul clar de dublete etimologice al acestor perechi, socotite ca atare în dicționarul lui Skeat (Doublet of ...) este confirmat, cu aceeași formulă, și de *The New International Webster's Comprehensive Dictionary of the English Language,* Deluxe Encyclopedic Edition, Trident Press International, 1996: *absolve,* v.t. L. *absolvere.* Doublet of *assoil,* v.t. (Archaic.) L. *absolvere.* Doublet of *absolve.*

[58] Cu excepția derivării regresive morfologice.

[59] Skeat, *op. cit.*, s.v., *The New International Webster's ..., ed. cit.*, s.v. În acest sens, vezi și teza de doctorat a Marinelei Burada, *Locul și rolul elementului latin în istoria limbii engleze*, Editura C2 Design, Brașov, 2001, pp. 152–154, 231–235.

[60] *A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language Dealing with the origin of words and their sense development thus illustrating the history of civilization and culture* by Dr. Ernest Klein. Volume I (A–K), 1966; volume II (L–Z), 1967. Elsevier Publishing Company, Amsterdam-London-New-York. Despre acest dicționar și despre concepția lui Ernest Klein referitoare la dubletele etimologice, vezi Th. Hristea, *Pe marginea unui dicționar etimologic al limbii engleze*, în SCL, XXII, nr. 6, 1971, pp. 613–624. Recenzia citată conține și o discuție teoretică despre dublete așa cum le vede autorul ei, care face o critică pertinentă la adresa lărgirii excesive a conceptului promovată de Walter W. Skeat.

articole şi cărţi scrise pe această temă[61], Hasdeu discută fenomenul din perspectivă comparativă, dând exemple mai cu seamă din limbile romanice (fr. *captif* şi *chétif*, span. *clamar* şi *llamar*, it. *selvaggio, selvatico* şi *silvatico*, port. *pardo* şi *pallido*, toate din etimoane latine: *captivus, clamare, silvaticus, pallidus*), dar şi din alte limbi: ***vârstă***, s.f. „aetas"(din vsl. *vrъsta*) şi ***verstă***, s.f. „stadium" (din rus. *верста*, cf. vsl. *vrъsta*). Deşi apreciază că în română fenomenul e rar, nu fără motive la acea epocă, autorul consideră că, în toate limbile, „e foarte instructiv a-l urmări, fiindcă cele două sau mai multe căi prin care se formează *dubletul* dezvălesc tot atâtea curenturi diverse, din care se stratifică cultura unei naţiuni" (p. 308). După o minuţioasă analiză etimologică, Hasdeu ajunge la concluzia existenţei unui dublet greco-latin alcătuit din ***ghioc*** (*dioc*), s.n. (< lat. *glaucus* < gr. *γλαυκός*) şi ***sglăvoc*** (*sglăvog, sclăvoc, sglăvoci*), s.m. (din gr. *γλαυκός*): „ambele sunt unul şi acelaşi *glaukos*, pătruns la români pe două căi în două epoci diverse"(p. 312)[62].

Pe direcţia deschisă de Hasdeu continuă cercetarea acestui fenomen Sextil Puşcariu[63]. Discutând despre ariile de răspândire a unor cuvinte şi despre diferitele modalităţi de pătrundere în limbă, autorul evidenţiază existenţa dubletelor şi tripletelor în română, în special a elementelor moştenite care, datorită influenţelor culturale moderne, îşi găsesc multiple corespondente neologice: „Adesea limba noastră păstrează – cu forma şi sensul evoluat în curs de multe veacuri – cuvântul latinesc vechi, pe care în ultima sută de ani l-am mai împrumutat o dată, ca neologism, din latineşte (greceşte) ori din limbile surori. Astfel se nasc acele dublete şi triplete care arată mai bine decât oricare alte cuvinte urmele adânci pe care trecerea a aproape două mii de ani le-a lăsat în evoluţia semantică a vocabularului nostru"[64]. Semnalăm câteva exemple date de Puşcariu: *cumplit* şi *complet, calomfir* şi *calapăr, pâlc* şi *polc, gâscă* şi *huscă, golub* şi *hulub, cameră, cămară, comoară* şi *chimir, caserolă* şi *castron* etc. Unul dintre meritele lui Sextil Puşcariu şi ale colaboratorilor săi în privinţa dubletelor îl constituie trimiterea explicită: *cf. dubletul...* la sfârşitul articolelor din DA[65], imediat după etimon: *carte*, s.f. – Din lat. *charta, -am* „hârtie, scrisoare, scriere"; forma românească a fost refăcută din plur. *cărţi* (*carţi*). Cf. dubletele *cartă, hartă, hârtie*; *cerc* s.a. – Din lat. *circus* „cerc". Cf. dubletele *circ şi ţarc*; *cartier*, s.a. – N. din fr. *quartier*. Cf. dubletele *cvartir (cfartir)* şi *cortel* (...); *catran* s.n. – Din tc. *katran*. Cf. dubletul *gudron*; *chervan*, s.n. – Din tc. *kervan*. Cf. dubletul *caravană* etc.

---

[61] Vezi *Ghioc şi sglăvoc...*, în *ed. cit.*, pp. 306–308.

[62] În ceea ce priveşte valabilitatea soluţiilor etimologice propuse de Hasdeu, vezi *ed. cit.*, notele 4 şi 5, p. 528.

[63] LR (I), pp. 24, 294–296.

[64] *Ibidem*, p. 408.

[65] Cel de-al doilea dicţionar care menţionează explicit calitatea de dublete, în sens larg, fără nici o diferenţiere terminologică, este CDER. Autorul stabileşte, în mod corect, cel puţin 250 de dublete etimologice, dintre care unele puţin cunoscute din cauza caracterului dialectal. Dintre regretabilele erori conţinute în acest dicţionar, este de amintit considerarea lui *picta* (derivat regresiv din *pictor* şi *pictură*) moştenit dintr-un latinesc **pictare*, respectiv dublet al lui *păta* (*lat. *pictare*).

Existența cuvintelor provenite sau diferențiate din același etimon este remarcată, în dicționarul[66] său, și de August Scriban. Autorul face numeroase trimiteri la termeni cu origine unică (dintre care mulți regionali sau arhaici). Iată câteva interesante exemple: *armatol*, m., pl. *-li* (ngr. *αρματολός*) „rebel din nordul Greciei în timpul dominațiunii turcești". V. *martalog*, m. (tc. *martaloz* „soldat creștin care servea în forturile turcești, pirat de Dunăre", din ngr. *αρματολός* „armatol"); la fel, *boltă*, v. *volută, voltă*; *cadastru*, v. *catastih*; *cadet*, v. *cadou*; *cântar*, v. *centenar, chintal* etc. Este demnă de remarcat încercarea lui Scriban de a explica, în multe cazuri, sensul originar comun al dubletelor, ca și corectitudinea tratării lexicografice a omonimelor parțiale (reductibile, în ultimă instanță, la același etimon).

Exemple de asemenea dublete, fără să fie denumite ca atare, găsim în *Dicționarul de cuvinte călătoare* al lui Al. Graur[67], care inventariază termeni proveniți dintr-un etimon unic îndepărtat. Se pot reține de aici numai acele unități lexicale evoluate dintr-o singură sursă, mai apropiată sau mai îndepărtată, cu transformări formale care nu presupun, în nici o etapă evolutivă, din nici o limbă intermediară, vreo modificare de ordin derivativ: ***abanos***, s.m. (din tc. *abanoz* < ar. *abanus* < gr. *'έβενος*) și ***eben***, s.n (din fr. *ébène* < lat. *ebenus* < gr. *'έβενος*); ***birjă***, s.f. (din rus. *биржа* < germ. *Börse* < ol. *beurs* < fr. *bourse* < lat. *bursa* < gr. *βύρσα*) și ***bursă***, s.f. (din fr. *bourse* < lat. *bursa* < gr. *βύρσα*); ***boxă***, s.f. (din fr. *box* < engl. *box* < lat.**buxis* < gr. *πύξις*) și ***bucșă***, s.f. (din ucr. *букша* < germ. *Büchse* < lat. **buxis* < gr. *πύξις*); ***cadastru***, s.n. (din fr. *cadastre* < prov. *cadastro* < vit. *catastico* < gr. *κατάστιχον*; direct din greaca modernă avem pe ***catastif***, s.n.); ***calfă***, s.f. (din tc. *kalfa* < ar. *halifa*) și ***calif***, s.m. (din fr. *calife* < ar. *halifa*); ***calibru***, s.n. (din fr. *calibre* < it. *calibro* < ar. *qalib* „calapod") și ***calup***, s.n. (din tc. *kalup* < ar. *qalib*); ***canastă***, s.f. „joc de cărți" (din fr. *canaste*[68] < span. *canasta* < gr. *καναστρον* < lat. *canistrum*) și ***canistră***, s.f. (din germ. *Kanister* < it. *canestro* < lat. *canistrum*); ***caravană***, s.f. (din fr. *caravane* < pers. *karwan*) și ***chervan***, s.n. (din tc. *kervan* < pers. *karwan*) etc.

Studiul dubletelor etimologice din limba română a fost readus în actualitate de către Theodor Hristea, care a evidențiat importanța acestui fenomen lingvistic „atât pentru istoria limbii române, cât și pentru lexicografie, lexicologie, semantică sau chiar stilistică și limbă literară"[69].

O contribuție mai nouă la studiul dubletelor etimologice în limba română aparține lingvistului timișorean G. I. Tohăneanu, a cărui carte, intitulată poetic *„Viața lumii"*

---

[66] *Dicționaru Limbii Românești* (*Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme*) Ediținea întâia, Iași, Institutu de arte grafice „Presa bună", 1939.

[67] Apărut la București, Editura Albatros, 1978. Exemple de dublete etimologice mai apar și în alte cărți, mai ales de popularizare, datorită ineditului lor (vezi S. Stati, *Călătorie lingvistică în țara muzelor*, București, Editura Științifică,1967) sau în dicționare speciale (vezi G. I. Tohăneanu, *Dicționar de imagini pierdute*, Timișoara, Editura Amarcord, 1995) fără explicații suplimentare.

[68] În LEXIS, s.v., apare fr. *canasta*.

[69] *Dublete și triplete etimologice*, în vol. *Probleme de cultivare și de studiere a limbii române contemporane*, București, Academia Universitară „Athenaeum", 1994, pp. 57–58. Vezi, de același autor, și *Probleme de etimologie în „Dicționarul limbii române moderne". Dublete etimologice*, în SCL, XI (1960), nr. 2, pp. 250–251, *Sinteze* ..., p. 41 etc.

cuvintelor vechi şi noi din latină[70], priveşte „reromanizarea" şi „relatinizarea" limbii române din perspectiva dubletelor lexicale moştenite şi apoi împrumutate dintr-o unică sursă. Autorul compară 68 de asemenea dublete din diverse puncte de vedere: după formă, după productivitatea lor în planul limbii (familii lexicale, familii etimologice etc.) şi, mai ales, în plan semantic, relevând „posibilităţile neobişnuite ale limbii române de a folosi nuanţat *vechiul* şi *noul* în vocabular, operând distincţii dintre cele mai subtile" (p. 6). Principala contribuţie a autorului constă în selectarea şi comentarea unor contexte aparţinând literaturii (culte sau populare), care evidenţiază legăturile de sens ale termenului moştenit cu etimonul său: „Domniţa *şi-a închinat* puţin sprâncenele..."; „Stau pădurile în odăjdii şi *se închină* când bate vântul ..." (Sadoveanu, vezi *închina*, cf. lat. *inclinare*); „După rânduielile breslelor, calfa de măcelar care avea să treacă în rândul *măiestrilor* trebuia să facă în faţa starostelui şi a oamenilor de încredere ai breslei *tăietura de măiestru*" (Slavici, vezi *măiestru*, cf. lat. *magister*); „Îmi plac a nopţii turburate *oare*"; „Unde-s *oarele* iubite / De uitare şi noroc" (Eminescu, vezi *oară*, cf. lat. *hora*) etc. De asemenea, sunt semnalate familiile semantice ale termenilor care alcătuiesc dublete etimologice (sinonime, antonime), sunt prezentate elementele componente (în cazul termenilor cu structură analizabilă), întrebuinţările gramaticale, figurile de stil realizate în diverse contexte etc.

În acelaşi an (1998) apare la Editura Litera din Chişinău primul *Dicţionar de dublete etimologice ale limbii române*, semnat de Marcu Gabinschi. În *Introducere*, autorul, fără a face nici o raportare explicită la bibliografia de bază a problemei, discută despre noţiunea de dublet, tipuri de dublete, limite ale identităţii etimologice, relaţia dintre dublete şi variante etc. În accepţia sa, „sunt considerate dublete etimologice cuvintele (respectiv radicalele, ca şi elementele lor formative) ce reprezintă reflexe (adică rezultate ale evoluţiei) diferite, existente în limba dată, ale unuia şi aceluiaşi cuvânt (respectiv radical sau element formativ) preexistent" (p. 3). Autorul numeşte *endodublete* perechile formate dintr-un element moştenit şi altul provenit din primul pe cale internă (spre ex. *înşela/înşeua*) şi *exodublete* pe cele provenite ambele din surse externe. Prezentarea celei de-a doua categorii este făcută însă într-o exprimare foarte complicată, cu termeni cel puţin curioşi (spre ex. limbă fanosingenă, biexodublete, rizodublete, dublete radicale, multiplete parţiale, cvintuplete, sextuplete etc.) şi cu observaţii riscante (tipul împrumutat /împrumutat ar fi întâlnit mai rar decât celelalte, ceea ce nu este conform cu realitatea). De asemenea, stabileşte o diferenţă între dublete *complete* şi *parţiale*, discută despre dublete *lexicale, flexionare* (stabilind distincţii categoriale de gen, număr, caz, articol), *afixale, afixoidale, mixte, alcătuite din nume comune şi nume proprii* etc.

În continuare, analiza autorului comportă unele afirmaţii (teoretice sau de detaliu) care necesită câteva observaţii, nuanţări şi completări. Spre exemplu *biexodubletele*, adică „acele dublete etimologice din care nici unul nu e moştenit, amândouă (sau chiar mai multe) fiind de provenire (sic!) externă (*sfat-soviet, dona-dueña, centură-cintru* etc.)", nu sunt prin nimic diferenţiate faţă de alte dublete etimologice de proveniență externă. În prezentarea „etimodubletelor" ca un „caz particular al multipletelor" (pp. 7–8), alături de

[70] Timişoara, Editura Augusta, 1998, 335 p.

tripletul ***a drege*** (< lat. *dirigere*), ***a dirija*** (din fr. *diriger* < lat. *dirigere)* şi ***a dirigui*** (din lat. *dirigere*, prin analogie cu vb. *cârmui*), autorul adaugă derivatele ***dregător*** (*drege* + *-ător*) şi ***diriguitor*** (*dirigui* + *-tor*), pe acelaşi plan cu ***director*** (din fr. *directeur*, lat. *director*, *-oris*). După părerea noastră, cuvintele formate în interiorul unei limbi prin mijloace derivative nu trebuie aşezate pe acelaşi plan cu împrumuturile, chiar dacă structura morfematică a unităţilor puse în relaţie etimologică este echivalentă. Din punctul nostru de vedere, dubletele etimologice se pot obţine pe cale internă exclusiv prin mijloace nonderivative (variaţii fonetice, accentuale, morfologice, conversiune etc.). Aceasta înseamnă că verbe ca *a îndrepta* şi *a îndritui* (p. 10), ambele formate prin derivare şi distanţate inclusiv prin sufixele verbale de origini diferite nu formează dublete etimologice, potrivit „principiului dublării etimologice complete" enunţat chiar de autor (ibid.). M. Gabinschi consideră dublete etimologice inclusiv perechile *cânt* şi *canto, comând* şi *comandă, cuceritor* şi *conchistador, a dansa* şi *a dănţui, a deşerta* şi *a dezerta, a dezvoalbe* şi *a dezvolta, făcătură* şi *factură* etc., deşi la fiecare pereche unul dintre componente este format prin mijloace derivative (în română sau în limbile din care provin).

În ceea ce priveşte relaţia dintre cuvinte şi variante, problemă complexă care nu şi-a găsit încă un răspuns categoric, autorul dicţionarului consideră „variante etimologice" perechile de cuvinte cu aceeaşi etimologie, imediată sau îndepărtată, care au acelaşi sens (*aghiotant* şi *adjuvant, aprilie* şi *prier, buric* şi *ombilic, cimitir* şi *ţintirim* etc.) (pp. 37–38). După părerea noastră, toate variantele au caracter etimologic sui-generis, raportându-se prin definiţie la acelaşi etimon. În cazul exemplelor mai sus menţionate, este mai prudent şi mai corect să vorbim de cuvinte diferite cu aceeaşi origine (sinonime etimologice) decât de variante din cel puţin trei motive: a) diferenţele formale dintre termenii citaţi sunt semnificative; b) în cazul unora dintre ele, avem de-a face cu modalităţi diferite de pătrundere în limbă, respectiv moştenire şi împrumut; c) există o mare distanţă între momentele de pătrundere în limbă a elementelor de sub b). În continuare sunt puse pe acelaşi plan cuvinte diferite (*stingător* şi *extinctor, plămân* şi *pulmon* etc.) şi variante autentice (*chitară* şi *ghitară, pocal* şi *bocal* etc.), ultimele fiind incluse în dicţionar ca dublete etimologice, ceea ce reprezintă o sursă de confuzie. Din păcate, numărul acestor variante este mare, punând sub semnul întrebării criteriile ştiinţifice ale dicţionarului: *altar* şi *altariu, cazac* şi *cazah, chit* şi *cfit, cretă* şi *cridă, demon* şi *dimon, a detalia* şi *a detaila, doftor* şi *doctor, drept* şi *drit, dvornic* şi *vornic* etc. După convingerea noastră, variantele, nici chiar cele „etimologice" în accepţia autorului, nu trebuie incluse într-un dicţionar de dublete etimologice. Ele pot apărea, eventual, ca supliment, prin raportare la forma literară, sau în articole separate dacă, prin evoluţie semantică internă, se transformă în cuvinte diferite.

Nu sunt considerate ca atare nici dubletele provenite din variantele morfologice condiţionate de oscilaţiile de gen (*grup* şi *grupă, program* şi *programă* etc.), fără a se formula vreo motivaţie, şi nici variantele în *-ie şi -iune*, nefăcându-se nici o trimitere la acele exemple (destul de numeroase) care s-au specializat din punctul de vedere al sensului, transformându-se în unităţi lexicale de sine stătătoare.

Pentru a se evita posibilele confuzii ce țin de accepțiile termenului de dublet lingvistic, considerăm utilă următoarea delimitare terminologică:

a) *dublete* (exclusiv) *formale* (pentru variațiile fonetice, accentuale, grafice ale aceleiaşi unități de limbă, aşadar pentru dubletele lingvistice alcătuite din variante);
b) *dublete* (exclusiv) *semantice*[71] (sau *neetimologice*, alcătuite din elemente lingvistice diferite ca origine şi care pot intra în diverse relații semantice);
c) *dublete etimologice*, care presupun elemente de limbă de sine stătătoare, mai mult sau mai puțin diferite formal şi semantic şi care au aceeaşi origine (imediată sau îndepărtată).

În tratarea *dubletelor lingvistice* care provin, prin aceeaşi modalitate, de regulă pe căi intermediare, dintr-o unică sursă, este necesară diferențierea *dubletelor etimologice* (unități lingvistice de sine stătătoare) de *dubletele formale*, ultimele reprezentând diverse tipuri de variante determinate etimologic şi analogic.

[71] În CDER apare o serie de dublete care se pot încadra în acest tip (perechi de cuvinte sinonime provenite din aceeaşi rădăcină, cu o evoluție independentă, inclusiv prin mijloace derivative diferite): *cerchez/circazian, godac/godănac, încumeta/comite, parigină/parizian/ parizer, persesc/persian* etc. Autorul nu face însă nici o diferență între cele două categorii de dublete (etimologice şi semantice), ceea ce poate induce în eroare. În sfârşit, în concepția foarte largă a lui Ciorănescu despre dublete intră – este adevărat, accidental – şi variantele etimologice de tipul *corija/corige, sorbet/şerbet, verbină/verbenă* etc.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DUBLETE ETIMOLOGICE

III.1. Definiție. Perspective de clasificare. O definiție corectă și atotcuprinzătoare, în același timp, a *dubletului etimologic* este destul de greu de formulat. În esență, *alotropia*[1] *presupune existența a două sau mai multe unități lingvistice diferite care au aceeași origine, imediată sau îndepărtată*. Acestea pot fi clasificate, după anumite criterii, în mai multe tipuri.

Din punctul de vedere al provenienței dintr-un etimon unic (considerat la nivelul limbii-sursă și/sau la nivelul celei receptoare), dubletele etimologice sunt:

a) **interne**[2]:

a_1) obținute prin diferențierea semantică a unor variante interne (fonetice, accentuale, gramaticale);

a_2) rezultate prin conversiune, procedeu prin excelență gramatical care reprezintă, alături de mijloacele lexico-gramaticale și de cele pur morfologice, aspecte elocvente ale interdependenței dintre morfologie și vocabular[3].

b) **externe**, prin raportare la același etimon primar, pătruns pe diverse căi:

b_1) direct (prin moștenire sau împrumut)[4];

b_2) direct (prin împrumut din aceeași limbă);

b_3) direct și indirect (exclusiv prin împrumut, dintr-o sursă unică sau multiplă).

c) **mixte** (prin moștenire sau împrumut și prin calc lingvistic).

După modul de pătrundere în limbă, după procedeul de formare și după evoluția internă a elementelor componente, se disting următoarele clase de dublete:

a) **moștenit / moștenit**

b) **moștenit / evoluat din primul prin mijloace interne**

c) **moștenit / împrumutat**

d) **moștenit / calchiat**

e) **moștenit / evoluat pe cale internă / împrumutat / calchiat**

f) **împrumutat / împrumutat**

---

[1] Am recurs la acest termen generic pentru a evita precizarea, de fiecare dată, a numărului termenilor proveniți dintr-un unic etimon. În cadrul alotropiei, de la dublete se poate ajunge la triplete, cvadruplete, cvintete, sextete, septete și chiar la octete, nonete, decete etimologice etc.

[2] Caracterul intern al dubletelor etimologice presupune, fără îndoială, situația ca cel de-al doilea component să provină din primul, în interiorul limbii române, indiferent de modul de pătrundere în limbă a acestuia.

[3] Mioara Avram, *Mijloace morfologice ...*, p. 332.

[4] Împrumutul se poate face fie direct din latină (pe cale cultă), fie indirect, comparativ cu aceasta (prin limbi intermediare), fie prin ambele modalități (direct din latina cultă și indirect din alte limbi).

g) **împrumutat / evoluat pe cale internă din primul**
h) **împrumutat / calchiat**
i) **împrumutat / evoluat pe cale internă / calchiat**

După caracterul unic sau multiplu al originii, dubletele au: a) **un singur etimon direct extern** (situație obligatorie pentru cele moștenite și facultativă pentru cele împrumutate); b) **un singur etimon direct intern** (provenit, la rândul lui, dintr-unul extern); c) **unul sau mai multe etimoane externe** (situație valabilă pentru împrumuturi, directe sau indirecte, din aceeași sursă) și d) **etimologie mixtă** (sau combinată).

Ca tipuri de unități lingvistice, sunt de remarcat dublete etimologice: a) **lexicale**, b) **afixale**, c) **afixoidale** și d) **mixte (lexico-afixale, lexico-afixoidale)**.

Din punctul de vedere al relațiilor formale și semantice stabilite în interiorul lor, dubletele etimologice pot fi: a) **sinonimice**, b) **omonimice**, c) **paronimice**[5] și d) **mixte**.

După raportarea la forma etimonului, rezultă: a) **dublete perfecte** (cele care continuă o unică formă, fonetică și gramaticală, a etimonului), b) **dublete imperfecte** (care provin, pe de o parte, din diverse variante ale etimonului, existente la nivelul limbii-sursă, și care sunt, pe de altă parte, rezultatul unei adaptări/modificări formale interne analogice a acestuia, realizată la nivelul limbii receptoare) și c) **mixte**.

Aceste modalități de abordare nu sunt opozabile, ci converg, cele mai multe, în delimitarea corectă și completă a alotropiei. O particularitate esențială a dubletelor etimologice, comparativ cu celelalte clase de dublete lingvistice, este aceea că nu pot fi analizate exclusiv din perspectivă semantică, principiul fundamental al oricărei clasificări fiind etimonul comun, imediat sau îndepărtat, deci un **criteriu formal**.

III.2. Dublete lexicale moștenite[6]**.** Moștenirea lingvistică reprezintă unul dintre domeniile cele mai importante și mai interesante ale studiului diacronic al limbii. Analiza care urmează vizează un aspect particular al transformării unei limbi în alta, și anume proveniența din același etimon a două sau mai multe unități lingvistice. În interiorul acestei clase, alcătuite din cuvinte moștenite dintr-un unic etimon, pot fi evidențiate mai multe subclase:

III.2.1. Dublete moștenite din aceeași formă flexionară a etimonului. Pron. lat. **illu/s/, -a, -um* (clas. *ille, -a, -ud*) a fost moștenit[7], în funcție de poziția accentuat sau neaccentuat în frază, ca pron. pers. (***el, ea***), articol hotărât enclitic (***-l, -a***), articol posesiv (***al, a***) și pronume demonstrativ (***ăl, a***). Lat. *romanus* are ca

---

[5] Vezi Th. Hristea, *Paronimia și importanța ei în procesul de predare a limbii române*, în „Revista de pedagogie", XXII, nr. 2, 1974, pp. 51–52.

[6] Dintre acestea, unele au și corespondente împrumutate sau calchiate, alcătuind de fapt clase mixte. Am optat, totuși, pentru includerea lor în această categorie cu argumentul prezenței obligatorii a cel puțin două componente moștenite. Multe dintre ele se vor regăsi și în clasificările următoare.

[7] Pentru o analiză amănunțită a descendenților lat. **illu/s/, -a* în limba română, vezi DA, s.v. *al, a*. De asemenea, forma latină de fem. pl. *illae* are ca descendenți moșteniți pron. pers. fem. pl. N/Ac. *ele* și art. hot. de fem. pl. *-le* etc., iar cea de masc. pl. *illi* este continuată de pron. pers. *ei* și de art. hot. *-i*.

descendenți moșteniți pe ***român***, s.m. și pe ***ar(o)mân***[8], s.m.; lat. *spatha* s-a moștenit ca ***spată***, s.f. și ***spate***, s.n.[9]; lat. *torta*, *turta* (*panis*) s-a moștenit ca ***toartă***[10] și ***turtă***; din lat. *volet* descinde un triplet etimologic: ***oare*** (adv. interog.), ***vrea*** (pers. a III-a, sg., indicativ prezent a vb. *a vrea* (< lat. *volere*) și ***va*** (vb. auxiliar). La fel, lat. *unus, una* s-a moștenit în dublă ipostază: numeral cardinal: ***unu, una*** (*un, o*) și articol nehotărât: ***un, o***; lat. *deus* s-a moștenit ca interjecție (***zău!***) și ca subst. masc. (***zeu***)[11] etc.

III.2.2. Dublete moștenite din forme flexionare diferite ale aceluiași etimon[12]. În această situație se află a) ***cuvinte moștenite din variații de număr ale etimonului latin***: ***fapt, fapte, fapturi***, s.n. (< lat. *factum*) și ***faptă, fapte***, s.f. (< lat. *facta*, pl. lui *factum*, neutru devenit sg. fem.)[13]; ***lapte***, s.m. și n. (< lat. *lacte* sau *lac, -tem*, s.m., clas. *lac*, s.n.)[14] și ***lapți***, s.m. pl. (< lat. *lactes*, pl. lui *lac*); ***nod, noduri***, s.n. (< lat. *nodum*) și ***noadă, noade***, s.f. (< lat. **noda*, pl. lui *nodum*, neutru devenit sg. fem.)[15]; ***verde***, adj. (< lat. pop. *virdis*, clas. *viridis*) și ***varză***, s.f. (< lat. pop. *virdia* „verdețuri", clas. *viridia*, pl. lui *virdis*, clas. *viridis*) etc[16]; b) ***substantive moștenite din genuri diferite ale unor adjective latinești***: ***lemnar***$_1$, s.n. „daltă; butuc; lemnărie" (< lat. *lignarium*, neutru sg. substantivizat din adj. *lignarius, -a, -um*) și ***lemnar***$_2$, s.m. (< lat. *lignarius, -um*, masc. sg. substantivizat din adj.)[17]; ***miază, -e***, s.f. (Înv. și pop.) „mijloc al zilei sau al nopții" (< lat. *media*, fem. sg. substantivizat din adj. *medius, -a, -um*) și ***miez, -uri***, s.n. (< lat. *medium*, neutru sg. substantivizat din adj.); ***tort, torturi***, s.n. „fir tors de cânepă, de in sau de alte materii textile; torsătură"(< lat. *tortus*) și ***toartă, toarte***, s.f. (< lat. *torta*, fem. sg. substantivizat din adj. *tortus, -a, -um*) etc.[18]; c) ***cuvinte moștenite***

---

[8] Vezi DEX$_2$, s.v. *aromân:* Din *armân* (moștenit din lat. *romanus*), modificat după *român*. Indicația etimologică din DA, s.v. este contradictorie: de vreme ce este considerat „cuvânt literar", nu mai poate fi „urmașul regulat al lat. *romanus*, luat din dialectul aromânesc". *Rumân* (cu varianta ulterioară *român*, devenită cuvânt diferit), și *ar(o)mân* aparțin seriei moștenit/moștenit dacă ne raportăm la etapa primară de evoluție a limbii române. Cele două forme (*rumân* și *armân*) au fost moștenite din același etimon (*romanus*) în dialecte ale aceleiași limbi, diferind fonetic datorită particularităților de pronunțare.

[9] Vezi DLR, s.v. În DEX$_2$, s.v., *spate* este moștenit din lat. *spathae*, pl. lui *spatha*.

[10] Vezi DEX$_2$ și DLR, s.v. În CDER, s.v., *toartă* „mâner" provine de la *tort* „fire toarse" (< lat. *tortus*).

[11] Vezi, cu o trimitere explicită, CDER, s.v.

[12] Unele dintre aceste forme flexionare ale etimonului s-au specializat treptat încă din latină, devenind cuvinte diferite, dublete etimologice interne latinești.

[13] CDER îl consideră singular reconstituit analogic de la pl. *fapte* al lui *fapt*. Tot aici se încadrează și adj. vechi și etimologic *fapt, -ă* „făcut" (< lat. *factum*), vezi DA, s.v.

[14] Vezi CDDE, s.v.

[15] Pentru alte soluții de etimologie, vezi CDER, s.v.

[16] În CDER și în SDLR, s.v., și: *lume*, s.f. (< lat. *lumen*) / *lumină*, s.f (< lat. *lumina*, pl. n. al lui *lumen*). Soluției etimologice propuse pentru *lumină* i s-a opus Th. Hristea, în articolul *Substantive postverbale,* publicat în SCL, nr. 3, XI, 1960, pp. 505–506.

[17] Vezi în DA și în CDDE, s.v. În DEX$_2$, cele două cuvinte sunt tratate într-un singur articol, ca derivate de la *lemn*. Tot derivate sunt considerate și de CDER, s.v.

[18] Vezi, mai sus, și: *toartă*, s.f., *turtă*, s.f. Cf. *muls*, s.n. (part. vb. *mulge*, dar e posibilă și moștenirea din lat. *mulsus*) și *mursă*, s.f. (var. *mulsă*) „apă îndulcită cu miere" (< lat. *mulsa*, substantivat din adj. *mulsus, -a, -um*).

din forme cazuale (atestate sau neatestate) ***ale aceluiaşi etimon*: *luni,*** s.f. (< lat. *lunis dies,* clas. *lunae dies*, genitiv sg.) şi ***lună, luni,*** s.f. (< lat. *luna*, nominativ sau acuzativ sg.); ***an, ani,*** s.m. (< lat. *annus*, nominativ sau acuzativ sg.) şi ***an,*** adv. (Pop.) „anul trecut, acum un an" (< lat. *anno*, ablativ sg.)[19].

O serie de exemple care merită să fie discutate în acest context este constituită din perechile moştenite *cireş,* s.m. (< lat. pop. **ceresius* < **ceresus*, clas. *cerasus*) şi *cireaşă,* s.f. (< lat. pop. *ceresia*), *păr*, s.m. (< lat. *pirus)* şi *pară,* s.f. (< lat. *pira*, pl. lui *pirum* „pară") etc. Acestea constituie un model morfologic clar de formare a numelor de arbori şi arbuşti fructiferi în limba română[20]. Din punctul de vedere al discuţiei noastre, diferenţa dintre lat. fem. *prunus* „prun" şi lat. neutru *prunum* „prună" trece din sfera morfologiei în cea a lexicului, ştiut fiind că, în cazul substantivelor propriu-zise, genul nu constituie un criteriu de flexiune. Din acest motiv, exemplele de tipul celor enunţate mai sus, ca şi cele formate în interiorul limbii prin derivare regresivă lexicală postsubstantivală[21], nu formează dublete etimologice[22].

Într-un anumit stadiu de evoluţie a latinei, se poate vorbi de dublete de tipul *vacans, -tis* şi *vacantia*, ca forme iniţial flexionare ale aceluiaşi cuvânt; în română, însă, ca şi în alte limbi romanice unde au pătruns, ele nu pot fi socotite ca atare, pentru că desinenţa de plural *-(i)a* s-a contopit cu rădăcina creându-se, astfel, un sufix derivativ (moştenit sau împrumutat de limbile romanice ca element de derivare). De asemenea, eliminăm din discuţie, la nivel romanic, urmaşele formelor iniţial gramaticale *-(e)ndus, -(e)nda* care, prin raportare la infinitiv, au devenit elemente lexicale. Nu putem lua în considerare, la acelaşi nivel romanic, nici elementele morfematice ale gradelor de comparaţie latineşti: *-ior, -ius, -issimus, -a* şi nici cuvintele create cu ajutorul lor: acestea şi-au pierdut caracterul gramatical şi s-au integrat rădăcinii[23].

După cum s-a putut observa din exemplele citate, alături de cauze interne (fonetice şi gramaticale) şi externe (împrumuturi din alte idiomuri)[24], cea mai importantă modalitate de producere a dubletelor în latină este conversiunea; având loc în contexte specifice, de obicei prin elipsă, aceasta determină crearea unor noi cuvinte din acelaşi etimon, preluate, prin moştenire sau împrumut, de alte limbi, în primul rând romanice, printre care şi româna.

---

[19] Vezi în DA şi în CDDE, s.v. Un exemplu similar de dublete vezi la Michel Bréal, *Les doublets latins*, în *Mémoires de la Société de Linguistique de Paris.*Tome premier, fasc. a 2-a, Paris, Franck, 1869, p. 164.

[20] Th. Hristea, *Probleme de etimologie,* pp. 66–99.

[21] Idem, *Un aspect al derivării regresive postsubstantivale în limba română: nume de arbori şi arbuşti fructiferi*, în SCL, XVI, nr. 2, 1965, p. 263.

[22] În limba română, însă, din punct de vedere diacronic, desinenţa de fem. singular *-ă* din *fragă, pară, prună* etc. (< lat. *-a*, fem. sg., la origine n. pl.) şi desinenţa de neutru plural *-e* (< lat. *-a*, n. pl.) sunt dublete etimologice.

[23] Dubletele iniţial gramaticale latineşti (*minor/minus,* spre exemplu), devin în română dublete lexicale (cf. şi *minimus/minima/minimum, maximus/maxima/maximum*), dar exclusiv între ele (ca forme gramaticale ale aceluiaşi cuvânt, transformate în unităţi lexicale distincte, cu sensuri diferite).

[24] Michel Bréal, *art. cit.*, p. 162 ş.u.

III.2.3. Observații semantice. Cuvintele moștenite din același etimon (dintr-o formă unică sau din variațiile fonetice sau flexionare ale acesteia) sunt majoritatea polisemantice, diferențele de sens realizându-se, de multe ori, încă din latină. Sunt de remarcat, în primul rând, paronimele și omonimele parțiale etimologice (*al*, *a* și *ăl*, *a*, *fapt*, *fapte* și *faptă*, *fapte*, *luni* și *lună*, *spată*, *spate* și *spate*, *spate*, *toartă* și *turtă*, *zău* și *zeu* etc.), forma asemănătoare sau chiar identică explicându-se prin etimonul unic, eventual prin caracterul minimal al diferențelor sale flexionare. De asemenea, la unele exemple se observă sensuri comune (de obicei învechite, populare sau regionale): *fapt* „acțiune, lucru" și *faptă*, id., *miez*, subst. „mijloc (al zilei, al nopții, al drumului etc.)" și *miază*, s.f., id., *nod*, s.n. „încheietură, articulație" și *noadă*, s.f., id., *spată*, s.f. „omoplat, spinare, șale" și *spate*, s.n., id. etc., ceea ce presupune considerarea lor ca sinonime etimologice. De regulă, evoluțiile semantice nu sunt spectaculoase, orientându-se spre același domeniu (*lemnar*$_1$ și *lemnar*$_2$, *tort* și *toartă*, *an*$_1$ și *an*$_2$ etc.).

În cazul dubletelor obținute din genuri diferite ale adjectivelor latinești, are loc o restrângere de sens a etimonului adjectival, prin elidarea determinatului substantival: *miază*, s.f., în expr. *ziua* (*la*) *miaza mare* < lat. *media*(*m*) [die(*m*)] „la jumătatea zilei", *turtă*, s.f. < lat. *turta* (*panis*) „pâine răsucită" etc.

III.3. Dublete lexico-afixale moștenite. O altă categorie de dublete moștenite din latină este de tip mixt, și anume *lexico-afixală*. Este vorba, așadar, de dublete alcătuite din cuvinte și afixe derivative moștenite din același etimon latinesc. Din seria afixelor, numai prefixele[25] îndeplinesc condiția de a fi moștenite paralel cu unitățile lexicale care le stau la bază în latină: **a**$_1$, prep. (< lat. *ad*) și **a**$_2$-, pref. (< lat. *ad*-), ***cu***$_1$, prep. (< lat. *cum*) și ***cu***$_2$-, pref. (< lat. *cum*-), ***în***$_1$, prep. (< lat. *in*) și ***în***$_2$-, pref. (< lat. *in*-), ***sub***$_1$, prep. (< lat. *sub*) și ***sub***$_2$-, pref. (< lat. *sub*-).

În latină, prepozițiile mai sus amintite au devenit prefixe, alipindu-se cuvintelor pe care le precedau. Ele cumulau ambele funcțiuni, fiind moștenite ca atare în română, unde au forme omonimice.

III.4. Dublete lexicale moștenit / evoluat prin mijloace interne. Următoarea categorie de dublete etimologice care conțin un element moștenit este formată, pe de o parte, din unitatea lingvistică moștenită și, pe de altă parte, dintr-un descendent pe cale internă al acesteia, în urma evoluției sale formale și semantice. Această evoluție este prin definiție nonderivativă și cuprinde mai multe coordonate, pe baza cărora se formează preponderent *dublete lexicale* (alcătuite din cuvinte):

a) evoluție fonetică[26] (segmentală și/sau suprasegmentală)

b) evoluție prin mijloace gramaticale (morfologice și morfosintactice).

---

[25] Dubletele moștenite care au un component prefixal au fost selectate din FCLR, vol. al II-lea, 1978. Pentru aceeași problemă, vezi și Sergiu Drincu, *Derivarea cu prefixe de la latină la română*, Timișoara, Editura Amphora, 1998.

[26] Pentru cauze pur fonetice de creare a unor dublete etimologice în interiorul unei limbi, vezi Michel Bréal, *art. cit.*, pp. 163–168, U.A.Canello, *art. cit.*, pp. 300–401.

Aceste diferenţieri fonetice şi gramaticale ale unor forme care iniţial au circulat în concurenţă determină producerea unor dublete etimologice numai în măsura în care sunt confirmate de o specializare semantică.

III.4.1. Transformările fonetice[27] obţinute pe cale internă (prin accidente fonetice şi prin analogie) ating forma cuvântului moştenit, dând naştere iniţial la o variantă fonetică; aceasta, circulând la început ca simplă modalitate de pronunţare, se poate specializa, în timp, formal şi semantic, devenind o altă unitate lexicală[28]. Astfel, pronumele invariabil ***ce***, moştenit din lat. *quid*, a fost transformat (în poziţie neaccentuată) în ***ci***, devenit, prin specializare contextuală, conjuncţie adversativă. Pronumele personal ***ele***, moştenit din lat. *illae*, a evoluat la forma ***iele***, s.f., „poporul evitând astfel, prin eufemism, a numi aceste spirite răufăcătoare cu numele lor, spre a nu le invoca"[29]. Tot aici se încadrează şi varianta fonetică ***român***, diferenţiată (cu sens etnic) faţă de forma moştenită ***rumân*** (cu sens social „şerb"şi familial „soţ, bărbat"). Uneori, o simplă variantă fonetică dialectală se poate specializa semantic faţă de forma devenită literară a unui cuvânt moştenit. Astfel, rostirea regională ***„s'er"*** pentru ***„h'ier"*** (= *fier* < lat. *ferrum*) a determinat includerea în DA a substantivului ***cier*** ca unitate lexicală separată, cu sensul particular de „răboj".

III.4.2. Alături de modificările de ordin fonetic şi accentual, specializarea formelor flexionare ale unui cuvânt românesc moştenit poate determina, la rândul ei, apariţia dubletelor etimologice. Astfel, din verbul vechi ***a cure*** (< lat. *currere*), prin analogie cu *a merge*, s-a creat, pe teren românesc, un nou verb, ***a curge***. Acesta a circulat, la început, alături de *a cure*, cu care avea multe sensuri în comun, înlocuindu-l, după sec. al XVIII-lea, în limba literară[30]. De asemenea, din perfectul ***cerşii*** şi formele de participiu ***cerşit, cerşut*** ale vb. ***a cere*** (< lat. *quaerere*) s-a refăcut, pe cale internă, un nou verb, ***a cerşi***, care s-a folosit, împreună cu primul, în variaţie liberă, până când s-a specializat semantic, devenind o altă unitate lexicală. Din concurenţa variantelor de plural ***şeale, şele, şeli, şei, şale*** etc. ale lui ***şa*** (< lat. *sella, -am*), ultima formă (***şale***) a ajuns să se folosească exclusiv cu sensul de „parte a spinării (iniţial la cai; pr. ext., la animale şi, pr. anal., la om)", aşadar cu valoare de singular. La nivelul limbii literare actuale, se individualizează, astfel, două cuvinte: ***şa***, pl. ***şei***, s.f. „piesă de harnaşament; nume dat, prin analogie, unor obiecte sau părţi de obiecte asemănătoare" (< lat. *sella, -am*) şi ***şale***, pl. tant. „parte a spinării situată în jurul regiunii lombare a coloanei vertebrale, la om; partea din mijlocul spinării, la unele animale; locul unde stă şaua pe cal" (din pl. *şale* al lui *şa*)[31].

---

[27] Pentru specializarea accentuală a cuvintelor moştenite, amintim situaţia adv. ***apoi*** (< lat. *ad-post*): accentuat etimologic *apói* („după aceea, pe urmă"), şi-a schimbat accentul în ***ápoi***, dobândind sensuri modale foarte variate (neaccentuat în frază, apare şi sub forma *ápăi*, cu aceleaşi sensuri).

[28] O evoluţie similară (asupra căreia nu ne vom opri în cercetarea de faţă), suferă inclusiv variantele creaţiilor lexicale interne (din componente moştenite sau împrumutate). Vezi, spre ex., Gh. Chivu, ***Prepoziţiile pentru şi printru în secolul al XVI-lea***, în LR, XL, nr. 1–2, 1991, pp. 45–47.

[29] Vezi DA, s.v.

[30] *Ibidem*, s.v. *curge*.

[31] În DEX_2, s.v., moştenit din lat. *sella*.

III.4.3. Unele mijloace interne de realizare a dubletelor etimologice se situează la granița dintre gramatică și lexic, reprezentând modalități morfosintactice de creare a noi unități lexicale. Acestea sunt, după părerea noastră, derivarea regresivă morfologică și conversiunea.

III.4.3.1. Derivarea regresivă morfologică determină refacerea pe cale internă, din forme de plural, a unor noi forme de singular. În această categorie specială se includ următoarele dublete: ***cap, capete,*** s.n. (< lat. *caput,* pl. *capita*) și ***capăt, capete,*** s.n. (refăcut din pl. *capete* < lat. *capita*); ***lat, -ă,*** adj., s.n. (< lat. *latus, -a, -um*) și ***latură/-e, laturi,*** s.f. (sg. analogic din pl. *laturi* al lui *lat,* s.n.)[32]; ***oală, oale,*** s.f. (< lat. *olla, -am*)[33] și ***ol, oluri***[34], s.n. (refăcut din pl. *oale* < lat. *ollae*); ***soartă, sorți,*** s.f. (< lat. *sors, sortem*) și ***sorț, sorți,*** s.m. (refăcut din pl. *sorți*); ***șiră, șire,*** s.f.(< lat. **sira, -am*) și ***șir, șiruri,*** s.n. (refăcut din *șire*, pl. lui *șiră*) etc.

Ceea ce se suprimă din cuvântul de bază nu este un element derivativ, ci o particulă desinențială, din care cauză socotim exemplele respective ca formând un tip aparte de dublete etimologice. Categoric, ele au circulat la origine în regim de variante, datorită echivalenței semantice, până când s-au diferențiat ca sens, specializare susținută și de argumente morfologice (încadrarea în genuri diferite etc.).

O interesantă formă de singular, refăcută din cea de plural prin substituție de desinență și prin analogie este aceea a substantivului ***falcă*** „maxilar, mandibulă" (sg. refăcut din *fălci,* pl. lui *falce* < lat. *falx, -cem* „seceră")[35] care formează, alături de ***falce, fălci,*** s.f. „veche unitate de măsură agricolă"(< lat. *falx, -cem*), dublet etimologic. La fel, substantivul feminin regional ***fuscă*** (pl. *fuște*) „lujerul cepei cu sămânță" s-a reconstituit din ***fuște*** „bâtă, toiag; prăjină; lance", moștenit din lat. *fustis, -em*[36] și considerat ca formă de plural (după modelul analogic *gălușcă/găluște, muscă/muște* etc.). O problemă controversată ridică și substantivul ***leu*** (cu variantele vechi *leun, lăune*). Moștenit sau refăcut pe teren românesc (din *leun, lăune* < lat. *leonem*), cuvântul formează dublet cu toponimul ***Lăunele*** (cf. *Lăunele de Jos, Lăunele de Sus, Dealul Lăunelui,* din jud. Argeș și Olt)[37].

III.4.3.2. Unul dintre cele mai frecvente, dar și mai controversate[38] procedee nonderivative de formare a cuvintelor într-o limbă este **conversiunea**. Aceasta trebuie

---

[32] Vezi CDER, s.v. În acest caz, este vorba despre un dublu fenomen: pe de o parte, substantivizarea adj. moștenit *lat*, pe de altă parte, substituția analogică de desinențe (*-ă/-e* în loc de *-i*). După CDDE, s.v., pl. *laturi* este moștenit din lat. **latora*, clas. *latera*; în CADE, s.v., sing. *lature* este moștenit din lat. vulg. **latora*, clas. *latera*.

[33] De fapt, forma de singular *oală* (< **oauă*) este refăcută după pl. *oale* (< lat. *ollae*).

[34] Vezi CADE, s.v.: (Mold., Trans., Ban.) „oală de pământ; (Trans., Oaș) ulcior, oală de lut; (Înv.) canal, țeavă de scurgere făcută din olane". În celelalte dicționare, este trecut în același articol cu *oală*.

[35] În DA, s.v., din lat. **falca* < lat. *falx, -em*. În CDDE, s.v., se admit ambele ipoteze.

[36] După Vasile Frățilă, *Etimologii. Istoria unor cuvinte.* Colecția Etymologica, 5, București, Univers Enciclopedic, 2000, p. 48, *fuște*, s.f. este o formă refăcută din pl. *fuști* moștenit, la rândul lui, din lat. *fustis, -em*.

[37] Marius Sala, *Originea rom. leu*, în LR, XL, nr. 1-2, 1991, pp. 79–84.

[38] Deși, teoretic, toate cuvintele obținute prin conversiune sunt elemente lexicale de sine-stătătoare (vezi tratarea lor în DOOM), vom discuta numai acele dublete etimologice care prezintă schimbări semantice mai deosebite.

înțeleasă, din punctul nostru de vedere, în sens diacronic, ca o evoluție internă de la o categorie lexico-gramaticală la alta, trecerea făcându-se gradual. Lat. pop. *ipsus, -a* (clas. *ipse, -a*) s-a moștenit ca pronume: ***îns(ul), însă(a)***; din valoarea inițială de pronume s-au dezvoltat pe cale internă cele de adverb[39] (***însă***, învechit), de conjuncție adversativă, explicativă, restrictivă[40] (***însă***) și de substantiv[41] (vezi forma veche ***îns***, actuală ***ins***). Deși în DA, din rațiuni metodologice, toate aceste clase morfologice apar sub același cuvânt-titlu, ele trebuie socotite astăzi unități lexicale distincte, cu același etimon, rom. ***îns, însă*** (< lat. *ipsus, -a*)[42]. Aceste cuvinte sunt la origine variante care au circulat paralel, transformându-se treptat în cuvinte diferite, cu forme, sensuri și categorii gramaticale distincte. Un exemplu asemănător de evoluție internă a unui termen moștenit îl reprezintă rom. *fie* (< lat. *fiat*). Spre deosebire de DEX_2, care îl tratează exclusiv conjuncție, DA îi acordă, mai aproape de realitatea sincronică, două articole: a) interjecție, adverb, conjuncție și b) element de compunere, rezultat din funcțiunea concesivă[43]. Conform teoriei noastre, urmând linia lui Sextil Pușcariu, rezultă că lat. *fiat* (conjunctivul vb. *fieri* > rom. *a fi*) s-a moștenit în a) conjunctivul rom. ***(să) fie***, integrat, așadar, verbului *a fi*, din care a rezultat b) conjuncția disjunctivă și concesivă ***fie*** (vezi corelația *fie...fie*), din care, în sfârșit c) elementul de compunere ***fie-***[44] (din structura unor compuse ca: *fiecine, fiecât, fiecare* etc.). La fel, numeralul cardinal ***unu, una*** (< lat. *unus, -a*) formează dublet cu pronumele nehotărât ***unul, una*** (ultimul obținut prin conversiune)[45].

Alt exemplu clar de conversiune sprijinită de o evidentă transformare semantică este perechea ***blând, -ă,*** adj. (< lat. *blandus, -a*) și ***blândă, blânde*** (substantivizat din primul). Sensurile principale aparțin medicinii populare: „boală de piele, urticarie (...); p.ext. petele însoțite de mâncărime, rămase în urma mușcăturii unor insecte (...)". Acestea se pot explica (vezi DA, s.v.) printr-o întrebuințare eufemistică a cuvântului în contextul *boală blândă*, din care a fost extras subst. *blândă*. Sensul secundar („numele unui dans țărănesc") se explică prin metaforă. Tot prin conversiune adjectivul ***bun, -ă*** (< lat. *bonus, -a*) s-a transformat în substantivul masculin bun_1, cu sensul de „bunic, strămoș" (elipsă din *tată bun*), și în neutrul bun_2, pl. ***bune, bunuri***, „lucruri bune, avere"[46].

Tot aici se încadrează și următoarele dublete: ***roșu, roșie, roșii***, adj., s.n. (< lat. *roseus, -a*) și ***roșie,*** s. f. (elipsă din *pătlăgea roșie*), ***vânăt, vânătă,*** adj., s.n.(< lat. *venetus, -a*) și ***vânătă,*** s.f. (din *pătlăgea vânătă*). Substantivele feminine *roșie* și *vânătă* au evoluat gramatical prin schimbarea clasei morfologice (provenind din formele de feminin

---

[39] Vezi DA, s.v. „chiar, întocmai, însuși": *„Însă pentru acea nedreptate... priimesc puteare"* (CORESI, EV. 455/9).

[40] Anton Guția, *Din istoricul conjuncției însă*, în CL, XXIX, nr. 1, 1984, pp. 17–20.

[41] Vezi DA, s.v., CDDE, s.v.

[42] În DEX_2 și în TRDW, s.v. sunt date ca trei cuvinte diferite, moștenite din același etimon: lat. *ipsus, -a*. Indiferent de soluția etimologică adoptată ele formează un triplet etimologic, încadrabil în una sau alta dintre categoriile amintite.

[43] Vezi DA, s.v.

[44] Ca element de compunere poate fi inclus în categoria dubletelor mixte (lexico-prefixoidal).

[45] Vezi DEX_2, s.v. În dicționarele etimologice, inclusiv în CADE și DLR, s.v., numeralul cardinal, articolul nehotărât și pronumele nehotărât sunt trecute în același articol (< lat. *unus, una*).

[46] Pentru evoluția semantică, vezi DA, s.v. În CDER, s.v., s.m. („bunic") este considerat dintr-un lat. **avunus*.

singular ale adjectivelor corespunzătoare moştenite) şi au preluat, printr-o restrângere semantică (datorată procedeului sintactic de segmentare a unei structuri de tipul substantiv + adjectiv), sensul substantivului înlăturat: „pătlăgea".

Cel mai important transfer de la o categorie lexico-gramaticală la alta este, după cum se poate observa în continuare, trecerea de la adjectiv la substantiv[47]. Cuvintele moştenite urmează acest procedeu (frecvent în latină şi în limbile romanice) care are drept rezultat îmbogăţirea vocabularului cu noi unităţi lexicale, diferenţiate semantic şi gramatical. Dăm, în continuare, o listă cu asemenea substantive obţinute, pe cale internă, din adjective (şi adverbe) moştenite (după DOOM, s.v.)[48]:

1. ***adânc, -ă,*** adj. (< lat. pop. *adancus*, clas. *aduncus, -a*) / ***adânc, -uri***, s.n.
2. ***alb, -ă,*** adj. (< lat. *albus, -a*) / ***alb***, s.n. sing. tant. / ***alba***, s.f. art. (zorii zilei)
3. ***albastru, -ă***, adj. (< lat. **albaster, -a*) / ***albastru(l)***, s.n. sing. tant.
4. ***amar, -ă,*** adj. (< lat. *amarus, -a*) / ***amar, -uri***, s.n.
5. ***aproape***, adv. (< lat. *ad prope*) / ***aproapele***, s.m. art.
6. ***bine***, adv. (< lat. *bene*) / ***bine(le)***, s.n.
7. ***dat, -ă,*** adj. (< lat. *datus, -a*) / ***dat, -uri,*** s.n. (boală atribuită vrăjilor)
8. ***dulce***, adj. (< lat. *dulcis*) / ***dulce, -uri*** (preparate dulci), s.n.
9. ***frumos, -oasă,*** adj. (< lat. *formosus, -a*) / ***frumos(ul)***, s.n. sing. tant.
10. ***galben, -ă,*** adj. (< lat. *galbinus*) / ***galben(ul)*** (culoare), s.n. sing. tant. / ***galben, -i*** s.m. (monedă) / ***galbenă,*** s.f.
11. ***gras, -ă,*** adj. (< lat. pop. *grassus, -a*, clas. *crassus, -a*) / ***grasă***, s.f. (în sintagma *grasă* de Cotnari)
12. ***greu, -ea***, adj. (< lat. *grevis*) / ***greu(l)***, s.n. sing. tant.
13. ***gros, -ă***, adj. (< lat. *grossus, -a*) / ***gros, -şi***, s.m. (buştean, bârnă)
14. ***lat, -ă***, adj. (< lat. *latus, -a*) / ***lat_1, laţi***, s.m. (foaie de pânză) / ***lat_2, laturi***, s.n. (lăţime) / ***lată, late***, s.f. (scândură)
15. ***lung, -ă,*** adj. (< lat. *longus, -a*) / ***lung(ul)***, s.n. sing. tant.
16. ***mărunt, -ă,*** adj. (< lat. *minutus, -a*) / ***mărunt, -ţi,*** s.m.
17. ***mic, -ă,*** adj. (prob. lat. **miccus, -a*) / ***mic, -i,*** s.m.
18. ***moale, moi,*** adj. (< lat. *mollis, -e*) / ***moale*** (în expr. *moalele* capului), s.n.
19. ***nimic/nimica***, pron. (< lat. *nec mica*) / ***nimic, -uri***, s.n.
20. ***nou, nouă,*** adj. (< lat. *novus, -a*) / ***nou(l)***, s.n. sing. tant.
21. ***plin, -ă***, adj. (< lat. *plenus, -a*) / ***plin, -uri***, s.n.
22. ***porumb, -ă***, adj. (< lat. *palumbus, -a*) / ***porumb, -i***, s.m. (plantă, ştiulete, pasăre) / ***porumb, -uri,*** s.n. (semănătură, lan).
23. ***pucios, -oasă,*** adj. (< lat. **puteosus, -a*) / ***pucioasă,*** s.f.
24. ***puţin, -ă,*** adj. (< lat. **putinus*, clas. *pittinus*) / ***puţin(ul)***, s.n. sing. tant.
25. ***rău, rea***, adj. (< lat. *reus, -a*) / ***rău, -ele***, s.n.
26. ***repede***, adj., adv. (< lat. *rapidus, -a*; *rapide*) / ***repede, -zi***, s.f. (insectă)
27. ***sănătos, -oasă,*** adj. (< lat. **sanitosus, -a*) / ***sănătoasa*** (în expr. *a o lua la sănătoasa*), s.f. art.

---

[47] Despre acest subiect, vezi Ioana Diaconescu, studiul *Substantivizarea adjectivului în limba română*, în SMFC, vol. al III-lea, 1962, pp. 196–278.

[48] Dintre acestea, *nou(l)*, s.n. nu apare în DOOM.

28. ***scurt, -ă***, adj. (< lat. **excurtus, -a*, clas. *curtus, -a*) / ***scurtă***, s.f.[49]
29. ***senin, -ă***, adj. (< lat. *serenus, -a*) / ***senin(ul)***, s.n. sing. tant.
30. ***strâmt, -ă***, adj. (< lat. **strinctus*, clas. *strictus*) / ***strâmt***[50], s.n. sing. tant.
31. ***şchiop, -ă***, adj. (< lat. **excloppus, -a*) / ***şchioapă, -e***, s.f. (măsură de lungime)
32. ***ud, -ă***, adj. (< lat. *udus, -a*) / ***ud(ul)***, s.n. sing. tant.
33. ***vechi, veche***, adj. (< lat. pop. *veclus*, clas. *vetulus*) / ***vechi(ul)***, s.n. sing. tant.
34. ***viu, -ie***, adj. (< lat. *vivus, -a*) / ***viu(l)***[51], s.n. sing. tant.

Evoluțiile semantice efectuate prin trecerea de la adjectiv la substantiv sunt diverse, cele mai multe din sfera sinecdocei: în cazul obținerii unor substantive masculine şi feminine (mai rar la neutre) are loc un proces de restrângere a sferei şi de concretizare a sensului: *aproapele* „persoana de aproape, semenul", *dulciurile* „produse zaharoase", *galbenii* „banii de aur", *grasă* „o anume specie de vinuri", *mărunții* „bani de mică valoare", *micii* „produse de carmangerie", *udul* „băşica udului, vezica urinară" etc.; în schimb, substantivele neutre obținute din adjective (sau, rar, adverbe) care arată însuşiri frecvente ale obiectelor din realitatea cotidiană denumesc noțiuni abstracte (*adâncul, albul, amarul, binele, frumosul, noul, seninul, vechiul* etc.).

Necesitatea considerării acestor cuvinte ca dublete poate fi confirmată şi de evidența diferențelor de ordin gramatical: prezența articolului, statutul de singulare tantum în cazul multor exemple (*albul, frumosul, grasă, greul, moalele, noul, puținul* etc.), restricții de articulare (*alba* „zorii zilei"), stabilirea unor relații sintactice specifice (*albul ochilor, moalele capului, grasă de Cotnari*) etc.

Deseori, adjectivele moştenite devin, prin conversiune, nume proprii (antroponime[52] şi toponime). Majoritatea numelor de persoane astfel obținute erau, la origine, porecle; unele dintre ele provin din variante fonetice ale cuvintelor moştenite, din forme gramaticale sau prin calc. Din bogata listă de asemenea dublete, am selectat câteva exemple: ***Albul, Alba*** (cf. *alb, -ă*), ***Aspru*** (cf. *aspru*; cf. lat. *Asper*, n. pers.), ***Bătrânu*** (cf. *bătrân*; cf. n. top. ***Bătrânu, Bătrâni***), ***Blându*** (cf. *blând*), ***Bun*** (cf. *bun*), ***Căruntu*** (cf. *cărunt*), ***Dreptu*** (cf. *drept*; cf. n. top. ***Dreptu***), ***Frumosu*** (cf. *frumos*), ***Galbăn, Galbenu*** (cf. *galben*; cf. n. top. ***Galbenul, Galbeni***), ***Giosu*** (cf. *gios*, variantă regională pentru *jos*), ***Grasu*** (cf. *gras*; cf. n. top. ***Pârâul Grasului***), ***Largu*** (cf. *larg*), ***Măruntu, Mărunț*** (cf. *mărunt*, pl. *mărunți*), ***Micu*** (cf. *mic*; cf. săs. *Klein*), ***Mutu*** (cf. *mut*), ***Naltu, Nantu*** (cf. *nalt, nant*, variante pentru *înalt*), ***Negru*** (cf. *negru*; cu acelaşi înțeles, cf. germ. *Schwarz*, magh. *Fekete*), ***Orbu*** (cf. *orb*), ***Roş(u), Roşiu*** (cf. *roşu*; *-i-* arată pronunțarea moale a lui *-ş-*; cf. şi germ. *Roth,* magh. *Veres*), ***Rotundu*** (cf. *rotund*; cf. n. top. ***Rotundul***), ***Sântu*** (cf. *sânt* „sfânt"; cf. n. top. ***Sântu***), ***Scurtu*** (cf. *scurt*), ***Secu*** (cf. *sec*; cf. n. top. ***Secul***), ***Sterpu*** (cf. *sterp*), ***Stiop, Steopul, Şchiopu, Ştiopul*** (cf. *st'iop, ştiop*, variante regionale pentru *şchiop*), ***Străinu*** (cf. *străin*), ***Strâmbu*** (cf. *strâmb*), ***Surdu*** (cf. *surd*), ***Şerb(u), Şirbu*** (cf. *şerb*, cu varianta *şirb*), ***Tânăru*** (cf. *tânăr*), ***Vârtosu*** (cf. *vârtos*) etc.

---

[49] Vezi CADE, s.v. (Trans.) *a trage scurta*: „a trage paiul cel scurt, amestecat printre altele mai lungi, ca mijloc de dovedire a celui vinovat".

[50] Vezi DLR, s.v.: (Expr.; familiar) *a prinde* (pe cineva) *la strâmt*: „la mare dificultate".

[51] Vezi TRDW, s.v.: *„Plecat peste cadavru, el / A-nvârtit pumnalu-n carne, să se scurgă viul tot"* (COSBUC, 116); (...) *„Străbați cu ochiul viul cald al formelor rotunde"* (COSBUC, 38).

[52] Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică,1983; N.A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei, 1963; Al. Graur, *Nume de persoane*, București, Editura Ştiințifică, 1965.

III.4.4. Mijloacele exclusiv morfologice de diferențiere lexicală a cuvintelor moștenite sunt următoarele:

III.4.4.1. – forme de plural deosebite în cadrul aceluiași gen (prin desinențe sau prin alternanțe vocalice în interiorul radicalului):

– în interiorul genului feminin: ***coadă*$_1$, *cozi*** (< lat. *coda, -am*) și ***coadă*$_2$, *cozi*** și ***coade*** „coșiță, trenă la veșminte"; ***spată*$_1$, *spate*** „piesă la războiul de țesut; sabie" (< lat. *spatha, -am*) și ***spată*$_2$, *spete*** „osul"; ***vargă*$_1$, *vergi*** „nuia, vergea" (< lat. *virga, -am*) și ***vargă*$_2$, *vărgi*** „dungă, vârstă" etc.;

– în interiorul genului neutru: ***corn*$_1$, *coarne*** „os frontal la rumegătoare; simbol al încălcării credinței conjugale; parte a plugului; dinte al furcii etc." (< lat. *cornu*) și ***corn*$_2$, *cornuri*** „obiect produs din corn$_1$ sau în formă de corn$_1$; produs de panificație; (Reg.) colț, ungher, margine; (Înv.) aripă de oaste, de tabără etc."; ***cot*$_1$, *coate*** (< lat. *cubitus, -um*) și ***cot*$_2$, *coturi*** „cotitură"; ***fapt*$_1$, *fapte*** „acțiune"(< lat. *factum*) și ***fapt*$_2$, *fapturi*** „farmec, vrajă"; ***grâu*$_1$, *grâie*** „plantă cerealieră" (< lat. *granum*), ***grâne***, pl. tant. „cereale" și ***grâu*$_2$, *grâuri*** „sorturi de cereale"; ***mijloc*$_1$, *mijloace*** „procedeu, unealtă; avere; corp central" (< lat. *medius locus*) și ***mijloc*$_2$, *mijlocuri*** „talie" etc.;

III.4.4.2. – substantive specializate pe genuri diferite: ***argint*$_1$, *arginturi***, s.n. „metal" (< lat. *argentum*) și ***argint*$_2$, *arginți***, s.m. „bani"; ***brâncă, brânci***, s.f. (< lat. *branca, -am*) și ***brânci, brânci***, s.m. „împinsătură"[53]; ***corn*$_1$, *coarne***, s.n. (< lat. *cornu*) și ***corn*$_2$, *corni***, s.m. „instrument de suflat; (la pl.) căprioriii casei"; ***cot*$_1$, *coate***, s.n. (< lat. *cubitus, -um*) și ***cot*$_2$, *coți***, s.m. „măsură de lungime"; ***creier*$_1$, *creieri***, s.m. „organ anatomic" (< lat. *cerebellum*) și ***creier*$_2$, *creiere***, s.n. „persoană, element conducător"; ***fapt*$_1$, *fapte***, s.n. „acțiune" (< lat. *factum*) și ***fapt*$_2$, *fapți***, s.m. „insectă; plantă"; ***gheb, gheburi***, s.n. „cocoașă" (< prob. lat. **glibbus, -um*) și ***ghebe***, s.f. pl. „ciuperci"; ***in*$_1$**, s.m. „plantă" (< lat. *linum*) și ***in*$_2$, *inuri***, s.n. „specii, lanuri de in"; ***județ*$_1$, *județe***, s.n. „unitate administrativ-teritorială; judecată" (< lat. *iudicium*, pl. *-ia*) și ***județ*$_2$, *județi***, s.m. „primar; judecător"; ***linte*$_1$, *linte***, s.f. „plantă" (< lat. *lens, -ntem*)[54] și ***linți***, s.m. pl. (Pop.) „cisticerci"; ***mădular*$_1$, *mădulare***, s.n. „organ anatomic" (< lat. *medullaris, -em*) și ***mădular*$_2$, *mădulari***, s.m. „membru al unui grup"; ***ochi*$_1$, *ochi***, s.m. „organ anatomic" (< lat. *oc/u/lus*, pl. *-i*) și ***ochi*$_2$, *ochiuri***, s.n. „de baltă, de geam, ouă ochiuri"; ***muc*$_1$, *muci***, s.m. (< lat. *mucus*)[55] și ***muc*$_2$, *mucuri***, s.n. „de lumânare, de țigară"; ***piept*$_1$, *piepturi***, s.n. „torace, povârniș, promontoriu, parte a cuțitului unui strung" (< lat. *pectus*, pl. *-ora*) și ***piept*$_2$**, s.m. „sân, parte a îmbrăcămintei, toracele animalelor ca aliment, penajul de pe torace"; pl. ***piepți*** „părți ale îmbrăcămintei"; ***plumb*$_1$, *plumburi***, s.n. „metal; disc de ~, bici de ~; pecete, condei" (< lat. *plumbum*) și ***plumb*$_2$, *plumbi***, s.m. „muniție, glonț, greutate"; ***sân*$_1$, *sâni***, s.m. „mamelă" (< lat. *sinus, -um*) și ***sân*$_2$, *sânuri***, s.n. „piept al omului, al cămășii; fundul năvodului; interior; golf"; ***umăr*$_1$, *umeri***, s.m. „parte a corpului" (< lat. *humerus, -um*, pl. *-i*) și ***umăr*$_2$, *umere***, s.n. „umeraşe" etc.

---

[53] Vezi DOOM, s.v. În DEX$_2$ și în DA, s.v. sunt socotite variante.

[54] În CDER, s.v., este considerat „dublet al lui *lentilă*, s.f. (din fr. *lentille*)". Afirmația este justificată cel mult din punct de vedere semantic (dublete „sinonimice"?!), pentru că, etimologic, fr. *lentille* (la origine „linte") provine din lat. *lenticula*, diminutiv din *lens, -ntis*.

[55] Vezi CDER, s.v. În DEX$_2$ și în DLR, s.v., refăcut din pl. *muci* < lat. *muc(c)i*.

Această specializare gramaticală este strâns legată de o diferențiere semantică, cele două condiții fiind esențiale pentru considerarea exemplelor de mai sus ca unități lexicale diferite. De regulă, termenul moștenit continuă sensurile etimonului polisemantic (despărțindu-se apoi, prin specializare morfologică, în două sau mai multe cuvinte) sau își formează, prin evoluție internă, sens(uri) proprii, diferențiate inclusiv gramatical față de cuvântul de bază. Ambele situații determină crearea unor dublete etimologice interne (*omonime parțiale*). Un exemplu elocvent de specializare morfosemantică a unor simple variante de plural îl constituie subst. ***bucată*** (< lat. *buccata*). Variantele de plural *bucate* și *bucăți*, tratate, în dicționarele noastre, sub același cuvânt-titlu, s-au diferențiat inclusiv semantic, ajungând cuvinte de sine stătătoare. Diacronia sensurilor este următoarea: I. „o parte dintr-un aliment solid, pe care o poți îmbuca dintr-o dată, îmbucătură; II. *bucată, bucăți* (prin extensiune) bucătură din ceva; o parte dintr-un întreg; III. (numai la plural, *bucate*) ceea ce servește la alimentare, spre hrană; (învechit sau regional) alimente, provizii; cereale, grâne, semănături; vite, avere mișcătoare" (vezi DA, s.v.). Este evident că cele două forme de plural nu se mai suprapun semantic, au contexte particulare, intră în distribuție complementară, fiind așadar simțite ca două unități lexicale diferite (vezi DOOM, s.v.). Din punct de vedere lexicografic, *bucată* poate fi tratat sub forma a două omonime parțiale (dublet etimologic): 1. ***bucată***$_1$, ***bucate,*** s.f. „bucătură, îmbucătură, parte dintr-un aliment solid; (prin ext., vechi și pop.) recoltă, avere mișcătoare" (< lat. *buccata*); 2. ***bucată***$_2$, ***bucăți,*** s.f. „parte desprinsă dintr-un întreg solid"(din *bucată*$_1$).

După cum se observă din exemplele menționate, se pot pune în evidență câteva tipuri de evoluție semantică: eufemism (vezi *boală blândă, iele*), metaforă (*coadă, coade* „coșiță", *ochi, ochiuri* „ouă; ~ de geam, ~ de baltă", *cot, coturi* „cotitură", *ghebe* „ciuperci", *umăr, umere* „umerașe" etc.), metonimie (*friguri* „frisoane, malarie", *creier, creiere* „persoană, element conducător", *județ, județi* „primar, judecător", *mădular, mădulari* „persoană" etc.), sinecdocă (*spată, spete* „porțiune a scapulei care susține articulația umărului"), generalizare de sens (vezi evoluția lui *bucată, bucăți, grâne*), restrângere (*argint, arginți* „bani de argint", exemplul suferind, ulterior, o extindere semantică: „bani în general"; *plumb, plumbi* „glonț" și, figurat, „greutate") etc.

III.4.4.3. – diferențiere realizată exclusiv prin forme cazuale: ***domn***$_1$, s.m., cu V. *doamne* „domnitor, voievod" și *Doamne* „Dumnezeu" (< lat. *dominus*, cu V. *domine*) și ***domn***$_2$, s.m., cu V. *domnule* „titlu de politețe"; ***soră***$_1$, s.f., cu G/D art. *surorii* „grad de rudenie" (< lat. *soror, -ris*) și ***soră***$_2$, cu G/D art. *sorei* „membră a personalului sanitar".

III.4.4.4. – diferențiere prin articulare: substantivul ***tată*** (< lat. *tata*), articulat în două feluri (*tata* și *tatăl,* la G/D: *tatei* și *tatălui*) s-a specializat semantic pe cele două forme diferite de articulare, ajungându-se la existența a două omonime parțiale: ***tată***$_1$, art. *tata* „tatăl meu" și ***tată***$_2$, art. *tatăl* „creator", „Dumnezeu"[56].

III.4.4.5. – diferențiere prin specializare de număr (singulare / plurale tantum): ***vintre***$_1$, pl. ***vintre*** (pântece, dizenterie), s.f. (< lat. *venter, -is, ventrem*) și ***vintre***$_2$ (mărunțaie), s.f. pl. tant.; ***fum***$_1$, ***fumuri***, s.n. (< lat. *fumus*) și ***fumuri*** (pretenții, atitudini),

[56] Mioara Avram, *Mijloace morfologice.....*, p. 324.

s.n. pl. tant.; ***dată***$_1$ (soartă, obicei), s.f. sing. tant. (< lat. *data, -am*) şi ***dată***$_2$, ***dăţi***, (oară) s.f.; ***dat***$_1$ (faptul de a da, punctul de plecare al unui raţionament, soartă) s.n. sing. tant. (< lat. *datus, -um*) şi ***dat***$_2$, ***daturi*** (boală atribuită vrăjitorilor)[57]; ***stat***$_1$ (şedere) s.n. sing. tant.(< lat. *status*[58]) şi ***stat***$_2$, ***staturi*** (înălţime a corpului omenesc), s.n.

III.4.4.6. Argumente de ordin morfosintactic, dublate de motivaţii semantice[59] pot justifica afirmaţia că şi perechile următoare fac parte din clasa dubletelor etimologice interne, specializate de timpuriu în cuvinte de sine stătătoare: *a cădea* şi *a se cădea, a îndura* şi *a se îndura, a jura* şi *a se jura, a pleca* şi *a se pleca, a ruga* şi *a se ruga, a uita* şi *a se uita* etc.

III.5. Din punctul de vedere al tipului de unitate lingvistică în care se încadrează, la categoria moştenit / evoluat prin mijloace interne adăugăm şi **dubletele etimologice lexico-prefixale.** Dintre puţinele exemple existente, sunt de semnalat: ***întru***$_1$, prep. (< lat. *intro*) şi ***întru***$_2$-, pref. (din prepoziţia omonimă moştenită), ***spre***$_1$, prep. (< lat. *super*) şi ***spre***$_2$-, pref. (din prepoziţia moştenită omonimă) etc.

III.6. Dublete lexicale moştenite şi împrumutate. Una dintre categoriile cel mai bine reprezentate şi cele mai interesante de dublete etimologice este alcătuită din cuvinte care provin, la origine, din acelaşi etimon, prin moştenire şi prin împrumut. Dacă moştenirea din latină aparţine, evident, unei etape primare de evoluţie a limbii, împrumutul a putut avea loc într-o perioadă mai veche sau relativ recent, pe cale neologică.

Pe plan teoretic, este important să stabilim ce se înţelege prin etimon comun şi la ce nivel. Luând ca punct de referinţă limba latină – şi această raportare este valabilă pentru oricare dintre limbile surse – considerăm că au acelaşi etimon (deci sunt dublete etimologice interne latineşti) următoarele categorii de unităţi lexicale:

a) cuvintele care provin din variante formale interne de diverse tipuri (fonetice, morfologice etc.) ale unui etimon latin;

b) cuvintele care s-au diferenţiat prin schimbarea categoriei lexico-gramaticale (mai ales din forme de gen şi număr ale adjectivelor latineşti, substantivizate în contexte specifice, prin elipsă).

Un mare număr de cuvinte latineşti s-a moştenit în română şi a pătruns, prin moştenire (pe cale populară) sau prin împrumut (savant sau popular)[60], în limbile

---

[57] Vezi şi *dat, -ă*, adj. În aceste situaţii se poate vorbi de categorii mixte de dublete.

[58] Vezi CADE, s.v. *stat*$_1$, TRDW, s.v.

[59] Al. Graur, *Încercare asupra fondului principal al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei, 1954, p. 127. Vezi şi Teodora Cristea, *Remarques sur les verbes symétriques en français et en roumain*, în BSRLR, IX / 1973, pp. 11–21; Al. Graur, *Tendinţele actuale ale limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968, pp. 196–197.

[60] Pentru condiţiile particulare de pătrundere şi evoluţie a acestui tip de împrumuturi (aşa-numitele semicultisme) în italiană (momentul socio-cultural, răspândirea regională, tipul de modificări: fonetice, erori de transcriere etc.), vezi Bruno Migliorini, *art. cit.* (1961), pp. 313–320. Autorul nu şi-a propus însă stabilirea unei diferenţe între cuvinte şi variante etimologice.

romanice. Contactul cultural cu latina a determinat pătrunderea lor, exclusiv prin împrumut, şi în limbi din alte familii (slave, germanice etc.). Ulterior, ele au reintrat la noi ca împrumuturi, urmare firească a relaţiilor de ordin socio-istoric şi cultural, cu rezultate şi în plan lingvistic. Limbile care au avut relaţii cu latina şi din care româna a preluat cuvinte formând dublete etimologice (prin raportare la etimonul comun) pot fi împărţite în două mari clase: a) limbi romanice (franceza, italiana, spaniola, portugheza etc.) şi b) limbi neromanice. Aşa cum în română un cuvânt poate fi şi moştenit, şi împrumutat din latină (de cele mai multe ori prin etimologie multiplă, la care poate participa inclusiv latina savantă), în limbile romanice există un proces similar: comparativ cu termenul moştenit (popular şi general), împrumutul latinesc savant face parte, mai ales, din diverse domenii specializate (religie, ştiinţe, sport, muzică, economie etc.). De multe ori, un cuvânt latinesc traversează mai multe limbi romanice până să fie împrumutat în română. Acest traseu etimologic indirect nu funcţionează numai între limbile romanice, ci poate presupune şi intermediari de alte origini. Limbile neromanice sunt, pe de o parte, slava veche, varianta ei literară slavonă, limbile slave (rusa, polona, bulgara, sârbo-croata, ucraineana, dintre care primele două au împrumutat masiv din latina cultă), greaca medie şi neogreaca, limbile germanice (germana, engleza, olandeza etc.), maghiara, turca etc.

Am întocmit un inventar al acestei categorii de dublete, prezentând ca prim termen cuvântul moştenit, paralel cu unităţile lingvistice împrumutate, direct sau/şi indirect, din acelaşi etimon latin sau greco-latin. Nu am diferenţiat în ce măsură aceste cuvinte sunt, în limbile din care provin, moştenite sau împrumutate din latină, acest aspect interesând direct pe cei care studiază separat fenomenul pentru fiecare limbă romanică. Atunci când, spre exemplu, etimologia unui împrumut (unică sau multiplă) nu este sau nu conţine şi limba primară (în cazul de faţă latina, eventual greaca), am făcut raportare explicită la etimonul îndepărtat comun. Situaţia este valabilă inclusiv atunci când cuvântul respectiv este moştenit de o limbă intermediară, fapt care poate determina notabile diferenţe formale între el şi etimon. Citarea, după etimon, a unui singur dicţionar indică unica atestare lexicografică (dintre sursele avute la dispoziţie) a cuvântului respectiv. Când apar indicate mai multe dicţionare, există diferenţe în stabilirea etimoanelor. Alături de numele comune, am adăugat, unde era cazul, şi nume proprii (antroponime şi toponime) obţinute pe cale internă. Pentru a evita o aglomerare excesivă de informaţie, am făcut apel la componenta semantică numai când am considerat necesar, mai ales prin intermediul notelor de subsol.

1. ***aceră***, s.f. (< lat. *aquila*) / ***acvilă***, s.f. (din lat. *aquila*, it. *aquila*)
2. ***adânc, -ă***, adj., s.n.[61] (< lat. *aduncus, -a/adancus, -a*) / ***adunc, -ă***, adj.[62] (din lat. *aduncus, -a*) (NDN)
3. ***aer***, s.n. (< lat. *aer, aeris* < gr. *ἀήρ*) / ***arie***, s.f. (Muz.) (din it. *aria* < lat. *aera*, nomin. *aer* < gr. *ἀήρ*)

[61] Chiar dacă adj. şi subst. sunt unităţi lexicale diferite (cel de-al doilea provenind din primul prin conversiune), în prezentarea alfabetică a dubletelor de sub III.6. am optat, prin convenţie, pentru includerea lor sub acelaşi cuvânt-intrare, situaţie valabilă pentru toate cazurile de conversiune. Aceeaşi modalitate de prezentare am ales şi pentru cuvintele obţinute prin mijloace exclusiv morfologice de diferenţiere lexicală (pentru care vezi III.4.4). Sensurile neologismelor mai puţin cunoscute sunt date, în note, după NDN, s.v.

[62] „(Biol., despre organisme) curbat spre interior, cu aspect de cârlig; aduncat".

4. ***ager, -ă,*** adj., adv. (< lat. *agilis*) / ***agil, -ă,*** adj. (din fr. *agile*, lat. *agilis*) / ***agile,*** adv. (Muz.) (din it. *agile* < lat. *agilis*)
5. ***águst***[63] (var. *gust, agost, agustru*), s.m. invar. (< lat. pop. *agustus*, clas. *augustus, -a*) „numele vechi şi popular al lunii a opta a anului" / ***áugust,*** s.m. invar. (din lat. *augustus*)[64] / ***augúst, -ă,*** adj. (din lat. *augustus, -a*, fr. *auguste*)[65]
6. ***alb, -ă,*** adj., subst. (< lat. *albus, -a*, cf. fr. *blanc, blanche*). Cf. top. ***Alba***[66]. / ***albă, -e,*** s.f. [67] (din prov. *alba*, cf. lat. *alba* „zori") (NDN) / ***album, -e,*** s.n. (din fr. *album*, lat. *album*, substantivizat din forma de neutru singular a adj.:„tablou alb")[68]
7. ***alega(re),*** vb.[69], s.f. (< lat. *alligare*) / ***alia,*** vb. (din fr. *allier* < lat. *alligare*)
8. ***alior,*** s.m.[70] (< lat. *aureolus, -a*) / ***aureolă,*** s.f. (din fr. *auréole*, lat. */corona/ aureola*)
9. ***altar,*** s.n. (< lat. *altarium*). Cf. top. ***Altarul.*** / ***oltar,*** s.n. (din slavon. *олътарь, oltarь* < lat. *altarium*)[71]
10. ***apleca(re),*** vb., s.f. (< lat. *applicare*) / ***aplica,*** vb. (din fr. *appliquer*, lat. *applicare*)
11. ***arie***$_1$, s.f. (< lat. *area*) / ***arie***$_2$, s.f. (Mat.) (din lat. *area*, cu sensuri după fr. *aire* < lat. *area*) / ***ar,*** s.m. „unitate de măsură" (din fr. *are* < lat. *area*)

---

[63] Vezi DA, s.v. Pentru cuvintele moştenite atestate în limba română veche şi variantele lor, vezi şi DLRV, s.v.

[64] În luna august a fost numit *pontifex maximus* împăratul Octavianus, onorat de senat cu superlativul *augustus*. Evoluţia semantică a adjectivului latinesc şi a urmaşilor lui romanici ar fi, aşadar, următoarea: *augustus, -a, -um* „ceea ce are succes, care are sprijinul zeilor"; „personajul istoric considerat posesorul acestor calităţi"; „perioada calendaristică numită astfel în onoarea lui Octavianus Augustus"; (prin generalizare) „titlu acordat membrilor unei familii imperiale"; (fig.) „care impune respect, maiestuos". Vezi adj. *august, -ă*.

[65] În DILR, s.v., este trecut ca etimon secundar it. *augusto*. Ibidem, s.v., apar încă două cuvinte: *augustă*, s.f. (1682) „împărătească" (din lat. *augustus, -a, -um*) şi *avgust*$_2$ (var. *avgustu*) (1701-1750) „titlu dat împăraţilor romani"; (1716–1742) „împărat". Din lat. *augustus*.

[66] Toponimele obţinute din cuvinte moştenite sunt date după Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, Editura Academiei, 1963.

[67] „Veche formă de poezie provensală".

[68] Se poate adăuga aici *albă*, s.f. „papier blanc" (din magh. *alba*, id. < lat. *alba*), vezi EWUER, s.v. Vezi şi substantivele obţinute pe cale internă din adjectivul moştenit: *alb,* s.n. sing. tant., *alba,* s.f. art. „zorii zilei".

[69] Vezi DEX$_2$, s.v.: „Refl. (Înv. şi pop.) a insista pe lângă cineva, a se lega, a se ţine de capul cuiva". În cazul verbelor româneşti moştenite din latină, am folosit această modalitate de notare pentru a pune în evidenţă şi forma moştenită din infinitivul latinesc (devenit ulterior substantiv prin conversiune) şi infinitivul scurt românesc, refăcut pe cale internă din forma lungă prin „apocopare" (vezi Ovid Densusianu, ILR: vol. I, p. 148, vol. al II-lea, pp. 151–153).

[70] Vezi în DEX$_2$ şi în CDER, s.v.: „nume dat mai multor specii de plante care conţin în tulpină şi în frunze un suc lăptos, otrăvitor; laptele câinelui; laptele cucului". În CADE, s.v. este trecută forma etimologică *arior,* s.m.: "alior; laptele cucului; arior de baltă" (< lat. *aureolus*). În DA şi în TRDW, s.v. apare etimologie necunoscută.

[71] Proveniența din slava veche, slavonă sau slavona românească sunt date după G. Mihăilă, *Împrumuturi vechi sud-slave în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei, 1960, *Studii de lexicologie şi istorie a lingvisticii româneşti*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973.

12. ***arină***, s.f. (< lat. *arena*). Cf. top. ***Arini, Anini.*** / ***arenă***$_1$, s.f. (din fr. *arène*$_1$, lat. *arena*)[72]
13. ***armătură***$_1$, s.f. (< lat. *armatura*)[73] / ***armatură***, s.f.[74] (din fr. *armature*, lat. *armatura*) / ***armătură***$_2$, s.f. (din fr. *armature*, lat. *armatura*, după *armă*)[75]/ ***armură***, s.f. (din fr. *armure* < lat. *armatura*)
14. ***asculta(re)***, vb., s.f. (< lat. *ascultare*, clas. *auscultare*) / ***ausculta***, vb. (Med.) (din fr. *ausculter*, lat. *auscultare*)
15. ***asemăna(re)***, vb., s.f. (< lat. *assimilare*) / ***asimila***, vb. (din fr. *assimiler*, lat. *assimilare*)
16. ***aspru, -ă***, adj. (< lat. *asper, aspra, asprum*, clas. *aspera, asperum*) / ***aspru***, s.m. (Numism.) (din mgr. *'άσπρον* < lat. */nummus/ asper*)[76]
17. ***aşchie***, s.f. (< lat. pop. *ascla*, clas. *assula, astula*) / ***atelă***, s.f. (din fr. *attelle* < lat. **astella*, clas. *astula*)
18. ***auzi(re)***, vb., s.f. (< lat. *audire*) / ***audere***, s.f. „faptul de a auzi, auz" (din lat. *audire*) (DILR)[77]
19. ***băşică***, s.f. (< lat. *vessica*, clas. *vesica*) / ***vezică***, s.f. (din lat. *vesica*)
20. ***bătaie***, s.f. (< lat. *battalia*, clas. *battualia*). Cf. top. ***Bătaia.*** / ***bătălie***, s.f. (din ngr. *βατάλια*, cf. it. *battaglia* < lat. *batt(u)alia*). Cf. top. ***Bătălia.***
21. ***bătrân, -ă***, adj., subst. (< lat. *betranus*, clas. *veteranus*) / ***veteran, -ă***, adj., subst. (din fr. *vétéran*, lat. *veteranus*)
22. ***biserică***, s.f. (< lat. *basilica* < gr. *βασιλική /οίκία/*). Cf. top. ***Biserica.*** / ***bazilică***, s.f. (din fr. *basilique*, lat. *basilica*) / ***vasilicale***, s.f. pl. (din ngr. *τά βασιλικά*, neutru pl. al adj. *βασιλικός, -κή, -όν* „imperial, regal")[78]
23. ***blestema(re)***, vb., s.f. (< lat. pop. *blastemare*, clas. *blasphemare*) / ***blama***, vb. (din fr. *blamer* < lat. *blastemare*, clas. *blasphemare*) / ***blasfema***, vb. (din lat. *blasphemare*)[79]
24. ***boace***, s.f. (< lat. **box, bocem*, clas. *vox, -em*) / ***voce***, s.f. (din lat. *vox, vocis*) / ***vocş***, s.n. „vot" (din magh. *voks* < lat. *vox*) (DILR)

---

[72] În NDN, s.v., şi *arenă*$_2$, s.f. (din fr. *arène*$_2$, din *arène*$_1$ < lat. *arena*) „hidrocarbură aromatică". După părerea noastră, în această situaţie se poate accepta un singur cuvânt polisemantic, datorită „omonimiei" totale a celor două forme.

[73] Vezi DA şi CADE, s.v.

[74] (Muz.) „Totalitatea semnelor de alteraţie aşezate la începutul unui portativ, care indică tonalitatea lucrării muzicale respective".

[75] Deşi cuvinte diferite, (vezi DOOM, s.v.), *armătură* şi *armatură* sunt incluse în DA în acelaşi articol.

[76] Vezi o altă explicaţie etimologică în DLRV, s.v.: din slavonul *aspri*, pl. (sg. *aspra*, din gr. biz. *'άσπρον* < lat. *nummus asper*).

[77] „Când zice cineva un lucru frumos în chip de oraţie întru auderea tuturor". CORBEA, D, 77^{v}.

[78] Vezi DLR şi CADE, s.v.: „colecţiune de legi romane, traduse în greceşte din ordinul împăratului Vasile I". În NDN, sub forma *bazilicale*, s.f. pl. Din lat. *basilicorum libri*. În CDER, s.v., şi *busuioc*, s.n. (din sb. *bosioc* sau magh. *bosziók, busziók*. Cf. gr. *βασιλικόν*. După H. Mihăescu, *Influenţa grecească asupra limbii române până în secolul al XV-lea*, Bucureşti, Editura Academiei, 1966, p. 77–78, numele „florii împăratului" (*βασιλικόν*), intrat în latină (*basilicum, *basiliacum*) a pătruns în română prin filieră bulgară (*bósiljak, bósiljok, bosílek*).

[79] Vezi DA şi CADE, s.v.

25. ***boaşă***, s.f. (< lat. **byrsea*[80], clas. *bursa, byrsa* < gr. *βύρσα* „piele") / ***bursă***$_1$, s.f. „subvenție"(din fr. *bourse*$_1$ < lat. *bursa*, gr. *βύρσα*)[81] / ***bursă***$_2$, s.f. „instituție financiară" (din fr. *bourse*$_2$[82]) / ***birjă***, s.f. (din rus. */извозчичия/ биржа* < germ. *Börse* < ol. *beurs* < fr. *bourse* < lat. *bursa* < gr. *βύρσα*)
26. ***bour,*** s.m. (< lat. *bubalus*). Cf. n. pr. ***Bour.*** / ***bivol,*** s.m. (din vsl. *byvolъ* < lat. **buvalus*, clas. *bubalus*)
27. ***braț,*** s.n. (< lat. *brachium*). Cf. n. pr. ***Brațu.*** / ***brachium***, s.n. „forță, sprijin" (din lat. *brachium*) (DILR). / ***bras,*** s.n. (din fr. *brasse* < lat. *brachia*, pl. lui *brachium*)[83] / ***braccio,*** s.n. (Muz.) (din it. */viola da/ braccio*) (NDN)[84]
28. ***brâncă***[85], s.f. (< lat. *branca*) / ***branșă***, s.f. (din fr. *branche* < lat. *branca*)
29. ***bun, -ă***, adj., adv., subst. (< lat. *bonus, -a, -um*; cf. fr. */bien/s/*) / ***bon,*** s.n. (din fr. *bon* < lat. *bonus*) / ***bonă,*** s.f. (din fr. *bonne*, fem. adj. *bon*, germ. *Bonne*) / ***bonus***, s.n. „gratificație" (din engl. *bonus*[86]; cf. fr. *bonus*, germ. *Bonus*)
30. ***buric***, s.n. (< lat.**umbulicus*, clas. *umbilicus*). Cf. n. pr. ***Buric(u).*** / ***ombilic,*** s.n. (din fr. *ombilic* < lat. *umbilicus*)
31. ***canură***, s.f.[87] (< lat. *cannula*) Cf. n. pr. ***Canură.*** / ***canulă***[88], s.f. (din fr. *canule*, lat. *cannula*)

---

[80] Vezi DA, s.v. În CDER, s.v. *boaşe, boaşe*, se indică origine necunoscută. În TRDW apare forma *boş, boaşe*, s.n.

[81] În latina medievală, *byrsa, bursa* avea sensul metonimic „sac de piele, în particular destinat păstrării banilor", de unde „sumă de bani destinată să acopere necesitățile unei comunități" și „subvenție".

[82] În Alain Rey, DHLF, s.v., se propun două variante etimologice (ambele susținând calitatea de dublete a celor două omonime): a) calc după mlat. *moneta in bursa currens* sau b) cuvânt care face referire la numele lui Van der Burse, proprietarul casei în care se adunau negustorii venețieni la Bruges în sec. al XVI-lea. Pentru ultima posibilitate, vezi și NDN, s.v. Cert este că ideea de bani disponibili, de plată (din *bourse*$_1$) a favorizat crearea, prin specializare semantică, a termenului de finanțe *bourse*$_2$.

[83] În NDN, s.v. apare și *braț*, s.n., cu sensuri neologice din marină, din fizică și din construcții: din engl. *brace* (< vfr. *brace* „two arms" < lat. *bracchia*, pl. „arms"), fr. *bras* (< lat. *brachium*). Întrucât, însă, nu există și mijloace morfologice de diferențiere între cele două aparente cuvinte, este mai prudent să luăm în considerare o singură unitate lexicală: *braț, -e,* s.n. (< lat. *brachium*, cu sensuri neologice după engl. *brace*, fr. *bras*).

[84] „Violă din sec. XVII, ținută pe mână, din care s-au dezvoltat ulterior vioara actuală și violina".

[85] „(Reg.; în limba literară numai în loc. și expr.) mână; (Pop.; în forma *brânci*) împunsătură, ghiont, izbitură; (Reg.) partea de jos a picioarelor animalelor; labă". În realitate, *brânci*, s.m. trebuie considerat o altă unitate lexicală, obținută prin specializare semantică și gramaticală din *brâncă* (vezi la p. 41).

[86] Cuvântul este atestat numai în DCR, s.v. La originea etimoanelor se află, direct sau mediat (în fr. prin engl.) lat. *bonus, bonum*.

[87] Vezi DEX_2, s.v.: „nume dat firelor scurte de lână rămase în dinții pieptenului, după dărăcit, folosite (ca bătătură) pentru țesături mai groase". Sensul principal, pentru care vezi DA, s.v., este „țeavă pe care s-a depănat tort pentru bătătură", cf. lat. *cannula* „țeavă mică de trestie".

[88] „Tub de sticlă, de metal etc., deschis la extremități, care se folosește la spălături interne".

32. ***cap, capete,*** s.n.[89] (< lat. *caput, -itis,* pl. *-ita*) / ***cap, capuri,*** s.n. (Geogr.) (din fr. *cap* < lat.**capum*[90], clas. *caput*) / ***şef,*** s.m. (din fr. *chef* < lat.**capum*, clas. *caput*) / ***chief,*** s.m. „conducător"(din engl. *chief* < vfr. *chef, chief* < lat. *caput*)[91]
33. ***car(iu),*** s.m. (< lat. *carius*, clas. *caries*) / ***carie***, s.f. (din fr. *carie*, lat. *caries*)
34. ***caş***, s.m. (< lat. *caseus*). Cf. n. pr. ***Caş(u)***. / ***cazeum***, s.n.[92] (din lat. *caseum*[93]) (NDN)
35. ***carte***$_1$, ***cărţi***, s.f. (din pl. *cărţi*, vezi sg. **cartă* < lat. *charta* < gr. *χάρτης, -τας*) / ***carte***$_2$, ***cărţi***, s.f.[94] (din fr. *carte* < lat. *charta*) / ***cartă***$_1$, ***carte***, s.f. (din fr. *charte*, lat. *charta*) / ***cartă***$_2$, ***carte***, s.f. (din fr. *carte* < lat. *charta*)[95] / ***hartă***, s.f. (din ngr. *χάρτης* < lat. *charta*) / ***hârtie***, s.f. (din slavon. *chartija* < mgr. *χαρτί*, pl. *χαρτιά* < lat. *charta*)[96] / ***card***[97], s.n. (din engl. *card*, cf. lat. *charta*)
36. ***călariu***, s.m.[98] (< lat. *caballarius*) / ***cavaler***, s.m. (din pol. *kavaler*, rus. *кавалер* < pol. *kavaler* sau germ. *Kavalier* < fr. *cavalier*, it. *caval(l)iere* < lat. *caballarius*)[99] / ***caballero***[100], s.m. (din span. *caballero* < lat. *caballarius*) (NDN)
37. ***călca(re)***, vb., s.f. (< lat. *calcare*) / ***calchia***, vb. (din fr. *calquer* < it. *calcare* < lat. *calcare*)
38. ***călcâi***, s.n (< lat. *calcaneum*). Cf. n. pr. ***Călcâi***. / ***calcaneu***, s.n. (Anat.) (din fr. *calcanéum*, lat. *calcaneum*)
39. ***căldare***, s.f. (< lat. *caldaria /olla/*). Cf. n. pr. ***Căldare***. / ***caldeiră***, s.f.[101] (din fr. *caldeira*, port. *caldeira* < lat. *caldaria*)

---

[89] Vezi şi *cap, capi*, s.m. „căpetenie" (din *cap*$_1$, cf. fr. *chef*), *capăt, capete* (refăcut din pl. *capete* al cuvântului moştenit), discutate separat din motive metodologice.

[90] În Alain Rey, DHLF, s.v., etimonul este considerat atestat la începutul sec. al VII-lea.

[91] Vezi în NDN şi în DCR, s.v.

[92] „Materie amorfă, bogată în grăsimi şi proteine, care rezultă din necroza tuberculoasă...".

[93] În latină, *caseus, -i*, s.m. şi *caseum, -i*, s.n. „brânză, caş" sunt, la rândul lor, dublete etimologice interne.

[94] *Carte*$_2$, *cărţi* (poştală, de vizită etc.), formă identificată, prin etimologie populară, cu cea a termenului moştenit, substituie, în limba literară actuală, pe cea justificată etimologic *cartă* (din fr. *carte postale, de visite* etc. < lat. *charta* „hârtie, scrisoare, scriere"). Pentru detalii, vezi Th. Hristea, *Probleme de etimologie*, pp. 242–247.

[95] Vezi DA, s.v. : (Înv.) „hartă; carte".

[96] Vezi DA, s.v. După H. Mihăescu, *op. cit.*, p. 125, rom. *hârtie* provine (prin vsl.) din pl. *χαρτία* al diminutivului gr. *χαρτίον*. Într-o asemenea situaţie, potrivit teoriei noastre, prezenţa unui element derivativ în evoluţia etimonului elimină cuvântul derivat (respectiv *hârtie*) din categoria dubletelor.

[97] Mioara Avram, *Anglicismele în limba română actuală*, Bucureşti, Editura Academiei, 1997, p. 10. Vezi şi DCR, s.v.

[98] Vezi DA, CDDE, s.v.

[99] În DA, s.v.: din rus., it, fr. Cf. dubletul *călare*. După părerea noastră, *călare*, adv., adj. (< lat. *caballaris*) nu formează dublet etimologic cu subst. masc. *călariu* (< lat. *caballarius*). Cele două etimoane, deşi provin din aceeaşi rădăcină, sunt în latină cuvinte diferite obţinute prin mijloace derivative, deci nu intră în categoria dubletelor.

[100] „Membru al micii nobilimi din vechea Spanie, care avea obligaţia să servească în armată cu calul său; cavaler; (Titlu de adresare în Spania) domn".

[101] (Geol.) „Depresiune în formă de căldare; circ (3)".

40. ***căpătâi,*** s.n. (< lat. *capitaneum*, neutru substantivizat din adj. *capitaneus, -ea, -um*) / ***căpitan,*** s.m.[102] [din it. *capitano* (< lat. pop. **capitanum,* lat. tard. *capitaneus*), cf. bg. *капитан*, rus. *капитан*, magh. *kapitány*)]. Cf. n. pr. ***Căpitan(u), Capidan.***
41. ***căpețel,*** s.n.[103] (< lat. *capitellum* „căpşor, sfârcul ţâţei, ghem") / ***capitel,*** s.n. (din it. *capitello*, lat. *capitellum*) / ***cadet,*** s.m. [din fr. *cadet* (< gasc. *capdet*, cf. prov. *capdel* < lat. *capitellus*), rus. *кадет* (< germ. *Kadett* < fr. *cadet*)] / ***cadou,*** s.n. (din fr. *cadeau* < prov. *capdel*)[104] / ***caudillo,*** s.m. (din span. *caudillo* < lat. tard. *capitellum*)
42. ***căprioară,*** s.f. (< lat. *capreola*). Cf. n. pr. ***Căprioară.*** / ***cabriolă,*** s.f.[105] (din fr. *cabriole*, var. *capriole*[106] < it. *capriola*, cf. lat. *capreola*)
43. ***cărbune,*** s.m (< lat. *carbo, -em*). Cf. n. pr. ***Cărbune.*** / ***carbon,*** s.n. (din fr. *carbone*, lat. *carbo, -nis*)
44. ***cărindar,*** s.n. (Pop.) „ianuarie" (< lat. *calendarius*) / ***calendar,*** s.n. (din lat. *calendarius*)
45. ***cătină,*** s.f. (< lat. *catena*). Cf. n. pr. ***Cătină,*** n. top. ***Cătina, Cătini, Cătinile, Câtina.*** / ***catenă,*** s.f. (din lat. *catena*)
46. ***către,*** prep. (< lat. *contra*) / ***contra,*** prep., adv. (din fr. *contre*, lat. *contra*, it. *contra*)
47. ***câmp,*** s.n. (< lat. *campus*). Cf. n. pr. ***Câmpu.*** / ***campus,*** s.n. (din engl. *campus* < lat. *campus*) / ***campos,*** s.n. pl.[107] (din port. *campos* < lat. *campus*)
48. ***cânepă,*** s.f. (< lat. **canapa*, clas. *cannabis* < gr. *κάνναβις* „plantă textilă"). Cf. n. pr. ***Cânepă,*** n. top. ***Cânepa.*** / ***canap,*** s.m. [108] (din sb. *kanap*) / ***canabis,*** s.n. (din fr. *cannabis*, engl. *cannabis*, it. *cannabis* < lat. *cannabis*)
49. ***cântec,*** s.n. (< lat. *canticum*) / ***cantică,*** s.f.[109] (din it. *cantica* < lat. *cantica*, n. pl. al lui *canticum*) (NDN) / ***canticum,*** s.n.[110] (din lat. *canticum*) (NDN)

---

[102] Pentru istoria cuvântului *căpitan* şi calitatea sa de dublet al lui *căpătâi*, vezi H. Mihăescu, *op. cit.*, p. 151.

[103] Vezi DA, s.v.: (Arhaic) „început (într-o carte); capitel, başlâc; bucăţică mică, rămăşiţă, căpătâi; (Relig.) capete, soroace".

[104] Sensul comun al acestor elemente (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.) este acela de „cap mic; extremitate, ultimul element al unei serii, considerat de sus în jos": gasc. *capdet*: „şef, căpitan"; fr. *cadet, -ette*, subst. şi adj.: „cel care vine după un alt frate în ordinea naşterii; ultimul băiat dintr-o familie; elev ofiţer; tânăr sportiv"; vprov. *capdel*: (la origine) „literă mare ornamentală, în forma unui cap de personaj, plasată la începutul unui alineat"; fr. *cadeau* continuă acest sens: „literă ornamentală"; după sec. al XVII-lea, de la ornamentaţia rafinată şi luxoasă a literelor iniţiale, cuvântul a desemnat în limba clasică „o sărbătoare galantă, cu muzică şi banchet, oferită unei doamne; (prin ext.) cadou".

[105] „Salt al calului cu întoarcere pe loc" .

[106] Vfr. *capriole* a fost alterat în *cabriole* sub influenţa lui *cabri, cabrer.*

[107] „Câmpii, ţinuturi întinse în podişul Braziliei, acoperite cu ierburi şi, în parte, cu arbori şi arbuşti".

[108] Vezi DA, s.v.: „aţă de cânepă, sfoară lucrată cu maşina, sfoară de cânepă mai groscioară". Pentru calitatea lor de dublete, vezi CDER, s.v.

[109] (Rar) „Poem epic religios; (spec.) cele trei părţi ale Divinei Comedii a lui Dante" .

[110] „Cântec religios de laudă; (la protestanţi) orice cântec religios în afara psalmilor" .

50. ***cât*$_1$, *-ă***, conj., prep., adv. / ***cât*$_2$, *-ă***, pron., adj. / ***cât*$_3$, *câturi***, s.n.[111] (< lat. *quantus*, contaminat cu lat. *quotus* şi *cata*) / ***cuantum***, s.n. (din fr. *quantum*, lat. *quantum*) / ***cuantă***, s.f. (din fr. *quanta*, pl. lui *quantum*)
51. ***celar***, s.n. (< lat. *cellarium*). Cf. n. pr. ***Celaru***. / ***chelar*$_1$**, s.m. (din slavon. *kelarь*, gr. *κελλάρης* < lat. *cellarius*) / ***chiler***, s.n. (var. *cheler*, *chelar*$_2$) (din bg. *килер*, tc. *kiler*; cf. ngr. *κελλάριον* < lat. *cellarium*).[112] Cf. n. pr. ***Cheler***.
52. ***cerbice***, s.f. (< lat. *cerbicem*, clas. *cervix*, *-icem*) / ***cervix***, s.n.[113] (Anat.) (din fr. *cérvix*, DEX$_2$; din lat. *cervix*, NDN)
53. ***cerc***, s.n. (< lat. *circus*) / ***circ***, s.n. (din fr. *cirque*, lat. *circus*)[114]
54. ***cerut*, *-ă*** (***cerşut***, ***cerşit***), adj. (part. vb. a *cere* sau moştenit din lat. *quaesitus*, *-um*) / ***chetă***, s.f. (din fr. *quête* < lat. *quaesita*, pl. neutru substantivizat din *quaesitum*)
55. ***ceteră***, s.f. (< lat. *cithara*) / ***chitară***, s.f. (din it. *chitarra* < lat. *cithara*) / ***ţiteră***, s.f. (din germ. *Zither* < lat. *cithara*)
56. ***cheag***, s.n. (< lat. **clagum*, clas. *coagulum*) / ***coagul***, s.m. (din lat. *coagulum*, fr. *coagulum*)
57. ***chema*(*re*)**, vb., s.f. (< lat. *clamare*) / ***clama***, vb. (din fr. *clamer* < lat. *clamare*)
58. ***chiar***, adv. (Înv.) adj. (< lat. *clarus*, *-a*) / ***clar*, *-ă***, adj., s.n. (din lat. *clarus*, *-a*, fr. *clair*)[115]
59. ***coadă***, s.f. (< lat. pop. *coda*, clas. *cauda*). Cf. n. pr. ***Coadă***. / ***cauda***, s.f.[116] (din lat. *cauda*) (NDN) / ***coda***, s.f.[117] (din it. *coda* < lat. pop. *coda*, clas. *cauda*)
60. ***coapsă***, s.f. (< lat. *coxa*) / ***coxă***, s.f.[118] (din lat. *coxa*)
61. ***coardă***, s.f. (< lat. *chorda*) / ***cord***, s.n.[119] (din fr. *corde* < lat. *chorda*, DEX$_2$; din germ. *Kord*, engl. *cord*, fr. *corde*, NDN)
62. ***coastă***, s.f. (< lat. *costa*) / ***cotă***, s.f. (din fr. *côte* < lat. *costa*) / ***cuestă***, s.f.[120] (din span. *cuesta* < lat. *costa*) (NDN)
63. ***codru***, s.m. (< lat. pop.**quodrum*, clas. *quadrum*). Cf. n. pr. ***Codru***, n. top. ***Codrul***. / ***cadru***, s.n. (din fr. *cadre* < it. *quadro* < lat. *quadrus*, *-a*, *-um*)[121]

---

[111] Pentru considerarea acestora ca unităţi lexico-gramaticale diferite, vezi DOOM, s.v.

[112] Vezi TRDW, s.v., DA, s.v. CDER propune un gr. *κελλάριος* pentru *chelar*, s.m.

[113] „Parte inferioară a uterului, cuprinsă între acesta şi vagin; col uterin; partea îngustă a vezicii urinare".

[114] După DA, s.v. *cerc*, şi: *ţarc*, s.n.

[115] În DA, s.v. *clar*, apare indicaţia: Cf. dubletele *chiar* (< lat. *clarus*) şi (apă) *chioară* (prin confuzie cu *chiar*, adj.: „apă, zeamă chioară"). Apariţia adj. fem. *chioară*, cu sensurile de mai sus, se poate explica printr-o etimologie populară care, în cazul de faţă, se realizează sub forma unei confuzii paronimice.

[116] „(Anat.) partea subţiată posterioară ori terminală a unui organism sau organ; (Muz.) coda".

[117] „Secţiune finală a unei compoziţii muzicale, codiţa unei note muzicale; cauda (2); (Spec.) grup de note muzicale care încheie tema unei fugi".

[118] „Şold; articulaţia acestuia; prima articulaţie a picioarelor la artropode".

[119] „Ţesătură specială formată din fire de urzeală...".

[120] „Formă de relief cu un povârniş...".

64. ***comânda(re)***, vb.[122], s.f. (< lat. pop.**commandare*[123], clas. *commendare*) / ***comanda***, vb. (din fr. *commander* < lat. **commandare*, clas. *commendare*)
65. ***conteni(re)***, vb., s.f. (< lat. *continere*) / ***conține***, vb. (din fr. *contenir*, lat. *continere*, refăcut după *ține*)
66. ***cor***$_1$, s.n. (< lat. *chorus*)[124]/ ***cor***$_2$, s.n. [din lat. *chorus*. Cf. germ. *Chor* (DEX_2); din lat. *chorus*, gr. *χορός*, it. *coro* (NDN)] / ***chorus***, s.n. (Jaz) (din fr. *chorus*, engl. *chorus* < lat. *chorus*) / ***horă***, s.f. Din bg. *xopo* (< ngr. *χορός*) (DA). Cf. n. pr. ***Horă***. / ***scoruș***, s.n. (Reg.) „tribună de orgi" (din lat. *chorus*)[125] (DLR)
67. ***cot***, s.n., s.m. (< lat. *cubitus*). / ***cubitus***, s.n. (Anat.) (din fr., lat. *cubitus*)
68. ***creastă***, s.f. (< lat. *crista*) / ***cristă***, s.f.[126] (din lat. *crista*) (TRDW)
69. ***crede(re)***, vb. (< lat. *credere*) / ***credo***, s.n. invar. (din lat. *credo, -ere*)
70. ***credință***, s.f. (< lat. *credentia*)[127] / ***credeț***, s.n. „bufet" (din germ. *Kredenz/tisch/* < it. *credenza* < lat. *credentia*[128]) / ***credență***, s.f.[129] (din it. *credenza*, germ. *Kredenz*)
71. ***creier***, s.m., s.n. (< lat. *c/e/rebellum*) / ***cerebel***, s.n (din lat. *cerebellum*)
72. ***creștin, -ă***, adj., subst. (< lat. *christianus, -a*) / ***cretin, -ă***, adj., subst. (din fr. *crétin, -ine* < lat. *christianus*[130])
73. ***crezut, -ă***, adj. part., s.n. (part. vb. *crede* < lat. *credere, creditum*) / ***credit***, s.n. (din fr. *crédit*, lat. *creditum*)
74. ***cruce***, s.f. (< lat. *crux, -em*). Cf. top. ***Crucea***. / ***cârjă***, s.f. (din slavon. *kryzi* < lat. *crux, -cis*). Cf. n. pr. ***Cârjă, Cârje***. / ***cros***, s.n. (Sport) (din fr. *cross-country*) / ***cross***, s.n. (Biol., tenis) (din engl. *cross* „încrucișare" < vengl. *cros* < vnorv. *kross* < virl. *cros* < lat. *crux, -cis*) (NDN)
75. ***cu***, prep. (< lat. *cum*) / ***con***, prep. (Muz.) „cu" (din it. *con* < lat. *cum*) (NDN)
76. ***cufunda(re)***, vb., s.f. (< lat. *confundare*, clas. *confundere*) / ***confunda***, vb. (din fr. *confondre*, lat. *confundere*)
77. ***culca(re)***, vb., s.f. (< lat. *collocare*) / ***coloca***, vb.[131] (din fr. *colloquer* < lat. *collocare*)

---

[121] Și: *cadră*, s.f. „tablou" (în comparații, vezi DOOM, s.v.), creat prin specializare morfologică internă din *cadru*, s.n.

[122] Vezi DA, s.v.: „Cuvântul e un rest al cultului păgân: ospețele cu ocazia înmormântărilor sunt urmele jertfelor ce se aduceau zeilor (...), cărora li se recomanda, astfel, mortul".

[123] Vezi DA și CADE, s.v. În DEX_2 și în CDER, s.v., etimonul este trecut ca fiind atestat.

[124] Vezi DA și CDER, s.v.: „dans în formă de cerc; adunare, societate; cantitate de fân așezată la baza căpiței". În DILR, s.v. apare un *coriu*, s.n. „ceată, adunare" (din lat. *chorus*).

[125] Cuvântul a intrat în română prin intermediul magh. *kórus* < lat. *chorus*, vezi EWUER, s.v.

[126] Vezi și în DA, s.v.: (Înv.) „mănunchi de pene (...), penet, panaș", unde este considerat „franțuzism s. latinism, neobișnuit".

[127] Dicționarele românești consultate, cu excepția lui CADE și a lui TRDW, s.v., îl consideră neatestat.

[128] Atestat în latina medievală (vezi DELI, s.v.).

[129] „Mobilă din Evul Mediu formată dintr-un corp așezat deasupra bufetului...". În DA, s.v., are ca etimon fr. *crédence* (< it.).

[130] Vezi Alain Rey, DHLF, s.v. *crétin, -ine*, subst. și adj.: „Termen originar din regiunile alpine ale Elveției, unde exista în stare endemică sindromul hipotiroidiei, produs de carențele de iod. Evoluția semantică se explică printr-un eufemism, cuvântul fiind folosit în milă cu sensul de „inocent" și cu referire la caracterul sacru al celor simpli. Sensul peiorativ de „persoană stupidă" a devenit uzual prin intermediul expresiilor *crétin des Alpes, crétin du Valais*". O explicație semantică similară este propusă și în SDLR, s.v.

78. ***cumineca(re)***, vb., s.f. (< lat.**comminicare,* clas. *communicare*) / ***comunica***, vb. (din fr. *communiquer* < lat. *communicare*) / ***comunia***, vb.[132] (din fr. *communier* < lat. eclez. *altari communicare*) (NDN)
79. ***cumpăra(re)***, vb., s.f. (< lat. *comparare*) / ***compara***, vb. (din fr. *comparer*, lat. *comparare*)
80. ***cumpăt***, s.n. (< lat. *compitus*, clas. *computus*)[133] / ***comput***, s.n.[134] (din fr. *comput* < lat. *computus* „calcul, socoteală") / ***cont***, s.n. [din fr. *compte* (< lat. *computus*), it. *conto* (< lat. *computus*), germ. *Konto* (< it.)]
81. ***cumplit***, adj., adv. (part. vb. *cumpli* < lat. *complire, completus*) / ***complet***, -ă, adj., adv. (din fr. *complet*$_1$, *-ète*, adj., lat. *completus*)[135]
82. ***cunună***, s.f. (< lat. *corona*) / ***coroană***, s.f. (din lat., prin mijlocire ung. sau slavă)[136]. Cf. n. pr. ***Coroană.*** / ***corona***, s.f. „tip de descărcare electrică..." (din lat. *corona*, fr. *couronne*)[137]
83. ***cupă***, s.f.[138] (< lat. *cuppa*, var. a lui *cupa*) / ***cofă***, s.f. (cf. bg. *кофа*, sb. *kofa*)[139] / ***cuvă***, s.f. (din fr. *cuve* < lat. *cupa*)
84. ***cura(re)***, vb., s.f. „a curăța, a îngriji" (< lat. *curare*)[140] / ***cura***, vb. (din germ. *kurieren* < lat. *curare*)
85. ***curs***$_1$, s.n. (< lat. *cursus*)[141] / ***curs***$_2$, s.n (din fr. *cours* < lat. *cursus*) / ***corso***, s.n.[142] (din it. *corso* < lat. *cursum*)

---

[131] Vezi DA, s.v.: (Neobișnuit, înv.) (Despre bani) „a le da o destinație favorabilă depunându-i sau băgându-i în anumite întreprinderi, cf. *plasá".*

[132] „A se împărtăși; (fig.) a fi în comuniune de idei sau de sentimente".

[133] Vezi DEX$_2$, s.v. În DA, s.v., din lat. *compitum, -i* „răspântie". În CADE și în CDER, s.v., lat. pop. *compitus, -um* (clas. *computus, -um*) apare ca neatestat.

[134] Vezi NDN, s.v.: „calcul al timpului, făcut pentru a fixa data Paștilor și pentru a socoti calendarul bisericesc". În DA, direct din lat. *computus*.

[135] Din adjectivul împrumutat, s-a specializat din punct de vedere lexico-gramatical (sub influența fr. *complet*$_2$, s.m.), s.n. *complet*$_1$, *-uri* (bal, colectiv de judecată, costum). După același model extern (adjectival sau substantival) și printr-o specializare internă a variantelor, s-a obtinut în română, exclusiv pentru cel de-al treilea sens, un paronim etimologic: *compleu, -uri* (învechit *complet*$_2$, s.n.). Vezi și DCR, s.v.: (Franțuzism) „costum alcătuit din două sau trei piese asortate". Din fr. *complet*. Idem, în NDN, s.v. În DEX$_2$ apare numai *complet* (polisemantic), iar în DA nu apare sensul. În LEXIS, s.v., *complet*$_2$, s.m. provine prin substantivizare și specializare semantică din *complet*$_1$, adj. (< lat. *completus*).

[136] Vezi DA, s.v. Pentru o indicație etimologică completă, vezi DILR, s.v.: Lat. *corona*, it. *corona*, magh. *korona*, ngr. *κορώνη, κορώνα*, pol. *korona*.

[137] Vezi NDN, s.v. În DEX$_2$, s.v. apare forma greșită *coronne*, alături de germ. *Krone*.

[138] În CADE și în CDER, s.v., și *cupă*$_2$ (la jocul de cărți) (din ngr. κουπα). De fapt, este vorba de sensuri diferite (cf., pentru alte sensuri, și fr. *coupe*, engl. *cup*).

[139] La originea intermediarelor slave (magh, săs., vezi DA, s.v.) se află germ. *Kufe* (< mlat. *copa* < lat. *cupa*). Cf. și *cof*, s.n. „albie; (anat., la animale); căpiță de fân". Poate, același cuvânt ca și *cofă* (ibidem, s.v.)

[140] Vezi CDER, s.v. După DA, s.v., verbul moștenit provine din *colo, -are* + *curo, -are*.

[141] Vezi DA, s.v.: I. „mers (repede), umblet (grăbit), alergare; (Despre ape curgătoare, lichide) curgere, curent; (Înv.) scurgere, curgere; (Prin anal.) mișcarea reală sau aparentă a corpurilor cerești. II. (Fig.) expunerea evenimentelor; cronică; trecere, durată, interval (de timp)". În DEX$_2$, sub *curs*$_1$ sunt trecute (după fr. *cours*) unele sensuri neologice, incluse în DA sub *curs*$_2$ (din fr. *cours*).

[142] „Stradă din centrul unui oraș, servind ca loc de promenadă".

86. ***curte***, s.f. (< lat. **curtis, -em*, clas. *cohors, -tis*) / ***cohortă***, s.f. (din lat. *cohors*) / ***cort***, s.n. (din mgr. *κόρτη* < lat. *cohors*, vezi DA, s.v.) / ***córtes***, s.n.[143] (din span. *cortes*, pl. lui *corte* < lat. *cohors*) / ***corteş***, s.m.[144] (din magh. *kortes*, id. < span. *cortes*)
87. ***custa(re)***, vb.,[145] s.f. (< lat. *constare*) / ***costa***, vb. (din it. *costare* < lat. *constare*) / ***consta***, vb. (din lat. *constare*)
88. ***cuveni(re)***, vb., s.f. (< lat. *convenire*) / ***conveni***, vb. (din fr. *convenir*, lat. *convenire*)
89. ***cuvânt***, s.n.[146] (< lat. *conventum*) / ***convent***, s.n. (din lat. *conventus*, fr. *convent*, engl. *convent*).
90. ***cuviinţă***, s.f. (< lat. *convenientia*) / ***convenienţă***, s.f. (din it. *convenienza* < lat. *convenientia*)
91. ***depăra(re)***, vb.[147], s.f. (< lat. *depilare*) / ***depila***, vb. (din fr. *depiler*, lat. *depilare*)
92. ***depune(re)***$_1$, vb.[148], s.f. (< lat. *deponere*) / ***depune***$_2$, vb. (din lat. *deponere*, cu sensuri după fr. *déposer*)[149]
93. ***des, deasă***, adj., adv. (< lat. *densus, -a*) / ***dens, -ă***, adj. (din fr. *dense*, lat. *densus*)
94. ***despune(re)***, vb., s.f. „a domina, a guverna" (< lat. *disponere*) / ***dispune***, vb. (din fr. *disposer*, lat. *disponere*, după *pune*)
95. ***deşert, -ă***, adj., s.n.[150] (< lat. *desertus, -a*) / ***deşert***, s.n. (din lat. *desertum*, fr. *désert*)
96. ***deşiderat, -ă***, adj. (part. vb. *a deşidera* < lat. *desiderare* sau moştenit din part. *desideratus, -a*) / ***deziderat***, s.n. (din lat. *desideratum*, DEX$_2$; din germ. *Desiderat*, lat. *desideratum*, NDN)
97. ***deştinde(re)***, vb., s.f. (< lat. *descendere*) / ***descinde***, vb. (din lat. *descendere*, fr. *descendre*)
98. ***detuna(re)***, vb., s.f. (< lat. *detonare*) / ***detona***, vb. (din fr. *détoner* < lat. *detonare*)
99. ***doamnă***, s.f. (< lat. *domina*) / ***damă***, s.f. [din fr. *dame* (< lat. *domina*), it. *dama* (< fr. *dame*)] / ***dona***, s.f. (din span. *doña* < *dueña* < lat. *domina*) / ***dueña***, s.f. (din span. *dueña*) (NDN)

---

[143] „Organ reprezentativ în Spania şi Portugalia federală; parlament în Portugalia (până în 1911) şi în Spania".

[144] Vezi DA, s.v. „agent electoral" (ungurism în Transilvania). Cf. dubletul *cortez, -ă*, adj. „politicos, curtenitor". N. din it. *cortese*, id. < prov. *corte/s/*. După DELI, s.v. *corte*, şi din vfr. *curteis*, ambele etimoane fiind, însă, derivate.

[145] Vezi DA, s.v.:„a trăi, a vieţui; a ţine în viaţă, a lăsa să trăiască". Frumos cuvânt de origine latină, atestat în textele vechi din regiunile nordice, din Moldova şi Banat şi păstrat azi numai prin Bihor şi Munţii Apuseni. Despre caracterul motivat al relaţiilor semantice stabilite între vechiul *custa* şi „rudele" sale neologice, vezi G. I. Tohăneanu, *„Viaţa lumii" cuvintelor*, pp. 94–98.

[146] Pentru relaţia semantică dintre cele două cuvinte, vezi DA, s.v. *cuvânt*.

[147] Tranz. şi refl. (Reg.)„ a-(şi) smulge părul de pe cap (de jale, de desperare etc.); a (se) necăji; (Fam.) a (se) părui."

[148] (Reg.: despre vaci, bivolițe etc.)„ a-şi mări ugerul (ca urmare a secreţiei abundente de lapte), a fi aproape să fete."

[149] Deşi se face diferenţa între sensurile vechi şi cele neologice, în CDER apare o singură unitate lexicală polisemantică. În realitate, ne aflăm în faţa unor omonime etimologice totale.

[150] Vezi CADE, s.v.: (mai ales la pl.) „spaţiul dintre coaste şi şold (la om şi la vite), flămânzare".

100. ***domn***, s.m. (< lat. *dominus*). Cf. n. pr. ***Domnu.*** / ***dominó***, s.n. „îmbrăcăminte de bal mascat; persoană care poartă asemenea îmbrăcăminte" (din fr. *domino*$_1$)[151] / ***dómino***, s.n. „numele unui joc de societate" (din fr. *domino*$_2$). Cf. germ. *Dómino* (< it. *dómino*), it. *dómino* (< fr. *domino*) / ***don***, s.m. (din span. *don* < *dueño* < lat. *dominus*).

101. ***drac***, s.m. (< lat. *dracco*). Cf. n. pr. ***Dracu, Draku.*** / ***dragon***, s.m. (din fr. *dragon* < lat. *dracco*) / ***dracon***, s.n.[152] (din fr. *drakon*) (NDN) / ***zdrahon*** (var. *drahon, sdrahon, sdragon*) s.m. (din ucr. *дракон*)[153]

102. ***drege(re)***, vb., s.f. (< lat. *dirigere*) / ***dirija***, vb. (din fr. *diriger* < lat. *dirigere*) / ***dirige***, vb. „a conduce în general" (din lat. *dirigere*)[154]

103. ***drept, -ă,*** adj., subst., adv., prep. (< lat. *directus, -a*). Cf. top. ***Dreptul.*** / ***direct, -ă,*** adj., subst. (din fr. *direct*, lat. *directus*)[155]

104. ***dupleca(re)***, vb.,[156] s.f. (< lat. *duplicare*) / ***duplica***, vb. (din fr. *dupliquer*, it., lat. *duplicare*)

105. ***fachie***, s.f.[157] (< lat. pop. *facla*, clas. *facula*) / ***faclă***, s.f. (din bg. *факла* < lat. *facula*)[158] / ***faculă***, s.f.[159] (din fr. *facule* < lat. *facula*, DEX$_2$; din fr. *facule*, lat. *facula* „torță mică", NDN)

---

[151] Vezi LEXIS, s.v.: „probabil din expresii religioase unde figura numele Domino" (D/Abl. lat. *dominus*, n.n.): *benedicamus domino.* De la sensul de „costum de bal mascat constând dintr-o mantie cu glugă" (preluat de la mantia neagră purtată de preoți în timpul iernii, vezi fr. *domino*$_1$), cuvântul s-a specializat în limbajul jocului de cărți: „piese albe și negre marcate cu puncte..."(vezi fr. *domino*$_2$).

[152] „Emblemă zoomorfă a dacilor reprezentând un șarpe fantastic cu cap de lup și coadă bogată". Etimonul francez nu l-am găsit în dicționarele consultate.

[153] Vezi CADE, s.v. După Gabinschi (vezi DDE, s.v.), *zdrahon* este format „de la *dragon* prin metaforă și întărit foneticește prin *z-* mobil, cu posibilă influență (în Moldova) a confundării dintre *g* și *h*, ca în ucr. și în rusa locală". În DLR, s.v., *zdrahon* este un derivat cu pref. *z-* de la *dragon*, ceea ce i-ar infirma calitatea de dublet în seria menționată. Tot aici poate fi inclus și *drăgan*, s.m. „soldat de cavalerie" (din pol. *dragan, dragon* < fr. *dragon*, germ. *Dragoner*, vezi CDER) care, după același dicționar (vezi și TRDW, s.v.), apare în relație de variante cu *dragon*, s.m., cu sens identic, împrumutat direct din franceză. După părerea noastră, *dragon* este un alt cuvânt decât *drăgan*, ultimul fiind limitat astăzi la sensul militar.

[154] Th. Hristea, *Probleme de etimologie în DLRM*, p. 250. Ultimul element (*dirige*) nu apare decât în TRDW, s.v. *dirija*, ca variantă a acestuia.

[155] Vezi și dubletele obținute pe cale mixtă (prin calc lingvistic: *drept, -uri*, s.n., *drept(ul)*, sing. tant., *dreapta*, s.f. sing. tant.); după Gabinschi, DDE, s.v., și *dres, -easă*, adj. (din *drept*, adj., prin analogie cu perfectul simplu *dresei* etc.), *dres, -uri*, s.n. (Pop.), substantivizat din participiu.

[156] Ovid Densusianu, ILR, vol. II, p. 315: *a se dupleca*, vb. refl. „a se depărta; a se clătina; a se abate; a se păzi, a evita". Vezi și CDER, s.v.: „a încovoia, a indoi; (Ban.) a răsfrânge, a sufleca; a supune; a se supune" (var.: *îndupleca*). În CADE și în TRDW apare sub *îndupleca.*

[157] (Rar) „făclie alcătuită dintr-un mănunchi de stuf uscat sau de fâșii de lemn, unse cu un material inflamabil".

[158] În CDER, s.v., din ngr. *φάκλα* (< lat. *facula*); cf. bg. *факла.* După DA, s.v., și *făclie*, s.f. (din sb. *faklja*, bg. *факлия* < lat. *facula*) „Originea tuturor acestor cuvinte e, în ultimă analiză, lat. *facula*". În H. Mihăescu, *op. cit.*, p. 139, *făclie* provine, prin slavă, din gr.biz. *φακλία*, pl. n. al lui *φακλίον*, diminutiv din *φάκλα* (din lat. *facla, facula*). Ipoteza derivării în greacă îl exclude pe *făclie* din rândul dubletelor.

[159] „Partea mai strălucitoare din cromosferă".

106. ***făină,*** s.f. (< lat. *farina*). Cf. n. pr. ***Făină***. / ***farin,*** adj. invar. (din fr. *farine* < lat. *farina*)
107. ***faşă,*** s.f. (< lat. *fascia*) / ***fascie,*** s.f.[160] (din lat. *fascia*)
108. ***faţă,*** s.f. (< lat. *facia*, clas. *facies*) / ***facies,*** s.n. „fizionomie" (din lat. *facies*, fr. *faciès*)
109. ***făptură,*** s.f. (< lat. *factura*) / ***factură,*** s.f. (din fr. *facture*, lat. *factura*)
110. ***făt,*** s.m. (< lat. *fetus*). Cf. n. pr. ***Făt(u)***. / ***fetus,*** s.m. (din lat. *fetus,* fr. *foetus*, var. grafică pentru *fetus*)
111. ***făurar,*** s.m. (< lat. *februarius*) / ***februarie,*** s.m. (din lat. *februarius*)
112. ***femeie,*** s.f. (< lat. *familia*) / ***familie,*** s.f. (din lat. *familia*, it. *famiglia*, cf. fr. *famille*)
113. ***fereastră,*** s.f. (< lat. *fenestra*) / ***fenestra,*** s.f. „deschidere în peretele medial al urechii interne" (din lat. *fenestra*) (NDN)
114. ***fereca(re),*** vb., s.f. (< lat. *fabricare*) / ***fabrica,*** vb. (din fr. *fabriquer*, lat. *fabricare*) / ***forja,*** vb. (din fr. *forger* < lat. *fabricare*)
115. ***fierbinte,*** adj. (< lat. *fervens, -tem* „încins de căldură; impetuos") / ***fervent, -ă,*** adj. (din fr. *fervent*, lat. *fervens*)
116. ***fior,*** s.n. (< lat. *febris, -em* „friguri, febră") / ***febră,*** s.f. (din lat. *febris*, it. *febbre*)
117. ***foaie,*** s.f. (< lat. *folia*, pl., devenit sg., al lui *folium,* s.n.). Cf. n. pr. ***Foa(i)e***. / ***folie,*** s.f. [din germ. *Folie*, it. *foglia* (< lat. *folia*)] / ***folio,*** s.n. (din lat. */in/ folio*, fr. *folio*) / ***foliu,*** s.n. (din fr. *folium*) (DEX_2)[161] / ***folium,*** s.n.[162] (din lat. *folium*)(NDN)
118. ***foarte,*** adv. (< lat. *fortis*) / ***fort,*** s.n. (din fr. *fort* < lat. *fortis*) / ***forte,*** adj. invar., adv. (din it. *forte,* lat. *fortis*) / ***forţă,*** s.f. [din fr. *force* (< lat. tard. *fortia*, pl. n. considerat s.f. sg. al adj. *fortis*), it. *forza*, id.] / ***forza,*** loc. adv. (Muz.) (din it. */con tutta/ forza*) (NDN)
119. ***foc,*** s.n. (< lat. *focus*) / ***focus,*** s.n.[163] [din germ. *Fokus*, fr. *focus* (< lat. *focus*)]
120. ***focar,*** s.n.[164] (< lat. **focarium*) / ***foaier,*** s.n. (din fr. *foyer* < lat. **focarium*)[165]

---

[160] (Anat.),,foiţă care acoperă muşchii sau alte regiuni anatomice".

[161] „Curbă geometrică a cărei formă este asemănătoare cu aceea a unei frunze".

[162] „Formaţie anatomică în formă de frunză; curbă geometrică semănând cu o frunză".

[163] „Bacterii localizate cel mai adesea în gură şi faringe, care răspândesc în sânge focare de infecţie; focar, la lentile şi oglinzi".

[164] Vezi DA, s.v.: „Grand feu, bucher; grande misere, malheur". Lat. **focarium*: propriu: „loc unde se face foc".

[165] Pentru evoluţia semantică a fr. *foyer*, vezi Alain Rey, DHLF, s.v.: În sens general, *foyer* desemnează „locul unde se face focul"; prin metonimie, „focul însuşi"; prin ext., „parte a aparatului de încălzit...". Cuvântul mai înseamnă „locul unde stă o familie" şi, prin metonimie, „familia însăşi"; într-un teatru, „sala unde se adună actorii şi spectatorii pentru a se încălzi"; prin ext., „sala în care se adună actorii şi spectatorii în timpul antractelor". Sensurile moderne ale lui *foyer* au fost calchiate şi în română, lărgind aria semantică a cuvântului moştenit: *focar de incendiu, focar industrial, de infecţie,* în optică, în geometrie etc.

121. ***fragă***, s.f. (< lat. *fraga*, pl. n. considerat fem. sing. al lui *fragum* „frag de pădure"). Cf. n. pr. ***Fragă***. / ***frez***, adj. inv. „de culoarea fragilor" (din fr. *fraise*, alterat din **fraie* < lat. pop. *fraga*)
122. ***fraged, -ă***, adj. (< lat. pop. **fragidus, -a*, clas. *fragilis*) / ***fragil, -ă***, adj. (din fr. *fragile*, lat. *fragilis*)
123. ***frânghie***, s.f. (< lat. **frimbia*, clas. *fimbria*)[166] / ***fimbrie***, s.f.[167] (din lat. *fimbria*) (NDN) / ***franj***, s.n. (din fr. *frange* < lat. **frimbia*) / ***franjă***, s.f. (din fr. *frange*) (NDN)[168]
124. ***frântură***, s.f. (< lat. **franctura*, clas. *fractura*) / ***fractură***, s.f. (din fr. *fracture*, lat. *fractura*)
125. ***frâu***, s.n. (< lat. *frenum*) / ***frână***, s.f. (din fr. *frein* < lat. *frenum*)
126. ***frunte***, s.f. (< lat. *frons, -tem*) / ***front***, s.n. (din fr. *front* < lat. *frons*)
127. ***frupt***, s.n. (< lat. *fructus*) / ***fruct***, s.n. (din lat. *fructus*)
128. ***fugă***$_1$, s.f. (< lat. *fuga*) / ***fugă***$_2$, s.f. (Muz.) (din it. *fuga* < lat. *fuga*)
129. ***fulgera(re)***, vb., s.f. (< lat. pop. *fulgerare*, clas. *fulgurare*) / ***fulgura***, vb. (din fr. *fulgurer*, lat. *fulgurare*) (NDN)
130. ***fund***, s.n. (< lat. *fundus*) / ***fond***, s.n. (din fr. *fond* < lat. *fundus*)
131. ***găinaț***, s.n. (< lat. *stercus gallinaceum*) / ***galinacee***, s.f.[169] [din fr. *gallinacé/s/*, s.m. pl. < *gallinacé, -e*, adj. < lat. *gallinaceus, -ea, -um*]
132. ***ger***, s.n. (< lat. *gelu*). Cf. n. pr. ***Geru***. / ***gel***, s.n. (din fr. *gel* < vfr. *giel* < lat. *gelu*)
133. ***ghindă***, s.f. (< lat. pop. **glanda, -am*, clas. *glans, -ndem*)[170]. Cf. n. pr. ***Ghindă***. / ***gland, -uri***, s.n. (din fr. *gland* < lat. *glans*)
134. ***ghindură***, s.f.[171] (< lat. *glandula*) / ***glandă***, s.f. (din fr. *glande* < lat. *glandula*)[172] / ***glandulă***, s.f. „glandă mică" (din fr. *glandule*, lat. *glandula*)
135. ***gint***, s.n. (< lat. *gens, gentem*) / ***gintă***, s.f. (din lat. *gens, -ntis*)[173]
136. ***gras, -ă***, adj., s.f. (< lat. pop. *grassus, -a*, clas. *crassus, -a*). Cf. top. ***Graşi***. / ***cras, -ă***, adj. (din fr. *crasse* < lat. *crassus, -a*)
137. ***grâu***, s.n. (< lat. *granum*) / ***gran***, s.n.[174] (din it. *grano* < lat. *granum*)(DILR)
138. ***greu***, adj., adv., subst. (< lat. pop. *grevis*, clas. *gravis*) / ***grav, -ă***, adj. (din fr. *grave*, lat. *gravis*)

---

[166] Dicționarele consultate dau ca etimon lat. *fimbria* („cu metateza lui -r- întâmplată de timpuriu, cum arată şi celelalte forme romanice", vezi CDDE, s.v.).
[167] „Formație anatomică în formă de ciucure".
[168] S.n. şi s.f. sunt, categoric, cuvinte diferite. Ele au circulat, în perioada imediat următoare pătrunderii în română, ca variante şi s-au diferențiat, în timp, morfologic şi semantic.
[169] Vezi DEX$_2$, s.v., unde este trecut ca etimon numai fr. *gallinacé*. În NDN, cuvântul este considerat în primul rând adjectiv (*galinaceu, -cee*) şi, secundar, s.f. pl. Genul masculin al etimonului la plural justifică inclusiv o formă de neutru (*galinaceu*), refăcută după pluralul românesc *galinacee* (vezi CADE, s.v.).
[170] După CDER, s.v., este posibilă şi moştenirea din forma *glandem* (cf. var. înv. şi dial. *ghinde*).
[171] Vezi DEX$_2$, s.v.: (Pop.) „ganglion; umflătură mică (de natură patologică)".
[172] Vezi LEXIS, s.v. În Alain Rey, DHLF, etimonul fr. *glande* este lat. **glanda*, clas. *glans, -ndis*.
[173] Pentru calitatea lor de dublete, vezi DA, s.v. Vezi şi Vasile Scurtu, *Termenii de înrudire în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei, 1966, pp. 306–307.
[174] „Boabă; substanță solidificată sub formă de boabă".

139. ***gros, -ă,*** adj., subst. (< lat. *grossus, -a*). Cf. top. ***Groşi***. / ***groş***, s.m. (Numism.) [din germ. *Groschen* (< mlat. */denarius/ grossus*, pol. *grosz* (< fr. *gros* < lat. *grossus*)] / ***gros***, s.m. (Comerț) (din germ. *Gros* < fr. la *grosse* douzaine)[175]

140. ***gută***$_1$, s.f.[176] (< lat. *gutta*) / ***gută***$_2$, s.f. „podagră" (din fr. *goutte* < lat. *gutta*)[177]

141. ***ie***, s.f. (< lat. */vestis/ linea*) / ***linie***, s.f. (din lat. *linea*, it. *linea*, germ. *Linie*, fr. *ligne*)

142. ***ierna(re)***, vb., s.f. (< lat. *hibernare*) / ***hiberna***, vb. (din fr. *hiberner*, lat. *hibernare*)

143. ***îmbi, îmbe***, num. colectiv (< lat. *ambi, ambae*, clas. *ambo*) / ***ambi(i), -ele***, num. colectiv[178] (din it. *ambi* < lat. *ambi*)

144. ***împărat***, s.m. (< lat. *imperator*) / ***imperator***, s.m. (din lat. *imperator*)

145. ***împlânta(re)***, vb., s.f. (< lat. *implantare*)[179] / ***implanta***, vb. (din fr. *implanter* < lat. *implantare*)

146. ***împuta(re)***, vb.,[180] s.f. (< lat. *imputare*) / ***imputa***, vb. (din fr. *imputer*, lat. *imputare*)

147. ***închide(re)***, vb., s.f. (< lat. *includere*) / ***include***, vb. (din lat. *includere*)

148. ***închina(re)***, vb., s.f. (< lat. *inclinare*) / ***înclina***, vb. (din fr. *incliner*, lat. *inclinare*)

149. ***închinăciune***, s.f. (< lat. *inclinatio, -ionem*) / ***înclinație***, s.f. (din fr. *inclination*, lat. *inclinatio*)

150. ***îndura(re)***, vb., s.f. (< lat. *indurare*) / ***indura***, vb.[181] (din fr. *indurer* < lat. *indurare*)

151. ***înger***, s.m. (< lat. *angelus*) / ***anghel***, s.m.[182] (din gr. *'άγγελος* < lat.) / ***ángelus***, s.n.[183] (din lat. *angelus*) / ***angel***, s.m. (Livr.) „înger" (din it. *angelo* < lat.)

---

[175] Vezi CDER, s.v., și *gruș*, s.m. (Înv.) „monedă turcească de 40 de aspri" (din tc. *guruș*).

[176] Vezi DA, s.v. I. (Pop.) (Banat) „picătură, strop de apă; (Med., Trans.) dambla, paralizie". Sensul II (Modern, med.) „podagră" este dat din fr. *goutte*.

[177] În NDN apare și *gută*$_3$, s.f. (Farm.) „picătură de lichid care se scurge dintr-un flacon; ornament al antablamentului ordinului doric având această formă". Din fr. *goutte*, lat. *gutta* „picătură".

[178] Vezi DA, s.v. Cuvântul nu apare în DEX$_2$; în NDN este trecut numai ca element de compunere.

[179] În DA, s.v. *împlânta*, apare o formulă etimologică stranie (din lat. *planto, -are* și prefixul românesc *în-*). Cf. dubletul *(im)planta*. Acesta este unul dintre exemplele care probează întrebuințarea termenului de dublet de către Pușcariu și colaboratorii săi la DA în sens mai degrabă general („lingvistic") decât „etimologic". În CADE, cele două verbe apar sub același cuvânt-titlu, cu sensuri diferite (< lat. *implantare*. Cf. fr. *implanter*).

[180] Nu apare în DEX$_2$; DA îl tratează în același articol cu neologismul *imputa*, cu indicații etimologice corecte. Despre confuzia dintre cele două paronime, vezi Sextil Pușcariu, în *Revista filologică*, II, nr. 1–2, Cernăuți, Editura Cercului de studii filologice, 1928, p. 67, nota 3: „Vechiul *împuta* (lat. *imputare*), dispărând din grai, e socotit azi un neologism (din fr. *imputer*) și schimbat în *imputa*". Pentru calitatea lor explicită de dublete, vezi în CDER, s.v. Despre dubletul *împuta / imputa,* vezi Th. Hristea, *Probleme de etimologie în DLRM*, pp. 250–251. Autorul consideră, pe bună dreptate, că dubletelor etimologice „în dicționare trebuie să li se consacre articole separate".

[181] (Despre țesturi, organe): „a deveni dur, a se întări".

[182] Vezi DA, s.v.: cuvânt literar în scrierile vechi bisericești: „înger".

[183] „Rugăciune catolică în cinstea Bunei Vestiri". În NDN, s.v. apare accentuarea *angélus* (din germ. *Angelus*, cf. lat. *angelus*).

152. ***înțepta(re)***, vb.,[184] s.f. (< lat. *injectare*) / ***injecta***, vb. (din fr. *injecter*, lat. *injectare*)
153. ***înjura(re)***, vb., s.f. (< lat. *injuriare*) / ***injuria***, vb. (din fr. *injurier* < lat. *injuriare*)
154. ***întins, -ă***, adj., s.n. (part. vb. *întinde* < lat. *intendere* sau moștenit din lat. *intensus, -a*) / ***intens, -ă***, adj. (din fr. *intens* < lat. *intensus*)
155. ***întreba(re)***, vb., s.f. (< lat. *interrogare*)[185] / ***interoga***, vb. (din fr. *interroger*, lat. *interrogare*)
156. ***întreg, -ă***, adj., s.n. (< lat. *integer, -a*) / ***integru, -ă***, adj. (din fr. *intègre* < lat. *integer*)
157. ***înțelept, -ă***, adj., subst. (< lat *intellectus, -a*) / ***intelect***, s.n. (din fr. *intellect*, s.m., lat. *intellectus*)
158. ***învește(re)***, vb., s.f. (Arhaism) „a se îmbrăca" (< lat. **investĕre* < *investire*)[186] / ***învesti***, vb. (din fr. *investir*, lat. *investire*) / ***investi***, vb. (din fr. *investir*, lat. *investire*)[187]
159. ***învita(re)***, vb.,[188] s.f. (< lat. *invitare*) / ***invita***, vb. (din fr. *inviter*, lat. *invitare*)
160. ***jneapăn***, s.n. (< lat. *iuniperus*) / ***ienupăr***, s.n. (N. din lat. *iuniperus*, pătruns și în graiul popular[189]) / ***gin***, s.n. (din engl. *gin*, fr. *gin* < ol. *genever* < lat. *iuniperus*).
161. ***junghie(re)***, vb., s.f. (< lat. *jugulare*) / ***jugula***, vb. (din fr. *juguler*, lat. *jugulare*)
162. ***june***, s.m. (< lat. *juvenis*) / ***giuvan***, s.m.[190] „pederast" (din it. *giovane* < lat. pop. **iovenem*, clas. *iuvenem*)
163. ***jur***, s.n. (< lat. *gyrus*) / ***girus, -uri***, s.n. (Anat.) „circumvoluție" (din lat. *gyrus*)
164. ***larg, -ă***, adj., s.n. (< lat. *largus, -a, -um*). Cf. top. ***Larga***. / ***largo***, adv., s.n. (din it. *largo* < lat. *largus*)
165. ***laț***, s.n. (< lat. **laceus*, clas. *laqueus* „laț, cursă")[191] / ***lasou***, s.n. (din fr. *lasso* < span. *lazo* < lat.**laciu*, clas. *laqueus*)
166. ***lăcustă***, s.f. (< lat. pop. *lacusta*, clas. *locusta* „lăcustă" și „crustaceu"). Cf. n. pr. ***Lăcustă***. / ***langustă***, s.f. (din fr. *langouste* < vprov. *langosta*[192] < lat. pop. *lacusta*, clas. *locusta*)

---

[184] Vezi DA, s.v.: „a se lansa, a se precipita; a-și lua elan; a se forța".
[185] În DEX_2, s.v., este dată o formă neatestată **interroguare*. Vezi comentarii în CDER, s.v.
[186] Vezi EWRS, s.v. În CDER și în CDDE, s.v., apare cuvântul-titlu *învești*.
[187] În DA: *investi;* și, cu prefix românizat, *învesti*. N. după fr. Cf. dubletul *învește*.
[188] Ibidem, s.v.: (Tranz.) „a îndemna la (spre, către) ceva; (Tranz.) a provoca, a instiga, a asmuți; (Refl.) a se strânge laolaltă spre a porni împotriva cuiva; (Astăzi în nordul Ardealului) a deștepta în cineva dorința, pofta; a deschide apetitul". Cuvântul a continuat să fie folosit până în sec. al XIX-lea, când a fost înlocuit în limba literară de corespondentul său neologic *a invita*.
[189] Vezi DA, CADE, TRDW, s.v. În DEX_2, ambele sunt socotite moștenite !!? În CDER, s.v., din lat. *iuniperus* (sec. XIX), probabil încrucișat cu tc. *yenibahar*.
[190] Vezi în DA și în CDER, s.v. În ultimul se indică un intermediar turcesc.
[191] După CADE, și *lațe*, s.f. pl. „mițe, floace de lână, păr creț" (specializat din *laț, lațuri*; s.n.). În CDER, DEX_2 și în TRDW, s.v., etim. nec.
[192] Această formă veche provensală se explică prin disimilare vocalică și nazalizare secundară a etimonului latinesc (vezi Alain Rey, DHLF, s.v. *langouste*).

167. ***lângoare***, s.f. „febră tifoidă, suferință" (< lat. *languor, -rem*) / ***langoare***, s.f. (din fr. *langueur* < lat. *languor, -ris*)[193]
168. ***legământ***, s.n. (< lat. *ligamentum*)[194] / ***ligament***, s.n. (din fr. *ligament*, lat. *ligamentum*)
169. ***legătură***, s.f. (< lat. *ligatura*)[195] / ***ligatură***, s.f. (din fr. *ligature*, lat. *ligatura*)
170. ***legumă***, s.f. (< lat. *legumen*)[196] / ***legumen***, s.n. „legumă" (din lat. *legumen*) (NDN)
171. ***lepăda(re)***, vb., s.f. (< lat. *lapidare*) / ***lapida***, vb. (din fr. *lapider*, lat. *lapidare*)
172. ***limpede***, adj., adv. (< lat. *limpidus, -a, -um*). Cf. n. pr. ***Limpede***, ***Limbide***, top. ***Limpede(a)***. / ***limpid, -ă***, adj. (din lat. *limpidus*, fr. *limpide*, it. *limpido*)
173. ***lingură***, s.f. (< lat. *lingula*). Cf. n. pr. ***Lingură***. / ***lingulă***, s.f.[197] (din lat. *lingula*) (NDN)
174. ***loc***, s.n. (< lat. *locus*) / ***loco***, adv. (din lat. *loco*) / ***locus***, s.m.[198] (din lat. *locus*) (NDN)
175. ***luced, -ă***, adj. „strălucitor" (< lat. *lucidus, -a*)[199] / ***lucid, -ă***, adj. (din fr. *lucide* < lat. *lucidus*)
176. ***lume***, s.f. (< lat. *lumen*) / ***lumen***, s.n. (din fr. *lumen* < lat.)
177. ***lup***, s.m. (< lat. *lupus*). Cf. n. pr. ***Lupu, Lupului***. / ***lupus***, s.n.[200] (din fr. *lupus* < lat. *lupus*)
178. ***margine***, s.f. (< lat. *margo, -inem*) / ***marjă***, s.f. (din fr. *marge* < lat. *margo, -inis*)
179. ***martur***, s.m. (< lat. *martyrus*) / ***martir***, s.m. (din fr. *martyr* < lat. *martyr/us/*, gr. *μάρτυρ/ος/*). Cf. n. pr. ***Martiru***.
180. ***marț***, subst. sg. (Înv. şi pop.) „martie"; s.n. (Pop.) „mărțişor" (< lat. *Martius mensis*) / ***martie***, subst. sg. (din slavon. *martij* < gr. *μάρτης, μάρτιος* < lat. *Martius mensis*). Cf. n. pr. ***Martie***.
181. ***máscur***, s.m.[201] (< lat. *masculus*) / ***mascúl***, s.m. (din lat. *masculus*, it. *masculo*) / ***macho***, s.m.[202] Cf. fr. *macho*, span. *macho* (< lat. *masculus*)
182. ***măcina(re)***, vb., s.f. (< lat. *machinari*) / ***maşina***, vb. „a unelti, a complota" (din fr. *machiner* < lat. *machinari*) (NDN)
183. ***mădular***, s.n., s.m. (< lat. *medullaris*) / ***medular, -ă***, adj. (din fr. *médullaire* < lat. *medullaris*)
184. ***măiestru, -ă***, adj., s.m. (< lat. pop. **maistrus, -um*, clas. *magister, -um*) / ***maestru***$_1$, s.m. (din it. *maestro* < lat. *magistrum*) / ***maestru***$_2$, s.n.[203] (din it.

---

[193] Vezi NDN, s.v.: „privire galeşă şi tristă; apatie, moleşeală". Vezi şi Tohăneanu, *„Viața lumii" cuvintelor*, p. 184 .
[194] În CDER, s.v., este considerat derivat.
[195] Ibidem, s.v., este considerat derivat.
[196] Este trecut, în mod eronat, în NDN, s.v.
[197] „Brahiopod nearticulat cu structură anatomică în formă de limbă mică".
[198] „Poziție determinată ocupată de o genă sau de alelele ei în structura cromozomului".
[199] Vezi CDER, s.v.
[200] „Dermatoză (a feței) de natură tuberculoasă, manifestată prin plăgi şi noduli care distrug țesuturile".
[201] (Reg.) „porc mascul (castrat)".
[202] Vezi DCR, s.v.: „bărbat care-şi face simțită superioritatea (în special față de femei)". Cuvânt spaniol din America Latină.
[203] Vezi DLR, s.v. (Contabilitate; ieşit din uz) „cartea mare".

libro *maestro*) / ***magister***, s.n.[204] (din lat. *magister*) / ***magistru***, s.m. (din lat. *magister*, cf. germ. *Magister*) / ***maistru***, s.m. (din germ. *Meister* < lat. *magister*) / ***meşter***, adj., s.m. (din magh. *mester*, cf. lat. *magister*) / ***master***, s.n.[205] (din engl. *master* /of Arts, ~ of Science/; *master* /'s degree/ < vengl. *maegester*, vfr. *maistre* < lat. *magister*) / ***míster***, s.m. invar. (din engl *mister* < lat. *magister*) / ***mistru***, s.m.[206] (din pol. *mistrz* < lat.)[207] / ***maître***, s.m.[208] (din fr. *maître* < lat. *magister*)

185. ***mărunt, -ă,*** adj., adv., s.m. (< lat. *minutus, -a, -um*) / ***minut***, s.n. [din lat. *minutus*, fr. *minute*$_1$ (< mlat. *minuta*$_1$, fem. substantivat din adj. *minutus, -a*), it. *minuto*, rus. *минута*, germ. *Minute*)] / ***minută***, ***-e***, s.f.[209] [cf. fr. *minute*$_2$ (< mlat. *minuta*$_2$) , it. (*lettera*) *minuta*] / ***meniu***, s.n. (din fr. *menu*, s.m. < adj. *menu, -ue* < lat. *minutus, -a*)[210]
186. ***măsea***, s.f. (< lat. *maxilla*) / ***maxilă***, s.f. (din lat. *maxilla*)
187. ***mătrice***, s.f.[211] (< lat. *matrix, -em*) / ***matrice***, s.f. (din lat. *matrix, -icis,* fr. *matrice*) / ***matriță***, s.f. (din germ. *Matrize* < lat. *matrix*)
188. ***mânc, -ă*** (var. latinizată *manc, -ă*) adj., s.n.[212] (< lat. *mancus, -a*) / ***manco***, s.n.[213] (din it. *manco* < lat. *mancus*)
189. ***mânecă***, s.f. (< lat. *manica*) / ***manşă***, s.f. (din fr. *manche*[214] < lat. *manica*)
190. ***mânie***, s.f. (< lat. pop. *mania* < gr. *μανία*) / ***manie***, s.f. (din ngr. *μανία*, fr. *manie* < lat. *mania*)
191. ***measer, -ă***, adj.[215] (< lat. *miser, -a*) / ***mizer, -ă***, adj. (din lat. *miser, -a*, it. *misero*)
192. ***mesteca(re)***, vb., s.f. (< lat. *masticare*) / ***mastica***, vb. (din fr. *mastiquer*, lat. *masticare*)
193. ***miază***, s.f. (< lat. *media*) / ***miez***, s.n., s.m. (< lat. *medius, medium*) / ***medie***[216], s.f. (din lat. *media*) / ***mediu, medie***, adj. (din lat. *medius, -a, -um*)

---

[204] Vezi DCR, s.v.: (Înv.) „titlu ştiinţific intermediar între cel de diplomat universitar şi cel de doctor". În DLR este trecută o formă *magister* sub *magistru*.
[205] Vezi NDN şi DCR, s.v.
[206] Vezi DLR, s.v. (Învechit, rar) „titlu ierarhic în anumite organizaţii militare, politice, religioase etc."
[207] În CDER, şi *maistor* (var. *maistur*), s.m. „meseriaş, meşteşugar" (din ngr. *μαίστορας*, cf. bg., sb. *majstor*). Pentru calitatea de cuvinte diferite a descendenţilor indirecţi din lat. *magister*, cu sensuri şi forme diferite, vezi art. *Împrumuturi prin filieră*, de Emil Petrovici, în CL, X, nr. 2, Cluj, 1965, pp. 334–335.
[208] „Şef de sală" (din terminologia restaurantelor). Franţuzism citat de Mioara Avram, *Anglicismele...*, p. 10.
[209] În DEX_2 apare, în mod eronat, sub acelaşi articol cu *minut*, deşi genul nu constituie criteriu de flexiune la substantive. Idem în DLR, s.v.
[210] Şi *minuturi*, s.n. pl. tant. (vezi DOOM, s.v.).
[211] Vezi DLR, s.v. (Înv.) „mitră (organ genital al femeii...); (Reg.) placentă".
[212] *Ibidem,* s.v. (Ban.) I. Adj. „lipsit de...; ciung, schilod, olog. II. S.n. scobitura tălpii piciorului la om".
[213] *Ibidem,* s.v.: „Ceea ce lipseşte; (spec.) lipsă de bani".
[214] Vezi Alain Rey, DHLF, s.v.: «Printr-o analogie mai puţin transparentă, *manche* a luat, la jocul de cărţi, sensul de „tur de cărţi", de unde „parte legată de o alta" (cele două părţi jucate fiind comparate cu mânecile unite ale unui veşmânt)».
[215] Vezi DLR, s.v.: (Înv.) „sărac, umil; pr. ext. vrednic de milă, nenorocit".
[216] Vezi NDN şi DOOM, s.v. În DEX_2 şi în DLR, s.v., substantivul şi adjectivul feminin sunt incluse, eronat şi inconsecvent (vezi tratarea separată a lui *mediu*, s.n.) sub acelaşi cuvânt–titlu *mediu, -ie, -ii,* adj., subst.

/ ***mediu***, s.n. (din lat. *medium*) / ***medius***, s.n.[217] (din fr. *médius*, cf. lat. */digitus/ medius*) (NDN) / ***media***, s.f. (din engl. mass-*media* of comunication)[218]

194. ***mie***, num. card. (< lat. *milia*, pl. lui *mille*) / ***milă***, s.f. (~ *marină*) (din pol. *mila* < vgerm. *mila* < lat. *milia*)[219]
195. ***miercuri***, subst. (< lat. pop. *mercuris*, clas. *Mercurii* dies) / ***mercur***, s.n. [din fr. *mercure* (< lat. *Mercurius*)[220], germ. *Merkur*]
196. ***minciună***, s.f. (< lat. *mentio, -onem*). Cf. n. pr. ***Minciună***. / ***menţiune***, s.f. (din fr. *mention*, lat. *mentio, -nis*)
197. ***mira(re)***, vb., s.f. (< lat. pop. *mirare*, clas. *mirari*) / ***mira, -ez***, vb. (Refl.; înv.) „a se vedea, a se privi ca într-o oglindă" (din fr. *mirer* < lat. *mirari*)
198. ***mormânt***, s.n. (< lat. *monumentum*, *monimentum*). Cf. top. ***Mormintele***. / ***monument***, s.n. (din fr. *monument*, lat. *monumentum*)
199. ***muc***, s.m., s.n.(< lat. *mucus*) / ***mucus***, s.m. (din lat. *mucus*, fr. *mucus*)
200. ***munte***, s.m. (< lat. *mons, -tem*) / ***mont***, s.n. (Geogr., anat.) (din fr. *mont*, cf. lat. *mons*) (NDN)
201. ***nalbă***, s.f. (< lat. *malva*) Cf. n. pr. ***Nalbă***. / ***mov***, adj., s.n. (din fr. *mauve* < lat. *malva*)
202. ***năimaie***, s.f. (< lat. *animalia*, pl. lui *animal*, devenit fem. sg.) / ***animal***$_1$, s.n. (din fr. *animal*, s.m., lat. *animalis*) / ***animal***$_2$, ***-ă***, adj. (din fr. *animal, -e, -aux*, lat. *animalis*).
203. ***neted, -ă***, adj.(< lat. *nitidus, -a, -um*). Cf. n. pr. ***Netedu***, n. top. ***Netedul***. / ***net, -ă***, adj., adv. (din fr. *net* < lat. *nitidus*) / ***neto***, adv. „fără ambalaj; după scăderea impozitelor" [din it. *netto* (< lat. *nitidus*), germ. *netto* (< lat. *nitidus*)]
204. ***nou, nouă***, adj., s.n. (< lat. *novus, -a, -um*) / ***novă***, s.f. „stea"[din fr. *nova* (< lat. *nova /stella/*), DEX$_2$; din fr. *nova*, lat. *nova*, NDN] / ***neon***, s.n.[221] (din fr. *néon*, DEX$_2$; din fr. *néon*, gr. *véov* „nou", NDN) / ***nov, novă***, adj. (Latinism înv.) „nou". Din lat. *novus, -a, -um* (DLR)
205. ***nuia, -ele***, s.f. (< lat. */vitis/ no/v/ella*) / ***nuvelă***, s.f. [din fr. *nouvelle* (< it. *novella*), it. *novella* (< lat. tard. *novella*, pl. n. considerat f. sg. al adj. *novellus, -a, -um*)] / ***novelă***, s.f.[222] (din lat. *novellae*)
206. ***nutreţ***, s.n. (< lat. *nutricium*) / ***nursă***, s.f. [din fr. *nurse* (< engl.), engl. *nurse* (< fr. *nourrice* < lat. tard. *nutricia*, fem. substantivizat din *nutricius, -ia, -ium*)]

---

[217] „Degetul mijlociu al mâinii".

[218] Vezi DCR, s.v. Ibidem, şi: *medii*, s. pl. tant. „mijloace de informare în masă". Traduce lat. *media*. În celelalte dicţionare româneşti consultate (inclusiv în DOOM, s.v.) apare numai compusul *mass-media*.

[219] Vezi GCC, s.v. În CDER, s.v., este propus ca intermediar mgr. *μίλι*. În DLR şi în TRDW, s.v., şi: *miră*, s.f. (*miră cerească*) „măsură egală cu 73 de mile pământeşti". Cf. *milă*, s.f.

[220] Ceea ce se chema în alchimie *vif-argent* („argint viu") a fost denumit, după sec. al XV-lea, *mercure*, prin analogie între mobilitatea sa şi cea a lui Mercur, mesagerul zeilor (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.).

[221] „Gaz inert care nu arde, incolor şi inodor, folosit la umplerea tuburilor luminoase".

[222] Vezi DEX$_2$, s.v.: „dispoziţie suplimentară care se adăuga la o lege cuprinsă într-o codificare anterioară (în dreptul roman)". În NDN, s.v., din fr. *nouvelles*, lat. *novellae*.

207. ***oară, ori***, s.f. (< lat. *hora*) / ***oră, ore***, s.f. (din lat. *hora*, it. *ora*)
208. ***oară, oare***, s.f. (Reg.) „pasăre de curte" (< lat. *ovaria* „ouătoare")[223]. Cf. n. pr. ***Oară***. / ***ovar***, s.n. (din lat. *ovarium*, fr. *ovaire*)
209. ***op***$_1$, subst. înv., în expr. *a fi op* „a fi util, a trebui"(< lat. *opus est*) / ***op***$_2$, s.n. (Livr.) „carte, lucrare, scriere, operă" (din lat. *opus, -eris*) / ***opus***, s.n. (Muz.) (din lat. *opus*, germ. *Opus*) / ***operă***$_1$, s.f. (Muz.) [din it. *opera*, fr. *opéra* (< it. *opera* < lat. *opera*, pl. n. al lui *opus, -eris*)] / ***operă***$_2$, s.f. (din lat. *opera*, it. *opera*)
210. ***ospăț***, s.n. (< lat. *hospitium*) / ***ospiciu***, s.n. (din lat. *hospitium*, fr. *hospice*, germ. *Hospiz*)
211. ***ou***, s.n. (< lat. *ovum*) / ***ovă***, s.f.[224] (din fr. *ove* < lat. *ovum*)
212. ***palmă***$_1$, s.f. (< lat. *palma*) / ***palm***, s.m. (Rar) „palmier" (din fr. *palme*$_1$, germ. *Palme*, DEX$_2$, DLR; din fr. *palme*$_1$, germ. *Palme*, lat. *palma*, NDN) / ***palmă***$_2$, s.f. (Înv.) „ramură de palmier...; motiv ornamental..." [din fr. *palme*$_2$, s.f. (< *palme*$_1$), DEX$_2$; din fr. *palme*$_2$, lat. *palma*, NDN)].
213. ***paltin***, s.m. (< lat. *platanus*). Cf. n. pr. ***Paltin***, n. top. ***Paltinul***. / ***platan***, s.m. (din lat. *platanus*, ngr. *πλάτανος*, fr. *platane*)
214. ***pană***$_1$, ***pene***, s.f. (< lat. *pinna*) / ***pană***$_2$, ***pane***, s.f. (din fr. *panne* < lat. *penna*, *pinna*[225])
215. ***paos***, s.n.[226] (< lat. **pausum*) / ***pauză***, s.f. (din lat. *pausa*, fr. *pause*, germ. *Pause*)
216. ***papură***, s.f. (< lat. **papura*, pl. devenit sg. fem. din **papyrum*, **papurum*, clas. *papyrus*). Cf. n. pr. ***Papură***, n. top. Vârful ***Papurii***. / ***papirus***, s.n. (din lat. *papyrus*, fr. *papyrus*) / ***papir*** (var. *papiroș*) s.n. „hârtie, scrisoare; papirus" [din germ. *Papier* (< lat. *papyrus*), magh. *papír, papirós* (< lat. *papyrus*)]
217. ***pas***$_1$, s.m. (< lat. *passus*) / ***pas***$_2$, ***-uri***, s.n. [din fr. *pas* (< lat. *passus*), germ. *Pass*][227]
218. ***păgân, -ă***, adj., subst. (< lat. *paganus*) / ***pogan, -ă***, adj., subst. (Înv. și reg.) „păgân; (Reg.) iute la mânie, crud, nemilos; urât, slut; puternic, intens; murdar, spurcat; om prost" [din vsl. *poganъ* (< lat. *paganus*), magh. *pogány* (cf. lat. *paganus*)]. Cf. n. pr. ***Pogan***, n. top. ***Poganul***, ***Pogana***.
219. ***pământ***, s.n. (< lat. pop. *paumentum*, clas. *pavimentum*). Cf. n. pr. ***Pământ***. / ***paviment***, s.n. (din lat. *pavimentum*)[228]

---

[223] În CDDE, s.v., etimonul este considerat neatestat.
[224] Vezi CADE, NDN, s.v. „ornament arhitectural în formă de ou...".
[225] În latină, *pinna* și *penna* sunt simple variante fonetice (vezi Michel Bréal, *art. cit.*, p. 163).
[226] Vezi DLR, s.v.: I. (Înv. și reg.) „repaus, odihnă; liniște, calm. II. (În practicile religiei creștine) 1. (Înv. și pop.) pomană (...). 2. (Pop.) vin, undelemn sfințit sau agheasmă cu care preotul stropește mortul înainte de a-l îngropa". În CDER, s.v., apare ca s.m.
[227] În DEX$_2$ și în DLR, s.v., *pas*, s.n. apare cu două sensuri („trecătoare" și „pașaport"), care corespund unor etimoane cu sensuri diferite (germ. *Pass*, fr. *pas*; în DLR, probabil greșeală de tipar: cf. fr. *pass*). În NDN sunt trecute două substantive neutre: *pas*$_1$ (în tehnică, marină, genetică) (din fr. *pas*) și *pas*$_2$ „trecătoare; șenal navigabil" (din fr. *pas*, germ. *Pass*). În franceză, *pas* desemnează, prin metonimie „lungimea aproximativă a unui pas", apoi „pasaj (dificil)" și, în sfârșit, „defileu" (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.).
[228] Magdalena Popescu-Marin, *Despre lat. pavimentum în română și în alte limbi romanice*, în LR, XLVI, nr. 1–3, 1997, pp. 181–184.

220. ***părat***, s.m. „omuşor, uvulă" (< lat. *palatium*, confundat în lat. pop. cu *palatum*)[229] / ***palas***, s.n. „mare hotel de lux..." (din fr. *palace* < engl. *palace* < vfr. *palais* < lat. *Palatium*) / ***palat***$_1$, s.n. (din ngr. *παλάτι*, lat. *palatium*, pol. *pałac*, slavon. *palata*, *polata*)[230] / ***palat***$_2$, s.n. (Anat.) (din lat. *palatum*, cf. fr. *palais* < lat. pop.**palatium*, clas. *palatum*) / ***pălută***[231], s.f. reg. (var. *pălată*, *palută*) (din magh., sb. *polota*, *palota*, cf. lat. *palatium*) / ***polată***, s.f. (din bg. *полата*, sb. *polata* < gr. biz. *παλάτιον* < lat. *palatium*). Cf. n. pr. ***Palota*** (variantă a lui *polată*).

221. ***părângă***, s.f. (Înv. şi reg.; var. *părâng*, *părâncă*, *părunde*, *părunghe*, *parindie*, *parângă*) „prăjină; pârghie de ridicat greutăţi; (Reg.) targă" (< lat. pop. *palanga*, clas. *phalanga* < gr. *φάλαγξ*)[232]. Cf. n. pr. ***Părângă***, n. top. ***Părângul, Paringul, Parângul*** etc. / ***palancă***, s.f.[233] (din tc. *palanka*, pol. *palanka*, magh. *palánk*, cf. it. *palanca* < lat. **palanca* „rulou de lemn", clas. *phalanga*, Ac. lui *phalanx*, *-gis* < gr. *φάλαγγα*, Ac. lui *φάλαγξ*). Cf. n. pr. ***Palan(ca)***. / ***falangă***$_1$, s.f. (Anat., militar, social) (din fr. *phalange* < gr./lat. *phalanx*, *-gis*)[234] / ***falangă***$_2$, s.f.[235] (din ngr. *φάλαγγας*) / ***plancă***, s.f.[236] [din germ. *Planke* (< vfr. *planche* < lat. *planca*, var. a lui **palanca*), ucr. *планка*, rus. *планка*] / ***planşă***, s.f. (din fr. *planche* < lat. *planca* < **palanca*)

222. ***păsa(re)***$_1$, vb.,[237] s.f. (*pasă..., pasă de...*) (< lat. **passare*) / ***pasa***, vb. (din fr. *passer* < lat. **passare*)

223. ***păsa(re)***$_2$, vb., s.f. „a se îngrijora; (Înv. şi pop.) a atârna greu" (< lat. *pensare*) / ***pansa***, vb. (din fr. *panser* < lat. *pensare*)[238]

224. ***pe***, prep. (< lat. *per*) / ***per***, prep. (din it. *per*, germ. *per* < lat. *per*)

225. ***picior***, s.n. (< lat. *petiolus*) / ***peţiol***, s.n. (din fr. *pétiole*, lat. *petiolus*)

226. ***plăcintă***, s.f. (< lat. *placenta*). Cf. n. pr. ***Plăcintă***. / ***placentă***, s.f. (din lat., fr. *placenta*)

---

[229] După Luciano Rocchi, *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali*, Udine, Campanotto Editore, 1990, s.v. *palatium*, rom. *părat* „palato"este moştenit din *palatia*, neutru pl. al lat. *palatium*.

[230] După CDER, s.v., şi: *paleaţ*, s.n. „palat". Din it. *palazzo*, poate prin intermediul pol. *pałac*.

[231] Vezi DLR, s.v.: „palat; prin ext. casă mare, frumoasă". Din magh. *palota*.

[232] Vezi TRDW, CADE, s.v. În DLR, s.v.: din lat. *phalangae*.

[233] Vezi DEX$_2$, s.v.: (Înv.) „palisadă; (Reg.) nume dat unor construcţii rudimentare folosite ca gard, ca adăpost pentru animale etc."

[234] În Alain Rey, DHLF, s.v., apar trecute două omonime: *phalange*$_1$ (Militar) (din lat. *phalanx*, *-gis* < gr. *phalanx*, *-gos*) şi *phalange*$_2$ (Anat.) (direct din gr. *phalanx*). Rom. *falangă* este refăcut din forma etimologică *falange* (singura explicabilă din fr. *phalange*), simţită ca plural (vezi Th. Hristea, *Probleme de etimologie în DLRM*, p. 251.

[235] „Un fel de sul de lemn de care se legau, în regimul feudal, picioarele celor condamnaţi să fie bătuţi la tălpi; (pr. ext.) bătaie la tălpi aplicată acestor condamnaţi".

[236] Vezi DLR, s.v.: „drum în pantă podidit cu prăjini sau cu trunchiuri de copac (...); podea (făcută din butuci) pe care se depozitează buştenii (...); (Reg.) chinga căpriorilor casei".

[237] (Înv.) „a merge, a se duce; (Pop. şi fam.) încearcă să..., îndrăzneşte de..., caută de....".

[238] În franceză, *panser* (care însemna iniţial „a se ocupa de...") este rezultatul unei specializări semantice (şi fonetice, n.n.) a lui *penser* (formă savantă din lat. *pensare*) prin intermediul unor vechi expresii: *penser de..., penser qqn. ....* Sensul medical modern s-a realizat în locuţiunea *panser un plaie, un blessé.*

227. ***pleca(re)***, vb., s.f. (< lat. *plicare*) / ***plia***, vb. (din fr. *plier* < lat. *plicare*)
228. ***plin, -ă***, adj., s.n. (< lat. *plenus, -a, -um*; cf. fr. *plein*) / ***plen***, s.n. (din lat. *plenum*)
229. ***plumb***, s.n., s.m. (< lat. *plumbum*). Cf. n. pr. ***Plumbu.*** / ***plombă***, s.f. (din germ. *Plombe* < lat. *plumbum*)
230. ***porcin$_1$, -ă***, subst.[239] (< lat. *porcinus, -a, -um*) / ***porcin$_2$, -ă***, adj., s.f. pl. (din fr. *porcin*, lat. *porcinus, -a, -um*)
231. ***preot***, s.m. (< lat. pop. *prebiter, -erum*, clas. *presbyter*). Cf. n. pr. ***Preotu.*** / ***presbit***, adj., s.m. (din fr. *presbyte*, CADE) / ***prezbiter***, s.m. (din ngr. *πρέσβυτος*, DLR; din lat. *presbyter*, CDER)
232. ***pricepe(re)***, vb., s.f. (< lat. *percipere*) / ***percepe***, vb. (din lat. *percipere*, după *pricepe*)
233. ***prier***, subst. sg. (< lat. *Aprilis, -em*) / ***aprilie***, s.m. (din slavon. *aprilij* < gr. *Απρίλιος* < lat. *Aprilis*)
234. ***primar(iu), -ă***, adj. (var. *primare, premar, -ă, premare*) „de gradul întâi" (< lat. *primarius, -ia*) / ***primar$_1$, -ă***, adj. (din lat. *primarius*, după fr. *primaire*)[240] / ***primar$_2$***, s.m. (din lat. *primarius*, după fr. *maire*) / ***premier***, s.m. (din fr. *premier* /ministre/ < engl. *premier* < fr. *premier, -ère* < lat. *primarius, -ia*) / ***premieră***, s.f. (din fr. *première*) (NDN)[241]
235. ***pulbere***, s.f. (< lat. *pulvis, -erem*). Cf. n. pr. ***Pulbere.*** / ***pudră***, s.f. (din fr. *poudre* < lat. *pulvis, -eris*)
236. ***purcede(re)***, vb., s.f. (< lat. *procedere*) / ***proceda***, vb. (din fr. *procéder* < lat. *procedere*)
237. ***putință***, s.f. (< lat. *potentia*)[242] / ***potență***, s.f. (din lat. *potentia*) / ***potenție***, s.f. „abuz de putere" (din lat. *potentia*; cf. germ. *Potenz*) (DILR)

---

[239] Vezi DLR, s.v.: I. S.f. (Pop.) „carne de porc; pr. ext. preparate din carne de porc. II. S.m. (şi f.) (Înv. şi reg.) iarba-grasă; troscot".

[240] În DEX$_2$, s.v., nu apare cuvântul moştenit *primar* (din *văr primar, cale primară*). În plus, sub acelaşi cuvânt-titlu neologic *primar* apar şi adj. şi s.m., deşi sensurile lor sunt calchiate după cuvinte franceze diferite: *maire* şi *primaire*. În NDN, s.v., apar separat s. m. şi adj., însă etimoanele sunt confundate (*primar$_1$*, s.m., din lat. *primarius*, după fr. *primaire*; *primar, -ă$_2$*, adj., din lat. *primarius*). În realitate, *primar*, s.m. „şeful unei administraţii centrale în oraşe şi comune (...)" provine formal din lat. *primarius* şi ca sens după fr. *maire*. În DLR, s.v., apare un singur articol: *primar, -ă* (var. *primare, premar, premare*; *primariu, -ie*), adj., subst. Din lat. *primarius*, fr. *primaire*. Pentru sensul de „funcţie în administraţie", cf. fr. *maire*. În TRDW şi în CDER, s.v., este trecut un singur cuvânt: *primar*. Lat. *primarius*. Cf. fr. *maire*. Vezi două cuvinte diferite în CADE, s.v.

[241] În DEX$_2$ şi în DLR, s.v., s.f. *premieră* apare sub adj. *premier* (din fr. *premier, -ère*) ceea ce este, categoric, o gravă eroare. În realitate, ***premieră***, s.f. provine din fr. *première*, s.f., substantivizat în franceză din adj. *premier, -ère*. Cele două cuvinte sunt corect tratate în NDN, s.v. În acelaşi dicţionar este trecut şi un s.f. *premieră$_2$*, („conducătoare a unei case de modă") deşi, în acest caz, nu este obligatorie considerarea lui ca o unitate lexicală de sine stătătoare (pentru *premieră* polisemantic, vezi şi CADE, s.v.).

[242] Vezi DEX$_2$, CADE, TRDW, s.v. In DLR, s.v. apare derivat din vb. *a putea*. Pentru derivarea cu sufixul *-inţă* vezi şi CDER, s.v.

238. ***rază***, s.f. (< lat. *radia*, cf. *radius*) / ***radiu***, s.n. (din fr. *radium* < lat. *radium*) / ***radius***, s.n. (Anat.)[243] (din fr. *radius*, lat. *radius*)
239. ***răduce(re)***, vb., s.f. (< lat. *reducere*)[244] / ***reduce***, vb. (din lat. *reducere*, fr. *réduire*)
240. ***răposa(re)***, vb., s.f. (< lat. *repausare*) / ***repauza***, vb. (din lat. *repausare*)
241. ***râie***, s.f. (< lat. *aranea* „păianjen") / ***arań***, s.m. „păianjen" (din lat. *araneus*) (DILR)
242. ***rece***, adj., adv. (< lat. *rece/n/s*) / ***recent, -ă***, adj. (din fr. *récent*, lat. *recens, -ntis*)
243. ***repede***, adj., adv. (< lat. *rapidus*[245]). Cf. n. pr. ***Repede***. / ***rapid, -ă***, adj., adv., s.n. (din fr. *rapide*, lat. *rapidus, -a*)
244. ***ridica(re)***, vb., s.f. (< lat. *eradicare*) / ***eradica***, vb. (din lat., it. *eradicare*)
245. ***ridiche***, s.f. (< lat. *radicula*)[246]. Cf. n. pr. ***Ridiche***. / ***radiculă***, s.f.[247] (din fr. *radicule*, lat. *radicula*)
246. ***roade(re)***, vb., s.f. (< lat. *rodere*) / ***roda***, vb. (din fr. *roder* < lat. *rodere*)
247. ***roib, roaibă***, adj. (< lat. *robeus, -a*). Cf. n. pr. ***Roibu***. / ***ruj***, s.n. (din fr. *rouge* < lat. *rubeus*) / ***rujă***, s.f. „culoarea metalului incandescent" (din fr. *rouge*) (NDN)
248. ***rumân, -ă***, adj., s.m. (< lat. *romanus, -a*). Cf. n. pr. ***Român(u)***. / ***roman, -ă***, adj., s.m. (din lat. *romanus, -a*, fr. *roman, romain*, it. *romano*)[248] / ***róman***$_2$, s.m. (Reg.; var. *román, rómon, romón, rómăn, roámăn, rúmăn*) (din ucr. *роман*[249])[250]
249. ***rost***, s.n. (< lat. *rostrum*) / ***rostru***, s.n. (Milit., bot., anat.) (din lat. *rostrum*, fr. *rostre*)
250. ***rotund***[251], ***-ă***, adj., s.n. (< lat. pop. **retundus, -a*, clas. *rotundus*) / ***rond***, s.n. [din fr. *rond, -e*, adj., s.m. (< lat. **retundus, -a*, clas. *rotundus*), germ. *Ronde*] / ***rondă***, s.f., adj. fem. (din fr. *ronde*, germ. *Ronde*)[252] / ***rotondă***, s.f. [din fr. *rotonde* (< it. *rotonda*[253]), it. *rotonda*]

---

[243] „Os lung care, împreună cu cubitus, formează scheletul antebrațului".
[244] Vezi DLR, s.v. (Înv. și reg.) „a se asemăna; Tranz. (Înv.) a reprezenta, a reproduce, a închipui".
[245] După G. Mihăilă (vezi DLRV, s.v.), *repede* nu se poate explica decât din adv. lat. *rapide*.
[246] În CADE, s.v.: din ngr. *ραδίκι*.
[247] „Parte a embrionului care formează, după germinație, rădăcina plantulei".
[248] În DILR, s.v., adj. și s.m. („catolic"; la pl. „populația statului roman") sunt considerate cuvinte diferite și, în consecință, apar trecute separat.
[249] Vezi DLR, s.v.: „nume dat mai multor plante erbacee din familia compozitelor: a) mușețel, romaniță b) (în sintagma *romon bolund*) romaniță nemirositoare". Pentru proveniența etimonului slav (cf. slov. *roman, rman*, sb. *roman* etc.) din lat. *romanus*, vezi Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX–XI pe baza toponimiei și a onomasticei*, București, Imprimeria Națională, 1933, p. 90, nota 1.
[250] În CDER apar încă doi termeni considerați, în mod eronat, dublete prin raportare la *rumân, român*: *roman*, s.n. „operă literară..." (din fr. *roman* < lat. **romanice*, derivat din *romanus*) și, foarte grav, *rom*, s.m. „țigan" (din țig. *rom* "om").
[251] Pentru forma actuală *rotund*, provenită din vechiul și popularul *rătund*, vezi în detaliu Th. Hristea, *Probleme de etimologie*, pp. 343–347.
[252] În NDN, s.v., apare și un *rond*$_2$, s.n. (Coregr.) (din fr. *rond de jambe*). Lexicalizarea acestuia nu este, însă, necesară (provine din același etimon franțuzesc și nu se diferențiază gramatical de *rond*$_1$).
[253] Feminin substantivizat din adj. *rotondo, -a* < lat. *rotundus, -a*.

251. ***sac***, s.m. (< lat. *saccus*) / ***sácos, -e***, s.n.[254] (din ngr. *σάκκος* < lat. *saccus*) / ***sacou***, s.n. (din germ. *Sakko* < it. *sacco* < lat. *saccus*) / ***jaf***, s.n. [din pol. *żak*, DEX_2; din ucr. *жсак* (< pol. reg. *żak* „jaf"< germ. *Sack* < lat. *saccus*), GCC] / ***jacă***, s.f.[255] (var. *geac*) (cf. magh. *zsák* „sac" < germ. *Sack*)

252. ***săcret, -ă***, adj., s.n.[256] (< lat. *secretus, -a*) / ***secret$_1$, -ă***, adj. (din fr. *secret, -ète*, adj., lat. *secretus, -a*) / ***secret$_2$***, s.n. (din fr. *secret*, s.m., lat. *secretum*)

253. ***săruta(re)***, vb., s.f. (< lat. *salutare*) / ***saluta***, vb. (din lat., it. *salutare*)

254. ***sătura(re)***, vb., s.f. (< lat. *saturare*) / ***satura***, vb. (din fr. *saturer*, lat. *saturare*)

255. ***sâmbătă***, s.f. (< lat. *sambata /dies/ < sam/b/batum < sabbatum*). Cf. top. ***Sâmbăta.*** / ***sabat***, s.n. (din fr. *sabbat*, lat. *sabbatum*)

256. ***sân***, s.m., s.n. (< lat. *sinus*) / ***sinus$_1$***, s.n. (Anat.) (din fr. *sinus$_1$*, lat. *sinus*) / ***sinus$_2$***, s.n. (Geom.) (din fr. *sinus$_2$* < lat. *sinus*, DEX_2 ; din fr. *sinus*, germ. *Sinus*, DLR)[257]

257. ***sân(t), -ă***, adj., subst. (< lat. *san/c/tus, -a*) / ***sanct, -ă***, adj. (Latinism înv.) (din lat. *sanctus, -a*) (DLR) / ***sanctus***, s.n. (din lat. *sanctus*) (NDN)[258] / ***sfânt, -ă***, adj., subst. (din slavon. *svętъ*)

258. ***scamă***, s.f. (cf. lat. *squama*, DEX_2; lat. *squama*, CADE, DLR) / ***scuamă***, s.f. (Med.) (din fr. *squame* < lat. *squama*, DEX_2; din fr. *squame*, lat. *squama*, NDN)

259. ***scară***, s.f. (< lat. *scala*) / ***scală***, s.f. (din it. *scala* < lat. *scala*)[259] / ***escală***, s.f. (din fr. *escale* < it. *scala*) / ***schelă***, s.f. (din sb. *skela*, bg. *скелия*, cf. lat. *scala*)

260. ***scoare***, s.f. „zgură" (< lat. *scoria*) / ***scorie***, s.f.[260] (din fr. *scorie*, lat. *scoria*) / ***zgură***, s.f. (din ngr. *σκουρά, σκουριά* < gr. *σκωρία*; cf. sb. *scorija*, bg. *згория*, alb. *zgürë*)[261]

261. ***screme(re)***, vb., s.f. (< lat. *exprimere*) / ***exprima***, vb. (din fr. *exprimer*, lat. *exprimere*)

---

[254] „Veşmânt arhieresc de mătase, lung până la genunchi şi cu mâneci largi, care se poartă peste stihar".

[255] Vezi CADE, s.v.: „săculeţ de pânză rară, în care se pune caşul, urda sau brânza de vacă". Vezi şi CDER, s.v.

[256] Vezi CADE, s.v., în articol separat, şi: s.m. „Necuratul". Cuvântul nu apare în DEX_2. În DLR, s.v. este trecut ca variantă la *secret, -ă*, adj., s.n.

[257] NDN îl include sub *sinus$_1$*, ceea ce este incorect. În DEX_2 şi în DLR, s.v., sunt trecute două cuvinte. Idem, în Alain Rey, DHLF, s.v.: *sinus$_1$* (Anat.), din lat. *sinus*; *sinus$_2$* (Matem.), din mlat. *sinus*. Sensul din geometrie este calchiat după ar. *ğayb* (*djayb*), bisemantic: „deschidere pectorală a unui veşmânt" (vezi lat. clas. *sinus* „pliu al togii") şi, special, „semi-coardă de arc dublu". Trăsătura de sens comună a celor trei termeni este, aşadar, la origine, forma: aspectul concav caracterizează partea corpului, cavitatea la nivelul osului cranian, respectiv curbura creată, prin dilatare, pe traiectul vaselor şi, în sfârşit, traiectoria curbei din geometrie.

[258] "Imn solemn, provenit din vechile cântări ebraice".

[259] Pentru sensuri şi atestări, vezi DILR, s.v.: *scală*, s.f. 1. (1590–1591) „port, chei". 2. (1594) „scară la şa". 3. (1599) „vamă, punct vamal". 4. (1717) „indice, tablă de materii" (var. *sicală*). Din vsl. *skala*, ngr. *σκάλα*, pol. *skala*, tc. *skala* (vsl., ngr., pol., tc. < mlat., it. *scala*).

[260] Vezi DLR, s.v.: „un fel de zgură sticloasă care se găseşte la suprafaţa metalelor topite...". În NDN, s.v., şi din gr. *σκωρία*

[261] Vezi CDER, s.v., unde se şi indică explicit calitatea de dublete. În DLR, s.v., cf. alb. *zgjyrë*.

262. ***scut,*** s.n. (< lat. *scutum*) / ***escudo,*** s.m.[262] (din port. *escudo* < lat. *scutum*) / ***scud,*** s.m. (din it. *scudo*$_2$ < *scudo*$_1$, var. *scuto* < lat. *scutum*)[263]
263. ***sec, seacă,*** adj., s.n. (< lat. *siccus, -a, -um*) / ***secco,*** adv. (Muz.) (din it. *secco*, adj., adv. < lat. *siccum*)
264. ***seu,*** s.n. (< lat. *sebum*). Cf. n. pr. ***Său*** (variantă pentru *seu*) / ***sebum,*** s.n. „lichid gras secretat de glandele sebacee" (din fr. *sébum*, lat. *sebum*)
265. ***singur, -ă,*** adj. (< lat. *singulus, -a*) / ***single,*** s.n.[264] (din engl. *single* < vfr. *sengle* < lat. *singulus*)
266. ***soartă,*** s.f.[265] (< lat. *sors, -tem*) / ***sort, -uri,*** s.n. (din fr. *sorte* < lat. *sors, -tis*)
267. ***solz, -i,*** s.m. (din **soldzi,* pl. lui **soldu* < lat. *solidus* „monedă de aur")[266] / ***soldă,*** s.f. (din fr. *solde* < it. *soldo* < lat. *solidum /nummum/*) / ***solid, -ă,*** adj., s.n. (din fr. *solide*, lat. *solidus, -a*) / ***solid,*** s.m.[267] (din lat. *solidus*) / ***sol,*** s.m.[268] (din span. *sol*, NDN; din fr. *sol*, cf. fr. *sou* < lat. tard. *soldus* < *solidus*, DEX$_2$) / ***solidus,*** s.n. (Tehn.)(din fr. *solidus* < lat. *solidus*) / ***jold,*** s.n.[269] (din pol. *zold* < germ. *Sold* < lat. *solidus*)
268. ***spată***$_1$, s.f. (< lat. *spatha*) / ***spate,*** s.n. (< lat. *spatha*) / ***spată***$_2$, s.f. (din fr. *spathe*, lat. *spatha*)[270] / ***spadă,*** s.f. (din it. *spada* < lat. *spatha*) / ***şpagă, spangă,*** s.f. „spadă, baionetă" (din pol. *szpaga*, rus. *шпага* < lat. *spatha*)
269. ***spaţ, -uri,*** s.n. (< lat. *spatium*) / ***spaţiu,*** s.n. (din lat. *spatium*, it. *spazio*, fr. *espace,* germ. *Spatium*)
270. ***spinare,*** s.f. (< lat. *spinalis, -em*) / ***spinal, -ă,*** adj. (Anat.; *nerv* ~) (din fr. *spinal, -e* < lat. *spinalis*)
271. ***spune(re),*** vb., s.f. (< lat. *exponere*) / ***expune,*** vb. (din lat. *exponere*, după *spune*)
272. ***stat***$_1$, ***-uri,*** s.n. (< lat. *status*) / ***stat***$_2$, ***state,*** (Înv.) ***staturi,*** s.n. (din it. *stato*, lat. *status*, cu sensuri după fr. *état*, DEX$_2$; din lat. *status*, fr. *état*, it. *stato*, germ. *Status*, DLR)[271] / ***status,*** s.n. „statut" (din lat. *status*)
273. ***stoarce(re),*** vb., s.f. (< lat. *extorquere*) / ***extorca,*** vb. (din fr. *extorquer*, lat. *extorquere*)

---

[262] „Unitatea monetară a Portugaliei şi a Capului Verde".

[263] Moneda era denumită astfel pentru că purta ca efigie, pe una dintre feţe, scutul principelui sau al statului emitent (vezi DELI, s.v.).

[264] (Tenis.) „simplu; (Muz.) disc care conţine o singură piesă pe fiecare faţă; (cameră) ocupată de o singură persoană".

[265] Vezi şi *sorţ, sorţi*, s.m. refăcut din pl. *sorţi* al lui *soartă*.

[266] G. Ivănescu, *Note etimologice. Istoria socială în serviciul etimologiei române*, în SCL, VIII, 1957, nr. 4, pp. 509–519.

[267] „Monedă de aur care a circulat în Imperiul Roman şi în Imperiul Bizantin".

[268] „Unitatea monetară a statului Peru". Nu apare în DLR. Vezi şi DCR, s.v. Din span. *sol*. Cf. fr., engl. *sol*.

[269] Vezi CDER, s.v.: "salariu, leafă; prestaţie sau tribut feudal".

[270] „Bractee mare, în formă de sac, care învelește spadicele, în faza de boboc".

[271] În TRDW, s.v. apar două omonime: *stat*$_1$, *state* (var. de pl. *staturi*) „unitate administrativ-teritorială" (din lat. *status*, cf. it. *stato*, germ. *Staat* etc.) si *stat*$_2$, *state* (var. de sg. *ştat*) „tabel de plată" (din lat. *status*, cf. fr. *état*, germ. *Status* etc.)

274. ***strat***, s.n. (< lat. *stratum*) / ***stradă***, s.f. (din ngr. *στράτα*, it. *strada* < lat. *strata*, fem. subst. din via *strata*) / ***stratus***, s.m. „formație de nori" (din fr. *stratus*, lat. *stratus*) / ***estradă***, s.f. (din fr. *estrade* < span. *estrado* < lat. *stratum*)
275. ***străin, -ă***, adj. (< lat. *extraneus, -a*) / ***straniu, -ie***, adj. (din it. *stranio*; cf. it. *strano, -a* < lat. *extraneus, -ea*)
276. ***strâmt, -ă***, adj. (< lat. **strinctus, -a, -um*, clas. *strictus, -a*) / ***strict, -ă***, adj., adv. (din fr. *strict*, lat. *strictus*)
277. ***stur***, s.m.[272] (< lat. *stylus*) / ***stil***, s.n. (din fr. *style*, lat. *stylus*)
278. ***subțire***, adj. (< lat. *subtilis, -em*) / ***subtil, -ă***, adj., adv. (din fr. *subtil*, lat. *subtilis*)
279. ***sugel***, s.m.[273] (< lat. *sigillum*, după *suge*) / ***sigiliu***, s.n. (din lat. *sigillum*)
280. ***sunătoare***, s.f. (< lat. *sanatoria /herba/*, prin apropiere de *suna*) / ***sanatoriu***, s.n. (din fr. *sanatorium* < lat. *sanatorium*, n. substantivizat din adj. *sanatorius, -ia, -ium*, DEX_2; din fr. *sanatorium*, germ. *Sanatorium*, DLR; din fr., engl. *sanatorium*, germ. *Sanatorium*, NDN)
281. ***surd, -ă***, adj. (< lat. *surdus, -a*) / ***surdă***, s.f. (Ornit.) (din fr. bécassine *sourde*)
282. ***șa***, s.f.[274] (< lat. *sella*) / ***selă***, s.f. (Anat., zool.) (din fr. *sella*, lat. *sella*) (NDN)
283. ***șcheau***, s.m. (var. *șicheai, schiau*) (< lat. *sclavus*)[275]. Cf. n. pr. ***Șchiau***, n. top. ***Șchei***. / ***sclav***, s.m. (din lat. *sclavus*, cf. fr. *esclave*) / ***slav***, s.m. (din fr. *slave, sclave* < mlat. *slavus, sclavus*) / ***ciao***, interj. (din it. *ciao* < veneț. *schiao* < *Schiavo* < mlat. *sclavum* „slav" și „servitor") (NDN)
284. ***șerb***, s.m. (< lat. *servus*). Cf. n. pr. ***Șerb(u)***. / ***serv***, s.m. (din lat. *servus*) / ***servus***, interj. (din germ. *Servus* < lat. *servus*)
285. ***și***, conj. (< lat. *sic*) / ***sic***, adv. (din lat. *sic* „așa")
286. ***șteamăt, -ă***, s.n., s.f. (< lat. *schema, -atis* < gr. *σχήμα, -ατος*)[276] / ***știmă***, s.f. „personaj din mitologie..."(< lat. **schima, -ae* < *gr. σχήμα, -ατος*[277]) / ***shimă*** (var. înv. *schimă*), s.f. (din slavon. *schima*, ngr. *σχήμα*) (DLR) / ***schemă***, s.f. [din fr. *schème*, lat. *schema* (< gr. *σχήμα*), it. *schema*, germ. *Schema*]
287. ***tâmplă***, s.f. „catapeteasmă" (< lat. *templa*, pl. lui *templum*) / ***templu***, s.n. (din lat. *templum*, fr. *temple*)

---

[272] Vezi DLR, s.v.: (Înv. și reg.) „țurțur (de gheață); prin ext. promoroacă; (Înv.) sare de proastă calitate...; (Trans. și prin Olt.) zgură; prin ext. scrum; (Maram.) pojar". Origine îndoielnică după CDER, s.v.

[273] Vezi DEX_2, s.v. În DLR, s.v. I (Med., pop.) „panarițiu. II. (Bot.) numele a două plante erbacee din familia labiatelor...". Cf. lat. *sigillum*, it. *suggello*. În TRDW, s.v.: lat. *sigillum*; cf. it. *suggello*. În CDER, s.v.: lat. *sŭgillum*.

[274] Vezi, prin specializare internă, și *șale*, s.f. (pl. folosit ca sg.).

[275] Vezi DLR, s.v. (Înv.) „nume dat slavilor, în special bulgarilor...; (Adjectival, m.) simplu, necioplit". Vezi și G. Mihăilă, *Contribuții la etimologia limbii române*. Etymologica, 15. București, Editura Univers Enciclopedic, 2002, p. 114: „Singurul cuvânt (împrumut slavo-bulgar popular, n.n.) pătruns sigur în latina târzie (sec. VI–VII) și păstrat în limba română este *slověne* > lat. *Sclavini, Slavi* > dr. *șchei*, sg. *șcheau*, arom. *șcl'eau* (...)".

[276] Vezi Sextil Pușcariu, DR, V, 1927–1928, pp. 411–420; după H. Mihăescu, *op. cit.*, p. 55, cuvântul își are originea în lat. *schemata* (< gr. *σχήματα*, pl. lui *σχήμα*).

[277] *Ibidem*; în DEX_2, s.v., din ngr. *σχήμα*.

288. ***tânăr, -ă***, adj., subst. (< lat. **tenerus, -a, -um*, clas. *tener, -a*) / ***tandru, -ă***, adj. (din fr. *tendre* < lat. *tener, -a*)
289. ***tând***, adv.[278] (< lat. **tando* < *tanto*) / ***tanto***, subst.[279] (din it. *tanto /per tanto/* < lat. *tantum*)
290. ***târziu, -ie***, adj., adv. (< lat. *tardivus, -a*) / ***tardiv, -ă***, adj., adv. (din fr. *tardif, -ive* < lat. *tardivus*) / ***tardo***, adv. (Muz.) (din it. *tardo* < lat. *tardivus*)
291. ***teacă***, s.f. (< lat. *theca*). Cf. n. pr. ***Teacă***. / ***tecă***$_1$, s.f. (din magh. *teka* < lat. *theca*)[280] / ***tecă***$_2$, s.f. (Reg.; var. *teică*) „caiet" (din lat. *theca*, germ. *Theke*) (DLR)
292. ***timp***, s.n., s.m. (< lat. *tempus*) / ***tempo***, s.n. [din it. *tempo* (< lat. *tempus*), fr. *tempo* (< it. *tempo*)]
293. ***tindă***, s.f. (< lat. *tenda*) / ***tendă***, s.f.[281] [din ngr. *τέντα*, it. *tenda* (< lat. *tenda*), DEX$_2$; din it. *tenda*, DLR, NDN]
294. ***toapsec***, subst., adj.[282] „otravă, venin" (< lat. *toxicum*) / ***toxic, -ă***, adj., s.n. (din fr. *toxique*, DEX$_2$; din fr. *toxique*, lat. *toxicus*, gr. *τοξικός*, NDN; din lat. *toxicum*, fr. *toxique*, it. *tossico*, DLR)
295. ***toca(re)***, vb., s.f. (< lat. **toccare*) / ***tuşa***, vb. „a emoționa, a interesa; a atinge"(din fr. *toucher* < lat. **toccare*)
296. ***tort***$_1$, s.n. (< lat. *tortus*) / ***toartă***, s.f (< lat. *torta*) / ***turtă***, s.f. (< lat. pop. *turta*, clas. *torta*) / ***tort***$_2$, s.n. (din germ. *Torte*, cf. lat. *tortus, -a*) / ***tartă***, s.f. (din fr. *tarte*, var. a lui *tourte* < lat. *torta*)
297. ***trepăda(re)***, vb., s.f. (< lat. *trepidare*) / ***trepida***, vb. (din fr. *trépider* < lat. *trepidare*)
298. ***trifoi***, s.n. (< lat. *trifolium*) / ***treflă***, s.f. (din fr. *trèfle*, s.m. < lat. pop. **trifolum*, clas. *trifolium*)
299. ***trimite(re)***, vb., s.f. (< lat. pop. *tramitere*, clas. *transmitere*) / ***transmite***, vb. (din fr. *transmettre*, lat. *transmittere*)
300. ***tun***, s.n. (< lat. *tonus*)[283]. Cf. n. pr. ***Tun(u)***. / ***ton***, s.n. (din fr. *ton*, lat. *tonus*, DEX$_2$, DLR; din fr. *ton*, lat. *tonus*, gr. *τόνος*, NDN) / ***tonus***, s.n. (din fr. *tonus*, DEX$_2$, DLR; din fr., lat. *tonus*, gr. *τόνος*, NDN)
301. ***turna(re), torn***, vb., s.f. (< lat. *tornare*) / ***turna, turnez***, vb. (din fr. *tourner* < lat. *tornare*)
302. ***țară***, s.f. (< lat. *terra*) / ***teară***, s.f.[284] (din it. *terra* < lat. *terra*)
303. ***țeastă***, s.f. (< lat. *testa*) / ***testă***, s.f. (Bot.) (din lat. *testa*) (NDN)[285]

---

[278] Vezi DLR, s.v. (Înv., în Mold.) „când ... când".
[279] *Ibidem*, s.v. (În expr.) (A fi) *tanto pe tanto* „(A fi) tocmai pe tocmai, chit".
[280] EWUER, s.v.: „dulap în perete; afiş".
[281] Vezi DLR, s.v. „apărătoare de ploaie sau de soare, în formă de acoperiş, făcută din pânză (la o luntre, pe o corabie, pe o terasă etc.)".
[282] *Ibidem*, s.v.: I. Subst. (Înv.) „otravă, venin; (Reg., în forma *toapsică*) boală venerică. II. Adj. (Pr. Olt.) amar ca fierea, foarte amar".
[283] Vezi DEX$_2$, CADE, TRDW, s.v.; în DLR, s.v., postverbal din *a tuna;* CDER consideră posibile ambele variante.
[284] Vezi DLR, s.v. (În limbajul muncitorilor forestieri) „pământ ars care se aruncă în timpul iernii pe uluc...".
[285] „Înveliş extern al unei semințe".

304. ***țest***, s.n. (< lat. *testum*) / ***test***$_1$, s.n. (Psih.) [din fr. *test*$_1$ (< engl. */mental/ test*), engl. *test* (< vfr. *test* „vas servind la încercarea aurului; probă, punere la încercare" < lat. *testum*)] / ***test***$_2$, s.n. (Zool.) (din fr. *test*$_2$, DEX$_2$; din lat. *testum*, fr. *test*, DLR, NDN).

305. ***umăr***, s.m., s.n. (< lat. *humerus*) / ***humerus***, s.n. (Anat., zool.) (din fr. *humérus*, lat. *humerus*)

306. ***urcior***, s.n. „vas" (< lat. *urceolus*) / ***urceol***, s.n. „organ în formă de urcior" (din fr. *urcéole*, lat. *urceolus*)

307. ***urdina(re)***, vb.,[286] s.f. (< lat. *ordinare*) / ***ordona***, vb. (din fr. *ordonner*, cf. *ordener*, *ordiner* < lat. *ordinare*)

308. ***ureche***, s.f. (< lat. pop. *oricla*, clas. *auricula*). Cf. n. pr. ***Ureche***. / ***auricul***, s.n. (din fr. *auricule*, lat. *auricula*) / ***auriculă***, s.f. (din fr. *auricule*, lat. *auricula*)

309. ***urgie***, s.f. (< lat *orgia*) / ***orgie***, s.f. (din fr. *orgie*, lat. *orgia*)

310. ***urnă***$_1$, s.f. „vas, pahar, interiorul paharului"; în sintagma *urna paharului* (< lat. *urna*)[287] / ***urnă***$_2$, s.f. (din fr. *urne*, lat. *urna*)

311. ***uşă***, s.f. (< lat. pop. **ustia*, pl., devenit sg., al lui **ustium*, clas. *ostium*) / ***ostie***, s.f. (Anat.) „ostium" (din lat. *ostium*) / ***ostium***, s.n.[288] (din lat., fr. *ostium*) (NDN)

312. ***vale***, s.f. (< lat. *vallis*) / ***val***, s.n.[289] [din fr. *val* (< lat. *vallis*), engl. *val*(*e*)]

313. ***vargă***, s.f. (< lat. *virga*) / ***vergă***, s.f. (Mar.) (din fr. *vergue*, it. *verga* < lat. *virga*) / ***virga***$_1$, s.f. (Muz.) (din it. *virga*, DLR; din lat. *virga*, NDN)[290] / ***virga***$_2$, s.f.[291] (din lat., fr. *virga*)

314. ***vână***, s.f. (< lat. *vena*) / ***venă***, s.f. (din fr. *veine*, lat. *vena*)

315. ***vârtute***, s.f. (< lat. *virtus, -tem*) / ***virtute***, s.f. (din lat. *virtus, -tis*, cu unele sensuri după fr. *vertu*)

316. ***vecin, -ă***, adj. (Bot., limbă ~) (< lat. *vaccina*, fem. adj. *vaccinus, -a, -um* „de vacă")[292] / ***vaccină***, s.f. (Med.) (din lat. */variola/ vaccina*, it. *vaccina*, fr. *vaccine*, germ. *Vakzine*) / ***vaccin***, s.n. (din fr. *vaccin*, lat. *vaccinus*, it. *vaccino*, germ. *Vakzin*)

317. ***vergea***, s.f. (< lat. pop. **virgella*, clas. *virgula*) / ***virgulă***, s.f. (din fr. *virgule* < lat. *virgula*)

318. ***veşmânt***, s.n. (< lat. *vestimentum*) / ***vestiment***, s.n. „îmbrăcăminte" (din lat. *vestimentum*, it. *vestimento*, DLR; din lat. *vestimentum*, NDN)

---

[286] (Înv. şi reg.) „a merge des undeva sau la cineva; (Pop.; despre albine) a ieşi şi a intra de repetate ori prin urdiniş; (Înv. şi reg.) a avea diaree".

[287] Vasile Frăţilă, *op. cit.*, pp. 89–91. Cf. arom. *urnă* „găleată" (< lat. *urna*).

[288] (Anat.) „orificiu; orificiu care face să comunice între ele cele două auricule ale inimii; ostie; deschidere asemănătoare gurii, la spongieri".

[289] "Formă de relief din jurasic, reprezentând o vale sinclinală; fortificaţie simplă de pământ (...)".

[290] „Semn din muzica gregoriană, derivat din accentul grav latin".

[291] În DEX$_2$, s.v., este trecut numai *virga*$_2$, s.f.: (Met.) „fenomen constând în evaporarea ploii înainte de a atinge solul, întâlnit mai ales în zonele montane".

[292] Vezi în CADE şi în CDER, s.v.

319. ***via(re)***, vb., s.f. „a viețui" (< lat. *vivere*)[293] / ***viva***, vb. (Înv., rar) „a viețui" (din lat. *vivere*) (DLR)
320. ***vierme***, s.m. (< lat. *vermis*) / ***vermis***, s.n.[294] (din fr. *vermis* < lat. *vermis*)
321. ***viers***, s.n. (< lat. *versus*) / ***vers***, s.n. (din fr. *vers*, lat. *versus*, it. *verso*) / ***verso***, s.n. (din fr. *verso*, lat. */folio/ verso*) / ***verş***, s.n.[295] (din magh. *vers*, pol. *wiersz*, *wirsz* < lat. *versus*)
322. ***vindeca(re)***, vb., s.f. (< lat. *vindicare* „a răzbuna") / ***vindica***, vb. „a (se) răzbuna; a revendica" (din lat. *vindicare*, it. *vendicare*) (DLR)
323. ***vioară***, s.f. „violetă" (< lat. *viola* „toporaş") / ***violă***, s.f. „toporaş" (din lat. *viola*)
324. ***vipt***, s.n. 1. (Înv. şi reg.) „rod; recoltă de grâne, cereale; 2. (Trans. şi prin Maram.) cantitate determinată de boabe de cereale care se duce la măcinat" (< lat. *victus*) / ***vict***, s.n. (Latinism înv.) „hrană" (din lat. *victus*) (DLR)
325. ***zgaibă***, s.f. (< lat. pop. *scabia*, clas. *scabies*) / ***scabie***, s.f. (din lat. *scabies*)

III.6.1. După cum se poate observa din lista de mai sus, numeroase cuvinte moştenite au trecut în onomastică. Numele de persoană „delexicale" pot fi vechi sau recente, procesul lor de formare fiind continuu. Clasificarea făcută de Domnița Tomescu[296] după criterii onomasiologice include o serie de nume comune care, prin transferul în categoria numelor proprii, devin unități lexicale diferite şi completează, astfel, dubletele şi tripletele etimologice alcătuite din apelative: *bătrân* > *Bătrânu, făt* > *Fătu* (grade de rudenie); *coadă* > *Coadă, corn/u/* > *Cornu, falcă* > *Falcă, frunte* > *Frunte, tâmplă* > *Tâmplă, țeastă* > *Țeastă, ureche* > *Ureche* (părți ale corpului uman şi animal); *lângoare, lingoare* > *Lângoare, Lingoare, râie* > *Râie, sugel* > *Sugel, zgaibă* > *Zgaibă* (stare de sănătate); *lup* > *Lupu, nămaie, nămai* > *Nămaie, Nămai* (animale sălbatice şi domestice); *cânepă* > *Cânepă* (plante, fructe); *român* > *Rămânu* (membri ai unor grupuri etnice); *împărat* > *Împăratu, şerb* > *Şerbu, preot* > *Preotu* (stări sociale, meserii/profesii) etc.

III.6.2. Nume comun moştenit şi nume propriu împrumutat. La rândul lor, numele comune moştenite pot forma dublete etimologice lexicale alături de nume proprii împrumutate, direct sau mediat, din acelaşi etimon. Ultimele denumesc divinități romane, personaje istorice, culturale, dar sunt şi antroponime fără o semnificație specială, toponime etc.: ***agust***, s.m. invar. (< lat. *augustus*) şi ***Augustus*** (din lat. *Augustus*), ***câmp***, s.n. (< lat. *campus*) şi ***Campus*** (din it. *Campus* < lat. *campus*), ***chiar, -ă***, adj., adv. (< lat. *clarus, -a*) şi ***Clara*** (cf. lat. *Clarus*, nume de sfânt), ***creştin***, s.m. (< lat. *christianus*) şi ***Cristian*** (din lat. *Christianus*), cf. ***Cârstian***, ***Hristian*** etc., ***duminică***, s.f. (< lat. *dominica*), ***Dominic***, ***Dominica*** (din lat. *Dominicus*,

[293] În NDN, s.v., este considerat un împrumut neologic din latină, ceea ce este o gravă eroare.
[294] „Regiune mediană a cerebelului, între cele două emisfere ale acestuia".
[295] I. (Înv., reg.) „compunere ocazională în versuri; (Înv.) vers; (Înv.) verset. II. (Prin Trans., la pl.) rând, dată, oară".
[296] *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică.* Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Colecția „Limba română", 5, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001, pp. 30–33.

Dominíca) şi ***Domnica, Dumnica*** (din sl. *Domnika* < lat. pop. *Domnica*, prin intermediar grecesc), cf. şi ***Duminică*** (din *duminică*, s.f.); ***fântână***, s.f. (< lat. *fontana*) şi ***Fontana*** (din it. *Fontana*), ***ferice***, adj. (< lat. *felix, -cem*) şi ***Felix*** (din lat. *Felix*), ***înger***, s.m. (< lat. *angelus*), ***Anghel*** (din gr. *'Άγγελος, 'Άγγελον*; cf. bg. *Ангел*) şi ***Angelo*** (din it. *Angelo*), ***luceafăr***, s.m. (< lat. *lucifer*) şi ***Lucifer*** (cf. lat. *Lucifer*), ***joi***, s.f. [< lat. *Jovis* (*dies*), G. sing. al lui *Jupiter*)] şi ***Jupiter*** (cf. lat. *Jupiter*), ***marți***, s.f. (< lat. *Martis dies*) şi ***Marte*** (cf. lat. *Mars, -tis*), ***miercuri***, s.f. (< lat. pop. *mercuris*, clas. *Mercurii dies*) şi ***M(i)ercurie*** (cf. lat. *Mercurius*), ***paltin***, s.m. (< lat. *platanus*) şi ***Platan*** (din gr. *Πλάτανος*; cf. *platan*, s.m.), ***punte***, s.f. (< lat. *pons, -tem*) şi ***Ponte*** (din it. *Ponte* „pod"), ***rădăcină***, s.f. (< lat. *radicina*) şi ***Racine*** (din fr. *Racine*, cf. *racine* „rădăcină" < lat. *radicina*), ***român, rumân,*** s.m. (< lat. *romanus*), ***Romano*** (din it. *Romano*) şi n. top. ***Róman*** (cf. lat. *romanus*); cf. ***Roman(u)***, ***Românu*** (din *român*, s.m.); ***stea***, s.f. (< lat. *stella*) şi ***Stela*** (din lat. ***Stella***), ***țară***, s.f. (< lat. *terra*) şi ***Terra*** (cf. lat. *terra*), ***vineri***, s.f. [< lat. *Veneris* (*dies*)] şi ***Venus***, ***Venera*** (din lat. *Venus, -eris*), ***zână***, s.f. (< lat. *Diana*) şi ***Diana*** (din lat. *Diana*), ***zău,*** interj., ***zeu***, s.m. (< lat. *deus*) şi ***Zeus*** (numele grecesc al lui Jupiter) etc.[297]

III.6.3. Dublete „imperfecte". O categorie specială de alotropi ar fi constituită, după Marcu Gabinschi[298], din participiile trecute moştenite care au evoluat pe cale internă, prin analogie cu forme regulate ale propriei paradigme. Acestea ar forma dublete etimologice cu termeni împrumutați ca neologisme, direct din latină sau prin intermediul unei alte limbi:

1. ***încins, -ă***, adj., s.n. (part. vb. *a încinge* sau refăcut din **încint* < lat. *incinctus*, prin analogie cu perf. simplu etc.) / ***incintă***, s.f. (din fr. *enceinte* < lat. *incincta*, fem. part. *incinctus*)

2. ***priceput, -ă***, adj., s.n. (part. vb. *a pricepe* sau refăcut din **prăcept* < lat. *praeceptus, -um,* prin analogie cu part. regulate în *-ut*) / ***precept***, s.n. (din fr. *précepte*, lat. *praeceptum*)

3. ***pus, -ă***, adj., s.n. (part. vb. *pune* sau refăcut din **post* < lat. *positus, -um,* prin analogie cu perf. simplu etc.) / ***post***, s.n. (din fr. *poste* < it. *posto* < lat. *positum*) / ***poştă***, s.f. (din rus. *почта*, germ. *Post*, magh. *posta*, fr. *poste*, DLR; din germ. *Post*, magh. *posta*, pol. *poszta*)[299]

4. ***scris, -ă***, adj., s.n. (part. vb. *scrie* sau refăcut din **scri(p)t* < lat. *scriptus, -um*, prin analogie cu perf. simplu etc.) / ***scripte***, s.f. pl. (din lat. *scripta*, pl. lui *scriptum*)

5. ***tăcut, -ă,*** adj., s.n. (part. vb. *tăcea* sau refăcut din lat. *tacitus*, prin analogie cu part. regulate în *-ut*) / ***tacit, -ă***, adj., adv. (din fr. *tacite*, lat. *tacitus*)

---

[297] Printre cele câteva nume proprii moştenite care formează dublete etimologice cu nume proprii împrumutate sunt de amintit *Georz*, *Giorzu* (< lat. *Georgius*), vezi *George*, *Gheorgh(i)e, Gherghe, Gorghe, Giurgiu, Jorj, Jurg, Jurj* etc. (toate provenind, prin diverse filiere, din lat. *Georgius*) şi *Văsiiu* (*Văsâiu*) (< lat. pop. **Vasilius*, clas. *Basilius*), vezi *Vasil(i)e*, *Vasil, Bazil* etc. (din gr.-sl. *Basílios*, lat. *Basilius*, bg. *Васил*, fr. *Basile*).

[298] Vezi DDE, s.v.

[299] Vezi DILR, s.v.: germ., magh., pol. < mlat. *posta*, it. *posta* (din lat. *posita,* fem. lui *positus*).

6. ***tors, -ă***, adj., s.n. (refăcut din **tort* < lat. *tortus, -um*, prin analogie cu perf. simplu etc.) / ***tort***, s.n. „prăjitură" (din germ. *Torte*, cf. lat. *tortus, -a*) / ***tartă***, s.f. (din fr. *tarte*, var. a lui *tourte* < lat. *torta*)

7. ***tras, -ă***, adj., s.n. (refăcut din **trapt* < lat. *tractus, -um*, prin analogie cu perf. simplu etc.) / ***tractus***, s.n. (Anat.) (din fr., lat. *tractus*)

8. ***zis, -ă***, adj., s.f. (refăcut din urmașul lat. *dictum* prin analogie cu perf. simplu etc.) / ***dicton***, s.n. (din fr. *dicton* < lat. *dictum*)[300].

III.6.4. Observații semantice. Dubletele etimologice din categoria moștenit / împrumutat sunt, din punctul de vedere al relațiilor formale și semantice, *paronime, omonime, sinonime etimologice.*

III.6.4.1. Primul care a folosit termenul de *paronime etimologice* este Theodor Hristea[301]: „Paronimele pot avea aceeași origine mai apropiată sau mai îndepărtată (și atunci ele sunt, totodată, dublete și triplete etimologice) ori pot avea origini complet diferite (...)". Din seria de *dublete paronimice moștenite și împrumutate* pot fi date numeroase exemple: *adânc* și *adunc, ager* și *agil, apleca* și *aplica, arină* și *arenă, armătură* și *armatură, asculta* și *ausculta, brat* și *bras, carte* și *cartă, celar* și *chelar, cerc* și *circ, comânda* și *comanda, cumpăra* și *compara, cumplit* și *complet, foarte* și *forte, frupt* și *fruct, fund* și *fond, ger* și *gel, gras* și *cras, împuta* și *imputa, închina* și *înclina, înger* și *angel, înjura* și *injuria, mascur* și *mascul, mătrice* și *matrice, mesteca* și *mastica, mânie* și *manie, plin* și *plen, putință* și *potență, săruta* și *saluta, sătura* și *satura, scară* și *scală, spată* și *spadă, trepăda* și *trepida, urgie* și *orgie, vână* și *vână, vârtute* și *virtute, viers* și *vers, vipt* și *vict, vindeca și vindica* etc.

III.6.4.2. *Omonimele etimologice,* adică acele cuvinte care au aceeași origine și forme identice[302], sunt destul de puțin reprezentate în categoria de dublete alcătuită dintr-un cuvânt moștenit și altul (sau altele) împrumutat(e): *arie*$_1$, pl. *arii* „teren agricol" și *arie*$_2$, pl. *arii* „măsură a unei suprafețe", *carte*$_1$, *cărți* „volum" și *carte*$_2$, *cărți* (poștală, de vizită, de joc etc.), *a depune*$_1$ „a fi aproape să fete" și *a depune*$_2$ „a lăsa din mână; a elimina ouăle; a se sedimenta", *fugă*$_1$, pl. *fugi* „alergare, goană" și *fugă*$_2$, pl. *fugi* „formă muzicală polifonică", *gută*$_1$, pl. *gute* „picătură; reg. paralizie, dambla" și *gută*$_2$, pl. *gute* „podagră", *primar*$_1$, *-ă* (cale primară) și *primar*$_2$, *-ă* (învățământ primar). După cum se poate observa, exemplele de mai sus sunt *omonime totale*. Din aceeași serie, ca *omonime parțiale* sunt de remarcat: *cap*$_1$, *capete* (anat., fig.) și *cap*$_2$, *capuri* (geogr.), *a cura*$_1$, *cură* „a curăța" și *a cura*$_2$, *curează* „a îngriji", *pană*$_1$, *pene* (de pasăre) și *pană*$_2$, *pane* (de

---

[300] În NDN, s.v., se propune, în mod nejustificat, ca etimon direct și lat. *dictum.*

[301] Vezi și în *Sinteze*, p. 24, *Dublete și triplete etimologice,* în RLit., nr. 38, din 21 sept. 1989, p. 8.

[302] Această accepție a termenului este opusă celei date de Ch. Bally, *Traité de stilistique française*, vol. I, Heidelberg, 1919–1921, p. 44 („cuvinte de origine absolut diferită, cărora hazardul schimbărilor fonetice le-a dat o pronunțare și adesea chiar o ortografie identice"). Despre omonimia etimologică și, în particular, despre cuvintele identice formal care alcătuiesc dublete etimologice, vezi Cristian Moroianu, *Omonimia în sfera lexicului*, în LL, XLIV, vol. II, 1999, pp. 25–29.

maşină), *pas*$_1$, *paşi* (de fiinţă) şi *pas*$_2$, *pasuri* (montane), a *turna*$_1$, *toarnă* „a se întoarce, a răsturna, a vărsa" şi *a turna*$_2$, *turnează* (un film) etc.

III.6.4.3. *Sinonimia etimologică* trebuie interpretată în sens larg. Mulţi dintre termenii moşteniţi şi împrumutaţi (direct sau indirect) din acelaşi etimon nu corespund aceluiaşi registru stilistic (unii sunt regionali, populari, arhaici, învechiţi, ceilalţi aparţin nivelului standard al limbii literare): *agust* şi *august*, *altar* şi *oltar*, *băşică* şi *vezică*, *boace* şi *voce*, *căpeţel* şi *capitel*, *ceteră* şi *chitară*, *fachie* şi *făclie*, *făurar* şi *februarie*, *împuta* şi *imputa*, *învita* şi *invita*, *marţ* şi *martie*, *nămaie* şi *animal*, *păgân* şi *pogan*, *părat* şi *palat*$_2$, *prier* şi *aprilie*, *scoare* şi *zgură*, *sânt* şi *sfânt*, *spată* şi *spadă*, *şcheau* şi *slav* etc. Toate aceste exemple, făcând abstracţie de apartenenţa lor stilistică şi de ariile de răspândire, au exact aceleaşi sensuri, sunt *sinonime etimologice*. Majoritatea împrumuturilor aparţin limbii literare actuale; dintre cuvintele moştenite, numai câteva mai sunt astăzi întrebuinţate la acest nivel (*altar*, *păgân*).

O serie de cuvinte moştenite aveau, în limba veche, aceleaşi sensuri cu dubletele lor împrumutate: adj. *chiar*, *-ă* însemna „clar, limpede" (cf. *clar*, *-ă*), *femeie*, s.f. avea sens etimologic: „familie" (cf. *familie*), vb. *a închina* avea sensul vechi de „înclina", *a îndura* însemna, la origine, „a întări, a face să fie tare" (cf. neologismul *indura*, id.), *a săruta* era echivalent cu *a saluta* etc. În timp, aceste cuvinte au evoluat semantic, ajungând ca astăzi să nu mai fie considerate sinonime. De fapt, situaţia este asemănătoare pentru multe alte dublete din seria moştenit şi împrumutat: sensul propriu al etimonului latinesc a fost moştenit în română şi în alte limbi ca atare, evoluţia ulterioară a fiecărui descendent determinând diverse specializări formale şi semantice. De regulă, termenul moştenit în română este mai conservator, menţinând sensul etimologic, alături de altele, secundare, dezvoltate pe cale internă. Astfel, fr. *côte* (vezi rom. *cotă*) avea, la origine, sens etimologic (< lat. *costa* „coastă, flanc"); astăzi el nu mai este sinonim cu rom. moştenit *coastă*. La origine, fr. *gel* (vezi rom. *gel*) însemna, printre altele, şi „ger, îngheţ" (cf. lat. *gelu*, rom. *ger*); sensul de bază al fr. *gland* (vezi rom. *gland*) era „fruct al stejarului" (cf. lat. *glans*, *-dis*, rom. *ghindă*); s.f. fr. *crasse* (vezi rom. *cras*) desemna, iniţial, „partea cea mai groasă a ceva" (cf. lat. *crassus*, rom. *gras*); astăzi nu mai există decât cu sens figurat; fr. *ligne* (vezi rom. *linie*, s.f.) însemna, concret, „fir întins într-o anumită direcţie" (cf. lat. *linea*, feminin substantivat din adj. *lineus*, *-ea*, *-um* „de in"; cf. rom. *ie* < lat. *vestis linea* „haină de in", prin elipsă); pentru toate exemplele menţionate, sensurile actuale sunt analogice. În aceeaşi situaţie se află: *a întreba* şi *a interoga* (cf. lat. *interrogare* „a cere părerea altor persoane", fr. *interroger*, id.), *luced* şi *lucid* (cf. lat. *lucidus*, *-a*, propriu „strălucitor, luminos", fr. *lucide*, id.), *margine* şi *marjă* (cf. lat. *margo*, *-inis* „margine", fr. *marge*, id.), *mătrice* şi *matrice* (cf. lat. *matrix*, *-cis* „uter", fr. *matrice*, id.), *neted* şi *net* (cf. lat. *nitidus*, propriu „lucios, şlefuit", fr. *net*, *nette*, id.), *pulbere* şi *pudră* (cf. lat. *pulvis*, *-eris* „pulbere", fr. *poudre*, id.), *soartă* şi *sort* (cf. lat. *sors*, *-tis* „soartă, destin", fr. *sorte*, id.), *a turna*$_1$ şi *a turna*$_2$ (cf. lat. *tornare* „a da formă de jur-împrejur, a rotunji", fr. *tourner*, id.) etc. Caracterul particular al dubletelor de mai sus constă într-o „sinonimie" diacronică, virtuală. Elementul comun real este etimonul latin unic, situat pe acelaşi plan stilistic şi temporal.

Există însă şi dublete etimologice care pot fi socotite fără rezerve sinonime (au aceleaşi sensuri şi aparţin în egală măsură limbii literare actuale): *ager* şi *agil*, *biserică* şi

bazilică, blestema şi *blasfema, bour* şi *bivol, cunună* şi *coroană, des* şi *dens, doamnă* şi *damă, drept* şi *direct, foaie* şi *folie, îmbi* şi *ambii, împărat* şi *imperator, înger* şi *angel, înjura* şi *injuria, jneapăn* şi *ienupăr, limpede* şi *limpid, mesteca* şi *mastica, răposa* şi *repauza, repede* şi *rapid, şerb* şi *serv, târziu* şi *tardiv, trepăda* şi *trepida, veşmânt* şi *vestiment, vioară* şi *viola* etc.

De asemenea, sinonimia etimologică este vizibilă inclusiv la nivelul sensurilor figurate, metaforice: *fierbinte* şi *fervent, întreg* şi *integru* etc. Multe dintre exemplele menţionate sunt, după cum se poate observa, *paronime* (după formă), şi *sinonime* (după înţeles), situaţie explicabilă prin descendenţa lor din acelaşi etimon: micile diferenţe formale se justifică prin modul particular de evoluţie în etape şi în limbi diferite, iar cvasiidentitatea semantică reiese din apartenenţa lor la un unic etimon originar.

III.6.4.4. La analiza semantică a dubletelor lexicale de sub **III.6.** se constată, în primul rând, o specializare de sens a cuvântului împrumutat faţă de corespondentul său moştenit. Opoziţiile cult/popular, general/specializat, abstract/concret se explică, pe de o parte, prin caracterul „savant" al împrumuturilor din latină în limbile intermediare romanice (terminologia ştiinţelor exacte, medicală, muzicală etc.); pe de altă parte, se explică prin evoluţia normală, pe cale orală, a cuvintelor moştenite în română (termeni de bază, din vocabularul fundamental, cu sensuri referenţiale). În sfârşit, o altă motivaţie este specializarea firească, în decursul secolelor, determinată de contexte istorice specifice, a cuvintelor moştenite de limbile romanice. Este cunoscut faptul că latina cultă este principalul furnizor, direct sau indirect, al terminologiei ştiinţelor moderne, iar existenţa dubletelor etimologice constituie un argument categoric al permanentei „relatinizări" a limbilor romanice. Pentru română, exemplele de acest tip sunt numeroase[303]: *adânc* şi *adunc, ager* şi *ágile, asculta* şi *ausculta, aşchie* şi *atelă, băşică* şi *vezică, buric* şi *ombilic, călcâi* şi *calcaneu, câmp* şi *campus, cântec* şi *cantică, cheag* şi *coagul, coadă* şi *coda, coapsă* şi *coxă, cot* şi *cubitus, creier* şi *cerebel, faţă* şi *facies, făt* şi *fetus, foaie* şi *folio, foc* şi *focus, fugă*$_1$ şi *fugă*$_2$, *larg* şi *largo, loc* şi *loco, lume* şi *lumen, mie* şi *milă (marină), muc* şi *mucus, picior* şi *peţiol, seu* şi *sebum, timp* şi *tempo, umăr* şi *humerus, ureche* şi *auriculă, vierme* şi *vermis* etc. În vreme ce majoritatea cuvintelor moştenite sunt polisemantice, corespondentele lor culte sunt monosemantice, specializate pe un singur sens, specific unui anumit domeniu.

Pe de altă parte, se observă o restrângere semantică a cuvântului moştenit în română, comparativ cu etimonul latinesc, dar şi faţă de corespondentul neologic, ultimul păstrând sensul mai general al etimonului. Specializarea de sens are loc la nivel popular şi este determinată, în unele cazuri, de specificul rural şi pastoral al acestuia: *a depune*$_1$ şi *a depune*$_2$, *femeie* şi *familie, a fereca* şi *a fabrica, fior* şi *febră, frupt* şi *fruct, spaţ* şi *spaţiu, strat* şi *stratus, sugel* şi *sigiliu* etc.

Deosebit de interesante sunt unităţile lexicale individualizate în contexte sintactice care au determinat o evoluţie gramaticală şi semantică particulară. Sensurile acestor cuvinte au fost, iniţial, identice sau cel puţin apropiate de cele ale etimonului. Dezvoltările semantice ale dubletelor au loc diacronic şi asistăm, în comparaţie cu sensul

[303] Am selectat, în cazul tripletelor sau cvadrupletelor, acele componente care aparţin diverselor limbaje de specialitate.

din latină, la o modificare de sens fie a cuvântului moştenit, fie a celui împrumutat. Această evoluție depinde de limba în care are loc specializarea contextuală a respectivului etimon: a) direct în latină, b) în română sau c) în una dintre limbile din care s-a făcut împrumutul. Exemple de modificări semantice: *arină* (Pop.) „nisip" şi *arenă* (~ de spectacole; stadion; domeniu de activitate) (cf. lat. *arena* „nisip; spațiu acoperit de nisip; spațiu cu diverse întrebuințări"); *alb, -ă* (culoare, sens general) şi *album* (specializat într-un context de tipul substantiv determinat de adj. lat. n. sg. *album*; cf. *album amicorum* „cartea albă a prietenilor"); *aspru, -ă* (calitate, sens general) şi *aspru,* s.m. (numismatic, cf. structura sintactică latină *nummus asper* „ban cu asperități, care nu este neted"); *bătrân* (cu sensul evoluat din *miles veteranus*) şi *veteran* (sens etimologic); *bun, -ă* (calitate, general) şi *bon* (de plată, particular), *bonă* (extras din fr. *bonne, ma bonne*); *câmp* (general) şi *campus* (studențesc, prin restrângere); *cântec* (general) şi *cantică, canticum* (special, în domeniul religios); *credință* (general; relig.) şi *credență* (specializat: „mobilă" de la sensul vechi al it. *credenza*: „gustare a mâncărurilor destinate unui înalt personaj, pentru a demonstra că nu erau otrăvite")[304]; *cruce* (propriu, creştin) şi *cârjă* (pr. restrângere, *episcopală*; apoi, prin generalizare „toiag"); *cumplit* (inițial cu sens etimologic, apoi specializat din *întuneric, ger cumplit, durere cumplită, sete cumplită*) şi *complet* (calitate generală); *ger* (propriu, etimologic) şi *gel* (prin anal. „substanță transparentă; fig., termen de cosmetică, cf. fr. *gel*); *ghindă* (propriu, etimologic) şi *gland* (anat., sens analogic preluat de fr. *gland* din lat., unde era secundar); *gros, groasă* (general, calitate) şi *groş, gruş* (specializate în numismatică); *luced* (propriu, etimologic) şi *lucid* (fig., specializat în psihologie, apoi în parapsihologie, cf. fr. *somnambule lucide*); *lup* (propriu) şi *lupus* (cf. fr. *lupus*, care a preluat sensul medical al mlat. *lupus*, creat metaforic după caracterul devastator al bolii respective); *margine* (propriu, etimologic) şi *marjă* (abstract: „interval de timp", vezi locuțiunea *avoir de la marge*); *mascur* (specializat, prin substantivizare „porc mascul"), *macho* (specializat, prin substantivizare „bărbat captivant") şi *mascul* (general şi etimologic); *măsea* (sens metonimic, parte pentru întreg) şi *maxilă* (sens etimologic: „falcă, maxilar"); *mânecă* (propriu, etimologic) şi *manşă* (anal., la jocul de cărți, „tur de cărți", apoi „parte legată de alta"); *nalbă* (concret, etimologic) şi *mov* (sens modern, se aplică la culoare frunzelor plantei, cf. fr. *mauve*, adj., din lat. *malva* „nume de plantă); *nou, nouă* (general) şi *novă* (specializat în astron. din sintagma *stella nova*); *ospăț* (specializat, prin metonimie, față de sensul latinesc: „ospitalitate; loc ospitalier") şi *ospiciu* (sensuri etimologice: „refugiu, loc de găzduire; casă de primire a străinilor"; sens modern: *hospice des aliénés*); *pană*$_1$ (sens etimologic) şi *pană*$_2$ (specializat în marină: „vergea a unei pânze", apoi figurat: „imposibilitate de a acționa", cf. expresiile *mettre en panne, être en panne*; modern şi concret: „oprire a funcționării unui mecanism, vezi *rester en panne*); *preot* (sens propriu în latină) şi *presbit* (specializat cu sens medical: „cel care nu distinge obiectele la depărtare", defect asociat vârstei; cf. fr. *presbyte*); *a roade* (sens etimologic) şi *a roda* (tehnic: „a uza o piesă prin frecare"; pr. metonimie: „a supune un motor, un vehicol nou la operațiunea de frecare a pieselor pentru o ajustare şi o funcționare perfectă"; fig.: „a acumula experiență"; cf. fr. *roder*); *rotund, -ă* (general şi etimologic) şi *rond* (figură

[304] Vezi DELI, s.v.

geometrică circulară; suprafață circulară; fig. *table rond*; *rond de jambe*, cf. fr. *rond, -de*, adj.), *rondă* (sensuri tehnice, în caligrafie şi în muzică, cf. fr. *ronde*$_1$, s.f.)[305]; *singur* (general şi etimologic) şi *single* (specializat în muzică, sport, turism), *spaț* (specializat, la războiul de țesut) şi *spațiu* (general şi etimologic) etc.

În alte situații, cuvântul românesc moştenit şi corespondentul său împrumutat, direct sau indirect, dezvoltă diverse sensuri ale etimonului latin, pe care acesta le avea simultan sau le-a acumulat pe parcursul evoluției sale: lat. *araneus, aranea* însemna „fir de păianjen", pr. ext. „specie de fir foarte fin", „paianjen" (vezi *aran* „păianjen"), dar şi „maladie a pielii" (vezi *râie*); lat. *cohors, -tis* era, la origine, un termen rural: sensul propriu şi vechi de „îngrăditură, loc îngrădit pentru animale şi unelte" a fost continuat de subst. *curte*, în timp ce sensul militar (inițial „diviziune a câmpului", apoi „trupe cantonate în acest perimetru", în sfârşit „subdiviziune a unei legiuni") este neologic (vezi *cohortă*); lat. *exprimere* însemna, concret, „a face să iasă prin presare" (vezi *screme*, id.) şi, figurat, „a exprima" (vezi *exprima*); în mod similar, lat. *extorquere* însemna, concret, „a scoate de la locul său" (vezi *stoarce*) şi, figurat, „a obține ceva (de la cineva) prin forță, amenințare sau viclenie" (vezi *extorca*); lat. *martyr*(*us*) însemna şi „martor" (vezi *martur*) şi „cel care mărturiseşte adevărul creştin prin jertfa sa" (vezi *martir*); lat. *ovum* însemna „ou" (vezi *ou*), dar şi „formă de ou, obiect în formă de ou", sens continuat de neologismul *ovă* „ornament în formă de ou" (din fr. *ove*); lat. literar *phalanx* şi-a perpetuat sensul militar („linie de luptă"), prin fr. *phalange*, id., în rom. *falangă*, iar dubletul său pop. *palanca, palanga* şi-a menținut sensurile „pârghie de ridicat corăbiile", apoi „prăjină, drug" în subst. învechit şi regional *părângă*, id.; sensul etimologic al lat. *placenta* „plăcintă, prăjitură întinsă" se regăseşte intact la rom. *plăcintă*, în timp ce sensul savant, anatomic, realizat printr-o analogie de formă, este continuat, prin franceză, de paronimul *placentă* „masă cărnoasă şi spongioasă care leagă embrionul de uter în timpul gestației, la mamifere"; lat. *rostrum* (pl. *rostra*) însemna, alături de „cioc", şi „gură" (vezi sensul vechi al lui *rost*), dar şi, analogic, „pinten de corabie; trofeu de război" (vezi *rostru*); lat. *spatha* era sabia soldatului (vezi *spată, spadă, spangă*), dar şi unealta de muncă a țesătorului (vezi *spată*) etc.

Pentru a demonstra varietatea şi ineditul evoluțiilor semantice ale dubletelor etimologice, am ales câteva exemple, credem noi, semnificative. Astfel, de la etimonul grecesc îndepărtat *βύρσα*, cu sensul generic „piele", restrâns succesiv şi contextual în latină („sac de piele", „sac de piele cu destinații diverse"), s-a ajuns, prin latină, la rom. ***boaşă***, s.f. care, mai ales la plural (***boaşe***), denumeşte (după anal. cu *coaie*) „punga care cuprinde testiculele", p. ext. *coaie*. Pe de altă parte, în latina medievală, *byrsa, bursa* avea sensul metonimic de „sac de piele destinat păstrării banilor"; de aici s-a ajuns la „sumă de bani ce avea ca scop acoperirea necesităților unei comunități", apoi la „subvenție, în particular acordată unor tineri pentru studii". Acest ultim sens a fost preluat de fr. *bourse*$_1$, împrumutat în română ca ***bursă***$_1$ (de studiu, de merit, socială, şcolară etc.). Omonimul fr. *bourse*$_2$ „instituție financiară" a fost explicat în două feluri: a) calc după

[305] Fr. *ronde*$_1$ (cu sensurile mai sus menționate), substantivizat din adj. *rond, ronde*, nu trebuie confundat cu omonimul său *ronde*$_2$ „inspectarea unui post militar pentru a se asigura că totul este în ordine" (din vfr. *roonder, ronder* „tailler en rond", „faire la ronde" (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.). În dicționarele româneşti consultate, sensul militar este atribuit lui *rond*$_1$, adj., s.n., ceea ce este incorect.

lat. mediev. *moneta in bursa currens* sau b) cuvânt care face referire la numele lui Van der Burse, proprietarul casei în care se adunau negustorii venețieni la Bruges în sec. al XVI-lea. În sfârșit, printr-un sinuos parcurs etimologic (fr. *bourse* > ol. *Beurs* > germ. *Börse*), rus. *биржа* a pătruns în română (***birjă***) cu sensul, astăzi învechit, de „piață unde așteaptă trăsurile", de unde, prin metonimie, „trăsură de piață". Sensul etimologic vechi („piele, sac de piele") nu mai este astăzi vizibil decât, eventual, în rom. ***boaşe***; celelalte dublete (***bursă***$_1$, ***bursă***$_2$ şi ***birjă***) nu mai păstrează (poate, cu excepția primului) nimic din semnificația inițială a etimonului.

De asemenea, la fel de interesantă este evoluția lat. *brachium* „braț, membru din față al unor animale; (prin anal.: de arbore, de apă etc."). Moştenit în română ca ***braț***, „membru al corpului omenesc" şi dezvoltându-şi numeroase sensuri analogice, a reintrat, pe cale cultă, în perioada modernă (***brachium***), cu sensul metaforic de „forță, sprijin". Din pl. *brachia* s-a moştenit în franceză subst. *brasse*. Acesta desemna, în perioada veche şi medievală, colectiv, „cele două brațe", (spec.) „măsură prin întinderea brațelor"; apoi a însemnat în marină o unitate de măsură (aprox. 1,60 m); a trecut în vocabularul sportului prin intermediul expresiei *nager à la brasse*. Prin metonimie, de la „stil de înot în care se folosesc ambele brațe o dată", s-a ajuns la „spațiu parcurs de înotător după fiecare mişcare a celor două brațe"(sensuri preluat şi de rom. *bras*). Din sintagma italiană *viola da braccio* (de unde, prin elipsă, *braccio*), a intrat în română substantivul specializat ***braccio*** „violă din sec. XVII, ținută pe mână, din care s-au dezvoltat ulterior viola actuală şi violina".

Adjectivul latinesc *minutus, -a, -um*, din participiul trecut al verbului *minuo, minuere*, însemna „mic, mărunt, de mici dimensiuni, fin". El s-a moştenit, cu sens general şi etimologic, în rom. ***mărunt, -ă***, id. Printre alte sensuri evoluate pe cale internă, adjectivul ***mărunt*** a ajuns să însemne „bani mici, ca formă sau ca valoare" devenind substantiv: ***mărunt(ul)***, ***mărunți(i)***. În limbile romanice, etimonul latinesc a intrat în contexte particulare, specializându-se din punct de vedere gramatical şi semantic. Din mlat. *minuta*$_1$ (substantiv feminin specializat din adj. *minutus, -a*, la origine „cea mai mică diviziune a timpului"), ulterior prin fr. *minute*$_1$, it. *minuto*, rus. *минута*, germ. *Minute*, limba română a împrumutat substantivul ***minut(ă), minute*** (în limba veche „scurt răstimp, moment", apoi, special „unitate de măsură a timpului, egală cu a 60-a parte dintr-o oră" şi, în tehnică, „unitate de măsură pentru unghiuri şi arcuri"). Acesta a evoluat, pe cale internă, la o formă de plural *minuturi*, astăzi unica folosită cu sensul de „mâncăruri pregătite la restaurant pe loc, la comanda consumatorului". Tot în latina medievală, *minuta* s-a specializat, treptat, ca sens, ajungând să însemne „ciornă, notă scrisă", pentru că aceste texte erau scrise, de regulă, cu caractere mici. Din această folosire particulară s-a creat un omonim *minuta*$_2$ care, cel puțin prin intermediul limbii franceze (*minute*$_2$), a pătruns şi la noi ca s.f.: ***minută*** (în limbajul administrativ-juridic). În sfârşit, din același adjectiv latinesc s-a moştenit în franceză adj. *menu, menue*. De la sensurile etimologice „de mică importanță", „de mici dimensiuni" (*menue monnaie*), cuvântul a ajuns să însemne „frecvent" (*menut et souvent*) şi a devenit, prin intermediul expresiei *par le menu*, substantiv masculin. Acesta însemna inițial „listă detaliată a felurilor de mâncare", apoi, prin metonimie, „hârtie pe care se scrie acea listă" şi, în sfârşit, „mâncarea însăşi", sensuri preluate, împreună cu cuvântul, şi de limba română (vezi ***meniu, -uri***, id.). Se observă, aşadar, că

toate descendentele lat. *minutus, -a, -um* au în comun ideea originară de „mic (ca dimensiuni şi valoare, în spaţiu şi timp)". De aici până la sensurile contextuale (caractere grafice mici şi multe) nu a mai rămas decât un pas.

Adj. lat. *solidus, -a, -um* a avut, la rândul său, o evoluţie demnă de semnalat. Sensul general („consistent, dur, puternic, rigid; durabil, rezistent; categoric, evident") se continuă în română (vezi ***solid, -ă,*** adj.) prin împrumut direct sau/şi prin intermediul fr. *solide*, id. Cele mai multe dintre descendentele sale urmează, însă, un context sintactic particular: *solidus nummus*, adică „ban solid, rezistent, valabil, valoros". Din lat. *solidus* „monedă de aur", româna a moştenit o formă neatestată **soldu*, din al cărei plural **soldzi*, prin analogie de formă, a rezultat ***solz***, pl. ***solzi***, cu sensul principal de „formaţii tegumentare, de natură osoasă sau cornoasă, care acoperă corpul peştilor sau al unor reptile, picioarele unor păsări sau părţi din corpul unor mamifere". Din valoarea de substantiv a lat. *solidus* „monedă" a fost împrumutat ***solid***, s.m. „monedă de aur care a circulat în Imperiul Roman şi în Imperiul Bizantin; monedă mică de argint sau de bronz care a circulat în diverse ţări şi în Ţările Române în sec. al XVII-lea". Din fr. *solde* (împrumutat, prin intermediul it. *soldo*, din lat. *solidum nummum*) am preluat subst. fem. ***soldă*** „retribuţie plătită militarilor şi personalului civil din armată; (Reg.) salariu". Tot din franceză (sau din span.) a pătruns în română ***sol***, s.m., cuvânt care denumeşte „unitatea monetară a statului Peru". Cu acelaşi sens financiar („plată, salariu; serviciu sau tribut feudal") descoperim subst. ***jold***, împrumutat din poloneză, unde a intrat, prin germană, din lat. *solidus*. Ultimul component al acestui septet etimologic este subst. ***solidus*** (din fr. *solidus* < lat. *solidus*) care face poziţie aparte prin sensul său din tehnică: „loc geometric al punctelor care reprezintă terminarea solidificării într-o diagramă de echilibru termic". Elementul comun al tuturor acestor cuvinte, rămas din sensul de bază al lat. *solidus*, este calitatea de „dur, rezistent, solid", particularizată în contexte specifice (*nummus solidus* şi în tehnică).

În latină, vb. *vertere* însemna „a întoarce, a răsuci". Participiul trecut *versus* a devenit substantiv de declinarea a IV-a, *versus, -us*, la origine cu sensul general de „întoarcere" (particularizat în agricultură: „întoarcere a carului sau a plugului la capătul brazdei"). De la sensul metonimic concret („brazdă"), a ajuns să însemne, prin analogie, „linie de scris", prin generalizare „scriere" şi, special, „vers, poezie". Cu acest ultim sens, cuvântul s-a moştenit în română sub forma *viers*, astăzi popular, „glas (melodios), grai, voce; melodie, cântec". Lat. *versus* a reintrat ulterior prin împrumut direct şi indirect (din franceză), cu sensurile specializate în domeniul poeziei. *Viers* şi *vers* nu sunt, însă, singurele urmaşe ale cuvântului latinesc. Din locuţiunea *folio verso* („pe foaia întoarsă", ablativ singular al adjectivului participial *versus*) a rezultat prin abreviere substantivul *verso* „partea posterioară a unei foi de hârtie", prin ext. „partea întoarsă a unei monede, medalii etc." împrumutat, inclusiv prin franceză, în limba română. Cele două cuvinte (omonime parţiale) *versus, -a, -um,* adj. participial şi *versus, -us,* substantiv formează în latină un dublet etimologic intern (ambele provin, prin schimbarea categoriei lexico-gramaticale, din participiul verbului *vertere*). Lor li se adaugă forma (paronimică) de ablativ singular *verso*, substantivizată prin elidarea elementului regent *folio* şi intrată, pe cale cultă, în limbajul internaţional.

III.7. Dublete lexico-afixoidale moştenite şi împrumutate. Pe lângă dubletele etimologice moştenit/împrumutat de tip lexical, o categorie destul de numeroasă este cea de tip mixt (lexico-afixoidală). Ea este alcătuită dintr-un cuvânt moştenit şi un element de compunere savantă împrumutat din latină şi/sau din greacă, direct sau/şi prin intermediul limbilor moderne. Ultimele datorează limbilor clasice constituirea şi consolidarea permanentă a vocabularului ştiinţific internaţional.

Aşa cum era de aşteptat, elementele de compunere savantă sunt, din punct de vedere formal şi semantic, identice cu termenii latineşti care le-au stat la bază, în vreme ce cuvintele moştenite din aceleaşi etimoane au evoluat depărtându-se, ca formă şi ca sens, de acestea. Vom prezenta o listă cu principalele afixoide (prefixoide şi sufixoide)[306] care formează dublete etimologice împreună cu elemente lexicale moştenite:

1. ***ac***, s.n. (< lat. *acus*) / ***acu-, -i-*** „ac", cf. lat. *acus*
2. ***aer***, s.n. (< lat. *aer, -ris*; cf. fr. *air*) / ***aero-, -i-*** „aer, aerian; atmosferă, gaz", cf. lat. *aer, aeris*, gr. *ἀήρ, ἀέρος*
3. ***agru***, s.m. (< lat. *agrum*, Ac. de la *ager*) / ***agro-, -i-*** „ogor, câmpie, agrar, agricol", cf. gr. *ἀγρός*, lat. *ager, agri*
4. ***albie***, s.f. (< lat. pop. *albea, albia*, clas. *alvea*, fem. subst. din adj. *alveus, -ea, -eum*) / ***alveo-*** „alveolă, alveolar", cf. lat. *alveus, -ea, -eum*
5. ***apă***, s.f. (< lat. *aqua*) / ***acvi-, acva-*** „apă, lichid, umiditate; acvatic", cf. lat. *aqua*
6. ***arbure,*** s.m. (< lat. *arbor, -rem*) / ***arbori-*** „arbore, arbust, plantă lemnoasă", cf. lat. *arbor, -ris*
7. ***arc, -uri***, s.n. (< lat. *arcus*) / ***arci-*** „boltă, arc", cf. lat. *arcus*
8. ***arie,*** s.f. (< lat. *area*) / ***areo-*** „suprafaţă, areal", cf. lat. *area* „loc neted, arie de treierat"
9. ***arină***, s.f. (< lat. *arena*) / ***areno-, -i-*** „nisip, loc nisipos", cf. lat. *arena* „nisip"
10. ***argint,*** s.n., s.m. (< lat. *argentum*) / ***argenti-, -o-*** „argint", cf. lat. *argentum* / ***arghiro-, argiro-*** „argint, argintiu", cf. gr. *'άργυρος* „argint"
11. ***auă,*** s.f. (Reg., în Olt.) (< lat. *u/v/a* „strugure") / ***uvi-, -o-*** „boabă de strugure, bacă", cf. lat. *uva*, id.
12. ***aur***, s.n. (< lat. *aurum*) / ***auri-, -o-*** „aur, auriu", cf. lat. *aurum*
13. ***auzi***, vb. (< lat. *audire*) / ***audio-*** „auz, audiţie, frecvenţă sonoră, auditiv", cf. lat. *audio, -ire*
14. ***barbă,*** s.f. (< lat. *barba*) / ***barbi-*** „barbă, smoc de păr", cf. lat. *barba*
15. ***boace***, s.f. (< lat. pop.**box, bocis*, clas. *vox, -cis*) / ***voci-, -o-, -voc*** „vocală; sens, înţeles", cf. lat. *vox, vocis*
16. ***boaşă***, s.f. (< lat. pop.**byrsea,* clas. *bursa*) / ***burs(o)-, -i-*** „bursă, sac anatomic", cf. lat. *bursa*
17. ***braţ,*** s.n. (< lat. *brachium*) / ***brahi-, -io-*** „plex brahial; braţ, membru superior", cf. gr. *βραχίων* „braţ", lat. *brachium,* id.
18. ***bucă,*** s.f. (< lat. *bucca*) / ***buco-*** „gură, cavitate bucală", cf. lat. *bucca* „obraz, gură"

---

[306] Vezi NDN, s.v., FCLR, vol. I, 1970, pp. 241–259, Nicolae Andrei, *Dicţionar etimologic de termeni ştiinţifici. (Elemente de compunere greco-latine)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1987, s.v.

19. ***calce,*** s.f. (< lat. *calx, -cem*) / ***calci-*** „oxid de calciu", cf. lat. *calx, -cis*
20. ***cap, -ete***, s.n. (< lat. *caput, -itis*, pl. *-ita*) / ***capiti-*** „măciucă, globulos", cf. lat. *caput, -itis*
21. ***capră,*** s.f. (< lat. *capra*) / ***capri-*** „capră, caprin", cf. lat. *capra*
22. ***carne***, s.f. (< lat. *caro, -nem*) / ***carni-*** „carne, carnal", cf. lat. *caro, -nis*
23. ***carte***, s.f. (refăcut din *cărți*, pl. lui **cartă* < lat. *charta*) / ***carto-*** „hartă, plan", cf. gr. *χάρτης*
24. ***caș***, s.m. (< lat. *caseus*) / ***caze(i)-*** „brânză", cf. lat. *caseus,* id.
25. ***cărbune,*** s.m. (< lat. *carbo, -nem*) / ***carbo-, -ni-*** „cărbune, carbon, dioxid de carbon", cf. lat. *carbo, -nis*
26. ***căroare,*** s.f. (< lat. *calor, -rem*)[307] / ***calori-*** „căldură, radiație, călduros, caloric", cf. lat. *calor, -ris*
27. ***cătină,*** s.f. (< lat. *catena*) / ***cateni-, -o-*** „lanț, lănțișor", cf. lat. *catena,* id.
28. ***câine***, s.m. (< lat. *canis, -em*) / ***chino-, cino-*** „câine, canin", cf. gr. *κύων* „câine"
29. ***câmp***, s.n. (< lat. *campus*) / ***campi-*** „câmp vizual", cf. lat. *campus* „întindere"
30. ***cânepă,*** s.f. (< lat. pop.**canapa*, clas. *cannabis*) / ***canab-*** „cânepă", cf. lat. *cannabis*, id.
31. ***ceară***, s.f. (< lat. *cera*) / ***cero-, -i-*** „ceară, de ceară, ceros", cf. lat. *cera*, gr. *κηρός* „ceară"
32. ***cer,*** s.n. (< lat. *coelum*) / ***coeli-, celo-*** „cer, soare", cf. lat. *coelum* „boltă cerească"
33. ***cerb***, s.m. (< lat. *cervus*) / ***cervi-*** „cerb, cervideu", cf. lat. *cervus*
34. ***cerbice***, s.f. (< lat. pop. *cerbicem,* clas. *cervicem,* Ac. lui *cervix, -cis*) / ***cervico-*** „ceafă, cervical, col ulterin", cf. lat. *cervix, -cis*
35. ***cheag,*** s.n. (< lat. pop. **clagum*, clas. *coagulum*) / ***coagulo-*** „cheag, coagulare", cf. lat. *coagulum,* id.
36. ***ciur,*** s.n. (< lat. pop. *cibrum*, clas. *cribrum*) / ***cribri-*** „ciur, sită, perforat", cf. lat. *cribrum* „sită, ciur"
37. ***coadă***, s.f. (< lat. pop. *coda,* clas. *cauda*) / ***caudi-, -caud*** „coadă, caudat", cf. lat. *cauda,* id.
38. ***coamă,*** s.f. (< lat. *coma*) / ***comi-*** „coamă, păr, setă; pilos, păros", cf. lat. *coma* „chică, coamă"
39. ***coapsă***, s.f. (< lat. *coxa*) / ***cox-, -o-*** „coapsă, os coxal", cf. lat. *coxa,* id.
40. ***coardă***, s.f. (< lat. *chorda*) / ***cordo-, -cord*** „coardă, cordon anatomic", cf. gr. *χορδή* „mat, intestin, coardă, cordon", lat. *chorda*, id.
41. ***coastă***, s.f. (< lat. *costa*) / ***costo-, -i-*** „coastă", cf. lat. *costa,* id.
42. ***cor,*** s.n. (< lat. *chorus*) / ***coro-*** „dans, mișcări ritmice", cf. gr. *χορός* „cor, muzică de dans"
43. ***corn***, s.n. (< lat. *cornu*) / ***-corn*** „antenă, filament, proeminență, protuberanță", cf. lat. *cornu, -us* „corn"
44. ***cruce***, s.f. (< lat. *crux, -cem*) / ***cruci-*** „cruce, încrucișat", cf. lat. *crux, -cis,* id.
45. ***cui***, s.n. (< lat. *cuneus*) / ***cunei-*** „pană, cui, colț", cf. lat. *cuneus* „pană de despicat, colț"

[307] Vezi EWRS, s.v.

46. ***cunună***, s.f. (< lat. *corona*) / ***coroni-, -o-*** „coroană; coronarian", cf. lat. *corona*, gr. *κορώνη* „cerc, coroană"
47. ***des, -ă,*** adj. (< lat. *densus, -a*) / ***densi-, -o-*** „dens, densitate; permeabilitate, opacitate", cf. lat. *densus,* id.
48. ***dinte,*** s.m. (< lat. *dens, -tem*) / ***denti-, -o-*** , ***-dent*** „dinte, dentar; dințat", cf. lat. *dens, -tis*
49. ***deget,*** s.n. (< lat. *digitus*) / ***digiti-*** „deget, digital", cf. lat. *digitus*
50. ***doi, două,*** num. card. (< lat. pop.**dui*, clas. *duo, duae*) / ***duo-*** „doi, dublu", cf. lat. *duo*
51. ***eu,*** pron. pers. (< lat. *e/g/o*) / ***ego-*** „eu, propria persoană", cf. lat. *ego*, id.
52. ***falce,*** s.f. (< lat. *falx, -cem*) / ***falci-*** „coasă, seceră; curbat", cf. lat. *falx, -cis*, id.
53. ***farmec,*** s.n. (< lat. *pharmacum*) / ***farmaco-*** „medicament, remediu, tratament, medicație", cf. gr. *φάρμακον* „leac"
54. ***făină,*** s.f. (< lat. *farina*) / ***farino-*** „făină, făinos, aluat", cf. lat. *farina* „făină"
55. ***fașă,*** s.f. (< lat. *fascia*) / ***fascio-*** „fâșie, fascie, țesut conjunctiv", cf. lat. *fascia*, id.
56. ***făt,*** s.m. (< lat. *fetus*) / ***f(o)eto-, -i-*** „embrion, făt; fetus", cf. lat. tard. *foetus*, id.
57. ***fier,*** s.n. (< lat. *ferrum*) / ***fero-, -i-*** „fier, feruginos; feros, săruri feroase", cf. lat. *ferrum*
58. ***fior,*** s.n. (< lat. *febris, -em*) / ***febri-*** „febră", cf. lat. *febris, -is,* id.
59. ***fir,*** s.n. (< lat. *filum*) / ***filo-, -i-*** „fir, filament", cf. lat. *filum* „fir, ață"
60. ***floare,*** s.f. (< lat. *flos, -rem*) / ***flori-, -flor*** „floare, înveliș floral; plantă ornamentală, floral", cf. lat. *flos, -ris*
61. ***foaie,*** s.f. (< lat. *folia*) / ***foli(i)-, -io-*** „frunză, foaie", cf. lat. *folium*, id. / ***filo-, -fil, -filă*** „foliaceu, foliar; frunză, foaie, foliolă", cf. gr. *φύλλον* „frunză, foaie"
62. ***foc,*** s.n. (< lat. *focus*) / ***foco-*** „distanță focală", cf. lat. *focus* „vatră, flacără, foc"
63. ***frate,*** s.m. (< lat. *frater, -t/r/em*) / ***fratri-*** „frate, rudă apropiată", cf. lat. *frater, -tris*
64. ***frig,*** s.n. (< lat. *frigus*) / ***frigo(ri)-*** „frig, congelare, temperatură scăzută", cf. lat. *frigus, -oris*
65. ***frunte,*** s.f. (< lat. *frons, -tem*) / ***fronto-, -i-*** „front meteorologic, masă de aer", cf. lat. *frons, -tis* „frunte"
66. ***frunză,*** s.f. (< lat. pop. *frondia*, clas. *frons, -dis*) / ***frondi-*** „frunziș, foliaceu", cf. lat. *frons, -ndis*
67. ***frupt,*** s.n. (< lat. *fructus*) / ***fructi-, -fruct,*** „fructe, roade", cf. lat. *fructus*
68. ***fugi,*** vb. (< lat. pop. *fugire,* clas. *fugere*) / ***-fug*** „care respinge, care alungă, care fuge, care se îndepărtează", cf. lat. *fugio, -ere*
69. ***fum,*** s.n. (< lat. *fumus*) / ***fumi-*** „fum, ceață", cf. lat. *fumus*, id.
70. ***funie,*** s.f. (< lat. *funis, -em*) / ***fun-, -i-*** „funie, frânghie", cf. lat. *funis, -is,* id.
71. ***furcă,*** s.f. (< lat. *furca*) / ***furci-*** „bifurcație, bifurcat", cf. lat. *furca* „furcă"
72. ***fus,*** s.n. (< lat. *fusus*) / ***fusi- (fuzi-)*** „fus", cf. lat. *fusus*
73. ***geamăn, -ă,*** adj. (< lat. *geminus*) / ***gemini-*** „pereche, împerechere, geminat", cf. lat. *geminus* „geamăn"

74. ***gheață***, s.f. (< lat. pop. *glacia, -am*, clas. *glacies*) / ***glacio-*** „gheață, gheţar, glaciaţie", cf. lat. *glacies*
75. ***ghindă***, s.f. (< lat. pop. **glanda, -am*, clas. *glans, -ndem*) / ***glandi-, -o-*** „ghindă, gland", cf. lat. *glans, -dis*
76. ***ghindură***, s.f. (< lat. *glandula*) / ***glanduli-*** „glandă mică, glandular", cf. lat. *glandula* „ghindă mică, glandă mică"
77. ***gingie***, s.f. (< lat. *gingiva*) / ***gingivo-*** „gingie, gingival", cf. lat. *gingiva*
78. ***grâu***, s.n. (< lat. *granum*) / ***grani-, -o-*** „grăunţe, seminţe", cf. lat. *granum* „grăunte, sâmbure"
79. ***greu, -a***, adj., adv. (< lat. pop. *grevis*, clas. *gravis*) / ***gravi-*** „gravitaţie, gravitaţional", cf. lat. *gravis* „grav"
80. ***gută***, s.f. (< lat. *gutta*) / ***guti-*** „picătură", cf. lat. *gutta* „lacrimă, picătură"
81. ***iarbă***, s.f. (< lat. *herba*) / ***erbi-*** „iarbă, buruiană", cf. lat. *herba*, id.
82. ***ie***, s.f. (< lat. */vestis/ linea*) / ***lino$_1$-, linio-, -liniu*** „rând, şir tipografic", cf. lat. *lineus, -ea, -eum*
83. ***im***, s.m. (< lat. *limus*) / ***limi-*** „mâl, nămol, mlaştină", cf. lat. *limus*, id.
84. ***in***, s.n. (< lat. *linum*) / ***lino$_2$-*** „in, pânză", cf. gr. *λίνον* „in", lat. *linum* „pânză de in"
85. ***îmbi, îmbe***, num. col. (< lat. pop. *ambi, ambae*, clas. *ambo*) / ***ambi-*** „amândoi, împreună, dublu", cf. lat. *ambo*, id.
86. ***închina***, vb. (< lat. *inclinare*) / ***inclino-*** „înclinaţie, deviaţie", cf. lat. *inclino, -are* „a se apleca, a se înclina"
87. ***înger***, s.m. (< lat. *angelus*) / ***angelo-, -i-*** „înger", cf. lat. *angelus*
88. ***îngust, -ă***, adj. (< lat. *angustus, -a*) / ***angusti-*** „îngust", cf. lat. *angustus, -a* „strâmt"
89. ***întins, -ă***, adj. (part. vb. *întinde* < *intendere* sau moştenit din lat. *intensus, -a*) / ***intensi-*** „intensitate", cf. lat. *intensus* „întins, încordat"
90. ***între***, prep. (Vechi şi dial.) „înaintea, în faţa, în dreptul, lângă; spre, către, faţă de" (< lat. *ante*)[308] / ***ante-*** „înainte, în faţă; ulterior", cf. fr. *ante-*, lat. *ante*[309]
91. ***întreg, -ă***, adj. (< lat. *integer, -a, -um*) / ***integro-*** „total, integral", cf. lat. *integer, -a, -um*
92. ***jur***, s.n. (< lat. *gyrus*) / ***giro-, -gir*** „cerc, roată, girus anatomic, circular, giratoriu", cf. gr. *γύρος* „cerc, roată, inel"
93. ***lacrimă***, s.f. (< lat. *lacrima*) / ***lacrimo-, -i-*** „lacrimă, secreţie lacrimală", cf. lat. *lacrima, lacryma*
94. ***lapte***, s.n. (< lat. *lacte/m/*) / ***lacto-, -i-, -lact*** „lapte, latex, lactic, lactescent; lăptos, alb", cf. lat. *lac, -tis*
95. ***lat, -ă***, adj. (< lat. *latus, -a, -um*) / ***lati-*** „lat, plat, larg", cf. lat. *latus, -a, -um*, id.
96. ***lână***, s.f. (< lat. *lana*) / ***lani-, -o-*** „lână, lânos, păros, pilos", cf. lat. *lana*
97. ***legământ***, s.n. (< lat. *ligamentum*) / ***ligamento-*** „ligament", cf. lat. *ligamentum* „legătură"

---

[308] Vezi DA şi CDDE, s.v.
[309] Vezi DEX$_2$, s.v. În NDN, s.v., e considerat prefix.

98. ***legumă***, s.f. (< lat. *legumen*) / ***legumi-*** „păstaie", cf. lat. *legumen, -inis,* id.
99. ***lemn,*** s.n. (< lat. *lignum*) / ***ligni-, -o-*** „lemn, putregai; arbore", cf. lat. *lignum,* id.
100. ***limbă,*** s.f. (< lat. *lingua*) / ***lingvi-, -lingv*** „limbă", cf. lat. *lingua*
101. ***linte,*** s.f. (< lat. *lens, -tem*) / ***lenti-, -o-*** „lentilă; cristalin", cf. lat. *lens, -ntis* „bob de linte"
102. ***loc,*** s.n. (< lat. *locus*) / ***loco-*** „referitor la un loc, în locul", cf. lat. *locus*
103. ***lup***, s.m. (< lat. *lupus*) / ***lico-*** „lup", cf. gr. *λύκος*, id.
104. ***mamă,*** s.f. (< lat. *mamma*) / ***mama-, -i-, -o-*** „mamifer, mamelă; glandă mamară", cf. gr. *μάμμη* „sân, mamelă", lat. *mamma,* id.
105. ***mare***, s.f. (< lat. *mare, -ris*) / ***mari-*** „mare, marin", cf. lat. *mare, -ris*, id.
106. ***mascur***, s.m. (< lat. *masculus*) / ***masculi-*** „mascul, stamină", cf. lat. *masculus* „bărbătesc"
107. ***măduvă,*** s.f. (< lat. *medulla*) / ***medul(o)-*** „măduvă, medular", cf. lat. *medulla*
108. ***măsea,*** s.f. (< lat. *maxilla*) / ***maxilo-, -i-*** „falcă, maxilar", cf. lat. *maxilla*
109. ***mână,*** s.f. (< lat. *manus*) / ***manu-, -i-, -man₂*** „mână", cf. lat. *manus*
110. ***miez,*** s.n., s.m. (< lat. *medius*) / ***mez(o)- (meso-)*** „centru, mediu; central, median", cf. gr. *μέσος* „de mijloc, intermediar, median" / ***medio-*** „mediu, central", cf. lat. *medius*
111. ***mie***, num. card. (< lat. *milia*) / ***mili-*** „a mia parte, înmiit", cf. lat. *mille* „mie"
112. ***miere,*** s.f. (< lat. *mel, mellem*) / ***mel(i)-*** „miere, nectar", cf. lat. *mel, mellis*
113. ***mânie,*** s.f. (< lat. *mania*) /***-manie*** „obsesie patologică", cf. gr. *μανία* „furie, nebunie"
114. ***muc***, s.m., s.n. (< lat. *mucus*) / ***muci-, -o-*** „mucus, mucozitate; mucină", cf. lat. *mucus* „secreție nazală, mucus"
115. ***mult, -ă,*** adj. (< lat. *multus, -a, -um*) / ***multi-*** „mai mulți, numeroşi", cf. lat. *multus*, id.
116. ***munte***, s.m. (< lat. *mons, -tem*) / ***monti-*** „munte, montan", cf. lat. *mons, -tis*, id.
117. ***must,*** s.n. (< lat. *mustum*) / ***musti-*** „must", cf. lat. *mustum*, id.
118. ***nas***, s.n. (< lat. *nasus*) / ***nazo-*** „nas", cf. lat. *nasus*
119. ***nea,*** s.f. (< lat. *nix, nivem*) / ***nivi-, -o-*** „zăpadă, ghețar", cf. lat. *nix, nivis,* id.
120. ***noapte***, s.f. (< lat. *nox, -ctem*) / ***nocti-*** „noapte, nocturn", cf. lat. *nox, -ctis*
121. ***nod***, s.n. (< lat. *nodus*) / ***nodi-*** „articulație, nod", cf. lat. *nodus*
122. ***nou, nouă,*** adj. (< lat. *novus, -a, -um*) / ***neo-*** „nou, recent, tânăr", cf. gr. *νέος* „nou"
123. ***oară,*** s.f. (< lat. *hora*) / ***horo-*** „timp, împrejurare", cf. gr. *'ώρα* „oră, timp"
124. ***ochi***, s.m., s.n. (< lat. pop. *oclus,* clas. *oculus*) / ***oculi-, -o-*** „ochi, ocular", cf. lat. *oculus*
125. ***opt,*** num. card. (< lat. *octo*) / ***octo-, -a-*** „opt, de opt ori", cf. gr. *'οκτώ* „opt"
126. ***os,*** s.n. (< lat. *ossum*) / ***osteo-*** „os, cartilaginos", cf. gr. *οστέον* „os"
127. ***ou,*** s.n. (< lat. *ovum*) / ***ovi-, -o-*** „ou, ovul, oval, ovular", cf. lat. *ovum*.
128. ***pai(e),*** s.n. (< lat. *palea*) / ***palei-*** „palee, pleavă", cf. lat. *palea* „paie, frunze uscate"
129. ***palmă,*** s.f. (< lat. *palma*) / ***palmi-, -o-*** „palmă, palmat", cf. lat. *palma*, id.
130. ***pană,*** s.f. (< lat. *pinna*) / ***peni-*** „pană, penat", cf. lat. *penna*, id. / ***pini-*** „înotătoare, aripioară", cf. lat. *pinna* „aripă, pană"

131. ***papură***, s.f. (< lat. pop.**papura* < **papyrum*, clas. *papyrus*) / ***papiro-, -i-, -papir*** „papirus, pergament, hârtie", cf. gr. *πάπυρος*
132. ***pas,*** s.m. (< lat. *passus*) / ***pasi-*** „dimensiune", cf. lat. *passus* „pas"
133. ***pădure,*** s.f. (< lat. pop. *padule/m/*, clas. *palus, -udis, -dem*) / ***paludi-, -o-*** „mlaştină, malarie, paludism", cf. lat. *palus, -dis*, id.
134. ***pasăre,*** s.f. (< lat. pop. *passar, -rem*, clas. *passer, -eris*) / ***paseri-*** „păsărele", cf. lat. *passer, -eris* „vrabie"
135. ***perete,*** s.m. (< lat. *paries, -tem*) / ***parieto-*** „perete, parietal", cf. lat. *paries, -tis*, id.
136. ***peşte***, s.m. (< lat. *piscis, -em*) / ***pisci-*** „peşte", cf. lat. *piscis, -is*, id.
137. ***piatră,*** s.f. (< lat. *petra*) / ***petri-, -o-*** „piatră, pietros; rocă, stâncă", cf. lat. *petra,* gr. *πέτρος*, id.
138. ***pieptene***, s.n. (< lat. *pecten, -inem*) / ***pectini-*** „pieptene", cf. lat. *pecten, -inis*
139. ***plăcintă,*** s.f. (< lat. *placenta*) / ***placenti-, -o-*** „placentă, placentar", cf. lat. *placenta* „turtă, plăcintă"
140. ***pleca***, vb. (< lat. *plicare*) / ***-plica*** „a îndoi", cf. lat. *plicare* „a strânge tabăra, a se deplasa"
141. ***plin, -ă***, adj. (< *lat. plenus, -a, -um*) / ***pleni-*** „plin, total", cf. lat. *plenus*, id.
142. ***ploaie***, s.f. (< lat. pop.**plo/v/ia*, clas. *pluvia*) / ***pluvio-, -pluviu*** „ploaie, precipitaţii", cf. lat. *pluvia*, id.
143. ***plumb***, s.n., s.m. (< lat. *plumbum*) / ***plumbo-*** „plumb", cf. lat. *plumbum,* id.
144. ***poartă***, s.f. (< lat. *porta*) / ***porto-*** „vena portă", cf. lat. *porta* „deschidere, orificiu"
145. ***pulpă,*** s.f. (< lat. *pulpa*) / ***pulpo-*** „pulpă dentară", cf. lat. *pulpa* „pulpă"
146. ***pom***, s.m. (< lat. *pomum*) / ***pomo-, -i-*** „pom fructifer", cf. lat. *pomum* „fruct, poamă"
147. ***rază,*** s.f. (< lat. *radia*) / ***radio-*** „rază, radiaţie, energie radiantă", cf. lat. *radius*
148. ***râie***, s.f. (< lat. *aranea*) / ***aranei-, -o-*** „păianjen", cf. lat. *aranea*, id. / ***arahno-*** „păianjen, pânză de păianjen", cf. gr. *αράχνη*, id.
149. ***râpă***, s.f. (< lat. *ripa*) / ***ripi-*** „râpă, mal", cf. lat. *ripa*, id.
150. ***râu***, s.n. (< lat. *rivus*) / ***rivi-*** „râu, apă curgătoare", cf. lat. *rivus,* id.
151. ***ridiche***, s.f. (< lat. *radicula*) / ***radiculo-*** „rădăcină", cf. lat. *radicula* „rădăcină mică"
152. ***roată,*** s.f. (< lat. *rota*) / ***roti-, -o-, -a-*** „roată, circular", cf. lat. *rota* „roată"
153. ***rost,*** s.n. (< lat. *rostrum*) / ***rostri-, -o-, -rostru*** „cioc, rostru, rostrat", cf. lat. *rostrum*, id.
154. ***sac***, s.m. (< lat. *saccus*) / ***saci-*** „sac, săculeţ", cf. lat. *saccus,* id.
155. ***sare***, s.f. (< lat. *sale/m/*) / ***sali-*** „sare, sodiu", cf. lat. *sal, -is*, id.
156. ***săgeată***, s.f. (< lat. *sagitta*) / ***sagiti-*** „săgeată, sagitat", cf. lat. *sagitta* „săgeată"
157. ***sân***, s.m. (< lat. *sinus*) / ***sinuso-*** „cavitate, sinus", cf. lat. *sinus* „adâncitură, cavitate"
158. ***sânge,*** s.n. (< lat. *sanguis, -inis*) / ***sangvin-*** „sânge", cf. lat. *sanguis, -inis,* id.
159. ***scară,*** s.f. (< lat. *scala*) / ***scalo-*** „intensitate, mărime", cf. lat. *scala*
160. ***scânteie,*** s.f. (< lat. *scintilla*) / ***scinti-, scintilo-*** „sclipire, scintilaţie", cf. lat. *scintilla*
161. ***scut,*** s.n. (< lat. *scutum*) / ***scuti-*** „scut, placă", cf. lat. *scutum,* id.

162. ***seu,*** s.n. (< lat. *sebum*) / ***sebi-, -o-*** „grăsime, sebaceu; sebum", cf. lat. *sebum* „seu"
163. ***soare,*** s.m. (< lat. *sol, -em*) / ***sol-*** „soare", cf. lat. *sol, -is,* id.
164. ***soț,*** s.m. (< lat. *socius*) / ***socio-*** „grup social, societate", cf. lat. *socius* „aliat, asociat"
165. ***spată,*** s.f. (< lat. *spatha*) / ***spati-*** „spat, bractee mare", cf. lat. *spatha*
166. ***spic,*** s.n. (< lat. *spicum*) / ***spici-*** „spic, spicat", cf. lat. *spicum,* id.
167. ***spin,*** s.m. (< lat. *spinus*) / ***spini-*** „spin, ghimpe", cf. lat. *spinus,* id.
168. ***stea,*** s.f. (< lat. *stella*; cf. engl. *star*) / ***steli-*** „stea, stelat", cf. lat. *stella* „stea"
169. ***strat,*** s.n. (< lat. *stratum*) / ***strati-, -o-*** „strat, pătură, sediment", cf. lat. *stratus, stratum,* id.
170. ***stur,*** s.m. (< lat. *stylus*) / ***stili-, -o-*** „coloană, vârf ascuțit", cf. gr. *στύλος,* lat. *stylus,* id.
171. ***sudoare,*** s.f. (< lat. *sudor, -orem*) / ***sudori-*** „sudoare", cf. lat. *sudor, -oris,* id.
172. ***sugel,*** s.m. (< lat. *sigillum*) / ***sigilo-*** „sigiliu", cf. lat. *sigillum,* id.
173. ***sulă,*** s.f. (< lat. *subula*) / ***subuli-*** „vârf ascuțit, sulă", cf. lat. *subula,* id.
174. ***surd, -ă,*** adj. (< lat. *surdus, -a, -um*) / ***surdo-*** „surditate, hipoacuzie", cf. lat. *surdus*
175. ***șa, șei,*** s.f. (< lat. *sella*) / ***seli-*** „șa", cf. lat. *sella,* id.
176. ***șase,*** num. card. (< lat. pop.**sesse,* clas. *sex*) / ***sex-*** „șase, de șase ori", cf. lat. *sex* „șase"
177. ***șapte,*** num card. (< lat. *septem*) / ***hepta-,*** „șapte, de șapte ori", cf. gr. *'επτα,* „șapte" / ***sept-*** „șapte", cf. lat. *septem,* id.
178. ***șarpe,*** s.m. (< lat. *serpens, -ntis*) / ***serpenti-*** „șarpe, șerpuitor", cf. lat. *serpens, -ntis,* id.
179. ***șerb,*** s.m. (< lat. *servus*) / ***servo-*** „aservit, auxiliar", cf. lat. *servus* „sclav"
180. ***taur,*** s.m. (< lat. *taurus*) / ***tauro-*** „taur", cf. gr. *ταῦρος,* lat. *taurus,* id.
181. ***teacă,*** s.f. (< lat. *theca*) / ***teca-, -i-*** „conceptacul, teacă", cf. lat. *theca,* gr. *θήκη* „învelitoare, teacă" / ***-tecă*** „dulap, cutie, colecție", cf. gr. *θήκη,* id.[310]
182. ***toapsec,*** s.n. (< lat. *toxicum*) / ***toxi-, -o-, -toxico*** „otravă, toxic", cf. gr. *τοζικόν* „otravă"
183. ***trei,*** num. card. (< lat. *tres*) / ***tri-*** „întreit, de trei ori", cf. gr. *τρεῖς* „trei", lat. *tres,* id.
184. ***tun,*** s.n. (< lat. *tonus*) / ***tono-, -i-, -ton*** „tensiune, pulsație, presiune, întindere", cf. gr. *τόνος* „întindere, încordare", lat. *tonus,* id.
185. ***tuse,*** s.f. (< lat. *tussis, -em*) / ***tusi-*** „tuse", cf. lat. *tussis, -is,* id.
186. ***țară,*** s.f. (< lat. *terra*) / ***teri-*** „pământ, teren", cf. lat. *terra,* id.
187. ***ud, -ă,*** adj. (< lat. *udus, -a, -um*) / ***udo-*** „precipitații", cf. lat. *udus* „ud"
188. ***unghi,*** s.n. (< lat. *angulus*) / ***anguli-*** „muchie, unghi, colț", cf. lat. *angulus,* id.
189. ***unghie,*** s.f. (< lat. *ungula*) / ***unguli-*** „unghie, copită", cf. lat. *ungula* „gheară, unghie"
190. ***unu, una,*** num. card. (< lat. *unus, una*) / ***uni-*** „unic, singular, solitar", cf. lat. *unus.*

[310] Despre statutul incert al lui *-tecă,* vezi articolul Luizei Seche, *Elementul formativ -tecă,* în LR, XXVI, nr. 3, 1977, pp. 267–273.

191. ***ureche***, s.f. (< lat. pop. *oricla*, clas. *auricula*) / ***auriculi-*** „auriculă, apendice foliaceu", cf. lat. *auricula* / ***auriculo-*** „auricul, auricular", cf. lat. *auricula*
192. ***văr***, s.m. (< lat. */cuginus/ verus*) / ***vero-*** „adevăr, adevărat, veridic", cf. lat. *verus*, id.
193. ***vână***, s.f. (< lat. *vena*) / ***veno-*** „venă, venos", cf. lat. *vena* „venă"
194. ***vecin, -ă***, adj. (limbă ~)(< lat. *vaccina*) / ***vaccino-***, cf. lat. *vaccinus, -a* „de (la) vacă"
195. ***vedea***, vb. (< lat. *videre*) / ***video-*** „imagine, vedere, vizual", cf. lat. *video, -ere*
196. ***venin***, s.n. (< lat. *venenum*) / ***veneni-*** „venin, otravă", cf. lat. *venenum*, id.
197. ***verde***, adj. (< lat. pop. *virdis*, clas. *viridis*) / ***viridi-*** „verde", cf. lat. *viridis*, id.
198. ***vierme***, s.m. (< lat. *vermis, -em*) / ***vermi-*** „vierme, vermicular", cf. lat. *vermis, -is*.
199. ***viers***, s.n. (< lat. *versus*) / ***versi-*** „divers, variat", cf. lat. *versus* „schimbat, întors"
200. ***vineri***, s.f. (< lat. *Veneris* dies) / ***venero-*** „boli venerice, venerian", cf. lat. *venus, -eris*
201. ***vin***, s.n. (< lat. *vinum*) / ***vini-*** „vin, vie", cf. lat. *vinum*, id.
202. ***vintre***, s.f. (< lat. *venter, -trem*) / ***ventri, -o-*** „abdomen", cf. lat. *venter, -tris*, id.
203. ***viu, vie***, adj. (< lat. *vivus, -a, -um*) / ***vivi-, -viv*** „viu, viață", cf. lat. *vivus* „viu"
204. ***zău***, interj., ***zeu***, s.m. (< lat. *deus*) / ***deo-*** „divinitate, zeitate", cf. lat. *deus*, id.
205. ***zece***, num. card. (< lat. *decem*) / ***deca-*** „zece, înzecit", cf. gr. *δέκα* „zece" .

Elementele de compunere savantă, împrumutate din greacă şi latină de cele mai multe ori prin filiere romanice sunt, de fapt, teme ale cuvintelor greco-latine[311] (cuvinte radicale, cu o structură lexico-gramaticală simplă, neanalizabilă): lat. *cera* > *cero-, -i-*; lat. *clavis* > *clavi-, -clavă*, lat. *costa* > *costi-, -o-* etc. Acestor teme, ca prime elemente ale compuselor (prefixoide), li se ataşează o vocală: *-a, -i, -o, -u*, pentru realizarea unei legături între elementele componente, fără nici o relevanță la nivelul structurii morfologice (ca sufixoide, nu suferă nici o modificare formală). Identificându-se, în esență, cu cuvintele din care sunt extrase, ele păstrează conținutul semantic al acestora şi formează, alături de ele, dublete şi triplete etimologice.

III.8. Dublete lexico-afixale moştenite şi împrumutate. Prin combinarea diverselor cuvinte şi afixe cu aceeaşi origine (unul moştenit şi unul împrumutat, eventual calchiat sau obținut pe cale internă) se ajunge la dublete etimologice de tip mixt (lexico-prefixale)[312]: ***a***$_1$, prep (< lat. *ad*) şi ***a***$_2$- (*ad-*), pref. (din lat., fr., it., germ. *ad-*)[313]; ***către***, prep. (< lat. *contra*) şi ***contra-***, pref. (din fr., it., lat., germ., rus., engl. *contra-*); ***cu***, prep. (< lat. *cum*) şi ***con-***, pref. (din fr., lat. *con-*); ***în***, prep. (< lat. *in*) şi ***in-***, pref. (din lat., fr., it. *in-*); ***între***$_1$, prep. (< lat. *inter*), ***între***$_2$- (*într-, întră-*), pref. (din fr. *entre-*, prin apropiere de prepoz. *între*), ***antr(e)-*** (*antri-*), pref. (din fr. *entre-*) şi ***inter-***,

[311] Vezi FCLR, vol. I, 1970, pp. 19–27.
[312] Pentru originea şi evoluția prefixelor, vezi FCLR, vol. al II-lea, 1978.
[313] Cf. şi prefixul omonim moştenit ***a-*** (din *adormi, aduce, aduna, apleca* etc.).

pref. (din fr., it., lat. *inter-*)[314]; ***întru***, prep. (< lat. *intro*) şi ***intro-*** (*întro-*), pref. (din lat., fr., it. *intro-*); ***nu***, adv. neg. (< lat. *non*) şi ***non-***, pref. (din fr., lat. *non-*); ***spre***$_1$, prep. (< lat. *super*), ***spre***$_2$***-***, pref. (din prepoziţia moştenită), ***super-***, pref. (din fr., lat., engl., it. *super-*)[315] şi ***sur-***, pref. (din fr. *sur-*, moştenit din lat. *super-*); ***sub***$_1$, prep. (< lat. *sub*) şi ***sub***$_2$***-***, pref. (din lat., fr., it. *sub-*) etc.

III.9. Dublete afixale (moştenite şi împrumutate). Dublete etimologice pot constitui şi afixele lexicale moştenite, alături de corespondentele lor împrumutate. După felul lor, acestea se clasifică în: 1) dublete sufixale; 2) dublete prefixale. Din punct de vedere formal şi semantic, între afixele derivative se remarcă relaţii de omonimie, de paronimie şi, nu în ultimul rând, relaţii mixte (şi de omonimie, şi de paronimie).

III.9.1. Formează ***dublete etimologice sufixale*** perechile de sufixe derivative care au aceeaşi etimologie, directă sau indirectă. Ele sunt alcătuite dintr-un sufix vechi (component al unui cuvânt moştenit, analizabil sau devenit neanalizabil) şi unul sau mai multe sufixe împrumutate (prezente în structura de regulă analizabilă a cuvintelor neologice). În cazurile de omonime, sufixul nou întăreşte poziţia celui vechi moştenit şi rolul său în procesul de derivare. Aceste dublete trebuie interpretate ca elemente derivative de sine stătătoare[316], cu particularităţi de derivare proprii:

1. ***-aie***[317] (< lat. *-alia*, pl. lui *-alis*, vezi: *apăraie, fumăraie, măruntaie, nămaie, plevaie, roşcaie* etc.) / ***-ar(e)***, ***-ar(ă)*** (< lat. *–ale, -alis*, vezi: *brăţară, degetar, spinare* etc.) / ***-al*** (din lat. *-alis*, fr. *-al*, vezi: *amical, familial, genial* etc.)
2. ***-ar***$_1$ (*-er*) (< lat. *-arius*, vezi: *căprar, cărindar, fierar, focar, măcelar, păcurar, pescar, porcar, primar* etc.) / ***-are*** (< lat. *-aria*, pl. n. sau fem. sg., vezi: *căldare, cărare, lumânare, pătrare* etc.)[318] / ***-ar***$_2$ (*-er*) (din sl. *-ar*, cf. lat. *-arius*, vezi: *jitar, pisar, scutar, pândar, zidar* etc.) / ***-ar***$_3$ (*-uar*) (din fr. *-aire*, it. *-ario*, cf. lat. *-arius*, vezi: *acţionar, bibliotecar, librar, mortuar* etc.) / ***-ier*** (din fr. *-ier* < lat. *-arius*, vezi: *bonier, chitanţier, medalier, mobilier* etc.[319])
3. ***-at***$_1$ (< lat. *-atus*, vezi: *bărbat, dat, luat, păcat, purtat* etc.) / ***-at***$_2$ (din fr., germ., rus. *-at*, cf. lat. *-atus, -atum*, vezi: *atentat, dictat, principat* etc.) / ***-at***$_3$ (din fr. *-ate*, vezi: *acetat, borat, sulfat* etc.) / ***-eu*** (din fr. *-é* < lat. *-atus*, vezi: *imprimeu, separeu, sufleu* etc.)

---

[314] Elena Carabulea, *Prefixele inter-, între-*, în SMFC, vol. al III-lea, 1962, pp. 27–39. Aceste prefixe au intrat în română şi prin calc lingvistic (*ibidem*, p. 30) după fr., germ., it., latină şi, nu în ultimul rând, după rusă.

[315] În DEX$_2$ şi în DLR, s.v., *super-* este considerat element de compunere.

[316] Pentru această problemă controversată, vezi Fulvia Ciobanu, *Delimitarea sufixului -esc neologic de -esc vechi,* în SCL, XXXIV, nr. 5, 1983, pp. 402–405.

[317] Al. Rosetti, *Istoria limbii române. I. De la origini până la începutul secolului al XVII-lea.* Ediţie definitivă. Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986, p. 152. În aceeaşi serie se poate încadra şi sufixul ***-ai***, singular refăcut din forma considerată de plural ***-aie***, *ibidem*.

[318] G. Pascu, *Sufixele româneşti.* Bucureşti, Ediţiunea Academiei Române, Socec & Comp., C. Sfetea, Suru, 1916, pp. 89–90.

[319] Ecaterina Ionaşcu, *Sufixele -ar şi -aş la numele de agent*, în SMFC, vol. I, 1959, pp. 77–84.

4. ***-ată***$_1$ (< lat. *-ata*, vezi *bucată, dată, vişinată* etc.) / ***-ată***$_2$ (din it. *-ata* < lat. *-ata*, vezi: *cantată, durată, levată, salată* etc.) / ***-adă*** (din fr. *-ade*, it., span., port. *-ade* < lat. *-ata*, vezi: *bravadă, limonadă, oranjadă* etc.)[320]
5. ***-atic***$_1$ (*-atec*) (< lat. *-aticus*, vezi: *sălbatic, zănatic, roşiatic, nebunatic* etc.) / ***-atic***$_2$ (din fr. *-atique*, it. *-atico*, cf. lat. *-aticus*, vezi: *catedratic, iniţiatic* etc.) / ***-aj*** (*-agiu*) (din fr. *-age*, it. *-aggio*, cf. lat. *-aticus*, vezi: *curaj, libertinaj, pasaj, vernisaj*; *adagiu, naufragiu, sufragiu*[321] etc.)
6. ***-ătate*** (*-etate*) (< lat. *-itas*, *-itatem*, vezi: *bunătate, drept(ă)tate, sănătate; golătate, molătate, pustietate, vietate* etc.) / ***-itate*** (*-etate*) (din fr. *-ité*, it. *-itate*, lat. *-itas* etc., vezi: *ebrietate, societate; modicitate, periodicitate, specificitate* etc.)
7. ***-ciune*** (*-ăciune, -iciune*) (< lat. *-a-tio*, *-i-tio*, *-onis*, vezi: *iertăciune, rugăciune, urăciune* etc.) / ***- iune*** (*-ciune, -giune, -şune*) (< lat. *-io*, *-ionis*, vezi: *minciună, păşune, tăciune*) / ***-ie, -iune*** (*-ion*) (din lat. *-io*, *-ionis*, fr. *-ion*, germ. *-ion*, it. *-ione*, rus. *-ия*, vezi: *circumspecţie, conjuncţie, deducţie, depresiune, satisfacţie* etc.)
8. ***-ea(uă)*** (< lat. *-ella*, vezi *căţeauă, nuia, ulcea, viţeauă* etc.) / ***-elă*** (din fr. *-elle*, it. *-ella* < lat. *-ella*, vezi: *acuarelă, cartelă, citadelă* etc.)
9. ***-easă*** (< lat. *-issa* < gr. *–ισσα*, vezi: *boiereasă, croitoreasă, împărătească* etc.) / ***-esă*** (din fr. *-esse*, it. *-essa*, cf. lat. *-issa*, vezi: *baronesă, ducesă, contesă* etc.)
10. ***-eaţă*** (*-eţe, -eţă*) (< lat. *-itia*, *-ities*, vezi: *dimineaţă, dulceaţă, greaţă; căruntеţe, frumuseţe* etc.) / ***-iţie*** (din fr. *-ice*, it. *-izia* < lat. *-itia*, *-ities*, vezi: *amiciţie, avariţie, calviţie, justiţie, miliţie* etc.)
11. ***-ină***$_1$ (< lat. *-ina*, vezi *găină, făină, rădăcină* etc.) / ***-ină***$_2$ (din fr. *-ine*, it. *-ina*, germ. *-in*, cf. lat. *-ina*, vezi: *figurină, regină, serpentină, ţarină* etc.)
12. ***-inte***$_1$ (< lat. *-entem*, vezi *fierbinte, părinte, putinte* etc.) / ***-inte***$_2$ (din lat. *-ens*, *-entis*, vezi *diriginte, preşedinte, sorginte* etc.) / ***-ent*** (din lat. *-ens*, fr., germ. *-ent*, rus. *-ент*, vezi *ardent, dependent, deponent, inteligent* etc.)
13. ***-inţă*** (< lat. *-entia*, vezi: *cuviinţă, credinţă, cerinţă, dorinţă* etc.) / ***-anţă*** (*-enţă*) (din fr. *-ance*, cf. lat. *-entia* / *-antia*), vezi: *creanţă, eleganţă, existenţă, vigilenţă*[322])
14. ***-iu*** (< lat. *-ivus*, vezi: *târziu, timpuriu, viu* etc.)[323] / ***-iv*** (din fr. *-if*, it. *-ivo*, lat. *-ivus*, rus. *-ив*, germ. *-iv*, engl. *-ive*, vezi: *abuziv, alternativ, cauzativ, tardiv*[324] etc.)
15. ***-mânt***[325]***, -minte*** (*-ământ, -emânt*) (< lat. *-mentum*[326], vezi: *acoperământ, jurământ, mormânt*; *osăminte, rugăminte* etc.) / ***-ment*** (*-ament, -ement,*

---

[320] Dubletele grupate în jurul lui *-at* şi *-ată* pot fi considerate împreună (vezi G. Pascu, *op. cit.*, s.v.), fiind, la origine, variante flexionare ale sufixelor gramaticale latineşti *-atus, -ata, -atum*.

[321] Georgeta Ciompec, *Sufixul -aj*, în SMFC, vol. I, 1959, pp. 41–64.

[322] Luiza Seche, *Sufixele -(a/e)nt; -(a/e)nţă*, în SMFC, vol. al II-lea, 1960, pp. 107–116.

[323] Fulvia Ciobanu, *Originea sufixului adjectival -iu*, în SMFC, vol. al VI-lea, 1972, pp. 69–82.

[324] Iorgu Iordan, *Sufixul românesc -iv*, în SCL, XI, nr. 2, 1960, pp.179–188. Vezi şi Mioara Avram, *Contribuţii la studiul derivării cu -iv*, în SMFC, vol. al IV-lea, 1967, pp. 87–111.

[325] Elena Carabulea, *Sufixele -mânt şi -ment*, în SMFC, vol.al V-lea, 1969, pp. 47–55.

[326] După G. Pascu, *op. cit.*, pp. 47–49, lat. *-mentum* s-a moştenit fie din sg., fie din pl. (*-menta*).

-iment etc.) (din fr. *-ment*, lat. *-mentum*, it. *-mento*, vezi: *firmament, fundament, regulament, testament* etc.)

16. ***-oare***$_1$[327] (< lat. *-orem*, vezi: *alboare, duroare, licoare, lucoare, lângoare, putoare* etc.) / ***-oare***$_2$ (din fr. *-eur*, cf. lat. *-orem*, vezi: *candoare, grandoare, splendoare* etc.)
17. ***-os***$_1$ (*-ios, -icios, -ăcios, -icos, -ăros, -uros, -tos, -ticos*) (< lat. *-osus*, vezi: *duios, fioros; mustăcios, prăfos, spumegos; sănătos, vârtos* etc.) / ***-os***$_2$ (*-ios, -uos*) (din fr. *-eux*, it. - *uoso*, vezi: *aspectuos, delictuos, dificultos* etc.)
18. ***-tor***$_1$, ***-toare*** (< lat. *-torius, -toria, -torium*, vezi: *ajutor, căsător, cuptor, băutor, dator, vânător, vânzător; lăutoare, sărbătoare* etc.) / ***-tor***$_2$ (cf. fr. *-toire*, it., sp., port. *-torio* < lat. *-torius*)
19. ***-ură***$_1$ (< lat. *-ura*, vezi: *arsură, băutură, coptură, strâmtură* etc.) / ***-ură***$_2$ (din fr. *-ure*, cf. lat. *-ura*, vezi: *turnură, uzură, candidatură, sulfură* etc.)[328].

III.9.2. Sunt ***dublete etimologice prefixale***[329] pătrunse prin moştenire şi împrumut următoarele:

1. ***a***$_1$- (*ad-*) (< lat. *ad-*, vezi: *acoperi, adăpa, adormi, aduce, aduna* etc.) / ***a***$_2$- (*ad-*) (din lat., fr., it. *ad-*, vezi: *acalmie, achita, acupla, adnota, adumbri* etc.)
2. ***cu-*** (*co*$_1$*-, con-, cun-*) (< lat. *con-*, vezi: *cutremura, comânda, (în)cunjura* etc.) / ***con-*** (*co*$_2$*-, com-*, cu origine multiplă latino-romanică, cf. lat. *con-*, vezi: *combate, complăcea, conlucra, consfătui, coechipier* etc.)
3. ***de***$_1$- (< lat. *de-*, vezi: *decura, depune, deştinge, deşidera* etc.) / ***de***$_2$- (din lat, fr., it. *de-*, vezi: *declama, denota, degusta, delega* etc.)
4. ***des***$_1$- (*dez-, de-*) (< lat. *dis-, di-*, vezi: *descoperi, despune, dezlega* etc.) / ***des***$_2$- (*dez-*) (din fr. *dés-*, cf. lat. *dis-*, vezi: *deshidrata, dezinteresa, dezorienta* etc.) / ***dis-*** (din lat., it., fr., germ. *dis-*, vezi: *diform, disoluţie, dispoziţie, distona* etc.)
5. ***în-*** (*îm-, n-*) (< lat. *in-*, vezi: *înfrânge, închina, întinde* etc.) / ***in-*** (*i-, im-*) (din fr., vezi: *imigra, impune, induce* etc.) / ***a-*** (*an-*) (din gr. *αv-*, ulterior şi prin fr., vezi: *anaciditate, anorganic, amoral* etc.) / ***an-*** (*am-*) (din fr., cf. lat. *in-*, vezi: *ambarcaţie, amplasa* etc.)
6. ***întru-*** (*într-*) (din *întru*, prep.< lat. *intro*, vezi: *întraripa, întrarma, întrauri*) / ***intro-*** (*întro-*) (din lat., fr., it. *intro-*, vezi: *introduce, intromisiune, introspectiv* etc.)
7. ***poi-*** (< lat. *post-*, vezi *poimâine*) / ***post-*** (din lat., fr. *post-*, vezi: *postbelic, postdata, postglacial* etc.)

---

[327] Magdalena Popescu-Marin, *Sufixele -oare şi -toare (-ătoare, -etoare, -itoare)*, în SMFC, vol. al III-lea, 1962, pp. 175–186.

[328] Ca exemplu de sufixe gramaticale care formează dublete etimologice, amintim perechea: ***-ez, -eaz-*** (< lat. *-izo, -izare*, vezi *botez, -ează, lucrez, -ează* etc.) şi ***-iz(a)*** (din fr. *-iser*, germ. *-isieren*, cf. lat. *-izo, -izare*, vezi Gabinschi, DDE, s.v.).

[329] Dubletele alcătuite din prefixe au fost selectate din FCLR, vol. al II-lea, 1978, în care se specifică, unde este cazul, calitatea lor de dublete etimologice. Spre ex.: „Prefixul ***con***$_2$ – (*co*$_3$-) este dubletul neologic al prefixului moştenit din latină ***cu-*** (*co*$_1$-, *con*$_1$-, *cum-*). Există chiar câteva dublete cu aceeaşi temă: *compara* şi *cumpăra, confunda* şi *cufunda, conveni* şi *cuveni*" (p. 68).

BCU CLUJ LIBRARY

8. ***pre*$_1$-** (*pri-, pră-, pe-*) (< lat. *per-, prae-*, vezi: *prelinge, preumbla, priveghea* etc.) / ***prea-*** (din vsl. *prea-*, vezi: *preagreşi, preamândru, preaslăvi* etc.) / ***pre*$_2$-** (latino-romanic, vezi: *prefață, prenume, prejudecată, prevedea* etc.) / ***per-*** (din lat., fr., germ. *per-*, vezi: *perfora, perjur, perlucid, permuta* etc.) / ***par-*** (din fr. *par-*, moştenit din lat. *per-*, vezi: *parveni, parjur, parcurge* etc.)
9. ***ră-*** (*re-*) (< lat. *re-*, vezi: *răpune, răsuna, revărsa, răposa* etc.) / ***re-*** (*ră-, ri-, r-*) (latino-romanic, vezi: *recompensa, reduplica* etc.)
10. ***s-*** (*z-, să-*) (< lat. *ex-*, vezi: *scădea, zbate* etc.) / ***ex-*** (*e-, es-*) (latino-romanic, vezi: *elibera, extinde, enerva, expatria* etc.)
11. ***stră-*** (*stre-, stra*$_1$*-, stro-*) (< lat. *extra-*, vezi: *străbate, strămuta, străpune* etc.) / ***extra-*** (*estra-, stra*$_2$*-, extr-, extro-*) (din lat., fr., it. *extra-*, vezi: *extrabugetar, extracelular, extrafin* etc.)
12. ***sub*$_1$-** (*su*$_1$*-*) (< lat. *sub-*, vezi: *sughița, supune, supleca, sumța* etc.)[330] / ***sub*$_2$-** (*su*$_2$*-, subt-, sup-, suc-, sus-*) (din lat., fr., vezi: *surâde, subscrie, succesor* etc.)
13. ***tră-*** (*tre-, tri-*) (< lat. *trans-*, vezi: *trăda, trimite*) / ***trans-*** (*tranz-, tra-*) (din lat., fr. *trans-*, vezi: *transborda, transliterație, travesti* etc.) / ***tra-*** (din lat., fr. *tra-* vezi: *traduce, trafora, travesti*) / ***tre-*** (vezi *tresălta, tresări*, calcuri după fr.)[331].

III.10. Dublete lexicale moştenite şi calchiate. O altă modalitate de creare a dubletelor etimologice lexicale este calcul lingvistic. Copierea unor sensuri neologice, mai ales din limba franceză, a dus, pe lângă îmbogățirea semantică a multor cuvinte moştenite, şi la diferențieri de ordin morfematic (în interiorul aceleiaşi clase lexico-gramaticale sau prin intermediul conversiunii). Acest fapt a determinat, în consecință, o reorganizare pe plan lexicologic, respectiv crearea de noi cuvinte.

III.10.1. Trecerea de la o parte de vorbire la alta (de regulă de la adj. la subst.) sub influența unui corespondent extern, dublată de copierea sensului modelului, reprezintă un **calc lexico-gramatical.** Sub influența fr. *blanc, blanche* (adj. şi subst.), adj. moştenit ***alb, -ă*** a dobândit, pe de o parte, sensurile de „conservator, contrarevoluționar" şi, pe de altă parte, valoarea gramaticală de substantiv masculin[332]. Prin acelaşi procedeu mixt, urmând modelul fr. *gros*[333] (adj. şi subst.), adj. moştenit ***gros, -ă*** face pereche omonimică cu subst. neutru ***gros*** „partea cea mai însemnată (a unei oştiri) adunată la un loc; majoritate". De asemenea, calcul lexico-gramatical determină crearea unui sextet etimologic combinat (moştenit/creat pe cale internă /împrumutat/calchiat) în jurul adj. ***drept, -ă*** (< lat. *directus, -a*). Astfel, după fr. *droit*, s.m., limba română s-a îmbogățit cu un nou cuvânt ***drept, drepturi,*** s.n.: „totalitatea regulilor şi normelor juridice care

[330] În FCLR, vol. al II-lea, 1978, s.v., este discutat un singur prefix *sub-*, cu etimologie multiplă (?!). În realitate, este vorba de două omonime prefixale, unul moştenit şi altul împrumut neologic, cu origine multiplă (latină şi franceză).
[331] Pentru originea dubletelor etimologice prefixale, vezi cap. *Originea prefixelor româneşti* de Mioara Avram, în FCLR, vol. al II-lea, 1978, pp. 300–304.
[332] În DA, s.v. *alb*, cu mențiunea *împrumut* (de sens, n.n.).
[333] *Ibidem*, s.v.

reglementează relațiile sociale dintr-un stat". Alături de acesta, sub influența aceluiași fr. *droit*, trebuie considerat o altă unitate lexicală și subst. ***drept***, sing. tant.: „știință sau disciplină care studiază dreptul". În sfârșit, subst. feminin articulat ***dreapta***, sing. tant., cu sensuri neologice (în box, la curse automobilistice, în politică) este calchiat după fr. *droite*, substantivizat din forma de feminin a adj. *droit, -e*. Așadar, se poate considera că există în limba română următoarele omonime și paronime etimologice: ***drept, -ă***, adj. (< lat. *directus, -a*), ***drept***, adv., prep. (obținute prin conversiune din adj.), ***drept, -uri***, s.n. (după fr. *droit*, s.m. < lat. *directum*, substantivizat din forma de neutru singular a adj.), ***drept(ul)***, s.n. sing. tant. (după fr. *droit*, s.m. < lat. *directum* „ceea ce este drept"), ***dreapta***, s.f. art. (după fr. *droite*, s.f., din *droit*, contr. *gauche*)[334] și ***direct***, adj., adv. (din fr. *direct*, lat. *directus, -a*).

Alături de adj. participial vechi ***dat, -ă*** (< lat. *datus, -a*), este atestat în secolul al XIX-lea paronimul (omonimul parțial) ***dată, -e***, s.f. (la pl. „fapte stabilite științific, elemente care constituie punctul de plecare în cercetarea unei probleme, în luarea unei hotărâri etc."), calc lexico-gramatical[335] după fr. *donnée*, s.f. În jurul adj. ***dat$_1$, -ă$_1$*** se grupează, astfel, prin modalități diverse de evoluție, o numeroasă familie lexicală și etimologică, reductibilă la același etimon (lat. *datus, -a, -um*): ***dat$_2$***, s.n. sing. tant. (faptul de a da, punctul de plecare al unui raționament, soartă), ***dat$_3$, -uri***, s.n. (boală atribuită vrăjilor), ***dată$_2$***, s.f. sing. tant. (soartă, obicei), ***dată$_3$, dăți*** s.f. (momentul unei întâmplări, oară), cuvinte vechi create pe cale internă (prin conversiune), în contexte specifice, din participiul (adjectival) moștenit; ***dată$_4$, date*** s.f. (calendaristică, eveniment istoric important), împrumutat din fr. *date* (< mlat. *data littera, data charta*), ***data***, s.n. (lucrurile cunoscute, date care stau la baza unui raționament, a unei cercetări etc.), împrumutat din lat. *data* (pluralul neutru al lui *datus, -a, -um*); în sfârșit, ***dată$_5$, date***, s.f., calchiat după fr. *donnée*, s.f. (cu folosiri specializate în matematică, statistică, psihologie, informatică etc.)[336].

În ceea ce privește substantivul ***dată$_5$, date***, pentru sensul, astăzi la modă, din informatică ar trebui indicat, alături de fr. *donnée*, și engl. *data*, pl. (< lat. *data*, pl. n. al

---

[334] În Alain Rey, DHLF, s.v., apar trei unități lexicale: 1. ***droit$_1$, -te***, adj. (< lat. *directus*). 2. ***droit$_2$, -te***, adj. și subst. (din ***droit$_1$***). 3. ***droit$_3$***, s.m. (< lat. *directum*, neutru substantivizat din adj. *directus, -a, -um*).

[335] Th. Hristea, *Tipuri de calc în limba română*, în LL, XLII, Vol. III–IV, 1997, p. 24. Autorul mai include, în seria exemplelor de calc lexico-gramatical, substantivele ***ținută*** (după fr. *tenue* < *tenir* < lat. pop. **tenire*, clas. *tenere*), alături de adj. part. ***ținut, -ă*** (vezi ***a ține*** < lat. *tenere*) și ***eu***, art. ***eul*** (după fr. *le moi*, eventual după germ. *das Ich*), alături de pron. moștenit ***eu*** considerând, pe bună dreptate, „că ne aflăm în fața unui caz cu totul special de omonimie" (p. 25).

[336] În DEX$_2$, s.v. nu apare s.n. *data*. Sensurile calchiate ale lui ***dată$_5$***, pl. ***date*** apar trecute unele sub ***dat$_1$, -ă***, adj., s.f. („fapte stabilite de știință..."), altele sub ***dată$_4$, date***, s.f. („fiecare dintre numerele, mărimile, relațiile etc. care servesc pentru rezolvarea unei probleme..."). O asemenea apreciere este eronată cel puțin din perspectivă semantică: sensurile prezentate (ca și valoarea de s.f.) se datoresc calcului după fr. *donnée* și nicidecum unei simple evoluții interne a participiului sau, mai grav, unui împrumut din franceză. Aceste omonime etimologice sunt corect tratate lexicografic și lexicologic în CADE, s.v.: ***dată, dăți*** (vezi ***dat***); ***dată***, s.f. „lucru cunoscut care servește ca punct de plecare la un raționament, la dezlegarea unei probleme, noțiune fundamentală" (***dat***, creat după fr. *donnée*); ***dată, date***, s.f. „timpul precis când s-a făcut sau urmează să se facă un lucru" (fr. *date*). În TRDW, s.v. ***dată, date***, s.f., se indică, pentru sensul temporal, fr. *date*, iar pentru cel de „informații", fr. *donnée*. Idem, în CDER, s.v.

lui *datum*). Prezența etimonului englez la plural impune și în română folosirea lui ca plurale tantum, atestată ca atare în limbajul de specialitate: *baze* (*sau bănci*) *de date, prelucrarea datelor, citirea datelor de intrare* (*de către un program*), *transmitere de date, căutare de date, structuri de date, algoritmi de sortare a datelor, algoritmi de compresie* (*comprimare*) *a datelor, codificarea și decodificarea datelor, interpretarea datelor* (*obținute din experimente*), *pierdere de date, ansamblu de date, elaborare electronică a datelor, recuperare a datelor, tratament, gestiune a datelor* etc. Multe dintre acestea sunt traduceri ale sintagmelor echivalente din franceză și, mai ales, din engleză, prin definiție limba de bază a informaticii.

Alte exemple din aceeași serie mai sunt: ***larg, -ă***, adj. (< lat. *largus, -a*) și ***larg,*** s.n. (largul mării) (cf. fr. *large*, id. < lat. *largus*)[337]; ***plin, -ă***, adj. (< lat. *plenus, -a*) și ***plin, -uri***, s.n. (cf. fr. *plein*, s.m. < adj. *plein* < lat. *plenus*); ***surd, -ă***, adj. (< lat. *surdus, -a*) și ***surdă***, s.f. (becațină) (cf. fr. *bécassine sourde* < lat. *surdus, -a*)[338].

III.10.2. Prin ***calc lexical de structură semantică***, subst. ***fus, fuse***, neutru (< lat. *fusus*) a copiat sensuri noi (anat., tehn., arhit., marin., matem.) după fr. *fuseau*, cu aceeași origine (din vfr. **fus* < lat. *fusus*), specializându-se, prin pl. ***fusuri***, ca o unitate lexicală diferită de prima, morfologic și semantic. Subst. moștenit ***cap$_1$, capete*** are ca dublet neologic obținut prin același tip de calc subst. masc. ***cap$_2$, capi*** (după fr. *chef* < lat. *caput*)[339]; subst. ***car$_1$, care***, neutru (< lat. *carrus*; cf. fr. *char* < lat. *carrus*) are ca dublet etimologic pe ***car$_2$, caruri***, „piesă cilindrică mobilă la mașina de scris...", calchiat după engl. (*typewriter*) *carriage*, fr. *chariot*, ambele substantive polisemantice. Un exemplu interesant îl constituie subst. ***timp***, moștenit din lat. *tempus*. După DOOM, s.v., în limba română actuală[340] există trei cuvinte: ***timp$_1$, -i***, s.m. (fază a unei mișcări, a ritmului); ***timp$_2$***, s.n., sing. tant. (formă de existență a materiei, stare a atmosferei) și ***timp$_3$, -uri***, s.n. (interval; categorie gramaticală). Prin modificarea genului și a sensului, după fr. *temps*, substantivul masculin trebuie considerat, alături de neutrul moștenit, o altă unitate lexicală. În ceea ce privește substantivul neutru abstract ***timp***, forma de sing. tant. îi probează, de asemenea, caracterul de cuvânt de sine stătător. Asemănătoare este și situația lui ***sare***, s.f. (< lat *sal/e/m*), considerat în dicționarele explicative cu un pl. ***săruri$_1$*** (chim.) față de ***săruri$_2$*** s.f. pl. tant. (amoniac). Pluralul ***săruri$_1$***, însă, apare aproape exclusiv în unități frazeologice neologice calchiate după franceză[341]: *săruri minerale, alcaline, acide, biliare, naturale* etc., ceea ce este un argument pentru raportarea lui la un model francez (calc semantic după *sel*, pl. *sels*). Tot un calc neologic (după fr. *sels*[342]) este și forma ***săruri$_2$***. Dacă la sensurile neologice se poate folosi fie singularul, fie pluralul (***sare,***

---

[337] Vezi CDER, s.v.

[338] În cazul lui *surdă*, s.f., este dificil de spus în ce măsură ne aflăm în prezența unui calc sau a unui împrumut.

[339] Cu sensul de „căpetenie, șef, conducător", *cap* a avut, inițial, plural neutru (*capete*). Pl. masculin *capi* este atestat, cu același sens, în secolul al XIX-lea (vezi DA, s.v.).

[340] În trecut, cele mai multe valori ale lui *timp* oscilau între neutru și masculin, vezi DLR, s.v. Astăzi, variantele flexionare de gen s-au specializat semantic, devenind cuvinte diferite.

[341] Pentru calcul frazeologico-gramatical, vezi Th. Hristea, *art. cit.* (1997), p. 27.

[342] Vezi LEXIS, s.v.: N.m. pl. „Sels volatils que l'on fait respirer à une personne évanouie pour la faire revenir à elle (il s'agit de sels d'ammonium").

săruri$_1$), în schimb *sare* cu sensul vechi, alimentar, nu se foloseşte decât la singular, iar cu sensul de „lichid pentru trezire din leşin" se foloseşte exclusiv la plural. După părerea noastră, se poate vorbi în acest caz chiar de un triplet etimplogic: *sare*$_1$ (sing. tant.) (< lat. *sal, salis*) / *sare*$_2$, *săruri*$_2$ (cu ambele forme de număr) (după fr. *sel*$_2$, pl. *sels*, din *sel*$_1$< lat. *sal, salis*) / *săruri*$_3$ (pl. tant.) (după pl. *sels*, sg. *sel*$_1$).

Alături de aspectele formale şi semantice prezentate mai sus, se poate aduce în discuţie şi faptul că în principalele dicţionare ale altor limbi romanice (franceză, italiană etc.), cele mai multe dintre cuvintele discutate sunt tratate ca unităţi de sine-stătătoare (e vorba, mai ales, de acele exemple în care se obţin substantive din forme flexionare de gen ale unor adjective latineşti).

În ceea ce priveşte posibilitatea de îmbogăţire a vocabularului prin calc de structură semantică, Paula Diaconescu consideră că, în situaţia în care cuvântul supus calculul semantic a dobândit sensuri foarte diferite de la modelul său polisemantic, se poate vorbi de scindarea primului în două omonime[343]. După părerea autoarei, verbul ***abate(re)*** (< lat. *abattere*), cu sensurile curente de „a scoate ceva din direcţia apucată" şi „a se opri undeva din drum", s-a scindat în două unităţi lexicale diferite preluând (prin calc semantic, după fr. ***abattre*** < lat. *abattere*), sensul de „a doborî", foarte diferit de sensurile verbului românesc moştenit. Dimpotrivă, Mioara Avram (*Mijloace morfologice...*, p. 326) consideră că „naşterea omonimiei din polisemie pe calea dezvoltării semantice este un fenomen nedemonstrat încă în limba română". În ceea ce ne priveşte, socotim mai prudentă următoarea formulă: calcul semantic produce dublete etimologice numai dacă adaosul de sens (provenit, de regulă, de la un model străin cu aceeaşi etimologie) este sprijinit şi completat de o modificare de ordin morfologic (forme diferite de gen şi număr, forme de singulare, respectiv plurale tantum etc.). În cazul calculul lexico-gramatical, trecerea de la o parte de vorbire la alta (după un model extern) reprezintă, alături de adaosul de sens, un argument suplimentar pentru considerarea elementelor lingvistice respective ca nişte cuvinte diferite.

III.10.3. În sfârşit, unele verbe active (tranzitive) moştenite au corespondente reflexive (intranzitive) după modele slave, obţinute prin **calc gramatical**: ***a cădea*** (< lat. *cadere*) şi ***a se cădea*** (după bg. *naďa ce*), ***a jura*** (< lat. *jurare*) şi ***a se jura*** (după vsl. *klęti sę*), ***a ruga*** (< lat. *rogare*) şi ***a se ruga*** (după sl. *moliti sę*)[344] etc.

III.10.4. Cele mai multe dintre afixele care formează dublete etimologice împreună cu afixe sau cuvinte moştenite au apărut în română şi prin calc lingvistic. Prin calchierea unui cuvânt cu o structură analizabilă (în cazul nostru derivat) se traduce, simultan, şi afixul cu ajutorul căruia cuvântul respectiv a fost format. În general, afixele derivative care nu sunt moştenite provin din două sau mai multe surse prin împrumut şi prin calc (etimologie multiplă mixtă). În această situaţie se află prefixele: ***de-*** (după fr., it.

---

[343] *Omonimia şi polisemia,* în *Probleme de lingvistică generală*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei, 1959, pp. 137–138.

[344] Ultimul exemplu reprezintă un calc gramatical combinat (morfologic şi sintactic). Pentru detalii, vezi Th. Hristea, *Probleme de etimologie*, p. 174.

de- < lat. *de-*), ***des-*** (după fr., it. *des-*), ***în-*** (după fr. *en-* < lat. *in-*), ***între-*** (după fr., germ., it., lat., rus.) etc.

În concluzie, se poate observa că prin diverse tipuri de calc lingvistic (lexical de structură semantică, gramatical, lexico-gramatical) se obțin în limba română noi unități lexicale, cu sensuri şi forme gramaticale specifice comparativ cu termenul moştenit corespondent. Ele sunt, în special, omonime etimologice parțiale (diferențiate mai ales prin plural). În acelaşi timp, însă, unele stabilesc, față de cuvântul de bază, dar şi între ele, relații de paronimie etimologică (***dată***$_1$, adj. feminin sg. şi ***dat***$_3$***, -uri***, s.n.; ***dată***$_3$***, dăți***, s.f., ***dată***$_4$***, date,*** s.f. şi ***data***, s.n. etc.).

III.11. Dublete exclusiv împrumutate. Dublete lexicale. O categorie foarte bogată de dublete etimologice, care interesează mai ales limba contemporană, este cea alcătuită din două sau mai multe elemente lingvistice împrumutate şi care nu au corespondent moştenit. Perspectivele de clasificare a acestor dublete sunt multiple:

1) din punctul de vedere al tipului de unități lingvistice: a) dublete lexicale; b) dublete lexico-afixoidale; c) dublete afixale; d) dublete lexico-afixale;
2) din punctul de vedere al familiilor de limbi din care provin: a) romanice; b) germanice; c) slave şi de alte origini; d) categorii mixte;
3) din punctul de vedere al sursei: a) dublete cu etimologie imediată comună; b) dublete cu etimologie îndepărtată comună (dacă ne raportăm la greacă şi latină, în primul rând, dar şi la arabă, slava comună, celtică etc.);
4) din punctul de vedere al formei fonetice şi al flexiunii etimonului lexical: a) dintr-o singură formă flexionară; b) din forme flexionare diferite ale aceluiaşi etimon; c) din variante (atestate sau neatestate), din transcrieri modificate sau din forme articulate (vezi araba) ale etimonului primar sau intermediar; d) mixte;
5) după tipul de etimologie: a) dublete cu etimologie unică; b) cu etimologie multiplă; c) mixte;
6) din perspectiva registrului stilistic: a) dublete literare; b) regionale; c) populare; d) mixte;
7) din punct de vedere semantic: a) dublete sinonimice; b) omonimice; c) paronimice; d) mixte;
8) din punct de vedere morfologic, cu trimitere, de asemenea, la dubletele lexicale: a) dublete substantivale [a$_1$) nume comune; a$_2$) nume proprii; a$_3$) mixte;] b) adjectivale; c) verbale; d) mixte.

În lista de dublete lexicale exclusiv împrumutate se pot observa câteva situații care privesc raportarea la etimonul comun în limba sursă (primară sau intermediară):

1) Termenii dubletului sunt împrumutați din aceeaşi limbă:

a) din acelaşi etimon (direct), respectiv din franceză, italiană etc.:

a$_1$) – în limba sursă directă, etimonul poate fi tratat lexicografic ca un cuvânt polisemantic, diferențiat în română flexionar în două unități lexicale de sine stătătoare;

a_2) – în limba sursă pot fi considerate două etimoane diferite (omonime), provenind unul din celălalt;

b) din etimoane directe diferite aparținând aceleiași limbi, de regulă un termen moștenit și altul pătruns pe cale savantă (vezi dubletele romanice).

2) Termenii dubletului pot fi împrumutați în română din etimoane directe diferite din limbi diferite:

a) din fr. (< lat./gr. etc., moștenit sau împrumutat), rus., engl., it., germ. etc. (< lat./gr. etc., moștenit sau împrumutat);

b) din fr. (< lat./gr. etc., moștenit sau împrumutat), rus., engl., it., germ. etc. (ultimele împrumutate din fr., spre ex.).

Limbile greacă și latină sunt cele mai importante furnizoare de asemenea dublete etimologice în limba română. De regulă, cuvintele au fost împrumutate din greacă în latină și de aici s-au moștenit sau/și au fost împrumutate în limbile romanice, pătrunzând, exclusiv prin împrumut, și în diverse limbi neromanice. Cuvintele grecești (mediate sau nu prin latină) și cele latinești, o dată intrate în alte limbi, au circulat din unele în altele, modificându-și mai mult sau mai puțin forma și sensul. Față de etimonul greco-latin, și-au schimbat semnificativ forma cuvintele moștenite în limbile romanice, care au parcurs etapele de evoluție și legile fonetice specifice fiecărei limbi în parte.

Vom prezenta, în continuare, exemple de dublete și triplete etimologice lexicale exclusiv împrumutate și care și-au păstrat, prin raportare la etimoanele directe, categoria gramaticală, cu fireşti variații de adaptare pe teren românesc în ceea ce privește genul. Ca și la categoria moștenit / împrumutat, pentru limba română am avut ca dicționare de referință DA/DLR, DEX_2 și NDN, notate explicit atunci când există diferențe categorice de interpretare etimologică sau când reprezintă unica sursă de atestare lexicografică. Eventualele atestări, precizări și completări necesare aduse de alte surse (CDER, CADE, DILR, TRDW etc.) au fost indicate prin intermediul notelor de subsol.

1. ***abanos***, s.m. Din tc. *abanoz* (< ar. *abanus* < gr. *'έβενος*) / ***eben***, s.n. „varietate de lemn tare, decorativ, obținută din arbori exotici, în special din abanos". Din fr. *ébène* (< lat. *ebenus*, gr. *'έβενος*), lat. *ebenus* (< gr. *'έβενος*).
2. ***abate***, s.m. Din it. *ab(b)ate* (< mlat. *abbate(m)* < gr. *ἀββᾶς*)[345] / ***áv(v)a***, s.m. (Înv., bis.) (Rar, numai în legătură cu numele proprii) „tată, părinte, abate". Împrumut literar din gr. *ἀββᾶς* „abate" (DA)
3. ***acaț***, s.m. (Reg.) „salcâm". Din magh. *akác* (< lat. *acacia*). / ***acacia***, s.f. „arbori sau arbusti tropicali din familia leguminoaselor". Din lat. *acacia*, fr. *acacia*.
4. ***accent***, s.n. Din fr. *accent*, lat. *accentus*. / ***accentus***, s.n. „recitativ liturgic, silabic, pe un singur ton". Din lat. *accentus* (NDN).
5. ***acmee***, s.f. „apogeu, punct culminant; fază în care o boală atinge intensitatea maximă". Din fr. *acmé* (< gr. *'ακμή* „parte ascuțită a unui obiect; fig. punct critic al unei maladii") / ***acnee***, s.f. Din fr. *acné* (< engl. *acne* < lat. sav. *acne* < gr. tard. *'ακνή*, transcriere greșită pentru *'ακμή*)[346]
6. ***adjutant***, s.m. „aghiotant; (Ieșit din uz) grad pentru personalul aviatic (...); cel mai mare grad de subofițer". Din fr. *adjudant* (DEX_2); din germ. *Adjutant*

[345] Etimologia franțuzească propusă în DA, s.v. *abate*, nu se justifică.
[346] Vezi Alain Rey, DHLF, s.v.

(< lat. *adjutans, -ntis*) (NDN)[347] / ***aghiotant***, s.m. „adjutant". Din rus. *адюмант* (< germ. *Adjutant*).

7. ***afion***, s.n. „suc cu proprietăți narcotice, extras de obicei din macul de grădină; plantă din care se extrage acest suc." Din ngr. *'αφιώνι* (< tc. *afyon*), tc. *afyon* (< ar. *afiun* < gr. *'όπιον*) / ***opiu***, s.n. Din fr. *opium*, lat. *opium* (< gr. *'όπιον*).
8. ***agonisi***, vb. Din mgr. *ἀγωνίζο, ἀγωνίζομαι.* / ***agoniza***, vb. Din fr. *agoniser* (< lat. bis. *agonizare* < gr. *ἀγωνίζο*)
9. ***alarmă***, s.f. Din fr. *alarme* (< it. *all'arme*) / ***larmă***, s.f. Din magh. *lárma* (< austr. *Larme* < it. *all'arme*). Cf. germ. *Alarm* (< it. *all'arme*).
10. ***alcade***, s.m. „magistrat municipal în Spania". Din fr. *alcade* (< span. *alcalde*) (DEX_2); din fr. *alcade*, span. *alcalde*, cf. ar. *al-qadi*[348] „judecător" (NDN) / ***cadiu***, s.m. „judecător musulman". Din tc. *kadi* (< ar. *qadi*). Cf. n. pr. ***Cadiu***[349].
11. ***alcazar***, s.n. „palat fortificat foarte ornamentat, de origine maură, construit în Evul Mediu în principalele orașe spaniole". Din fr. *alcazar* (< span.), span. *alcazar* (< ar. *al-qasr* „fortăreață" < lat. *castrum*) / ***castru***, s.n. Din lat. *castrum*.
12. ***alchimie***, s.f. Din fr. *alchimie*, lat. *alchemia* (< ar. *al-kimiya* „chimie") / ***chimie***, s.f. Din fr. *chimie*, lat. *chimia, chymia*[350].
13. ***amirá, -ale***, s.m. „emir, principe oriental". Din ngr. *'αμιρᾶσ* (< ar. *'amīr*) (DA)[351]. / ***amiral***, s.m. Din fr. *amiral* (< ar. *'amīr*)[352] / ***emir***, s.m. Din fr. *émir* (< ar. *'amīr* „prinț, comandant")
14. ***anafóră***, s.f. „procedeu stilistic". Din fr. *anaphore* (< gr.), lat. *anaphora* (< gr. *ἀναφορά*) / ***anáfură***, s.f. „pâine sfințită". Din slavon. *(a)nafora* (< mgr. *ἀναφορά*) / ***anaforá, -ale***, s.f. „raport scris adresat domnitorului; proclamație a domnitorului (sec. XVIII-XIX)". Din ngr. *ἀναφορά*[353].

---

[347] Dintre cele două propuneri, numai proveniența din germană susține calitatea de dublete a celor două cuvinte. Fr. *adjudant* se explică prin span. *ayudante* care, la rândul său, este un derivat din lat. *adjutare*. În DA, CDER, CADE, SDLR s.v., *adjutant* și *aghiotant* sunt considerate variante etimologice. În DILR, s.v. *adiutant*, s.m. Din pol. *adjutant*, rus. *адюмант* (pol., rus. < germ. *Adjutant* < lat. *adjutans, -tis*).

[348] Particula *al-* înaintea unui substantiv reprezintă în arabă articolul, așadar un element flexionar și nonderivativ.

[349] Pentru calitatea de nume propriu, vezi Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

[350] Etimonul latinesc este considerat în Alain Rey, DHLF, s.v., „dublet morfologic și semantic al lui *alchimia*". Lat. *chimia* a fost extras din *alchemia* (prin eliminarea art. arab *al-*).

[351] Vezi și CDER, s.v. Deși pune în evidență originea unică a lui *amira*, *amiral* și *emir*, Ciorănescu nu le numește dublete.

[352] Etimonul fr. *amiral* a suscitat diverse discuții și ipoteze, ceea ce face nesigură calitatea sa de dublet în seria amintită.

[353] În CDER, s.v. apar trei forme: *anáfură* / *anaforá* / *anafóră*, din a căror explicație etimologică (dealtfel, destul de confuz formulată) rezultă considerarea lor ca variante. În realitate, argumente etimologice, semantice și formale indică trei unități lexicale diferite cu origine indirectă unică greacă. În DA, s.v., apar ca dublete explicite *anaforá, -ale* și *anafură*.

15. ***analoghie***, s.f. „raport, proporție, repartiție proporțională; analogie; impozit". Din ngr. *ἀναλογία*. / ***analogie,*** s.f. Din fr. *analogie*, lat. *analogia* (< gr. *ἀναλογία*).
16. ***apertură,*** s.f. (Fon.) „grad de deschidere a canalului fonator; (Anat.) grad de deschidere a unei cavități; (Fot.) unghiulație". Din fr. *aperture* (< lat. *apertura*) / ***uvertură***, s.f. (Muz.) „compoziție muzicală concepută ca introducere la o operă etc. sau ca o lucrare independentă". Din fr. *ouverture* (< lat. pop. **opertura*, clas. *apertura*)
17. ***apotecă***, s.f. (Reg.) „farmacie". Din germ. *Apotheke* (< mlat. *apotheca*, cf. gr. *ἀποθήκη* „cămară, pivniță") / ***aptică***, s.f. „farmacie, spițerie". Din ucr. *аптика* (< germ. *Apotheke*)[354] / ***bodegă***, s.f. Din germ. *Bodega* (< span. *bodega* < mlat. *apotheca* < gr. *ἀποθήκη*) / ***butic***, s.n. Din fr. *boutique* (< vprov. *botica, -ga* < gr. *ἀποθήκη*) / ***pătică*** (***potică***), s.f. (Reg.) „farmacie". Din magh. *patika* (< germ. *Apotheke* sau direct din mlat. *apotheca, apothica*) .
18. ***arab***, s.m. Din fr. *arabe,* lat. *arabus*. Cf. n. pr. ***Arabu*** / ***arap***, s.m. „persoană care face parte dintr-o populație africană negroidă; (Pr. ext.) om cu pielea și părul de culoare neagră; arab". Din bg. *арап*, sb. *arap*, *harap,* rus. *арапъ*, vsl. *arapinъ*, ngr. *'αράπης*. Cf. n. pr. ***Arapu***, ***Harap(u)***, n. top. ***Harapul***.
19. ***arendă,*** s.f. Din rus. *аренда* (< pol.), pol. *arenda* / ***orândă,*** s.f. „cârciumă". Din ucr. *оренда* (< pol. *arenda*[355]).
20. ***arhon*** (var. *arhonda*), s.m. (Înv.) „titlu de politețe cu care se adresa cineva unui boier". Din ngr. *'άρχων*. / ***arhonte***, s.m. „unul dintre magistrații care guvernau timp de un an în republica veche a grecilor". Din fr. *archonte* (< gr.), lat. *archon, -ntis* (< gr. *'άρχων*)
21. ***aromatic, -ă,*** adj. Din fr. *aromatique*, lat. *aromaticus*, *-a* / ***aromatico***, adj. (În s. comp. *calamo-aromatico*) „plantă din familia araceelor, obligeană". Din it. */calamo/ aromatico* (< lat.)[356]
22. ***arsenal,*** s.n. Din fr. *arsenal* (< it. *arsenale* < gr. biz. *'αρσηνάλης* < ar. *al-sina'a*)[357] / ***arsana,*** s.f. (Înv.) „debarcader" Din ngr. *αρσενας* „arsenal" (< ar. *dârsanah,* cf. it. *arzana*, id.)[358] / ***tersana*** (var. *tarsana*), s.f. (Înv.) „șantier naval unde se construiesc și se repară navele de război". Din tc. *ters(h)ane* (< pers.)[359]

---

[354] Vezi DILR, s.v.

[355] În DA, s.v. *arendă*: Cfr. dubletul *orândă*. În ciuda acceptării unei semnificații diferite, *orândă* apare în CDER, s.v. ca simplă variantă regională cu fonetism rutean. Cei doi termeni sunt considerați în DILR (s.v. *arendă*) ca variante etimologice: din mlat. *arenda*, magh. *árenda*, ucr. *оренда*.

[356] Vezi DILR, s.v.

[357] Vezi NDEH, s.v. În BW, DELF, s.v., cuvântul este un împrumut, prin gr. *'αρσηνάλης* (< ar. *dârsinâ'a*) din veneț. *arzaná*. În Alain Rey, DHLF, s.v., apare ar. *dar('as)san'a*. De la sensul originar de „casă unde se construiește", s-a ajuns la „loc unde se construiesc și se repară navele (de război)", „loc unde acostează navele", „loc unde se fabrică armele și muniția de război", „depozit de arme" și, prin metaforă, „ceea ce furnizează mijloace de atac sau de apărare (arsenalul legilor)".

[358] Vezi DA, s.v. În CDER, s.v. *arsenal*, *arsana* este considerat variantă învechită (din mgr. *'αρσάνα* sau *'αρσενᾶς*).

[359] Vezi calitatea explicită de dublete în CDER, și, pentru primele două, în DA, s.v.

23. ***ascet,*** s.m. Din fr. *ascète* (< gr. *'ασκητής, -ικος,* cf. lat. *asceticus*)[360] / ***schit,*** s.n. Din slavon. *skitъ* (< ngr. *σκήτη* < mgr. *'ασκητης*)
24. ***aster,*** s.m. „plantă erbacee decorativă (...); pop. steluță". Din fr. *aster* (< lat. *aster, astrum*) (NDN) / ***astru,*** s.n. Din fr. *astre*, lat. *astrum*.
25. ***ataman,*** s.m. „căpetenie de cazaci; şef al unei echipe de pescari". Din rus. *атаманъ*, ucr. *атаманъ* (< vpol. *wataman*). Cf. n. pr. ***Ataman(u)*** / ***hatman,*** s.m. Din pol. *hetman* (< germ. *Hauptmann*)[361] / ***vătăman,*** s.m. (În evul mediu, în Moldova) „conducător al obştii dintr-un sat liber; reprezentant al stăpânului de pământ dintr-un sat aservit". Din rus., ucr. *атаманъ* (var. dial. *ватаманъ*). Cf. pol. *wataman*. Cf. n. pr. ***Vătăman(u)***, ***Vataman(u)***, ***Vatman(u)***.
26. ***auguriu*** (var. *augur*), s.n. Din lat. *augurium* (DA)[362]. / ***ogur,*** s.n. „piază bună sau rea; noroc". Din tc. *oghur* (< mgr. *αγούρι* < lat. *augurium*)[363]
27. ***babalâc,*** s.m. Din tc. *babalyk* „moşneag" / ***băbăluc,*** s.m. (Reg., în expresia: *din băbăluc, babaluc*) „din moşi-strămoşi, din vechime". Din sb. *babaluk* „moş şi socru" (< tc. *babalyk*)
28. ***bancă***$_1$, s.f. „piesă de mobilier". Din fr. *banc*$_1$, id. [< lat. pop. *bancus* < germ. **bank(i)*] (DEX$_2$); din fr. *banc*, germ. *Bank* (NDN); din it. *banca* (< germ. **bank/a/*), germ. *Bank* (DA). / ***banc***$_1$, s.n. (~ de nisip, de peşti, de scoici etc; ~ de gheață, de ceață; ~ de tâmplărie, de probă; „banchetă la ambarcații mici"). Din fr. *banc*$_2$, id. (< *banc*$_1$). / ***banc***$_2$, s.n. „numele unui joc de cărți; scurtă anecdotă; pr. ext. minciună". Din germ. *Bank* (DEX$_2$, NDN); din fr. *banque* (< it. *banca*) (DA). / ***bancă***$_2$, s.f. („instituție financiară": ~ de emisiune, bilet de ~; ~ de organe, ~ de date, ~ de informații; „sumă de bani, la unele jocuri de cărți, pe care bancherul o ține în fața lui spre a plăti câştigurile celorlalți jucători"). Din it. *banca*, fr. *banque* (< it. *banca*) (DEX$_2$, NDN)[364]; din it. *banca*, id. (propriu „*banca*$_1$ pe care se aşezau zarafii") (DA) / ***banco,*** s.m. invar. (La jocul de bacara, în expresia *a face banco*) „a susține singur miza jocului împotriva băncii". Din fr. *banco*, it. *banco* (< germ. **bank*) (DEX$_2$); cf. *banc*$_2$, *bancă*$_2$ (DA); din it. *banco* (NDN). / ***bangău,*** s.m. „bani". Din ung. dial. *bangó*, lit. *bancó* (< it. *banco*)[365]
29. ***barbar,*** adj., s.m. şi f., adv. Din fr. *barbare*, lat. *barbarus, -a*. / ***barbară,*** s.f. „numele scolastic al primului mod al figurii întâi a silogismului, în care toate judecățile sunt universal afirmative". Din mlat. *barbara*[366]. / ***barbură,*** s.f. „sărbătoare a Sfintei Barbara; plantă, călin". Din lat. *Barbura* (= *Barbara*)

---

[360] Vezi BW, DELF, NDEH, s.v. În Alain Rey, DHLF, s.v., din lat. *asceta* (< gr. *'ασκητής*).
[361] Vezi DA, s.v. *ataman*: Cf. dubletul *hatman* şi *vătăman*.
[362] În DEX$_2$, sub acelaşi articol (s.v. *augur*) sunt trecute două substantive: s.m. (pl. *auguri*) „preot..." şi s.n. (pl. *augure*) „prevestire făcută de auguri...". Din fr. *augure*. De fapt, în franceză sunt două omonime etimologice: *augure*$_1$ (din lat. *augur*) şi *augure*$_2$ (din lat. *augurium*) din care româna a împrumutat, de asemenea, două cuvinte.
[363] Vezi CDER, s.v. În DEX$_2$, s.v., etimonul este transcris *oğur*. În DLR, s.v. *ogur*. Din tc. *oğur, uğur*. Cf. fr. *augure*.
[364] Ultimul sens este trecut în NDN sub un omonim *bancă*, s.f. Din germ. *Bank*.
[365] Vezi EWUER, s.v.
[366] Vezi DILR, s.v.

B.C.U. "M. EMINESCU" IAŞI

(DA)[367] / ***berber,*** adj., s.m. şi f. „populaţie hamito-semitică din N-ul Africii". Din fr. *berbère* (< lat. *barbarus*) / ***brav, -ă,*** adj. Din fr. *brave* (< it., span. *bravo* < lat. pop.**brabu* < **babru* < **barbru*, clas. *barbarus*), it. *bravo*[368]. / ***bravo***, interj. Din fr. *bravo* (< it. *bravo*), it. *bravo*.

30. ***barc***, s.n. „velier". Din engl. *barque*, fr. *barque* (vprov. *barca* < lat. **barica*)[369], it. *barco* (din it. *barca* < lat. *barca* < lat. **barica*) (NDN) / ***barcă***, s.f. Din it. *barca*, fr. *barque*. / ***barjă,*** s.f. „barcă prevăzută cu o velă". Din fr. *barge* (< lat. *barga, barca* < lat. **barica*) (NDN).
31. ***bastard, -ă,*** adj. Din it. *bastardo* (< vfr. *bastard*) / ***bastardă***, s.f. „vas de război". Din ngr. *μπαστάρδα* (< it. *bastardo*)[370]. / ***batard, -ă***[371], adj., s.f. (Despre scriere) „intermediar între scrierea rondă şi cea cursivă; (despre peniţe) care este potrivită pentru a servi la acest tip de scriere; bastard; literă din această scriere". Din fr. *bâtard, -e, bastard*.
32. ***baston,*** s.n. Din it. *bastone* (< lat. **bastonem*) / ***baton***[372], s.n. Din fr. *bâton* (< lat. **bastonem*)[373]
33. ***becher,*** s.m. „tânăr, necăsătorit". Din tc. *bek'ar,* id. / ***bicher,*** s.m. „om petrecăreţ..." Din magh. *betyár* (< sb. *bèc'ar* < tc. *bek'ar*)[374]. Cf. n. pr. ***Becher(u)***, ***Bechir***, n. top. ***Bechir***.
34. ***beduin,*** subst., adj. Din fr. *bédouin, -ine* (< ar. *badawīn, bedewīn,* pl. lui *badawīy, bedewī* „locuitor al pustiului") / ***bidiviu***, s.m. Din tc. *bedevi* „beduin" (< ar. *bedewī*)[375]
35. ***beton,*** s.n. (~ armat, ~ vibrat). Din fr. *béton* (cf. *betun, betum* < lat. *bitumen*) / ***bitum,*** s.n. „produs solid, plastic, de culoare neagră...". Din fr. *bitume* (< lat. *bitumen*). / ***bitumen,*** s.n. „material bogat în hidrocarburi...". Din germ. *Bitumen*, lat. *bitumen*[376]
36. ***biánco***, adj. „în alb, necompletat". Din it. *bianco* (< germ. *Blank*) (NDN). / ***blanc***, s.n. „spaţiu alb care desparte două cuvinte tipărite". Din fr. *blanc* (< germ. *Blank*).
37. ***bil***, s.n. „proiect de lege supus parlamentului englez; legea votată". Din engl. *bill* (< vfr. *bule, bulle* < lat. *bulla*), fr. *bill* (< engl. *bill*) / ***bulă***$_1$, s.f. „băşică de

---

[367] Vezi şi CDER, s.v.

[368] Provenienţa din lat. *barbarus* este preferată de dicţionarele etimologice italiene şi franceze. Pentru alte propuneri (din lat. *pravum*), vezi o discuţie detaliată şi bibliografia aferentă în DELI, s.v.

[369] LEXIS, s.v. În BW, DELF şi în NDEH, s.v.: din it. *barca* < lat. *barca* < **barica*. Pentru amănunte, vezi Alain Rey, DHLF, s.v.

[370] Vezi DILR, s.v.

[371] În DCR, s.v. *batardă*, s.f. (1992): (Alim.) „pâine în greutate de o livră, de tip francez". Din fr. (*pain*) *bâtard*.

[372] În CDER, s.v., *baton* este trecut ca variantă a lui *baston*, chiar dacă „se foloseşte aproape exclusiv pentru varietăţi de ciocolată".

[373] Alain Rey, DHLF, s.v.: lat. pop. *basto*, cf. lat. *bastum*. În BW, DELF şi în NDEH, s.v., derivat din lat. *bastum*.

[374] Vezi DA, s.v. *becher*, s.m. Cf. dubletul *bicher*. In CADE apar două omonime: *becher*$_1$ (din tc.) şi *becher*$_2$, în alternanţă cu var. *bicher* (din magh.).

[375] Vezi GCC, s.v.

[376] În CADE, s.v., apare numai *bitum*, subst. În DA, s.v. *bitum(en)*, s.m. sg. N. din lat. *bitumen*.

aer sau de alt gaz aflată în masa unui lichid ori a unui solid; leziune elementară a pielii, sub formă de veziculă de mari dimensiuni". Din fr. *bulle*, lat. *bulla*. / ***bulă***$_2$, s.f. „sferă, glob de metal, de sticlă etc." Din fr. *boule* (< lat. *bulla*), lat. *bulla*[377].

38. ***blasfem***, s.n. Din fr. *blaspheme* (< lat. *blasphemia*) (NDN)[378] / ***blasfemie***, s.f. Din lat. *blasphemia*.
39. ***bleu***, adj. inv. Din fr. *bleu*. / ***blues***, s.n. „dans lent". Din fr. *blues* (< anglo-amer. *Blues* < engl. *blues* < fr. *bleu*), engl. *blues*.
40. ***boltă***, s.f. „tip de construcție arcuită sau bombată"; ~ cerească; ~ craniană, palatină; (Reg.) „prăvălie, dugheană". Din bg. *болта*, sb. *bolta* (< it. *volta*); cf. magh. *bolt* (< sb.; cf. it. *volta*) / ***voltă***, s.f. „mișcare în formă de cerc sau de arc de cerc; (Fig.) schimbare bruscă de atitudine; mișcare de rotație la scrimă; manevră maritimă de rotație; semn care indică repetarea unui fragment muzical". Din fr. *volte* (< it. *volta* < lat. **volvita*), it. *volta*. / ***volută***, s.f. (Arh.) „ornament în spirală". Din fr. *volute* (< it. *voluta* < lat. *voluta*) / ***vută***, s.f. (Constr.) „lucrare de zidărie în formă de boltă". Din fr. *voûte* (< lat. pop. **volvita*, fem. considerat substantiv, din part. **volvitus, -a, -um*, clas. *volutus, -a, -um*)[379]
41. ***bostón***, s.n. „vals cu mișcări lente; numele unui joc de cărți". Din fr. *boston*. / ***bóston***, s.n. „presă manuală pentru imprimarea cărților de vizită, a ferparurilor, a afișelor de format redus". Din germ. *Boston* (*presse*).
42. ***boxă***, s.f. „despărțitură, compartiment de dimensiuni reduse; ladă cu destinație specială; incintă acustică". Din fr. *box* (< engl. *box* „cutie, lojă de teatru"< lat. pop.**buxem*, Ac. lui *buxis, -idis*, clas. *pyxis, -idis* < gr. *πύξις*) / ***box***$_1$, s.n. „piele de bovine prelucrată, din care se confecționează fețe de încălțăminte și diverse obiecte de marochinărie". Din engl. *box /-calf/* (după numele *Joseph Box*) / ***box***$_2$, s.n. (Anglicism) „cutie de țigări (...)". Din engl. *box*[380]. / ***bucșă***, s.f. Din ucr. *букша* (< germ. *Büchse* < lat. *buxis*)[381]. Cf. n. pr. ***Bucșă, Bucșe***. / ***bucsă***, s.f. „portofel; geantă". Din magh. *buksza* (< lat. *buxis*, *buxta*)[382] / ***picsă***, s.f. (Reg.) „cutie". Din germ. *Büchse* (DLR) / ***pușcă***, s.f. „armă de foc". Din magh. *puska* (< pol. *puszka* < vgerm. *buhsa*, azi *Büchse* <

---

[377] După NDN, s.v., și ***bulă***$_3$, s.f. (la romani) „medalion rotund de aur purtat la gât de copiii din familiile senatoriale sau ecvestre"; (În ant. și ev. mediu) pecete de metal bombată, care se atașa unui act spre a-l autentifica; (Pr. ext.) act oficial emis de papă sau de un suveran care purta o astfel de pecete". Din fr. *bulle*, lat. *bulla*. În DEX$_2$, s.v. apare un singur cuvânt-titlu polisemantic: *bulă*, s.f. (din fr. *bulle*, lat. *bulla*), deși *bulă*$_2$ corespunde fr. *boule*. În NDN, s.v. apar *bulă*$_{1,2}$ sub același cuvânt titlu (din fr. *boule*, lat. *bulla*), deși *bulă*$_1$ provine din fr. *bulle*. În DA, s.v. *bulă*, s.f. „boule; bulle". N. din lat. *bulla* (cu unele accepțiuni după fr.).

[378] Vezi și în CADE, s.v.

[379] Vezi, după NDN, s.v., și *volta*$_2$, interj. (Marin.) „comandă pentru a opri virarea". Din *voltă*. Ibidem, s.v., mai apare (nejustificat), un *volta*$_1$, s.f. „vechi dans de origine provensală; indicație în muzică" (din it. *volta*), ale cărui sensuri aparțin, în realitate, lui *voltă* (din fr. *volte*, it. *volta*).

[380] Vezi DCR, s.v.

[381] În DA, cuvântul este considerat moștenit (s.v. *buceà*, s.f. < lat. **buccella, -am*), cu forma actuală influențată de pol. *buks, buksa,* ucr. *букш(а)*, germ. *Büchse*. Vezi și CDER, s.v.

[382] Vezi EWUER, s.v.

lat. *buxis*), pol. *puszka*, rus. *пушка* (< pol.). Cf. n. pr. ***Puşcă***. / ***pixidă***, s.f. (Rar) „cutie"; (Bot.) capsulă". Din fr. *pyxide* (< gr. *πύξις*, id.) / ***pixis***, s.n. (Maghiarism înv.) „tabacheră". Din magh. *pikszis* (< lat. *pyxis*)[383]

43. ***bóxer***$_1$, s.m. „chiloți bărbătești, în special din bumbac". Din engl. *boxer /shorts/, boxers* „chiloți de boxér". Cf. fr. *boxer*, id. / ***bóxer***$_2$, s.m. „rasă de câine". Din germ. *Boxer* (< engl. *boxer*). Cf. fr. *boxer* (< germ. *Boxer*), id. / ***boxér***, s.m. „pugilist". Din fr. *boxeur* (< engl. *boxer*)[384]
44. ***breton***, s.m., adj. „persoană din Bretagne (Franța); privitor la bretoni". Din fr. *breton, -ne*. / ***breton***, s.n. „păr lăsat pe frunte şi retezat în linie dreaptă". Din fr. *à la bretonne*.
45. ***bulgar***, s.m., adj. Din slavon. *bъlgarinъ*, bg. *българин*; cf. tc. *bulgâr*, magh. *bolgár*. Cf. n. pr. ***Bulgari(u)***. / ***bulgariu***, s.n. (Înv.) „piele tăbăcită". Din tc. *bulgari*[385]
46. ***burgrav***, s.m. „conducătorul unui burg (în Germania medievală)". Din fr. *burgrave*[386] (< mgerm. *burcgrāve* „castelan", cf. germ. *Burggraf*) / ***pârcălab***, s.m. Din magh. *porcoláb* (< mgerm. *burcgrāve*). Cf. n. pr. ***Pârcălab(u)***.
47. ***cabană***, s.f. Din fr. *cabane* (< prov. *cabana*) / ***cabină***, s.f. Din fr. *cabine* (var. picardo-flamandă a lui *cabane*).
48. ***cabániță***, s.f. „mantie domnească cu guler lat de samur...; mantie scumpă boierească... Din tc. *kabanitza* (*kapaniča*) / ***căbániță, căbăníță***, s.f. (Reg.) „zeghe, dulamă, manta largă de lână". Din sb. *kabanica* (< tc. *kabanitza*)[387]
49. ***cabat***, s.n. „manta, capot...". Din magh. *kabat*, ucr. *кабат*, id. (DA). Cf. n. pr. ***Cabat***. / ***cobat***, s.n. „pardesiu cumpărat gata". Din magh. *kabat*, id.[388]
50. ***cadastru***, s.n. Din fr. *cadastre* (< prov. *cathastre, cadastre* < it. *catasto, catastro, cadastro* < gr. biz. *κατάστιχον* „listă, registru") / ***catastif***, s.n. Din ngr. *κατάστιχον*.
51. ***cadență***, s.f. Din it. *cadenza* (< lat. *cadentia verba*), fr. *cadence* (< it.) / ***şansă***, s.f. Din fr. *chance* (< lat. *cadentia*, part. prez. n. pl., considerat s.f. sg.: „acțiunea de a cădea", specializat în latină în limbajul jocurilor de noroc)
52. ***cadran***, s.n. Din fr. *cadran* (< lat. *quadrans* „a patra parte dintr-o unitate") / ***cvadrans***, s.n. (Înv.) „a patra parte dintr-o moştenire". Din lat. *quadrans* (DA) / ***cvadrant***, s.n. (Tehn.). Din fr. *quadrant*, lat. *quadrans*.
53. ***cafea***, s. f. Din tc. *kahve*, ngr. *καφες*, fr. *café* (< tc. *kahve*) / ***cafeu***, s.m. „arbore tropical din familia rubiaceelor, ale cărui fructe în formă de bace conțin boabele de cafea". Din it. *caffe* (< tc. *kahve*) (NDN).

---

[383] *Ibidem*, s.v.

[384] În DOOM şi în DEX$_2$, s.v., apare exclusiv *boxér*, s.m. În NDN, s.v., sunt trecute două cuvinte: *boxér*$_1$, s.m. „sportiv care practică boxul" (din fr. *boxeur*) şi *bóxer*$_2$, s.m. „câine de pază puternic..." (din fr. *boxer*, germ. *Boxer*).

[385] Vezi DA, CDER, s.v.

[386] Vezi DEX$_2$, s.v. În DA (s.v. *burg*), cuvântul provine direct din germ. *Burggraf*.

[387] Şaineanu, IO, s.v. Vezi şi CADE, s.v. În DEX$_2$, doar *cabániță*, s.f. Din bg., sb. *kabanica*. În DA, s.v., un singur articol: I. *cabániță* (înv.), II. *cabaníță, căbăníță*, s.f. (Ad I) din tc. *kabaniča*, id. şi (ad II), din sb. *kabanica*, id.

[388] Vezi DA, s.v. *cobat*: Cf. dubletul *cabat*.

54. ***calapod***, s.n. Din ngr. *καλαπόδι*. Cf. n. pr. ***Calapod***. / ***calibru***, s.n. Din fr. *calibre* (< it. *calibro*[389] < ar. *qalib* < gr. *καλόπους, καλαπους*) / ***calup***, s.n. Din tc., bg. *kalup, kalyb* < gr. *καλόπους, καλοπόδιον*.
55. ***calfă***, s.f. Din tc. *kalfa* < ar. *halifa*[390]. Cf. n. pr. ***Calfă***. / ***calif***, s.m. Din fr. *calife* < ar. *(k)halifa* (DEX_2); din tc. *khalife*, azi din fr. (DA).
56. ***calomnie***, s.f. Din fr. *calomnie*, lat. *calumnia*. / ***şalanj***, s.n. „competiție sportivă periodică, dotată cu o cupă ce se transmite câştigătorului următor". Din engl. *challenge* (< vfr. *calenge, chalenge* „reclamație" < lat. *calumnia*) (DEX_2, NDN); din fr. *challenge*[391] (DLR).
57. ***canal***, s.n. Din fr. *canal*, lat. *canalis*. / ***şenal***, s.n. „porțiune navigabilă în lungul unui râu"... Din fr. *chénal* (< vfr. *chanel, chenel* < lat. *canalis*, refăcut după fr. *canal* < lat. *canalis*)
58. ***canar***, s.m. Din fr. *canari*, span. *canario*, cf. *Canare*, arhipelag în Atlantic. / ***canarie***, s.f. „vechi dans de perechi din sec. XVI, originar din insulele Canare, asemănător cu giga, în tempo alert; melodia corespunzătoare". Din engl. *canary* (< fr. *Canarie* < span., lat. *Canaria*) (NDN).
59. ***canată***, s.f. „cană". Din bg. *каната* (DA)[392] / ***cantă***, s.f. (Reg.) „cană mare; oală de metal". Din sb. *kanta*, magh. *kanta* (DA).
60. ***canava***, s.f. „țesătură rară din fire groase de bumbac, tari şi duble, formând o împletitură de pătrate regulate şi servind la executarea unei broderii". Din bg. *канава*. Cf. fr. *canevas*. / ***canevas***, s.n. „schiță sau linii generale ale unui desen (...)". Din fr. *canevas*.[393]
61. ***cancer***, s.n. Din fr. *cancer*, lat. *cancer*. / ***şancru***, s.n. „ulcerație a mucoasei sau a pielii, apărută la locul de pătrundere în organism a unor germeni infecțioşi". Din fr. *chancre* (< lat. *cancer* „ulcer")[394]
62. ***caniculă***, s.f. Din fr. *canicule*, lat. *canicula* / ***şenilă***, s.f. Din fr. *chenille* (< lat. *canicula*)[395].

---

[389] LEXIS, s.v., NDEH, s.v. În Alain Rey, DHLF s.v. şi în BW, DELF, s.v., direct din ar. *qalib, qalab* „mulaj în care se varsă metalele" (< gr.). La origine, cuvântul însemna „diametrul interior al unui tub, special al unei arme de foc". Sensul figurat de „importanță" este metonimic.

[390] În Şăineanu, IO, s.v., şi: *calfá* (din *calfa-efendi*) „sub-şef al unei cancelarii...". Din tc. *kalfa*.

[391] LEXIS, s.v. Nu apare în NDEH, nici în BW, DELF. În Alain Rey, DHLR, s.v., vfr. *calenge, chalenge* este derivat din vb. *chalengier* (< lat. *calumniare*). În acest caz, el nu mai poate fi considerat dublet al lui *calomnie*.

[392] Vezi (inclusiv pentru *cantă*) şi CADE, s.v. În TRDW, s.v., din it. dial. *canata*, ngr. *κανάτα*, alb. *këmatë* etc.

[393] În DA, s.v., apare forma *canavață*, s.f. (Comerț) „canevas", cu variantele: *canaveță, canaviță, canevață, canavăț, canavaț, cănăvăț, canevăț, canaveț, canavas, canevas, cheneafaş, canava, caneva, canva*. Cuvânt intrat în limbă prin negoț (fr. *canevas*, it. *canevaccio*, germ. *Kannefas, Kanevas*, ngr. *κανναβάτσον*, pol. *kanavas*, sb. *kanavas*, bg. *канава* etc.).

[394] Vezi în LEXIS, s.v., NDEH, s.v., BW, DELF, s.v. În Alain Rey, DHLF, s.v., este dat ca etimon lat. *cancrus* (deformare a lui *cancer*), specializat în medicină: „tumoare".

[395] Sensul comun originar al celor două cuvinte este cel de „câine mic" (< lat. *canis*, cu sufixul diminutival *-ula*). *Canicule* este pus în legătură, prin metonimie (cauză – efect), cu Constelația Câinelui; sensul propriu al lui *chenille* „larvă (de lepidoptere)", creat prin asemănarea cu capul unui câine mic, a evoluat, printr-o analogie formală secundară, spre cel folosit în limbajul construcției de automobile de mare tonaj (spre ex., *şenila unui tanc*).

63. ***canto***, s.n. Din it. *canto* (< lat. *cantus*). / ***cantus,*** s.n. „melodie liniară simplă, pentru voce sau instrument, cu rol predominant în expresia unei compoziții muzicale". Din lat. *cantus* (NDN).
64. ***cantoră,*** s.f. (Înv. şi reg.) „birou, cancelarie". Din rus. *контора* (< germ. *Kontor* „birou" < fr. *comptoir*) / ***contoar***, s.n. „birou de comerț (...); masă unde se fac plățile în casele mari de comerț; agenție comercială într-un stat străin". N. intrat pe mai multe căi: de la francezi, nemți şi ruşi (DA); din fr. *comptoir* (NDN)[396]
65. ***capă***, s.f. (Vestim., tehn., marin.). Din fr. *cape* (cf. it. *cappa,* lat. *cappa*), it. *cappa* (< lat. *cappa*). / ***şapă,*** s.f. „strat superficial de bitum, de asfalt etc., destinat a face impermeabil un element de construcție; (Metal.) învelitoare în care se fixează formele, tiparul în turnătorie". Din fr. *chape* (< lat. *cappa*).
66. ***capelă***, s.f. Din it. *cap/p/ella* (< mlat. *cap/p/ella*) / ***căpâlnă,*** s.f. „capelă, paraclis". Din magh. *kápolna* (< mlat. *capella*, *cappella*). Cf. n. pr. ***Căpâlnă,*** n. top. ***Căpâlna.***
67. ***capitol***, s.n. Din it. *capitolo*, lat. *capitulum.* / ***capitul***$_1$, s.m. „corpul canonicilor unei catedrale canonice; adunare a canonicilor; adunare de călugări sau de alți clerici catolici; loc în care se țin asemenea adunări". Din it. *capitulo*[397] (< lat. eclez. *ire ad capitulum*) / ***capitul***$_2$, s.n. „inflorescență al cărei receptacul este întins ca un taler, purtând numeroase flori apropiate unele de altele". Din fr. *capitule*, lat. *capitulum.* / ***căptălan,*** s.n. „capitol (de cântece canonice); arhive". Din magh. *kaptalan* (< lat. *capitulum*)[398]
68. ***capot***$_1$, ***capoate***, s.n. „învelitoare de pânză care acoperă diferite instrumente şi aparate pe puntea unei nave". Din fr. *capote.* / ***capotă***$_1$, s.f. „acoperiş pliabil al unui automobil". Din fr. *capote*, id.
69. ***capot***$_2$, ***capoate***, s.n. „învelitoare protectoare a tambuchiului unei nave". Din fr. *capot*$_1$. / ***capotă***$_2$, s.f. „parte metalică ce protejează motorul unui vehicul". Din fr. *capot*$_1$[399] / ***capot***$_3$, adj. invar., s.n. (Înv., în limbajul jucătorilor de cărți; *a face* ~) „a nu lăsa (pe cineva) să facă o levată; (Pr. ext.) a câştiga un mare avantaj asupra cuiva, a-l da gata". Din fr. *capot*$_2$, adj. invar., s.m. (< fr. *capot*$_1$, propr. „orb ca o capotă")[400] / ***kaput***, interj. Din germ. *kaputt*, adj. „învins" (< fr. *capot*$_2$)

---

[396] În DEX$_2$ nu există *contoar*, ci numai *contor*, cu sens corect, dar cu etimologie greşită (din fr. *comptoir,* germ. *Kontor*). În realitate, *contor* (de gaz, de apă, de energie), s.n. provine din fr. *compteur.*

[397] În DELI, s.v., există numai *capitolo*, s.m., id.

[398] Vezi EWUER, s.v.

[399] În DEX$_2$, sub *capotă* (din fr. *capote*, derivat din *capot*$_1$) apar, în mod eronat, două sensuri: 1. „îmbrăcăminte din tablă sau din alt material cu care se acoperă un sistem tehnic în vederea protejării lui", corespunzător fr. *capot*$_1$ şi 2. „acoperiş pliabil al unui autovehicul", corespunzător fr. *capote*, femininul lui *capot*$_1$. Prin adaptarea diferită a unor etimoane franțuzeşti din aceeaşi familie lexicală au intrat în română două omonime, care trebuie tratate separat din punct de vedere lexicografic; în NDN, s.v., se combină, nejustificat, cele două „sensuri", respectiv cele două cuvinte.

[400] La origine, *capot*$_1$ însemna „piesă de stofă care acoperea capul femeilor" (derivat din fr. *cape* „capuchon"). Sensul tehnic se explică analogic prin componenta comună „ceea ce acoperă şi protejează".

70. ***capot***$_4$, s.n. (Înv.) „un fel de manta boierească sau militară; (Reg., în Mold.) palton sau pardesiu; îmbrăcăminte femeiască de casă". Din tc. *kapot* (< it. *cappotto*); cf. fr. *capote*. / ***căput***, s.n. (Reg.) „haină bărbătească în formă de manta; surtuc". Din magh. *kaput* (< germ. austr. *Kaput* < it. *cappotto*)
71. ***capsă***, s.f. Din lat. *capsa*, germ. *Kapsel* (< lat. *capsula*)[401]. / ***casă***, s.f. „dulap sau lădiță de fier în care sunt ținuți bani, hârtii de valoare etc.; masă, pupitru sau birou într-un magazin, unde se achită costul cumpărăturilor (...)". Din it. *cassa* (< lat. *capsa*), germ. *Kasse* (< lat. *capsa*).
72. ***captă***, s.f. „calapod". Din magh. *kapta*, id. (< vsl. *kopito*)(DA)[402] / ***copită***, s.f. Din vsl. *kopito*, bg. *копито*, sb. *kopito*.
73. ***caravană***, s.f. Din fr. *caravane*, engl. *caravan*, cf. pers. *karwan*. / ***chervan***, s.n. Din tc. *kervan* (< pers. *karwan*)[403]
74. ***cargo***, s.n. „încărcare completă a unei nave, fără specificarea felului mărfii; asigurare a mărfii în timpul transportului". Din germ. *Kargo* (NDN) / ***cargou***, s.n. Din fr. *cargo* (< engl. *cargo /-boat/*).
75. ***carmin***, s.n. „compoziție poetică, cântec". Din lat. *carmen, -inis*[404] / ***șarm***, s.n. Din fr. *charme* (< lat. *carmen*)
76. ***castel***, s.n. Din lat. *castellum*, pol. *kasztel, kastel*, it. *castello*, germ. *Kastell*. / ***costelă***, s.f. „biserică catolică". Din vsl. *kostelь* (< lat. *castellum*)[405] / ***cașteiu, coștei***, s.n.[406] (Ungurism învechit) „castel". Din magh. *kastély*, id. Cf. n. pr. ***Coștei***, n. top. ***Coștei***.
77. ***catacreză***, s.f. „figură de stil care constă în transferarea înțelesului unui cuvânt asupra altui cuvânt cu înțeles apropiat". Din fr. *catachrese*, lat. *catachresis* (< gr. *κατάχρησις*) / ***catahrisis***, s.n. (Înv.) „abuz". Din gr. *κατάχρησις*. Cf. dubletul *catacreză* (DA)[407]
78. ***cataractă***$_1$, s.f. „cădere naturală de apă...". Din fr. *cataracte*$_1$, lat. *cataracta*, gr. *καταράκτης* „ruptură, cădere" (NDN)[408] / ***cataractă***$_2$, s.f. „opacifierea cristalinului; (pop.) albeață". Din fr. *cataracte*$_2$, lat. *cataracta*.

---

[401] În DA, s.v. *capsă*, sunt trecute cel puțin două sensuri: „cutie" (latinism învechit, cf. lat. *capsa*) și „alveolă de alamă..." (după germ. *Kapsel*, id.). Din punctul de vedere al stabilirii unor posibile dublete ar fi utilă, mai degrabă, disocierea omonimelor *capsă*$_1$ (Înv.) „cutie" [din lat. *capsa*, cf. dubletul *casă* „dulap, pupitru" (din it. *cassa*, germ. *Kasse* < lat. *capsa*)] și *capsă*$_2$ (tehnic) [din germ. *Kapsel* (< lat. *capsula*), cf. dubletul *capsulă* (din fr. *capsule*, lat. *capsula*).

[402] Vezi și în CADE, s.v.

[403] Vezi și Șăineanu, IO, s.v.: la origine, sinonim cu *caravană* (totuși, rar cu acest sens).

[404] Vezi DILR, s.v.

[405] Ibidem, s.v. În DA, s.v., sunt trecute, în articole separate, două cuvinte, considerate dublete etimologice: *casteiu*, s.n. (Ungurism) „castel" (din magh. *kastély*, id.) și *coșteiu*, s.n., id. (din magh. *kastély*, id.).

[406] Despre evoluția semantică a lui *coștei*, vezi Dumitru Loșonți, *Soluții și sugestii etimologice*, Etymologica, 9, București, Univers Enciclopedic, 2001, pp. 46–48. Vezi și Al. Graur, *Alte etimologii românești*, București, Editura Academiei, 1975, p. 39.

[407] În DEX$_2$ și în CADE, s.v. apare, cu aceeași etimologie, forma *catahris, -uri*.

[408] Vezi și DILR, s.v.

79. ***categorie***$_1$, s.f. Din lat. *categoria* (< gr. *κατηγορία*) / ***categorie***$_2$ (var. mai des folosită: *catigorie*), s.f. (Înv.) „calomnie". Din ngr. *κατηγορία*[409].
80. ***catran***, s.n. Din tc. *katran* (< ar. *qatran*) / ***gudron***, s.n. „lichid vâscos de culoare închisă, cu miros specific, care se obține prin distilarea uscată a unor materii organice; catran". Din fr. *goudron* (< ar. *qatran*).
81. ***cămară***, s.f. (din slavon. *kamara* < gr. *καμάρα*)[410]. Cf. n. pr. ***Cămară, Camară***. / ***cameră***, s.f. [din it. *camera* (< lat. *camera*), engl. *camera* (< lat. *camera obscura, camera lucida*, sec. XVII; cf. *movie camera*), fr. *caméra* (< engl. *camera*)] / ***comoară***, s.f. (din vsl. *komora* < lat. *camera*)[411] / ***chimir***, s.n. (din tc. *kemer* < gr. *καμάρα* sau lat. *camera*[412]). Cf. n. pr. ***Chimir***.
82. ***ceadâr***, s.n. (Înv.) „cort militar". Din tc. *çadir, čādyr* (< pers. *čādir*, id.) / ***șatră***, s.f. Din bg. *шатра*, sb. *šatra, šator*, magh. *sátor* (< pers. *čādir*).
83. ***cec***, s.n. (Fin.) Din engl. *check* (< vfr. *eschec* < ar. *sāh* < pers. *sāh*), fr. *chèque* (< engl. *check*). / ***eșec***, s.n. Din fr. *échec* (< ar. *sāh* < pers. *sāh*) / ***șah***$_1$, s.m. Din tc. *șah* (< pers. *sāh*)[413], fr. *schah, shah*; cf. germ. *Schach*. / ***șah***$_2$, s.n. Din germ. *Schach* (DLR).
84. ***cent***$_1$, s.m. „monedă divizionară...". Din engl. *cent*, fr. *cent* (< lat. *centum*) / ***cent***$_2$, s.n. (Muz.) „subdiviziune pentru măsurarea intervalelor, egală cu o sutime dintr-un semiton". Din germ. *Cent*, lat. *centum* (NDN)[414] / ***centum***, adj. invar. „limbă indoeuropeană...". Din lat. *centum*.
85. ***centenar***, s.n. Din lat. *centenarius*, fr. *centenaire*. / ***chintal***, s.n. „unitate de măsură pentru greutăți egală cu o sută de kilograme". Din fr. *quintal* (< mlat. *quintale* < ar. *quintār* < ngr. *κεντηνάρι* < lat. *centenarius*)[415] / ***cântar***, s.n. Din tc. *kantar* (< ar. *quintār* < ngr. *κεντηνάρι*, pop. *καντάριον*, pl. *καντάρια*)[416] / ***țentner***, s.m. (Înv.) „unitate de măsură...". Din germ. *Zentner* (cf. lat. *centenarius*) (DLR)
86. ***centimă***, s.f. Din fr. *centime*. / ***centimo***, s.m. „monedă subdivizionară în Spania și Costa Rica, valorând a suta parte din unitatea monetară". Din span. *centimo* (< fr. *centime*) (NDN).
87. ***cetârnă***, s.f. „jgheabul în care se scurge apa de pe acoperiș; burlan, uluc, streașină; vas mare de doage, în care curge mustul". Din magh. *csatorna* (< sb. *čatrnja*)[417] / ***cisternă***, s.f. Din lat. *cisterna*, it. *cisterna*.

---

[409] Vezi DA, CADE, s.v. În CDER și în TRDW, s.v., *catigorie* apare ca variantă învechită la *categorie*$_1$.
[410] „Sau, poate, moștenit din lat. *cam(m)àra* (< gr.), vezi Ionel Stan, în *Omagiu Rosetti,* pp. 863–866", apud Mihăilă, DLRV, s.v. În DEX$_2$, s.v., se înclină spre aceeași posibilitate. Moștenirea din lat. este considerată posibilă și în CDER, s.v. Despre împrumuturile vechi pătrunse în română prin filieră greco-slavă, vezi G. Mihăilă, *Латино – греко – славянские заимствования в румынском языке до* 1521 *г*, în RRL, XXVI, 1981, nr. 1, pp. 15–24. Vezi și Luciano Rocchi, *op. cit.*, s.v.
[411] Vezi DA, s.v.: Din sl. *komora* (...) care e un împrumut din lat. *camera*, încât cuvântul formează cvadruplet cu *cămară, cameră și chimir*. Printre sensurile învechite ale lui *comoară* se numără și „vizuină, bârlog, ascunzătoare".
[412] *Ibidem*, s.v. Vezi și CDER, s.v. Sensul primitiv ar fi acela de „boltă arcuită, arcadă".
[413] Vezi GCC, s.v., Șăineanu, IO, s.v.
[414] Inclus în DEX$_2$ sub *cent*$_1$.
[415] Cf. dubletul *cântar*, s.n. Vezi DA, s.v. *chintal*.
[416] H. Mihăescu, *op. cit.*, p. 151.
[417] Vezi DA și EWUER, s.v. În CADE, s.v., direct din sb. *čatrnja*.

88. ***ceur, -ă,*** adj. „ceacâr, chior". Din sb. *c'or*, id. / ***chior, -ă,*** adj. Din tc. *kior* (*kŏr*) „orb". (În Ardeal, poate, prin mijlocire sârbească) (DA)[418]. Cf. n. pr. ***Chioru***, n. top. ***Chiorul***.
89. ***cezar,*** s.m. (din lat. *Caesar*)[419] / ***kaizer***$_1$, s.m. (din germ. *Kaiser* < got. *kaisar* < lat. *Caesar*) / ***kaizer***$_2$, s.n. (din germ. *Kaiser/fleisch/*) / ***ţar,*** s.m. [din slavon. *carь* (vrus. *cěsarь*) < mgr. *kaísaρ* < lat. *Caesar*]
90. ***chimen,*** s.n. Din ngr. *κύμινον*; cf. bg. *кимен*. / ***chimion,*** s.n. „mică plantă ierboasă..." Din tc. sau bg. *kimión*[420] (< gr. *κύμινον*).
91. ***chimval,*** s.n. Din vsl. *kimvalъ* (< gr. *κύμβαλον*)[421] / ***ţambal*** (var. *ţimbal, ţămbal, ţambală, ţimbală, ţimbulă, ţimbolă, ţambar, ţimblon, timbal, zambal*), s.n. Din lat. *cymbalum*, pol. *cymbal*, germ. *Zimbel*; cf. magh. *cimbalom*. Cf. n. pr. ***Ţambală, Ţimbală, Cimbală***.
92. ***ciclu,*** s.n. Din fr. *cycle*, lat. *cyclus* (< gr. *κύκλος*) / ***chiclu,*** s.n. (Grecism înv.) „cerc". Din gr. *κύκλος*, id. (DA).
93. ***cidru,*** s.m. Din fr. *cidre* (< lat. pop. **cisera*, lit. *sicera* < gr. *σίκερα*). Cf. n. pr. ***Cedru***. / ***sicheră,*** s.f. (Înv. şi reg.) „cidru"; s.n. (var. reg. *ţighir* şi *ţihir*) „zeamă care se obţine prin stoarcerea tescovinei...". Din slavon. *sikera*, ngr. *σίκερα*. Cf. magh. *csiger*, sb. *cinger* (DLR).
94. ***ciment,*** s.n. Din it. *cimento*, fr. *ciment* (< lat. *caementum*) / ***cement,*** s.n. „materie osoasă care acoperă sau numai rădăcina, sau rădăcina şi coroana dinţilor animalelor; la om acoperă numai dentina rădăcinii; praf de cărbuni de lemn care se presară pe drugi de fier ce urmează a fi transformaţi în oţel". Din fr. *cément* (< lat. *caementum*)[422]
95. ***cimitir,*** s.n. Din ngr. *κοιμητήριον*, it. *cimitero* (< mlat. *cimeterium, cimiterium* < gr. *κοιμητήριον*) / ***ţintirim,*** s.n. Din magh. *cinterem* (< mlat. *cimeterium, cimiterium* < gr. *κοιμητήριον*).
96. ***ciolan,*** s.n. Din vsl. *členъ*[423]. Cf. n. pr. ***Ciolan***, n. top. ***Ciolanul***. / ***cilen***, s.m. „membru (al unei societăţi, al unui tribunal etc.)". Din rus. *член* „membru" (DA).
97. ***ciozvârtă,*** s.f. „sfert dintr-un animal tăiat; p. ext. bucată mare de carne tăiată din trupul unui animal; halcă". Din bg. *четвърт*. Cf. n. pr. ***Ciovârtă***. / ***sfert***, s.n. (Înv. *cĭfert*). Din vsl. *četvrъtь*[424]

---

[418] Vezi şi CDER, s.v.

[419] În DA, s.v. apare numai *chesar*(*iu*), s.m.: „împărat (roman); cezar; împărat al Austriei". Vezi şi numele propriu *Cezar*.

[420] Vezi DA, s.v.: „La origine, acelaşi cuvânt cu *chimen*". Vezi şi Şăineanu, IO, s.v. În DEX$_2$, s.v., etimonul turcesc apare ortografiat *kimyon*.

[421] *Ibidem*, s.v. *chimval*: cf. dubletul *ţambal* (corect), dar şi *ţimbală*, ultimul fiind, însă, o variantă a lui *ţambal* (vezi DLR, s.v.).

[422] *Ibidem*, s.v. *ciment* (var. *cement, ţiment, ţement*), apare numai ca „material folosit în construcţii" şi cu sens figurat. N. din it. *cimento* (*cemento*), din lat. *caementum*. În CADE apar două omonime *ciment*, cu sensuri considerate specifice, ambele din franceză.

[423] *Ibidem*, s.v. *ciolan*, la origine „membru, mădular al corpului". Cf. dubletul *cilen*. Pentru calitatea de dublete, vezi şi CDER, s.v. *ciolan*.

[424] Ibidem, şi *cetvert*, s.n. (Înv.) „sfert". Din rus. *четверть*, id. Cf. dubletele *sfert* şi *ciosvârtă*. *Cetvert* este însă, mai degrabă, o variantă etimologică, respectiv un dublet formal. Vezi şi Mihăilă, *Împrumuturi...*, p. 59.

98. ***cireadă,*** s.f. Din vsl. *crěda.* / ***ciurdă,*** s.f. Din magh. *csorda* (< vsl. *crěda*)[425]
99. ***clacă,*** s.f. Din bg. *клака* (var. al lui *млака* < sl. com. **tolka*) / ***toloacă,*** s.f. (Reg.) „pământ lăsat necultivat; păşune, izlaz comunal pentru vite; teren liber neîngrădit". Din ucr. *молока* (< sl. com. **tolka*). Cf. n. pr. ***Toloacă, Toloancă.***
100. ***cleştar,*** s.n. Din magh. *kristály* (< germ. *Kristall* < lat. *crystallus*) / ***cristal,*** s.n. Din fr. *cristal*, lat. *crystallus*[426]
101. ***coarbă,*** s.f. „unealtă a dulgherului; mânerul sucalei de depănat; pr. ext. manivelă". Din ucr. *корба* „manivelă" (< germ. *Kurbe, Kurbel* < fr. *courbe*, adj., s.f. < vfr. *corbe/e/, curb* < lat. pop. **curbus, curba*, clas. *curvus, curva*)[427] / ***curb, -ă,*** adj., s.f. Din fr. *courbe.*
102. ***coasă,*** s.f. Din vsl. *kosa*, cf. sb. *kosa*, bg. *коса.* Cf. n. pr. ***Coasă.*** / ***cosă,*** s.f. „banc de nisip". Din rus. *koca,* propriu „coasă", deci dublet al acestuia (DA).
103. ***cobuz*** (var. *copuz, căbuz, căpuş, coboz, scoboz*), s.n. (Muz., înv.) „specie de fluier sau de caval; instrument cu coarde asemănător cu lăuta". Din tc. *kopuz, kobuz.* Cf. magh. *koboz.* Cf. n. pr. ***Cobuz.*** / ***cobză,*** s.f. Din ucr., rus. *кобза*, pol., ceh. *kobza*, magh. *koboz, kobza* etc.; cf. tc. *kopuz*[428]
104. ***coc,*** s.n. „pieptănătură femeiască...". Din fr. *coque*$_1$ (*de cheveux*) (< lat. *coccum*)[429], lat. *coccum.* / ***cocă,*** s.f. „structură a fuzelajului unui avion, formată numai din pereţi periferici; ansamblu format din scheletul unei nave şi din învelişul ei exterior". Din fr. *coque*$_2$ (< *coque*$_1$).
105. ***cod,*** s.n. Din fr. *code* (< lat. *codex*) / ***codex,*** s.n. „culegere de texte vechi, în manuscris; codice". Din lat. *codex* (NDN)[430] / ***codice,*** s.n. Din lat. *codex.*[431]
106. ***cofeturi,*** s.n. pl. „dulciuri". Din ngr. *κο(ν)φέτα* (< it. *confetto*)[432] / ***confetti,*** s.f. pl. „bucăţele rotunde de hârtie, de diferite culori". Din it. *confetti* (pl. lui *confetto*)
107. ***colcer,*** s.m. „flăcău care la anumite serbări are diferite atribuţii, mai ales pe aceea de paznicul cămării unde se ţin mâncările". Din ung. ardelenesc *kolcsár* (*kulcsár*) < slavon. *ključarъ* (DA). Cf. n. pr. ***Colcer(u), Colceriu, Colciar.*** / ***clucer,*** s.m. „dregător care se ocupa cu aprovizionarea curţii

---

[425] În TRDW, s.v., apare indicaţia: vezi *cireadă.*

[426] Cuvânt vechi (sf. sec. al XVII-lea): din lat. *crystallus*, gr. *κρύσταλλος, -ον*, magh. *kristál(y),* pol. *krisztal* (vezi DILR, s.v.); ibidem, prin conversiune, şi *criştal, -ă*, adj. „cristalin".

[427] În DA, s.v.: Cf. dubletul *curb.*

[428] *Ibidem*, s.v., apare ca dublet învechit *cóboz* „un fel de chitară"(din magh. *koboz*). În CADE şi în TRDW, s.v., este considerat variantă.

[429] Vezi în LEXIS şi în BW, DELF, s.v. Origine obscură, vezi Alain Rey, DHLF, s.v.; formaţie expresivă, vezi NDEH, s.v.

[430] În DEX$_2$, DA, s.v., apare ca variantă la *codice.*

[431] În NDN nu apare cuvântul-titlu *codice.* În DA apare *codice*, cu var. *codex.* N din lat. *codex.* În DOOM apar două cuvinte diferite: *codex* şi *codice*, ceea ce este mai aproape de realitatea sincronică.

[432] În DILR, s.v. *confet*, s.n.: din it. *confetto*, germ. *Konfekt* (< mlat. *confectus, -a*), ngr. *κομφεττί*, pl. *-ττά, κονφεττί*, pl. *-ττά, κο(ν)φέτο*, pl. *-τα* (< it. *confetto*).

domneşti". Din slavon. *ključarъ*, propriu „cel care păstrează cheile, chelar". Cf. n. pr. ***Cluceru, Culcer, Kulcear***, n. top. ***Clucerul***.

108. ***colier***, s.n. Din fr. *collier* (< lat. *collarium*, clas. *collare*)[433] / ***guler***, s.n. Din magh. *gallér* (< mgerm. *goller* < fr. *collier*)[434]
109. ***colindă***, s.f. (din vsl. *kolęda* < lat. *calendae*) / ***calende***, s.f. pl. (din lat. *calendae*, fr. *calendes*)[435]
110. ***colir***, s.n. „medicament întrebuinţat în tratamentul unor afecţiuni ale ochilor". Din fr. *collyre* (< gr. *κολλύριον*)[436] / ***colurie***, s.f. (Înv.) „medicament (lichid) pentru boale de ochi". Din lat. *collyrium* (pl. *collyria*), gr. *κολλύριον*, pl. *κολλύρια*[437]
111. ***coloană***, s.f. Din fr. *colonne* (< lat. *columna*)[438] / ***columnă***, s.f. Din lat. *columna*.
112. ***colónie***, s.f. „lichid parfumat fabricat din alcool şi diverse uleiuri vegetale, folosit în cosmetică". Din fr. (eau de) *Cologne* (< lat. *Colonia Agrippinensis*) / ***coloníe***, s.f. (Antic.) „cetate sau oraş întemeiat (...) pe teritorii străine; teritoriu ocupat şi administrat de o putere străină (...); grup de persoane sau de animale etc. (...)". Din fr. *colonie*, lat. *colonia*.
113. ***color***, adj. invar. Din engl. *color* (< vfr. *color, -our* < lat. *color*) / ***culoare***, s.f. Din lat. *color, -ris*, fr. *couleur*.
114. ***colporta***, vb. I. Din fr. *colporter* (alterat din *comporter* „a transporta", vezi *porter à col*). / ***comporta***, vb. I. Din fr. *comporter*.
115. ***comerţ***, s.n. Din fr. *commerce*, lat. *commercium*. / ***ghiumbruc***, s.n. „vamă". Din tc. *gumrŭk* (< mgr. *κουμερκιον* < lat. *commercium*) (DA)[439]
116. ***cominţie***, s.f. (Jur., pop.) „învoială, tocmeală, acord; (Reg.) plată în natură a muncitorilor". Din magh. *konvenció* (< lat. *conventio, -onis*) (DA) / ***convenţie***, s.f. Din fr. *convention*, lat. *conventio, -onis*.
117. ***comis***, s.m. (din slavon. *komisъ* < gr. biz. *κομής* < mlat. *comes /stabuli/*). Cf. n. pr. ***Comis(u)***, n. top. ***Comisul***. / ***comes***, s.m.[440] (din lat. *comes* sau gr. *κομής*) / ***comite***, s.m. (din lat. *comes, -item*) / ***conte***, s.m. (din it. *conte*, fr. *comte* < lat. *comitem*) / ***chimet***, s.m.[441] (din sb. *kmet* „ţăran, chiabur; judecător")
118. ***conetabil***, s.m. „comandant suprem al armatelor regale din Franţa, în timpul feudalismului". Din fr. *connétable* (< lat. *comes stabuli*) / ***constablu***, s.m. „sergent din poliţia engleză". Din engl. *constable* (< vfr. *conestable* < lat. *comes stabuli*).

---

[433] Vezi DA, s.v. *colier*: Cf. tripletele *colări* (pl. unui cuvânt neîntrebuinţat la sing. **colare*, care derivă din lat. *collare* „podoabă ce se atârnă de gât") şi *guler*.
[434] Vezi GCC, s.v.
[435] În DA, s.v. *colindă*, şi: **cărinde*, moştenit din lat. *calendae* (vezi varianta ardelenească *corindă*).
[436] *Ibidem*, s.v. *colir*: Cf. dubletul *colurie*.
[437] Vezi şi DILR, s.v.
[438] *Ibidem*, s.v.: din it. *colonna*, ngr. *κολώνα*; cf. rus. *колонна*.
[439] Şăineanu, IO, s.v.: tc. *gŭmrŭk* (< gr. *κουμέρκι* = lat. *commercium*). Vezi şi Luciano Rocchi, *op. cit.*, s.v. *commercium*.
[440] Vezi DA, s.v. (Înv.) „guvernator, hatman, comandant de armată".
[441] *Ibidem*, s.v. „consilier comunal".

119. ***coneț,*** s.n. „sfârșit, moarte; farsă". Din slavon. *конець*, bg. *конец* „sfârșit"[442]. / ***conță***, s.f. (Țes.) „rămășițe de urzeală (de la pânză)". Din ucr. *конець* „capăt" (cf. bg. *конец* „capătul firelor") (DA).

120. ***confidență,*** s.f. Din fr. *confidence*, lat. *confidentia*. / ***confiență***, s.f. (Franțuzism) „încredere în cineva". Din fr. *confiance* (< lat. *confidentia*).

121. ***consuetudine***, s.f. (Livr.) „obișnuință, obicei, deprindere". Din lat. *consuetudo, -inis*, id. / ***costum***, s.n. Din fr. *costume* (< it. *costume* „cutumă, manieră de diferențiere" < lat. pop. **costumen,* clas. *consuetudo*; cf. fr., prov. *coutume*) / ***cutumă***, s.f. Din fr. *coutume* (< lat. *consuetudo, -inis*).

122. ***conta***, vb. Din fr. *compter* (< lat. *computare*), it. *contare* (< lat.) / ***computa***, vb. „a calcula, a număra; (Jur.) a scădea prevenția din timpul unei condamnări". Din fr. *computer,* lat. *computare*.

123. ***contumacie,*** s.f. Din fr. *contumace*, lat. *contumacia*[443]. / ***contromaț***, s.m. „director al unui lazaret". Din magh. *kontromanać* (< lat. *contumacia*); cf. germ. *Kontumaz*[444]

124. ***copertă,*** s.f. Din it. *coperta*. / ***covertă,*** s.f. Din ngr. *κουβέρτα* (< it. *coverta*, var. ptr. *coperta*)[445]

125. ***copula,*** vb. (Refl.) „a se împreuna, a se cupla". Din fr. *copuler* (< lat. *copulare*) (NDN). / ***cupla***, vb. Din fr. *coupler* (< lat. *copulare*).

126. ***copulă***, s.f. Din fr. *copule*, lat. *copula*. / ***cuplă***, s.f. „dispozitiv care face cuplarea vehiculelor pe calea ferată". Din fr. $couple_3$ (< $couple_2$). / ***cuplu,*** s.n. Din fr. $couple_2$ (< $couple_1$ < lat. *copula*).

127. ***cordon***, s.n. Din fr. *cordon*. / ***cordun,*** s.n. (Reg.; var. fem. *cordună*) „cordon de soldați; căsuța unde stă un soldat din cordon pentru a supraveghea trecerea călătorilor". Din rus. *кордон* (< fr. *cordon*)[446]. Cf. n. pr. ***Cordun***.

128. ***coresponda***, vb. Din germ. *korrespondieren* (< fr. *correspondre*) / ***corespunde***, vb. Din fr. *correspondre,* it. *corrispondere* (după *răspunde*)

129. ***coronar$_1$, -ă,*** adj. (despre vase sangvine) „care înconjoară, ca o coroană, un organ, pe care îl irigă". Din fr. *coronaire*, lat. *coronarius, -ia*. / ***coronar$_2$, -ă,*** adj. „care servește pentru facerea unei coroane". Din lat. *coronarius, -ia* (NDN).

130. ***cornișă***, s.f. Din fr. *corniche* (< it. *cornice*) / ***corniz,*** s.n. „unealtă a zidarului". Din bg. *корниз* (*карниз*) „ciubuc" (< germ. *Karnies*, fr. *corniche*) (DA) / ***corniză***, s.f. Cf. it. *cornice* (DEX_2); din ngr. *κορνόζα* (< germ. *Karnies* < fr. *corniche*) (DA).

---

[442] Vezi DA, s.v. *coneț*: Cf. dubletul *conță*. La *conță*, s.f. apare: cf. dubletele *coneț* și *conț*, ultimul din magh. *konc.*

[443] Pentru sensul, învechit, de „carantină", cf. germ. *Kontumaz*, id. (vezi DA, s.v., DILR, s.v.).

[444] Vezi DILR, s.v.

[445] Vezi DA, s.v. În CDER, s.v., termenul din marină (*covertă*) este considerat, alături de forma *cuvertă*, variantă pentru *copertă*.

[446] Articol separat numai în CADE, s.v. În DA, o singură unitate lexicală: *cordon*, s.n., var. *cordun*, s.n., *cordună*, s.f. Din fr. *cordon*, rus., ucr. *кордон*, germ. *Kordon*. Dacă pentru sensul de „linie continuă de soldați...", *cordon* și *cordun* sunt atestate în variație, pentru sensul de „colibă" și pentru cel propriu (astăzi învechit) de „Bucovina" apar atestate exclusiv *cordun* și *cordună*.

131. ***corp***, s.n., s.m. Din fr. *corps*, lat. *corpus*. / ***corpus***, s.n. (Livr.) „culegere sau colecție de texte, documente, inscripții, legi etc." Din lat., fr. *corpus*.
132. ***corsar***, s.m. Din it. *corsaro*, fr. *corsaire* (< it. *corsaro* < mlat. *cursarius* „vagabond"). Cf. n. pr. ***Corsaru***. / ***husar***, s.m. Din magh. *huszár* (< sb. *husar* „hoț" < mgr. *κουρσάριος* „pirat" < mlat. *cursarius*). Cf. n. pr. ***Hus(s)ar, Husar(i)u***.
133. ***cortel***, s.n. (Reg.) „gazdă, loc de rămas peste noapte". Din magh. *kórtely* (< germ. *Quartier*) / ***cvartir***, s.n. Din rus. *квартира* (< germ. *Quartier*).
134. ***cortină***, s.f. Din it. *cortina* (< lat. *cortina*) / ***curtină***, s.f. „porțiune de zid care unește flancurile a două bastioane; fiecare din părțile pavilionului care înconjoară un blazon regal". Din fr. *courtine* (< lat. *cortina*).
135. ***cravașă***, s.f. Din fr. *cravache* (< germ. *Karbatsche* < pol. *karbacz* < tc. *kirbaç*) / ***gârbaci***, s.n. Din tc. *kirbaç*, bg. *гърбач*.
136. ***cravată***, s.f. Din fr. *cravate* (< germ. dial. *krawat*, lit. *Kroate*) / ***croat***, s.m. și f., adj. Din fr. *croate*, germ. *Kroate*.
137. ***crâng***, s.n. Din vsl. *kro^{n}gъ* „cerc". Cf. n. pr. ***Crâng(u)***. / ***crug***, s.n. „cerc, cearcăn, orbită". Din slavon. rus. și ucr. *krugъ*, id.[447]
138. ***criptă***, s.f. Din fr. *crypte*, lat. *crypta*. / ***grotă***, s.f. Din fr. *grotte* (< it. *grotta* < lat *crypta*), it. *grotta*.
139. ***crupă***, s.f. Din fr. *croupe* (< vgerm. **kruppa*). / ***grupă***, s.f. Din fr. *groupe* (< it. *gruppo* < lat. tard. *cruppa* < vgerm. **kruppa* „umflătură")[448]
140. ***cumul***, s.n. Din fr. *cumul* (< lat. *cumulus*) / ***cumulus***, s.n. „formație de nori cu aspect de grămezi izolate...". Din fr. *cumulus*, lat. *cumulus*.
141. ***dans***, s.n. Din fr. *dance*. / ***danț***, s.n. „dans"; trupă de dans; îndemânare, abilitate; numele unei constelații". Din germ. *Tanz* (< fr. *dance*) (DA)[449]
142. ***dara***, s.f. „greutatea ambalajului, a recipientului, a vehiculului etc. în care se păstrează, se transportă sau se cântărește o marfă". Din tc. *dara* (< it. *dara* < ar. *tarh*, pop. *tarah* „greutate a ambalajului"). / ***tară***$_1$ (var. *tará*), s.f. „dara; numele unor greutăți nemarcate formate din diferite bucăți de metal sau de sticlă, care se întrebuințează la diferite cântăriri de laborator; (Milit.) denumire pentru caracteristicile fizico-chimice de bază ale pulberii". Din ngr. *τάρα* (< it. *tara* < ar. *tarh*, pop. *tarah*). / ***tară***$_2$, s.f. „defect fizic sau moral (ereditar); meteahnă". Din fr. *tare* (< it. sau vprov. *tara* < ar.)
143. ***daraban***, s.m. „soldat de gardă în Moldova, ostaș din pedestrime, corespunzător dorobanțului muntean". Din pol. *drabant, trabant* (CADE)[450] Cf. n. pr. ***Daraban(u), Darabant, Darabonț***. / ***dorobanț***, s.m. „soldat de infanterie; jandarm". Din magh. *darabant* (< germ. *Drabant, Trabant*).
144. ***debita***$_1$, vb. I. Tranz. „a vinde marfă cu amănuntul; a furniza o cantitate de fluid, de material pulverulent, de energie etc.; (Fig). a spune, a rosti ceva

---

[447] Pentru etimologie și evoluția semantică a celor doi termeni ai dubletului, vezi Mihăilă, *Împrumuturi...*, p. 101.
[448] Și: *grup, -uri*, s.n. (vezi la specializare morfologică a unui unic etimon).
[449] În DILR, s.v., din mgr. *δάντσα* (< it. *danza* < fr. *dance*).
[450] În DEX$_2$, s.v., cuvântul este considerat variantă a lui *dorobanț*.

(neînsemnat, plictisitor); a recita, a declama; a tăia un material în bucăți, cu formele si dimensiunile adecvate pentru folosirea sau prelucrarea lui ulterioară". Din fr. *débiter*$_1$. / ***debita***$_2$, vb. I. Tranz. „a trece, a înregistra în contul unei persoane, al unei întreprinderi etc. mărfurile care i-au fost predate sau sumele de bani care i-au fost plătite". Din fr. *débiter*$_2$ (< *débiter*$_1$).

145. ***decan***$_1$, s.m. (Astrol.) „regiune a cerului care face parte din semnele zodiacului". Din fr. *décan*, lat. *decanus* (NDN) / ***decan***$_2$, s.m. Din lat. *decanus*, germ. *Dekan*.

146. ***demon,*** s.m. Din fr. *démon*, gr. *δαίμον*[451]. Cf. n. pr. ***Dimon(u)***. / ***daimon***, s.m. Din gr. *δαίμον*[452]

147. ***denar,*** s.m. Din lat. *denarius*, it. *denaro* (< lat. *denarium* < gr. *δηνάριον*). / ***dinar***, s.m. „monedă de aur sau de argint de origine arabă, care a circulat în trecut şi în Europa; unitate monetară curentă în Iugoslavia, Algeria, Iordania etc." Din ngr. *δηνάριον*, fr. *dinar*.

148. ***designa***, vb. „a desemna, a indica". Din fr. *désigner* (< lat. *designare*). / ***desena,*** vb. Din fr. *dessiner* (formă veche *désigner*, din *desseigner*, cf. it. *disegnare* < lat. *designare*).

149. ***diac***, s.m. „grămătic, uricar; om de cultură, cărturar; dascăl cântăreț (la biserică) etc." Din slavon. *dijakъ* (< mgr. *διάκος, -ονος*) / ***diacon,*** s.m. „membru al clerului aflat pe prima treaptă a ierarhiei preoțeşti". Din slavon. *dijakonъ*, mgr. *διάκονος*. Cf. n. pr. ***Diacon(u)***.

150. ***digital***$_1$, ***-ă***, adj. Din fr. *digital, -le*, adj.[453] (< lat. *digitalis, -ale*, adj.) / ***digitală,*** s.f. (Bot.) „substanță extrasă din frunzele de degețel-roşu, folosită ca tonic al aparatului circulator". Din fr. *digitale*, s.f. (< mlat. *digitale*, subst.)[454]

151. ***diligență***$_1$, s.f. „trăsură mare, acoperită, cu care se făcea în trecut transportul regulat de poştă şi de călători pe distanțe mai lungi; poştalion". Din fr. *diligence* (extras din *carrosse de diligence*). / ***diligență***$_2$, s.f. (Livr.) „sârguință, osteneală; zel, promptitudine". Din lat. *diligentia*, fr. *diligence*[455]

152. ***disc***$_1$ (var. înv. *discos*), s.n. „taler (circular) de metal (prețios) pe care se strâng, în biserică (...) bani pentru nevoile cultului sau pe care se pune agnețul (la oficierea căsătoriilor)". Din slavon. *disk(os)ъ*[456] / ***disc***$_2$, s.n. „placă circulară de o anumită greutate (în sport); probă de atletism; orice obiect de formă circulară şi plată; tehn., muz., anat. etc." Din fr. *disque* (< lat. *discus* < gr. *δίσκος*), lat. *discus*.

---

[451] În CDER, s.v., din mgr. *δαίμων*, în parte prin intermediul slavon. *demonъ*.

[452] Vezi DDE, p. 90.

[453] Vezi DEX$_2$, s.v. Sensul din electronică al adj. *digital, -ă* este inclus în NDN sub un *digital*$_2$, *-ă*, adj. (din engl. *digital*), deşi el apare inclusiv la etimonul francez.

[454] DEX$_2$ şi NDN tratează s.f. în acelaşi articol cu adjectivul, deşi subst. lat. *digitale* este un termen ştiințific modern.

[455] Două cuvinte diferite apar inclusiv în Alain Rey, DHLF, s.v. De la sensul etimologic de „grijă exagerată, minuțiozitate" s-a ajuns la cel de „preocupare în general" şi, prin intermediul folosirii adverbiale („în mod expres, rapid"), la o specializare contextuală („mijloc regulat de transport pentru pasageri").

[456] În CADE şi în TRDW, s.v., se indică inclusiv un etimon neogrecesc.

153. ***discreție***, s.f. Din fr. *discrétion*, lat. *discretio, -onis* / ***descreție***, s.n. „contribuție obligatorie impusă de administrația unui stat locuitorilor unei provincii". Din germ. *Diskretion* (< mlat. *discretio, -onis*)[457] / ***dișcreție***, s.f. „instanță judecătorească". Din magh. *diszcréció* (< mlat. *discretio, -onis*)[458].

154. ***doge***, s.m. Din it. *doge* (< lat. *dux, -cis*) / ***ducă***, s.m. Din ngr. *δούκας*[459] (< mgr. *δούκας*, cf. lat. *dux, -cis*)[460]. / ***duce***, s.m. Din fr. *duc*, lat. *dux, -cis*.

155. ***dolar***, s.m. Din engl., fr. *dollar* (< anglo-amer. *dollar* < germ. dial. *Daler*, lit. *Taler* „monedă de argint") / ***taler***, s.m. Din germ. *Taler*.

156. ***dolman***, s.n. Din fr. *dolman* (< germ. *Dolman* < magh. *dolmány* < tc. *dolama*), germ. *Dolman*[461]. / ***dulamă***, s.f. Din tc. *dolama*. Cf. n. pr. ***Dulamă***.

157. ***dominion***, s.n. „nume dat statelor din afara insulelor britanice care fac parte din Imperiul Britanic, având statut de suveranitate și egalitate în drepturi cu metropola". Din fr. *dominion* (< engl. *dominion* < lat. tard. *dominium*) / ***domeniu*** (var. înv. *domen*, *dominiu*), s.n. Din fr. *domaine*, lat. *dominium*.

158. ***doză***$_1$, s.f. (Adesea fig.) „cantitate determinată dintr-o substanță, dintr-un material etc., care produce un anumit efect sau care formează împreună cu altele un amestec, un tot". Din fr. *dose* (< gr. *δόσις*). / ***doză***$_2$, s.f. „cutie metalică izolată în interior, care servește la protecția unor elemente din instalațiile electrice; dispozitiv care servește la redarea prin mijloace electroacustice a sunetelor înregistrate pe un disc". Din germ. *Dose* (< lat. *dosis*, gr. *δόσις*).

159. ***dragoman***, s.m. „tălmaci, traducător, interpret". Din ngr. *δραγουμάνος* (< tc. *tercüman*). Cf. n. pr. ***Dragoman***. / ***tergiman***, s.m. „interpret, traducător, translator". Din tc. *tercüman*. Cf. n. pr. ***Terziman, Terdiman, Târziman***.

160. ***drahmă***, s.f. „unitate monetară grecească; veche unitate de măsură pentru greutăți". Din ngr. *δραχμί*, fr. *drachme* (< lat. *drachma* < gr. *δραχμή*) / ***dram***, s.n. „veche unitate de măsură pentru greutate (...) și pentru capacitate (...). (Pop.) gram; (Fig.) bucățică, fărâmă, crâmpei, strop, pic". Din ngr. *δράμι* (< tc. *dram* < ar. *dirham* „numele unei monede de argint" < gr. *δραχμή*)[462]

161. ***dromos***, s.n. (Antic.) „pistă specială destinată alergărilor, în cursele atletice; culoar de acces în casele mesopotamiene, miceniene sau cretane și în mormintele feniciene; alee mărginită de sfincși la intrarea în templele egiptene". Din fr. *dromos*, gr. *δρόμος*. / ***drum***, s.n. Din vsl. *drumъ*. Cf. bg. *друм*, sb. *drum*[463]

---

[457] Vezi DILR, s.v.

[458] *Ibidem*, s.v.

[459] În DILR apare forma *dux*, s.m. (var. *duc, duca*) „conducător militar; duce; (Fig.) îndrumător spiritual". Din lat. *dux*, it. *duca*, mgr. *δούξ, δούκας*.

[460] Pentru evoluția formală a etimonului grecesc, vezi H. Mihăescu, *op. cit.*, p. 153.

[461] În CDER, s.v., din pol. *dolman*, rus. *долман*.

[462] Vezi GCC, s.v.

[463] În CDER, s.v. se indică inclusiv posibilitatea pătrunderii directe din gr. *δρόμος*.

162. ***ducat***$_1$, s.m. (var. *ducato*) „monedă de aur". Din it. *ducato* (< mlat. *ducatus*), slavon. *dukatъ*. / ***ducat***$_2$, s.n. „unitate administrativ-teritorială". Din mlat. *ducatus*[464]

163. ***echer***, s.n. Din fr. *équerre* (< lat. pop. **exquadra*). / ***scuar***, s.n. Din fr. *square* (< engl. *square* „carré"< vfr. *escuarre, esquerre* „équerre" < lat. **exquadra*), engl. *square*.

164. ***eponj***, s.n. „țesătură moale cu fire buclate pe una dintre fețe sau pe amândouă fețele, din care se fac prosoape, halate de bair etc." Din fr. *éponge* „burete"(< lat. pop. **sponga,* clas. *spongia*) / ***spongie***, s.f. (Zool.) „burete". Din lat. *spongia*[465]

165. ***eres,*** s.n. Din slavon. *eresь* (< mgr. *αίρεσις*). / ***erezie***, s.f. Din fr. *hérésie*, lat. *haeresis* (< gr. *αίρεσις*).

166. ***eşantion***, s.n. Din fr. *échantillon* (cf. vfr. *eschandillon*). / ***şablon,*** s.n. Din germ. *Schablone* (cf. vfr. *eschandillon*), rus. *шаблон*.

167. ***etolă***, s.f. „podoabă alcătuită dintr-o fâşie de lână sau de mătase, purtată de preoții catolici în timpul serviciului religios; fâşie lată de blană purtată de femei în jurul gâtului sau al umerilor". Din fr. *étole* (< lat. *stola*) / ***stolă***, s.f. „rochie largă şi lungă până în pământ (...) purtată de matroanele romane; veşmânt purtat de preoții catolici în timpul slujbei religioase". Din it., fr., lat. *stola*.

168. ***etos,*** s.n. „ansamblu de trăsături specifice unui grup social sau unei epoci; fizionomie morală, moralitate; specific cultural al unei realități". Din fr. *éthos*, lat. *ethos*, gr.*'έθος*. / ***itos,*** s.n. „parte a retoricii care se ocupă cu moravurile, prin opoziție cu patosul". Din fr. *ithos* (< gr. *'έθος* „morală") (NDN).

169. ***fantasmă***, s.f. Din ngr. *φάντασμα*, fr. *fantasme*, *phantasme* (< lat. *phantasma, -atis* < gr. *φάντασμα*). / ***fantomă***, s.f. Din fr. *fantôme* (cf. gr. *φάντασμα*).

170. ***fantezie***, s.f. Din fr. *fantaisie* (< gr. *φαντασία*) / ***fandaxie*** (var. înv. ***fandasie***) s.f. (Înv.) „fantezie; (Arg.) manie, țicneală, aiureală". Din ngr. *φανδαξιε, φαντασία*[466]

171. ***farmazon***, s.m. (Pop.) „vrăjitor"; (Fig.) om şiret, viclean". Din rus. *фармазон* (< fr. *francmacon* < engl. *free mason* „constructor liber"), ngr. *φαρμασόνος*, tc. *farmasun*, pol. *farmazon*. Cf. n. pr. ***Farmazon***. / ***francmason***, s.m. Din fr. *francmacon* (< engl. *free mason*).

172. ***fatum,*** s.n. (Livr.) „destin irevocabil". Din lat. *fatum*. / ***fado***, s.n. „cântec tradițional portughez, sentimental şi dramatic". Din fr., port. *fado* (< lat. *fatum*).

---

[464] Vezi DILR, s.v. În DEX_2, s.v. apare un singur cuvânt polisemantic (s.m., s.n.), cu o unică etimologie (it. *ducato*).

[465] Vezi, regional (în Transilvania şi Banat) şi ***şponghie***, s.f. „burete de şters". Din magh. *spongya*, germ. *Spongia*.

[466] În CDER, CADE (sub forma *fandasie*) şi în DA, s.v. sunt considerate variante, deşi s-au diferențiat semantic în mod semnificativ.

173. ***fazendă,*** s.f. „plantație mare de trestie de zahăr, cacao sau cafea etc. în Brazilia". Din port., fr. *fazenda* (< port. *fazenda* < lat. pop. *facenda*, clas. *facienda*) (NDN) / ***hacienda***, s.f. „mare proprietate agricolă în America Latină hispanică". Din span. *hacienda* (< lat. *facienda*) (NDN).

174. ***festă***, s.f. „păcăleală". Din it. *festa* (< lat. *festa*, pl. n. al lui *festum*) / ***fiestă***, s.f. „serbare (populară) în țările de limbă spaniolă". Din span. *fiesta* (< lat. *festa*, pl. n. al lui *festum*).

175. ***fetiş***, s.n. Din fr. *fétiche* < port. *feitiço* „vrăjitorie" < lat. *facticius* (DEX_2, DA)[467] / ***factice***, adj. inv. (Livr.) „artificial, nefiresc, prefăcut". Din fr. *factice* (< lat. *facticius*).

176. ***fetru***, s.n. „pâslă din lână sau din păr de animal (presată şi încleiată), întrebuințată în special la confecționarea pălăriilor". Din fr. *feutre* (< germ. **filtir* „pâslă") / ***filtru***, s.n. Din fr. *filtre* (< mlat. *filtrum* < germ. **filtir*), lat. *filtrum*, it. *filtro*.

177. ***fiasco***, s.n. (Livr.) „eşec total într-o acțiune întreprinsă; insucces, nereuşită". Din it. *fiasco*[468] (< germ.**flasko, *flaska*) / ***flacon***, s.n. Din fr. *flacon* (< mlat. *flasco,* germ. **flaska*).

178. ***firnis,*** s.n. „soluție făcută din ulei vegetal sau din rășini şi oxizi metalici, folosită la prepararea vopselelor şi a chitului sau drept grund pentru lemnărie". Din germ. *Firnis* (< fr. *vernis* < mlat. *veronice*). / ***vernis***, s.n. „soluție formată din rășini (naturale sau artificiale) şi dintr-un solvent, care, aplicată pe anumite obiecte, formează la uscare un strat neted şi lucios, cu rol ornamental sau protector; pr. ext.: lac; ceea ce dă un aspect sau o culoare favorabilă cuiva sau la ceva". Din fr. *vernis* (< mlat. *veronice*).

179. ***fisă,*** s.f. Din ngr. *φίσα* (< fr. *fiche*)[469] / ***fişă***, s.f. Din fr. *fiche*.

180. ***fotă***, s.f. Din tc. *fota*, cf. ngr. *φουτας*. Cf. n. pr. ***Fotă***. / ***fotaz,*** s.n. „valtrap". Din ngr. *φουτας*.

181. ***frescă***, s.f. Din fr. *fresque* [< it. (*dipingere a*) *fresco*]. / ***fresco***, s.n. „țesătură din fire foarte subțiri de lână, uni sau cu efecte de culori, întrebuințată mai ales pentru confecționarea îmbrăcămintei de vară". Din it. *fresco* „proaspăt, răcoros"(< germ. **frisk*, id.) / ***freş***, adj. invar. Din fr. *fraîche* (din adj. *frais, fraîche* < germ. **frisk*).

182. ***frezăı***, s.f. „unealtă aşchietoare cu unul sau mai multe tăişuri...". Din fr. *fraise*$_1$ (< *fraise*$_2$). / ***frezăı***, s.f. „un fel de guler cu mai multe pliuri care se purta la gât în sec. XVI–XVII". Din fr. *fraise*$_2$[470]

---

[467] În NDN, s.v., alături de fr. *fétiche*, apar ca etimoane directe şi port. *feitiço*, lat. *facticius* (ultimul sub forma greşită *faeticius*). Nici unul, însă, nu poate explica, cel puțin formal, rom. *fetiş*.

[468] Cuvânt polisemantic în italiană: „recipient de sticlă", „insucces". Sensul al doilea se explică printr-un calc după fr. *bouteille* „eroare", folosit pentru a desemna greşelile de limbă ale comedianților italieni care jucau în Franța în sec. al XVIII-lea.

[469] În TRDW, s.v., din it. *fiscia* (< fr. *fiche*, vezi DELI, s.v.), prin ngr.

[470] Vezi LEXIS, s.v., BW, DELF, s.v., NDEH, s.v. În Alain Rey, DHLF, s.v., ambele omonime sunt deverbale din *fraiser*.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

183. ***frigider***, s.n. Din fr. *frigidaire* (< lat. *frigidarium*) / ***frigidarium***, s.n. „sală în termele romane destinată instalării şi practicării băilor reci". Din lat. *frigidarium.*

184. ***gabelă***, s.f. „impozit care se percepea pe sare în Franța medievală". Din fr. *gabelle* (< ar. *qabala* „impozit"). / ***havaleá***, s.f. „îndatorire constând în prestarea de zile de clacă, podvezi etc., pe care o aveau țăranii pe vremea clăcii; prestație în bani sau în natură făcută în contul haraciului". Din tc. *havale* (< ar. *qabala*)[471]

185. ***gama,*** s.m. invar., s.f. (Fiz.) Din fr. *gamma*, gr. *γάμμα.* / ***gamă***, s.f. (Muz.) Din fr. *gamme* (< mlat. *gamma* < gr. *γάμμα*).

186. ***gamba***, s.f. (muz.) *viola da ...* „violă din sec. XVII, ținută pe picior, din care s-au dezvoltat ulterior violoncelul şi contrabasul". Din it. */viola da/ gamba* (NDN). / ***gambă***, s.f. Din lat. *gamba* (DEX_2); din it. *gamba* (< lat. *gamba*) (NDN).

187. ***gaz***, s.n. Din fr. *gaz* (cuv. creat de chimistul Van Helmont, după lat. *chaos*, gr. *χάος* „prăpastie, vid") / ***haos***, s.n. Din fr., lat. *chaos.*

188. ***gâlmă,*** s.f. (var. *hâlm, holm*) (Pop). „dâmb, movilă; umflătură, gâlcă". Din vsl. *chlъmъ./* ***holum***, s.n. (Trans.) „ridicătură de pământ...". Din magh. *halom* „grămadă" (< vsl. *chlъmъ*) (DA). Cf. n. pr. ***Holm.***

189. ***gâscă*** (dial., înv. *gânscă*), s.f. Din vsl. *go^{n}sъka*, bg. *гъска*[472]. Cf. n. pr. ***Gâscă***, n. top. ***Gâscă.*** / ***huscă***, s.f. (Reg.) „bucată de sare dobândită, prin fierbere sau evaporare, din apă sărată". Din ucr. *гуска*[473]

190. ***gelozie***, s.f. Din it. *gelosia* „sentiment" şi „stor"[474] / ***jaluzea,*** s.f. După fr. *jalousie* „stor" (< it. *gelosia*)[475].

191. ***gerg***, s.n. (Înv.) „jargon". Din it. *gergo* (< fr. *jargon*) / ***jargon***, s.n. Din fr. *jargon.*

192. ***gheată***, s.f. Din it. *ghetta* „ghetră" (< fr. *guetre*) / ***ghetră***, s.f. „învelitoare de postav, de fetru etc. care acoperă glezna şi parte de deasupra a încălțămintei bărbăteşti; fâşie de piele care serveşte la protecția gleznei muncitorilor metalurgişti, în timpul lucrului". Din fr. *guetre.*

193. ***ghips***, s.n. Din germ. *Gips*, fr. *gypse*, lat. *gypsum.* / ***ipsos***, s.n. Din ngr. *γύψος*[476]

194. ***ghivent,*** s.n. Din germ. *Gewinde.* / ***ghint***, s.n. „ghivent; scobitura în formă de spirală ce se face pe dinăuntru în țeava unei arme de foc, pentru ca

---

[471] Vezi Şăineanu, IO, s.v., GCC, s.v.

[472] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 86, *Contribuții*, p. 122.

[473] Propriu „gâscă"; tertium comparationis e culoarea albă (DA).

[474] În DELI, s.v., sunt trecute două omonime, unul din celălalt. Sentimentul provine, prin metonimie, din semnificația obiectului.

[475] După Byck, Graur, *art. cit.*, p. 68, forma *jaluzea* este refacuta din pl. **jaluzii* al subst. **jaluzie* (*jalozie*), împrumutat din fr. *jalousie* (< it. *gelosia*), fără ca acest fapt să-i anuleze relația de dublet etimologic față de *gelozie.*

[476] Vezi GCC, s.v. *ghips.* În CDER, s.v., apare ca dublet şi *gips*, s.n., care trebuie considerat dublet formal, variantă etimologică a lui *ghips*, vezi DEX_2, DA, TRDW, s.v.

proiectilul să străbată aerul sfredelindu-l". Din pol. *gwint* (< germ. *Gewinde*), ucr. *гвинт*[477]

195. ***giubea,*** s.f. Din tc. *cüppe* (< ar. *ğubba* „rufă de lână")[478]. / ***jupă,*** s.f. Din fr. *jupe* (< ar. *ğubba, djubba*)[479] / ***şubă,*** s.f. Din scr. *šuba,* magh. *suba*, ucr. *шуба* (DLR)[480]

196. ***glosă***$_1$, s.f. (Iht.) Din ngr. *γλώσσα*, inițial „limbă". / ***glosă***$_2$, s.f. (Lingv.) Din lat. *glossa*. Cf. fr. *glose*, it. *glossa*, germ. *Glosse*. / ***glotă,*** sf. Din fr. *glotte* (< gr. *γλώττα*, variantă pentru *γλώσσα*), lat. *glotta* „limbă".

197. ***graf***, s.m. Din germ. *Graf*. / ***grof***, s.m. Din magh. *gróf* (< germ. *Graf*)[481]. Cf. n. pr. ***Grofu.***

198. ***granat***$_1$, s.m. „plantă erbacee aromatică cu frunze lobate şi cu flori albe sau galbene". Et. nec. (DEX$_2$); din lat. *granatum* (NDN). / ***granat***$_2$, s.n. (Chim.) „piatră semiprețioasă". Din germ. *Granat* (< mlat. */lapis/ granatus*). / ***grană***, s.f. (În subst. compus *poamă-grană*) „model de cusătură care reprezintă o rodie". Din magh. *poma-gránát, pomograna* (< it. *pomogranato,* cf. lat. *granatus*)[482] / ***grenà,*** adj. invar. Din fr. *grenat* (masculin din adj. *grenade*) / ***grenadă***, s.f. Din fr. *grenade* (din vfr. *pume granate*, lat. *granatus*). Cf. it. *granata,* germ. *Granate.*[483]

199. ***granulă***, s.f. Din fr. *granule* (< lat. tard. *granulum*). / ***granulom***, s.n. (Med.) „tumoare de dimensiuni reduse; țesut inflamat care apare la rădăcina unui dinte în urma unui abces cronic". Din fr. *granulome* (< lat. tard. *granulum*).

200. ***greabăn***, s.n. „partea mai ridicată din şira spinării, la împreunarea spetelor". Din bg. *гребен*, sb. *grëbên*, cf. sloven. *grebên*, rus. *гребень*[484]. Cf. n. pr. ***Zgreabăn.*** / ***hrebăn***, s.n. „greabăn, dărac". Din ucr. *гребинь*[485]

201. ***half,*** s.m. (Sport) „mijlocaş (la fotbal)". Din engl. *half* (< got. *halbs, halba*) / ***halbă,*** s.f. Din germ. *Halbe*. Cf. got. *halba*.

202. ***haram***$_1$, s.n. (Reg.) „vită slabă, prăpădită; jaf, pradă". Din tc. *haram* „ilicit, prohibit" (< ar. *haram*). / ***haram***$_2$, adj. (var. *harăm*) „blestemat, afurisit". Din tc. *haram*[486]. Cf. n. pr. ***Haramu.*** / ***harem***, s.n. Din tc. *harem* (< ar. *haram*)[487]

---

[477] În DA, *ghint* şi *ghivent* apar în acelaşi articol, ca variante etimologice.

[478] În DA şi în CDER, s.v. *giubea,* apare ca dublet şi *jupon,* s.n. Acesta poate fi cel mult dublet semantic, nu şi etimologic (în franceză, de unde provine, este un derivat de la *jupe*). În DA, s.v., etimonul turcesc este transcris *ğubè*.

[479] Printr-un intermediar vechi it. *jupa* „vestă de origine orientală" (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.).

[480] Sensul comun al acestor cuvinte este, la origine, „care acoperă".

[481] Vezi DEX$_2$, CADE, CDER, s.v. In DA, TRDW, s.v. sunt considerate variante.

[482] Vezi DILR, s.v.

[483] În DA, s.v., apare *granat*, s.n. polisemantic. N. după lat. *malum granatum* „rodie". În DILR este trecută forma *granată* „proiectil uşor, grenadă". Din it. *granata*, rus. *граната*, pol. *granat*.

[484] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 82. În *Contribuții,* p. 144, din vsl. *grebenь*.

[485] Despre sensurile şi relațiile semantice stabilite între aceste cuvinte, vezi art. *Un grup de cuvinte înrudite etimologic*, de Elena Comşulea, în CL, XXVIII, nr. 2, 1983, pp. 139–145.

[486] Vezi CADE, s.v. Este posibilă, în acest caz, şi o evoluție lexico-gramaticală internă. Vezi, în acest sens, Şăineanu, IO, s.v. În CDER, s.v. *haram* este trecut ca etimon vsb. *haran* „gratuit".

[487] Vezi la Şăineanu, IO, s.v., GCC, s.v.

203. ***hemicranie***, s.f. „durere a unei jumătăți a capului, constituind unul dintre simptomele migrenei". Din fr. *hémicrânie* (< lat. *hemicrania*) / ***migrenă***, s.f. Din fr. *migraine* (< lat. *hemicrania*) / ***micranie***, s.f. (Grecism înv.) „migrenă". Din ngr. *ἡμικρανία* (DLR).

204. ***hiacint***, s.n. „piatră semipreţioasă de culoare roşie sau portocalie, varietate nobilă de zirconiu". Din fr. *hyacinthe*, lat. *hyacinthus*. / ***iacint***, s.m. (Livr.) „zambilă". Din fr. *jacinthe* (< lat. *hyacinthus*).

205. ***hol***, s.n. Din fr., engl. *hall* (< germ. **halla*) / ***hală***, s.f. Din fr. *halle* (< germ. **halla* „loc acoperit"), germ. *Halle*.

206. ***ierugă***, s.f. „braţ de râu care duce apa la moară". Din sb. *jaruga*, ucr., rus. *яруга* (< tc. *yarik*) / ***ierec***, s.n. „gârlişoare care din mlaştini şi lacuri curg în Dunăre". Din tc. *yarik*. / ***iarc***, s.n. (Reg.) „şanţ mare de hotar". Din sb. *yarak* „groapă adâncă şi lungă"[488]

207. ***ileon***, s.n. „porţiune terminală a intestinului subţire". Din fr. *iléon* (< mlat. *ileum, ileon*) / ***ileus***, s.n. „ocluzie intestinală". Din fr. *iléus* (< lat. *ileus*).

208. ***imóbil***, s.n. Din lat. *immobilis*, fr. *immeuble* (< lat. *immobilis*, după *meuble*). / ***imobíl, -ă***, adj. Din fr. *immobile*, lat. *immobilis*[489]

209. ***importa***$_1$, vb. I. Tranz. „a aduce în ţara proprie mărfuri străine prin cumpărare sau prin schimb; (Fig.) a prelua obiceiuri, mode etc. străine". Din fr. *importer*$_1$ (< engl. to *import* < lat. *importare*)[490] / ***importa***$_2$, vb. I., pers. a III-a *importă*. Tranz. şi intranz. „a prezenta importanţă, interes pentru cineva". Din fr. *importer*$_2$ (< it. *importare* < lat. *importare*)[491]

210. ***intermediu***, s.n. Din it. *intermedio* (< lat. *intermedium*), fr. *intermède* (< it. *intermedio*, lat. *intermedium*) / ***intermezzo***, s.n. Din it. *intermezzo* (adaptare din lat. *intermedium*).

211. ***iot***, s.m. sg. Din germ. *Jot* (< gr. *ιώτα*). Şi, după fr., ***iod***, s.m. sg. (DA)[492] / ***iotă***, s.f. sg. Din ngr. *ιώτα*. Cf. fr., it. *iota*.

212. ***iris***$_1$, s.m. (Bot.) „stânjenel". Din fr. *iris* (< lat. *iris* < gr. *ιρις*) / ***iris***$_2$, s.n. (Med.) „membrană; curcubeu; diafragmă". Din fr. *iris*, lat. *iris*; cf. gr. *ιρις*.

213. ***istorie***, s.f. Din lat. *historia*, it. *istoria*, magh. *história*, pol. *hystoria*, ngr. *ἱστορία*; cf. fr. *histoire*. / ***story***, s.n. „povestire, istorisire (ecranizată)". Din engl. *story* (< lat. *historia*).

214. ***item***$_1$, adv. (Livr.) „de altfel, în plus". Din lat. *item* (NDN) / ***item***$_2$, s.n. Din engl. *item* „fragment" (< lat. *item*) (NDN).

215. ***izbă***, s.f. „căsuţă (de lemn) specifică unor sate ruseşti". Din rus. *изба* (< germ. *Stube* < lat. **extufare*) / ***sobă***$_1$, s.f. „instalaţie pentru încălzit...". Din tc. *soba*. / ***sobă***$_2$, s.f. (Reg.) „cameră, odaie de locuit". Din magh. *szoba* „cameră şi sobă" (< germ. *Stube* < lat. **extufare*).

---

[488] Pentru calitatea explicită de dublete, vezi CDER, s.v.

[489] În DA, s.v., adj. şi s.n. sunt trecute într-un singur articol.

[490] LEXIS, s.v., NDEH, s.v., BW, DELF, s.v. În ultimul se admite şi un împrumut direct din lat. *importare* (vezi şi Alain Rey, DHLF, s.v.).

[491] Vezi LEXIS, s.v. În Alain Rey, DHLF şi în NDEH, s.v., *importer*$_2$ apare ca refăcut, după it. *importare* sau lat. *importare*, din vfr. *emporter*.

[492] În DEX$_2$, s.v. apar trecute două unităţi diferite, sinonime (etimologice).

216. ***jale***, s.f. „Salvia officinalis; Stachys germanica; Stachys recta". Din magh. *zsálya* (< lat. *salvia*) / ***salvie***, s.f. Din lat. *salvia*.
217. ***jur***, s.m. (Astăzi rar) „jurat". Din fr. *jury*. / ***juriu***, s.n. Din fr. *jury*, engl. *jury*.
218. ***jgheab,*** s.n. Din vsl. *žlěbъ*. / ***jilip***, s.n. „jgheab de moară; jgheab pentru scoaterea buştenilor tăiaţi la munte". Din magh. *zsilip, zselép* (< vsl. *žlěbъ*)[493]
219. ***labru***, s.m. „peşte marin comestibil care trăieşte pe lângă ţărmuri stâncoase". Din fr. *labre* (< lat. *labrum* „buză"). / ***labrum***, s.n. „structură anatomică în formă de buză; buză superioară la insecte şi la mamifere". Din lat. *labrum*.
220. ***lacună***, s.f. Din fr. *lacune*, lat. *lacuna*. / ***lagună,*** s.f. Din it. *laguna* (< lat. *lacuna*), fr. *lagune* (< it. *laguna*)[494]
221. ***lansetă***, s.f. „undiţă prevăzută cu năluci şi mulinetă, folosită de obicei pentru pescuitul peştilor răpitori prin aruncarea la mare distanţă". Din fr. *lancette*. / ***lanţetă***, s.f. „instrument chirurgical format dintr-o lamă cu două tăişuri foarte ascuţite, care foloseşte la vaccinări, incizii etc.; mic instrument în formă de lopăţică, cu care se netezesc şi se rectifică tiparele în turnătoriile de fontă". Din germ. *Lanzette* (< fr. *lancette*), fr. *lancette*.
222. ***latin***$_1$***, -ă,*** adj., s.f. Din lat. *latinus, -a*, fr. *latin, -ine*[495]. / ***latin***$_2$***, -ă***, adj. „catolic". Din sb., magh. *latin* (CADE); din lat. *latinus, -a,* slavon. *latinъ* (DILR)[496] / ***ladin, -ă,*** adj. Din it. *ladino* (var. pentru *latino* < lat. *latinus*). / ***latino***, adj. invar. (muzică latino). Din span. *latino*[497]
223. ***leal, -ă***, adj. Din it. *leale* (< vfr. *le(i)al* < lat. *legalis, -em*) / ***legal, -ă***, adj. Din fr. *légal*, lat. *legalis*. / ***loial, -ă***, adj. Din fr. *loyal* (< lat. *legalis*).
224. ***léctor***$_1$, s.m. „grad în învăţământul universitar; membru al unui lectorat (...)". Din germ. *Lektor*. / ***léctor***$_2$, s.m. (Livr.) „cititor; dispozitiv electronic în informatică". Din fr. *lecteur*, lat. *lector*[498]
225. ***lexic***, s.n. Din fr. *lexique* (< gr. *λεξικόν*). / ***lexicon***, s.n. „dicţionar; enciclopedie". Din lat., fr. *lexicon*, gr. *λεξικόν*.
226. ***libera***, vb. Din fr. *libérer*, lat. *liberare*. / ***livra,*** vb. Din fr. *livrer* (< lat. *liberare*).
227. ***libertate,*** s.f. Din fr. *liberté*, lat. *libertas*. / ***liberti***, s.n. „ţesătură de mătase şi bumbac, folosită pentru rochii, bluze etc." Din engl. *liberty* (< fr. *liberté* < lat. *libertas*), fr. *liberty,* cf. Arthur Liberty, fondatorul unui magazin la Londra cu asemenea articole (NDN).

---

[493] Vezi CDER, s.v., CADE, s.v.
[494] Sensul propriu al it. *laguna* este de „spaţiu vid, lipsit de conţinut".
[495] În CDER, s.v. *latin, -ă*, adj., apar ca dublete *letin*, s.m. („străin; eretic") (din magh. *latin*, sb. *latin*) şi *latină*, s.f. („străinătate; lume străină").
[496] În DILR, s.v., sunt tratate separat *latin,* s.m. („catolic; roman") (din lat. *Latini*, vsl. *latinъ*) şi *latin, -ă,* adj. (id.) (din lat. *latinus, -a, -um*, vsl. *latinъ*).
[497] Cuvântul nu apare în dicţionarele consultate.
[498] În LEXIS, s.v., sunt trecuţi doi termeni: *lecteur*$_1$ (< lat. *lector*) şi *lecteur*$_2$ (din *lecteur*$_1$, prin germ. *Lektor*). În NDN, s.v., *léctor*$_2$ este considerat, pentru sensul livresc, s.m. şi f., iar pentru sensul din informatică, s.n. În CADE, s.v., apare ca formă literară varianta accentuală, astăzi învechită, *lectór*, s.m., justificată etimologic (din fr. *lecteur*), diferenţiată în dicţionar de *léctor*, s.m. „grad didactic" (din germ. *Lektor*). Astăzi accentuarea oxitonă se foloseşte aproape exclusiv în informatică (*lectór CD*, spre exemplu), ceea ce este un pas important pentru considerarea unei noi unităţi lexicale.

228. ***lighioană***, s.f. (din slavon. *legeonъ* < lat. *legio*, *-onis*) / ***legiune***, s.f. (din fr. *légion*, lat. *legio*, *-onis*)

229. ***liliac***, s.m. „arbust…". Din tc. *lilak* (< ar. *leylak*), *lilas*. Cf. n. pr. ***Liliac***, n. top. ***Liliacul***. / ***lilá***, adj. invar. (Livr.) „liliachiu, violet". Din fr. *lilas* (< tc. *lilak*, *lilas*; cf. ar. *leylak*)

230. ***liră***$_1$, s.f. „monedă turcească de aur…". Din tc. *lira* (DA) / ***liră***$_2$, s.f. „monedă italiană de argint…". Din it. *lira* (< lat. *li(v)ra*, clas. *libra*) / ***livră***, s.f. „unitate de măsură…; veche monedă franceză". Din fr. *livre* (< lat. *libra*).

231. ***lojă***, s.f. Din fr. *loge* (< germ. **laubja*) / ***loggia***, s.f. „galerie exterioară încorporată unei clădiri (…); balcon mărginit cu panouri (…)". Din it. *loggia* (< germ. **laubja*).

232. ***lustră***, s.f. „aparat electric…". Din fr. *lustre*$_3$ (< *lustre*$_2$) / ***lustru***, s.n. „strălucire..." . Din fr. *lustre*$_2$, it. *lustro*.

233. ***máchină***, s.f. (Înv.) „maşină; (Fig.) uneltire". Din lat. *machina*. Cf. rus. *махина*, it. *macchina* (DLR)[499] / ***maşină***, s.f. Din fr. *machine* (< lat. *machina*), germ. *Maschine* (< fr. *machine*)[500]

234. ***madera***, s.n. „varietate de struguri; vin dulce din aceşti struguri". Din port. *madera* (< span. *madera* < lat. *materia*) (NDN)[501] / ***materie***, s.f. Din lat. *materia*, *materies*, fr. *matière*, rus. *материя*, germ. *Materie*, it. *materia*.

235. ***magaza***, s.f. (Înv.) „depozit de mărfuri". Din tc. *magaza* (< ar. *mahzen*, id.) / ***magazie***, s.f. Din ngr. *μαγαζί* (< fr. *magasin* < ar. *mah/a/zin*, pl. lui *mahzan*) / ***magazin***$_1$, s.n. (Com.) Din fr. *magasin*. Cf. n. pr. ***Magazin***, ***Magazân***. / ***magazin***$_2$, s.n. (Public.) Din fr. *magasine* (< engl. *magazine* < fr. *magasin*)[502]

236. ***manta***, s.f. Cf. pol. *manta* (< germ. *Manto* < fr. *mante*), rus., ucr. *манта*[503] / ***mantă***, ***-e***, s.f. Din fr. *mante*.

237. ***mantal***, s.n. (Înv., rar) „haină largă…". Din germ. *Mantel* (< lat. *mantellum*) (DLR) / ***mantelă***, s.f. Din it. *mantello* (< lat. *mantellum*). Cf. rus. *мантел.* / ***mantou***, s.n. Din fr. *manteau* (< lat. *mantellum*).

238. ***mapă***$_1$, s.f. „obiect de birou". Din germ. *Mappe* (< lat. *mappa*). / ***mapă***$_2$, s.f. (Astăzi rar) „hartă". Din lat., it. *mappa*, fr. *mappe*.

239. ***marcă***$_1$, s.f. „unitate de măsură; unitate monetară". Din germ. *Mark* „monedă". / ***marcă***$_2$, s.f. „provincie de frontieră". Din germ. *Mark*, id.

---

[499] În DILR apare cuvântul-titlu *mahină*, cu var. *machină* „bombardă". Din lat. *machina*, pol. *machina*, rus. *махина*.

[500] În DLR, s.v., şi: *maşână*, *măşână*, s.f. (Ban.) „chibrit"; (Trans.) „tren". Vezi *maşină*.

[501] Cf. Madera, insulă portugheză în Atlantic.

[502] Vezi CDER (unde sunt socotite explicit dublete), şi NDN, s.v. În DEX$_2$ şi în DLR, s.v. apare, greşit, un singur *magazin*, polisemantic (din fr. *magasin*), deşi este vorba de sensuri şi etimologii imediate diferite (fr. *magasin* şi fr. *magasine*).

[503] După CDER, s.v., provine din fr. *manteau*, printr-un intermediar puţin sigur, cf. ngr. *μαντί*. Dubletele prezentate de autor (cu excepţia lui *mantă*) sunt, după părerea noastră, semantice: *mantel(ă)* (din it. *mantello*), *mantou* (din fr. *manteau* < lat. *mantellum*), *mantilă* (din fr. *mantille*, cf. span. *mantilla*, derivat), *mantie* (din vsl. *mantija*, cf. sb., rus. *мантия*). Despre proveniența slavonă (din *манътija*) a lui *mantie*, vezi Mihăilă, *Studii de lexicologie*, p. 135, nota 1.

240. ***marchiz***, s.m. Din fr. *marquis* (DEX_2, NDN); din germ. *Marquis* (< fr. *marquis* < it. *marchese* < vfr. *marchis* < germ *Markgraf*) (DLR)[504]. Cf. n. pr. *Marchiz*. / ***margraf***, s.m. Din germ. *Markgraf*.

241. ***marchiză***$_1$, s.f. „soție sau fiică de marchiz". Din fr. *marquise*$_1$, s.f. (< *marquis*) / ***marchiză***$_2$, s.f. „acoperiș de sticlă deasupra intrării principale a unor case; mică încăpere de sticlă care protejează de intemperii intrarea principală a unei locuințe; cabină situată în partea de dinapoi a locomotivelor cu aburi (...); (Rar) inel cu montura de formă ovală". Din fr. *marquise*$_2$, s.f. (< *marquise*$_1$)[505]

242. ***marțial***$_1$, ***-ă***, adj (curte, lege, artă marțială). Din fr. *martial*$_1$, it. *marziale* (< lat. *martialis*). / ***marțial***$_2$, ***-ă***, adj. (Despre substanțe) „care conține fier". Din fr. *martial*$_2$ (< *marțial*$_1$)[506] (NDN).

243. ***mască***, s.f. Din fr. *masque* (< it. *maschera*), germ. *Maske*. Cf. n. pr. ***Mască***. / ***mascará***, s.f. „fond pentru gene, rimel". Din it. *mascara* (< engl. *mascara* < it. *mascara*, *maschera*) (NDN).

244. ***maslă***, s.f. (Rar) „fiecare dintre cele patru culori ale cărților de joc". Din rus. *масло* „ulei de pictură". / ***maslu***, s.n. (Bis.) Din slavon. *maslo* „ulei".

245. ***matelot***, s.m. Din fr. *matelot* (< ol. *mattenoot*) / ***matroz***, s.m. Din germ. *Matrose*, rus. *матрос* (< germ. *Matrose* < fr. *matelot* < ol. *mattenoot*)

246. ***mátor***, ***-ă***, adj. (Înv. și reg., despre oameni) „înaintat în vârstă; (Prin ext.) copt la minte; (despre animale) care are mai mult de doi ani; (subst., masc.) berbec (rar porc) între unu și trei ani; berbec pentru reproducție". Din vsl. *matorъ*. Cf. *matur*, *-ă* (DLR)[507] / ***matur***, ***-ă***, adj. Din lat. *maturus*, *-a*, it. *maturo*.

247. ***mecet***, s.n.(Înv.) „moschee mică; pr. ext. moschee; (Înv. și reg.) cimitir turcesc; (Reg.) clădire mare, falnică". Din bg., rus. *мечеть*. Cf. tc. *mesçit* (< ar. *masğid* „loc de rugăciune") / ***moschee***, s.f. Din fr. *mosquée* (< it. *moscheta*, înv. *meschita* < span. *mezquita* < ar. *masğid*)

248. ***menaj***, s.n. Din fr. *ménage*. / ***menajă***, s.f. (var. *menájie*, *menage*, *minajă*, *minajie*; *minaj*) „merinde, provizii". Din germ. (austr.) *Menage* (DLR)[508]

249. ***mesă***, s.f. (Bis.) „numele unei slujbe religioase catolice". Din it. *messa* (< lat. tard. *ite*, *missa est*), fr. *messe* (< lat.), germ. *Messe* (< lat.) / ***misă***, s.f. (Muz.) „mesă; compoziție muzicală scrisă pe textul tradițional al liturghiei catolice". Din lat. tard. *missa*.

250. ***metresă***, s.f. Din fr. *maîtresse*. / ***mistress***, s.f. „doamnă". Din engl. *mistress* (< vfr. *mestress*) (NDN).

---

[504] În DILR, s.v., din it. *marchese*.

[505] În DEX_2, NDN, CADE, DLR, s.v. *marchiză*, cele două omonime etimologice apar, incorect, sub același cuvânt-titlu. Sensul inițial comun („caracter nobil, simbol al rafinamentului și al pretențiilor nobiliare") a dispărut total.

[506] Vezi LEXIS, s.v. În Alain Rey, DHLF, s.v., se propune și varianta formării acestui cuvânt de la numele planetei Marte (după obiceiul alchimiștilor de a da nume de planete metalelor, cf. *mercur*).

[507] Vezi și CDER, s.v. În CADE, s.v., *mator* este considerat variantă veche a lui *matur*, *-ă*. În TRDW, s.v., cele două apar sub un singur cuvânt titlu: *matur* (1. *mátor*. 2. *matúr*.). 1. Din vsl. *matorъ*. 2. După lat. *maturus*.

[508] În EWUER, s.v., din magh. *menázsi* (cf. fr. *ménage*, germ. *Menage*).

251. ***metropolă***, s.f. Din fr. *métropole* (< lat. *metropolis*). / ***mitropólie***, s.f. (Înv.) „cetate de scaun". Din slavon. *mitropolъ*, ngr. *μητρόπολις* (DLR) / ***mitropolíe***, s.f. Din slavon. *mitropolija* (< gr. *μητρόπολις*)[509]

252. ***micoză***, s.f. „nume generic dat bolilor provocate de ciuperci". Din fr. *mycose*, germ. *Mikose*. / ***micozis***, s.n. „afecțiune caracterizată prin tumori spongioase ale pielii și ale organelor interne". Din fr. *mycosis* (NDN).

253. ***mimesis***, s.n. (Estetică) Din gr. *μίμησις* „imitație" (NDN). / ***mimeză***, s.f. „ironie în care se repetă ceea ce altul a zis sau ar fi putut spune, imitându-i vocea, gesturile". Din fr. *mimèse* (var. ptr. *mimesis*), gr. *μίμησις* (NDN).

254. ***minareá***, s.f. (Înv.) „minaret". Din tc. *minare*, *minaret*. / ***minaret***, s.n. „turn înalt alipit unei moschei, amenajat în partea superioară cu un foișor sau cu un balcon, de unde preoții musulmani cheamă credincioșii la rugăciune; (Înv.) minarea". Din fr. *minaret* (< tc. *minaret*), germ. *Minarett*[510]. Cf. n. pr. ***Minarat.***

255. ***moar***, s.n. „țesătură de mătase sau de bumbac mercerizat, care face ape; (Grecism înv.) moarea". Din fr. *moire* (< engl. *mohair* < ar. *mukhayyr*) / ***mohair***, s.n. Din fr. *mohair* (< engl. *mohair*); cf. tc. *muhayer*.

256. ***mod***, s.n. Din fr. *mode*[511], it. *modo*, lat. *modus*. / ***modă***, s.f. Din it. *moda* (< fr. *mode*), germ. *Mode* (< lat. *modus*), ngr. *μόδα*, fr. *mode*.

257. ***modul***, s.n. Din fr. *module* (< lat. *modulus*) (DEX_2, DLR); din engl., fr. *module*, lat. *modulus* (NDN) / ***modulo***, s.n. (Matem.) „operator care furnizează drept rezultat un rest". Din fr. *modulo* (NDN) / ***mulă***, s.f.[512] „mulaj". Din fr. *moule* (< lat. *modulus*).

258. ***monitor***$_1$, s.n. (Mar. mil.) Din fr. *monitor* (< engl. amer. *monitor* < lat. *monitor*) / ***monitor***$_2$, s.n. „receptor, difuzor". Din engl. *monitor* (NDN) / ***monitor***$_3$, adj., s.m., s.n. Din fr. *moniteur* (< lat. *monitor*), lat. *monitor*[513]

259. ***morgă***$_1$, s.f. (Comportam.) Din fr. *morgue*$_1$. / ***morgă***$_2$, s.f. (Med. leg.) Din fr. *morgue*$_2$ (< *morgue*$_1$)[514]

---

[509] Vezi Mihăilă, *Studii de lexicologie*, p. 129.

[510] În CDER, s.v., cele două apar ca variante.

[511] În Alain Rey, DHLF, s.v., apar două articole diferite: *mode*$_1$, s.f. (< lat. *modus*, s.m. „măsură în general, măsură de suprafață; moderație; ritm, măsură; limită; manieră de a face"); de la sensul etimologic („manieră colectivă de a trăi, de a gândi, proprie unei țări, unei epoci") a evoluat la cel actual de „vestimentație" (cf. rom. *modă*); *mode*$_2$, s.m., reintrodus în sec. al XVI-lea cu sensuri tehnice, sub influența lat. *modus* (cf. rom. *mod*).

[512] Vezi DEX_2 și NDN, s.v. În DLR, s.v. *mul*, subst. (Rar) „mulaj; *pr. ext.* tipar, formă". Și: *mulă*, s.f. Din fr. *moule*.

[513] DEX_2 grupează sensurile tehnice împreună cu acela de „periodic oficial" într-un singur articol, ceea ce, din punct de vedere etimologic, este incorect. În DLR, s.v., apar două omonime parțiale: *monitor*$_1$, s.n. „navă ușoară de luptă..." și *monitor*$_2$, adj., subst. 1. Adj., s.m. și f. „persoană care înștiințează..."; 2. S. m. și f. (Ieșit din uz) „elev însărcinat să supravegheze..."; 3. S.n. „titlu dat unor publicații periodice (oficiale)". Nu este trecut, însă, sensul de „aparat de control al unei instalații de telecomunicații (...)".

[514] Relația semantică dintre cele două omonime se explică astfel (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.): la origine, *morgue*$_2$ însemna „loc într-o închisoare unde paznicii examinau pe prizonieri, înainte de a-i primi, cu un amestec de aroganță și de răutate" (cf. *morgue*$_1$, deverbal din *morguer* „a trata pe cineva cu dispreț"). Ulterior, a luat sensul modern de „loc unde cadavrele sunt expuse pentru a fi identificate"; prin extensie, desemnează o sală (în spital, clinică, ospiciu) unde sunt așezați morții înainte de înhumare.

260. ***mortar***, s.n. „material de construcție". Din lat. *mortarium*. / ***mortier***, s.n. „piesă de artilerie". Din fr. *mortier*$_1$ (< *mortier*$_2$ „mortar" < lat. *mortarium*); cf. rus. *мортир*, *мортира*, lat. *mortarium*. / ***mojar***, s.n. (Reg.) „piuliță (pentru pisat); oală de făcut mămăliga; (Chim.) vas mic; (Reg.) tun primitiv; piuă; teasc". Din magh. *moszár*, cf. germ. *Mörser* (< lat. *mortarium*)[515]

261. ***mostră***, s.f. „probă, eșantion; (Fig.) exemplu, pildă". Din ngr. *μόστρα*, it. *mostra*; cf. germ. *Muster*, magh. *mustra*. / ***mustră***, s.f. (var. muștră, muștru) (Înv., pop.) „instrucție militară; manevră; șmotru; (Rar) militărie". Din pol. *mus(z)tra*, magh. *mustra*, it. *mostra*, rus. *мушпра*, germ. *Muster* (< it. *mostra*).

262. ***multiplex***, adj. invar., s.n. „procedeu folosit în telecomunicații (...)". Din fr. *multiplex* (< lat. *multiplex*) / ***multiplu***, ***-ă***, adj., s.m. Din fr. *multiple*, lat. tard. *multiplus* (DEX$_2$); din fr. *multiple* (< lat. *multiplex*) (NDN, DLR).

263. ***muzică***, s.f. Din lat. *musica*, it. *musica*, fr. *musique*, germ. *Musik*, magh. *muzsika*[516]. / ***muzichie***, s.f. (Grecism înv.) „muzică bisericească". Din ngr. *μουσική /τέχνη/*[517]

264. ***naie***, s.f. (Înv. și reg.) „corabie; (Reg.) naos". Din lat. *navis*[518]. / ***navă***, s.f. Din fr. *nave*, lat. *navis*, it. *nave*. / ***nefă***, s.f. „navă; spațiu între două rânduri de coloane, într-o biserică". Din fr. *nef* (< lat. *navis*) (NDN) / ***naos***, s.n. Din ngr. *ναός*.

265. ***naiv***, ***-ă***, adj., s.m. Din fr. *naïf* (< lat. *nativus*)[519] / ***nativ***, ***-ă***, adj. Din lat. *nativus*, fr. *natif*, germ. *nativ*.

266. ***natúr***, adj. invar. „natural". Din germ. *natur* (< lat. *natura*). / ***natură***, s.f. Din fr. *nature*, lat., it. *natura*, germ. *Natur*. Cf. n. pr. ***Natură***.

267. ***neuron***, s.m. Din fr. *neurone* (< gr. *νευρον*). / ***nerv***, s.m. Din lat. *nervus* (< gr. *νευρον*), it. *nervo*, fr. *nerf*.

268. ***nimb***, s.n. Din fr. *nimbe* (< lat. *nimbus* „nori") / ***nimbus***, s.m. „*nimbostratus*". Din lat. *nimbus*.

269. ***noemă***, s.f. (Filoz.) „idee, conținut al gândirii; (Lingv.) semnificatul unui glosem". Din fr. *noème*, gr. *νόημα* (NDN). / ***noimă***, s.f. Din ngr. *νόημα*.

270. ***nom***, s.m. (Ant.) „cântec religios al vechilor greci pentru solist, acompaniat de citheră sau de fluier, adresat unui zeu și alcătuit dintr-o invocație, o povestire mistică din viața acestuia și o rugăciune". Din fr. *nome*, gr. *νομός* (NDN). / ***nomă***, s.f. „diviziune administrativă în vechiul Egipt și în Grecia actuală". Din fr. *nome*; cf. gr. *νομός*.

---

[515] Dublete explicite în CDER, s.v. *mortar*.

[516] Vezi, în DILR, s.v., și gr. *μουσική*, pol. *muzyka*, cf. rus. *музыка*.

[517] În CDER, s.v. *muzică*, s.f., cu mențiunea: Este dubletul lui *musichie* „muzică; muzică gregoriană".

[518] În EWRS și în CDER, s.v., cuvântul este considerat moștenit. Nu este, însă, atestat în limba veche și nici în cea populară (vezi DLR, s.v.). În același articol (s.v. *naie)*, pentru *naftic*, s.n. (din mgr. *ναυτικός*) Ciorănescu pune pe același plan două categorii diferite de dublete: *nautic*, *-ă*, adj. (din fr. *nautique*) și *naval*, *-ă*, adj. (din fr. *naval*). Această confuzie evidentă poate fi evitată printr-o diferențiere terminologică: primul este dublet etimologic, al doilea este dublet semantic.

[519] În NDN, s.v. *naiv*, la etimologie apare, incorect, și lat. *nativus*.

271. ***oblânc***, s.n. „partea de dinainte a şeii, mai ridicată şi mai încovoiată". Din vsl. *oblo^{n}kъ*. / ***obloc***, s.n. (Reg.) „fereastră; firidă; oblon". Din magh. *ablak* (< sb., slov.), sb. *oblok*[520]

272. ***obor***$_1$, s.n. Din bg. *обор*, sb. *obor* (< vsl. *obvorъ*)[521] / ***obor***$_2$, s.n. „împrejmuire de nuiele sau de stuf făcută într-o apă curgătoare pentru a prinde şi a păstra peştele viu". Din rus. *обор(а)* „şnur".

273. ***ocà***, s.f. Din tc. *okka* (< ar. *ukija*[522] < gr. *ούγκία* < lat. *uncia*)[523]. Cf. n. pr. ***Ocă*** (din *ocă*, variantă pentru *ocà*) / ***uncie***, s.f. Din lat. *uncia*[524]

274. ***oficină***, s.f. (Livr.) „laborator al unei farmacii...; (Fig.) loc unde se urzesc intrigi, comploturi". Din lat. *officina*, germ. *Offizin*, fr. *officine*. / ***uzină***, s.f. Din fr. *usine* (alterat, printr-un intermediar picard, din lat. *officina*).

275. ***oficiu***, s.n. Din ngr. *'οφφίκιον*, lat. *officium*, germ. *Offizium*, fr. *office*. / ***ofis***, s.n. „decret domnesc". Din rus. *офис* (< fr. *office*)[525]

276. ***ofit***$_1$ (var. fem. *ofită*), s.n. „varietate de marmură de culoare verde-închis cu vinişoare galbene, prezentând aspectul pielii de şarpe". Din fr. *ophite*$_1$ (< lat. *ophites*), germ. *Ophit*. / ***ofit***$_2$, s.m. „membru al unei secte gnostice din sec. II–III, care considera şarpele ca mesager ce aduce oamenilor cunoaşterea salvatoare". Din fr. *ophite*$_2$ (< lat. *ophitae*) (NDN).

277. ***olmaz***, s.n. (Înv.) „diamant de culoare trandafirie". Cf. ucr., rus. *алмаз* (< tc. *almas* < ar. *almas* < gr. *άδάμας, -άντις*). Cf. n. pr. ***Olmaz*(u)**, ***Olmazo*** / ***adamant***, s.n. (Pop.) „diamant". Din slavon. *adamantъ* (< gr. *άδάμας, -άντις*).

278. ***oraş***, s.n. Din magh. *város*. / ***varoş***, s.n. (var. *varuş*) „suburbie, afară de fortificaţii". Din tc. *varoş* (< magh. *város*)[526]

279. ***orcan***, s.n. (Astăzi rar) „uragan". Din germ. *Orkan* (< ol. *orkaan* < span. *huracán*) / ***uragan***, s.n. Din fr. *ouragan* (< span. *huracán*).

280. ***ordin, -e***, s.n. Din lat. *ordo, -inis*, fr. *ordre* / ***ordine, -i***, s.f. Din lat. *ordo, -inis*, it. *ordine*.

281. ***organ***$_1$, s.n. „parte din corpul unei fiinţe (...); parte componentă a unui mecanism (...); (Fig.) mijloc de acţiune (...); (Înv., pl.) rechizite, material didactic; grup de persoane (...)". Din ngr. *'όργανον*, it. *organo*, lat. *organum*, fr. *organe*, germ. *Organ*, rus. *орган*. / ***organ***$_2$, s.n. (Înv.) „instrument muzical; (Înv.) orgă; (Reg.) contrabas". Din slavon. *орѣганъ*, ngr. *'όργανον*, lat. *organum*, it. *organo*. / ***orgă***, s.f. Din fr. *orgue* (< lat. bis. *organum* < gr. *'όργανον*) / ***organon***, s.n. (Livr.) „instrument, mijloc de muncă şi de cercetare ştiinţifică". Din ngr. *'όργανον*. / ***organum***, s.n. „una din formele

---

[520] Dublete explicite în CDER, s.v.

[521] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 38.

[522] În CDER, s.v. *ocá*, etimonul arab este scris *ukia*.

[523] Vezi la Şăineanu, IO, s.v. şi în GCC, s.v.

[524] În CDER, s.v., apare, ca dublet pentru *uncie*, s.f., şi *unghie*, s.f. „unitate de măsură pentru greutăţi, valorând între 28 şi 35 g" (din mgr. *'ουγγία*).

[525] Vezi CDER, s.v. *oficiu*, s.n.: Este dubletul lui *ofis*, s.n. (din fr., prin intermediul rus. *офис*) şi al lui *ofichie*, s.f. „sarcină, misiune" (din ngr. *'οφφίκιον*). Cuvânt diferit şi în CADE, s.v. (comp. fr. *office*).

[526] Şăineanu, IO, s.v.

cele mai vechi ale muzicii pe mai multe voci distincte, care consta dintr-un contrapunct improvizat pe o temă de cânt liturgic". Din fr., lat. *organum*.

282. ***ostie***, s.f. „azimă, pâine sfințită". Din germ. Hostie, lat. *hostia*. / ***oştie***, s.f. „ostie; gofră". Din magh. *ostya*, id. (< lat. *hostia*)[527]

283. ***pacienţă***, s.f. „răbdare, calm". Din lat. *patientia*, fr. *patience*, it. *pacienza*. / ***pasienţă*** (var. *pasenţă*, *pasianț*, *pasians*, *pasiansă*), s.f. „combinare a cărților de joc după anumite reguli, de reuşita căreia jucătorul superstițios leagă împlinirea unei dorințe". Din ngr. *πασιέντσα*, fr. *patience*, rus. *пасьянс* (DLR)[528]

284. ***pact***, s.n. Din fr. *pacte*, lat. *pactum*, germ. *Pakt*. / ***pat***, s.n. (Șah). Din fr. *pat* (< it. *patta*, fem. lui *patto* < lat. *pactum*)[529]

285. ***pal***, ***-ă***, adj. Din fr. *pale* (< lat. *pallidus*, *-a*) / ***palid***, ***-ă***, adj. Din lat. *pallidus*, -a, it. *pallido*. / ***palidum***, s.n. „una din formațiile cenuşii ale nucleului lenticular al creierului". Din fr. *pallidum*.

286. ***paladin***, s.m. „nobil slujitor la palatul unor regi din apusul Europei; Pr. ext. cavaler rătăcitor; (Fig.) bărbat curajos". Din fr. *paladin* (< it. *paladino* < mlat. *palatinus*), it. *paladino*. / ***palatin***, s.m., adj. Din mlat. *palatinus*, it. *palatino*, fr. *palatin*. / ***palatină***, s.f. „etolă scurtă feminină de blană, purtată la gât şi pe umeri". Din fr. *palatine*[530]

287. ***palaşcă***, s.f. „cartuşieră; geantă plină cu ținte de aramă, cum poartă țiganii". Din tc. *palaska*, ngr. *παλάσκα*. Cf. n. pr. ***Palaşca***. / ***pălaşcă***, s.f. „recipient, bidon". Din magh. *palacz*, *palaszk*, id. (cf. vsl. *ploskъ*, *ploskva*)[531] / ***ploscă***, s.f. Din bg. *плоска*, sb. *plöska*, *pljöska*, cf. rus. *плошка*, ucr. *плоска*[532]. Cf. n. pr. ***Ploscă***, ***Plosca***, n. top. ***Plosca***.

288. ***palavră***, s.f. Din tc. *palavra* (< span. *palabra* < lat. *parabola*), ngr. *παλάβρα*. / ***parabolă***$_1$, s.f. (Mat., fiz.) Din fr. *parabole*$_2$ (< *parabole*$_1$)[533], lat. *parabola*. / ***parabolă***$_2$, s.f. (Lit.) Din fr. *parabole*$_1$ (< lat. eclez. *parabola, parabole*), lat. *parabola*. / ***parol***, interj. Din fr. *parole*$_2$ (< *parole*$_1$< lat. pop. **paraula*, **parabla*, clas. *parabola*) / ***parolă***, s.f. Din mlat. *parola*, it. *parola*, germ. *Parole*, rus. *пароль*, fr. *parole*$_1$.

---

[527] EWUER, s.v.

[528] Etimoanele directe ale lui *pasienţă* (în franceză, neogreacă, rusă) provin din lat. *patientia*. Pentru calitatea de dublete etimologice, vezi CDER, s.v. *pacienţă*.

[529] Vezi în LEXIS, s.v., NDEH, s.v., BW, DELF, s.v. În Alain Rey, DHLF, s.v., fr. *pat* este considerat, cu rezerve, un împrumut (sub influența lui *mat*) din it. *patte* „punct egal (la jocul de cărți); faptul de a nu fi nici câştigător, nici învins" (deverbal din *pattare*). Pentru alte posibile soluții etimologice, vezi DELI, s.v.

[530] Termen privitor la istoria costumelor, provine din titlul nobiliar *princesse Palatine*, acordat Annei de Gonzague de Clèves (pentru amănunte, vezi Alain Rey, DHLF, s.v.).

[531] În DLR, s.v., apare forma *palască*, s.f. (În Trans. şi Banat) „ploscă (în care se ține băutura)". Din magh. *palaszk*.

[532] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 43. Pentru relația cu vsl. *ploskъ, ploskva*, vezi şi CDER, s.v.

[533] Vezi LEXIS, s.v., NDEH, s.v. În Alain Rey, DHLF şi în BW, DELF, s.v., *parabole*$_2$ provine direct din gr. *παραβολή*.

289. ***paliu***$_1$ (var. *palium*), s.n. „mantie la vechii greci (...); accesoriu al veşmintelor pontificale; răsfrângere a tegumentului care căptuşeşte cochilia gasteropodelor; manta; veche denumire pentru cortexul cerebral (care acoperă creierul ca o manta)". Din lat. *pallium.* / ***paliu***$_2$, s.n. „ţesătură de stofă sau de lână dată ca premiu pentru o întrecere (medievală); întrecere premiată cu această ţesătură". Din it. *palio* (var. a lui *pallio* < lat. *pallium*) (NDN).

290. ***pamente***, s.f. „pomenire" Din vsl. *pamętije*, cf. bg. *памет*, sb. *pamet.* / ***pamet***, s.n. (Reg.) „pricepere, înţelepciune; minte, cap". Din sb. *pamet.*[534]

291. ***panama***$_1$, s.f. „împletitură făcută din paie de Panama....; pălărie moale...". Din fr. *panama* (< n. pr. *Panama*) / ***panama***$_2$, s.f. „afacere frauduloasă...". Din n. pr. *Panama.*

292. ***panderă***, s.f. „steagul, pavilionul unei corăbii...". Din ngr. *μπαντιέρα* (< it. *bandiera*). / ***bandieră***, s.f. „steag; (Spec.) steag al unei unităţi militare". Din it. *bandiera*[535]

293. ***panţâr***, s.m. (Înv., rar) „cuirasă, platoşă; mercenar... ; (Reg.) disc mic de metal...". Din pol. *pancerz*, rus. *панцырь*, germ. *Panzer*, sb. *pancir* (DLR)[536]. Cf. n. pr. ***Panţâru, Panţuru, Panţuri***, n. top. ***Panţârul*** / ***panzer***, s.n. „numele unui tanc de luptă german". Din germ. *Panzer* „cuirasă".

294. ***papion,*** s.n. Din fr. */noeud/ papillon,* alterat din *pavillon* (< lat. *papilio, -onem* „insectă lepidopteră diurnă") / ***pavilion***, s.n. Din fr. *pavillon,* germ. *Pavillon*[537] (< lat. *papilio, -onem*)[538]

295. ***paradaisă***, s.f. (Bot.; reg.) „pătlăgea roşie". Din germ. dial. *Paradeis /Apfel/* (< lat. *paradisus*), magh. *paradicsom.* / ***paradis***, s.n. Din fr. *paradis*, germ. *Paradies*, lat. *paradisus.*

296. ***parmac***, s.m. „par sau stâlp gros folosit la diverse construcţii deschise (prispe, pridvoare, garduri etc.)" Din tc. *parmak.* Cf. n. pr. ***Parmac.*** / ***pârmac,*** s.n. (Reg.) „targă". Din sb. *parmak*[539]

297. ***partidă***, s.f. Din ngr. *παρτίδα*, it. *partita*, fr. *partie.* / ***partită,*** s.f.[540] (Muz.) „suită". Din it. *partita.* / ***party***, s.n. Din engl. *party* (< fr. *partie*).

298. ***parţial***$_1$, ***-ă***, adj., s.n. Din fr. *partiel, -elle*, adj. (francizarea lui *partial, -e, -aux*), lat. *partialis.* / ***parţial***$_2$, ***-ă***, adj. „părtinitor". Din fr. *partial, -e, -aux,* adj. (< mlat. *partialis*).

299. ***paşă,*** s.m. (var. *paşá*) Din tc. *paşa* (< pers. *padisah*)[541]. Cf. n. pr. ***Paşă.*** / ***padişah,*** s.m. Din tc. *padişah*, fr. *padisah.*

---

[534] Dublete explicite în CDER, s.v. *pamente*, s.f.

[535] Dublete explicite în CDER, s.v. *panderă.*

[536] Cuvântul-titlu apare în DEX$_2$ sub forma *panţir*, cu var. *panţâr.* Idem, în CDER, s.v.

[537] În NDN, s.v., apar, incorect, fr. *pavillion,* germ. *Pavillion.*

[538] Identitatea semantică originară a celor două cuvinte se explică prin analogia formală dintre aripile insectei şi marginile care închid un cort; astfel s-a ajuns la semnificaţia generică „parte din ceva" (corp de clădire, piesă de material etc.).

[539] Vezi CDER, s.v. *parmac*: Este dubletul lui *pârmac*, s.n. În DLR, s.v., apare ca variantă a lui *parmac.*

[540] În DLR este trecut sub *partidă.*

[541] După Şăineanu, IO, s.v., subst. *paşă* (var. *paşá*) (< tc. *paşa*) e o rostire vulgară în loc de *başa* (< *baş* „cap"). În această ipoteză, el formează dublet cu *başa*, s.m. (< tc. *başa*), cu *baş-*$_1$,

300. ***parafă***, s.f. Din fr. *paraphe* (< mlat. *paraphus*, alterat din *paragraphus*)[542] / ***paragraf***, s.n. Din ngr. *παράγραφος*, lat. *paragraphus*, fr. *paragraphe*.

301. ***pâlc***, s.n. Din vsl. *plъkъ*, bg. înv. *пълк*, cf. vrus. *пълкъ*, rus. *полк*, scr. *pȕk* etc. / ***polc***, s.n. Din ucr., rus. *полк*.

302. ***peaning***, s.m. „monedă...; (Prin gener., înv., la pl.) avere în numerar, bani". Din slavon. *pianongъ*. Ptr. var. *penig*, cf. germ. *Pfennig* (DLR) / ***pfenig***, s.m. „unitate monetară divizionară germană, reprezentând a suta parte dintr-o marcă". Din germ. *Pfennig*.

303. ***penalti,*** s.n. Din fr. *penalty*, engl. *penalty* (< fr. *pénalité*). / ***penalitate***, s.f. Din fr. *pénalité*.

304. ***peon***, s.m. „muncitor agricol din America Latină". Din fr. *péon* (< span. *peón* < lat. *pedo, -onis*), span. *peón* „soldat care luptă pe jos". / ***pion***, s.m. Din fr. *pion* (< lat. *pedo, -onis*).

305. ***perspectivă***$_1$, s.f. Din fr. *perspective* (< mlat. *perspectiva*, substantivizat din adj. *perspectivus, -a, -um* „relativ la optică"). / ***perspectivă***$_2$, s.f. (Înv.) „ochean, binoclu". Din germ. *Perspektiv* (< lat. *perspectivus, -a*)

306. ***pistol***$_1$, s.n. Din ngr. *πίστολι*, germ. *Pistole*, magh. *pistoly*. Cf. n. pr. ***Chistol*** (variantă regională pentru *pistol*). / ***pistol***$_2$, s.m. „monedă de aur". Din fr. *pistole* (< germ. *Pistole* < ceh. *pištal* „flaut, fluier militar" apoi, prin analogie de formă, „armă de foc").

307. ***plămân,*** s.m. Din ngr. *πλεμόνι* (DEX$_2$); din lat. *pulmo, -onis* (= **plumonis*). Cf. ngr. *πλεμόνι* (DLR)[543] / ***pulmon***, s.m. (Anat.; livresc) „plămân". Din lat. *pulmo, -onis*.

308. ***pluş,*** s.n. Din germ. *Plűsch*, pol. *plusz*, rus., bg. *плюш*, cf. fr. *peluche*. / ***plisă,*** s.f. „un fel de catifea de bumbac cu părul mai lung; pluş". Din pol. *plisz*, rus. *плис*[544]

309. ***politie***, s.f. (Înv.) „aşezare omenească; politică; comportare; ceremonial; (Bis.) canon". Din ngr. *πολιτεία*. / ***poliție***, s.f. Din rus. *полиция* (< pol. *policja* < germ. *Polizei* < mlat. *politia* < gr. *πολιτεία*), lat. *politia*, germ. *Polizei*, fr. *police*. / ***poliţai***, s.m. Din germ. *Polizei /meister/*.

310. ***popă,*** s.m. (din slavon. *popъ*, sb. dial. *popa*, sl. bis. rom. *popa*)[545]. Cf. n. pr. ***Pop(u)***, ***Popa***. / ***papă,*** s.m. (din slavon. *papa*, mlat. *papa*)

311. ***porfir***, s.n. „rocă vulcanică dură, formată din cristale mari de feldspat...". Din ngr. *πορφύρ*, fr. *porphyre*. Cf. n. pr. ***Porfir(u)***. / ***porfiră,*** s.f. (Înv.) „purpură". Din ngr. *πορφύρα*[546]. / ***profir, -ă,*** adj. „de culoare roşu-deschis

---

(considerat de Şăineanu prefix, în realitate element de compunere, vezi DA, s.v. *baş-*) (< tc. *baş*) şi cu *baş*$_2$, s.m. (ieşit din uz) „cap, staroste" (< tc. *baş*).

[542] O altă ipoteză (propusă, alături de prima, în Alain Rey, DELF, s.v.) este proveniența, prin sincopă, din fr. *paragraphe*.

[543] În TRDW, s.v. este considerat moştenit.

[544] Pentru calitatea de dublete, vezi CDER, s.v. *pluş*.

[545] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi...*, p. 146, *Studii de lexicologie...*, p. 128.

[546] În CDER şi în TRDW, s.v., din mgr. *πορφύρα*.

(despre vin)". Din ngr. *προφίρυς* „purpură" (DEX$_2$)[547] / ***purpură***$_1$, s.f. „culoare, materie, haină". Din lat. *purpura* (< gr. *πορφύρα*). / ***purpură***$_2$, s.f. „erupție". Din fr. *purpura* (< lat. *purpura*)[548]

312. ***posmag,*** s.m. Din vsl. *posmagъ* (< gr. *παξιμάδι*). Cf. n. pr. ***Posmágiu.*** / ***pesmet***, s.m. Cf. tc. *peksimet* (< gr. *παξιμάδι*).
313. ***pravăț***$_1$, s.n. (Reg.) „țintă, scop final". Din vsl. *pravъcь* „drum drept". / ***pravăț***$_2$, s.n. (Reg.) „puțul de intrare de la o mină, ce se coboară drept în jos". Din sb. *pravac*[549]. Cf. n. pr. ***Pravăț***, n. top. ***Pravățul.***
314. ***praxie***, s.f. (Med.) „adaptare a mișcărilor motorii ale omului în vederea unui scop". Din fr. *praxie* (< gr. *πρᾶξις*)[550]. / ***praxis***, s.n. (Înv.) „pricepere dobândită printr-o practică îndelungată; experiență, rutină; act, document; obicei, datină". Din ngr. *πρᾶξις*, lat. *praxis*, germ. *Praxis*.
315. ***prămândă***, s.f. (Reg., înv.) „retribuție în alimente dată lucrătorilor agricoli; merinde; pâine sau mălai; recoltă; (Prin apropiere de *prebendă*) venitul unui catolic". Din magh. *prémonda, prëmonda*, cf. lat. *praebenda* (DLR) / ***prebendă***, s.f. (Reg., înv.) „venitul fix acordat unui preot catolic, mai ales unui canonic". Din lat. *praebenda* (DLR).
316. ***prăvălie***, s.f. Din slavon. *privilije* „privilegiu" (< gr. *πριβιλήγιον*) (DLR); etim. nec. (DEX$_2$). Cf. n. pr. ***Prăvălie.*** / ***privilegiu***, s.n. Din lat. *privilegium* (< mgr. *πριβιλήγιον*)[551]. Cf. fr. *privilège*, it. *privilegio*.
317. ***preferans***, s.n. „numele unui joc de cărți". Din rus. *преферанс*, fr. *préférence.* / ***preferință***, s.f. Din lat. *praeferentia*, fr. *préférence*.
318. ***presta***, vb. I. Din lat. *praestare.* / ***(se) preta,*** vb. I. Din fr. *prêter* (< lat. *praestare*).
319. ***primă,*** s.f. Din fr. *prime* (francizare a engl. *premium* < lat. *praemium*). / ***premiu***, s.n. Din lat. *praemium*.
320. ***procator*** (var. *procatăr, protacăr*), s.m. (Reg.)„avocat; procuror fiscal; (Înv.) persoană împuternicită". Din magh. *prókátor* (< lat. *procurator*) / ***procurátor***, s.m. (Înv.) „împuternicit; pr. ext. (ieșit din uz) avocat (al unei întreprinderi economice); (Spec.) magistrat roman; (Spec.) înalt demnitar în unele republici italiene din evul mediu; (Înv.) persoană care procură ceva cuiva". Din fr. *procurateur*, lat. *procurator*[552]

---

[547] *Porfiră* şi *profir, -ă* (var. *profiriu*) sunt considerate dublete explicite în CDER, s.v.

[548] În DLR, s.v., *purpură*$_1$ şi *purpură*$_2$ apar sub acelaşi cuvânt-titlu: din lat. *purpura*, fr. *purpura*.

[549] Vezi CADE şi CDER, s.v. În DLR, cele două cuvinte sunt incluse într-un singur articol: din vsl. *pravъcь*, scr. *pravaț*.

[550] În DLR, *praxie* este considerat variantă a lui *praxis*.

[551] Pentru evoluția semantică a etimonului, vezi H. Mihăescu, *op. cit.*, p. 157. Pentru originea multiplelor variante etimologice, vezi DILR, s.v. *privileghie*: din mlat. *privilegia, privilegium*, germ. *Privilegie, Privilegium*, mgr. *πρεβελέγιον*, pl. *-για, πριβιλέγιον*, pl. *-για*, magh. *privilégiom, privilégium*, rus. *привилегия*.

[552] Cuvânt atestat la sfârșitul sec. al XVII-lea (vezi DILR, s.v.): din lat. *procurator*, it. *procuratore*, germ. *Prokurator*, pol. *prokurator* (germ., pol. < lat.).

321. ***profont*** (var. *profunt, prefont, prefund*), s.n. (Reg.) „pâine cazonă". Din magh. *prófont* (< germ. *Proviant*) / ***proviant***, s.n. „provizii de hrană, merinde (în special pentru armată)". Din pol. *prowjant*, rus. *провиант*, germ. *Proviant*. Cf. n. pr. ***Provian(u)***.

322. ***prolog***$_1$, s.n. (Bis., înv.)"(Carte care cuprinde) viețile sfinților; prin restr. biografia unui sfânt". Din slavon. *prologъ* (< gr. *πρόλογος*) (DLR) / ***prolog***$_2$, s.m. „actor care, la romani, recita prologul...". Din lat. *prologus* (< gr. *πρόλογος*), fr. *prologue*. / ***prolog***$_3$, s.n. „parte a unei piese antice...". Din fr. *prologue* (< lat. *prologus*)[553]

323. ***prospect***$_1$, s.n. Din fr. *prospect(us)*, lat. *prospectus*, germ. *Prospekt*. / ***prospect***$_2$, s.n. (Livr.) „magistrală, bulevard larg". Din rus. *проспект* (< germ. *Prospekt*, lat. *prospectus*) (NDN).

324. ***prot***$_1$, s.m. „șeful lucrărilor într-o tipografie; directorul unei tipografii". Din fr. *prote* (< it. *proto* < gr. *πρῶτος*) / ***prot***$_2$, s.m. (Înv.) „conducătorul comunității monahale de la muntele Athos". Din slavon. *protъ* (< gr. *πρῶτος*) (DLR) / ***protos,*** num. ord., s.m. invar. "primul (într-o ierarhie); (Fam., la jocul de cărți) cel care are dreptul să deschidă jocul". Din ngr. *πρῶτος* „primul".

325. ***providență***, s.f. Din fr. *providence*, lat. *providentia*. / ***prudență***, s.f. Din fr. *prudence*, lat. *prudentia* (var. sincopată a lui *providentia*), it. *prudenza*.

326. ***punci***, s.n. „aptitudinea unui boxer de a executa lovituri puternice, decisive; lovitură puternică, decisivă aplicată adversarului de un boxer". Din engl. *punch*, fr. *punch* (< engl. *punch* < lat. *punctio*). / ***puncție,*** s.f. „procedeu chirurgical de introducere a unui ac sau trocar într-un vas, într-un țesut sau într-o cavitate a organismului (...). Din fr. *ponction*, lat. *punctio*.

327. ***purga***, vb. Refl. și tranz. „a (-și) provoca purgație; a lua sau a da un purgativ; Tranz. (livresc) a elimina, a purifica, a epura". Din fr. *purger*, lat. *purgare*. / ***purja***, vb. Tranz. „a evacua (în timpul funcționării unei instalații) o cantitate de apă cu un conținut ridicat de săruri, în vederea curățirii, pentru împiedicarea formării pietrei etc." Din fr. *purger* (< lat. *purgare*)

328. ***pustiu, -ie***, adj., s.f., s.n. Din vsl. *pustъ, pustyn'i*, bg. *пустиня*. Cf. n. pr. ***Pustiu***. / ***pustă,*** s.f. „stepă situată în Câmpia Panonică; prin gener. (astăzi rar) stepă; (Înv. și reg.) ținut pustiu; (Prin Banat și prin Trans.) proprietate rurală situată la oarecare distanță de o comună (...); (Reg.) unitate de măsură pentru suprafețe agrare, egală cu circa 12 iugăre". Din magh. *puszta* (< vsl. *pustъ*)[554]

329. ***rang***, s.n. Din fr. *rang* (< vgerm. **hring* „inel, cerc") / ***ring***$_1$, s.n. (Sport) „platformă împrejmuită cu corzi, pe care se desfășoară meciurile de box;

---

[553] În DLR, s.v., *prolog*$_2$ și *prolog*$_3$ sunt tratate în același art. Din ngr. *πρόλογος*, lat. *prologus*, fr. *prologue*, it. *prologo*.

[554] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 102, numai *pustie*, s.f. Din (m)bg. *пустиня* (< vsl. *pustyn'i*), sb. *pustinja* etc. Idem, în *Contribuții*, p. 139. În CDER, s.v. *pustie*, s.f. „deșert; numele popular al diavolului": în loc de *pustinie* (< vsl. *pustyn'i*). Inițial a fost împrumutat substantivul feminin, apoi, pe cale internă, s-au format adjectivul și substantivul neutru.

(Text.) maşină pentru întinderea sau dublarea tortului, pentru răsucirea firului şi înfăşurarewa lui pe ţevi; (Nav.) cerc de metal pentru acostarea navelor (...)." Din fr., engl. *ring* (< vgerm. **hring*) / ***ring*$_2$**, s.n. „monopol". Din engl. amer. *ring* (NDN)[555] / ***ringo***, s.n. „sport constând în aruncarea şi prinderea unui inel de cauciuc jucat peste o plasă". Din engl. *ring* „cerc" (NDN).

330. ***rapt***, s.n. „răpire a unei persoane; furt săvârşit prin violenţă; jaf, hoţie". Din fr. *rapt*, lat. *raptus*. / ***raptus***, s.n. (Psih.) „impuls brusc şi necontrolat care pune subiectul în situaţia de a îndeplini acte violente şi grave". Din fr., lat. *raptus*.
331. ***refuta***, vb. „a combate (o teorie, o afirmaţie) prin argumente puternice". Din fr. *réfuter*, lat. *refutare*. / ***refuza***, vb. Din fr. *refuser* (< lat. pop. **refusare*, contaminaţie între *recusare* şi *refutare*)[556]
332. ***rege***, s.m. Din lat. *rex, -gis*. / ***rigă***, s.m. (Înv.) „rege; (La cărţi) popă, crai". Din ngr. *ρήγας* (< lat. *rex, -gis*).
333. ***regulă***, s.f. Din lat. *regula*, it. *regola* (cu unele sensuri după fr. *règle*) / ***riglă***, s.f. „instrument geometric; (Înv.) rubrică". Din ngr. *ρίγλα* „regulă"[557] / ***rigolă***, s.f. Din fr. *rigole* (< ol. *regel, righel* „linie dreaptă" < lat. *regula*)
334. ***repertoar***, s.n. „repertoriu". Din fr. *répertoire* (< lat. *repertorium*) (NDN)[558] / ***repertoriu***, s.n. Din fr. *répertoire*, lat. *repertorium*.
335. ***restauraţie*$_1$**, s.f. (Înv.) „restaurant; sală de aşteptare". Din germ. *Restauration*, magh. *restauráció* (DLR). / ***restauraţie*$_2$** (var. *restauraţiune, reştoraţie* etc.), s.f. „restaurare; alegeri legislative etc." Din fr. *restauration*, lat. *restauratio, -onis*.
336. ***reticul***, s.n. (Fiz.) „ansamblu de linii încrucişate, de scări gradate sau de alte semne, care intră în construcţia unor instrumente optice şi are rolul de a permite vizarea unei direcţii, efectuarea unei măsurători etc". Din fr. *réticule*, lat. *reticulum*. / ***ridicul***, s.n. (Franţuz., înv., rar) „pungă în formă de săculeţ în care îşi păstrează femeile banii, batista etc." Din fr. *ridicule*$_2$ (DLR) (alterat, prin atracţie paronimică cu *ridicule*$_1$ şi joc de cuvinte, din *réticule* < lat. *reticulum*)[559]
337. ***revolut*$_1$, *-ă***, adj. „încheiat, terminat". Din fr. *révolu*, lat. *revolutus, -a*. / ***revolut*$_2$, *-ă***, adj. (Despre unele părţi ale plantelor) „întors în afară". Din lat. *revolutus, -a*. Cf. fr. *révoluté* (DLR)[560]
338. ***roată***, s.f. „unitate militară". Din rus. *poma*, pol. *rota* (după *roată*$_1$); (pol. < germ. *Rotte* < vfr. *rote* < mlat. *rupta, rutta*). / ***rută***, s.f. Din fr. *route* (< lat. via *rupta*).

---

[555] În DEX$_2$ şi în DLR, s.v. apare un singur *ring*, polisemantic (vezi *ring*$_1$), fără sensul de „monopol". În DDE, s.v., apare, separat, un *ring*$_3$: „maşină de întins tortul". Din germ. *Ring* (< vgerm. **hring*).

[556] În acest caz, ca şi în altele similare, este vorba de un tip de dublete imperfecte.

[557] Dublete explicite în CDER, s.v.

[558] În DEX$_2$ şi în DLR, s.v., cuvântul e trecut ca variantă la *repertoriu*.

[559] În NDN, s.v., şi: *reticulom*, s.n. „proliferare tumorală benignă a celulelor reticulare din ganglionii limfatici". Din fr. *réticulome*.

[560] În DEX$_2$ şi în NDN, s.v., ambele sensuri apar tratate într-un singur articol.

339. ***robot,*** s.m. Din fr. *robot,* cf. ceh. *robota* „muncă". / ***robotă***, s.f. (În Evul Mediu) „obligație în muncă a iobagilor și jelerilor din Transilvania către stăpânul feudal; (mai târziu) muncă pe care o prestau (de câteva ori pe săptămână) țăranii săraci din Țările Române în folosul boierilor; clacă, boieresc; muncă, activitate neîntreruptă (și grea)". Din vsl. *robota*. Cf. n. pr. ***Rabotă, Robotă***.

340. ***rondó,*** s.n. „piesă muzicală instrumentală cu caracter vioi, a cărei temă principală revine periodic, alternând cu diferite alte teme (episoade sau cuplete)". Din fr. *rondeau,* it. *rondo* (< fr. *rondeau*). / ***rondou***, s.n. „loc de formă circulară (amenajat în grădină, în piețe, în localuri); manevră de întoarcere a unei nave, prin care aceasta își schimbă direcția de înaintare cu un unghi de 180 de grade". Din fr. *rondeau*.

341. ***rotator,*** adj. „(mușchi) care permite răsucirea unui os în jurul axei sale". Din fr. *rotateur* (< lat. tard. *rotator*) (NDN). / ***rotor,*** s.n. Din fr. *rotor* (contras din lat. tard. *rotator*); cf. germ. *Rotor*.

342. ***roz,*** adj. invar., s.n. Din fr. *rose*$_2$, adj. (< *rose*$_1$, s.f.) / ***rozǎ,*** s.f. Din fr. *rose*$_1$, s.f. (< lat. *rosa*), it. *rosa*, lat. *rosa,* germ. *Rose*. / ***rujă***, s.f. (Reg.) „măceș; trandafir; (Pop.) nume dat unei persoane frumoase; Fig. (Reg.) roșeață, rumeneală în obraji; plantă erbacee...". Din bg. *ружа*, sb. *ruža* (< it. *rosa*).

343. ***rusalie,*** s.f. (din slavon. *rusalija* < gr. biz. *ρουσάλια* < lat. *Rosalia*) / ***rozalii,*** s.f. pl. (din lat. *Rosalia*)

344. ***salon,*** s.n. Din fr. *salon* (< it. *salone*) / ***saloon***, s.n. „cârciumă, bar în vestul american". Din engl. amer. *saloon* (< fr. *salon*).

345. ***salță***$_1$, s.f. (Înv.) „sos picant..". Din ngr. *σάλτσα*, it. *salsa*$_1$. / ***salță***$_2$, s.f. (Geol.) „vulcan noroios". Din it. *salsa*$_2$ (metaforic, din *salsa*$_1$).

346. ***salut***$_1$, s.n. Din fr. *salut*, lat. *salus, -tis*, it. *saluto*. / ***salut***$_2$, s.n. (Înv.) „salvare". Din lat. *salus, -tis* (DLR).

347. ***salvă,*** s.f. Din fr. *salve* (< lat. *salve*, imperativul vb. *salvere*). / ***salve***, interj. Din lat. *salve*, id.

348. ***sarcofag***$_1$, s.n. „sicriu monumental...". Din fr. *sarcophage*, lat. *sarcophagus* (substantivizat din adj. *sarcophagus, -a, -um*, extras din *sarcophagus lapis* „piatră tombală", cf. gr. *σαρκόφαγος λίθως*, id.) / ***sarcofag***$_2$, adj. (Înv., despre animale) „carnivor". Din ngr. *σαρκόφαγος* (DLR).

349. ***satan(ă),*** s.f. Din slavon. *satana* (< gr. *Σατανᾶς* < ebr. *sātān* „dușman, diavol")[561], ngr. *Σατανᾶς*; cf. fr. *satan*. / ***șeitan***, s.m. Din tc. *șeytan* (< ar. *šaitān* < ebr. *sātān*).

350. ***sărăcin, -ă***, s.m. și f. (Înv.) „sarazin" Din slavon. *sračinъ*. Cf. slavon. *sarakinъ* (DLR). Cf. n. pr. ***Sărăcin***. / ***sarazin,*** adj., s.m. și f. Din fr. *sarrasin, -ine* (< lat. *Sarracenus*, sg. din *Sarraceni*).

351. ***scoci***$_1$, s.n. „bandă adezivă...". Din engl. *scotch /tape/* (DLR) / ***scoci***$_2$, s.n. „whisky scoțian". Din engl. *scotch /whisky/*[562]

---

[561] Vezi GCC, s.v.

[562] Vezi DLR, s.v. În DEX$_2$ și în NDN, s.v., este ortografiat etimologic: *scotch*. Cele două omonime rezultă din eliziunea substantivelor regente *tape*, respectiv *whisky*, cu preluarea sensurilor sintagmelor respective.

352. ***scorpie***, s.f. Din vsl. *skorpija* (< gr. *σκορπία*). Cf. n. pr. ***Scorpie.*** / ***scorpion***, s.m. Din fr. *scorpion*, lat. *scorpio, -onis* (< gr. *σκορπίος*).

353. ***scrin***, s.n. Din rus. *скрин*, lat. *scrinium*. / ***sicriu***, s.n. Din magh. *szekrény* (< mgerm. *schrin* < vfr. dial. *scrin* < lat. *scrinium* „cutie")

354. ***secesiune***, s.f. Din fr. *sécession*, lat. *secessio, -onis*. / ***secession***, s.n. „denumire dată grupărilor artistice de avangardă apărute în țările germanice la sfârșitul sec. XIX, care au susținut impresionismul și postimpresionismul, promovând apoi expresionismul; stil în artele decorative în Occident, corespunzător cu Jugendstil, modern style etc." Din fr. *sécession*, germ. *Sezession*.

355. ***secretar***$_1$, s.m. Din fr. *secrétaire*$_1$ (< lat. *secretarius*, adj., s.m. „separat, izolat; cel care participă la întâlniri secrete")[563] / ***secretar***$_2$, s.n. „birou pe care se scrie și în care se păstrează documentele". Din fr. *secrétaire*$_2$ (< *secrétaire*$_1$; cf. lat. tard. *secretarium* „loc retras, izolat")[564] / ***secretar***$_3$, s.m. (Zool.) „serpentar". Din fr. *secrétaire*$_3$ (< lat. *secretarium*)[565] (NDN).

356. ***selvă***, s.f. „pădure ecuatorială (virgină) veșnic verde, care acoperă bazinul Amazonului". Din span., port. *selva*, fr. *selve* (< port. *selva* < lat. *silva*). / ***silvă***, s.f. (Rar) „pădure; unitate de măsură convențională (...), care stă la baza unui tarif unic de cubaj, folosită în silvicultură". Din lat. *silva*[566]

357. ***senior***$_1$, s.m., adj. „tatăl, considerat în raport cu fiul". Din lat. *senior*. / ***senior***$_2$, s.m. „sportiv care a depășit vârsta juniorilor". Din fr. *senior* (< engl. *senior* < lat. *senior*) / ***senior***$_3$, s.m. „termen de politețe, domn; stăpân feudal; nobil". Din fr. *seigneur* (< lat. *seniorem*) / ***señor***, s.m. „domn". Din span. *señor* (NDN). / ***signor***, s.m. „domn". Din it. *signore* (< lat. *seniorem*) (NDN)[567] / ***sire***, s.m. „titlu cu care se adresează cineva împăraților sau regilor". Din fr. *sire* (< lat. *senior*) / ***sir***, s.m. invar. sg. Din engl. *sir* (< *sire* < mengl. < vfr. < lat. *senior*)

358. ***septimă***$_1$, s.f. „interval într-o gamă diatonică, cuprinzând șapte note consecutive; treapta a șaptea de la o treaptă dată". Din germ. *Septime*, it. *settima* (feminin, devenit substantiv, din adj. *settimo, -a* < lat. *septimus, -a*). / ***septimă***$_2$, s.f. „una din pozițiile de apărare la scrimă". Din fr. *septime* (< lat. *septimus, -a*).

359. ***service***, s.n. Din engl. *service* (< mengl. < vfr. sau lat. *servitium*). / ***serviciu***, s.n. Din fr. *service*, lat. *servitium*.

360. ***servietă***, s.f. Din fr. *serviette*$_1$ (< *serviette*$_2$). / ***șervet***, s.n. După fr. *serviette*$_2$[568]

---

[563] Cuvântul este un împrumut vechi, cu origine multiplă (vezi DILR, s.v.): din mlat. *secretarius*, magh. *szekretárius*, germ. *Sekretar*, pol. *sekretarz*.

[564] În DLR, s.v. *secretar*, subst., apare un singur articol.

[565] Vezi LEXIS, s.v.

[566] În NDN, s.v., sensul de „unitate de măsură" apare sub un *silvă*$_2$, s.f.

[567] Vezi și DILR, s.v. *sinior*. În DLR, s.v., formele *sinior* și *siniore* apar trecute ca variante la *senior*$_3$ (după it. *signor, signore*).

[568] În DILR, s.v., apare forma *șărvit*, s.n. (1678) „șervet" (var. *servet, șărvet, șirvitu*) Din germ. *Serviette*, magh. *s(z)ervéta*, pol. *serwet* (magh., pol. < fr. *serviette*)

361. ***sextă***, s.f. „treapta a şasea a gamei diatonice". Din fr. *sexte* (< lat. *sexta /hora/*), germ. *Sexte*; cf. it. *sesta*. / ***siestă***, s.f. Din fr. *sieste* (< span. *siesta* < lat. *sexta/hora/*).

362. ***sfat,*** (înv. *svat, sveat*) s.n. Din slavon. *s(ъ)větъ*[569] / ***soviet***, s.n. Din rus. *совет* (împrumut livresc din slavon. rus. *съвѣтъ*).

363. ***sicofant***$_1$, s.m. (Livr.) „denunțător, delator; clevetitor". Din fr. *sycophante*, ngr. *συκοφάντης*; cf. lat. *sycophanta*. / ***sicofant***$_2$, s.m. „insectă de culoare verde-aurie, cu miros de mosc ...". Din lat. *sycophanta* (< gr. *συκοφάντης*).

364. ***simfonie,*** s.f. Din lat. *symphonia*, ngr. *συμφωνία*, it. *sinfonia*, fr. *symphonie*. / ***sinfonia,*** s.f. „introducere instrumentală a unei arii; uvertură a unei opere". Din it. *sinfonia* (NDN).

365. ***sobor*** (înv. *săbor*), s.n. "sinod; (Înv.) sfat; prin anal. întrunire; pr. ext. mulțime de oameni; slujbă religioasă ortodoxă la care participă de obicei un mare număr de clerici; (Înv. şi reg.) sărbătoare religioasă populară închinată unor sfinți; (Înv.) catedrală; (Înv., rar) sistem solar". Din slavon. *съборъ, soborъ*. / ***zbor***$_2$, s.n. (Înv. şi reg.) „târg anual (organizat pentru hramul unei biserici); hram; prin ext. şezătoare; horă; taifas". Din sb. *zbor*, bg. *сбор*[570]

366. ***sopran, -ă,*** s.m. şi f., s.n. Din fr., it. *soprano* (< lat. **sup/e/ranu/m/*). / ***suveran, -ă,*** adj., s.m. şi f. Din fr. *souverain* (< lat. **superanus*).

367. ***spahiu***$_1$, s.m. „militar din corpul de cavalerie al Imperiului Otoman". Din tc. *sipahi*. / ***spahiu***$_2$, s.m. „militar din cavaleria indigenă a fostelor colonii franceze din nordul Africii...". Din fr. *spahi* (< tc. *sipahi*).

368. ***spatulă***, s.f. „mică unealtă în formă de lopățică, folosită în sculptură, farmacie etc. (...)". Din fr. *spatule*, lat. *spat(h)ula*. / ***şpaclu***, s.n. „unealtă formată dintr-o lamă (...) cu mâner, folosită la netezit sau la răzuit." Din germ. *Spachtel* (< it. *spatola* < lat. *spatula*).

369. ***speță***[571], s.f. „specie; pricină adusă spre rezolvare înaintea unui organ de jurisdicție. (...)". Cf. germ. *Spezies*, fr. *espèce*. / ***specie***, s.f. Din lat. *species*. Cf. fr. *espèce*. / ***speț,*** s.m. „monedă de argint...". Din germ. *Species /thaler/* (DLR) / ***speție,*** s.f. „poțiune". Din mlat. *species*; cf. germ. *Spezies*[572]

370. ***spirit***, s.n. (Înv.) „aer, adiere, suflare; (Chim.) spirt; (Filoz., teol., anat., lingv. etc.). Din lat. *spiritus*, fr. *esprit*, germ. *Spiritus*, it. *spirito*. / ***spirt***, s.n. Din rus. *спирт* (< engl. *spirit* < lat. *spiritus*)[573]. / ***spiriduş*** (var. *spirituş*), s.m. Din lat. *spiritus*. Cf. pol. *spirytušek* (DEX$_2$); din magh. *spiritusz;* cf. lat. *spiritus*[574]. Cf. n. pr. ***Spirituş.***

---

[569] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 166, *Contribuții*, p. 147.

[570] Grafia *sbor* (pentru care vezi CADE şi CDER, s.v.) este învechită.

[571] În DLR, s.v., *speță* apare sub *specie*.

[572] Vezi DILR, s.v.

[573] În DILR, s.v., din lat. *spiritus*, it. *spirito*, ngr. *σπίριτον* (cf. variantele *spirit(on), spiritus, spirton*).

[574] EWUER, s.v. În DLR, s.v., cuvântul apare derivat cu suf. *-uş*. Cf. lat. *spiritus*. Pentru calitatea de dublete, vezi CDER, s.v.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

371. ***spleen***, s.n. Din engl. *spleen* (< mlat. *splen* < gr. *σπλήν, -ος* „splină"), fr. *spleen*. / ***splină***, s.f. Din ngr. *σπλῆνα*[575], lat. *splen*.

372. ***stambă***, s.f. "țesătură uşoară de bumbac cu desene imprimate în culori...; (La pl.) varietăți de stambă; obiecte de îmbrăcăminte confecționate din stambă; (Înv.) teasc de tipografie; natură, caracter". Din ngr. *στάμπα* (< it.), it. *stampa*. / ***stampă***, s.f. „imagine imprimată după o placă gravată". Din it. *stampa*[576]

373. ***standard***, s.n. Din fr. *standard* (< engl. *standard* < vfr. *estandart* „etalon, măsură de greutăți", cf. fr. *étendard*), engl. *standard*, germ. *Standard*. / ***stindard***, s.n. Din it. *stendardo* „însemn de război" (< vfr. *estandart*, id., cf. fr. *étendard*).

374. ***stafie***, s.f. Din ngr. *στοιχεῖον*. / ***stihie***, s.f. Din slavon. *stihija* (< gr. biz. *στοιχεῖον*), ngr. *στιχέιον*[577]

375. ***stal***, s.n. „scaun numerotat situat la parterul unei săli de spectacole; (Pr. ext.) parte a sălii de spectacole unde sunt amplasate aceste scaune; (Pr. ext.) spectatorii aflați în stal$_1$". Din fr. *stalle* „scaun într-o biserică; scaun la teatru; compartiment închis rezervat unui cal" (< mlat. *stallum* „scaun într-o biserică"). / ***ştalog*** (var. *ştală*), s.n. (Reg.) „grajd, staul; adăpost provizoriu al păzitorului de vite". Din sb. *štalog*; cf. germ. *Stalle* (DLR)[578]

376. ***stel***, s.n. (Bot.) „cilindru central". Din germ. *Stele* (DEX$_2$); din fr. *stèle*$_2$ (< *stèle*$_1$), cf. gr. *στήλη* „coloană" (NDN). / ***stelă***, s.f. „mic monument cu caracter comemorativ, în formă de coloană". Din fr. *stèle*$_1$ (< lat. *stela* < gr. *στήλη*), lat. *stela*.

377. ***studio***, s.n. „cameră de lucru...; ansamblu de construcții şi de instalații destinate producției de filme cinematografice". Din fr. *studio* (< it. *studio* < lat. *studium*), engl. *studio* (< it.), it. *studio*. / ***studiu***, s.n. Din lat. *studium*, it. *studio*.

378. ***sufit***, s.n. „ornament de var şi nisip, executat în special pe tavan; tavan ornamentat în acest mod". Din it. *soffitto*, fr. *soffite* (< it. *soffitto* < lat. pop. **suffictus*, clas. *suffixus* „fixat pe dedesubt, ataşat"). / ***sufită***, s.f. „parte superioară a scenei...". Din it. *soffitta* (fem. adj. *soffitto*), fr. *soffite*. / ***sufix***, s.n. Din fr. *suffixe*, lat. *suffixus*.

379. ***tablá, -ale***, s.f. „tablă sau măsuță pe care îşi poartă marfa plăcintarii, rahagiii etc.; prin ext. marfa care se află pe această tavă". Din tc. *tabla* (DLR)[579]. / ***tablă***$_1$, s.f. Din lat. *tab(u)la*, magh. *tábla*, fr. *table*[580]. Cf. n. pr.

---

[575] Vezi şi Sorin Stati, *Călătorie lingvistică în țara muzelor*, Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1967, p. 50. Splina era un organ important pentru că se folosea în sacrificii şi în divinație; atribuindu-i-se un rol în anumite boli, era considerată ca „sediu al umorilor negre".

[576] În DLR, s.v. *stambă* (s.f.), *stampă* apare ca variantă: (Astăzi în forma *stampă*): „operă de artă grafică produsă de obicei prin gravură sau prin litografie". Din ngr. *στάμπα*, it. *stampa*. Astăzi, însă, cele două cuvinte sunt net diferențiate semantic. Pentru statutul lor de dublete etimologice, vezi CDER, s.v. *stambă*.

[577] Pentru calitatea lor explicită de dublete, vezi CDER, s.v.

[578] Pentru calitatea explicită de dublete, vezi CDER, s.v.

[579] *Ibidem*, s.v., din tc. *tabla, tavla* (< it. *tavola* < lat. *tabula*).

[580] *Ibidem*, s.v., din sl. *tabla*, magh. *tabla* (< lat. *tabula*).

Tablă. / ***tavolă***, s.f. (Italienism, rar) „masă". Din it. *tavola* (< lat. *tabula*) (DLR) / ***toblă,*** s.f. (Reg.) „scândură groasă; chingi la război; ceară de albine, fiartă şi întărită, de forma unei tăblii". Din magh. *tábla* (CDER); etim. nec. (DLR).

380. ***tablă***$_2$ (var. *tavlíe*), s.f. „joc de zaruri". Din ngr. *τάβλι*, tc. *tavla*. / ***tăblie***, s.f. „placă, tablă". Din ngr. *τάβλι(ον)*[581]. Cf. *tablă*$_1$.

381. ***taifá, -ale***, s.f. „grup de persoane care formează alaiul domnesc, echipajul unei corăbii, un taraf de muzicanţi etc.; (Reg.) ceată, adunătură"[582]. Din tc. *tayfa*, cf. gr. *ταϊφας* (DLR) / ***taifas***, s.n. Din ngr. *ταϊφας*[583]. Cf. n. pr. ***Taifas.***

382. ***talam,*** s.n. (Înv., livr.) „cameră de dormit; pat nupţial; ventricul". Din it. *talamo* (< lat. *thalamus* < gr. *θάλαμος*), ngr. *θάλαμος* (DLR) / ***talamus***, s.n. (Anat.) „formaţie nervoasă cenuşie...". Din fr. *thalamus* (< lat. sav. *thalami nervorum opticorum* „strat de nervi optici").

383. ***talant*** (var. *taland, talent*), s.m. „unitate antică de măsură pentru greutăţi; monedă antică de aur sau de argint". Din slavon. *talantъ* (< gr.), gr. *τάλαντον* (DLR)[584] / ***talent*** (var. *talant, tălant, talanţ*), s.n. Din lat. *talentum* (< gr.), fr. *talent*, germ. *Talent*[585].

384. ***tartar***, adj. inv. (*sos tartar*) „maioneză picantă preparată cu mult muştar". Din fr. (*sauce à la*) *tartare* (< mlat. *Tartarum* < ar. *Tatar* „tătar") / ***tătar***, s.m. Din tc. *tatar*. Cf. n. pr. ***Tatar(u)***, ***Tătar(u)***.

385. ***taxis***$_1$, subst. (s.n.) „rang; (s.f.) clasă de elevi". Din gr. *τάξις* (DLR) / ***taxis***$_2$, s.f. (Med.) „operaţie constând în a presa metodic o hernie". Din fr. *taxis*. Cf. gr. *τάξις* „aranjament, ordine".

386. ***târnaţ***, s.n. (Reg.) „prispă închisă cu scânduri, ca un cerdac". Din magh. *tornác* (< mgerm. *terraz* < fr. *terrasse*). / ***terasă***, s.f. Din fr. *terrasse*.

387. ***tâmpină***, s.f. (Înv.) „dairea; (Pr. ext.) tobă, darabană; (Pr. Trans., în forma *tâmpănă*) burtă lăbărţată". Din slavon. *toⁿpanъ*, ngr. *τύμπανον*. / ***timbru***, s.n. Din fr. *timbre* (cf. gr. *τύμπανον*) / ***timpan***, s.n. Din fr. *tympan*, it. *timpano*, lat. *tympanum*, gr. *τύμπανον*. / ***timpanon,*** s.n. „instrument muzical cu coarde...". Din fr. *tympanon*, gr. *τύμπανον*.

388. ***temă***, s.f. Din gr. *θέμα*, lat. *thema*, germ. *Thema*, fr. *thème*, it. *tema*. / ***themă***, s.f. „diviziune teritorial-administrativă şi militară a Imperiului Bizantin". Din fr. *thème(s)*. Cf. gr. *θέμα*[586] / ***tim***, s.n. „temă, subiect, cuvânt caracteristic". Din engl. *theme* (cf. lat. *thema*, gr. *θέμα*) (NDN).

---

[581] *Ibidem*, s.v., se propune ca etimon posibil, alături de cel neogrecesc, vsl. *tablija*.

[582] Sensul 2 apare în CADE sub *taifă, -e*, s.f. (din *taifá*)

[583] Pentru calitatea explicită de dublete etimologice, vezi CDER, s.v. *taifa*.

[584] Vezi şi sensul 3. (Fig.) (Cu aluzie la o parabolă din Noul Testament) „înzestrare spirituală, aptitudine, calitate". Varianta *talent* ptr. *talant* provine din germ. *Talent*, fr. *talent*.

[585] Vezi art. *Un caz de omonimie: talant*, de Felicia Şerban, în CL, XX, nr. 1, Cluj, 1975, pp. 51–56: «De la primul sens (unitate de măsură a greutăţii la vechii greci, cf. gr. *τάλαντον*), în contextul parabolei biblice simbolizând o posibilitate, o virtualitate, s-a dezvoltat sensul de „înzestrare spirituală"» (p. 52). Pentru evoluţia semantică, vezi şi Sorin Stati, *op. cit.*, p. 119.

[586] În DLR, s.v., ortografiat *temă*$_2$. În sec. al XII-lea, gr. *θέμα* desemna, în Bizanţ, „un corp de armată şi regiunea aflată sub protecţia lui" (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.).

389. ***temei***, s.n. Din vsl. *temelь* (mbg. *темель*, sb. *temelj*) (< mgr. *τεμέλιον*). / ***temelie***, s.f. Din slavon. *temelije* (< gr. *τεμέλιον*). Cf. n. pr. ***Temelie***.

390. ***tempera***, vb. I. Din fr. *tempérer*, lat. *temperare*. / ***trampa***, vb. I. „a stropi cu un lichid... ; a înmuia ceva într-un lichid". Din fr. *tremper* (alterat din *temprer* < lat. *temperare*) (NDN).

391. ***teză***, s.f. Din fr. *thèse*, germ. *These*; cf. lat. *thesis*. / ***thesis***, s.n. „timpul tare, accentuat al unei formule ritmice". Din fr. *thèsis*, lat. *thesis*, gr. *θέσις*[587] (NDN).

392. ***tibia***, s.f. „os lung şi gros al piciorului". Din fr., lat. *tibia*. / ***tijă***, s.f. Din fr. *tige* (< lat. *tibia*).

393. ***tip***, s.m., s.n. Din lat. *typus*, ngr. *τύπος*, fr. *type*. / ***tipos***, s.n., s.m. „chip, făptură, formă; model, prototip; (Reg.) persoană cu obiceiuri rele, soi rău". Din ngr. *τύπος*. Vezi *tip* (DLR).

394. ***tiran***, s.m. „pasăre insectivoră...". Din fr. *tyran*$_1$ (< *tyran*$_2$) (NDN). / ***tiran***, adj., subst. Din ngr. *τύραννος*, fr. *tyran*$_2$ (din *tirant, tyrant* < lat. *tyrannus* < gr. *τύραννος*).

395. ***tirs***, s.n. Din fr. *thyrse*, lat. *thyrsus*, gr. *θύρσος*. / ***tors***, s.n. (Arhit.) „reprezentare a corpului uman fără cap şi fără membre". Din fr. *torse*, it. *torso* (< lat. **tursum,* clas. *thyrsus* „lujerul unei plante").

396. ***titlă***, s.f. „semn diacritic, asemănător cu tilda". Din slavon. *titlo* (DLR). / ***titlu***, s.n. Din lat. *titulus*, slavon. *titlo*, ngr. *τίτλος*, magh. *titulus*, fr. *titre*[588] / ***titru***, s.n. „cantitate de substanță activă...; titlu; număr care indică finețea firului de mătase şi a fibrelor sintetice". Din fr. *titre* (variantă ptr. *title* < lat. *titulus*). / ***tildă***, s.f. „semn grafic; semn diacritic". Din fr. *tilde* (< lat. *titulus* „titlu, inscripție")[589], germ. *Tilde*.

397. ***tract***$_1$, s.n. (Înv.) „unitate administrativ-teritorială; cale de comunicație; circulație, trafic". Din lat. *tractus*, germ. *Trakt,* pol. *trakt* (DLR). / ***tract***$_2$, s.n. (Med.) „ansamblu de țesuturi sau de organe care se înlănțuie, formând un sistem". Din lat. *tractus* (DLR)[590]

398. ***tract***$_3$, s.n. (Ieşit din uz) „foaie, broşură de propagandă". Din fr., engl. *tract* (< lat. *tractatus*). / ***tratat***, s.n. Din it. *trattato* (< lat. *tractatus*) (DEX$_2$, NDN); din lat. *tractatus*, germ. *Traktat*, fr. *traité* (DLR).

399. ***trafic,*** s.n. Din fr. *trafique* (< it. *traffico*). / ***trafică***, s.f. (Înv., în Trans. şi Bucov.) „tutungerie, chioşc". Din germ. austriac *Trafik*, magh. *trafik* (DLR)[591]

400. ***tren***, s.n. Din fr. *train*$_1$, it. *treno*. / ***trenă***, s.f. (Sport) „viteză, ritm de alergare imprimat de alergătorul, ciclistul etc. din fruntea plutonului". Din fr. *train*$_2$ (< *train*$_1$) (DLR)[592]

---

[587] În greacă, termenul era polisemantic: „subiect, propoziție, temă; (Muz.) timpul slab al măsurii".
[588] În DILR, s.v., sunt adăugate pol. *titul*, rus. *mumyn*.
[589] Vezi Alain Rey, s.v. În LEXIS, s.v.: cuv. spaniol.
[590] În DEX$_2$ şi în NDN apare sub forma *tractus,* s.n.
[591] În CADE, s.v. *trafic*, un singur articol (din fr. şi germ.).
[592] La origine, fr. *train* (deverbal din *traîner*) însemna „mulțime de lucruri, de oameni; ansamblu, convoi, suită". În DEX$_2$ este trecut, incorect, sub *trenă* (de rochie), s.f. Din fr. *traîne*, la rândul său, deverbal din *traîner*. În NDN, s.v., etimonul propus (fr. *traîn*) este incorect.

401. ***trombă***, s.f. Din fr. *trombe* (< it. *tromba* „trompă" < vgerm. *trumba, trumpa* „țeavă"), it. *tromba*. / ***trompă***, s.f. Din fr. *trompe* (< vgerm. *trumpa*) / ***tulumbă***, s.f. Din tc. *tulumba* (< it. *tromba*).

402. ***trompet***, s.m. „trompetist". Din fr. *trompette*, s.m. / ***trompetă***, s.f. Din fr. *trompette*, s.f., germ. *Trompete*.

403. ***trop***, s.n. Din ngr. *τρόπος*, lat. *tropus*, fr. *trope*. / ***tropos***, s.n. „(Înv.) fel, procedeu, modalitate; manieră, mod de comportament; posibilitate, trecere, autoritate". Din ngr. *τρόπος*[593]

404. ***trubadur***, s.m. Din fr. *troubadour* (< vprov. *trobador*, var. pentru *trouvère*). Cf. n. pr. ***Trubaduru***. / ***truver***, s.m. „poet-cântăreț francez din evul mediu, în nordul Franței". Din fr. *trouvère*.

405. ***trufă***, s.f. „nume dat mai multor specii de ciuperci comestibile...; produs de cofetărie făcut dintr-o cremă de ciocolată". Din fr. *truffe* (< vprov. *trufa* < lat. pop. *tufer/a/*, clas. *tuber*, propriu „tumoare"). / ***tuber***, s.m. (Anat.) „porțiune îngroșată a unui organ; tubercul". Din it. *tubero*, lat. *tuber* (NDN).

406. ***tulpan***, s.n. Din ngr. *τουλπάνι* (< tc. *tülbent, tülbend*). Cf. n. pr. ***Tulpan, Tâlpan***. / ***turban***, s.n. Din fr. *turban* (< it. *turbante* < tc. *tülbent*), germ. *Turban*. / ***tulbent***, s.n. (Reg.) „văl de mireasă; panglică cusută cu fir, pe care o poartă femeile tinere pe cap sau pe frunte". Din tc. *tülbent*, sb. *tulbenta, dulbent* (DLR). / ***tulipan***, s.m. (Bot., reg.) „nume dat mai multor specii de lalele...". Din magh. *tulipán* (< it. *tulipano*, cf. tc. *tülbent*), germ. *Tulipan*. Cf. n. pr. ***Tulipant***. / ***tulipă***, s.f. „lalea". Din lat. *tulipa*, fr. *tulipe*[594] (var. veche *tulipan*) (< tc. *tülbend /lâle/*).

407. ***tuş***, s.n. Din germ. *Tusche* (< fr. *touche*), rus. *тушь* (< fr. *touche*) / ***tuşă***, s.f. Din fr. *touche*.

408. ***ulcer***, s.n. Din fr. *ulcère*, lat. *ulcus, -eris*. / ***ulcus***, s.n. „ulcer; rană, umflătură". Din lat., fr. *ulcus*.

409. ***ulei, -uri***, s.n. (din slavon. *oleĭ* < lat. *oleum*) / ***oleu***, s.n. (Chim.) (din fr. *oléum* < lat. *oleum*)

410. ***umbelă***, s.f. „inflorescență racemoasă...". Din lat. *umbella*, fr. *ombelle*. / ***umbrelă***, s.f. După fr. *ombrelle* (< it. *ombrello, -a* < mlat. *umbrella*, clas. *umbella*), engl., lat. *umbrella*.

411. ***vagin***, s.n. Din fr. *vagin*, lat. *vagina*. / ***vaginǎ***, s.f. (Biol.) „teacă". Din lat. *vagina* (NDN)[595]

412. ***vampă***, s.f.[596] Din fr. *vamp* (< engl. *vamp/ire/* < fr. *vampire* < germ. *Vampir*), engl. *vamp*. / ***vampir***, s.m. Din fr. *vampire*, germ. *Vampir*.

---

[593] Pentru calitatea de dublete etimologice explicite, vezi CDER, s.v. *tropos*.

[594] Propriu, „plantă-turban". Această denumire a fost aplicată lalelei albe, prin comparație cu forma unui turban.

[595] În DLR, *vagin* și *vaginǎ* apar, nejustificat din punct de vedere sincronic, sub același cuvânt-titlu.

[596] Despre originea și evoluția semantică a lui *vampă*, vezi Th. Hristea, *Împrumuturi și creații lexicale neologice în limba română contemporană*, în LR, XXI, nr. 3, 1972, p. 190.

BCU IAȘI BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

413. ***vapor*$_1$, *-oare,*** s.n. Din it. *vapore* (< lat.), fr. *vapeur* („aburi" şi „vapor" < lat. *vapor* „abur"). / ***vapori,*** s.m. pl. (sg. ***vapor*$_2$**) „substanţă aflată în stare gazoasă, la o temperatură mai joasă decât temperatura ei critică". Din it. *vapore*, fr. *vapeur*, lat. *vapor*[597]

414. ***vestiar***, s.n. (din fr. *vestiaire*, lat. *vestiarium*) / ***vistier*$_1$**, s.m. „mare dregător, demnitar" (din slavon. *vestijarъ* < mgr. *βεστιάριος, βεστιάριον* < lat. *vestiarius, -ium*) / ***vistier*$_2$**, s.n. (Înv.) „vistierie; cameră dosnică; locuinţă; celar; vizuină; comoară" (din mlat. *vestiarium*)[598]

415. ***vexil*$_1$**, s.n. (Bot.) „petală superioară a florilor leguminoaselor". Din fr. *vexille*$_2$ (< *vexille*$_1$) / ***vexil*$_2$**, s.n. „însemnele, steagul unei cohorte în armata romană; trupă orânduită într-un singur corp; steag al unei nave, pavilion". Din lat. *vexillum*, fr. *vexille*$_1$ (NDN).

416. ***via*$_1$**, prepoz. „pe drumul, pe direcţia, (trecând) prin". Din fr. *via*, germ. *via*. Cf. lat. *via*. / ***via*$_2$**, s.f. (Antich. romană) „drum; (Latinism înv.) mijloc de a acţiona". Din lat. *via* (DLR).

417. ***vibra***, vb.I. Din fr. *vibrer*, lat. *vibrare*. / ***vira,*** vb.I. Din fr. *virer* (< lat. **virare*, clas. *vibrare*).

418. ***vid, -ă,*** adj., s.n. Din fr. *vide* (< *vuide*, feminin al vfr. *vuit* < lat. pop. **vocitus* < **vocuus*, clas. *vacuus*.) / ***vacuum,*** s.n. Din fr., lat. *vacuum*.

419. ***vitru*$_1$**, s.n. (Înv., rar) „sticlă". Din lat. *vitrum* (DLR) / ***vitru*$_2$**, s.n. (Franţuz., rar) „fereastră". Din fr. *vitre* (< lat. *vitrum*) (DLR).

420. ***vot***, s.n. Din fr. *vote*, engl. *vote*, lat. *votum*. / ***votum***, s.n. (Livr.) „promisiune făcută zeilor; rugăciune, ofrandă; cult, ceremonie (religioasă); dorinţă, voie". Din lat. *votum*.

421. ***vrie/vrilă***, s.f. „mişcare de răsucire a unui avion în jurul unei axe longitudinale în timpul coborârii şi în condiţiile pierderii de viteză". Din fr. *vrille*$_2$ (< *vrille*$_1$). / ***vrilă***, s.f. „burghiu folosit mai ales în găurirea lemnului şi a anumitor materiale plastice". Din fr. *vrille*$_1$ (NDN).

422. ***zare***, s.f. (Rar) „zori de ziuă; lumină, rază; orizont; culme, creastă (de deal, de munte)". Din vsl. *zarja*. / ***zori***, s.m. pl. „faptul zilei, aurora". Din vsl. *zorja*[599].

III.11.1. Observaţii semantice

III.11.1.1. Cea mai interesantă relaţie semantică şi, în acelaşi timp, cea care ridică probleme particulare este **omonimia etimologică**. Ne interesează, în special, *omonimia etimologică totală*, respectiv două (sau mai multe) cuvinte care aparţin aceleiaşi categorii lexico-gramaticale şi care îşi menţin forma identică inclusiv în cursul flexiunii: *banc*$_1$ (Tehn.), s.n. (fr.) şi *banc*$_2$ (joc de cărţi), s.n. (germ.), *bancă*$_1$ (de şcoală),

---

[597] În TRDW, DLR, CDER şi CADE, cele două apar în acelaşi articol (s.v. *vapor*).

[598] Pentru calitatea lor de omonime parţiale, vezi DLR, s.v. Vezi CADE, s.v. *vistier*$_2$, *vist(i)eriu*, s.n., DLRV, s.v. *vistiar(iu)*, s.m.

[599] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi...*, p. 106: *zare* şi *zori* provin de la acelaşi cuvânt slav cu două variante: *zarja* şi *zorja*. Pentru altă ipoteză, vezi Al. Graur, *Etimologii româneşti*, Bucureşti, Editura Academiei, 1963, pp. 162–163.

s.f. (fr., it., germ.) şi *bancă*$_2$ (Fin.), s.f. (it., fr.), *bulă*$_1$ (de aer sau de alt gaz), s.f. (fr., lat.) şi *bulă*$_2$ (sferă, glob), s.f. (fr., lat.), *cataractă*$_1$ (cădere de apă), s.f. (fr., lat., gr.) şi *cataractă*$_2$ (albeaţă), s.f. (fr., lat.), *debita*$_1$ (Comerţ; fig.), vb. (fr.) şi *debita*$_2$, (Fin.), vb. (fr.), *diligenţă*$_1$ (vehicul), s.f. (fr.) şi *diligenţă*$_2$ (Livr.; promptitudine), s.f. (lat., fr.), *disc*$_1$ (var. înv. *discos*), s.n. (ngr., vsl.) şi *disc*$_2$, s.n. (fr., lat.), *doză*$_1$, s.f. (fr.) şi *doză*$_2$ (Fiz.), s.f. (germ.), *frezăi*(Tehn.), s.f. (fr.) şi *frezăi* (Vestim.), s.f. (fr.), *glosă*$_1$ (Iht.), s.f. (ngr.) şi *glosă*$_2$ (Lingv.), s.f. (lat.; cf. fr., it., germ.), *liră*$_1$ (monedă turcească), s.f. (tc.) şi *liră*$_2$ (monedă italiană), s.f. (it.), *magazin*$_1$ (Com.), s.n. (fr.) şi *magazin*$_2$ (Presă), s.n. (fr)., *mapă*$_1$ (dosar, servietă), s.f. (germ.) şi *mapă*$_2$ (hartă), s.f. (lat., it., fr.), *marcă*$_1$ (Fin.), s.f. (germ.) şi *marcă*$_2$ (provincie de frontieră), s.f. (germ.), *marchiză*$_1$ (vezi *marchiz*), s.f. (fr.) şi *marchiză*$_2$ (obiect), s.f. (fr.), *marţial*$_1$, *-ă* (atitudine), adj. (fr., it., lat.) şi *marţial*$_2$, *-ă* (Chim.), adj. (fr.), *monitor*$_1$ (Mar. milit.), s.n. (fr.), *monitor*$_2$ (difuzor), s.n. (engl.) şi *monitor*$_3$ (Presă), s.n. (fr., lat.), *morgă*$_1$ (atitudine), s.f. (fr.) şi *morgă*$_2$ (Med. leg.), s.f. (fr.), *organ*$_1$ (Anat., pol.-adm.) s.n. (ngr., it., lat., fr., germ., rus.) şi *organ*$_2$, s.n. (Înv.; instr. muz.) (sl., ngr., lat., it.), *parabolă*$_1$ (povestire alegorică), s.f. (fr., lat.) şi *parabolă*$_2$ (Matem.), s.f. (fr., lat.), *parţial*$_1$, *-ă* (examen...), adj. (fr., lat.) şi *parţial*$_2$ *-ă* (părtinitor), adj. (fr.), *perspectivă*$_1$ (panoramă), s.f. (fr.) şi *perspectivă*$_2$ (Înv.; ochean), s.f. (germ.), *prospect*$_1$, s.n. (fr., lat., germ.) şi *prospect*$_2$ (magistrală), s.n. (rus.), *restauraţie*$_1$ (Înv.; restaurant; sală de aşteptare), s.f. (germ., magh.) şi *restauraţie*$_2$ (Politic, legisl.), s.f. (fr., lat.), *revolut*$_1$, *-ă* (încheiat), adj. (fr., lat.) şi *revolut*$_2$, *-ă* (Biol.), adj. (lat.; cf. fr.), *salţă*$_1$ (Înv., gastron.), s.f. (ngr., it.) şi *salţă*$_2$ (Geol.), s.f. (it.), *salut*$_1$ (urare), s.n. (fr., lat., it.) şi *salut*$_2$ (Înv.; salvare), s.n. (lat.), *scoci*$_1$ (bandă adezivă), s.n. (engl.) şi *scoci*$_2$ (whisky), s.n.(engl.), *secretar*$_1$ (persoană), s.m. (fr., lat.) şi *secretar*$_2$ (Zool.), s.m. (fr.), *senior*$_1$ (tatăl, considerat în raport cu fiul), s.m. (lat.), *senior*$_2$ (Sport), s.m. (fr.) şi *senior*$_3$ (stăpân feudal), s.m. (fr.), *septimă*$_1$ (Muz.), s.f. (germ., it) şi *septimă*$_2$ (Scrimă), s.f. (fr.), *sicofant*$_1$ (Livr.; delator), s.m. (fr., ngr.; cf. lat.) şi *sicofant*$_2$ (insectă), s.m. (lat.), *spahiu*$_1$ (militar otoman), s.m. (tc.) şi *spahiu*$_2$ (militar african), s.m. (fr.), *tract*$_1$ (Înv.; adm. terit.), s.n. (lat., germ., pol.) şi *tract*$_2$ (Med.), s.n. (lat.), *vexil*$_1$ (Bot.), s.n. (fr.) şi *vexil*$_2$ (Militar), s.n. (lat., fr.), *vrilă*$_1$ (Aviaţie), s.f. (fr.) şi *vrilă*$_2$ (Tehn.), s.f. (fr.) etc.

Această serie de exemple[600] trebuie considerată, din punct de vedere lexicologic şi lexicografic, ca fiind alcătuită din cuvinte de sine stătătoare, cu origini, de multe ori, evident diferite şi cu sensuri evoluate divers în limbile din care au fost împrumutate. Argumentul principal pentru calitatea de omonime a fost, în majoritatea cazurilor, existenţa unor etimoane diferite (sau considerate ca atare). Din acest punct de vedere, se pot evidenţia câteva situaţii:

1. dublete cu origine unică: a) etimoane „omonimice"[601] din limbi diferite: *banc*$_1$, s.n. (Tehn.) (din fr. *banc*$_1$) şi *banc*$_2$, s.n. (joc de cărţi) (din germ. *Bank*), *categorie*$_1$, s.f.

[600] Am încercat să evităm, în măsura posibilului, acele situaţii la care nu se poate stabili o limită clară între omonimie şi polisemie. Despre posibile criterii de diferenţiere internă între cele două relaţii semantice, vezi art. *Consideraţii asupra omonimiei semantice*, de Lidia Vasiluţă, în CL, XXI, nr. 1, 1976, pp. 57–63. Autoarea foloseşte sintagmele *omonimie semantică* şi *omonimie etimologică* în sensul propus de Charles Bally, *op. cit.*, pp. 44–45.

[601] Prin „omonimie a etimoanelor" înţelegem în primul rând identitatea lor fonetică (omofonie), din perspectiva faptului că majoritatea împrumuturilor au fost preluate şi s-au adaptat aşa cum se pronunţă în limba de origine.

(din lat. *categoria*) şi *categorie*$_2$, s.f. (calomnie) (din ngr. *κατηγορία*) etc.; b) etimoane omonimice din aceeaşi limbă (de regulă unul provenind din celălalt, pe cale exclusiv internă): *box*$_1$, s.n. (ind. marochinăriei) (din engl. *box*$_1$) şi *box*$_2$, s.n. (cutie de ţigări) (din engl. *box*$_2$), *debita*$_1$, vb. (a vinde cu amănuntul; a spune ceva) (din fr. *débiter*$_1$) şi *debita*$_2$, vb. (a înregistra un debit) (din fr. *débiter*$_2$) etc.; c) etimoane diferite ca formă, dar transformate în omonime prin adaptarea lor la limba română: *magazin*$_1$, s.n. (comercial) (din fr. *magasin*) şi *magazin*$_2$, s.n. (revistă) (din fr. *magasine*).

2. dublete cu etimologie multiplă (etimoane omonimice din două sau mai multe limbi, care pot coincide sau nu: *cataractă*$_1$, s.f. (cădere de apă) (din fr. *cataracte*$_1$, lat. *cataracta*, gr. *καταράκτης*) şi *cataractă*$_2$, s.f. (boală de ochi) (din fr. *cataracte*$_2$, lat. *cataracta*); *decan*$_1$, s.m. (Astrol.) (din fr. *décan*, lat. *decanus*) şi *decan*$_2$, s.m. (Univ.) (din lat. *decanus*, germ. *Dekan*); un caz particular (şi înşelător) este reprezentat de adaptarea ca omonime a unor etimoane diferite formal: *bulă*$_1$, s.f. (băşică de aer sau de gaz) (din fr. *bulle*, lat. *bulla*) şi *bulă*$_2$, s.f. (glob de sticlă etc.) (din fr. *boule*, lat. *bulla*).

3. dublete mixte (unele provenind dintr-o singură limbă, altele având etimologie multiplă): *diligenţă*$_1$, s.f. (trăsură) (din fr. *diligence*) şi *diligenţă*$_2$, s.f. (din lat. *diligentia*, fr. *diligence*); *léctor*$_1$, s.m. (Univ.) (din germ. *Lektor*) şi *léctor*$_2$, s.m. (Livr.; Inform.) (din fr. *lecteur*, lat. *lector*) etc.

Uneori, proveniența din aceeaşi limbă poate crea confuzii (cf. fr. *magasin* şi fr. *magasine*, cu origini imediate diferite; la fel, fr. *senior* şi fr. *seigneur* etc.). Pe de altă parte, dacă un cuvânt pătrunde în română prin etimologie multiplă (din lat. şi fr., spre exemplu), şi altul dintr-un unic etimon (fr. sau lat.), ele trebuie considerate omonime (vezi exemplele de sub 3).

În sfârşit, calitatea de cuvinte diferite mai poate fi probată, din punct de vedere sincronic, prin existența unor variante exclusiv ale unuia dintre cei doi termeni: *vrilă*$_1$, s.f. „mişcare de răsucire a unui avion (...)" (din fr. *vrille*$_2$ < fr. *vrille*$_1$), circulă în variație liberă cu *vrie*, s.f.[602], în timp ce corespondentul său omonimic *vrilă*$_2$, s.f., pe lângă faptul că are un sens complet diferit („burghiu folosit mai ales în găurirea lemnului şi a anumitor materiale plastice"), nu are o variantă literară paralelă.

Alături de *omonimele etimologice totale*, întâlnim şi exemple de perechi lexicale identice numai la unele dintre formele flexionare (N/Ac. sg., G/D sg.), aşadar *dublete etimologice parţiale*: *breton*$_1$, subst., adj. (din Bretania; specific Bretaniei) (din fr. *breton, -ne*) şi *breton*$_2$, s.n. (din fr. *à la bretonne*), *capitul*$_1$, s.m. (adunare a canonicilor) (din it. *capitolo*) şi *capitul*$_2$, s.n. (inflorescență) (din fr. *capitule*, lat. *capitulum*), *cent*$_1$, s.m. (monedă) (din engl., fr. *cent*) şi *cent*$_2$, s.n. (subdiviziune în muzică) (din germ. *Cent*, lat. *centum*), *ducat*$_1$, s.m. (monedă de aur) (din it. *ducato*, slavon. *dukatъ*) şi *ducat*$_2$, s.n. (regiune adm.) (din mlat. *ducatus*) etc. Acestea sunt, pe de o parte, adjective şi substantive, pe de altă parte, substantive de genuri diferite (spre ex. masc. şi neutru). Dacă, însă, analizăm exemplele de mai sus din punctul de vedere al diferențelor formale (realizate exclusiv la nivelul mărcilor gramaticale), caracterul minimal al acestora face trecerea spre un tip special de *paronime etimologice* (*bretoni* şi *bretoane*, *capituli* şi *capitule*, *ducaţi* şi *ducate* etc.).

---

[602] Vezi DOOM, s.v.

III.11.1.2. Aşa cum era firesc, în categoria de dublete împrumutat / împrumutat sunt prezente numeroase **paronime etimologice**[603], dintre care amintim numai câteva dintre cele mai evidente, cu mici diferenţe formale la nivelul radicalului: *acmee* şi *acnee*, *arab* şi *arap*, *arhon* şi *arhonte*, *baston* şi *baton*, *boltă* şi *voltă*, *cabană* şi *cabină*, *confidenţă* şi *confienţă*, *crupă* şi *grupă*, *denar* şi *dinar*, *festă* şi *fiestă*, *graf* şi *grof*, *hiacint* şi *iacint*, *lacună* şi *lagună*, *leal* şi *loial*, *lustră* şi *lustru*, *pacienţă* şi *pasienţă*, *paladin* şi *palatin*, *peon* şi *pion*, *pâlc* şi *polc*, *selvă* şi *silvă*, *talant* şi *talent*, *trombă* şi *trompă* etc. Cvasiidentitatea formală a acestor perechi (în majoritatea lor, împrumuturi culte) se explică prin proveniența lor din aceeaşi limbă (din etimoane, la rândul lor, paronimice) sau din limbi înrudite originar: *acmee* şi *acnee* (ambele din fr.), *baston* (din it.) şi *baton* (din fr.), *barcă* (din it.) şi *barjă* (din fr.), *bastard* (din it.) şi *batard* (din fr.) etc. Multe dintre ele sunt asemănătoare ca formă chiar dacă provin din limbi aparţinând unor familii diferite, datorită originii unice îndepărtate: *agonisi* (din mgr.) şi *agoniza* (din fr.), *alarmă* (din fr.) şi *larmă* (din sl., magh.), *amirà* (din ngr.) şi *amiral* (din fr.), *arab* (din fr., lat.) şi *arap* (din sl., ngr.), *arhon* (din ngr.) şi *arhonte* (din fr., lat.) etc.

Există şi situaţii când omonimia la nivelul limbii-sursă se transformă în paronimie etimologică la nivelul limbii receptoare datorită modalităţilor diferite de adaptare, originii multiple sau eventualelor evoluţii interne: *cuplă*, s.f. (din fr. $couple_3$ < $couple_2$) şi *cuplu*, s.n. (din fr. $couple_2$ < $couple_1$), *hiacint*, s.n. (din fr. *hyacinthe*, lat. *hyacinthus*) şi *iacint*, s.n. (din fr. *jacinthe*), *lustră*, s.f. (din fr. $lustre_3$ < $lustre_2$) şi *lustru*, s.n. (din fr. $lustre_2$, it. *lustro*) etc.

III.11.1.3. Deseori, datorită etimologiei comune (mai apropiate sau mai îndepărtate), unele dintre paronime prezentate mai sus sunt, simultan şi în sensul mai larg al conceptului, **sinonime etimologice** (*arab* şi *arap*, *graf* şi *grof*, *leal* şi *loial*, *pâlc* şi *polc*, *stafie* şi *stihie* etc.). Alte exemple sunt exclusiv sinonime, cel puţin în ceea ce priveşte unele sensuri: *adjutant* şi *aghiotant* (cu sensul de „ofiţer ataşat unui comandant sau unui şef într-o unitate militară, îndeplinind atribuţii similare unui secretar"), *ataman* şi *hatman* (cu sensul de „căpetenie de cazaci"), *blasfem* şi *blasfemie* (sinonime totale), *catran* şi *gudron* (sinonime totale), *coloană* şi *columnă* (cu sensul din arhitectură), *copula* şi *cupla*, *dragoman* şi *tergiman* (ambasador), *matelot* şi *matroz*, *marchiz* şi *margraf*, *minarea* şi *minaret*, *pal* şi *palid*, *olmaz* şi *adamant*, *plămân* şi *pulmon*, *paşă* şi *padişah*, *satana* şi *şeitan*, *trubadur* şi *truver* (sinonime totale) etc. Aceste dublete aparţin, în genere, aceluiaşi nivel stilistic. Există, de asemenea, situaţii de identitate (sau de suprapunere parţială) a sensurilor pentru dublete aparţinând unor registre stilistice diferite (unul este regional, popular, învechit etc., iar altul este literar): *căpâlnă* (reg.) (cf. *capelă*), *ciurdă* (reg.) (cf. *cireadă*), *cobuz* (înv.) (cf. *cobză*), *cominţie* (reg., înv.) (cf. *convenţie*), *coştei*, *caştei* (cf. *castel*), *danţ* (înv., pop.) (cf. *dans*), *gerg* (înv.) (cf. *jargon*), *micranie* (înv.) (cf. *migrenă*), *porfiră* (înv.) (cf. *purpură*), *sicheră* (reg., înv.) (cf. *cidru*), *tulipan* (reg.) (cf. *tulipă*), *ţentner* (înv.) (cf. *chintal*), *ţintirim* (reg.) (cf. *cimitir*), *zamfir* (înv., pop.) (cf. *safir*), *zbor* (înv. şi reg. „adunare, sfat; adunătură, bâlci") (cf. *sobor*) etc.

Alături de sinonimia reală (de tip sincronic), se poate remarca, aşadar, şi o „sinonimie" etimologică diacronică (între cuvinte care au circulat în epoci istorice

[603] Paronimia etimologică este preponderentă în cazul etimoanelor imediate.

diferite), diatopică (între cuvinte care au circulat şi circulă în spaţii geografice/dialecte diferite) şi diastratică (între cuvinte care aparţin unor straturi socioculturale diferite)[604]. Originea unică îndepărtată a dubletelor presupune, principial, la nivelul limbilor în care au pătruns direct, sensuri primare identice cu cele ale etimonului. Evoluţia sensurilor etimologice se poate explica în două moduri: a) prin dezvoltare internă firească, de tip popular (este cazul cuvintelor moştenite sau intrate de timpuriu în limbile din care româna le-a preluat); b) prin specializare de tip cultural (cu precădere în limbajul juridic şi religios) sau pe cale „artificială" (în diverse domenii ştiinţifice). Româna a preluat prin împrumut, spre exemplu, dintr-o limbă intermediară unele sensuri secundare ale etimonului îndepărtat, dintr-o altă limbă (înrudită sau nu), alte sensuri derivate şi, în sfârşit, din altă limbă sensul sau unul dintre sensurile etimologice. Limbile latină şi greacă, slava veche, araba şi, într-o măsură mai mică, vechea germanică reprezintă sursele primare, îndepărtate, la care ne-am raportat. Fiecare dintre ele poate constitui, la rândul ei, o etapă intermediară: spre exemplu, din greacă în latină, din arabă în latină sau invers etc. Evoluţia semantică a cuvintelor depinde de raporturile culturale şi tipologice existente între aceste limbi.

III.11.1.4. Tipuri de evoluţie semantică. Prin raportare la etimonul îndepărtat, ale cărui sensuri s-au continuat şi/sau au evoluat la nivelul limbilor intermediare, evoluţia semantică a dubletelor împrumutate cuprinde interesante şi variate aspecte:

a) ***trecerea de la sensul etimologic, general şi abstract, la unul restrâns, specializat.*** Această specializare semantică se realizează, de cele mai multe ori, în limbile din care provin dubletele respective şi este preluată ca atare în română; numeroase exemple din această serie aparţin unui anumit nivel cultural şi îşi menţin această caracteristică inclusiv la nivelul limbii noastre: *accent* (în fonetică) şi *accentus* (în limbajul liturgic), *apertură* (în fonetică) şi *uvertură* (în muzică), cf. lat. *apertura* „deschidere"; *arsenal* (depozit de arme; prin metaforă „arsenalul legilor"), *arsana* (debarcader) şi *tersana* (în marina militară), cf. ar. *dâr-sinâ'a* „loc unde se construieşte"; *cadastru* (în administraţie) şi *catastif*, ultimul păstrând sensul etimonului, cf. gr. *κατάστιχον* „listă, registru"; *ciozvârtă* (sfert dintr-un animal tăiat; pr. ext. halcă) şi *sfert*, cf. vsl. *četvrъtь* „a patra parte"; *cumul* (în limbajul administrativ şi politic) şi *cumulus* (în meteorologie), cf. lat. *cumulus* „grămadă, masă; adaos"; *demon* şi *daimon* (ultimul în limbajul filozofic), *digital*$_1$ (care aparţine degetelor) şi *digital*$_2$ (în cibernetică şi electronică), cf. lat. *digitalis*, adj. derivat de la *digitus* „deget"; *drum* şi *dromos* (al doilea în sport), cf. gr. *δρόμος* „drum"; *intermediu* (sens general) şi *intermezzo* (divertisment muzical intercalat), cf. lat. *intermedium* „ceea ce se află între, la mijloc"; *latin*$_1$, *-ă* (sens generic), *latin*$_2$, *-ă* (catolic), *ladin, -ă* (dialect) şi *latino* (tip de muzică); *muzică*, s.f. (sens generic) şi *muzichie* (muzică bisericească); *nimb* (aureolă) şi *nimbus* (formaţie de nori care aduc ploaia), cf. lat. *nimbus* „nor de ploaie"; *penalitate* (sens general etimologic) şi *penalti* (în sport), cf. fr. *pénalité* „pedeapsă"; *peon* (muncitor agricol în America Latină) şi *pion* (la jocul de şah), cf. lat. *pedo, -nis* „care luptă pe jos"; *rapt* (sens general etimologic) şi *raptus* (în psihologie), cf. lat. *rapio, -ere* „a jefui"; *salon* (sens general

[604] Vezi interviul luat lui Eugeniu Coşeriu de către Nicolae Saramandu în 1996 (*Lingvistica integrală, ed. cit*, pp. 22–26).

etimologic) şi *saloon* (în vestul american), cf. it. *salone* „sală mare"; *septimă*$_1$ (în muzică) şi *septimă*$_2$ (poziţie de apărare la scrimă), cf. lat. *septimus, -a* „a şaptea"; *sextă* (în muzică) şi *siestă* (repaus după prânz), cf. lat. *sexta* „a şasea"; *scrin* şi *sicriu*, cf. lat. *scrinium* „cutie" etc.

b) ***diferenţierea prin metaforă*** **(metonimie).** Aceasta are loc în două situaţii: b$_1$) în cazul omonimelor etimologice[605]: *breton*$_1$ (locuitor; caracteristică) şi *breton*$_2$, s.n. (tunsoare), *cataractă*$_1$ (cădere naturală de apă) şi *cataractă*$_2$ (opacifierea cristalinului), *frezǎ*$_1$ (guler plisat) şi *frezǎ*$_2$ (mecanism de aşchiere), *panama*$_1$ (pălărie) şi *panama*$_2$ (afacere frauduloasă), *prospect*$_1$ (pliant; distanţă orizontală dintre fronturile a două construcţii faţă în faţă) şi *prospect*$_2$ (magistrală, bulevard larg), cf. lat. *prospectus* „vedere înainte, perspectivă"; *salţă*$_1$ (sos picant) şi *salţă*$_2$ (vulcan noroios), cf. it. *salsa* (polisemantic); *sarcofag*$_1$ (carnivor) şi *sarcofag*$_2$ (sicriu monumental), cf. lat. *sarcophagus /lapis/* „piatră de mormânt"; *tiran*$_1$ (despot) şi *tiran*$_2$ (pasăre insectivoră), *vexil*$_1$ (pavilion, steag) şi *vexil*$_2$ (petală superioară a florilor leguminoaselor) etc.; b$_2$) în cazul celorlalte cuvinte (dintre care unele sunt paronime): *aster* (plantă decorativă) şi *astru* (corp ceresc); *caniculă* (arşiţă) şi *şenilă* (cf. lat. *caniculus* „câine mic"); *confienţă* (încredere) şi *confidenţă* (mărturisire intimă); *gambă* (anat.) şi *gamba* (muz., din it. */viola da/ gamba*), *gâscă* (pasăre) şi *huscă* (propriu „gâscă"; reg. bucată de sare); *hemicranie* (unul dintre simptomele migrenei) şi *migrenă* (durere de cap); *labru* (peşte marin, prin analogie cu buzele groase ale acestuia) şi *labrum* (structură anatomică în formă de buză; buză superioară la insecte şi la mamifere), cf. lat. *labrum* „buză"; *liliac* (floare violetă) şi *lilá* (liliachiu, violet); *ofit*$_1$ (varietate de marmură a cărei culoare aminteşte de pielea unui şarpe) şi *ofit*$_2$ (membru al unei secte care considera şarpele ca mesager al cunoaşterii); *panţâr* (cuirasă, platoşă; mercenar) şi *panzer* (tanc de luptă german), cf. germ. *Panzer* „cuirasă"; *papion* (accesoriu vestimentar) şi *pavilion* (în terminologia construcţiilor), cf. lat. *papilio, -nis* „insectă lepidopteră"; *pal, palid* şi *palidum* (formaţie cenuşie a nucleului lenticular al creierului), cf. lat. *pallidus, -a, -um* „livid"; *paradis* şi *paradaisă* (pătlăgea roşie), cf. germ. *Paradeis* (*Apfel*) < lat. *paradisus*; *talam* (pat nupţial, cameră de dormit; ventricul) şi *talamus* (porţiune a encefalului), cf. lat. *thalamus*, polisemantic; *trompă* (de elefant) şi *trombă* (fenomen atmosferic; fig.), cf. it. *tromba di aqua*, vgerm. *trumpa* „ţeavă"; *turban* şi *tulipă, tulipan* (specie de lalele), cf. tc. *tülbend lâle* (floare în formă de turban); *umbelă* (inflorescenţă) şi *umbrelă* (de ploaie), cf. lat. *umbella*, diminutiv de la *umbra*; *vaginǎ* (biol., teacă) şi *vagin* (organ anatomic), cf. lat. *vagina* „teacă" etc.

c) ***menţinerea în aceeaşi sferă semantică*** (comună sau diferită de cea a etimonului)[606]: *abanos* şi *eben*, *acaţ* şi *acacia*, *alcazar* şi *castru*, *alcade* şi *cadiu*, *alchimie* şi *chimie*, *amiral* şi *emir*, *arhon* şi *arhonte*, *ascet* şi *schit*, *bodegă* şi *butic*, *barc, barcă* şi *barjă*, *cabană* şi *cabină*, *cabaniţă* şi *căbăniţă*, *cabat* şi *cobat*, *cafea* şi *cafeu*, *cancer* şi *şancru*, *canto* şi *cantus*, *cantoră* şi *contoar*, *cargo* şi *cargou*, *chintal, cântar* şi *ţentner*, *centimă* şi *centimo*, *chimval* şi *ţambal*, *color* şi *culoare*, *conetabil* şi *constablu*, *cravaşă* şi *gârbaci*, *daraban* şi *dorobanţ*, *denar* şi *dinar*, *diac* şi *diacon*, *doge, ducă* şi *duce* etc.

d) ***apartenenţa la sfere semantice diferite***: *disc*$_1$ (rel.) şi *disc*$_2$ (sport, tehn., muz., anat.), *gama* (fiz.) şi *gamă* (muz.), *granat*$_1$ (biol.), *granat*$_2$ (chim.) şi *grenadă* (milit.), *iris*$_1$

[605] Toate exemplele menţionate în continuare sunt considerate în LEXIS, s.v., unităţi lexicale diferite.
[606] Nu mai enumerăm aici sinonimele etimologice, prezentate anterior.

(bot.) şi *iris*$_2$ (med.), *lacună* (în memorie) şi *lagună* (geogr.), *lector*$_1$ (univ.) şi *lector*$_2$ (inform.), *marţial*$_1$ (jurisd. milit.) şi *marţial*$_2$ (chim.), *mortar* (constr.) şi *mortier* (milit.), *nom* (rel. ant.) şi *nomă* (admin. ant.) etc.

III.11.1.5. O analiză semantică diacronică a dubletelor relevă, nu în puţine cazuri, existenţa unor sensuri (etimologice) comune sau apropiate care astăzi sunt rare, regionale, învechite etc. Astfel, *analoghie*, s.f. (împrumutat în epoca fanariotă) avea, pe lângă sensurile de „raport, proporţie, repartiţie proporţională; impozit, bir" (din ngr. *ἀναλογία* sau dezvoltate pe cale internă) şi sensul modern de „analogie" (cf. dubletul paronimic *analogie*, s.f. (din fr., lat.); *calapod*, s.n. (din ngr.) şi *calup* (din tc.) erau, la origine, sinonime: „modele sau tipare de lemn pentru confecţionarea încălţămintei etc."; *chervan*, s.n. (din tc.< pers.) avea şi sensul (înv.) de „convoi lung de oameni, vehicule, animale etc. care parcurg, împreună, acelaşi drum (prin pustiuri sau prin stepe)" (vezi dubletul neologic *caravană*), iar *caravană*, s.f. (din fr. < pers.) însemna (reg.) inclusiv "car mare folosit la transportul mărfii" (vezi *chervan*); *cilen*, s.m. (înv., reg., din rus.) „membru (al unui tribunal), mădular" avea, la nivel popular, acelaşi sens cu *ciolan*, s.n. (din vsl.).; *conta*, vb. (din fr., it.) şi *computa*, vb. (din lat., fr.) au în comun sensul (înv.) „a număra". La fel, se pot stabili relaţii de sinonimie (parţială şi imperfectă) între dubletele *coresponda*, vb. (din germ., fr.) şi *corespunde*, vb. (din fr., it.), *dara*, s.f. (din tc., cf. ar.) şi *tară*$_1$, s.f. (din ngr., cf. ar.), pentru sensul de „greutate a ambalajului, recipientului, vehiculului etc. în care se păstrează, se transportă sau se cântăreşte o marfă"; *drahmă*, s.f. (din ngr., fr.) şi *dram*, s.n. (din ngr.), pentru sensul de „veche unitate de măsură pentru greutăţi"; *fantezie*, s.f. (din fr. < gr.) şi *fandaxie*, s.f. (din ngr.), ambele cu sensul, iniţial, de „imaginaţie, plăsmuire"; *gâlmă*, s.f. (din vsl.) (înv.) „dâmb, movilă, ridicătură de pământ" şi *holum*, s.n. (din magh.), id.; *magazie*, s.f. (din ngr.) şi *magazin*, s.n. (din fr.), ultimul cu sensul (înv. şi reg.) de „magazie"; *mortier*, s.n. (din fr.) şi *mojar*, s.n. (din magh.), ultimul şi cu sensul (reg.) de „tun primitiv"; *palavră*, s.f. (din tc., cf. gr.) şi *parolă*, s.f. (din lat., it., germ., rus., fr., cf. gr.), pentru sensul, general, de „conversaţie, vorbe"; *pustă*, s.f. (din magh.) (înv. şi reg.) „ţinut pustiu" şi *pustiu*, s.n. (din vsl.), *repertoar*, s.n. (înv., din fr.) „repertoriu" şi *repertoriu*, s.n. (din lat., fr.) etc.

III.11.1.6. Identificarea semnificaţiilor originare ale etimoanelor, în egală măsură imediate sau îndepărtate, este unul dintre aspectele cele mai captivante ale cercetării dubletelor etimologice. Prezentăm în continuare câteva asemenea evoluţii „spectaculoase" care explică, la nivelul limbii române, diferenţele foarte mari de sens.

Lat. *cadentia* (part. prezent pl. neutru al vb. pop. **cadēre*, clas. *cadĕre* „a cădea") a cunoscut pe cale internă o dublă specializare. Pe de o parte, a fost considerat subst. feminin, cu sensul propriu de „acţiune de a cădea", şi s-a specializat în contextul unor jocuri bazate pe noroc (de tipul aruncării zarurilor), devenind în franceză *chance*, la origine „întâmplare, hazard" (vezi *bonne chance/male chance*, cf. rom. *şansă/neşansă*). Pe de altă parte, prin intermediul sintagmei elidate *cadentia* (*verba*) „cuvinte care cad", adjectivul participial a preluat categoria lexico-gramaticală şi sensul regentului, intrând în italiană (*cadenza*) şi, de aici, în franceză (*cadence*), la origine „ritm" (în coregrafie, muzică, prozodie etc., cf. rom. *cadenţă*). Sensul originar latinesc de „cădere", atestat în franceză în prima jumătate a sec. al XVI-lea, nu a supravieţuit mai mult de un secol.

Lat. târziu *cappa* „glugă", apoi „mantie cu glugă, veşmânt de călugăr", reprezintă sursa indirectă/îndepărtată a doi termeni: *capă* „pelerină (scurtă) de blană sau de stofă" şi *şapă*, întrebuinţat în construcţie şi în metalurgie. Sensurile net diferite ale cuvintelor româneşti se explică prin evoluţia etimonului latin pe terenul limbii franceze. Fr. *cape*, împrumut savant din provensalul *capa* „mantie cu glugă" (prin confuzie cu vfr. *cape*, formă normando-picardă a lui *chape* < lat. *cappa*) a continuat, o vreme, sensurile etimonului. Fluctuaţiile modei vestimentare în perioada modernă au determinat scoaterea din uz a termenului, menţinându-se activ numai sensul de „piesă de stofă pe care femeile şi-o puneau pe cap pentru a se deghiza sau pentru a se proteja de intemperii". Prin intermediul acestuia şi, mai ales, printr-o serie de expresii figurate (*de cape et d'épée, rire sous cape* etc.), cuvântul a cunoscut o relativă revenire, preponderent cu sensuri tehnice (cf. rom. *capă*, id.). Intrat pe cale directă din latină şi confundat o perioadă cu *cape*, fr. *chape* a evoluat de la sensul primar şi etimologic („care acoperă şi protejează") la diverse semnificaţii tehnice. Printre acestea se numără şi cele de „strat (de bitum, de asfalt etc.) care se aşterne pe suprafaţa unui element de construcţie pentru a-l face impermeabil; tiparul în turnătorie" etc. (cf. rom. *şapă*, id.).

Un derivat al fr. *cape* este subst. masc. *capot*$_1$ (din care provine rom. *capotă* „parte metalică protectoare a motorului unui vehicul"). Fr. *capote*, fem. lui *capot*$_1$, a dezvoltat pe cale internă sensuri net diferite: „mantie militară" (de unde sensul figurat şi popular din *capote anglaise* „prezervativ") şi „acoperământ mobil al unor autovehicule". Din fr. *capote*, s.f., româna a împrumutat două cuvinte, adaptându-le la genuri diferite: *capot, capoate*, s.n. „îmbrăcăminte femeiască de casă, de obicei lungă până la călcâie; halat" (sens care întăreşte în perioada modernă poziţia împrumutului iniţial din turcă) şi *capotă, capote*, s.f. „acoperiş pliabil al unor automobile" (cf. *a decapota* < fr. *décapoter*). De la sensul etimologic, fr. *capote* a evoluat, aşadar, spre domenii foarte diferite (vestimentaţie şi tehnică), iar dubletele rezultate au continuat, în română, această divergenţă semantică, mirabilă numai la nivel sincronic.

Pers. *sah* „rege" reprezintă sursa unică şi îndepărtată a nu mai puţin de patru cuvinte în limba română: *cec*, s.n., *eşec*, s.n., *şah*$_1$, s.n. şi *şah*$_2$, s.m. Sensul etimologic este continuat de rom. *şah*, s.m. „titlu purtat de suveranii Iranului, corespunzător celui de împărat; persoană care poartă acest titlu" (din tc. *sah*, id. < pers.; cf. germ. *Schach*, fr. *schah, shah*, id., împrumuturi, de asemenea, din pers.). Din germ. *Schach* a intrat în română s.n. *şah* (omonim parţial al s.m.) „joc de origine orientală (...) cu scopul final de a câştiga regele adversarului" (cf. şi engl. *chess*, rus. *шах*, it. *scacco*, fr. *échec*[*s*] etc.); numele jocului provine din formula arabo-persană din final: *shāh māt*, adică „regele e mort". La origine, fr. *échec* (împrumutat, prin arabă, din pers. *shāh māt*) desemna exclamaţia unuia dintre cei doi jucători, prin care se avertiza că regele adversarului este ameninţat (vezi, în română, interjecţia *şah*!) şi, la plural, numele jocului: *échecs*. Prin generalizare, cuvântul a ajuns să dezvolte sensuri figurate, desemnând „dificultate, obstacol" apoi, metonimic, „pierdere, renunţare, înfrângere" (cf. rom. *eşec*, id.). Din vfr. *eschec* (cf. *échec*) a intrat în engleză *check*, cu sensuri etimologice („oprire, stopare, renunţare, eşec"), de unde „control, verificare" şi, concret, „talon, marcă de control". Sensul actual din engleză (vezi fr. *chèque*, rom. *cec*)

este o specializare a celui din urmă în domeniul financiar: „document prin care o persoană (titular sau împuternicit) dispune de un cont bancar".

Un alt exemplu este reprezentat de tripletul *consuetudine*, s.f. (din lat. *consuetudo, -inis*), *costum*, s.n. (din fr. *costume*) şi *cutumă*, s.f. (din fr. *coutume*). Lat. *consuetudo, -inis* avea sensul general de „uzanță, obicei", sens preluat, prin împrumut livresc, de rom. *consuetudine*. Cuvântul a intrat în italiană (*costume*), unde însemna „comportament obişnuit al unei persoane; complex de obiceiuri, credințe etc., ce caracterizează viața socială şi culturală a unei colectivități; particularitate vestimentară a unei localități, epoci, grup social, profesional etc." Din italiană a fost preluat de franceză (*costume*), unde este folosit inițial ca termen de artă („culoare locală"); din sec. XVIII a început să însemne „manieră de a se îmbrăca conform condiției sociale, epocii etc" şi, prin metonimie, „ansamblu al veşmintelor unei persoane" (spre ex., *costume de théâtre*). Sensul contemporan „costum complet pentru bărbați", după moda burgheză de inspirație engleză, cunoaşte astăzi, prin rom. *costum*, o generalizare inclusiv în moda feminină (*deux pièces*). Direct din lat. *consuetudo* (ac. *consuetudinem*) (specializat) „manieră de a acționa proprie unui popor", provine şi fr. *coutume*, de unde a fost împrumutat rom. *cutumă* „normă de drept consfințită printr-o practică îndelungată; consuetudine, obicei; (În vechiul drept) obiceiul pământului". Se poate remarca, aşadar, relația de sinonimie parțială dintre *consuetudine* şi *cutumă*, ca şi specializarea, prin metonimii succesive, a etimonului lui *costum*.

Demnă de comentat este şi evoluția semantică a fr. *marquise*, fem. lui *marquis* (inițial „senior guvernator al unei provincii numite *marcă*"). Sensul propriu al subst. feminin franțuzesc *marquise*$_1$ este „soție de marchiz" (vezi rom. *marchiză*$_1$, id); prin etapele intermediare „femeie nobilă", „simbol al rafinamentului şi al pretențiilor aristocratice", s-a ajuns la denumirea mai multor obiecte considerate, la momentul apariției lor, elegante şi rafinate (fotoliu larg pentru două persoane, băutură fină, palton şi pălărie feminine la modă, tip special de umbrelă, diamant de formă ovală, pânză protectoare la intrarea unui cort, verandă de sticlă armată cu fier etc., vezi fr. *marquise*$_2$). Asistăm, o dată cu trecerea unora dintre aceste obiecte în uzul comun, la o „depreciere" semantică motivată de preponderența utilului față de frumos (vezi şi rom. *marchiză*$_2$, id).

Stranie pare, la prima vedere, şi apropierea dintre *pavilion* şi *papion*. Primul provine din germană (*Pavillon*) şi din franceză (*pavillon*), în ambele limbi urmaş al lat. *papilionem*, ac. lui *papilio, -onis* „fluture". În latină, cuvântul mai însemna, metaforic, şi „pavilion, cort" (prin analogie formală între aripile insectei şi marginile care închid un cort). Fr. *pavillon* a continuat sensul de „cort (militar)" evoluând, analogic, spre alte semnificații conexe („corp secundar de clădire", „clădire izolată situată într-o grădină, într-un parc etc.") şi metaforic în muzică, anatomie, marină etc. (vezi rom. *pavilion*, polisemantic). Dubletul *papion* este un împrumut din fr. *papillon* care ia naştere, la rândul lui, printr-o modelare expresivă, din *pavillon* „insectă lepidopteră". Printre multiplele sensuri analogice şi figurate, se numără şi cel modern din vestimentație, obținut prin eliziune din sintagma *noeud papillon* „nod care imită dispunerea aripilor insectei". Româna a preluat, prin cele două dublete, din latină, prin franceză, un sens figurat („pavilion") şi, direct din franceză, un alt sens figurat („papion").

III.11.2. Dublete lexicale împrumutate alcătuite din nume comune şi nume proprii. Dublete etimologice se întâlnesc şi în onomastică. Numele proprii pot proveni fie din nume comune, fie din antroponime sau toponime împrumutate (ultimele fiind, cele mai multe, în limbile de proveniență, inclusiv apelative). Lista de față nu cuprinde hipocoristicele, foarte numeroase, care pot fi considerate, în ultimă instanță, „dublete imperfecte". Unele dintre numele proprii pot fi, concomitent, şi rezultatul variațiilor interne, fonetice sau morfologice, ale unui corespondent din limbajul comun. Având, însă, un caracter specific, de individualizare a unei persoane, ele trebuie considerate unități lexicale diferite. Variațiile formale ale etimonului originar se explică, în unele cazuri, şi prin particularitățile fonetice şi morfologice din limbile intermediare. Numele proprii care urmează sunt exclusiv împrumuturi[607]:

1. ***aghios***, s.n. (din mgr. *'άγιος* „sfânt") / ***Aghion*** (din gr. *'Άγιον*, neutrul adj. gr. *'άγιος*)
2. ***agricol, -ă***, adj. (din fr. *agricole* < lat. *agricola*) / ***Agricola*** (din lat. *Agricola*)
3. ***ambrozie***, s.f. (din fr. *ambroisie*, lat. *ambrosia*, cf. gr. *'αμβρόσιος, -ια*) / ***Ambrosie, Ambrozie, Ambrus*** (din gr. *'Αμβρόσιος, -ια* la origine adjectiv comun; cf. rus., bg. *Амбросий*; cf. magh. *Ambrus* „Ambrosius")
4. ***apostol***, s.m. (din slavon. *apostolъ* < gr. *'απόστολος*) / ***Apostol*** (din gr. *'Απόστολος* „trimisul, solul")
5. ***aurora***, s.f. (din fr. *aurore*, lat. *aurora*) / ***Aurora*** (din lat. *Aurora*)
6. ***barbar, -ă***, adj. (din fr. *barbare*, lat. *barbarus*, cf. gr. *βάρβαρος*) / ***Barbura, Barbură, Barbara*** (din lat. *Barbara,* cf. adj. lat. *barbarus, -a, -um*); ***Varvara, Vărvara, Vârvara, Vârvoara, Fărvara*** (din gr. *Βαρβάρα*, prin intermediar slav). Cf. n. top. ***Barbura*** (Ardeal).
7. ***candid, -ă***, adj. (din fr. *candide*, lat. *candidus*) / ***Candid*** (din lat. *Candidus*)
8. ***clement, -ă,*** adj. (din fr. *clément*, lat. *clemens, -ntis*) / ***Climent*** (din lat. *Clemens* „blând", prin intermediar grecesc) / ***Chelemen, Chiliment*** (ortografiate şi etimologic, cu *k*-) (din magh. *Kelemen* < lat. *Clemens*)
9. ***constant, -ă***, adj. (din fr. *constant*, lat. *constans, -ntis*) / ***Constant, Constand, Costand*** (din lat. *Constans*, împărat roman)
10. ***constanță***, s.f. (din fr. *constance*, lat. *constantia*) / ***Constanța***, antroponim şi toponim (din lat. *Constantia* „statornicie", nume feminin şi topon. roman).

---

[607] Nu am inclus, în lucrarea de față, seriile alcătuite exclusiv din nume proprii, considerând că depăşesc, prin libertatea absolută a variațiilor formale, anumite limite impuse conceptului de dublet. Fără a insista, amintim aici câteva dintre exemplele cele mai cunoscute şi ale căror forme se justifică etimologic: *Andrei* şi *Andraş*, *Anton* şi *Antal*, *Gabriel, Gavrilă* şi *Gabor*, *Helga* şi *Olga*, *Ion* şi *Ivan*, *Nicolae* şi *Micloş*, *Paul* şi *Pavel*, *Petru* şi *Petre*, *Teodor*, *Toader* şi *Tudor* etc. Pentru numele proprii împrumutate din italiană în perioada veche şi care formează între ele dublete etimologice, vezi, împreună cu bibliografia aferentă, Domnița Tomescu, *Influența italiană asupra antroponimiei românești medievale,* Bucureşti, Editura Academiei, 1999.

11. ***despot***, s.m. (din ngr. *δεσπότης*, fr. *despote*) / ***Despot, Dispot*** (din gr. *Δεσπότης*, titlu princiar la curtea imperială din Bizanț)
12. ***duce***, s.m. (din fr. *duc*, lat. *dux, -cis*, cf. gr. *δοῦκας*) / ***Dukas, Duca*** (din gr. *Δοῦκας*; cf. şi bg. *Дука*)
13. ***ferm, -ă,*** adj. (din fr. *ferme* < lat. *firmus, -a*) / ***Firm, Fermul*** (din lat. *Firmus* „cel tare, cel puternic")
14. ***fantezie***, s.f. (din fr. *fantaisie*, cf. gr. *φαντασία*) / ***Fantasie*** (din gr. *Φαντασία*).
15. ***galic, -ă***, adj. (din lat. *gallicus, -a*) / ***Galicus*** (din lat. *Gallicus* „gal")
16. ***glorie***, s.f. (din lat., it. *gloria*) / ***Gloria*** (din lat., span., it. *Gloria*)
17. ***heruvim***, s.m. (din slavon. *cheruvimъ*, mgr. *χερουβίμ*) / ***Heruvim*** (din ebr. *Cherub/im*)
18. ***hiacint***, s.m. (din fr. *hyacinthe*, lat. *hyacinthus*, cf. gr. *ὑακινθος*) / ***Iachint*** (din gr. *Ὑακινθος* „iacint")
19. ***iacobin***, s.m., adj. (din fr. *jacobin*) / ***Iacobini*** (din it. *Iacobini*)
20. ***jurist***, s.m. (din fr. *juriste*, lat. *jurista*) / ***Iurist, Jurist*** (din germ. *Jurist*; cf. şi *jurist*, s.m.)
21. ***marin, -ă,*** adj. (din fr. *marin, -ne* < lat. *marinus, -a*) / ***Marin*** şi ***Marina*** (din lat. *Marinus, Marina*)
22. ***maur***, adj., s.m. (din lat. *Maurus*, germ. *Maure*, fr. *maure*) / ***Mavru, Mavro, Mavruş*** (din gr. *Μαβρος*, cu pron. maghiară; cf. lat. *Maurus*, nume etnic)
23. ***maxim, -ă***, adj., s.f. (din lat. *maximus, -a*, fr. *maxime, maxima*) / ***Maxim, Maxen, Maxin, Maxân*** (din bg., rus. *Максим*; cf. lat. *Maximus*)
24. ***natal, -ă,*** adj. (din fr. *natal, -le*, lat. *natalis*) / ***Natalia*** (din lat. *Natalis/dies/*)
25. ***ocean***, s.n. (din ngr. *ὠκεανός*, lat. *oceanus*, germ. *Ozean*, rus. *океан*, fr. *océan*) / ***Ochean*** (din gr. *Ὠκεανός*, zeul mării)
26. ***profet***, s.m. (din lat. *propheta*, fr. *prophète*) / ***Profeta*** (cf. lat. *propheta*)
27. ***regină***, s.f. (din lat. *regina*) / ***Regina*** (din lat. *Regina*)
28. ***rozariu***$_1$, s.n. (Rel. cat.) (din lat. *rosarium*, it. *rosario*, fr. *rosaire*) / ***Rozariu*** (din it. *Rosario*)
29. ***sabin***, adj., s.m.[608] (din lat. *sabinus, -a*, fr. *sabin, -ine*) / ***Savin, Sabin*** (din lat. *Sabinus*)
30. ***sarazin***, adj., subst.[609] (din fr. *sarrasin, -ine*) / ***Sărăcin*** (din it. *Saracino*)
31. ***scrib***, s.m. (din fr. *scribe*, lat. *scriba*) / ***Scriba*** (cf. lat. *scriba*)
32. ***sever, -ă,*** adj. (din fr. *sévère*, lat. *severus, -a*) / ***Severus*** (din lat. *Severus*)
33. ***sultan***, s.m. (din tc. *sultan*) / ***Sultan, Soltan*** (din bg. *Султан*; cf. şi pol. *Soltan*)
34. ***urban, -ă,*** adj. (din fr. *urbain*, lat. *urbanus, -a*) / ***Urvan, Urban, Orban, Vurban, Hurban, Horban*** (cf. lat. *Urbanus*, unele dintre ele prin intermediar slav).

---

[608] Şi *sabină*, s.f. (Bot.) „Juniperus sabina". Din fr. *sabine*, lat. *sabina*.

[609] Şi *sarazină*, s.f. (În Evul Mediu) „hersă armată în partea inferioară cu colți de oțel". Din fr. (*herse*) *sarrasine*, adj. şi s.f. (DEX$_2$, DLR, s.v.). În NDN, este trecut în acelaşi articol cu adjectivul, ambele din fr. *sarrasine*, ceea ce este incorect.

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

III.11.3. Transformarea antroponimelor în nume comune. Există situații în care numele comun provine dintr-un nume propriu de persoană (prin procedeul numit antonomază), alcătuind, împreună cu acesta, dublete etimologice mixte. Acest transfer de la antroponim la apelativ se face, de regulă, în limba din care este împrumutat numele personajului respectiv (istoric, mitologic, literar etc.). Simultan, însă, este posibilă şi o evoluție internă, pe terenul limbii române, în următoarele situații: a) trecerea de la nume propriu la nume comun nu are un model extern; b) un vorbitor poate forma, în mod independent de un posibil etimon extern, numele comun[610].

III.11.3.1. Seria de antroponime care au evoluat la apelative cuprinde, în primul rând, personajele istorice celebre: lat. ***Caesar***[611] a evoluat ca nume comun, cu sensul generic de „conducător, împărat", pentru care vezi germ. *Kaiser*; din germană a fost împrumutat în română ca nume comun (***kaizer***, s.m.) şi ca nume de familie (***Kaizeru***, cf. şi pol. *Kajser*); numele germanic ***Karl*** („bărbat"), devenit celebru prin împăratul Carolus Magnus, a intrat în vechea slavă (*kral'ъ*)[612], de unde, prin slavonă, l-am împrumutat în forma ***crai,*** s.m.; de la numele proprii *Karl* (germ.), *Carolus* (lat.), *Király* (magh.), toate cu aceeaşi origine germanică, româna a împrumutat corespondentele ***Carl***, ***Carol*** şi ***Király***; numele gentilic latinesc ***Hortensia*** a devenit comun şi în română (***hortensie***, s.f.); numele lui *Cicero* a ajuns să denumească, pe de o parte, în franceză un corp de literă poligrafică (cf. rom. ***cicero***, s.m., id.); pe de altă parte, din forma de G/Ac. a acestuia (*Ciceronis/Ciceronem*), s-a specializat în italiană şi franceză cu sensul de „călăuză, ghid turistic" (cf. rom. ***cicerone***, s.m., id.), prin analogie cu talentul discursiv şi presupusa locvacitate a celebrului orator roman; numele de familie latin ***Iulius***[613] (vezi ginta Iulia) a devenit apelativ denumind în română, prin intermediar slavon (*ijulij*), luna a şaptea a anului (***iulie***, s.m.); personajul *Maecenas*, protectorul artei şi al artiştilor în vremea lui Augustus, a creat numele comun ***mecena***; numele împăratului Traianus, prin intermediar slav, a ajuns să însemne ***troian***[614], s.n., la origine „val de pământ", „întăritură".

III.11.3.2. În al doilea rând, evidențiem numele mitologice şi cele biblice, devenite, pe cale externă sau/şi internă, nume comune: ***adonis***, s.m. „nume dat unui tânăr foarte frumos" (din n. pr. ***Adonis***, cf. fr. *adonis*, id.), ***amor***, s.n. „dragoste, iubire; iubit" (din lat. *amor*, it. *amore*, id.; cf. zeul iubirii ***Amor***), ***argus***, s.m. „om cu privire ageră, pătrunzătoare" (din ***Argus*** „fiul lui Zeus şi al Niobei", cf. fr. *argus*, id.), ***atlas***, s.n. „prima vertebră cervicală (...); ~ *geografic*; ~ *lingvistic* etc." (din fr. *atlas*, id., cf. titanul ***Atlas***),

---

[610] Uneori este dificil de identificat dacă ne aflăm în prezența unei etimologii exclusiv interne sau externe, fiind posibilă o etimologie multiplă mixtă.

[611] Vezi şi n. pr. *Chesar, Chesariu, Chisar, Chisăr; Chesarie, Chisariu*, provenite din greacă (< lat.), direct sau prin filieră slavă.

[612] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 132, *Contribuții*, p. 117.

[613] Vezi n. pr. *Iulie* (< lat. *Iulius*, prin intermediar slav; cf. şi germ. *Julie*), *Iuliu* (cu păstrarea finalei latinești), *Giula* (din magh. *Gyula* „Iuliu").

[614] Şi n. top. *Troian(ul), Traianul, Troian, Troieni* etc. Vezi şi Viorica Goicu, *Contribuții de onomastică istorică* (cap. *Numele împăratului Traian în limba şi onomastica românească*, pp. 7–78), Timişoara, Editura „Augusta", 2001.

hercule, s.m. „om de o mare forță fizică" (din n. pr. ***Hercule***, cf. fr. *hercule*, id.), ***herme***, s.f. pl. (Ant.) „stâlpi de piatră așezați de-a lungul drumurilor..." (din fr. *hermès*, cf. ***Hermes*** „zeul comerțului, protector al călătorilor"), ***hesperidă***, s.f. „fruct cărnos asemănător cu baca" (din fr. *hespéride*, cf. ***Hesperide*** „nimfe ale crepusculului"), ***mentor***, s.m. „conducător spiritual, educator, povățuitor" (din ***Mentor***, personaj homeric, cf. fr., lat. *mentor*, germ. *Mentor*, id.), ***narcis***, s.m. „om încântat de propriul său aspect fizic" (din n. pr. ***Narcis***, cf. fr. *narcisse*)[615], ***saturn***, s.n. „plumb" (din fr. *saturne* < lat. *Saturnus*; cf. ***Saturn*** „tatăl lui Jupiter"), ***sibilă***, s.f. „femeie căreia i se atribuia, în antichitate, darul de a prezice viitorul; pr. gener. prezicătoare" (din fr. *sibylle*, lat. *Sibylla*), ***vulcan***, s.n. „ridicătură muntoasă de formă conică (...)"(din it. *volcano*, germ. *Vulkan*, lat. *vulcanus*, cf. *Vulcanus* „zeul focului la romani") etc.; ***caiafă***, s.f. „om ipocrit" (cf. pers. biblic ***Caiafa***), ***gașper***, s.m. „țigan" (cf. n. pr. ***Gașper*** = ***Gaspar***), ***iad***, s.n. (din slavon. *jadъ* < gr. *'άδης*, cf. ***Hades***, zeul Infernului), ***ignat***, sing. tant. „ceasul morții violente, execuție" (din ***Ignat***, s. pr. masc., nume de persoană și de sărbătoare < slavon. *Ignatije*), ***irod***, s.m. (din slavon. *irodъ*; cf. n. pr. ***Irod***), ***iudă***, s.f. (din slavon. *Ijuda*; cf. n. pr. ***Iuda***), ***veronică***, s.f. „imagine a lui Cristos imprimată pe o batistă" (din it. *veronica*, cf. n. pr. ***Veronica***) etc.[616]

III.11.4. Trecerea de la toponime la nume comune. Și toponimele au corespondente etimologice în nume comune formând, împreună cu ele, dublete: ***alicante***, s.n. „soi de viță de vie cu struguri roșiatici, cu boabele dese, rotunde, uniforme; vin de acest soi" (din fr. *alicante*, cf. ***Alicante***, NDN)[617], ***americă***, s.f. „pânză de bumbac, de calitate inferioară, țesută în fabrică (din topon. ***America***), ***arcadia***, s.f. „curent literar italian și european..." (din it. *arcadia*, cf. ***Arcadia***, NDN), ***astrahan***, s.n. (*haină de ...*) (din fr. *astrakan*, cf. topon. ***Astrahan***), ***balamuc***, s.n. (disimilat din ***Malamuc***, localitate lângă Gherghița, unde era casă de nebuni, DA), ***bordo***, s.m., adj. invar., s.n. „varietate de struguri...; culoare roșu-închis" (din fr. *bordeaux*, cf. ***Bordeaux***), ***byzantion***, s.m. „monedă antică de bronz..." (cf. ***Byzantion***, vechea denumire a Bizanțului, NDN; vezi și n. pr. *Vizante* < gr.), ***canar***, s.m. „pasăre cântătoare mică..." (din fr. *canari*, span. *canario*, cf. ***Canare***, arhipelag în Atlantic), ***ecuator***, s.n. (din fr. *équateur*, lat. *aequator*; cf. ***Ecuador***), ***eforie***, s.f. „nume dat unor instituții administrative" (din ngr. *εφορία*; cf. n. top. ***Eforie***); ***hamburg, -ă***, adj., s.m. și f. „varietate de struguri" (din fr. */muscat de/ Hamburg*; cf. ***Hamburg***); ***havan, -ă***, adj., s.f. (din fr. *havane*; cf. ***Havana***), ***olandă***, s.f. „pânză de in fină și groasă..." (din fr. *hollande*, it. *olanda*, cf. n. top. ***Olanda***), ***pacific, -ă***, adj. (livr.) „liniștit, pașnic" [din lat. *pacificus*, *-a*, fr. *pacifique*, it. *pacifico*; cf. (Oceanul) ***Pacific***], ***panama***, s.f. „pălărie făcută dintr-o împletitură fină"; "afacere frauduloasă" [din fr. *panama*, cf. (Canalul) ***Panama***], ***vicleim***, s.n. (din slavon. *Vitleemъ*, gr. *Βηθλεέμ*; cf. ***Bethleem***) etc.

---

[615] Și *narcisă*, s.f. Din fr. *narcisse*, lat. *narcissus*.

[616] Nu am inclus aici exemplele de tipul *amper*, *curie*, *galvano*, *ohm*; *mansardă*; *mauser*, *colt*, *șrapnel* etc., limitându-ne la cele al căror corespondent propriu are o valoare culturală „internațională".

[617] Despre împrumuturile neologice din terminologia viticolă care au corespondente toponimice (și antroponimice), vezi Ion Nuță, *De la nume proprii la nume comune în terminologia viticolă*, în LR, XXX, nr. 3, 1981, pp. 207–209.

III.11.5. Trecerea de la nume comune la toponime sau hidronime. Transferul de la nume comune la toponime sau hidronime are loc, în cele mai multe cazuri, pe teren românesc şi poate fi exemplificat prin dublete provenite din slavă, al căror sens apelativ este astăzi învechit şi popular[618]: ***comarnic***, s.n. „colibă mică; umbrar pentru ciobani; adăpost la stână (...); poliță pe care se pune caşul la uscat" (din vsl. **komarъnikъ*, cf. bg. *комарник*, vezi localit. ***Comarnic***); ***crivină***, s.f. „pădurice de arbori tineri spinoşi la cotitura unei ape etc." (din bg. *кривина*, pl. *кривини* „loc cu cotituri", sb. *krivina*, vezi n. topic ***Crivina***); ***grădişte***, s.f. „locul sau urmele unei vechi cetăți; movilă rămasă în lunca unui râu în urma eroziunii" (din vsl. *gradište*, bg. *градище*, sb. *grádište*; cf. rus., ucr. *городйще*; vezi ***Horodişte***, nume topic în Moldova); ***ialoviță, aloviță, ialomiță***, s.f. „vacă mare îngrăşată (de obicei stearpă)" (din bg. *яловица*, sb. *jälovica, jalovca*, vezi toponimul şi hidronimul ***Ialomița,*** cf. şi vsl. *Jalovьnica*); ***padină***, s.f. „loc plan sau uşor scobit, aflat pe un deal sau munte; mică depresiune în stepă" (din bg. *падина*, sb. *padina*, vezi toponimul ***Padina***); ***prislop, preslop,*** s.n. „pas în formă de şa, situat la înălțime" (din vsl. **prěslopъ*, cf. bg. *пряслоп, преслоп*, vezi toponimul ***Prislop***), ***rovină***, s.f. „groapă, surpătură de teren, râpă (mocirloasă); loc mlăştinos" (din bg. *ровина*, sb. *rővine*, pl., id., vezi ***Rovine***, nume topic); ***slatină***, s.f. „izvor de apă (minerală) sărată; teren mlăştinos şi sărat; mâncare prea sărată" (din vsl. *slatina*, bg. dial. *слатина*, sb. *slätina*, vezi toponimul ***Slatina***); ***topliță***, s.f. „izvor sau pârâiaş cu apă caldă, ochi de apă caldă; apă stătătoare, braț izolat al unui râu" (din vsl. *toplica*, bg. *топлица*, sb. *toplica*, pl. *toplice*, vezi numele topice *Toplița, Toplițele*) etc.

III.12. Evoluția categoriei lexico-gramaticale a etimonului lexical împrumutat

Una dintre cele mai frecvente modificări suferite de un cuvânt în limba primară sau în etapele intermediare ale parcursului său etimologic este, fără îndoială, *schimbarea încadrării sale morfologice*. Ne interesează, în primul rând, **substantivizarea** adjectivelor (greco-) latineşti, ca şi de alte origini, din diverse forme de gen. Dacă trecerea de la o clasă lexico-gramaticală la alta este urmată, suplimentar, de o specializare semantică, suntem îndreptățiți să vorbim de existența unor cuvinte diferite cu aceeaşi origine, create prin mijloacele interne (nonderivative) ale fiecărei limbi. Spre exemplu, adjectivele latineşti cu trei şi cu două terminații sunt moştenite şi (sau) împrumutate de diverse limbi, romanice şi neromanice, în primul rând ca adjective, dar şi ca substantive sau adverbe. De cele mai multe ori, substantivizarea a avut loc pe teren (greco-)latin, dar această trecere este posibilă şi în limbile intermediare. Originea latină comportă, după cum se ştie, niveluri stilistice şi etape de evoluție geografico-temporală diferite: pe de o parte latina clasică, latina imperială, medievală, valorificate cu predilecție în ştiințe şi arte, în domeniul ecleziastic etc.; pe

[618] Pentru exemple, sensuri ale apelativelor şi etimologii, vezi Mihăilă, *Împrumuturi,* p. 41 (*grădişte*), pp. 78–79 (*ialomiță, aloviță*), pp. 96–97 (*slatină, topliță*), pp. 100–101 (*crivină, rovină*), p. 102 (*padină*), şi *Contribuții*, p. 124 (*padină*), p. 144 (*comarnic*), pp. 146–147 (*prislop, rovină, slatină, topliță*), 153 (*crivină*), 154 (*ialomiță, aloviță*).

de altă parte, latina populară, regională, târzie etc. Acest tip de diferențiere, însă, nu afectează cu nimic raportarea unităților lexicale respective la un unic etimon originar.

III.12.1. O primă categorie este cea alcătuită din dublete de tipul *adjectiv* și *substantiv masculin*[619]. Etimologia lor imediată este, de regulă, diferită (inclusiv din perspectiva caracterului unic sau multiplu), iar sensurile sunt, în majoritatea situațiilor, net diferențiate, ca urmare a evoluției particulare în limbile din care provin:

1. ***acid, -ă***, adj. Din fr. *acide*$_1$, adj. (< lat. *acidus, -a*), lat. *acidus, -a*. / ***acid***, s.m. Din fr. *acide*$_2$, s.m. (< lat. sav. *acidum*), lat. *acidum*[620].
2. ***bondoc, -oacă***, adj.[621] Din tc. *bunduk* (< ar. *bunduq* < gr. *Ποντικόν κάρυον* „nucă din Pont") / ***funduc***, s.m. „monedă veche turcească de aur". Din tc. *fındık* (< ar. *funduk* < lat. *nux pontica* < gr. *Ποντικόν κάρυον*)[622].
3. ***canin, -ă***, adj. „de câine". Din fr. *canin, -ine*, adj. (< lat. *caninus, -a*), lat. *caninus, -a*. / ***canin,*** s.m. „dinte ~". Din fr. *canine*, s.f. (din *canin, -ine*, adj.)[623], lat. *caninus*.
4. ***canonic, -ă,*** adj. (Relig., matem.). Din it. *canonico, -a,* lat. *canonicus, -a,* cf. fr. *canonique*, adj. / ***canonic***, s.m. „preot catolic sau anglican care face parte din consiliul episcopal; superiorul unei catedrale". Din lat. tard. *canonicus*, cf. mgr. *κανονικός* „conform regulii".
5. ***cardinal, -ă,*** adj. „important, fundamental; *punct ~, număr ~* etc." Din fr. *cardinal*$_1$, *-e, -aux*, adj., lat. tard. *cardinalis, -e*, adj. / ***cardinal,*** s.m. (Bis. cat.) Din fr. *cardinal*$_2$, *-aux*, s.m. (< lat. eclez. *cardinalis*, s.m.; cf. *diaconi incardinati* sau *cardinales*), lat. *cardinalis*[624].

---

[619] În ceea ce privește dubletele de acest fel (pentru care vezi DOOM, s.v.), multe dintre ele incluse de către dicționarele consultate sub același articol, propunem o serie de soluții etimologice care, respectând perspectiva diacronică, țin seama și de realitatea lingvistică actuală (sincronică).

[620] În DEX$_2$, NDN, DOOM, s.v., apare un singur cuvânt-titlu (adj.; s.m.), împrumutat din franceză și latină. În DA, s.v., *acid* este trecut exclusiv ca s.m., cu var. s.n. (N. din fr.) În franceză, însă, sunt considerate două unități lexicale, cu etimoane diferite (adj. *acidus, -a,* respectiv lat. științific *acidum*, s.n. provenit din adj.) și cu sensuri diferite: *acide*$_1$, adj.: „d'une saveur piquante; se dit de paroles qui marquent de la méchanceté, du dénigrement ironique"; *acide*$_2$, s.m.: „composé chimique hydrogéné..."; adj.: „qui a les propriétés d'un acide". În plus, adj. lat. *acidus, -a* nu poate justifica, cel puțin ca sens, s.m. românesc [adjectivul latinesc înseamnă exclusiv „acru, acid; (fig.) nesuferit"]. Existența, în limbile de proveniență, a două etimoane diferite poate fi un argument pentru considerarea exemplului de față ca un dublet etimologic. Conversiunea a avut loc în latină, în timp ce franceza a preluat cele două cuvinte prin împrumut. În aceeași situație se află și româna, care a tradus din franceză și numeroase unități frazeologice unde apare s.m.: *acide nitrique, sulfurique; acides gras, acides aromatiques* etc.). Conceptul de „acid" în chimie a fost elaborat de Tachenius în sec. al XVII-lea (vezi DELI, s.v.).

[621] Vezi DA, s.v., și s.m.: (Reg.) „stâlpii care sprijină coloanele prispelor".

[622] Vezi Șăineanu, IO, s.v., GCC, s.v.

[623] Lat. *dens, -ntis* era masculin. În franceză, *dent* este de genul feminin. Substantivizarea a fost posibilă dintr-o sintagmă de tipul *dent canine*, din care a rezultat substantivul feminin *canine*, adaptat în română ca masculin sub influența lui *dinte*, pl. *dinți* (la care se referă ca sens), și, poate, sub influența celuilalt etimon masculin, lat. *caninus*.

[624] În DILR, s.v., din lat. *cardinalis*, it. *cardinale*, germ. *Kardinal*, magh. *kardinális*, ngr. *(γ)καρδινάλιος*, pol. *kardynał*.

6. ***dur, -ă,*** adj., subst. Din fr. *dur, -e*, adj., lat. *durus, -a*. / ***duro***, s.m. invar. (Numism.) „veche monedă de argint spaniolă". Din span. *duro* (< lat. *durus*)[625].
7. ***extraordinar, -ă,*** adj. Din fr. *extraordinaire*, adj., lat. *extraordinarius, -ia*. / ***straordinariu***, s.m. „împuternicit". Din it. */inviato/ straordinario* (< lat. *extraordinarius*)[626].
8. ***favorit, -ă,*** adj., subst. Din fr. *favori, -ite,* adj., subst., it. *favorito, -a*, adj., subst.; cf. engl. *favourite*. / ***favorit,*** s.m. „perciune". Din rus. *фавориm*, s.m. (< germ. *Favorit*, it. *favorito*, s.m., ultimul mai ales la pl., din fr. *favoris,* s.m. pl.)[627].
9. ***general, -ă,*** adj. Din fr. *général, -ale, -aux*, adj., lat. *generalis, -e*, adj. / ***general***, s.m. (Milit.) Din fr. *général*, s.m. (extras din *capitaine général*), rus. *генерал*[628].
10. ***huron, -ă,*** adj., subst. „persoană din tribul indian existent altădată la marginea lacurilor Huron şi Ontario". Din fr. *huron*$_2$, *-onne*, subst. (< *huron*$_1$, *-onne*, adj. „grosier, nepoliticos"), engl. *huron*. / ***huron***, s.m. (Livr., fam.) „om grosolan, mojic". Din fr. *huron*$_1$, adj. (NDN).
11. ***incisiv, -ă,*** adj. Din fr. *incisif, -ive*, adj. / ***incisiv***, s.m. Din fr. *incisive*, s.f (extras din *dent incisive*)[629]
12. ***major, -ă,*** adj. Din fr. *majeur, -e*, adj. (< lat. *maior*) / ***major*** (var. *majur*), s.m. „superior prin rang". Din fr. *major*, adj. invar. (< span. *mayor* < lat. *maior*) / ***maior***, s.m. Din rus. *маёор* (< germ. *Major*), germ. *Major* (< lat. *maior*).
13. ***medic, -ă,*** adj. „medical". Din it. *medico, -a*, adj. (< lat. *medicus, -a* „tămăduitor") (DLR) / ***medic***, s.m. Din lat. *medicus*, s.m.
14. ***mirabil, -ă,*** adj. Din lat. *mirabilis, -e*, adj., it. *mirabile*. / ***mirabilis***, s.m. „plantă erbacee, originară din Africa şi America, cultivată pentru florile sale în formă de pâlnie, diferit colorate, care se deschid numai seara; (Pop.) frumoasa-nopții". Din fr. *mirabilis*, s.m., lat. sav. *mirabilis* (NDN).
15. ***par, -ă,*** adj. Din lat. *par, -ris*, adj. / ***pair***, s.m. Din fr. *pair*, s.m. (< engl. *peer* „egal" < vfr. *peer* < lat. *par, -ris*).
16. ***plenipotențial, -ă,*** adj. „plenipotențiar". Din mlat. *plenipotentialis, -e*; cf. it. *plenipotenziale*. / ***plenipotențial***, s.m. „persoană învestită cu puteri depline, plenipotențiar". Din mlat. *plenipotentialis*[630].
17. ***radical, -ă***, adj. (Bot.) Din fr. *radical*$_1$, *-e*, adj., germ. *radikal*. / ***radical***, s.m. (Gram., mat., pol.) Din fr. *radical*$_2$, s.m. (extras din *mot radical*; cf. engl. *radical*), germ. *Radikal*.

---

[625] În NDN, s.v., apare separat şi *dur,* adj. (Muz.) „major". Din germ. *dur* (< lat. */cantus/ durus*).

[626] Vezi DILR, s.v.

[627] Vezi DA, s.v.: N. din franceză (< it. *favorito* „favorizat"). În înțelesul II („barbete"), cuvântul poate fi din rus. *фавориm* (la pl.) moda favoritelor introducându-se la noi prin ruşi pe la 1828.

[628] În DILR, s.v., din germ. *General* (< fr.), magh. *generál, generális* (< lat.), pol. *generał* (< germ.), rus. *генерал* (< pol.).

[629] Pentru adaptarea substantivului la genul masculin, vezi supra, evoluția lui *canin*, s.m., din aceeaşi sferă semantică. În DOOM, s.v., apare un singur cuvânt-titlu (adj., s.m.).

[630] Vezi DILR, s.v. În DLR, s.v., *plenipotențial* este trecut numai ca variantă pentru *plenipotențiar*, adj., s.m.

18. ***recurent, -ă***, adj. (Med.) „care recidivează". Din fr. *récurrent, -e*, adj. (< lat. *recurrens, -ntis*) / ***recurent***, s.m. (Jur.) „parte care face recurs". Din lat. *recurrens, -ntis*.
19. ***remitent, -ă***, adj. (Med.) „care prezintă remisiune". Din fr. *rémittent, -te*, adj. (< lat. *remittens, -ntis*) / ***remitent***, s.m. „posesorul unei trate; girant". Din fr. *rémittent* (DEX_2); din germ. *Remittent* (DLR, NDN)[631].

Din punctul de vedere al limbilor din care provin şi al corespondenței formale dintre adjectiv şi substantivul masculin, se remarcă mai multe situații: a) împrumuturi din aceeaşi sau din aceleaşi limbi, care determină relații de omonimie etimologică parțială (*acid, -ă*, adj. şi *acid*, s.m., *canin, -ă*, adj. şi *canin*, s.m., *cardinal, -ă*, adj. şi *cardinal*, s.m. etc.); b) împrumuturi din limbi diferite (înrudite sau neînrudite), care produc, în egală măsură, paronime şi omonime (vezi *dur, dură*, adj. şi *duro*, s.m., *extraordinar, -ă*, adj. şi *straordinariu*, s.m., *medic, -ă*, adj. şi *medic*, s.m. etc.); c) adaptări diferite ale aceluiaşi etimon extern (*mirabil, -ă*, adj. şi *mirabilis*, s.m.); d) situații mixte.

III.12.2. A doua categorie conține dublete din seria *adjectiv* şi *substantiv feminin*. De cele mai multe ori se obține, prin conversiune, un substantiv feminin din adjectivul corespunzător; în câteva situații, însă, asistăm şi la fenomenul invers petrecut, de regulă, într-una din limbile intermediare: primul este atestat substantivul, din care se detaşează ulterior adjectivul. La nivelul limbii originare (greacă sau latină), este vorba de un unic etimon adjectival, folosit mai frecvent ca substantiv şi preluat ca atare de limbile romanice (mai ales franceză şi italiană).

1. ***acustic, -ă***, adj. Din fr. *acoustique*$_1$, adj. (< gr. *'ακουστικός, -κή*) / ***acustică***, s.f. Din fr. *acoustique*$_2$, s.f. (< gr. *'ακουστική /τέχνη/*)[632]
2. ***alert, -ă***, adj. Din fr. *alerte*$_2$, adj. (< *alerte*$_1$, s.f) / ***alertă***, s.f. Din fr. *alerte*$_1$, s.f.
3. ***alternativ, -ă***, adj. Din fr. *alternatif, -ive*, adj. / ***alternativă***, s.f. Din fr. *alternative*, s.f. (din expresia *par alternative*)
4. ***anex, -ă***, adj. „auxiliar". Din fr. *annexe*$_1$, adj., lat. *annexus, -a.* / ***anexă***, s.f. Din fr. *annexe*$_2$, s.f.[633] (< adj.).
5. ***anodont, -ă***, adj. „fără dinți". Din fr. *anodonte*$_1$, adj. / ***anodontă***, s.f. (Zool.) „scoică de lac". Din fr. *anodonte*$_2$, s.m.[634] (< adj.).
6. ***antic, -ă,*** adj., subst. Din fr. *antique*, adj., subst., lat. *antiquus, -a.* / ***anticvă***, s.f. „tip de litere de tipar asemănătoare cu cele folosite la inscripțiile de pe monumentele din vechea Romă". Din lat. *antiqua,* fem. sg. sau n. pl.
7. ***armonic, -ă***, adj. Din fr. *harmonique*, adj., lat. *harmonicus, -a*, id. / ***armonică***, s.f. Din germ. (*Mund~, Zich~*) *Harmonika*, it. *armonica* (cf. lat. *harmonica*, fem. sg. sau n. pl., engl. *harmonica*[635]).

---

[631] Dintre acestea, în ciuda unei evidente diversificări semantice şi a unor etimoane directe considerate diferite, *canin, favorit, major* şi *radical* sunt tratate într-un singur articol (adj., s.m.) de toate cele trei dicționare consultate (DEX_2, DA/DLR, NDN); *canonic* apare într-un singur articol în DA, s.v., iar *recurent* este tratat similar în NDN, s.v..

[632] Cele două cuvinte apar separat numai în DA şi în CADE, s.v.

[633] În DA, s.v. apare numai *anexă*, s.f.

[634] Vezi N. Felecan, *Dicționar de paronime*, Bucureşti, Editura Vox, 1995, s.v. În DEX_2 apare numai subst. feminin, iar în NDN sunt tratate în acelaşi articol.

8. ***blond, -ă***, adj., subst. Din fr. *blond, -e*, adj. / ***blondă***, s.f. (Înv.) „dantelă albă, uşoară, de mătase". Din fr. *blonde*, s.f. (< adj.).
9. ***boem, -ă***, adj., subst. Din fr. *bohème*$_1$, s.m. şi adj. (vezi *vie de bohème*) / ***boemă***, s.f. Din fr. *bohème*$_2$, s.f. (< adj.).
10. ***candid, -ă***, adj. Din fr. *candide*, adj., lat. *candidus, -a.* / ***cándida***, s.f. „gen de ciuperci...". Din lat. *candida,* fem. sg. sau n. pl.
11. ***carnasier, -ă,*** adj., subst. „(animal) carnivor". Din fr. *carnassier, -ère*, adj., s.m. / ***carnasieră,*** s.f. „fiecare dintre măselele mari şi tăioase ale unor animale carnivore". Din fr. *carnassière*, s.f. (extras din *dent carnassière*).
12. ***cast, -ă,*** adj. Din lat. *castus, -a*, it. *casto, -a.* / ***castă***, s.f. Din fr. *caste*, s.f. (< port. *casta* < lat. *casta*)[636]
13. ***caustic, -ă***, adj. Din it. *caustico, -a*, lat. *causticus, -a*; cf. fr. *caustique*$_1$, adj. / ***caustică***, s.f. „pată luminoasă obţinută prin întâlnirea razelor reflectate sau refractate într-un sistem optic". Din fr. *caustique*$_2$, s.f. (< adj.), lat. *caustica*.[637]
14. ***central, -ă,*** adj. Din fr. *central, -e, -aux*, adj., lat *centralis, -e*; cf. germ. *zentral.* / ***centrală,*** s.f. Din fr. *centrale*, s.f. (< adj.).
15. ***cinerară, -e***, adj. (*urnă* ~ „urnă în care se păstrează cenuşa morţilor; cenuşar"). Din fr. *cinéraire*$_1$, adj., lat. *cinerarius, -ia.* / ***cineraria***, s.f. „plantă decorativă". Din lat. sav. *cineraria*, s.f.; cf. fr. *cinéraire*$_2$, s.f. (< lat. *cineraria*, id.).
16. ***circular, -ă***, adj., adv. Din fr. *circulaire*$_1$, adj.; cf. lat. *circularis, -e.* / ***circulară***, s.f. „ordin, dispoziţie care se transmite în aceeaşi formă la mai multe instituţii, persoane etc." Din fr. *circulaire*$_2$, s.f. (abreviere din *lettre circulaire*); cf. germ. *Zirkular*, rus. *циркуляръ*.
17. ***clinic, -ă***, adj. Din fr. *clinique*$_1$, adj.; cf. lat. *clinicus, -a*, gr. *κλινικός, -κή*, germ. *klinisch.* / ***clinică,*** s.f. Din fr. *clinique*$_2$, s.f. (< adj.)[638], germ. *Klinik* (< fr.).
18. ***conjunctiv, -ă*** (Gram., anat.), adj., s.n. „care leagă, care uneşte; *ţesut* ~; (Înv.) conjunct". Din fr. *conjonctif, -ive*, adj., lat. *conjunctivus* (*modus*), *conjunctiva* (*particula*). / ***conjunctivă***, s.f. (Anat.) „membrană mucoasă la nivelul globului ocular". Din fr. *conjonctive*, s.f. (extras din *toile conjonctive*)
19. ***consonant, -ă***, adj. (Muz.) Din fr. *consonant, -te*, adj., lat. *consonans, -tis.* / ***consonantă,*** s.f. „consoană; litera cu care se scriu consoanele". Din lat. *consonans, -tis* (DEX$_2$); din germ. *Konsonant* (NDN)[639]
20. ***crem,*** adj. invar., s.n. Din fr. *crème*$_1$, adj. (< *crème*$_2$, s.f.) / ***cremă***, s.f. Din fr. *crème*$_2$, s.f.[640]

---

[635] La rândul său, engl. *harmonica* este numele dat instrumentului de către inventatorul său, Benjamin Franklin, după forma de feminin sg. a adj. italian *armonico, -a.*

[636] Pentru alte posibile soluţii etimologice, vezi Alain Rey, DHLF, s.v.

[637] Şi, eventual, it. *caustica* (n.n.). În DEX$_2$ şi în NDN, s.v., *caustic, -ă* apare într-un singur articol (adj., s.f). în DA şi în CADE, s.v., este trecut numai adjectivul.

[638] Vezi LEXIS, s.v. După Alain Rey, DHLF, s.v., s.f. *clinique* provine din lat. *clinice* (< gr. *κλινικη /τέχνη/*). Substantivul a luat sensul modern în sec. al XIX-lea („învăţătura dată de un profesor la patul bolnavului" şi, prin metonimie, „locul unde se face această învăţătură"). Dintre dicţionarele folosite, numai în DA, s.v. apar două articole separate: *clinic, -ă*, adj. N. din fr. (germ. *klinisch*, lat. *clinicus, -a, -um*, gr. *κλινικός*); *clinică*, s.f. N. după fr. (germ. *Klinik*). Idem, în TRDW, s.v., CADE, s.v.

[639] În DA, s.v., un singur cuvânt. N. din lat. *consonans, -ntem* (adj., după fr.; s.f., după germ.).

[640] Cuvântul a intrat în franceză ca s.f. Sensul primar este acela de „café crème", extras din *café à la crème*. Din diversele sensuri analogice a rezultat adjectivul denumind culoarea (vezi Alain Rey,

21. ***dalmatic, -ă***, adj. Din fr. *dalmatique*$_1$, adj., lat. *dalmaticus, -a.* / ***dalmatică***, s.f. „tunică romană albă cu margini de purpură; mantie specială purtată de regii Franței; veşmânt liturgic catolic, cu mâneci scurte, purtat de diaconi". Din lat. *dalmatica*, s.f. (extras din *vestis dalmatica*), fr. *dalmatique*$_2$, s.f.
22. ***dietetic, -ă***, adj. Din fr. *diététique*$_1$, adj. (< lat. *diaeteticus, -a* < gr. *διαιτητικός, -κή*) / ***dietetică***, s.f. Din fr. *diététique*$_2$, s.f. (< lat. *diaetetica*, s.f. < gr. *διαιτητική /τέχνη/*).
23. ***diurn, -ă,*** adj. Din fr. *diurne*, adj., lat. *diurnus, -a.* / ***diurnă***, s.f. Din lat. *diurna*, s.f.[641]
24. ***etic, -ă***, adj. Din fr. *éthique*$_1$, adj., lat. *ethicus, -a* (< gr. *'ηθικός, -κή*). / ***etică***, s.f. Din fr. *éthique*$_2$, s.f., lat. *ethica*, s.f. (< gr. *'ηθική τέχνη*)[642].
25. ***ferm, -ă,*** adj. Din fr. *ferme*$_1$, adj. (< lat. *firmus, -a*) / ***fermă***, s.f. „gospodărie agricolă". Din fr. *ferme*$_2$, s.f. (< mlat. *firma*)[643]
26. ***filial, -ă,*** adj. Din fr. *filial, -e, -aux*, adj. (< lat. *filialis, -e*) / ***filială***, s.f. Din fr. *filiale*, s.f. (< adj.); cf. germ. *Filiale*[644]
27. ***fondant, -ă***, adj. Din fr. *fondant, -e*, adj.[645] / ***fondantă***, s.f. „bomboane fondante". Din fr. *fondant,* s.m. (extras din *bonbons fondants*)[646]
28. ***galic, -ă***, adj. Din lat. *Gallicus, -a.* / ***galică***, s.f. „încălțăminte romană provenind din Galia; sandală de capucin". Din lat. *gallica,* s.f. (NDN).
29. ***imperial, -ă***, adj. Din fr. *impérial, -e, -aux*, adj., lat. *imperialis, -e.* / ***imperială***, s.f. „etaj (acoperit) al unor vehicule de transport în comun, unde pot sta inclusiv călătorii". Din fr. *impériale*, s.f. (< adj.)[647]
30. ***imprimant, -ă***, adj. Din fr. *imprimant, -te*, adj.[648] / ***imprimantă***, s.f. „dispozitiv periferic prin intermediul căruia sunt extrase pe hârtie datele din calculatoare". Din fr. *imprimante*, s.f. (< adj.) (DEX_2)

DHLF, s.v.). În CADE, DA, TRDW, s.v., este atestat numai ca s.f. Despre numele de culori care formează dublete, vezi Fulvia Ciobanu, *Observații asupra unor termeni cromatici românești*, în LR, XXVIII, nr. 1, 1979, pp. 3–12.

[641] Vezi şi (*a*) *giorno*, loc. adv. Din it. (*a*) *giorno* (< lat. *diurnum*) (NDN).

[642] Şi în acest caz, franceza a împrumutat mai întâi substantivul (1265), adjectivul fiind atestat după aproximativ trei secole (1553) (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.).

[643] În Alain Rey, DHLF, s.v., fr. *ferme* „fermă" este considerat derivat din vb. *fermer.*

[644] Vezi CADE, s.v.

[645] În același articol cu adj. este trecut, peste tot, şi un *fondant,* s.m. (cu sensuri tehnice), extras din adjectiv şi substantivizat sub influența corespondentului său masculin francez (de asemenea, substantiv).

[646] Mai degrabă, ne aflăm în fața unei creații interne (din *fondante*, s.f. pl., extras din *bomboane fondante,* cf. fr. *bonbons fondants*).

[647] În DA, s.v. *imperiu*, apar, alături de adj. (din fr. *impérial*, lat. *imperialis*), trei forme „substantivizate" după modele străine: *imperial*$_1$, s.m. „monedă rusească de aur" (extras din *vultur imperial*, cf. rus. *империал* < pol. *imperjał* < lat. *imperialis*); *imperial*$_2$, s.m. „specie de brânză moale..." (cf. germ. *Imperial*); *imperială*, s.f. „locul de pe acoperişul unui omnibus ..." (din fr. *impériale*).

[648] Adjectivul nu apare în DEX_2, iar în NDN, s.v. este trecut împreună cu s.f., ambele din fr. *imprimante* ?!.

31. ***integral, -ă***, adj. Din fr. *intégral, -e*, adj. (< lat. *integralis, -e*) / ***integrală***, s.f. (Matem., muz.). Din fr. *intégrale*, s.f. (extras din *oeuvre, édition intégrale* etc.)[649]
32. ***logic, -ă***, adj. Din fr. *logique*$_1$, adj. (< lat. *logicus, -a*, gr. *λογικός, -κή*) / ***logică***, s.f. Din fr. *logique*$_2$, s.f. (< lat. *logica*, gr. *λογική /τέχνη/*).
33. ***marin, -ă***, adj. Din fr. *marin*$_1$, -e, adj. (< lat. *marinus, -a*) / ***marină***$_1$, s.f. „ansamblul unităților navale; tehnica navigației". Din fr. *marine*$_1$, s.f. (< adj.), it. *marina* (< *marino, -a* < lat. *marinus, -a*). / ***marină***$_2$, s.f. „pictură ~". Din fr. *marine*$_2$, s.f. (extras din *peinture marine*)[650]
34. ***median, -ă***, adj. Din fr. *médian, -e*, adj., lat. *medianus, -a*. / ***mediană***, s.f. (Geom., anat. etc.) Din fr. *médiane*, s.f. (< adj.), lat. sav. (*linea*) *mediana*, (*vena*) *mediana*.
35. ***metodic, -ă***, adj. Din fr. *méthodique*, adj. / ***metodică***, s.f. Din germ. *Methodik*, rus. *методика*.
36. ***napolitan, -ă***, adj. Din fr. *napolitain, -e*, adj., subst. (< it. *napolitano, -a*) / ***napolitană***, s.f. Din fr. *napolitaine*, adj. (extras din *tranche napolitaine*)[651]
37. ***ofensiv, -ă***, adj. Din fr. *offensif, -ive*, adj., germ. *offensiv*. / ***ofensivă***, s.f. Din fr. *offensive*, s.f., germ. *Offensive*.
38. ***oliv***, adj. inv.[652] Din fr. (*vert*) *olive*$_1$, adj. invar. (< *olive*$_2$, s.f.) / ***olivă***, s.f. (Înv. și reg.) „măslină; mică piesă folosită în fonetica experimentală" (DEX_2); „ornament de formă alungită, asemănător unei măsline; formație anatomică (...)" (NDN). Din lat. *oliva*, germ. *Olive*, fr. *olive*$_2$, s.f.
39. ***omiletic, -ă,*** adj. „care se referă la elocvența bisericească". Din it. *omiletico, -a,* lat. *homileticus, -a*. / ***omiletică***, s.f. „disciplină teologică". Din it. *omiletica* (fem. subst. din adj. *omiletico, -a*), lat. *homiletica*, fr. *homilétique*, s.f.
40. ***otoman, -ă***, adj., subst. Din lat. *othomanus, -a,* fr. *ottoman, -e*, adj., subst., it. *ottomano, -a*, germ. *Ottomane*. / ***otomană***, s.f. (Înv.) „canapea, sofa; un fel de stofă groasă". Din fr. *ottomane*, s.f. (din *chaise ottomane*)[653], germ. *Ottomane*, it. *ottomana* (DEX_2); din fr. *ottoman,* germ. *Ottomane* (DLR).
41. ***polemic, -ă***, adj. Din fr. *polémique*$_1$, adj. (< gr.); it. *polemico, -a* (< fr.), ngr. *πολεμικός, -κή*. / ***polemică***, s.f. Din fr. *polémique*$_2$, s.f. (< adj., cf. gr. *πολεμική /τέχνη/*), it. *polemica* (< adj.)[654]

---

[649] În DEX_2, DA, s.v., apare ca etimon pentru amândouă fr. *intégral*, la care se adaugă, după NDN, lat. *integralis*. În LEXIS, s.v. sunt considerate cuvinte diferite.

[650] În DEX_2 și în NDN, s.v., *marină*$_2$, s.f. apare împreună cu adj., cu o indicație etimologică cel puțin incompletă (din fr. *marin*). În DLR, de asemenea, este trecut la *marin, -ă*, adj., cu mențiunea: (Și substantivizat, f.) „pictură..." Din fr. *marin, -e*.

[651] În DEX_2 este trecut numai ca s.f. NDN-ul tratează adj. și s.f în același articol (din fr. *napolitaine*). În DLR nu apare nici unul dintre cele două cuvinte.

[652] Valorile de s.m. și s.n. (cf. fr. *olive*, s.m.) sunt, de asemenea, argumente pentru luarea în considerare a mai multe unități lexicale, paronime etimologice.

[653] Pentru sensul al doilea, vezi fr. (*velours*) *ottoman*, s.m.

[654] În DLR, s.v., adj. și s.f. sunt trecute în același articol, cu etimoane diferențiate: din ngr. *πολεμική* (în loc de *πολεμικός*, n.n.), it. *polemico*, fr. *polémique* (pentru adj.); din it. *polemica*, fr. *polémique* (pentru s.f.).

42. ***precar, -ă,*** adj. Din fr. *précaire*, adj., it. *precario, -ia*, lat. *precarius, -ia*. / ***precaria***, s.f. (În antichitate şi în evul mediu, în apusul Europei) „drept de posesiune asupra unui lot de pământ, primit în schimbul prestării unor obligaţii faţă de proprietarul funciar". Din lat. *precaria* (pl. n. sau fem. sg. al adj. *precarius, -ia*)[655]
43. ***precoce***, adj. Din fr. *précoce*, lat. *praecox, -cis* (DEX_2, DLR); din fr. *précoce*, it. *precoce*, cf. lat. *praecox, -cis* (NDN) / ***bârcoace***, s.f. „Cotoneaster vulgaris". Din tc. *barkuk* (< ngr. *πραικόκιον* < lat. *praecox, -cis*)[656]
44. ***privat, -ă***, adj., subst. Din lat. *privatus, -a*, germ. *privat*, fr. *privé, -ée*, adj. / ***privată, -ăţi***, s.f. După fr. *privé*, s.m.[657]
45. ***recept, -ă***, adj. (Latinism, reg.) „primit, admis, recunoscut". Din lat. *receptus, -a* (DLR) / ***reţetă***, s.f. Din ngr. *ρετσέττα*, germ. *Rezept*, it. *ricetta*, mlat. *recepta*, magh. *recept*, rus. *рецепт*. Cf. fr. *recette*.
46. ***recidiv, -ă***, adj. (Înv., rar) „care se îmbolnăveşte din nou de aceeaşă boală; recidivist". Din lat. *recidivus, -a*, germ. *rezidiv* (DLR) / ***recidivă***, s.f. Din fr. *récidive* (< lat. *recidiva*, s.f.), germ. *Rezidiv(e)* (DLR).
47. ***salin, -ă***, adj. Din lat. *salinus, -a*, fr. *salin, -ine*, adj. / ***salină***, s.f. Din fr. *saline* (< lat. *salinae*), germ. *Saline*, lat. *salina*, s.f.[658]
48. ***sangvin, -ă***, adj. Din fr. *sanguin, -ine*, adj., lat. *sanguineus, -ea*. / ***sanguină***, s.f. „mineral de culoare roşiatică-brună; creion făcut din acest mineral; desen executat cu un asemenea creion; litografie care imită un astfel de desen". Din fr. *sanguine*, s.f. (< adj.)
49. ***semantic, -ă***, adj. Din fr. *sémantique*$_1$, adj. (< *sémantique*$_2$, s.f.) / ***simandicos, -ă***, adj. Din ngr. *σημαντικός, -κή*. / ***semantică***, s.f. Din fr. *sémantique*$_2$, s.f. (< gr. *σημαντική /τέχνη/*)
50. ***simbolic, -ă***, adj. Din fr. *symbolique*$_1$, adj., lat. *symbolicus, -a*, germ. *symbolisch*, ngr. *συμβολικός, -κή*. / ***simbolică***, s.f. Din fr. *symbolique*$_2$, s.f., germ. *Symbolik*.
51. ***spiral, -ă,*** adj. Din fr. *spiral, -ale* (NDN). / ***spirală***, s.f. „curbă plană deschisă care se roteşte (sau se înfăşoară) în jurul unui punct fix; p. ext. obiect care are această formă". Din fr. *spirale*, s.f. (extras din *courbe spirale*), germ. *Spiral*.
52. ***statistic, -ă***, adj. Din fr. *statistique*$_1$, adj. (< s.f.), germ. *statistisch*. / ***statistică***, s.f. Din fr. *statistique*$_2$, s.f. (< germ. *Statistik*), germ. *Statistik*.
53. ***tactic, -ă***, adj. Din fr. *tactique*$_1$, adj. (din s.f. sau direct din gr. *τακτικός, -κή*) (DEX_2, DLR); din fr. *tactique*$_1$, germ. *taktisch* (NDN) / ***tacticos, -oasă***, adj. Din ngr. *τακτικός, -κή*. / ***tactică***, s.f. Din fr. *tactique*$_2$, s.f. (< gr. *τακτική τέχνη*) (DEX_2, DLR); din germ. *Taktik*, gr. *τακτική* (NDN)[659]

---

[655] Poate fi inclus, în funcţie de una sau alta dintre variantele etimologiei, la categoria singular/ plural.
[656] Vezi CDER, s.v.
[657] Vezi CADE, s.v., CDER, s.v., în care apar articole separate. Forma de feminin se poate explica din sintagme de tipul *toaletă privată, cameră privată*, eventual prin analogie secundară cu *umblătoare*, s.f. etc.
[658] Două articole în DEX_2 şi în DLR, s.v. Idem, în CADE şi în CDER, s.v.
[659] *Tactic* şi *tactică* sunt considerate cuvinte diferite numai în NDN, s.v.

54. ***taurin, -ă***, adj. Din it. *taurino, -a* (< lat. *taurinus, -a*) (DEX_2); din fr. *taurin, -ine*, lat. *taurinus, -a* (NDN)[660] / ***taurină*** (acid), s.f. Din fr., engl. *taurine* (< lat. *taurinus, -a*).
55. ***tehnic, -ă***, adj. Din lat. *technicus, -a,* germ. *technisch*, fr. *technique*$_1$, adj.; cf. gr. *τεχνικός, -κή.* / ***tehnică***, s.f. Din fr. *technique*$_2$, s.f. (< adj., cf. gr. *τεχνική*), germ. *Technik*[661]
56. ***tematic, -ă,*** adj. Din fr. *thématique*, adj. / ***tematică***, s.f. Din germ. *Thematik*, rus. *тематика*[662]
57. ***terapeutic, -ă***, adj. „care aparţine terapeuticii...". Din ngr. *θεραπευτικός, -κή*, fr. *thérapeutique*$_1$, adj. (DLR) / ***terapeutică***, s.f. Din ngr. *θεραπευτική*, fr. *thérapeutique*$_2$, s.f. (DLR).
58. ***turcoaz***, adj. invar., s.n. (Livr.) „de culoare albastră-verzuie (ca peruzeaua)". Din fr. *turquoise*$_1$, adj. / ***turcoază***, s.f. (Livr.) „peruzea". Din fr. *turquoise*$_2$, s.f. (< adj.) (DEX_2)[663]
59. ***uniform, -ă***, adj. Din fr. *uniforme*$_1$, adj., lat. *uniformis, -e.* / ***uniformă***, s.f. Din fr. *uniforme*$_2$, s.m. (extras din *habit uniforme*); cf. rus. *униформа*, germ. *Uniform.*
60. ***variabil, -ă***, adj. Din fr. *variable*$_1$, adj., lat. *variabilis, -e.* / ***variabilă***, s.f. Din fr. *variable*$_2$, s.f. (< adj.)
61. ***variant, -ă***, adj. Din fr. *variant, -te* (NDN) / ***variantă***, s.f. Din fr. *variante*, s.f.
62. ***violet, -ă***, adj., s.n. Din fr. *violet, -ette*, adj., s.m. (< s.f.), germ. *Violett.* / ***violetă***, s.f. Din fr. *violette*, s.f. [664]
63. ***viperin, -ă***, adj. (Rar) „de viperă". Din it. *viperino, -a,* lat. *viperinus, -a,* fr. *vipérin, -ine.* / ***viperină***, s.f. (Bot.; şi adj., în sintagma *iarbă viperină*) „iarba şarpelui". Din lat. (*herba*) *viperina* (DLR)
64. ***vocal, -ă***, adj. Din fr. *vocal, -e, -aux*, adj., lat. *vocalis, -e.* / ***vocală***, s.f. Din lat. *vocalis*, s.f., germ. *Vokal.*
65. ***vomic, -ă***, adj. „de vomă. *Nucă vomică* = sămânţa unui arbore originar din zona tropicală, foarte otrăvitoare, din care se extrage stricnina". Din fr. *vomique*$_1$, adj. (< lat. */nux/ vomica*), lat. *vomicus, -a.* / ***vomică***, s.f. „evacuare bruscă pe gură a unei cantităţi de expectoraţii abundente". Din fr. *vomique*$_2$, s.f. (< adj.) (NDN).

Dicţionarele consultate tratează majoritatea acestor cuvinte în acelaşi articol, fără să ţină seama de etimoanele directe diferite, de contextele particulare în care apar, de evoluţia istorică a sensurilor sau de poziţia lor actuală în limbă. După părerea noastră, dacă se preferă, din diverse raţiuni (metodologice sau economice), un unic

---

[660] În DLR, s.v., *taurin* este considerat derivat (*taur* + *-in*. Cf. fr. *taurin*), în care caz iese din sfera dubletelor. În DOOM, s.v., şi: *taurine*, s.f. pl. (Zool.) (sg. *taurină*).

[661] Şi, eventual, lat. *technica* (n.n.).

[662] În DEX_2, s.v. *tematic, -ă,* adj., la etimologie este trecut, pentru valoarea de s.f., şi germ. *Thematik*; în DLR, s.v., apare menţiunea: Pentru sensul II (s.f., n.n.), cf. germ. *Thematik*, rus. *тематика.* Un singur articol apare şi în NDN (pentru s.f., din germ. *Thematik*).

[663] În DLR, s.v. *turcoază*, s.f., adj. invar. (var. *turcoaz*). În NDN, s.v. *turcoaz*, I. adj. invar, s.n. II. s.f.

[664] În DEX_2, adj., s.f. şi s.n. au ca etimon fr. *violet*, ceea ce este incorect.

articol de dicționar, o condiție științifică minimală pentru identificarea corectă a originii trebuie să fie diferențierea etimoanelor celor două unități lingvistice (adjectiv și substantiv), cel puțin atunci când acestea sunt diferite formal. După cum se poate observa din note, această separare a etimoanelor nu este absentă cu desăvârșire. Nu este, însă, de înțeles de ce ea se face numai la unele exemple, iar la altele, similare, nu. Dincolo de caracterul unui dicționar (explicativ și sincronic sau explicativ și istoric, diacronic), opțiunile lexicologice și lexicografice ale autorilor trebuie să aibă consecvență în prezentarea unor situații asemănătoare. Unele dintre cuvintele prezentate nu apar în DOOM, urmare firească a evoluției limbii: *anodont, -ă,* adj., *imprimant, -ă,* adj. și *imprimantă,* s.f., *privat, -ă,* adj., *publică,* s.f., *recidiv, -ă,* adj., *variant, -ă,* adj., *vomică,* s.f. Altele sunt trecute sub același cuvânt-titlu, fără nici o explicație suplimentară: *blond, -ă,* adj. și s.f., *diurn, -ă,* adj. și s.f., *imperial, -ă,* adj. și s.f., *napolitan, -ă,* adj. și s.f., *spiral, -ă,* adj. și s.f., *variabil, -ă,* adj. și s.f., *violet, -ă,* adj. și s.f., *vocal, -ă,* adj. și s.f. În situația în care această modalitate de redactare presupune (dincolo de scopul strict normativ și de anumite exigențe tipografice) o opțiune lexicologică (și, implicit, lexicografică), considerarea exemplelor de mai sus ca unități lexicale diferite separă concepția noastră de cea existentă în DOOM.

III.12.3. A treia categorie conține *adjective* și *substantive neutre* obținute din acestea. Conversiunea s-a realizat, și în acest caz, cu precădere la nivelul etimoanelor primare greco-latinești sau intermediare (în franceză, germană etc.). Aproape jumătate din exemplele care urmează sunt trecute în dicționarele explicative consultate sub același cuvânt-titlu, chiar dacă sensurile sunt astăzi categoric diferențiate[665]. Se menține, din păcate, aceeași inconsecvență în tratarea unor situații similare sau chiar identice: spre ex., *continent,* adj. și s.n., *intestin,* adj. și s.n. etc. sunt considerate două cuvinte (vezi DEX_2 și NDN, s.v.), iar *contingent,* adj. și s.n., *cotidian,* adj. și s.n. sunt trecute sub același cuvânt-titlu (ibid., s.v.).

1. ***advers, -ă,*** adj. Din fr. *adverse,* lat. *adversus, -a.* / ***avers,*** s.n. Din fr. *avers* (< lat. *adversus, -a*).
2. ***analóg, -ă,*** adj. Din fr. *analogue,* lat. *analogus, -a* (< gr. *'ανάλογος,* -ον) / ***análog,*** s.n. (Înv.) „taxă ce se impunea fiecăruia și se aduna prin cotizație". Din ngr. τὸ 'ανάλογον (DA).
3. ***aulic, -ă,*** adj. Din lat. *aulicus, -a,* fr. *aulique.* / ***aulic,*** s.n. „tribunal suprem al vechiului Imperiu German". Din lat. *aulicus* (NDN).
4. ***compact, -ă,*** adj. Din fr. *compact, -e,* adj., lat. *compactus, -a.* / ***compact,*** s.n. „numele unor anumite convenții făcute cu papa (mai ales pentru repartizarea beneficiilor) sau al unor acte care emanau de la acesta". Din lat. *compactus,* fr. *compact,* s.m. (NDN).
5. ***complex, -ă,*** adj. Din fr. *complexe*$_1$, adj., lat. *complexus, -a.* / ***complex,*** s.n. „tendințe de comportare". Din fr. *complexe*$_2$, s.m. (< germ. *Komplex* < lat. *complexus*)[666]

---

[665] În franceză, spre exemplu, cele mai multe dintre situațiile prezentate sunt considerate unități lexicale diferite.

[666] Și *complex, -uri* (constr.), s.n. (cf. fr. *complex*$_3$, s.m. < fr. *complex*$_1$).

6. ***continent, -ă***, adj. (Rar) „care trăieşte în continenţă; abstinent, cast". Din fr. *continent*$_1$, *-te*, adj. (< lat. *continens*, *-ntis*). / ***continent***, s.n. (Geogr.) Din fr. *continent*$_2$, s.m., lat. *continens* (subst. extras din *continens terra*).
7. ***contingent, -ă*** adj. „întâmplător, accidental, fortuit". Din fr. *contingent*$_1$, *-te*, adj., lat. *contingens*, *-tis*, adj. / ***contingent***, s.n. Din fr. *contingent*$_2$, s.m. (< adj.), lat. tard. *contingens*, *-tis*, subst.
8. ***contrar, -ă***, adj., adv., prep. Din fr. *contraire*, adj., lat. *contrarius*, *-ia*[667]. / ***contrariu***, s.n. „fiecare dintre cele două laturi, însuşiri sau tendinţe interne ale obiectelor, fenomenelor şi proceselor opuse unele altora". Din lat. *contrarius* (NDN)[668]
9. ***convolut, -ă***, adj. (Despre organe) „răsucit în formă de cornet; răsucit, întors asupra lui însuşi". Din fr. *convoluté*, *-ée*, adj., lat. *convolutus*, *-a*. / ***convolut***, s.n. „grup de scrieri care apar izolat în cataloagele unei biblioteci sau într-o arhivă". Din germ. *Konvolut*.
10. ***cotidian, -ă***, adj. Din fr. *quotidien*, *-enne*, adj., lat. *quotidianus*, *-a* / ***cotidian***, s.n. Din fr. *quotidien*, s.m. (extras din *journal quotidien*; *le quotidien* „banalul"), lat. *quotidianus*.
11. ***criminal, -ă***, adj., subst. Din fr. *criminel*, *-elle*, adj., subst., lat. *criminalis*, *-e*. / ***criminal***, s.n. „tribunal, închisoare". Din germ. *Kriminal/gericht/* (cf. lat. *criminalis*).
12. ***cristalin, -ă***, adj. Din fr. *cristallin*$_1$, *-e*, adj. / ***cristalin***, s.n. „corp transparent lenticular, situat în ochi imediat înapoia irisului". Din fr. *cristallin*$_2$, s.m. (< adj.)[669]
13. ***cult, -ă***, adj. Din lat. *cultus*, *-a*. / ***cult***, s.n. Din fr. *culte*, s.m., lat. *cultus*, *-us*, s.m.
14. ***curent*$_1$, *-ă,*** adj. Din fr. *courant*$_1$, *-e*, adj. / ***curent*$_2$, *-te***, s.n. „ansamblu de idei, opinii; mişcare literară sau artistică ". Din fr. *courant*$_2$, s.m.[670]
15. ***efectiv, -ă***, adj. Din fr. *effectif*$_1$, *-ive*, adj., lat. *effectivus*, *-a*. / ***efectiv***, s.n. Din fr. *effectif*$_2$, s.m. (extras din limbajul militar: *nombre effectif*, *troupes effectives*), lat. *effectivus*.
16. ***excentric, -ă***, adj. Din fr. *excentrique*$_2$, adj. (< *excentrique*$_1$, adj., s.m.) / ***excentric***, s.n. „organ de maşină în formă de disc ...". Din fr. *excentrique*$_1$, s.m.
17. ***expres*$_1$, *-ă,*** adj., adv.: *ordin expres* „explicit". Din fr. *exprès*$_1$, *-esse*, adj., adv., lat. *expressus*, *-a*. / ***expres*$_2$**, adj. invar.: *cafea expres*. Din fr. *express*, adj. şi s.m. invar. (< it. caffè *espresso* < engl. *express* < fr. *exprès*). / ***expres*$_3$**, s.n.: *tren expres*. Din fr. *express*, s.m. (< engl. *express* < fr. *exprès*, *-esse* < lat. *expressus*, *-a*)[671]

---

[667] În DOOM, s.v., apare, pe lângă, adjectiv, şi un *contrar*, s.n. (ceea ce este opus).

[668] Cf. şi fr. *contraire*, s.m. În DEX$_2$ şi în DA, s.v., *contrariu*, *-ie*, adj., s.n. este considerat o variantă a lui *contrar*, *-ă*, adj., s.n.

[669] Sensul comun este acela de „transparentă (a ochiului)".

[670] Vezi şi *curent*, *-ţi*, s.m. Cf. fr. *courant*, id. Este dificil de stabilit, în cazul acestei categorii mixte, o graniţă clară între etimologia internă şi cea externă.

[671] Vezi o explicaţie detaliată la Albert Doppagne, *Français exprès, anglais express, italien espresso*, în *Linguistique contemporaine. Hommage à Eric Buyssens*, Editions de l'Institut de Sociologie, Bruxelles, Belgique, 1970, pp. 47–59. În DEX$_2$, s.v. apar, sub acelaşi cuvânt-titlu *expres*, *-ă*, sintagmele: tren ~, scrisoare ~, deşi cele două unităţi diferă în franceză, de unde le-am împrumutat, şi ca formă (*express* şi *exprès*, *-esse*) şi ca etimologie imediată (engl. *express* şi lat. *expressus*). Ele au, însă, la origine, aceeaşi etimologie, respectiv lat. *expressus*.

18. ***fain, -ă***, adj. Din germ. *fein* (< fr. *fin* < lat. *finis*) / ***fin, -ă***, adj. Din fr. *fin, -ine*, adj. / ***fine***, s.n. (Livr.) „sfârşit". Din it. *fine* (< lat. *finis*).
19. ***fals, -ă***, adj., subst. Din lat. *falsus, -a*, it. *falso, -a*. / ***fals***, s.n. (Jur.) Din lat. *falsum* (DA)[672]
20. ***fluid, -ă***, adj. Din fr. *fluide*$_1$, adj., lat. *fluidus, -a*. / ***fluid,*** s.n. Din fr. *fluide*$_2$, s.m. (< *fluide*$_1$), lat. *fluidus*.
21. ***grec, -ă***, adj., subst.[673] Din lat. *Graecus, -a* (DEX$_2$); din fr. *grec, grecque*, adj., lat. *graecus, -a* (NDN). / ***greco***, s.n. „motiv ornamental inspirat de la grecii antici, folosit ca bordură în ţesături, mobilă, la feţe de masă, covoare etc." Din fr. *grecque*, s.f., it. *greco* (< lat. *Graecus*) (NDN).
22. ***incident, -ă***, adj. (*cuvânt incident, rază incidentă*). Din fr. *incident*$_2$, *-e*, adj. (< *incident*$_1$, s.m.) / ***incident***, s.n. Din fr. *incident*$_1$, s.m.
23. ***indian, -ă***, adj., subst. Din fr. *indien, -enne*, adj., subst. / ***indian***, s.n. „ţesătură de bumbac subţire şi fină". Din fr. *indienne*, s.f. (extras din *toile indienne*)
24. ***indic, -ă***, adj. (Rar) „indian". Din lat. *indicus, -a* (DEX$_2$); din it. *indico, -a* (< lat.) (NDN); după germ. *indisch* (DA). / ***indigo***, s.n., adj. Din fr. *indigo* (din port. *indigo* < lat. *indicum*, s.n. < adj.)
25. ***intestin, -ă***, adj. (Livr.) „care se produce în interior, care are loc înăuntru; intern, lăuntric". Din fr. *intestin, -ine*, adj., lat. *intestinus, -a*. / ***intestin***, s.n. (Anat.) Din fr. *intestin*, s.m. (< lat. *intestinum*, neutru subst. din adj., pl. *intestina* „măruntaie"), lat. *intestinum*.
26. ***lapidar, -ă,*** adj. Din fr. *lapidaire*, adj., lat. *lapidarius, -ia*. / ***lapidariu***, s.n. „colecţie de pietre mari sculptate sau gravate (...); loc în care se păstrează o astfel de colecţie". Din lat. *lapidarium,* s.n.
27. ***local, -ă***, adj. Din fr. *local, -ale, -aux,* adj. / ***local***, s.n. Din fr. *local*, s.m. (< adj.) (NDN)
28. ***manifest, -ă***, adj. Din lat. *manifestus, -a*, fr. *manifeste*$_1$, adj. / ***manifest***, s.n. Din fr. *manifeste*$_2$, s.m. (< it. *manifesto*$_2$, s.m. < *manifesto*$_1$, adj. < lat. *manifestus*, -a), lat. *manifestum*, s.n.
29. ***manual, -ă***, adj. Din fr. *manuel*$_1$, *-elle*, adj. (< lat. *manualis, -e*). Cf. lat. *manualis*, it. *manuale*. / ***manual***, s.n. Din fr. *manuel*, s.m. (< lat. *manuale*, neutru subst. din adj. *manualis*).
30. ***masiv, -ă***, adj. Din fr. *massif*$_1$, *-ive*, adj., germ. *massiv*, adj. / ***masiv***, s.n. Din fr. *massif*$_2$, s.m. (< adj.), germ. *Massiv*[674]
31. ***material, -ă***, adj. Din lat. *materialis, -e*, germ. *materiell*, fr. *matériel*$_1$, *-elle*, adj. / ***material***, s.n. Din fr. *matériel*$_2$, s.m.(< adj.), lat. *materialis*.
32. ***negativ, -ă***, adj. Din it. *negativo, -a*, lat. *negativus, -a*, fr. *négatif, -ive*, adj., germ. *negativ*, adj. / ***negativ***, s.n. Din it. *negativo*, s.m., fr. *négatif*, s.m., germ. *Negativ*[675]; cf. engl. *negative*.

---

[672] Cf. şi it. *falso*, s.m.

[673] În DA, s.v., H. Mihăescu, *op. cit.*, s.v., *grec* apare ca moştenit din lat. *Graecus*. Cf. şi n. pr. *Grecul, Greci*.

[674] În nici unul dintre dicţionare nu este trecut adj. germ. *massiv* (ortografiat cu minusculă).

[675] De această dată nu apare etimonul german cu majusculă (subst. *Negativ*).

33. ***normativ, -ă***, adj. Din fr. *normatif, -ive*, adj. / ***normativ,*** s.n. „ansamblu de date prin care se stabilesc valorile unei mărimi privind un proces de muncă, un regim tehnologic etc." Din rus. *норматив*.
34. ***obiectiv, -ă***, adj. Din fr. *objectif*$_1$, *-ive*, adj., mlat. *obiectivus, -a* / ***obiectiv***, s.n. „lentilă, sistem de lentile; țintă; loc de interes". Din fr. *objectif*$_2$, s.m. (extras din *verre objectif, point objectif* etc.)
35. ***odorat, -ă***, adj. (Înv., rar) „odorant". Din lat. *odoratus, -a* (DLR). / ***odorat***, s.n. (Înv.) „miros". Din fr. *odorat*, lat. *odoratus, -us* (DLR).
36. ***onorar, -ă***, adj. „de onoare". Din fr. *honoraire*$_1$, adj., lat. *honorarius, -ia*. / ***onorariu,*** s.n. Din fr. *honoraire(s)*, s.m. „retribuție onorabilă" (< lat. *honorarium donum*), lat. *honorarium,* neutru subst. din adj.
37. ***ospital, -ă***, adj.[676] (Lat. înv.) „ospitalier". Din lat. *hospitalis, -e*, adj., it. *ospitale*, adj. (DLR) / ***spital,*** s.n. Din germ. *Spital* (< mlat. *hospitale*, neutru subst. din adj.) / ***hotel***, s.n. Din fr. *hôtel* (< mlat. *hospitale cubiculum*).
38. ***perfect, -ă***, adj., s.n. Din lat. *perfectus, -a*, germ. *perfekt*. / ***perfectum***, s.n. (Lingv.) „ansamblu de forme verbale latine care indică o acțiune terminată". Din fr. *perfectum*, cf. lat. *perfectum*, s.n. (NDN)
39. ***plat, -ă***, adj. Din fr. *plat, -e* (< lat. **plattus, -a*), germ. *platt*[677]. / ***plat***, s.n. (Reg.) „mașină de fier din bucătărie". Din germ. *Platte* (cf. mlat. *platta*, subst. din **plattus, -a*)
40. ***republican, -ă***, adj., subst. Din it. *repubblicano, -a*, lat. *republicanus, -a,* germ. *Republikaner*, fr. *républicain, -e*. / ***republican***, s.n. „pasăre africană de mărimea unei mierle". Din fr. *républicain*, s.m. (< adj.)[678]
41. ***riguros, -oasă***, adj. Din fr. *rigoureux, -euse*, lat. *rigorosus, -a*, it. *rigoroso, -a*. / ***rigoros***, s.n. (Înv.) „doctorat". Din lat *rigorosum*, germ. *Rigorosum* (DLR).
42. ***sacru, -ă***, adj., s.n. Din lat. *sacer, -a*, it. *sacro, -a*[679]. / ***sacrum***, s.n. „os triunghiular (format din cinci vertebre sudate) așezat în partea inferioară a coloanei vertebrale și care, împreună cu oasele pelviene, formează bazinul". Din fr. *sacrum*, s.m. (< lat. *os sacrum*)[680], lat. (*os*) *sacrum*.
43. ***simpatic, -ă***, adj. Din fr. *sympathique*$_1$, adj.[681] / ***simpatic***, s.n. „parte a sistemului nervos care reglează funcțiile vegetative". Din fr. *sympathique*$_2$, s.m. (< *système nerveux sympathique*$_1$)

---

[676] În DLR, s.v., apare și *ospital*, s.n. (Ieșit din uz) „spital". Din lat. *hospitalis*, it. *ospedale* (< lat. *hospitalis domus*), rus. *госпиталь*.

[677] Pentru calitatea explicită de dublete, vezi CDER, s.v.

[678] Unul dintre sensurile vechi ale fr. *république* este acela de „colectivitate animală" (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.). S.n. nu apare în DEX$_2$.

[679] În DLR apare, curios, numai forma de neutru: Din lat. *sacrum*.

[680] Relația semantică dintre religie și anatomie este explicată diferit (sau, poate, complementar) în dicționarele istorice și etimologice: lat. tard. *os sacrum* calchiază gr. *'ιερόν 'οστέον* (propriu) „os gros", adjectivul grecesc *'ιερόν* fiind bisemantic („gros" și „sacru, divin"), vezi DELI, s.v.; așa-numitul *os sacrum* avea rolul de susținere a măruntaielor animalelor oferite zeilor în timpul sacrificiilor, vezi Alain Rey, DHLF, s.v.

[681] Adj. *sympathique* a fost refăcut din *sympathic,* vechi termen de medicină relativ la afinitatea care există între unele corpuri (cf. *affection, encre, maladie, poudre, remède sympathique*; *nerfs sympathiques* etc.). De la sensul psihologic al adj. („care atrage *simpatia* altora") derivă sensul familiar de „plăcut, agreabil, deschis".

44. ***solitar, -ă***, adj. Din fr. *solitaire*$_1$, adj., lat. *solitarius, -ia.* / ***solitar***, s.n. „piatră prețioasă". Din fr. *solitaire*$_2$, s.m. „diamant montat singur" (< *solitaire*$_1$, adj.), lat. *solitarius*.
45. ***stupefiant, -ă***, adj. Din fr. *stupéfiant*$_1$, *-e*, adj. / ***stupefiant***, s.n. Din fr. *stupéfiant*$_2$, s.m. (extras din *toxique stupéfiant*)
46. ***substantiv***, adj. m. (*colorant ~*). Din fr. *substantif*$_2$, *-ive*, adj. (*colorant substantif*)[682], lat. *substantivus, -a.* / ***substantiv***, s.n. Din fr. *substantif*, s.m. (< adj. *substantif*$_1$ < lat. *verbum substantivum*), lat. *substantivum*.
47. ***teoretic, -ă***, adj. Din lat. *theoreticus, -a*, germ. *theoretisch*, fr. *théorétique.* / ***teoreticon***, s.n. (Înv., rar) „carte de psaltichie cuprinzând primele noțiuni de muzică". Din ngr. *θεώρητικόν* (DLR)[683]
48. ***triplu, -ă***, adj. Din fr. *triple*, adj., lat. *triplus, -a.* / ***triplum***, s.n. (Muz.) „voce superioară a unei piese polifonice la trei voci în sec. XII-XIII". Din lat. *triplum*.
49. ***universal, -ă,*** adj. Din fr. *universel, -elle,* lat. *universalis, -e.* / ***universal,*** s.n. „decret". Din pol. *uniwersał*; rus. *универсал* (rus., pol. < lat. *universale*)[684]
50. ***vacuu, -uă***, adj. (Latinism înv.) Din lat. *vacuus, -a* (DLR) / ***vacuum***, s.n. (Fiz.; chim.) Din fr. *vacuum*, lat. *vacuum*, germ. *Vakuum* (*apparat*).
51. ***virginal, -ă***, adj. Din fr. *virginal*$_1$, *-e, -aux*, adj., lat. *virginalis, -e.* / ***virginal***, s.n. „vechi instrument muzical cu taste...". Din fr. *virginal(e)*[685], s.m. și f., it. *virginale*, engl. *virginal* (NDN).

III.12.4. În ceea ce privește dubletele alcătuite din *adjectiv* și *adverb*, primul component are, de regulă, etimologie multiplă, latino-romanică, în timp ce al doilea provine din limba italiană (evoluat prin conversiune dintr-un adjectiv de origine latină). Unele dintre adjectivele care urmează se pot transforma, pe cale internă, în substantive sau adverbe; de asemenea, componentele adverbiale pot fi împrumutate și ca substantive neutre. Fiind de origine recentă și circulând într-un singur domeniu (tehnica de execuție muzicală), adverbul își menține grafia etimologică:

1. ***afabil, -ă***, adj. Din lat. *affabilis*, fr. *affable.* / ***affabile***, adv. (Muz.) „afabil, grațios". Din it. *affabile,* adv. (cf. lat *affabilis*) (NDN).
2. ***alegru, -ă***, adj. (Franțuzism, despre o melodie) „vioi, sprinten". Din fr. *allegre* (< lat. *alacer*). / ***allegro***, adv., s.n. „în tempo vioi, repede; parte dintr-o compoziție muzicală executată în acest tempo". Din it. *allegro,* adv. (cf. lat *alacer*)[686]

---

[682] „Care poate fi fixat direct pe fibrele textile, fără o intervenție suplimentară".
[683] Vezi și CDER, s.v.
[684] Vezi DILR, s.v. Dubletul poate fi inclus la categoria mixtă prin valoarea de s.n. („mandrină de strung") a adjectivului și prin s.f. pl. tant. *universalii* „denumire dată de scolastici noțiunilor generale". Din lat. scolastică *universalia*, pl. n. substantivizat al adj. *universalis*.
[685] Cf. engl. *virginal* (< *lat. virginalis*): „ instrumentul era destinat tinerelor fete sau pentru că avea un sunet foarte pur". La cele două componente se mai poate adăuga, ca sinonim etimologic, alcătuind o categorie mixtă, și *virghină*, s.f. „un fel de spinetă". Din magh. *virginá(l)* (< germ. *Virginal* < lat. *virginalis*), vezi DILR, s.v.
[686] În DA, s.v., scris *alegro*, adv., s.m. (sic!) sing. tant.

3. ***amabil, -ă***, adj. Din fr. *aimable*, lat. *amabilis, -e.* / ***amabile***, adv. (Indică modul de executare a unei bucăți muzicale) „în mod grațios, plăcut". Din it. *amabile,* adv. (cf. lat. *amabilis*).
4. ***baroc, -ă***, adj., s.n. Din fr. *baroque* (DEX_2, DA); din fr. *baroque*, it. *barocco, -a* (NDN) / ***barocco***, adv. (Muz.) „în stil baroc". Din it. *barocco*, adv. (NDN).
5. ***cantabil, -ă***, adj. Din it. *cantabile*, lat. *cantabilis, -e.* / ***cantabile***, adv. (Muz.) „cantabil". Din it. *cantabile,* adv. (NDN).
6. ***continuu, -ă***, adj. Din fr. *continu, -ue,* lat. *continuus, -ua.* / ***continuo***, adv., s.n. (Muz.) „continuu, neîntrerupt". Din it. (*basso*) *continuo* (cf. lat. *continuus, -ua*)(NDN).
7. ***delicat, -ă***, adj. Din fr. *délicat, -te,* lat. *delicatus, -a.* / ***delicato***, adv. (Muz.) „delicat, simțit, fin". Din it. *delicato,* adv. (cf. lat. *delicatus*) (NDN).
8. ***expresiv, -ă***, adj. Din fr. *expressif, -ive.* / ***espressivo***, adv. (Muz.) „expresiv, plin de sentiment". Din it. *espressivo* (< fr. *expressif*) (NDN).
9. ***extatic, -ă***, adj. Din fr. *extatique* (< gr. *'εκστατικός, -κή*). / ***estatico***, adv. (Muz.) „extatic, entuziast". Din it. *estatico,* adv. (cf. gr. *'εκστατικός*) (NDN).
10. ***facil, -ă***, adj. Din fr. *facile*, lat. *facilis, -e.* / ***facile***, adv. (Muz.) "ușor, accesibil". Din it. *facile,* adv. (cf. lat. *facilis*).
11. ***funest, -ă***, adj. Din fr. *funeste*, lat. *funestus, -a,* it. *funesto, -a.* / ***funesto***, adv. (Muz.) „sumbru, trist". Din it. *funesto*, adv. (cf. lat. *funestus, -a*) (NDN).
12. ***furios, -ă***, adj. Din fr. *furieux, -euse,* lat. *furiosus, -a.* / ***furioso***, adv. (Muz.) „cu furie, cu mânie, impetuos". Din it. *furioso,* adv. (cf. lat. *furiosus, -a*).
13. ***grațios, -oasă,*** adj. Din lat. *gratiosus, -a,* it. *grazioso, -a.* Cf. fr. *gracieux, -euse*[687] / ***grazioso***, adv. (Muz.) „cu grație, elegant". Din it. *grazioso*, adv. (cf. lat. *gratiosus, -a*).
14. ***grav, -ă,*** adj. Din fr. *grave*, lat. *gravis, -e.* / ***grave***, adv., s.n. (Muz.) „grav, solemn, lent; piesă scrisă în acest tempo". Din it. *grave,* adv. (cf. lat. *gravis*).
15. ***impetuos, -oasă***, adj. Din fr. *impétueux, -euse,* lat. *impetuosus, -a.* / ***impetuoso***, adv. (Muz.) „impetuos, furtunos, cu înflăcărare". Din it. *impetuoso,* adv. (cf. lat. *impetuosus*).
16. ***ingenuu, -uă***, adj. Din fr. *ingénu, -ue,* lat. *ingenuus, -ua.* / ***ingenuo***, adv. (Muz.) „simplu, naiv, nevinovat". Din it. *ingenuo,* adv. (cf. lat. *ingenuus, -ua*).
17. ***inocent, -ă***, adj. Din fr. *innocent, -e,* lat. *innocens, -ntis.* / ***innocente***, adv. (Muz.) „nevinovat, simplu". Din it. *innocente,* adv. (cf. lat. *innocentem*) (NDN).
18. ***ironic, -ă***, adj. Din fr. *ironique*, lat. *ironicus, -a.* / ***ironico***, adv. (Muz.) „ironic, batjocoritor". Din it. *ironico,* adv. (cf. lat. *ironicus, -a*) (NDN).
19. ***macabru, -ă,*** adj. Din fr. *macabre.* / ***macabro***, adv. (Muz.) „macabru". Din it. *macabro* (< fr. *macabre*) (NDN).
20. ***magnific, -ă***, adj. Din fr. *magnifique*, lat. *magnificus, -a.* / ***magnifico***, adv. (Muz.) „măreț, strălucitor, falnic". Din it. *magnifico,* adv. (cf. lat. *magnificus, -a*) (NDN).
21. ***maiestuos, -ă***, adj.[688] Din it. *maestoso*, -a, fr. *majestueux, -euse* (< it.). / ***maestoso***, adv. (Muz.) „cu măreție, maiestuos, solemn". Din it. *maestoso*, adv.

---

[687] În DA, s.v. *grație*, adjectivul în discuție este considerat derivat.

[688] În DLR, s.v., adjectivul apare sub forma *maiestos, -oasă*, adj. În DEX_2 și în NDN, s.v., etimonul francez este *majesteux*, probabil greșeală de tipar.

22. ***patetic, -ă***, adj. Din fr. *pathétique*, germ. *pathetisch*, lat. *patheticus, -a.* / ***patetico***, adv. (Muz.) „pasionat, înfocat, patetic". Din it. *patetico,* adv. (cf. lat. *patheticus, -a*).
23. ***pietos, -oasă***, adj. Din it. *pietoso, -a.* / ***pietoso***, adv. (Muz.) „trist, amar; pios". Din it. *pietoso*, adv. (NDN).
24. ***pompos, -oasă***, adj. Din fr. *pompeux, -euse,* lat. *pomposus, -a.* / ***pomposo***, adv. (Muz.) „pompos, măreț". Din it. *pomposo,* adv. (cf. lat. *pomposus, -a*) (NDN).
25. ***posibil, -ă***, adj., s.n. Din fr. *possible*, lat. *possibilis, -e.* / ***possibile***, adv. (Muz.) „cât se poate de...; maxim". Din it. *possibile,* adv. (cf. lat. *possibilem*) (NDN).
26. ***profund, -ă***, adj. Din lat. *profundus, -a,* fr. *profond, -e.* / ***profondo***, adv. (Muz.) „profund, grav". Din it. *profondo,* adv. (cf. lat. *profundus, -a*) (NDN).
27. ***religios, -oasă***, adj. Din fr. *religieux, -euse,* lat. *religiosus, -a,* it. *religioso, -a,* germ. *religiös.* / ***religioso***, adv. (Muz.) „cu evlavie". Din it. *religioso,* adv. (cf. lat. *religiosus, -a*)
28. ***sensibil, -ă***, adj. Din lat. *sensibilis, -e,* fr. *sensible*, it. *sensibile.* / ***sensibile***, adv. (Muz.) „cu simțire, cu înduioșare". Din it. *sensibile*, adv. (cf. lat. *sensibilem*).
29. ***stacată***, adj. fem. (Înv., rar; despre notele muzicale) „care este executat staccato". Din it. *staccata* (DLR) / ***staccato***, adv., s.n. (Muz.) „sacadat, separând net fiecare notă; parte dintr-o compoziție muzicală executată în acest mod". Din it. *staccato,* adv.
30. ***subit, -ă***, adj. Din fr. *subit, -te* (< lat. *subitus, -a*). / ***subito***, adv. (Muz.) „subit, pe neașteptate". Din it. *subito,* adv. (cf. lat. *subitus, -a*) (NDN).
31. ***tumultuos, -oasă***, adj. Din fr. *tumultueux, -euse,* lat. *tumultuosus, -a.* / ***tumultuoso***, adv. (Muz.) „tumultuos, furtunos, zgomotos". Din it. *tumultuoso,* adv. (cf. lat. *tumultuosus, -a*) (NDN).

III.12.5. O altă categorie este alcătuită exclusiv din **substantive care provin, la origine, din adjective (greco-) latinești.** Acestea și-au schimbat, pe cale internă, categoria lexico-gramaticală în contexte de tipul substantiv regent / adjectiv subordonat, devenind substantive prin elidarea determinatului și preluând sensul întregii sintagme.

1. ***bestiar***$_1$, s.m. „cel care lupta cu fiarele..., gladiator". Din lat. *bestiarius*, fr. *bestiaire*$_1$, s.m. (< lat. *bestiarius*, id.) / ***bestiar***$_2$, s.n. „loc în care sunt închise fiarele sălbatice; gen de scriere, caracteristic evului mediu, cuprinzând culegeri de fabule sau de povestiri alegorice despre animale". Din fr. *bestiaire*$_2$, s.m. (< lat. *bestiarium*), lat. *bestiarium.*
2. ***conduct***$_1$, s.n. „formație anatomică având aspect de canal sau de tub". Din germ. *Kondukt* (< lat. *conductum*) / ***conduct***$_2$, s.n. (În Transilv. și Bucov.) „grup, convoi, alai, conductă". Din lat. *conductus, -a*, sau *conductum, -i* (DA, s.v. *conduce*). / ***conductă***, s.f. Din lat. *conductus*[689]. / ***conductus***, s.n. „piesă

[689] Vezi DEX$_2$, s.v. În DA, s.v. este trecută următoarea etimologie: După fr. *conduite*. La *conduită* apare: vezi dubletul *conductă*, chiar dacă fr. *conduite* este part. pasiv substantivizat al vb. *conduire* (< lat. *conducere*). Este una din situațiile care atestă caracterul ambiguu al concepției asupra dubletelor în DA.

vocală din evul mediu scrisă inițial pentru o singură voce, având la bază un text latin, cu versuri rituale". Din lat. *conductus* (NDN).

3. ***emisar***$_1$, s.m. „trimis al unei organizații politice sau al unui stat (...); p. gener. persoană trimisă undeva cu o misiune oarecare". Din fr. *émissaire*$_1$ (< lat. *emissarius*); cf. lat. *emissarius*. / ***emisar***$_2$, s.n. „colector pentru evacuarea apelor în exces de pe terenurile desecate sau irigate ori a apelor reziduale; limbă de gheață scursă dintr-o calotă glaciară sau dintr-un ghețar". Din fr. *émissaire*$_2$ (< lat. *emissarium*).
4. ***gramatic***$_1$, s.m. „gramatician". Din ngr. *γραμματικός*, lat. *grammaticus*, s.m. / ***grămătic*** (var. ***gramatic***$_2$), s.m. „secretar sau scriitor într-o cancelarie (domnească sau boierească); (Iron.) lingvist, gramatician; cântăreț la biserică, psalt, dascăl". Din ngr. *γραμματικός*. / ***gramatică***, s.f. Din it. *grammatica*, lat. *grammatica* (*ars*), ngr. *γραμματική* (*τέχνη*) „meșteșugul scrierii".
5. ***lactar***, s.m. „ciupercă bazidiomicetă, comestibilă, din familia agaricacee (...) care secretă un latex alb sau colorat; (pop.) râșcov"(NDN). Din fr. *lactaire*, lat. *lactarius*. / ***lactariu***, s.n. (Med.) „centru de colectare și distribuire a laptelui de mamă". Din fr. *lactarium*, lat. *lactarium*.
6. ***poantă***, s.f. „punctul culminant al unei glume; extremitatea anterioară a piciorului unei balerine, vârf; poziție în baletul clasic...; (la pl.) papuci speciali pe care îi poartă balerinele...". Din fr. *pointe* (< lat. tard. *puncta*, fem. substantivizat din adj. participial *punctus, -a, -um*) / ***pont***, s.n. „aluzie răutăcioasă, ironie, împunsătură; (La jocul de cărți) numele uneia dintre cărțile de joc; pr. ext. prilej favorabil (la joc); (Înv.) punct (în spațiu sau în timp); limită; articol, paragraf dintr-o lege, dintr-un statut, dintr-o convenție; pr. ext. legea, statutul respectiv; condiție de învoială agricolă impusă țăranilor în trecut; problemă sau parte a unei probleme în discuție; idee, principiu care stă la baza unei discuții; punct". Din magh. *pont* (< germ. *Punkt* < lat. *punctum*). / ***punct***, s.n. Din lat. *punctum* (cu unele sensuri după fr. *point* < lat. *punctum*)[690]
7. ***pretext***, s.n. Din fr. *prétexte*, lat. *praetextum*. / ***pretextă***, adj., s.f. „togă albă cu garnitură de purpură purtată în vechea Romă de tinerii patricieni, de magistrați și de preoți". Din lat. (*toga*) *praetexta* (NDN).
8. ***propozit***$_1$, s.m. „ofițer superior; guvernator, prepozit; ofițer superior al justiției; armaș". Din lat. *propositus*. / ***propozit***$_2$, s.n. „ipoteză, plan, intenție, propunere; subiect de discuție, plan al unui discurs". Din lat. *propositum*[691]
9. ***reverend***, s.m. Din fr. *révérend*, s.m., lat. *reverendus,* s.m. „venerabil" / ***reverendă***, s.f. „haină preoțească lungă și neagră; anteriu". Din lat. *reverenda,* s.f. Cf. pol. *rewerenda*.
10. ***rol***$_1$, s.n. Din fr. *rôle* (< lat. *rotulus*), germ. *Rolle*. / ***rol***$_2$, s.n. „construcție în formă de jgheab...; (Reg.) parte a joagărului...; (Prin Banat) tăvălug". Din germ. *Rolle* (DLR) / ***rolă***, s.f. „rotiță sau cilindru care se învârteşte...". Din germ. *Rolle* (< lat. *rotula*, *rotulus*) / ***rotulă***, s.f. Din fr. *rotule*, lat. *rotula*. /

---

[690] Vezi DEX$_2$ și NDN, s.v. În DLR, unele dintre sensurile de sub *pont* sunt trecute la *punct*, s.n. Din lat. *punctum*. Pentru variante (*pont, punt, ponct, punctum*) cf. magh. *pont*, fr. *point*, it. *punto*.

[691] Pentru ambele omonime etimologice, vezi DILR, s.v.

rotulus, s.n. „pergament în formă de fâşie lungă care poate fi înfăşurat pe un sul". Din germ. *Rotulus*, lat. *rotulus* (NDN).

11. ***sagitar***, s.m. (Rar) „arcaş (din armata romană)". Din lat. *sagittarius*, s.m. / ***sagitaria***, s.f. „plantă erbacee din apele dulci, calme, cu frunze aeriene în formă de vârf de săgeată; varietate de stânjenel". Din fr. *sagittaire*$_2$ (< fr. *sagittaire*$_1$ < lat. *sagittarius, -a*) (NDN).
12. ***serpentar***, s.m. „pasăre răpitoare de zi din Africa, care se hrăneşte cu şerpi". Din fr. *serpentaire*, lat. *serpentarius* (NDN). / ***serpentariu***, s.n. „loc special amenajat (într-o grădină zoologică), în care trăiesc şerpi în condiţii asemănătoare cu cele din natură". Din lat. *serpentarium*, engl. *serpentarium*, fr. *serpentaire*.
13. ***stadion***, s.n. Din ngr. *στάδιον*, germ. *Stadion* (< gr. *στάδιον*). / ***stadiu***, s.n. Din lat. *stadium*, fr. *stade*, germ. *Stadium*. / ***stadie***, s.f. „miră sau riglă gradată în centimetri, care serveşte în topografie la măsurarea indirectă a distanţelor terestre sau a cotelor relative ale punctelor de pe teren". Din ngr. *στάδια*; cf. fr. *stadia* (< gr. *στάδια*, fem. substantivizat din adj. *στάδιος, -ια, -ιον*)[692]
14. ***subiect***, s.m., s.n. Din lat. *subiectus*, *subiectum* (cu sensuri după fr. *sujet*$_1$, *-ette*, adj., subst. < lat. *subiectus*) / ***sujet***, s.n. „temă (literară), subiect; prilej, motiv; opus lui *obiectum*". Din fr. *sujet*$_2$ (< lat. *subiectum*).
15. ***sumă***, s.f. Din lat. *summa*, ngr. *σουμμα*, germ. *Summe*, it. *somma*, fr. *somme*; cf. rus. *сум.* / ***summum***, s.n. Din lat. *summum* (DEX$_2$, DLR); din fr., lat. *summum* (NDN)[693].

III.12.6. O altă modalitate de individualizare a dubletelor etimologice este **împrumutul lexical din forme flexionare diferite de număr şi de caz ale etimonului unic (primar sau intermediar).** Etimoanele sunt preponderent adjectivale şi substantivale; dubletele pot pătrunde în română dintr-o singură sursă sau din mai multe. Împrumutul dintr-o singură limbă are loc în două feluri: a) din forme diferite de număr sau de caz ale unui singur etimon, lexicalizate la nivelul limbii respective; b) din cuvinte diferite ale aceleiaşi limbi, specializate din forme flexionare de număr sau caz ale unui etimon îndepărtat. De asemenea, diversele forme dintr-o singură limbă (romanică) se pot explica prin modalităţile diferite de pătrundere: o dată prin moştenire şi altă dată prin împrumut. Apar şi situaţii când dintr-un etimon latinesc cu formă de plural se împrumută în română un cuvânt la singular, care păstrează, însă, sensul de plural al sursei. În alte cazuri, etimonul direct este la plural (preluat ca atare în română), iar cel indirect la singular.

1. ***act***, s.n. Din lat. *actum*, fr. *acte*. / ***acta***, s.n. pl. „colecţie de documente, registre, condici privitoare la o anumită instituţie, persoană sau problemă". Din lat. *acta* (pl. n. al lui *actum*). / ***actă***, s.f. (Jur., în Mold.) „dosar". Din lat. *acta*, pl. lui *actum* (DA).

---

[692] În DLR, s.v., forma *στάδια* este considerată pl. lui *στάδιον*.

[693] La categoria ***substantiv*** şi ***adverb***, ambele provenite din adjective, sunt de menţionat două exemple: ***copertă***, s.f. Din it. *coperta* (fem. substantivizat din adj. *coperto, -a*) şi ***coperto***, adv. (Muz.) „în surdină, închis, acoperit". Din it. *coperto* (< lat. *coopertum*) (NDN); ***lacrimosa***, s.n. (Muz.) „parte componentă a recviemurilor catolice". Din lat. *lacrimosa* „înlăcrimată" (NDN) şi ***lacrimoso***, adv. (Muz.) „grav, plin de durere". Din it. *lacrimoso* (< lat. *lacrimosus*) (NDN).

2. ***atlante***, s.m. „figură de om care slujește într-o lucrare de arhitectură să sprijine o parte a unei clădiri; Atlas". Din fr. *atlante* (< it. *atlante* < pl. gr. *'Ἄτλαντες*, sg. *'Ἄτλας, -ντος*)[694] / ***atlas***, s.n. (Geogr., lingv.) „ansamblu de hărți; (Anat.) prima vertebră a gâtului". Din fr. *atlas*; cf. gr. *'Ἄτλας, -ντος*. Cf. n. mitol. și oronimul *Atlas*.
3. ***azimut***, s.n. Din fr. *azimut* (< span. *acimut* < ar. *al-simut*, pl. lui *al-samt* „drum, direcție") / ***zenit***, s.n. Din fr. *zénith* (< ar. *samt*, pron. vulg. *semt* și citit *senit*), germ. *Zenit*.
4. ***cicero***, s.m. invar. (Tipogr.) „corp de literă de 12 puncte tipografice; albitură având baza un pătrat cu dimensiunile unui cicero$_1$". Din fr. *cicéro* (< lat. *Cicero, -onis*, n. pr.). / ***cicerone***, s.m. „călăuză, ghid". Din it. *cicerone* (< lat. *Ciceronem*, acuz.), fr. *cicérone*[695]. Cf. și ***Cicero***, n. pr.
5. ***climă***, s.f. Din lat. *clima, -atis* (< gr. *κλίμα, -ατος*), germ. *Klima*. / ***climat***, s.n. „climă; (Fig.) mediu social, politic, moral etc.; ambianță". Din fr. *climat*, lat. *clima, -atis*, cf. gr. *κλίμα* .
6. ***colonial, -ă***, adj. Din fr. *colonial, -e*, adj. / ***coloniale***, s.f. pl. „articole alimentare de băcănie (...) provenite din țări exotice (în trecut, adesea, din țări coloniale) ... ". Din fr. (*denrées*) *coloniales*, germ. *Kolonial* (*waren*).
7. ***comun, -ă***, adj. Din fr. *commun, -e*, adj., lat. *communis, -e*. / ***comună***, s.f. Din fr. *commune*, s.f. (< lat. pop. *communia* „comunitate de oameni", s.n. pl. din adj. *communis*, considerat fem. sg.).
8. ***curios, -oasă***, adj. Din fr. *curieux, -euse*, lat. *curiosus, -a*, it. *curioso, -a*. / ***curiosa***, s.n. pl. „termen care indică texte curioase, rare". Din lat. *curiosa*, s.n. pl. din adj. *curiosus, -a* (NDN).
9. ***deviză***, s.f. „formulă care exprimă concis o idee călăuzitoare în comportarea sau în activitatea cuiva". Din fr. *devise*. / ***devize***, s.n. pl. „documente de credit și de plată emise în valută și pe baza cărora beneficiarul obține o anumită cantitate de valută dintr-o altă țară; mijloc de plată în valută". Din fr. *devises*.
10. ***duh***, s.n. Din slavon. *duchъ*[696] / ***duși***, s.m. pl. „toane (bune sau rele)". Din vsl. *duša*[697]
11. ***fashion***, s.n. „modă" (din engl. *fashion* < vfr. *faceon* < lat. *factionem*, ac. lui *factio, -onis*)[698] / ***fație***, s.m. invar. „membru al unei trupe de soldați". Din lat. *factio*[699] / ***fațiune*** (var. înv. *fație*), s.f. Din fr. *faction*, lat. *factio, -onis*. / ***fason, -oane***, s.n. (Înv.),,croială; modul cum este făcut un lucru; modul (vestimentar) cum arată o persoană; (Fam.; m. pl.) mofturi". Din fr. *façon* (< lat. *factionem*, acuz. lui *factio* „acțiune și manieră de a face").

---

[694] Vezi CADE, s.v.

[695] La acestea se adaugă *cicero*, s.m. invar. „gen de tunsoare bărbătească (scurtă). Din n.pr. *Cicero*. Pentru calitatea explicită de dublete, vezi DA, s.v.

[696] Vezi și Mihăilă, *Studii de lexicologie*, p. 127.

[697] Vezi CADE, s.v. Al. Graur, în *Alte etimologii românești, ed. cit.*, pp. 47–48, explică forma *duși* ca un plural de la *duh*, anterior celui neutru în *-uri*. Pentru calitatea de dublete, vezi CDER, s.v.

[698] Vezi Adriana Stoichițoiu Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*. Editura All Educational, București, 2001, p. 96.

[699] Vezi DILR, s.v.

12. ***fungus,*** s.n. „clasă de organisme vegetale inferioare, fără clorofilă, din care fac parte paraziții micotici; fungi; denumire dată tumorilor cu aspect de ciuperci". Din lat. *fungus*, fr. *fongus*. / ***fungi***, s.m. pl. „ciuperci". Din germ. *Fungi* (cf. lat. *fungus*, pl. *fungi*).
13. ***gest***, s.n. Din fr. *geste*, s.m., lat. *gestus*. / ***gesta***, s.f. pl. „totalitatea actelor fiziologice ale corpului sau ale unei părți a lui". Din lat. *gesta*, pl. n. al lui *gestum* (NDN) / ***gestă***, s.f. (Livr.) „faptă memorabilă, în general războinică; act vitejesc; poem epic sau eroic din evul mediu". Din fr. *geste*, s.f. (< lat. *gesta*, pl. n. al lui *gestum*), lat. *gesta* (NDN).
14. ***gratis***, adv. Din fr. *gratis* (< lat. *gratis* < *gratiis*, abl. pl. al lui *gratia*), lat. *gratis* / ***grație***, s.f. Din lat. *gratia*.
15. ***imagine***, s.f. Din lat. *imago, -inis,* acuz. *imaginem* (cu sensuri după fr. *image*), it. *immagine*. / ***imago***, s.f. „nume generic pentru stadiul adult al insectelor; reprezentare inconștientă, încărcată de valori afective, ce se referă la un personaj cu care subiectul a întreținut relații". Din fr. *imago* (< lat. sav. *imago*)
16. ***isteric, -ă***, adj., subst. Din fr. *hystérique* (< mlat. *hystericus, -a*), it. *isterico, -a* (< lat. *hystericus* < gr. *'υστερικός, -κή* „propriu uterului"); cf. lat. *hystericus, -a*. / ***istericale***, s.f. pl.[700] „crize de isterie". Din ngr. *'υστερικά /πάθη/*, pl. lui *'υστερικός*.
17. ***lumbus***, s.n. „lombe". Din lat. *lumbus* (NDN). / ***lombe***, s.n. pl. „regiunea lombară situată între cea de-a douăsprezecea coastă și osul iliac; șale; lumbus". Din fr. *lombes*, s.f. pl. (< lat. *lumbus*, pl. *lumbi*) (NDN).
18. ***marginal, -ă***, adj. Din fr. *marginal, -ale, -aux*, adj. / ***marginalia***, s.f. „comentariu cu note și însemnări privitoare la o operă și apărut într-o publicație periodică". Din lat. *marginalia*, it. *marginalia* (pl. n. substantivizat din adj.).
19. ***memoriu***, s.n. Din lat. *memorium*, fr. *mémoire*. / ***memoria***, s.n. pl. „jalbă, suplică". Din lat. *memoria*, pl. n. al lui *memorium*[701]
20. ***mercurial, -ă***, adj. Din fr. *mercuriel, -elle*, lat. *mercurialis, -e*. / ***mercurialia***, s. n. pl. „substanțe (medicamente) preparate pe bază de mercur". Din lat. *mercurialia* (pl. n. al lui *mercurialis, -e*)[702]
21. ***miscelaneu, -ee***, adj. Din lat. *miscellaneus, -ea*. / ***miscellanea***, s.n. pl. Din lat. *miscellanea* (pl. neutru substantivizat din adj.), fr. *miscéllanées*, s.f.pl.[703]
22. ***nevricos, -oasă***, adj., subst. Din ngr. *νευρικός, -κή*. / ***nevricale***, s.f. pl. Din ngr. *νευρικά* (pl. neutru substantivizat din adj. *νευρικός*).
23. ***obligatoriu, -ie***, adj. Din lat. *obligatorius, -ia*, fr. *obligatoire*. / ***obligatorie***, s.f. „angajament". Din lat. *obligatoria* (n. pl. substantivizat din adj.)[704]

---

[700] La origine, *istericò*, pl. *istericà*, s.n. „(crize de) isterie" (din ngr. *'υστερικόν, -κὰ*, id., vezi CDER și DA, s.v.), cu pl. neutru adaptat la clasa femininelor.
[701] Vezi DILR, s.v.
[702] *Ibidem*, s.v.
[703] În DEX_2 și în DLR, s.v., apare un singur articol, cu etimologie discutabilă: *miscelaneu, -ee*, adj., s.n. și f. Din lat. *miscellanea*, fr. *miscellanées*, fără să se precizeze cel puțin caracterul de plurale tantum al s.n. În NDN, s.v., adjectivul provine din lat. *miscellaneus* (corect), iar s.n. pl. *miscelanee*, cu var. *miscelanea* (sic!) exclusiv din fr. *miscellanée*.
[704] Vezi DILR, s.v.

24. ***omnium***, s.n. „competiție ciclistă pe velodrom; cursă deschisă pentru toți caii". Din engl. *omnium*, fr. *omnium* (< lat. *omnium*, genitiv pl. al adj. *omnis*, -is). / ***omnibuz***, s.n. Din fr. *omnibus* (< lat. *omnibus*, dat./abl. pl. al adj. *omnis*, *-is*).
25. ***pfund***, s.m. „unitate de măsură a greutății...; veche unitate monetară germană". Din germ. *Pfund* (< lat. pop. *pondo*, clas. *pondus*) / ***pond***, s.n. (Înv.) „greutate, masă". Din lat. *pondus*; cf. it. *pondo* (DLR) / ***pondere***, s.f. Din lat. *pondus*, *-eris*. / ***pud***, s.n. „unitate (rusească) de măsură pentru greutăți, egală cu 16,38 kg.". Din rus. *nyð* (< vsax. *pund* < lat. *pondus*).
26. ***post***, s.n. (var. înv. *postă*) „loc, funcție, slujbă (...)". Din fr. *poste*$_1$ (< it. *posto* < lat. *positus /locus/*), germ. *Posten*, lat. *posta*. / ***postă***$_1$, s.f. (Antich.) „ornament sculptat constând dintr-un lanț de spirale". Din fr. *postes*, s.f. pl. (din fr. *poste*$_2$ < it. *posta* < lat. *posita*, pl. n. al lui *positum*) (NDN) / ***postă***$_2$, s.f. (Mold., prin Bucov. și prin Maram.) „persoană care supraveghează de pe marginea ulucului desfășurarea muncii de transportare a lemnului tăiat". Din germ. *Posten* „santinelă" (DLR). / ***poștă***, s.f. Din rus. *почта* (< pol. *poczta* < *poszta* < it. *posta*), germ. *Post*, magh. *posta*, fr. *poste*$_2$ (< it. *posta*)[705]
27. ***precar, -ă***, adj. Din fr. *précaire*, adj., it. *precario*, *-ia*, lat. *precarius*, *-ia*. / ***precaria***, s.f. (În antichitate și în evul mediu, în apusul Europei) „drept de posesiune asupra unui lot de pământ, primit în schimbul prestării unor obligații față de proprietarul funciar". Din lat. *precaria* (pl. n. sau f. sg. al adj. *precarius, -a, -um*).
28. ***primaș,*** s.m. „șef de orchestră țigănească". Din magh. (*cigány*) *prímás*, cf. lat. *primas, -atis*[706] / ***primat***$_1$, s.m. „cel mai înalt grad în vechea ierarhie a bisericii ortodoxe și catolice; (adj. în sintagma *mitropolit* ~) patriarh". Din fr. *primat*, s.m. (< lat. *primas* „care este de prim rang"), lat. *primatis*. / ***primat***$_2$, *-te*, s. n. (La pl.) „ordin de mamifere superioare...". Din fr. *primate* (din pl. *primats* < lat. sav. *primates*, pl. lui *primas*, *-atis*).
29. ***princeps***, adj. invar., s.m. invar. (*ediție* ~) „prima ediție a operei unui scriitor; împărat în Imperiul Roman". Din lat. *princeps*. / ***principe***, s.m. Din it. *principe* (< lat. *principem*), lat. *princeps, -ipis*. / ***prinț***, s.m. Din germ. *Prinz* (< lat. *princeps*), rus. *принц* (< germ. *Prinz*). Cf. fr. *prince* (< lat. *princeps*). Cf. n. pr. ***Prensu.***
30. ***profilactic, -ă,*** adj., s.f. Din fr. *prophylactique*, id. / ***profilactica***, s. pl. „leacuri profilactice". Din mlat. *prophylactica,* n. substantivizat din adj. *prophylacticus, -a, -um*[707]
31. ***rație,*** s.f. (var. înv. *rațiune*), ***rațiune***, s.f. (var. înv. *rație*)[708]. Din lat. *ratio, -onis*, fr. *ration*. / ***rezon***, s.n. (Înv.) „rațiune, judecată; raționament, argument; îndreptățire, justificare, temei, motiv; dreptate, justețe; (Mat., neobișnuit) rația unei progresii". Din fr. *raison* (< lat. *rationem,* acuz. lui *ratio, -onis*) (DEX$_2$).

---

[705] În DILR, s.v., la etimoanele deja menționate (germ., magh.) este adăugat și pol. *poszta* (< mlat. *posta*, it. *posta*).

[706] Vezi EWUER, s.v.

[707] Vezi DILR, s.v.

[708] Cele două forme, inițial variante etimologice, s-au specializat, formal și semantic, devenind cuvinte diferite. Vezi, mai jos, *stație* și *stațiune*. Ele vor fi discutate separat la capitolul: *Dublete lexicale în -ie și -iune.*

32. ***rect***, s.n. (Anat.) Din fr. *rectum*, lat. *rectum /intestinum/* „intestinul drept". / ***recte***, adv. „cu adevărat". Din lat. *recte*. / ***recto***, s.n. invar. (În opoz. cu *verso*). Din fr. *recto*, lat. *recto* (dat./abl. sg. al adj. *rectus, -a, -um*).
33. ***recuzită***, s.f. Din germ. *Requisit* (< lat. *requisitum*) / ***rechizite***, s.f. pl. Din germ. *Requisit* (DEX_2, DLR); din germ. *Requisiten* (< lat. *requisita*, pl. n. al lui *requisitum*) (NDN).
34. ***reumatic, -ă,*** adj., subst. Din lat. *rheumaticus, -a*, it. *reumatico, -a*, germ. *rheumatisch*, gr. *ρευματικός, -κή*[709] / ***reumaticale***, s.f. pl. (Înv.) „reumatism". Din ngr. *ρευματικά* (DLR).
35. ***salpinge***, subst. „formațiune anatomică de formă tubulară...; salpinx". Din it. *salpinge* (< lat. *salpingem*, acuz. lui *salpinx*) (DLR). / ***salpinx***, subst. „salpinge; (Spec.) conduct pereche care face legătura între ovar și uter; (spec.) trompa lui Eustache". Din lat. *salpinx*, fr. *salpinx*.
36. ***senil, -ă***, adj., subst. Din fr. *sénile*, adj., lat. *senilis, -e*. / ***senilia***, s.f. pl. (Livr.) „lucrări, scrieri de om bătrân". Din lat. *senilia* (pl. n. substantivizat din adj. *senilis*) (NDN).
37. ***seringă***, s.f. Din fr. *seringue* (< mlat. *syringa* „fistulă" și „seringă" < gr. *σῦριγγα*, acuzat. lui *σῦριγξ, -ιγγος* „flaut de cioban"). Cf. lat. *syringa*, it. *siringa*. / ***sirinx***, s.n. „organ al păsărilor cu rol în producerea sunetelor". Din fr. *syrinx* (< gr. *σῦριγξ*).
38. ***stație*** (var. înv. *stațiune*) s.f., ***stațiune***, s.f. (var. înv. *stație*). Din fr. *station*, lat. *statio, -onis*. / ***stagiune,*** s.f. Din it. *stagione* (< lat. *stationem* „poziție permanentă, loc de oprire", acuz. lui *statio, -onis*)[710]
39. ***universal, -ă,*** adj., s.n. Din fr. *universel, -elle*, lat. *universalis, -e*. / ***universalii***, s.f. pl. „nume dat noțiunilor generale în filozofia scolastică". Din lat. *universalia* (pl. n. substantivizat din adj.).
40. ***variu, -ie***, adj. Din lat. *varius, -a*. / ***varia***, s.n. pl. „culegere bibliografică de scrieri (mărunte) diferite; rubrică într-o publicație periodică...". Din lat. *varia*, fr. *varia*.
41. ***varietate***, s.f. Din fr. *variété*, lat. *varietas, -atis*. / ***varieteu***, s.n. Din fr. (*théatre de*) *variétés*.
42. ***văl,*** s.n. Din lat. *velum*, cf. fr. *voile* (DEX_2, NDN)[711] / ***voal***, s.n. Din fr. *voile* (< lat. *velum*) / ***velă***, s.f. Din it. *vela* (< lat. *vela*, pl. lui *velum*) / ***velum***, s.n. „pânză mare care acoperă un circ, o baracă, v. velarium; formație, structură membranoasă, asemănătoare unui văl, prezentă la meduze, unele larve etc., în apropierea cavității bucale". Din lat. *velum* (NDN).
43. ***verb***, s.n. Din fr. *verbe*, lat. *verbum*. / ***vervă***, s.f. Din fr. *verve* (< lat. pop. **verva*, clas. *verba*, pl. lui *verbum*), it. *verve*, id.

---

[709] Vezi DLR, s.v., și *reumaticos, -oasă,* adj. (Înv., rar) „reumatic" (din ngr. *ρευματικός*), deși acesta ar trebui considerat, mai degrabă, dublet formal.

[710] Sensul comun al celor două cuvinte este „delimitare", inițial în spațiu („poziție, loc de oprire etc."), apoi în timp („perioadă"), cu referire, în principal, la cele patru anotimpuri.

[711] În DLR, s.v., provine din *învăl(u)i*, după lat. *velum*, it. *velo*, fr. *voile*, prin falsă apropiere etimologică.

III.12.7. Dublete etimologice de tip mixt. Această categorie de alotropi (în realitate grupuri alcătuite din cel puțin trei cuvinte) cuprinde elemente care provin din clasele anterioare: adjective şi substantive de toate genurile (ultimele extrase din contexte specifice), substantive şi adverbe evoluate din adjective, nume obținute din forme flexionare diferite ale etimonului unic etc.

1. ***aritmetic, -ă***, adj., adv. Din fr. *arithmétique,* adj., lat. *arithmeticus, -a*; cf. gr. *'αριθμητικός, -κή*. / ***aritmetic***, s.m. „persoană care ştie, care practică aritmetica". Din lat. *arithmeticus*, s.m., pol. *arytmetyk*; cf. gr. *'αριθμητικός*. / ***aritmetică***, s.f. „ştiință, parte a matematicii". Din lat. *arithmetica*, s.f., cf. gr. *'αριθμητική*, s.f.[712]
2. ***brut, -ă,*** adj. Din lat. *brutus, -a*, fr. *brut, -te*, it. *bruto, -a*. / ***brută***, s.f. Din fr. *brute,* s.f. (< adj. *brut, -te*)[713] / ***bruto***, adv. „în total, fără a scădea daraua (dintr-o greutate), cheltuielile, impozitele etc. (dintr-un venit)". Din germ. *brutto*, it. *brut/t/o* (< lat. *brutus*)[714]
3. ***capital***$_1$, ***-ă***, adj. Din fr. *capital*$_1$, *-e, -aux*, adj. (< lat. *capitalis, -e*); cf. lat. *capitalis*. / ***capital***$_2$, s.n. Din fr. *capital*$_2$, s.m. (< *capital*$_1$, *-e*), germ. *Kapital* (< it. *capitale* < lat. *capitalis*). / ***capitală***, s.f. Din fr. *capitale*, s.f. (elipsă din *ville capitale*)[715] / ***şeptel***, s.n. „totalitatea animalelor domestice crescute într-o gospodărie, comună, țară etc. (pentru a obține un beneficiu economic)". Din fr. *cheptel*, s.m. [din *chatel* „bun, proprietate" (prin forma alterată *chetel*) < lat. *capitale* „ceea ce constituie esența unui bun; turmă de animale", neutru substantivizat din adj. *capitalis*].
4. ***comic, -ă***, adj., s.m. Din fr. *comique*$_1$, adj., lat. *comicus, -a*. / ***comic***, s.m. „actor de comedie". Din fr. *comique*, s.m., lat. *comicus*, s.m. / ***comic***, s.n. „categorie estetică". Din fr. *comique*$_2$, s.m. / ***comics***, s.n. „nume dat unor povestiri prezentate sub formă de desene seriale (publicate în reviste, broşuri etc.) însoțite de scurte texte". Din engl. *comics*, s. pl. (< lat. *comicus*).
5. ***compozit, -ă***, adj., s.n. „alcătuit din elemente disparate; ordin arhitectonic antic (...)". Din fr. *composite*, lat. *compositus, -a*. / ***compozite***, s.f. pl. „familie de plante dicotiledonate; compozee". Din germ. *Kompositen* (NDN) / ***compositum***, s.n. „totalitatea mijloacelor pe care le are un cântăreț". Din fr. *compositum* (NDN). / ***compost***, s.n. „îngrăşământ agricol natural, rezultat în urma fermentării lente a diferitelor resturi vegetale şi animale, amestecate cu unele substanțe minerale". Din fr. *compost* (< engl. *compost*), engl. *compost* (< vfr. *compost* < lat. *compositus*). / ***compot***, s.n. Din fr. *compote* (< lat. **composita*, fem. substantivizat din part. *compositus, -a*).
6. ***coral, -ă***, adj. Din fr. *choral, -e, -aux* (*-als*), adj. (< mlat. *choralis, -e*) / ***coral***, s.n. „cântec religios". Din fr. *choral, -als*, s.m. / ***corală***, s.f. (Muz.) „organizație corală, cor". Din fr. *chorale*, s.f. (elipsă din *société chorale*).

---

[712] Pentru ultimele două dublete, vezi DILR, s.v.
[713] Unicul dicționar în care s.f. nu apare în articol separat este DA, s.v. *brut, -ă*, adj.
[714] În DEX$_2$, s.v., etimonul german adjectival este scris, incorect, cu majusculă: *Brutto*.
[715] În DA, s.n. şi s.f. sunt trecute sub *capital, -ă,* adj.

7. ***critic, -ă,*** adj. „care apreciază calități și defecte; *aparat ~, ediție ~, temperatură ~, stare ~*". Din fr. *critique*$_1$, adj. (< lat. tard. *criticus, -a*, gr. *κριτικός, -κή*), lat. *criticus, -a* (ptr. sensul medical, vezi *critica dies*). / ***critic***, s.m. „specialist în probleme de artă și interpret al acestora". Din fr. *critique*$_2$, adj. și subst., lat. *criticus*, s.m. / ***critică***, s.f. (*~ literară, artistică, ~ de texte* etc.). Din fr. *critique*$_2$, adj. și subst. (cf. gr. *κριτική*).
8. ***cronic, -ă,*** adj. Din fr. *chronique*$_1$, adj., lat. *chronicus, -a*. / ***cronică***, s.f. Din lat. *chronica*, s.f., fr. *chronique*$_2$, s.f. (< lat. *chronica*, gr. *χρονικά /βιβλια/*), gr. *χρονικά*[716] / ***hronic***, s.n. (Înv.) „cronică". Din gr. *χρονικόν* (DEX$_2$).
9. ***cuart, -ă***, adj. (Rar) „din patru în patru; febră cuartă". Din fr. *quart, -te*, adj. (< lat. *quartus, -a*) (NDN) / ***cart***, s.n. „serviciu de patru ore, executat permanent, la bordul unei nave; a 32-a parte din roza vânturilor". Din fr. *quart*, s.m. (< *quart, -te*, adj.). / ***cvartă***, s.f. (Muz.) „intervalul dintre patru note consecutive; grup de patru conducte electrice... ; (La scrimă) a patra dintre cele opt poziții principale de apărare". Din it. *quarta*, fr. *quarte* (< it. *quarta*); cf. lat. *quarta*. / ***cuart***, s.n. (Franțuzism) „sfert, pătrar". Din fr. (< lat. *quartus, -a*) (DA). / ***cvart***, s.n. (*In-*) *quarto*. „a patra parte dintr-o coală de hârtie; (Tipogr.) sfert". Din germ. *Quart* (< lat. *quartus*) (DA).
10. ***dialectic, -ă,*** adj. Din lat. *dialecticus, -a*, ngr. *διαλεκτικός, -κή*, fr. *dialectique*$_1$, adj. / ***dialectic,*** s.m. „dialectician". Din lat. *dialecticus*, s.m. (DILR) / ***dialectică***, s.f. Din lat. *dialectica*, ngr. *διαλεκτική*, fr. *dialectique*$_2$, s.f.[717]
11. ***extrem$_1$, -ă***, adj. Din fr. *extrême*, adj., lat. *extremus, -a*. / ***extremă***, s.f. (*extrema stângă, extrema dreaptă; atracția extremelor*) Din fr. *extrême*, s.f., s.m. / ***extrem$_2$,*** s.m. (Matem.) „primul și ultimul termen al unei proporții". Din fr. *extrême*, s.m. / ***extrem$_3$***, s.n. „maximul sau minimul unei funcții". Din fr. *extremum*, pl. *des extremums*.
12. ***fast, -ă***, adj. (Livr.) „favorabil". Din fr. *faste*$_1$, adj. (< lat. *fastus, -a*), lat. *fastus, -a*[718] / ***fast***, s.n. „splendoare, măreție, pompă; lux, strălucire". Din fr. *faste*$_2$, s.m. (< lat. *fastus*, s.m.); cf. lat. *fastus*. / ***faste***, s.f. pl. „table cronologice la romani; registre publice în care se consemnau acțiunile memorabile în vechea Romă". Din lat. *fasti* (DA); cf. fr. *fastes* (*consulaires*), s.m. pl.
13. ***final, -ă***, adj. „care reprezintă sfârșitul, încheierea". Din fr. *final, -e, -als*, adj., lat. *finalis, -e*. / ***final***, s.n. „ornament tipografic; încheiere". Din fr. *final*(*e*), s.m. (< it. *finale* < lat. *finalis*) / ***finală***, s.f. „ultima fază a unei competiții, cu caracter eliminatoriu". Din fr. *finale*, s.f., it. *finale*, s.f., cf. lat. *finalis*.
14. ***fizic, -ă***, adj. „care se referă la corpul, la simțurile ființelor vii; care aparține materiei; care aparține fizicii". Din fr. *physique*$_1$, adj., lat. *physicus, -a,* gr.

[716] În DILR, s.v., din lat. *chronica*, pol. *kronika*, magh. *krónika*.

[717] În franceză, primul a fost împrumutat substantivul (1150) din substantivul latinesc (iar acesta din substantivul grecesc obținut din adjectiv), iar adjectivul, care continuă categoria gramaticală a etimonului originar grecesc, prin intermediul latinei, este mult mai recent (1802) (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.).

[718] În DA, s.v., apare *fastă,* adj. f. (Antic.) N. din lat. (*dies*) *fastus* „în care se poate pronunța o hotărâre judecătorească".

φυσικός, -κή. / ***fizic***, s.n. „aspectul exterior al unei persoane". Din fr. *physique*$_1$, s.m. / ***fizică***, s.f. „știință; disciplină". Din fr. *physique*$_2$, s.f. (< lat. *physica*, s.f. „studiul naturii" < gr. *φυσική /τέχνη/*)[719]

15. ***intim, -ă***, adj. „profund, lăuntric; strâns, apropiat; personal, secret; familial". Din fr. *intime*, adj., lat. *intimus, -a.* / ***intimă***, s.f. „partea cea mai dinăuntru a pereților unui vas sanguin". Din fr. *intima*, lat. *intima* (NDN). / ***intimo***, adv. (Muz.). Din it. *intimo* (< lat. *intimus*) (NDN).
16. ***legat***$_1$, s.m. „trimis al senatului, al împăratului etc. într-o provincie a Imperiului Roman; reprezentant diplomatic al unui papă". Din fr. *légat*, s.m., lat. *legatus*, s.m. / ***legat***$_2$, s.n. „dispoziție testamentară prin care se lasă cuiva o moștenire, un bun etc.; (Concr.) bun lăsat cuiva prin dispoziție testamentară". Din lat. *legatum.* / ***legato***, adv., s.n. (Muz.) „legat, susținând neîntrerupt sunetul unei note; pasaj dintr-o compoziție executat în acest mod". Din it. *legato* (< lat. *legatus*) (NDN).
17. ***liber, -ă***, adj. Din fr. *libre*, adj., lat. *liber, -era.* / ***libero***, s.m. (Fotbal) „apărător pe care se bazează toată strategia apărării". Din it. (*battitore*) *libero*, s.m. (NDN) / ***libero***, adv. (Muz.) „în mod liber, relaxat". Din it. *libero* (< lat. *liberum*) (NDN).
18. ***lichid, -ă***, adj. „care curge sub propria greutate"; bani ~ . Din fr. *liquide*, adj. (< lat. *liquidus, -a*), lat. *liquidus, -a*; cf. it. *liquido, -a.* / ***lichid***, s.n. (Abstr.) Din fr. *liquide*, s.m. (< *liquide*, adj.) / ***lichidă***, s.f. (Lingv.). Din fr. *liquide*, adj., s.f. (cf. lat. *liquidae litterae*)[720] / ***lichidus***, adj., s.n. *curbă* ~ „loc geometric al punctelor de început de solidificare într-o diagramă de echilibru a unui sistem fizico-chimic binar". Din lat. *liquidus* (NDN).
19. ***magistral, -ă***, adj. „de maestru; desăvârșit; (despre căi de comunicație) principal". Din fr. *magistral, -e, -aux*, adj. (< lat. *magistralis, -e*) / ***magistrală***, s.f. „arteră principală de comunicație rutieră, feroviară etc." *linie ~, conductă petrolieră* ~ etc.). Cf. rus. */городжная, автомобильная/ магистраль*. Cf. germ. *Magistrale*[721] / ***mistral***, s.n. „vânt puternic și uscat". Din fr. *mistral*, id. (< vprov. *maestral* < lat. *magistralis*)
20. ***maro***$_1$, adj. invar. Din fr. *marron, -onne*, adj. / ***maro***$_2$, s.n. „culoare". Din fr. (*couleur de*) *marron*, s.m. (< it. *marrone* „castană"). / ***maroană***, s.f. (Rar) „castană comestibilă, coaptă sau preparată cu sirop de zahăr". Din germ. *Marrone*, it. *marrone*, fr. *marron*.

---

[719] În DILR, s.v., împrumut direct din lat. *physica*, gr. *φυσική*.

[720] În LEXIS, s.v., apar două adj., cu etimologii imediate diferite: *liquide*$_1$, adj. (< lat. *liquidus, -a*), din care s-au creat s.f. și s.m.; *liquide*$_2$, adj. (< it. *liquido* „libre de dettes").

[721] În dicționarele explicative consultate este trecut un singur articol (s.v. *magistral, -ă*): I. adj. Din fr. *magistral*. II. s.f. După rus. *магистраль*. Raportarea etimoanelor la ceea ce dicționarele consideră „valorile cuvântului" este, însă, confuză: în DEX$_2$, sensul principal („care caracterizează pe maestru; pr. ext. perfect, desăvârșit") este considerat exclusiv din fr. *magistral*, deși acesta din urmă acoperă și sensul 2 (Despre conducte, căi de comunicație) „principal" (fapt rezolvat corect în DLR); în NDN apare, în plus, un etimon german (*Magistrale*) pentru valoarea de adj., deși *Magistrale* cumulează unele sensuri ale adj. cu cele ale s.f.

21. ***matematic*, *-ă***, adj. Din ngr. *μαθηματικός*, *-κή*, fr. *mathématique*, adj., it. *matematico*, *-a*, germ. *mathematisch*. / ***matematic***, s.m. „matematician". Din ngr. *μαθηματικός*, s.m., it. *matematico*, s.m., lat. *mathematicus*, s.m., germ. *Mathematicus* (DLR)[722] / ***matematică***, s.f. Din lat. *mathematica*, s.f., fr. *mathématique*, s.f., it. *matematica*, s.f.; cf. ngr. *μαθηματική*[723]
22. ***maxim*, *-ă***, adj. „maximal". Din lat. *maximus*, *-a*, fr. *maxime*, *maxima*, adj. / ***maxim***, s.n. „maximum". Din *maximum* (după *maxim*, adj.) (DEX_2, DLR); din fr. *maximum*, lat. *maximum* (NDN). / ***maximă***, s.f. „aforism, sentință, adagiu". Din lat. *maxima* (*sententia*), fr. *maxime*, s.f. / ***maximum***, s.n., adv. „limita superioară peste care nu se poate trece; cel mult". Din lat. *maximum*, fr. *maximum*. Cf. și n. pr. ***Maxim***.
23. ***mecanic*, *-ă***, adj. Din lat. *mechanicus*, -a, it. *meccanico*, -a, fr. *mécanique*$_1$, adj. / ***mecanic***, s.m. Din lat. *mechanicus*, s.m., germ. *Mechaniker*, s.m. / ***mecanică***, s.f. Din lat. *mechanica*, s.f., it. *meccanica*, germ. *Mechanik*(*a*), fr. *mécanique*$_2$, s.f.[724]
24. ***minim*, *-ă***, adj. „minimal". Din lat. *minimus*, -a, fr. *minime*, adj. / ***minim***, s.n. „minimum". Din *minimum*, prin apropiere de adj. *minim*. / ***minimă***, s.f. „cea mai mică valoare pe care o poate avea, într-un anumit interval, o funcție sau o cantitate variabilă; centru de joasă presiune atmosferică; la box, categorie de greutate". Din adj. fem., cf. lat. *minima*. / ***minimum***, s.n., adv. „punct, limită reprezentând extrema inferioară; cel puțin". Din lat. *minimum*, fr. *minimum*.
25. ***mobil*** (Jur. și *móbil*), ***-ă***, adj. „care poate fi mișcat, deplasat; nestabil, schimbător; *bunuri* ~". Din fr. *mobile*$_1$, adj. (< lat. *mobilis*, *-e*), lat. *mobilis*, *-e* (cf. *res mobiles* „bunuri mobile") / ***mobil***, s.n. „corp în mișcare; impuls, obiectiv; (Jur.) tendință impulsivă și agresivă". Din fr. *mobile*$_2$, s.m. (din adj.). / ***mobilă***, s.f.[725] Din fr. *meuble* (< lat. pop. *mŏbilis*, clas. *mōbilis*), it. *mobilia* (pl. n. al lui *mŏbilis*), germ. *Möbel*. / ***mobile***, adv. (Muz.) „vivace". Din it. *mobile* (< lat.) (NDN)[726]
26. ***moral*, *-ă***, adj. „care aparține moralei". Din lat. *moralis*, *-e*, fr. *moral*$_1$, *-le*, adj. / ***moral***, s.n. „ansamblul facultăților sufletești și spirituale". Din fr. *moral*$_2$, s.m. (< adj.) / ***morală***, s.f. „etică; disciplină". Din lat. *moralis*, fr. (*philosophie*) *morale*, s.f.

---

[722] Vezi și DILR, s.v.: din lat. *mathematicus*, pol. *matematyk*, rus. *математик*.

[723] După DILR, alături de etimoanele din latină și italiană, se indică și rus. *математика*.

[724] În NDN, s.v., etimologia este incompletă (din fr. *mécanique*, germ. *Mekhanik/er*, lat. *mecanicus*). DEX_2 are în vedere, de asemenea, un unic articol, dar este de observat o diferențiere a etimoanelor pentru adjectiv și substantiv (vezi și DLR, s.v.). Din păcate, această minimă și necesară separare nu este făcută consecvent nici în DEX_2 și nici în DLR.

[725] Explicat de Al. Graur (în *Alte etimologii românești*, ed. cit., pp. 63–64) din ngr. neutru *μόμπιλο*, folosit mai mult la plural (*μόμπιλα*).

[726] Acest exemplu poate fi inclus, în egală măsură, și la alte tipuri: la diferențiere prin accent, la variante lexicale ale etimonului sau la variante gramaticale (de număr) ale acestuia. Sensul originar (propriu) al adjectivului fr. *mobile* este „care poate fi deplasat, mișcat"; de aici, figurat, „inconstant, schimbător". Prin extensie, odată cu trecerea în categoria substantivelor, a ajuns să însemne „ceea ce incită la o acțiune; tendință impulsivă și afectivă". Relația sa cu fr. *meuble* (moștenit din același etimon latinesc) se explică prin sensul restrictiv de „bun transportabil".

27. ***natural, -ă***, adj., adv. „care se referă la natură". Din lat. *naturalis, -e*, it. *naturale*, adj., fr. *naturel, -elle*, adj., germ. *naturell.* / ***natural***, s.n. „naturalețe, simplitate". Din lat. *naturalis*, it. *naturale*, s.m., fr. *naturel*, s.m., germ. *Naturell.* / ***naturalii***, s.f. pl. (Înv.) „produse ale solului". Din germ. *Naturalien*, lat. *naturalia* (neutru pl. substantivizat din adj.) (DLR)[727]
28. ***onomastic, -ă***, adj. „privitor la nume proprii". Din fr. *onomastique*, adj. (< gr. *ὀνομαστικός, -κή*) / ***onomastică***, s.f. „ziua numelui". Din fr. (*jour*) *onomastique*, s.f. (cf. gr. *ὀνομαστική /τέχνη/*) / ***onomasticon***, s.n. „lucrare care cuprinde un index de nume de persoane". Din ngr. *ὀνομαστικόν*, fr. *onomasticon.*
29. ***optic, -ă***, adj. „care se bazează pe lumină; care ține de vedere". Din fr. *optique*$_1$, adj. (< gr. *ὀπτικός, -κή* „relativ la vedere"), lat. *opticus, -a*, germ. *optisch*; cf. gr. *ὀπτικός.* / ***optic***, s.m. (Neobișn.) „optician". Din lat. *opticus*, germ. *Optikus* (DLR). / ***optică***, s.f. „ramură a fizicii și a electronicii; concepție, punct de vedere". Din lat. *optice*, germ. *Optik*, fr. *optique*$_2$, s.f. (< lat. *optice, optices* < gr. *ὀπτική /τέχνη/*) (DLR).
30. ***oratoriu, -ie***, adj. (Înv.) „oratoric". Din lat. *oratorius, -ia.* / ***oratoriu***, s.n. „compoziție muzicală; paraclis". Din lat. *oratorium.* Cf. it. *oratorio* (< mlat. *oratorium*, n. subst. din *oratorius, -ia*), fr. *oratoire*, s.m. / ***oratorie***, s.f. „elocvență, retorică, oratorism". Din lat. *oratoria.* Cf. it. *oratoria* (< lat. */ars/ oratoria*).
31. ***paralel***$_1$, ***-ă***, adj. Din lat. *parallelus, -a*, fr. *parallèle*$_1$, adj., it. *parallelo, -a*, adj., germ. *parallele*, adj.; cf. gr. *παράλληλος.* / ***paralel***$_2$, ***-ele*** (Matem., geogr.), s.n. Din fr. *parallèle*$_2$, s.m., it. *parallelo*, s.m. etc. / ***paralel***$_3$, ***-uri*** (instrument pentru trasat) s.n. Cf. *paralel*$_2$. / ***paralelă*** (var. *paralel, -e*, s.n.), s.f. „comparație". Din fr. *parallèle*$_2$, s.m. (din *parallèle*$_1$), it. *parallelo*, s.m.[728] / ***paralele***, s.f. pl. „aparat de gimnastică, bare". Din it. *parallela* (fem. substantivizat din adj.)[729]
32. ***pastoral, -ă***, adj. (*turneu ~*). Din lat. *pastoralis, -e*, fr. *pastoral, -e*, germ. *pastoralisch*, it. *pastorale*, adj. / ***pastorală***, s.f. (Relig. cat.) „scrisoare publică de îndemnuri și urări, cu care un arhiereu se adresează preoților și credincioșilor cu ocazia sărbătorilor religioase mari sau a altor evenimente importante". Din fr. *pastorale*, s.f. (< adj.), lat. *pastoralis*, it. *pastorale*, s.f. / ***pastorale***, adv. (Muz.) Din it. *pastorale* (< lat. *pastoralis*) (NDN).
33. ***patent***$_1$, ***-ă***, adj. (Despre acțiuni sau manifestări ale omului) „care nu se poate tăgădui". Din fr. *patent, -e*, adj. (la origine termen de cancelarie: „evident, deschis") (< lat. *patens, -ntis*). / ***patent***$_2$, ***-ă***, adj. (Bot.; despre părți similare ale unui organ) „bine distinct și răsfirat". Din lat. *patens, -ntis* (NDN) / ***patent***$_3$, s.n. „punct, ochi de tricotaj care permite o elasticitate mai mare". Din germ. *Patent* (< lat. *patens*) (NDN). / ***patent***$_4$, ***-ă***, adj. (Tehn.) Din germ.

[727] Și (vezi DLR, s.v.), prin conversiune: *naturală*, s.f. (Înv. și reg.) „motiv de ornamentație în cusături". Cf. *natural, -ă*, adj.

[728] În DILR, s.v., din it. *parallelo*, lat. *parallelus, -a, -um*; cf. gr. *παράλληλος.*

[729] Dicționarele explicative au în vedere un singur articol, deși unele dintre etimoanele propuse nu corespund tuturor sensurilor.

Patent. / ***patentă***, s.f.[730] „drept exclusiv pe care îl are un inventator de a pune în fabricație și în vânzare produsul invenției sale; (Înv.) impozit anual plătit de negustori și de liber-profesioniști". Din fr. (*lettre*) *patente*, s.f. („document care conferă o prerogativă"), germ. *Patent*[731]

34. ***personal, -ă***, adj., adv. „individual, propriu, original; nemijlocit". Din lat. tard. *personalis, -e*, germ. *personell*, it. *personale*, fr. *personnel*$_1$, *-elle*, adj. / ***personal***, s.n. „ansamblu de persoane folosite de o întreprindere, un serviciu public sau particular; tren de persoane". Din lat. *personalis*, germ. *Personal*, it. *personale*, s.m. (< fr.), fr. *personnel*$_2$, s.m. / ***personalia,*** s.f. pl. „informații complementare în prezentarea persoanei căreia îi este închinată o lucrare". Din lat. *personalia* (pl. n. al lui *personalis*) (NDN).
35. ***plan, -ă***, adj. „neted". Din fr. *plan, -e*, adj., lat. *planus, -a.* / ***plan***, s.n. „suprafață; proiect; parcelă". Din fr. *plan,* s.m., lat. *planus*[732] / ***piano***, adv., s.n. (Muz.) „cu intensitate scăzută, încet". Din it. *piano* (< lat. *planum*). / ***pian***, s.n. „instrument muzical cu clape". Din germ. *Piano*, fr. *piano*, it. *piano* (*forte*).
36. ***plastic, -ă***, adj., s.n.[733] „care poate fi modelat"; evocator, sugestiv; *artă* ~, *chirurgie* ~". Din fr. *plastique*$_1$, adj. (< lat. tard. *plasticus, -a*), s.m.; cf. it. *plastico, -a.* / ***plastică***, s.f. „tehnica executării unor obiecte de artă prin modelarea unor substanțe maleabile". Din fr. *plastique*$_2$, s.f. (< lat. tard. *plastica,* s.f.) / ***plastic***, s.n. „explozibil". Din fr. *plastic*, s.m. (< engl. *plastic* < fr. *plastique* sau direct din lat. *plasticus*), engl. *plastic*, id.
37. ***poetic, -ă***, adj. „privitor la poezie". Din ngr. *ποιητικός, - κή*, lat. *poeticus, -a,* it. *poetico, -a,* fr. *poétique*, adj. / ***poetic***, s.m. „autor de poezii; poet". Din lat. *poeticus*, ngr. *ποιητικός*[734] / ***poetică***, s.f. „tratat despre creația poetică". Din ngr. *ποιητική*, s.f., lat. */ars/ poetica*, it. *poetica*, fr. *poétique*, s.f. (< lat. *poetica*, gr. *ποιητική /τέχνη/*) / ***poeticale***, s.f. pl. (Înv., rar) „scrieri poetice". Din ngr. *ποιητικά* (pl. lui *ποιητική*, adaptat după *poet*) (DLR).
38. ***politic, -ă***, adj., s.n. Din lat. *politicus, -a*, ngr. *πολιτικός, -κή*, fr. *politique*$_1$, adj., germ. *politisch.* / ***politică***, s.f. Din lat. *politica*, s.f., fr. *politique*, s.f. (< gr. *πολιτική /τέχνη/*), ngr. *πολιτική*, s.f., germ. *Politik*[735] / ***politic***, s.m.

---

[730] Vezi DOOM, s.v.: *patent*, s.n. / *patentă*, s.f. (brevet de invenție; dreptul de a profesa o meserie).

[731] În DILR este trecut, separat, un *patent*$_4$, s.n. „act, dispoziție", din germ. *Patent*, magh. *patens* (< lat. *patens, -ntis*).

[732] În DEX$_2$, s.v., în același articol (s.v. *plan*, s.n.), sunt incluse și sensurile de „desen reprezentând o operă în proiect sau realizată, hartă topografică, ansamblu de măsuri", care aparțin unui omonim franțuzesc *plan*, variantă a lui *plant* (derivat din *planter*), fără nici o legătură etimologică cu *plan, -e* (< lat. *planus*), influențat formal de acesta (vezi LEXIS, s.v.).

[733] În LEXIS apar nu mai puțin de cinci cuvinte: *plastique*$_1$, adj. „qui concerne l'art et l'élaboration des formes"(lat. *plasticus, -a*); *plastique*$_2$, adj. (*argile, image plastique*) (din *plastique*$_1$); *plastique*$_3$, adj., s.m. „matière synthétique...(din *plastique*$_2$); *plastique*$_4$, adj. (Chim., biol., physiol.) (din *plastique*$_2$); *plastique*$_5$, adj. „se dit d'un explosif à base de penthrite..."(din *plastique*$_2$).

[734] Vezi DILR, s.v.

[735] Primele două componente apar trecute separat numai în CADE și în DILR, s.v. Pentru corectitudinea unei asemenea opțiuni, vezi și articolul Mioarei Avram, *Comentarii lingvistice despre politică și probleme conexe,* în LR, XLVIII, nr. 3–4, 1999, pp. 181–192, în care autoarea precizează:

„persoană care se ocupă de politică". Din lat. *politicus*, gr. *πολιτικός*[736] / ***politichie***, s.f. (Grecism înv.) „purtare diplomatică; diplomație". Din ngr. *πολιτική*. / ***politicos, -ă,*** adj. Din ngr. *πολιτικός*. / ***politică, -ale***, s.f. (Mai ales la pl.) „chestiune politică; noutate politică; stratagemă". Din ngr. *πολιτικά*, n. pl. al lui *πολιτικός, -κή, -κόν*. Cf. n. pr. ***Politic***(*ă*).

39. ***practic, -ă***, adj. „concret, real; comod; îndemânatic, priceput". Din fr. *pratique*[737], adj., lat. *practicus, -a* (DEX_2); din lat. *practicus*, gr. *πρακτικός, -κή* (după fr. *pratique*) (NDN). / ***practică***, s.f. Din germ. *Praktik*, fr. *pratique*, s.f. (< lat. *practica*, s.f. < gr. *πρακτική*, s.f.) (DEX_2); din germ. *Praktik*, gr. *πρακτική* (NDN)[738] / ***practică, -ale***, s.f. (Înv.) „proces verbal; permisiune de trafic dată unui vapor...". Din ngr. *πρακτικόν*, „proces-verbal", (*τα*) *πρακτικά* „acte" (DLR). / ***practicos, -oasă***, adj. (Înv., despre oameni) „cu multa practică; priceput, îndemânatic, rafinat". Din ngr. *πρακτικός* (DLR)[739]
40. ***prim, -ă***, num. ord., adj. „cel dintâi; mai întâi; important". Din lat. *primus, -a*, fr. *prime*. / ***primă***, s.f. (În locuț. adj. și adv.) *de-a prima* sau *din primă* „(care este) de la început, dintâi"; *în primă* „prematur". Din lat. *prima* (DLR). / ***primo***, adv. (Livr. și fam.) „în primul rând". Din it. *primo* (< lat. *primus*). / ***primus***, s.n. „lampă specială de gătit...". Din germ. *Primus /kocher/* (< lat.)
41. ***public*$_1$, *-ă***, adj. Din lat. *publicus, -a*, fr. *public, -que*, adj. / ***public*$_2$**, s.n. Din fr. *public*, s.m. / ***publică***, s.f. (Înv.) „republică; prin gener. stat, țară". Din lat. (*res*) *publica* (DLR)[740]
42. ***regiu, -ie,*** adj.[741] (Latinism, ieșit din uz) „regal, regesc". Din lat. *regius, -ia* (DLR). / ***réghie***, s.f. (Înv.) „autorizație de vânzare a vitelor...; (Înv., rar) permis eliberat de o instituție regală". Din magh. *régyija* (*rédia*), lat. *regia* (DLR). / ***reghiuș***, s.m. (Înv., în Trans.) „comisar regal". Din magh. *régius*. Cf. lat. *regius* (DLR).
43. ***real,*** s.m. „monedă spaniolă de argint". Din span. *real*, fr. *réal* (< span. *real* „regal" < lat. *regalis*) (DEX_2, DLR); din span., port. *real* (NDN). / ***regal*$_1$, *-ă***,

---

„Tratarea adjectivului și a substantivelor, cu genuri diferite și flexiune diferită, într-un articol unic *politic, -ă* nu este o soluție fericită; ea generează confuzii de ordin etimologic (...) și morfologic" (p.182). S.m. și s.n. sunt, inclusiv după părerea noastră, omonime etimologice parțiale.

[736] Vezi DILR, s.v. (după DLR, s.v. *politic, -ă*, din germ. *Politikus*). Pentru *politic*, adj., se indică it. *politico*, iar pentru *politică*, s.f., it. *politica*.

[737] În DEX_2, s.v. apare, greșit, fr. *practique*.

[738] În DLR, s.v. *practic, -ă*, adj., s.f., etimoanele nu sunt raportate la părțile de vorbire corespunzătoare: Din lat. *practicus, -a, -um*, ngr. *πρακτικός, πρακτική*, germ. *praktisch, Praktik*, fr. *pratique*. Varianta optimă (completă și corectă) de tratare lexicografică a etimologiilor celor două cuvinte, după convingerea noastră, trebuie să fie următoarea: adj. (...) Din lat. *practicus, -a, -um*, ngr. *πρακτικός*, germ. *praktisch*, fr. *pratique*, adj.; s.f. (...). Din lat. *practica*, s.f., ngr. *πρακτική*, germ. *Praktik*, fr. *pratique*, s.f. În DILR, s.v., alături de latină și greacă, apar și magh. *práktika*, pol. *praktyka* (ultimele două din latină).

[739] Vezi și CADE, CDER, s.v.

[740] Vezi și în DILR, s.v. În CADE, s.v., cf. pol. *publika*.

[741] Și s.f. „palat; capitală". Din lat. *regia*, cf. it. *reggia*. Vezi Ion Stefan, *Regia „palat" la Ion Heliade Rădulescu*, în LR, XLVII, nr. 3–4, București, 1998, p. 117.

adj. Din fr. *régal(e)*[742], it. *regale* (< lat. *regalis, -e*), lat. *regalis*. / ***regal***, s.n. „ospăț bogat". Din fr. *régal*, s.m., it. *regalo* (< span. *regalo* < lat. *regalis, -em*) (NDN); din fr. *régal* (DLR)[743] / ***regală***$_1$, adj. f. (în sintagma *apă regală*) Din fr. *régale*, adj. f. (< lat. *regalis*)[744] / ***regală***$_2$, s.f. (var. *regal*, s.n.) (Muz.) „instrument de suflat asemănător cu orga". Din fr. *régale*, s.m. (DEX_2); din it. *regale*, fr. *régale* (< lat. *regalis*) (NDN). / ***regală***$_3$, s.f. (Rar) „drept considerat ca inerent monarhiei". Din fr. *régale*, s.f. (< lat. *regalia iura*)[745]

44. ***retoric, -ă***, adj. Din lat. *rhetoricus, -a*, it. *retorico, -a*, fr. *rhétorique*$_1$, adj., ngr. *ρητορικός, -κή*, germ. *rhetorisch*. / ***retoric***, s.m. „retor, orator". Din lat. *rhetoricus*, s.m.; cf. pol. *retoryk*[746] / ***retorică***, s.f. Din ngr. *ρητορική*, lat. *rhetorica*, it. *retorica*, fr. *rhétorique*$_2$, s.f. (DEX_2); din lat. *rhetorica*, ngr. *ρητορική*, fr. *rhétorique* (DLR, NDN)[747]
45. ***secund, -ă***, adj., num., s.m., s.n. „al doilea; *ofițer ~, arbitru ~*; voce acompaniatoare". Din fr. *second, -e*, adj., lat. *secundus, -a*, it. *secondo, -a*. / ***secundă***, s.f. „interval de timp". Din lat. *secunda*[748], fr. *seconde*, s.f. (< lat. */minuta/ secunda*), germ. *Sekunde*. / ***secundo***, adv. (Livr.) „în al doilea rând". Din lat. *secundo*, adv. (cf. adj. *secundus, -a*).
46. ***sinistru***$_1$, ***-ă***, adj. „groaznic, înspăimântător". Din fr. *sinistre*$_1$, adj., lat. *sinister, -tra*. / ***sinistru***$_2$, s.n. „dezastru natural, calamitate". Din fr. *sinistre*$_2$, s.m. (< it. *sinistro*, s.m. < adj. *sinistro, -a* < lat. *sinister, -a, -um*). / ***senestră***, s.f. (Herald.) „partea stângă a unui blazon, a unui scut". Din fr. *senestre* (*sénestre*), s.f., adj. (< lat. *sinister, -a*), cf. lat. *sinister, -tra* „stânga" (NDN).
47. ***terț, -ă***, adj., subst. „al treilea". Din lat. *tertius, -ia*, it. *terzo, -a*. / ***terță***, s.f. (Muz.) „intervalul dintre două sunete ale gamei, la distanța de trei trepte". Din it. *terza* (fem. subst. din *terzo*), germ. *Terz, Terzie, Tertia*. / ***terția***, s.f. „literă de tipar cu un corp de 16 puncte tipografice". Din germ. *Tertia* (< lat. *tertia classis*). / ***terțio***, adv. (Livr.) „în al treilea rând; a treia oară". Din fr. *tertio*, cf. lat. *tertius* (NDN). / ***tiers***, s.m., adj. (Jur.) „persoană

---

[742] Adj. *régal* „regesc" este în limba franceză arhaic (dublet savant al lui *royal*), vezi Alain Rey, DHLF, s.v. *régal*, s.m. În LEXIS nu apare decât un adjectiv fem. (*régale*) cu sensul particular de „apă regală".

[743] În DEX_2 apare, inadmisibil, sub *regal, -ă*, adj. Pentru originea și evoluția semantică a fr. *régal*, s.m., vezi Alain Rey, DHLF, s.v.

[744] *Ibidem*, s.v., adj. fem. *regală* este inclus sub *regal, -ă*, adj., s.n. Din fr. *régal, -e*, it. *regale* (ultimul neavând acest sens), lat. *regalis*.

[745] Și *regală*, s.f. (Ieșit din uz) „pahar de bere". Din adj. *regal, -ă* (substantivizat pe cale internă).

[746] Vezi DILR, s.v.

[747] În DLR, s.v., și *retoricesc, -ească*, adj. „retoric". Din ngr. *ρητορικός*, lat. *rhetoricus*, germ. *rhetorisch*. Acesta este fie un dublet semantic (sinonim cu *retoric, -ă*, adj.), fie un dublet formal (variantă învechită). Prezența sufixului *-esc* îl exclude, însă, din seria dubletelor etimologice. În DEX_2 și în NDN, s.v., este trecut un singur articol (în ultimul, sunt considerate etimoane fr. *rhétorique*, lat. *rhetorica*, gr. *ρητορική*, ceea ce este incomplet). În DLR apar, de această dată, două articole, cu etimoane diferite.

[748] În DLR, este trecut, superficial, un lat. *secundus*.

străină de un contract, care nu are nici un raport juridic cu părțile acestuia; terț; persoană care deține o parte a unui contract; care vine în al treilea rând (rang); care se adaugă la alți doi". Din fr. *tiers, -ce*, adj., s.m. (< lat. *tertius*), cf. lat. *tertius* (NDN).

48. ***tipic, -ă***, adj., s.n. „(ceea ce este) caracteristic, specific". Din fr. *typique*, adj., s.m., lat. *tipicus, -a* (< gr. *τυπικός, -κή*). / ***tipic***, s.n. „obicei, tradiție, normă; carte religioasă". Din ngr. *τυπικόν*, slavon. *tipikъ* (< gr. biz. *τυπικόν*, neutrul lui *τυπικός*) / ***tipicale***, s.f. pl. „cântări pentru anumite servicii religioase". Din ngr. *τυπικά* , pl. lui *τυπικόν* (DLR).
49. ***transvers, -ă***, adj. „transversal". Din fr. *transverse*, adj., lat. *transversus, -a*. / ***travers***, s.n. „partea de jos și de sus a coastei unei nave; direcție perpendiculară pe axul longitudinal al navei (...); nume generic pentru țesăturile cu dungi transversale". Din fr. *travers* (< lat. *traversus* < *transversus*). / ***traversă***, s.f. „grindă așezată transversal; parâmă; fâșie protectoare de pânză". Din fr. *traverse*, s.f. [< lat. *traversa*, fem. al lui *tra(ns)versus*].

III.12.8. Observații semantice

III.12.8.1. Cele mai multe exemple de sub **III.12.** se caracterizează, din punct de vedere semantic, prin evoluția de la general la particular (mai ales în cazul perechilor adjectiv / substantiv). După cum am mai precizat, de altfel, pe parcursul lucrării, conversiunea prin elipsă are loc fie într-una dintre limbile-sursă (directă sau indirectă), fie, mai rar, pe cale internă. Este posibilă, însă, și o soluție etimologică mixtă: unii vorbitori (bilingvi) au împrumutat substantivul ca atare, iar alții l-au putut forma pe teren românesc, independent sau, mai degrabă, sub influența unui model extern. Iată câteva exemple de elipse, dintre cele mai cunoscute, clasificate după genul substantivului: *canin, -ă*, adj. (fr., lat.) și *canin*, s.m. (fr. *dent canine*, lat.; cf. *dinte canin*), *canonic, -ă*, adj. (fr., lat.) și *canonic*, s.m. (lat. *homo canonicus* ?), *general, -ă*, adj. (fr., lat.) și *general*, s.m. (fr. *capitaine général*, rus.) etc.; *capital, -ă*, adj. (fr., lat.) și *capitală*, s.f. (fr. *ville capitale*), *carnasier, -ă*, adj. (fr.) și *carnasieră*, s.f. (fr. *dent carnasière*), *circular, -ă*, adj. (fr., lat.) și *circulară*, s.f. (fr. *lettre circulaire*, lat.; cf. *scrisoare circulară*), *conjunctiv, -ă*, adj. (fr., lat.) și *conjunctivă*, s.f. (fr. *toile conjonctive*), *coral, -ă*, adj. (fr.) și *corală*, s.f. (fr. *société chorale*; cf. *societate corală*), *cronic, -ă*, adj. (fr., lat.) și *cronică*, s.f. (fr., lat., gr. *χρονικά βιβλια*), *maxim, -ă*, adj. (lat., fr.) și *maximă*, s.f. (lat. *maxima sententia*, fr.), *moral, -ă*, adj. (fr., lat.) și *morală*, s.f. (lat., fr. *philosophie morale*), *napolitan*, -ă, adj. (fr.) și *napolitană*, s.f. (fr. *tranche napolitaine*), *ofensiv, -ă*, adj. (fr.) și *ofensivă*, s.f. (fr. *tactique offensive*, germ.; cf. *tactică, luptă, atitudine ofensivă*), *salin, -ă*, adj. (din fr., lat.) și *salină*, s.f. (lat., fr. *mine saline*), *spiral, -ă*, adj. (fr.) și *spirală*, s.f. (fr. *courbe spirale*; cf. *formă, scară, curbă spirală*), *uniform, -ă*, adj. (fr., lat.) și *uniformă*, s.f. (fr. *habit uniforme*, rus., germ.) etc.; *conjunctiv, -ă*, adj. și *conjunctiv*, s.n. (fr., lat. *conjunctivus modus*; cf. *mod conjunctiv*), *continent, -ă*, adj. (fr., lat.) și *continent*, s.n. (lat. *continens terra*, fr.), *cotidian, -ă*, adj. (fr., lat.) și *cotidian*, s.n. (fr. *journal quotidien*, lat.; cf. *ziar, jurnal cotidian*), *expres, -ă*, adj. (fr., lat.) și *expres*, s.n. (fr. *train express*; cf. *tren expres*), *obiectiv, -ă*, adj. (fr.) și *obiectiv*, s.n. (fr. *verre objectif*), *sacru, -ă*, adj. (lat., it.) și *sacrum*, s.n. (fr., lat. *os sacrum*) etc.

III.12.8.2. În general, nu se observă evoluții spectaculoase de sens: componentele dubletelor aparțin aceleiași sfere semantice (mai ales în cazul omonimelor parțiale de diverse tipuri): *acid, -ă*, adj. și *acid*, s.m., *medic, -ă*, adj. și *medic*, s.m.; *antic, -ă*, adj. și *anticvă*, s.f., *canonic, -ă*, adj. și *canonic*, s.m., *marin, -ă*, adj. și *marină*, s.f. etc. În interiorul unei arii semantice comune, așa cum era de așteptat, diferența de sens se stabilește între general (la adjectiv) și particular (la substantiv): *dalmatic, -ă*, adj. și *dalmatică*, s.f., *galic, -ă*, adj. și *galică*, s.f., *imprimant, -ă*, adj. și *imprimantă*, s.f., *median, -ă*, adj. și *mediană*, s.f., *paralel, -ă*, adj. și *paralelă*, s.f., *privat, -ă*, adj. și *privată*, s.f., *salin, -ă*, adj. și *salină*, s.f., *variabil, -ă*, adj. și *variabilă*, s.f. etc. La categoria adjectiv / substantiv neutru, diferențierea de sens se face între concret și abstract: *cotidian, -ă*, adj. și *cotidian*, s.n. (ceea ce se întâmplă zilnic), *fals, -ă*, adj. și *fals*, s.n., *fluid, -ă*, adj. și *fluid*, s.n. etc.[749] Dintre transferurile semantice realizate în sfere diferite, menționăm câteva metonimii/metafore: (*dinți*) *canini* „de câine", *pair*, s.m. („persoană de același rang; vasalul unui senior", cf. *par, -ă*, adj. „egal"), *anodontă*, s.f. („moluscă bivalvă de apă dulce, fără dinți", cf. *anodont, -tă* „fără dinți"), *candida*, s.f. („gen de ciuperci infecțioase", cf. *candid, -ă* „nevinovat, pur"), *caustică*, s.f. („pată luminoasă reprezentând imaginea deformată a unei surse arzătoare de lumină", cf. *caustic, -ă* „coroziv, arzător"), *cineraria*, s.f. („plantă decorativă, cu spatele de culoarea cenușei", cf. *cinerară* „relativ la cenușa morților"), *filială*, s.f. („societate cu personalitate juridică distinctă, dar care depinde de o societate-mamă", cf. *filial, -ă* „de fiu"), *cristalin*, s.n. („mijlocul transparent al ochiului", cf. *cristalin, -ă* „care are aspectul cristalului") etc.

III.12.8.3. O situație omogenă și particulară din punct de vedere semantic este reprezentată de acele exemple în care substantivul obținut prin eliziune denumește o știință, iar adjectivul o caracteristică, o calitate. Modelul își are originea în limba greacă, direct sau mediat prin latină: adjectivele regulate în *-ικός, -ική, -ικόν* (adaptate în latină la *–icus, -ica, -icum*) au trecut la categoria substantivelor feminine în contextul sintactic adjectiv + substantivul *τέχνη* (respectiv lat. *ars* „măiestrie, pricepere; știință, artă"). Termenul rezultat ca urmare a elipsei a fost preluat de franceză, de unde a pătruns și la noi (de multe ori prin etimologie multiplă: franceză, italiană, germană, greacă, latină). În majoritatea cazurilor, și adjectivul și substantivul sunt împrumuturi (situațiile de proveniență a unuia din celălalt pe cale exclusiv internă reprezintă excepții sau simple posibilități). Selectăm dublete de acest fel, făcând trimitere numai la etimoanele îndepărtate grecești (greco-latine): *clinic, -ă*, adj. și *clinică*, s.f. (cf. gr. *κλινικός, -κή*), *cosmetic, -ă*, adj. și *cosmetică*, s.f. (cf. gr. *κοσμητικός, -κή*), *critic, -ă*, adj. și *critică*, s.f. (cf. gr. *κριτικός, -κή*), *dialectic, -ă*, adj. și *dialectică*, s.f. (cf. gr. *διαλεκτικός, -κή*), *etic, -ă*, adj. și *etică*, s.f. (cf. gr. *εθικός, -κή*), *fizic, -ă*, adj. și *fizică*, s.f. (cf. gr. *φυσικός, -κή*) etc.

În situațiile citate mai sus, considerarea substantivului feminin provenit din adjectiv ca o unitate lexicală aparte poate fi motivată, suplimentar, de caracterul sistematic al procesului (care se constituie ca model analogic în limbile moderne) și de contextul sintactic specific (corelarea cu substantivul abstract *τέχνη / ars*). Forma feminină a adjectivului și substantivul corespunzător se află în relație de *omonimie parțială etimologică*. Cu forma de

[749] Dintre sinonimele etimologice, mai puțin reprezentate, amintim: *azimut*, s.n. și *zenit*, s.n., *climă*, s.f. și *climat*, s.n., *principe*, s.m. și *prinț*, s.m. etc.

masculin singular a adjectivului, substantivul feminin intră în relație de *paronimie etimologică*, singura diferență formală între cele două cuvinte fiind desinența *-ă*. Categoric, însă, cel puțin cu referire la exemplele de mai sus, nu se poate vorbi de conversiune ca mijloc intern de îmbogățire a vocabularului, ci, mai degrabă, de împrumut lexical, fapt care trebuie să se reflecte, într-o formă sau alta, și la nivel lexicografic.

III.12.8.4. În alte cazuri, paralel cu adjectivul au fost împrumutate și substantive feminine astăzi învechite (de origine medie- și neogreacă), dintre care mai supraviețuiesc, rar, mai ales ca pluralia tantum, următoarele (provenite din neutrul plural al substantivelor deja obținute prin conversiune, în greacă, din adjectivele corespunzătoare): ***isteric, -ă***, adj. (din fr., it., cf. gr. *ὑστερικός, -κή, -κόν*) și ***istericale,*** s.f. pl. (din ngr. *ὑστερικά*); ***nevricos, -oasă***, adj. (din ngr. *νευρικός, -κή, -κόν*) și ***nevricale***, s.f. pl. (din mgr. *νευρικά*); ***poetic, -ă***, adj. (din ngr. *ποιητικός, -κή, -κόν* , lat., it., fr., germ.) și ***poeticale***, s.f. pl. (din ngr. *ποιητικά*), ***politic, -ă***, adj. (din lat., fr., ngr. *πολιτικός, -κή, -κόν*) și ***politica(le)***, s.f. (din ngr. *πολιτικά*), ***practic, -ă,*** adj. (din fr., lat., cf. gr. *πρακτικός, -κή, -κόν*) și ***practica(le)***, s.f. (din ngr. *πρακτικά*), ***reumatic, -ă***, adj. (din lat., it., germ., gr. *ρευματικός, -κή, -κόν*) și ***reumaticale***, s.f. pl. (din ngr. *ρευματικά*), ***tipic, -ă***, adj. (din fr., lat., cf. gr. *τυπικός, -κή, -κόν*) și ***tipicale***, s.f. pl. (din ngr. *τυπικά*) etc. Substantivele citate mai sus sunt, toate, plurale secundare, formele în *-a* reprezentând, la origine, pluralul. Ele au fost asimilate modelului analogic al cuvintelor de origine turcă *baclava, -ale, sarma, -ale* etc. și au primit, în consecință, un plural redundant, morfemul *–a* ajungând să indice singularul.

Această ultimă categorie este tratată, de regulă, corect în dicționare. Din păcate, lexicografia noastră manifestă o inconsecvență nejustificată, vizibilă mai ales în ceea ce privește statutul adjectivelor și substantivelor „provenite" din acestea. Specializarea lor gramaticală și semantică, în ciuda cvasiidentității formale din franceză, spre exemplu, le confirmă, fără dubiu, statutul de unități lexicale de sine-stătătoare. În dicționare, ele trebuie raportate cât mai exact la un etimon extern care să le justifice și forma, și sensul (sensurile). Cel puțin o trimitere în acest sens[750], după fiecare unitate lexicală (considerată în spiritul DOOM-ului), ar clarifica situația prin considerarea lor ca *omonime parțiale etimologice* și ar evita posibile confuzii în interpretarea etimologiilor.

Cât privește tipul de etimologie (directă sau indirectă), situația acestor dublete este interesantă prin caracterul ei mixt; de regulă, adjectivul și substantivul provin din greacă și latină, pe de o parte direct, pe de altă parte indirect (prin franceză, italiană, germană etc.). Trecerea de la o clasă morfologică la alta se manifestă, inițial, în limbile vechi, se perpetuează, ca atare, în limbile intermediare (unde se poate realiza și independent) pentru ca, în sfârșit, să se continue în română fie prin împrumut, fie prin conversiune internă (puțin probabilă fără un model extern), fie prin ambele posibilități.

III.12.9. Considerații lexicologice și lexicografice. Din punct de vedere lexicologic, argumente de ordin diacronic (etimologic) și sincronic (gramatical) probează tratarea conversiunii nominale (în special trecerea de la adjectiv la substantiv) ca mijloc lexico-gramatical de îmbogățire a vocabularului unei limbi. Este adevărat, din cauza

[750] Așa cum apare, de regulă, în dicționarele franțuzești.

numărului foarte mare de asemenea situații[751], dicționarele (explicative și/sau etimologice) nu pot înregistra, în mod obiectiv, toate aceste cazuri ca niște cuvinte-titlu diferite, mai ales dacă nu există diferențe semantice semnificative.

III.12.9.1. În lexicografia principalelor limbi de cultură, această problemă a fost rezolvată parțial și diferit, în funcție de concepția lingvistică a autorilor și de tipul de dicționar. Spre exemplu, lexicografia franceză, model incontestabil al întocmirii dicționarelor românești, a tratat această relație dintre lexic și gramatică prin soluții de compromis care respectă, în genere[752], realitatea lingvistică și limitele unui dicționar explicativ și etimologic. Sunt posibile mai multe situații:

a) adjectivul și substantivul provin din etimoane imediate diferite[753] (sau considerate ca fiind diferite) în limba de origine: ***logique***$_1$, adj. (< lat. *logicus, -a*, adj. < gr. *λογικός, -κή*, adj.) și ***logique***$_2$, s.f. (< lat. *logica*, s.f. < gr. *λογική*, s.f.), ***pratique***$_1$, adj. (< lat. tard. *practicus, -a* < gr. *πρακτικός, -κή*, adj.) și ***pratique***$_2$, s.f. (< lat. *practice*, s.f. < gr. *πρακτική*, s.f.) etc.;

b) adjectivul este împrumutat și se transformă, pe cale internă (prin conversiune) în substantiv: ***pragmatique***$_1$, adj. (< lat. *pragmaticus, -a*; vezi lat. jur. *pragmatica sanctio,* germ. *pragmatische Geschichte*, engl. *pragmatic*) și ***pragmatique***$_2$, s.f. (< ***pragmatique***$_1$) etc.;

c) substantivul este împrumutat, iar adjectivul provine din substantiv: ***rhétorique***$_1$, s.f. (< lat. *rhetorica*, s.f. < gr. *ρητορική*, s.f.) și ***rhétorique***$_2$, adj. (< ***rhétorique***$_1$, s.f.)[754] etc.

III.12.9.2. Dicționarele explicative și etimologice românești tratează, de asemenea, în manieră diversă această problemă. DLR adoptă (convențional și mai puțin tradițional, comparativ cu varianta, nuanțată, a DA-ului) soluția istorică prin includerea exemplelor de acest gen sub un singur cuvânt-titlu, fără să țină cont de situația actuală (în plan sincronic). După părerea noastră, această concepție este susceptibilă de observații ce se referă, în primul rând, la etimologie. Astfel, ***metafizic, -ă*** apare în DLR ca o singură intrare: s.f., adj. (din ngr. *μεταφυσική, μεταφυσικός*, lat. *metaphysica*, germ. *Metaphysik, metaphysich*, fr. *métaphysique*); la fel, ***politic, -ă***, subst., adj. I. S.f. II. 1. Adj. 2. S.n. (din lat. *politicus, -a,* ngr. *πολιτική, πολιτικός,* fr. *politique*, germ. *Politik, Politikus, politisch*), ***practic, -ă***, adj., s.f. (din lat. *practicus, -a*, ngr. *πρακτικός, πρακτική*, germ. *praktisch, Praktik*, fr. *pratique*) etc. deși, după cum se poate observa,

---

[751] Teoretic, toate adjectivele dintr-o limbă se pot transforma în substantive, mai ales la genul neutru.

[752] Inconsecvențe apar, însă, și aici: spre ex., în LEXIS, s.v. *dialectique*, deși adj. și s.f. au etimologii diferite (lat. *dialecticus*, gr. *διαλεκτικός*, respectiv lat. *dialectica*, gr. *διαλεκτική*) și deși primele atestări sunt la mare distanță în timp (1865, respectiv 1130) apare un singur articol. Aceeași situație și pentru fr. *diététique*, adj., s.f., *éthique*, adj., s.f., *logique*, adj., s.f. etc.

[753] În realitate, provin din forme gramaticale diferite ale aceluiași etimon originar, specializate semantic și contextual.

[754] Vezi LEXIS, s.v. În Alain Rey, DHLF, s.v., adjectivul și substantivul au etimoane externe diferite (lat. *rhetoricus, -a*, adj., respectiv lat. *rhetorica*, s.f.).

etimoanele imediate sunt diferite. Deseori, însă, apar inconsecvențe în tratarea unor situații identice [vezi exemple ca ***retoric, -ă***, adj., s.m. (din fr. *rhétorique*, gr. *ρητορικός*, lat. *rhetoricus, -a*) și ***retorică***, s.f. (din lat. *rhetorica*, gr. *ρητορική*, fr. *rhétorique*), ***terapeutic, -ă***, adj. (din ngr. *θεραπευτικός*, fr. *thérapeutique*) și ***terapeutică***, s.f. (din ngr. *θεραπευτική*, fr. *thérapeutique* etc., considerate cuvinte diferite și incluse, în consecință, în articole separate]. După cum se poate observa, nu există nici un argument pentru tratarea diferențiată a exemplelor prezentate anterior. În sfârșit, o a treia variantă adoptată, în unele cazuri, de dicționarul academic (preferabilă, comparativ cu celelalte) este de compromis: la sfârșitul articolului unic sunt trecute etimoanele, cu specificarea, în paranteză, a indicelui categoriei gramaticale. O atitudine similară a adoptat, de regulă, și DEX_2: ***mecanic, -ă, mecanici, -ce***, adj., subst. I. s.f. II. Adj. III. S.m. și f. Din (I) lat. *mechanica*, it. *meccanica*, germ. *Mechanik*, fr. *méchanique* (sic!), (II) lat. *mechanicus*, it. *meccanico*, fr. *mécanique*, (III) lat. *mechanicus*, germ. *Mechaniker* etc.

Unul dintre dicționarele care se apropie cel mai mult de varianta sugerată de noi este *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească"*, partea explicativă realizată, după modelul „Larousse", de Ion Aurel Candrea. Atunci când există, cel puțin teoretic, posibilitatea împrumutului din două etimoane externe, autorul ia în considerare două cuvinte-titlu diferite: ***acustic***, adj. [fr. < gr.] și ***acustică***, s.f. [fr.], ***aerostatic***, adj. [fr.] și ***aerostatică***, s.f. [fr.], ***botanic***, adj. [fr.] și ***botanică***, s.f. [fr.], ***critic***: 1. adj. 2. s.m. [fr.] și ***critică***, s.f. [fr.], ***liric***: 1. adj. 2. s.m. [fr.] și ***lirică***, s.f. [fr.] etc.

La fel de corect sunt trecute ca unități lexicale diferite exemple similare în dicționarul lui Tiktin, recenta ediție îngrijită de Paul Miron: ***acustic***, adj. (din fr. *acoustique*) și ***acustică***, s.f. (din fr. *acoustique*); ***alternativ***, adj. (din fr. *alternatif, -ive*) și ***alternativă***, s.f. (din fr. *alternative*); ***aritmetic***, adj. (din lat. *arithmeticus*) și ***aritmetică***, s.f. (din lat. *arithmetica*); ***botanic***: I. adj. II. s.m. înv. (din lat. *botanicus*) și ***botanică***, s.f. (din lat. *botanica*, fr. *botanique*) etc.

De asemenea, dicționarul etimologic al lui Al. Ciorănescu înregistrează două sau mai multe cuvinte din această serie, cu precizarea că aici apar cuvântul-titlu și așa-numitele „derivate". În realitate, ultimele sunt obținute fie pe cale internă sau mixtă (prin conversiune și prin specializare lexico-morfologică, eventual după un model extern) fie prin împrumut (din etimoane care formează, la rândul lor, dublete etimologice).

Cea mai mare consecvență în tratarea lexicografică a exemplelor de mai sus o manifestă autorii DILR-ului, care indică în dreptul fiecărui cuvânt etimonul direct exact, cu respectarea caracteristicilor lexico-gramaticale ale sursei. Iată câteva dublete: ***dialectic***, s.m. „dialectician" (din lat. *dialecticus*), ***dialectic, -ă***, adj. (din lat. *dialecticus, -a*, gr. *διαλεκτικός, -κή, -όν*) și ***dialectică***, s.f. (din lat. *dialectica*, gr. *διαλεκτική*); ***fizic***, s.m. „filozof cercetător al naturii" (din lat. *physicus*, gr. *φυσικός*), ***fizic, -ă***, adj. (din lat. *physicus, -a, -um*, gr. *φυσικός, -ή, -όν*) și ***fizică***, s.f. (din lat. *physica*, gr. *φυσική*); ***matematic, -ă***, s.m. și f. (din lat. *mathematicus*, pol. *matematyk*, rus. *математик*) și ***matematică***, s.f. (din lat. *mathematica*, it. *matematica*, rus. *математика*); ***poetic***, s.m. „autor de poezii; poet" (din lat. *poeticus*, gr. *ποιητικός*) și ***poetică***, s.f. „poezie, creație în versuri; tratat despre creația poetică" [din lat. (*ars*) *poetica*; cf. gr. *ποιητική* (*τέχνη*)];

politic*$_1$**, adj. „care se referă la politică" (din it. *politico*), ***politic*$_2$**, s.m. „persoană care se ocupă de politică" (din lat. *politicus*, gr. *πολιτικός*) şi ***politică, s.f. (din it. *politica*) etc.

Corectitudinea unei asemenea concepţii lexicologice, manifestată în plan lexicografic, este confirmată de atitudinea consecventă a principalului dicţionar normativ al limbii române (DOOM), care înregistrează ca unităţi diferite substantivele feminine şi neutre provenite din adjective, chiar dacă nu există o netă diferenţiere semantică între ele.

III.12.9.3. Din punct de vedere etimologic, este dificil de stabilit cu certitudine dacă aceste substantive reprezintă împrumuturi, alături de adjectivele corespunzătoare, sau dacă ele sunt creaţii interne, rezultate ale conversiunii prin elipsă pe teren românesc. În majoritatea cazurilor, cu precădere la nivelul limbajelor de specialitate, acest tip de conversiune nu poate fi separat de un model extern. De asemenea, în practică este de discutat o etimologie multiplă mixtă: unii vorbitori, eventual bilingvi, au preluat asemenea substantive din franceză, spre exemplu, iar alţii le-au format prin conversiune, cunoscând modelul (intern şi/sau extern) şi având la dispoziţie o serie foarte numeroasă de exemple din aceeaşi categorie. Este posibilă, teoretic, şi situaţia în care acelaşi vorbitor, bilingv, să folosească, o dată, un împrumut, şi, altă dată, să apeleze la modelul deja existent formând substantivul prin conversiune. Uneori, forma, grafia sau semnificaţia unuia dintre etimoane pot constitui un indiciu, de regulă desconsiderat de dicţionare. Spre exemplu, adj. ***nautic, -ă*** este un împrumut din lat. *nauticus, -a* şi din it. *nautico*, dar substantivul feminin corespunzător nu pare a proveni din etimoanele menţionate (cum este indicat, superficial, în DEX$_2$). ***Nautică***, s.f. „ştiinţa navigaţiei" este, probabil, împrumutat din it. *nautica*, s.f. Din punct de vedere formal, el poate proveni şi din lat. *nautica*, substantivizat din forma feminină a adjectivului (situaţie puţin probabilă la exemplul de faţă). La fel, adj. ***pneumatic, -ă*** are etimologie multiplă (din fr. *pneumatique*, adj., s.f., lat. *pneumaticus, -a*, adj., it. *pneumatico, -a*, adj.). Substantivul feminin ***pneumatică*** „parte a fizicii care studiază proprietăţile aerului şi ale altor gaze" provine din franceză (unde are corespondent substantival), dar nu şi din italiană, unde am găsit numai adjectivul. Numai o minuţioasă analiză a primelor atestări şi a valorilor gramaticale din potenţialele limbi-surse reprezintă calea spre o soluţie etimologică apropiată de realitate. Nu trebuie subestimate, de asemenea, modelul intern şi, în consecinţă, posibilitatea unei transformări pe teren românesc.

III.12.9.4. Dubletele de tipul adjectiv + substantiv neutru se prezintă în număr destul de mare (aproximativ 300, vezi DOOM, s.v.). Ele provin, în general, din franceză şi nu cunosc o diferenţiere semnificativă în plan semantic (rezultatul este trecerea de la un sens general la unul particular). În dicţionarele ambelor limbi, aceste dublete sunt tratate, de regulă, împreună. Din seria bogată de exemple (multe, însă, de strictă specialitate), am selectat câteva mai uzuale, a căror origine este multiplă şi a căror specializare semantică este mai pronunţată: ***ascendent, -ă***, adj. şi s.n. (din lat. *ascendens, -ntis*, fr. *ascendant, -e*,

adj., s.m.), ***aspirator, -toare***, adj. şi s.n. (din fr. *aspirateur*)[755], ***auxiliar, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *auxiliaire*, adj., subst., lat. *auxiliaris, -e*), ***baroc, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *baroque*, s.m., adj., it. *barocco*, id.), ***conductor, -toare***, adj., s.m. şi f. şi (aparat), s.n. (din fr. *conducteur, -trice,* adj., subst.[756], lat. *conductor*), ***defect, -ă***, adj. şi s.n. (din lat. *defectus, -a*, germ. *Defekt*, s.m.), ***ideal, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *idéal, -e,* adj., s.m., lat. *idealis, -e*), ***imperativ, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *impératif, -ive*, adj., s.m.[757], lat. *imperativus, -a*), ***impermeabil***, adj. masc. şi s.n. (din fr. *imperméable,* adj., s.m., lat. *impermeabilis, -e*), ***indicativ, -ă,*** adj. şi s.n. (din fr. *indicatif, -ive*, adj., s.m., lat. *indicativus, -a*), ***istoric, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *historique*, adj., s.m., lat. *historicus, -a,* it. *istorico, -a*), ***litoral, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *littoral, -e,* adj., s.m., lat. *litoralis, -e*), ***memorial, -ă***, adj. şi s.n. (din germ. *Memorial*, fr. *mémorial*, s.m., lat. *memorialis, -e*), ***motor, -oare***, adj. şi s.n. (din fr. *moteur*, adj., s.m., lat. *motor*, germ. *Motor*), ***nud, -ă,*** adj. şi s.n. (din lat. *nudus, -a,* it. *nudo, -a,* adj., s.m.), ***numeral, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *numéral, -e,* adj., subst., lat. *numeralis, -e*), ***ocular, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *oculaire*, adj., s.m.[758]), ***pasiv, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *passif, -ive,*[759] lat. *passivus, -a,* germ. *passiv, Passiv*), ***plural, -ă***, adj. şi s.n. (din lat. *pluralis, -e,* it. *plurale*, germ. *Plural*), ***prezent, -ă***, adj. şi (timp), s.n. (din lat. *praesens, -ntis,* fr. *présent, -te,* adj., s.m.[760]), ***ritual, -ă***, adj. şi s.n. (din fr. *rituel, -elle,* adj., s.m., it. *rituale*, adj., s.m.), ***simultan, -ă***, adj. şi s.n. (din germ. *simultan*, fr. *simultané, -ée,* adj., s.f., lat. *simultaneus, -ea*) etc.

III.12.9.5. Şi la categoria de mai sus este dificil de stabilit cu certitudine în ce măsură cuvintele româneşti au fost împrumutate ambele din corespondente externe sau unul dintre ele (mai ales substantivul) provine din celălalt, pe cale internă. Este posibilă, inclusiv în situaţia de faţă, o dublă etimologie: împrumut, la unii vorbitori, şi conversiune, respectiv substantivizare, la alţii. În marea majoritate a cazurilor, această trecere de la adjectiv la substantiv se face prin copierea sau calchierea categoriei lexico-gramaticale a unui model extern substantival. Particularitatea acestui calc lingvistic ar fi existenţa a două etimoane externe cu aceeaşi origine (un adjectiv şi un substantiv, ambele împrumutate sau cel de-al doilea provenind din primul) care constituie, pe lângă calitatea – posibilă – de surse externe directe, un model analogic funcţional. După convingerea noastră, cuvintele astfel obţinute trebuie considerate unităţi diferite (fie că ambele sunt împrumuturi, fie că substantivul este format pe cale internă, fie că, în sfârşit, adjectivul este împrumutat iar substantivul calchiat).

---

[755] În LEXIS, s.v. apar două unităţi lexicale, adj. şi s.m., ultimul provenit pe cale internă din primul.

[756] *Ibidem*, s.v. apar două cuvinte: *conducteur*$_1$, *-trice*, subst. (< lat. *conductor*) şi *conducteur*$_2$, adj. şi subst. (din *conducteur*$_1$).

[757] *Ibidem*, s.v.: *impératif*$_1$, *-ive*, adj şi *impératif*$_2$, s.m.

[758] *Ibidem*, s.v.: *oculaire*$_1$, adj. (< lat. *ocularius*) şi *oculaire*$_2$, adj. şi s.m. (din *oculaire*$_1$)

[759] *Ibidem*, s.v. apar trei cuv diferite: *passif, -ive*$_1$, adj. (< lat. *passivus*); *passif, -ive*$_2$ (< *passif*$_1$), adj. şi s.m. (Lingv.); *passif*$_3$, s.m. (Econ.-fin.) (< *passif*$_1$).

[760] Trei cuvinte în LEXIS, s.v., unul din celălalt.

III.13. Dublete lexico-afixoidale împrumutate[761]. O altă categorie importantă de dublete exclusiv împrumutate este cea **lexico-afixoidală** (alcătuită dintr-un cuvânt şi un element de compunere savantă, prefixoid sau sufixoid). Numărul foarte mare de asemenea dublete etimologice este o dovadă categorică a procesului de modernizare, reromanizare şi internaţionalizare a lexicului limbii române prin cuvinte şi afixoide din variate domenii ştiinţifice (anatomie, biologie, muzică, tehnică etc.). Elementele componente[762] (cuvinte şi afixoide) sunt, cu puţine excepţii, neologisme, ambele pătrunse prin aceeaşi modalitate (împrumutul) şi aparţin, în totalitate, aceleiaşi sfere semantice:

1. ***abdomen***, s.n. Din fr. *abdomen*, lat. *abdomen*. / ***abdomino-***. Din fr. *abdomino-*, cf. lat. *abdomen*.
2. ***acantă***, s.f. (Biol., arhit) Din fr. *acanthe*, lat. *acanthus* (DEX_2); fr. *akantha*, lat. *akantha*, gr. *'άκανθα* (NDN)[763] / ***acant-, acanto-, -acant***. Din fr. *acantho-, -acanthe*, cf. lat. *acanthus*, gr. *'άκανθα*.
3. ***acefal, -ă***, adj. Din fr. *acéphale* (< lat. tard. *acephalus* < gr. *'ακέφαλος*). / ***acefal-, acefalo-***. Din fr. *acephalo-*, cf. gr. *'ακέφαλος* „fără cap".
4. ***acid, -ă***, adj. Din fr. *acide*, lat. *acidus, -a*. / ***acido-, acidi-***. Din fr. *acido-, acidi-*, cf. lat. *acidus*.
5. ***acmee***, s.f. Din fr. *acmé*. / ***acmo-*** „ascuţit, intensiv". Din fr. *acmo-*, engl. *acmo-*, cf. gr. *'ακμή* „vârf".
6. ***aculeu***, s.m. „ghimpe, spin". Din lat. *aculeus*. / ***aculei-***. Din fr. *aculéi-*, cf. lat. *aculeus*.
7. ***albumen***, s.n. Din fr. *albumen*, lat. *albumen*. / ***albumino-*** . Din fr. *albumino-*, cf. lat. *albumen, -inis*.
8. ***alveolă***, s.f. Din fr. *alvéole* (< lat. *alveolus*). / ***alveo-, alveolo-***. Din fr. *alvéo-, alvéolo-*, cf. lat. *alveolus*.
9. ***amforă***, s.f. Din fr. *amphore*, lat. *amphora*. / ***amfori-, amforo-***. Din fr. *amphori-, amphoro-*, cf. lat. *amphora*.
10. ***amigdală***, s.f. Din fr. *amygdale* (< lat. *amygdala* < gr. *'αμυγδάλη*). / ***amigdalo-***. Din fr. *amygdalo-*, cf. lat. *amygdala*, gr. *'αμυγδάλη* „migdală".
11. ***amuzie***, s.f. „pierdere sau tulburare a funcţiilor de înţelegere, elaborare şi exprimare muzicală (vocală sau instrumentală); (Rar) ignoranţă în ceea ce priveşte muzica". Din fr. *amusie*, lat. *amusia*, cf. gr. *'αμουσία*. / ***-amuzie*** „surditate, disonanţă". Din fr. *–amusie*, cf. lat. *amusia*, gr. *'αμουσία*.
12. ***anulus***, s.n. (Anat.) „formaţie inelară în jurul unei deschideri". Din lat. *annulus*. / ***anulo-*** „inel". Din fr. *annulo-*, cf. lat. *annulus*[764]

---

[761] Dintre componentele lexicale, un număr semnificativ participă şi la alte tipuri de dublete. Discutate separat prin convenţie, ele pot forma, împreună cu elementele de compunere savantă, dublete etimologice mixte.

[762] Am preferat, pentru această serie, dubletele care au aceleaşi etimoane directe şi care se încadrează, în general, într-un spaţiu semantic comun. Exemplele şi etimologiile elementelor de compunere savantă sunt date după NDN, s.v., cu minime modificări personale. Dacă un component lexical a apărut deja prezentat în alte serii, din altă perspectivă, am rezumat etimologia la varianta considerată de noi cea mai corectă şi mai completă.

[763] În DA, sub forma *acant*, s.m. sing. tant. N. din fr.

[764] În NDN, s.v., probabil greşeală de tipar: cf. lat. *annulos*.

13. ***aortă***, s.f. Din fr. *aorte*, cf. gr. *'αορτή*. / ***aorto-***. Din fr. *aorto-*, cf. gr. *'αορτή*.
14. ***apendice***, s.n. Din fr. *appendice*, lat. *appendix, -icis*. / ***apendico-***. Din fr. *appendico-*, cf. lat. *appendix, -icis* „adaos".
15. ***argilă***, s.f. Din fr. *argile*, lat. *argilla*. / ***argilo-***, ***argili-***. Din fr. *argilo-*, *argili-*, cf. lat. *argilla*.
16. ***arteră***, s.f. Din fr. *artère* (< lat. *arteria* < gr. *'αρτηρία*). / ***arterio-***. Din fr. *artério-*, cf. lat. *arteria*, gr. *'αρτηρία*.
17. ***astenie***, s.f. Din fr. *asthénie*, cf. gr. *'ασθένεια*. / ***-astenie***. Din fr. *–asthénie*, cf. gr. *'ασθένεια*.
18. ***astru***, s.m. Din fr. *astre*, lat. *astrum*. / ***astro-, astero-***. Din fr. *astro-*, *astéro-*, cf. gr. *'αστήρ, -έρος, 'άστρον*.
19. ***atriu***, s.n. Din fr. *atrium*, lat. *atrium*. / ***atrio-*** „atriu". Din fr. *atrio-*, cf. lat. *atrium* „vestibul".
20. ***atrofie***, s.f. Din fr. *atrophie*, lat. *atrophia*, cf. gr. *'ατροφία*. / ***-atrofie***. Din fr. *-atrophie*, cf. gr. *'ατροφία* „lipsă de hrană".
21. ***auto***, s.n., adj. Din fr. *auto* (abreviere din *automobile*, adj., s.f.), germ. *auto*. / ***auto***[765]-. Din fr. *auto-*.
22. ***ax***, s.n. Din fr. *axe*, lat. *axis*. / ***axo-***. Din fr. *axo-*, cf. gr. *'άξων* „axă, osie".
23. ***bacil***, s.m. Din fr. *bacille*, lat. *bacillum*. / ***bacili -, bacilo-*** . Din fr. *bacilli-*, *bacillo-*, cf. lat. *bacillum*.
24. ***bacterie***, s.f. Din fr. *bactérie* (< lat. sav. *bacterium*, *bacteria* < gr. *βακτηρίον, -ία*). / ***bacterio-, -bacter***. Din fr. *bactério-*, *-bacter*, cf. gr. *βακτηρία*.
25. ***balan***, s.m. „mic crustaceu fixat pe rocile litorale sau pe cochilii" . Din fr. *balane*, lat. *balanus* (< gr. *βάλανος*) (NDN). / ***balano-*** „gland, ghindă". Din fr. *balano-*, cf. gr. *βάλανος* „ghindă".
26. ***balistă***, s.f. Din lat. *ballista*, it. *balista*, fr. *baliste*. / ***balisto-*** „mişcare, oscilaţie". Din fr. *balisto-*, cf. lat. *ballista*.
27. ***bar,*** s.m. „unitate de măsură a presiunii atmosferice egală cu un milion de barii". Din fr. *bar*, cf. gr. *βάρος* „greutate" / ***baro- , -bar(ă)*** „presiune". Din fr. *baro-*, *-bare*, cf. gr. *βάρος*.
28. ***bis***, adj. invar., interj., s.n. Din fr. *bis*, lat. *bis*. / ***bi-, bis-***. Din fr. *bi-, bis-*, cf. lat. *bis*.
29. ***blast,*** s.m. „parte a embrionului care se dezvoltă după germinare"(NDN). Din fr. *blaste* (< gr. *βλαστός*). / ***blasto-, -blaste*** „germen". Din fr. *blasto-*, *-blaste*, cf. gr. *βλαστός* „mugur".
30. ***boz,*** s.m. (Înv.) „idol, zeu păgân". Din slavon. *bozъ*, pl. lui *Bogъ* (DA, CDER). / ***bogo-***. Din sl. *bogo-*.
31. ***branhie***, s.f.[766] Din fr. *branchie*, lat. *branchia*. / ***branhio-***. Din fr. *branchio-*, cf. lat. *branchia*, gr. *βράγχιον, -ου*, pl. *βράγχια*.
32. ***brevă***, s.f. „scrisoare papală". Din it. *breve* (< lat. *brevis*). / ***brevi-***. Din fr. *brévi-*, cf. lat. *brevis*.

---

[765] Considerat în DA, s.v., prefix.
[766] *Ibidem*, apare numai forma de pl. *branhii*. Din lat. *branchia*.

33. ***brom,*** s.n. (Chim.) Din fr. *brome*, cf. gr. *βρώμος* „miros urât". / ***bromo-***. Din fr. *bromo-*, cf. gr. *βρώμος*.
34. ***bronhie***, s.f.[767] Din fr. *bronch(i)e*, lat. *bronchia* (DEX_2); din lat. *bronchia*, gr. *βρόγχια* (pl. lui *βρόγχιον*, *-ov*) (NDN) / ***bronho-, bronchio-, bronș-***. Din fr. *bronho-, bronchio-*, cf. gr. *βρόγχος, βρόγχια*.
35. ***bulb***, s.m. Din fr. *bulbe*, lat. *bulbus*. / ***bulbo, bulbi-***. Din fr. *bulbo-, bulbi-*, cf. lat. *bulbus* „ceapă".
36. ***caliciu***, s.n. (Bot., relig., anat.) Din fr. *calice*, cf. lat. *calix, -icis*. / ***calici-*** „caliciu floral". Din fr. *calici-*, cf. lat. *calix* „cupă".
37. ***canal***, s.n. Din fr. *canal*, lat. *canalis*. / ***canali-*** „canal, vas anatomic". Din fr. *canali-*, cf. lat. *canalis*.
38. ***cancer***, s.n. Din fr. *cancer*, lat. *cancer*. / ***cancero-, canceri-***. Din fr. *cancéro-, cancéri-*, cf. lat. *cancer* „crab".
39. ***cantus***, s.n. Din fr. *canthus*, lat. *canthus* „comisura pleoapelor". / ***canto-*** „unghi", „ligament", „comisura pleoapelor". Din fr. *cantho-*, cf. lat. *canthus*, gr. *κανθός*.
40. ***capilar, -ă***, adj. Din fr. *capillaire* (< lat. imp. *capillaris*, vezi *capillaris herba*) / ***capilaro-*** „vase capilare". Din fr. *capillaro-*, cf. lat. *capillaris*.
41. ***capsulă***, s.f. Din fr. *capsule*, lat. *capsula*. / ***capsulo-***. Din fr. *capsulo-*, cf. lat. *capsula* „cutie mică".
42. ***cardie***, s.f. Din fr. *cardia* (< gr. *καρδία*). / ***cardio-, -card, -cardie*** „referitor la inimă". Din fr. *cardio-, -card, -cardie*, cf. gr. *καρδία* „inimă".
43. ***carion,*** s.m. (Biol.) „nucleu". Din fr. *karyon* (NDN). / ***cario-***, idem. Din fr. *caryo-*, cf. gr. *κάρυον* „nucă, nucleu".
44. ***carp,*** s.n. „ansamblu de opt oase mici care alcătuiesc articulația dintre antebraț și palmă". Din fr. *carpe*, lat. *carpus*, cf. gr. *καρπός* „pumn". / ***carpo-, -carp*** „fruct". Din fr. *carpo-, -carpe*, cf. gr. *καρπός*.
45. ***caulis***, s.n. „tulpina plantelor". Din lat. *caulis* (NDN). / ***cauli-, -o-, -caul,*** id. Din fr. *cauli-, -o-, -caule*, cf. lat. *caulis*, gr. *καυλός* „tijă".
46. ***cavernă***, s.f. Din fr. *caverne*, lat. *caverna*. / ***caverno-***. Din fr. *caverno-*, cf. lat. *caverna*.
47. ***cav, -ă,*** adj. „care are o cavitate". Din fr. *cave*, lat. *cavus*. / ***cavo, -i-,*** „cavitate". Din fr. *càvo, -i-*, cf. lat. *cavus* „scobit, găunos".
48. ***cec,*** s.n. „parte a intestinului gros, cuprinsă între intestinul subțire și colon" Din fr. *caecum*, lat. *caecum* (*intestinum*) / ***ceco-*** „orb", „cec". Din fr. *caeco-*, cf. lat. *caecus*.
49. ***cecidie***, s.f. „excrescență pe diferite organe ale plantelor (muguri, frunze etc.), cauzată de paraziți". Din fr. *cécidie* (< gr. *κηκίς, -ῖδος*). / ***cecidio-, cecido-***, id. Din fr. *cécidio-, cécido-*, cf. gr. *κηκίς, -ῖδος, κηκίδιον* „gogoașă mică de stejar".
50. ***celulă***, s.f. Din fr. *cellule*, lat. *cellula*. / ***celulo-*** „celuloză". Din fr. *cellulo-*, cf. lat. *cellula* „cămăruță".

[767] *Ibidem*, s.v.: *bronhii*, s.f. pl. Din lat. *bronchia*.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

51. ***cement***, s.n. „praf cu care se cementează piesele de oțel". Din fr. *cément* (< lat. *caementum*). / ***cemento-*** „cement dentar". Din fr. *cémento-*, cf. lat. *caementum* „pietriș".
52. ***cent***$_1$, s.m. „monedă divizionară...". Din engl. *cent*, fr. *cent* (< lat. *centum*). / ***centi-, -cent*** „o sută, a suta parte". Din fr. *centi-*, cf. lat. *centum*.
53. ***centru***, s.n. Din fr. *centre*, lat. *centrum*. / ***centri-, centro-, -centru***. Din fr. *centri-, centro-, -centre*, cf. lat. *centrum*, gr. *κέντρον*.
54. ***cerebrum***, s.n. „creier". Din lat. *cerebrum* (NDN). / ***cerebro-***. Din fr. *cerebro-*, cf. lat. *cerebrum*.
55. ***chil***, s.n. „lichid rezultat din digestia alimentelor... ". Din fr. *chyle*, lat. *chylus*, cf. gr. *χυλός* „suc". / ***chilo-, chili-, -chil*** „umoare". Din fr. *chylo-, chyli-*, cf. lat. *chylus*, gr. *χυλός*.
56. ***chist***, s.n. Din fr. *kyste* (< gr. *κύστις*). / ***chisto-*** „chist, veziculă". Din fr. *kysto-*, cf. gr. *κύστις* „vezică".
57. ***cianoză***, s.f. Din fr. *cyanose*. / ***-cianoză***. Din fr. *–cyanose*, cf. gr. *κυάνωσις*.
58. ***ciclu***, s.n. Din fr. *cycle*, lat. *cyclus*. / ***ciclo-, -ciclu***. Din fr. *cyclo-, -cycle*, cf. gr. *κύκλος*.
59. ***cilindru***, s.m. Din fr. *cylindre*, lat. *cylindrus*. / ***cilindri-, -o-***. Din fr. *cylindri-, -o-*, cf. lat. *cylindrus*, gr. *κύλινδρος*.
60. ***cingulum***, s.n. (Anat.). Din fr. *cingulum*, lat. *cingulum*. / ***cingulo-*** „cordon, cingătoare, brâu". Din fr. *cingul(o)-*, cf. lat. *cingulum*.
61. ***cirus***, s.m. „formație de nori de culoare albă...". Din fr. *cirrus*, lat. *cirrus* „fir". / ***ciri-*** „ciri, peri țepoși, filament". Din fr. *cirri-*, cf. lat. *cirrus* „cârcel".
62. ***claustru***, s.n. Din lat. *claustrum* „incintă, loc închis" (NDN, DA). / ***claustro-***, id. Din fr. *claustro-*, cf. lat. *claustrum*.
63. ***climă***, s.f. Din lat. *clima*, germ. *Klima*, cf. gr. *κλίμα* „înclinație". / ***clima-, climato-, climo-*** „climă, climat". Din fr. *clima-, climato-, climo-*, cf. lat. *clima*, gr. *κλίμα, -ατος*.
64. ***clor***, s.n. (Chim.) Din fr. *chlore* (adaptare după gr. *χλωρός*). / ***cloro-*** „verde; clor, clorură". Din fr. *chloro-*, cf. gr. *χλωρός* „galben-verzui".
65. ***coccis***, s.n. „os mic triunghiular...". Din fr. *coccyx* (< gr. *κόκκυξ*). / ***coccigo-***, id. Din fr. *coccygo-*, cf. gr. *κόκκυξ, -υγος* „cuc".
66. ***cochilie***, s.f. Din fr. *coquille* (< lat. pop. **conchylium*, gr. *κογχύλιον*). / ***conchilio-*** „scoică". Din fr. *conchylio-*, cf. gr. *κογχύλιον*.
67. ***coledoc***, adj. (*canal* ~), s.n. „canal prin care se varsă bila în duoden". Din fr. *cholédoque*, lat. *choledochus*. / ***coledoco-***, id. Din fr. *cholédocho-*, cf. lat. *choledochus*, gr. *χοληδόχος* „care conține fiere".
68. ***colon***, s.n. „porțiune a intestinului gros, cuprinsă între cec și rect". Din fr. *côlon*, lat. *colon*, cf. gr. *κόλον*. / ***colono-***, id. Din fr. *colono-*, cf. gr. *κόλον, -ονος*.
69. ***color***, adj. invar. „tehnicolor". Din engl. *color*. / ***colori-, -color***. Din fr. *colori-, -colore*, cf. lat. *color*.
70. ***con***, s.n. Din fr. *cône*, lat. *conus*. / ***coni-***. Din fr. *coni-*, cf. lat. *conus*.
71. ***condil***, s.m. „proeminență osoasă articulară". Din fr. *condyle*, cf. gr. *κόνδυλος* „articulație". / ***condilo-*** „vârf, proeminență, condil". Din fr. *condylo-*, cf. gr. *κόνδυλος*.

72. ***coral,*** s.m. „animal celenterat...". Din germ. *Koralle*, lat. *corallium*, cf. gr. *κοράλλιον*. / ***corali-***. Din fr. *coralli-*, cf. lat. *corallium*, gr. *κοράλλιον*.
73. ***cord***, s.n. (Anat.) Din lat. *cor, cordis*. / ***cordi-***. Din fr. *cordi-*, cf. lat. *cor, cordis*.
74. ***corm***, s.m. „organism al plantelor inferioare format din rădăcină, tulpină şi frunze". Din fr. *corme*, cf. gr. *κορμός* „trunchi". / ***cormo-*** „trunchi, tulpină, corm". Din fr. *cormo-*, cf. gr. *κορμός*.
75. ***cosmos,*** s.n. Din fr. *cosmos*, gr. *κόσμος*. / ***cosmo-, -cosm.*** Din fr. *cosmo-, -cosme*, cf. gr. *κόσμος*.
76. ***cotil***, s.m. „cavitate a unui os în care se articulează un alt os". Din fr. *cotyle*. / ***cotilo-*** „cavitate". Din fr. *cotylo-*, cf. gr. *κοτύλη*.
77. ***craniu***, s.n. Din lat. *cranium*. Cf. fr. *crâne*, gr. *κρανίον*. / ***cranio-, -cranie.*** Din fr. *cranio-, -cranie*, cf. gr. *κρανίον*.
78. ***crimă***, s.f. Din fr. *crime*, cf. lat. *crimen, -inis*. / ***crimino-***. Din fr. *crimino-*, cf. lat. *crimen, -inis*.
79. ***cristal***, s.n. Din fr. *cristal*, lat. *cristallus*, cf. gr. *κρύσταλλος*. / ***cristalo-, -i-.*** Din fr. *cristallo-, cristalli-*, cf. gr. *κρύσταλλος*.
80. ***criză***, s.f. Din fr. *crise* (< lat. imp. *crisis* < gr. *κρίσις*). / ***-criză*** „judecată, concluzie". Din fr. *–crise*, cf. gr. *κρίσις*.
81. ***crom***, s.n. Din fr. *chrome*, cf. gr. *χρῶμα* „culoare". / ***cromo-, cromato-, -crom.*** Din fr. *chromo-, chromato-, -chrome*, cf. gr. *χρῶμα, -ατος*.
82. ***cultură***, s.f. Din fr. *culture*, lat. *cultura*, germ. *Kultur*. / ***culturo-, -cultură.*** Din fr. *culturo-, -culture*, cf. lat. *cultura*.
83. ***cupru***, s.n. Din lat. *cuprum*. / ***cupro-, -i-.*** Din fr. *cupro, -i-*, cf. lat. *cuprum*.
84. ***cvintă***, s.f. Din it. *quinta*, fr. *quinte*, lat. *quinta*. / ***cvint-, chint-.*** Din fr. *quint-*, cf. lat. *quintus, -a*.
85. ***dactil***, s.m. Din fr. *dactyle*, lat. *dactilus* (DEX_2); din fr. *dactyle*, lat. *dactylus*, gr. *δάκτυλος* (NDN); din lat. *dactylos* şi *-us* (DA). / ***dactilo-, -dactil.*** Din fr. *dactylo-, - dactyle*, cf. lat. *dactylus*, gr. *δάκτυλος*.
86. ***defect, -ă***, adj. Din lat. *defectus*, germ. *defekt*. / ***defecto-***. Din fr. *défecto-*, cf. lat. *defectus*.
87. ***demiu,*** s.n. „pardesiu gros...". Din fr. *demi* (*-saison*). / ***demi-*** „jumătate". Din fr. *demi-*.
88. ***dem***, s.n. (Biol.) „asociaţie de indivizi apropiaţi, înrudiţi taxonomic". Din fr. *dem*, engl. *dem*, cf. gr. *δήμος* „popor" (NDN). / ***demo-***, idem. Din fr. *démo-*, cf. gr. *δήμος*.
89. ***demon***, s.m. Din ngr. *δαίμον*. Cf. fr. *démon*. / ***demono-***, id. Din fr. *démono-*, cf. gr. *δαίμον* „zeu".
90. ***dermă,*** s.f. Din fr. *derme,* cf. gr. *δέρμα* „piele". / ***dermo-, -derm(ă), derma-, dermato-*** „piele tegument". Din fr. *dermo-, -derme, derma-, dermato-*, cf. gr. *δέρμα, -τος*.
91. ***diabet***, s.n. Din fr. *diabète* (< lat. tard. *diabetes* < gr. *διαβήτης*). / ***diabeto-***. Din fr. *diabéto-*, cf. gr. *διαβήτης* „scurgere continuă".
92. ***diafan, -ă***, adj. Din fr. *diaphane* (< gr. *διαφανής*). / ***diafano-*** „transparent, diafan". Din fr. *diaphano-*, cf. gr. *διαφανής*.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

93. ***disc***, s.n. Din fr. *disque,* lat. *discus*. / ***disco-, -i-***. Din fr. *disco-, -i-*, cf. lat. *discus*, gr. *δίσκος*.
94. ***diverticul,*** s.n. „formație anatomică în formă de sac sau buzunar care comunică cu un organ cavitar"; (Fig.) „loc ascuns: cotlon, ungher". Din fr. *diverticule*, lat. *diverticulum*. / ***diverticulo-***, id. Din fr. *diverticulo-*, cf. lat. *diverticulum* „adăpost".
95. ***dom***, s.n. Din fr. *dôme* (< vprov. *doma*; cf. lat. tard. *doma, -atis* < gr. *δῶμα*). Cf. it. *duomo*, germ. *Dom*. / ***-dom***. Din fr. *-dôme*, cf. gr. *δῶμα*.
96. ***dozǎ,*** s.f. Din fr. *dose* (< mlat. *dosis* < gr. *δόσις*). / ***dozi-***. Din fr. *dosi-*, cf. gr. *δόσις* „parte, porție".
97. ***dramǎ,*** s.f. Din fr. *drame*, lat. *drama* / ***-dramǎ***. Din fr. *–drame*, cf. gr. *δρᾶμα*.
98. ***dromos***, s.n. (Antic. gr.) Din fr. *dromos*, gr. *δρόμος* (NDN). / ***dromo-, -drom(ă)*** „drum", „cursă", „direcție". Din fr. *dromo-, drome*, cf. gr. *δρόμος*.
99. ***dublu, -ă***, adj. Din fr. *double* (< lat. *duplus*). / ***dublu-***. Din fr. *double-*, cf. lat. *duplus*.
100. ***duct,*** s.n. (Anat.) „canal, tub". Din lat. *ductus* (NDN). / ***-duct*** „care duce". Din lat. *ductus*.
101. ***duoden***, s.n. Din fr. *duodénum*, lat. *duodenum*. / ***duodeno-***. Din fr. *duodéno-*, cf. lat. *duodenum* (*digitorum*).
102. ***dur, -ă***, adj. Din fr. *dur*, lat. *durus, -a*. / ***duro-*** „duritate". Din fr. *duro-*, cf. lat. *durus*.
103. ***ecclesia***, s.f. (Antic.). Din fr. *ecclésia*, gr. *'εκκλησία* (NDN). / ***eclezi-***. Din fr. *ecclési-*, cf. gr. *'εκκλησία*.
104. ***ecou***, s.n. Din fr. *écho,* lat. *echo*. / ***eco-*** „sunet, ecou". Din fr. *écho-*, cf. gr. *'ηχώ*.
105. ***ectazie***, s.f. (Metrică) „licență constând în folosirea unei silabe scurte cu valoarea uneia lungi; dilatare artificială". Din fr. *ectasie* (< gr. *'έκτασις*). / ***-ectazie*** „dilatație, extensie". Din fr. *–ectasie*, cf. gr. *'έκτασις* „lungime".
106. ***eczemǎ,*** s.f. Din fr. *eczéma*, cf. gr. *'έκζεμα*. / ***eczemato-***. Din fr. *eczémato-*, cf. gr. *'έκζεμα, -τος* „ebuliție".
107. ***efeb***, s.m. Din fr. *éphèbe*, lat. *ephebus*, cf. gr. *'έφηβος*. / ***efebo-***. Din fr. *éphèbo-*, cf. gr. *'έφηβος*.
108. ***efemer, -ă***, adj. Din fr. *éphémère* (< gr. *'εφήμερος*). / ***efemero-***. Din fr. *éphèmero-*, cf. lat. *ephemeris*, gr. *'εφήμερος*.
109. ***efuziune***, s.f. Din fr. *effusion*, lat. *effusio*. / ***efuzio-*** „răspândire". Din fr. *effusio-*, cf. lat. *effusio* „revărsare".
110. ***electron***, s.m. Din fr. *électron* (< gr. *'ήλεκτρον*). / ***electro-***. Din fr. *électro-*, germ. *elektro-*, cf. gr. *'ήλεκτρον*.
111. ***elice***, s.f. Din fr. *hélice*, lat. *helix, -cis*. / ***elico-***. Din fr. *hélico-*, cf. lat. *helix*, gr. *ἕλιξ, -ικος*.
112. ***elipsă***, s.f. Din fr. *ellipse*, lat. *ellipsis*, cf. gr. *'έλλειψις* . / ***elipso-***. Din fr. *ellipso-*, cf. lat. *ellipsis*, gr. *'έλλειψις* „lipsă, defect".
113. ***elitră***, s.f. Din fr. *élytre* (< lat. sav. *elytra* < gr. *'έλυτρον*). / ***elitro-*** „înveliș, teacă, vagin". Din fr. *élytro-*, cf. gr. *'έλυτρον* „elitră, înveliș".

114. ***embolie***, s.f. Din fr. *embolie* (derivat savant din gr. *'εμδολή*). / ***-embolie***. Din fr. *-embolie*, cf. gr. *'εμδολή* „astupare, strângere".
115. ***embolus/embol***, s.n. Din fr. *embolus/embole*, lat. *embolus*, cf. gr. *'έμβολος* „cui". / ***embolo-***. Din fr. *embolo-*.
116. ***embrion***, s.n. Din fr. *embryon*, gr. *'έμβρυον*. / ***embrio-***. Din fr. *embryo-*, cf. gr. *'έμβρυον*.
117. ***encefal***, s.n. Din fr. *encéphale*, cf. gr. *'εγκέφαλος*. / ***encefalo-, -encefal***. Din fr. *encéphalo-, -encéphal*, cf. gr. *'εγκέφαλος*.
118. ***ependim***, s.n. „epiteliu care căptuşeşte canalul rahidian, trunchiul cerebral şi ventriculii cerebrali". Din fr. *épendyme*. / ***ependimo-***. Din fr. *épendymo-*, cf. gr. *'επένδυμα*.
119. ***epidermă***, s.f. Din fr. *épiderme*, lat. *epiderma*. / ***epidermo-***. Din fr. *épidermo-*, cf. gr. *'επιδερμίς*.
120. ***epifiză***, s.f. „extremitatea, mai umflată, a unui os lung". Din fr. *épiphyse* (< gr. *'επίφυσις*). / ***epifizio-***. Din fr. *épiphysio-*, cf. gr. *'επίφυσις* „excrescenţă".
121. ***epigastru***, s.n. Din fr. *épigastre* (< gr. *'επιγάστριον*). / ***epigastro-***. Din fr. *épigastro-*, cf. gr. *'επιγάστριον* „deasupra stomacului".
122. ***epiplon***, s.n. „ligament peritoneal care uneşte viscerele". Din fr. *épiploon*, cf. gr. *'επίπλοον* „plutitor". / ***epiplo-***. Din fr. *épiplo-*, cf. gr. *'επίπλοον*.
123. ***erg***, s.m. (Fiz.) „unitate de măsură pentru energie". Din fr. *erg*, cf. gr. *'έργον* „muncă". / ***ergo-***. Din fr. *ergo-*, cf. gr. *'έργον*.
124. ***eros***, s.n. Din fr. *éros*, germ. *Eros*, cf. *Eros*, zeul iubirii la greci. / ***eroto-, ero-*** „plăcere sexuală". Din fr. *éroto-, éro-*, cf. gr. *'έρως, -ωτος* „dragoste".
125. ***esofag***, s.n. Din fr. *oesophage*, cf. gr. *οισοφάγος*. / ***esofago-***. Din fr. *oesophago-*, cf. gr. *οισοφάγος* „care duce ceea ce se mănâncă".
126. ***estezie***, s.f. „sensibilitate". Din fr. *esthésie* (< gr. *α'ίσθησις*) (NDN). / ***estezio-, -estezie***. Din fr. *esthésio-, -esthésie*, cf. gr. *α'ίσθησις* „percepere, simţire".
127. ***etos***, s.n. Din lat. *ethos*, fr. *éthos*. / ***eto-*** „morav, obicei, comportament". Din fr. *étho-*, cf. gr. *'έθος* „obicei, caracter".
128. ***faringe***, s.n. Din it. *faringe*, cf. fr. *pharynx*, gr. *φάρυγξ*. / ***faringo-***. Din fr. *pharyngo-*, cf. gr. *φάρυγξ, -υγγος*.
129. ***fază***, s.f. Din fr. *phase* (< gr. *φάσις*). / ***-fază*** „apariţie, manifestare". Din fr. *-phase*, cf. gr. *φάσις*.
130. ***fenomen***, s.n. Din fr. *phénomène*, cf. gr. *φαινόμενον* „ceea ce apare" (DEX_2, NDN); din gr. *φαινόμενον* (DA). / ***fenomeno-***. Din fr. *phénomèno-*, cf. gr. *φαινόμενον*.
131. ***ferment***, s.m. Din fr. *ferment*, lat. *fermentum*. / ***fermento-***. Din fr. *fermento-*, cf. lat. *fermentum* „aluat, drojdie".
132. ***fibră***, s.f. Din fr. *fibre*, lat. *fibra*. / ***fibro-, fibri-***. Din fr. *fibro-, fibri-*, cf. lat. *fibra*.
133. ***fimoză***, s.f. (Anat.) Din germ. *Phimose*, fr. *phimosis*, gr. *φίμωσις* (NDN). / ***-fimoză***. Din fr. *–phimose*, cf. gr. *φίμωσις*.
134. ***fistulă***, s.f. Din fr. *fistule*, lat. *fistula*. / ***fistulo-***. Din fr. *fistulo-*, cf. lat. *fistula* „tub, ţeavă".

135. ***fiton***, s.m. (Biol.) „plantă rudimentară". Din gr. *φυτόν* „plantă" (NDN). / ***fito-, -fit(ă)*** „plantă, vegetație". Din fr. *phyto-, -phyte*, cf. gr. *φυτόν*.
136. ***fluor***, s.n. Din fr. *fluor*, lat. *fluor*. / ***fluoro-, -i-***. Din fr. *fluoro-, -i-*, cf. lat. *fluor, -oris* „curgere, lichid".
137. ***fluviu***, s.n. Din lat. *fluvius*. / ***fluvio-***. Din fr. *fluvio-*, cf. lat. *fluvius*.
138. ***fobie***, s.f. Din fr. *phobie* (cf. gr. *φόβια*). / ***-fobie***. Din fr. *-phobie*, cf. gr. *φόβια*.
139. ***fon***, s.m. „unitate de măsurare a intensității auditive...". Din fr. *phone*, cf. gr. *φωνή* „sunet". / ***fono-, -fon***. Din fr. *phono-, -phone*, cf. gr. *φωνή*.
140. ***fonie***, s.f. Din fr. *phonie*. / ***-fonie***. Din fr. *–phonie*.
141. ***formă***, s.f. Din fr. *forme*, lat. *forma*. / ***-form***. Din fr. *–forme*, cf. lat. *forma*.
142. ***fosfor***, s.n. Din fr. *phosphore* (< gr. *φωσφόρος*) (DEX_2, NDN); din gr. *φωσφόρος* „luminos"(DA). / ***fosfo-, fosforo-***. Din fr. *phospho-, phosphoro-*, engl. *phospho-, phosphoro-*, cf. gr. *φωσφόρος* .
143. ***fot,*** s.m. „unitate de măsurare a iluminării...". Din fr. *phot*, cf. gr. *φώς, φωτός* „lumină". / ***foto-, -fot, fos-***. Din fr. *photo-, -phote*, cf. gr. *φώς, φωτός*.
144. ***frastic, -ă,*** adj. (Lingv.) Din fr. *phrastique* (cf. gr. *φραστικός*) (NDN). / ***-frastic*** „care exprimă, redă". Din fr. *– phrastique*, cf. gr. *φραστικός*, id.
145. ***frază***, s.f. Din fr. *phrase*, lat. *phrasis*. / ***frazeo-, -frază***. Din fr. *phraséo-, phrase*, cf. gr. *φράσις, -εως*.
146. ***ftizie***, s.f. Din fr. *phtisie*, cf. gr. *φθίσις*. / ***ftizio-, -ftizie***. Din fr. *phtisio-, -phtisie*, cf. gr. *φθίσις* „distrugere".
147. ***fungi***, s.m. pl. „ciuperci". Din lat. *fungi*, germ. *Fungi*. / ***fungi-, -o-*** „ciuperci". Din germ. *fungi-*, fr. *fongi-*, engl. *fungo-*, cf. lat. *fungus*.
148. ***funicul***, s.n. Din fr. *funicule*, lat. *funiculus*. / ***funiculo-***. Din fr. *funiculo-*, cf. lat. *funiculus* „funie mică".
149. ***fuziune***, s.f. Din fr. *fusion*, lat. *fusio, -onis*. / ***fuzio-***. Din fr. *fusio-*, cf. lat. *fusio* „revărsare, topire".
150. ***gamet***, s.n. Din fr. *gamète* (< gr. *γαμέτης*). / ***gameto-***. Din fr. *gamèto-*, cf. gr. *γαμέτης* „soț".
151. ***ganglion***, s.m. Din fr. *ganglion* (< gr. *γαγγλίον*). / ***ganglio-***. Din fr. *ganglio-*, cf. gr. *γαγγλίον* „nod, tumoare, glandă".
152. ***gaster,*** s.n. (Med.). Din gr. *γαστήρ* „stomac". / ***gastro-, -gastru, gastero-***. Din fr. *gastro-, -gastre, gastéro-*, cf. gr. *γαστήρ, γαστέρος*.
153. ***gemă***, s.f. „piatră prețioasă". Din fr. *gemme*, lat. *gemma*. / ***gemi-*** „mugur, boboc, germen". Din fr. *gemmi-*, cf. lat. *gemma*.
154. ***genezǎ***, s.f. Din fr. *genèse*, cf. gr. *γένεσις*. / ***-genezǎ***. Din fr. *–genèse*, cf. gr. *γένεσις*.
155. ***germen,*** s.m. Din lat. *germen*. / ***germi-***. Din fr. *germi-*, cf. lat. *germen*.
156. ***gigant***, s.m. Din it. *gigante*, lat. *gigas, -ntis*, cf. gr. *γίγας, -αντος*. / ***giga-***. Din fr. *giga-*, cf. gr. *γίγας* „gigant". / ***giganto-***. Din fr. *giganto-*, cf. gr. *γίγας, -αντος*.
157. ***ghips***, s.n. Din germ. *Gips*, fr. *gypse*, lat. *gypsum*. / ***gipsi-, -o-***. Din fr. *gypsi-, -o-*, cf. lat. *gypsum*, gr. *γύψος* „ipsos".

158. ***glosă***, s.f. Din lat. *glossa* (< gr. *γλώσσα*). Cf. fr. *glose*, it. *glossa*, germ. *Glosse*. / ***gloso-, -glosă***. Din fr. *gloso-, -glosse*, cf. gr. *γλώσσα*. / ***gloto-, -glot***. Din fr. *glotto-, -glotte*, cf. gr. *γλώττα* „limbă".[768]

159. ***grad***, s.n. Din fr. *grade*, lat. *gradus*, germ. *Grad*. / ***-grad*** „mers, treaptă". Din fr. *–grade*, cf. lat. *gradus*.

160. ***grafie***, s.f. Din fr. *graphie*. / ***-grafie***. Din fr. *-graphie*.

161. ***granulă,*** s.f. Din fr. *granule* (< lat. tard. *granulum*). / ***granulo-***. Din fr. *granulo-*, cf. lat. *granulum*.

162. ***gripoză***, s.f. „încovoiere a unghiilor...". Din fr. *grypose* (cf. gr. *γρύπωσις*) (NDN). / ***-gripoză*** „încovoiere, arcuire". Din fr. *-grypose*, cf. gr. *γρύπωσις*.

163. ***hadrom***, s.n. (Bot.) „fascicul conducător lemnos, format din vase şi fibre lemnoase". Din germ. *Hadrom* (NDN). / ***hadro-*** „voluminos"; „fascicul lemnos". Din fr. *hadro-*, cf. gr. *ἁδρός* „dens, greu, abundent".

164. ***halo,*** s.n. „cerc luminos ...". Din fr. *halo*, cf. gr. *'άλως* „cerc, disc". / ***halo-*** „diametru". Din fr. *halo-*, cf. gr. *'άλως*.

165. ***halteră,*** s.f. Din fr. *haltère* (< lat. imp. *halteres*, pl. < gr. *'αλτῆρες*) / ***haltero-***. Din fr. *haltero-*, cf. gr. *'αλτῆρες* „balansier pentru dans".

166. ***heliu,*** s.n. Din fr. *hélium* (DEX_2, NDN); din gr. *ήλιος* (DA). / ***helio-*** „soare". Din fr. *hélio-*, cf. gr. *ήλιος*.

167. ***helix***, s.n. „margine a pavilionului urechii". Din fr. *hélix* (< lat. sav. *helix, -cis* < gr. *'έλιξ, -ικος*) (NDN). / ***helici-*** „melc". Din fr. *hélici-*, cf. gr. *'έλιξ, -ικος* „spirală".

168. ***helmint***, s.m. „nume generic al viermilor paraziți". Din fr. *helminthe* (< gr.*'έλμινς, -ινθος*). / ***helminto-***. Din fr. *helmintho-*, cf. gr. *'έλμινς, -ινθος* „vierme".

169. ***hepar***, s.n. „ficat". Din gr. *'ῆπαρ* / ***hepato-***. Din fr. *hépato-*, cf. gr. *'ῆπαρ, 'ῆπατος*.

170. ***hernie***, s.f. Din fr. *hernie,* lat. *hernia*. / ***hernio-***. Din fr. *hernio-*, cf. lat. *hernia* „vătămare, surpare".

171. ***herpes***, s.n. Din fr. *herpès*, lat. *herpes*, cf. gr. *'έρπης* „pecingine". / ***herpeto-, -i-***. Din fr. *hérpeto-, -i-*, cf. lat. *herpes, -etis*.

172. ***histerezis***, s.n. „fenomen ireversibil potrivit căruia valoarea actuală a unei mărimi, a unei substanțe depinde şi de valorile anterioare ale mărimilor care o determină". Din fr. *hystérésis*, cf. gr. *'υστέρησις* „lipsă". / ***histerezi-***. Din fr. *hystérési-*, cf gr. *'υστέρησις*.

173. ***hormon***, s.m. Din fr. *hormone* (< engl. *hormone*). / ***hormono-***. Din fr. *hormono-*.

174. ***humus***, s.n. Din fr. *humus*, lat. *humus*, germ. *Humus*. / ***humo-, -i-***. Din fr. *humo-, -i-*, cf. lat. *humus* „sol, pământ".

175. ***icoană***, s.f. Din slavon. *ikona* (< gr. biz. *εικόνα,* cf. *εικών*)[769] / ***icono-*** „imagine, aparență, portret". Din fr. *icono-*, cf. gr. *εικών, -όνος* „tablou".

---

[768] În NDN, s.v., *gloso-, -glosă, gloto-, -glotă* sunt trecute într-un singur articol.

[769] Vezi Mihăilă, *Studii de lexicologie*, p. 131.

176. ***idee***, s.f. Din fr. *idée*, lat. *idea*, cf. gr. *'ιδέα*. / ***ideo-*** „idee, noțiune". Din fr. *idéo-*, cf. gr. *'ιδέα* „formă, aparență, idee".
177. ***idiot, -ă***, adj., subst. Din fr. *idiot* (DEX_2, DA); din fr. *idiot*, lat. *idiota* (NDN). / ***idio-*** „propriu, specific". Din fr. *idio-*, cf. gr. *'ίδιος* „specific".
178. ***ileon***, s.n. „ultima parte a intestinului subțire". Din fr. *iléon* (< lat. *ileum* < gr. *ε'ίλειν*) / ***ileo-*** „ileon". Din fr. *iléo-*, cf. gr. *ε'ίλειν*.
179. ***imn***, s.n. Din fr. *hymne*, lat. *hymnus*, cf. gr. *'ύμνος*. / ***imno-***. Din fr. *hymno-*, cf. lat. *hymnus*, gr. *'ύμνος* „cântec de biruință".
180. ***impar, -ă***, adj. Din lat. *impar, -is*. / ***impari-***. Din fr. *impari-*, cf. lat. *impar*.
181. ***imun, -ă***, adj. Din fr. *immun*, lat. *immunis*. / ***imuno-***. Din fr. *immuno-*, cf. lat. *immunis*.
182. ***infante***, s.m. Din span. *infante*. Cf. it. *infante* (DEX_2, NDN)[770] / ***infanti-***. Din fr. *infanti-*, cf. lat. *infans, -ntis*.
183. ***infundibul***, s.n. „structură anatomică în formă de pâlnie". Din fr. *infundibulum*, lat. *infundibulum*. / ***infundibulo-, -i-*** „pâlnie". Din fr. *infundibulo-, -i-*, cf. lat. *infundibulum*.
184. ***inion***, s.m. „protuberanță externă a osului occipital, ceafă". Din fr. *inione*, cf. gr. *'ινίον* „ceafă". / ***inio-*** „inion, occipital". Din fr. *inio-*, cf. gr. *'ινίον*.
185. ***insectă***, s.f. Din fr. *insecte* (DEX_2, DA)[771] / ***insecti-, -o-***. Din fr. *insecti-, -o-*, cf. lat. *insectus* „tăiat".
186. ***iod***, s.n. Din fr. *iode* (< gr. *'ιώδης*). / ***iodo-***. Din fr. *iodo-*, cf. gr. *'ιώδης* „violet".
187. ***ion***, s.m. Din fr. *ion*, cf. gr. *'ιών* „care merge". / ***iono-***. Din fr. *iono-*, cf. gr. *'ιών*.
188. ***ischion***, s.n. „os care, împreună cu ilionul şi pubisul, formează osul iliac". Din fr. *ischion* (< gr. *'ισχίον*). / ***ischio-*** „șold, ischion, bazin". Din fr. *ischio-*, cf. gr. *'ισχίον* „bazin".
189. ***jejun***, s.n. „parte a intestinului subțire...". Din fr. *jéjunum*, lat. *jejunum*. / ***jejuno-***. Din fr. *jéjuno-*, cf. lat. *jejunum* (*intestinum*) „intestin flămând".
190. ***labirint***, s.n. Din fr. *labyrinthe*, lat. *labyrinthus*. / ***labirinto-***. Din fr. *labyrintho-*, cf. lat. *labyrinthus*, gr. *λαβύρινθος*.
191. ***lamelă***, s.f. Din fr. *lamelle*, lat. *lamella*. / ***lameli-***. Din fr. *lameli-*, cf. lat. *lamella*.
192. ***laringe***, s.n. Din it. *laringe*, cf. lat. *larynx*, gr. *λάρυγξ*. / ***laringo-***. Din fr. *laringo-*, cf. gr. *λάρυγξ, -γγος*.
193. ***larvă***, s.f. Din fr. *larve*, lat. *larva*. / ***larvi-***. Din fr. *larvi-*, cf. lat. *larva*.
194. ***lax, -ă***, adj. Din lat. *laxus, -a*[772] / ***laxi-*** „rar, spațiat". Din fr. *laxi-*, cf. lat. *laxus* „slab, neîntins".
195. ***lemă***, s.f. (Mat.) „enunț preliminar care servește demonstrării unei teoreme"; „cuvânt explicat într-un dicționar". Din fr. *lemme*, cf. gr. *λέμμα*. / ***-lemă*** „alternativă". Din fr. *-lemme*, cf. gr. *λέμμα* „premisă".

---

[770] În DA, s.v., cuvântul-titlu este *infant*, s.m. (din fr. *infant, -te*), iar *infante* (din span. *infante*) este considerat variantă.

[771] În NDN, s.v., apare exclusiv forma *insecte*, s.f. pl. „clasă de artropode....". Din fr. *insectes*.

[772] În DA, s.v. *laș* (N. din fr. *lâche*), apare mențiunea: dublet al lui *lax*, care, însă, lipsește. În LEXIS, s.v., Alain Rey, DHLF, s.v., *lâche* este considerat derivat regresiv din lat. pop. **lascare*, clas. *laxare*.

196. ***lichen***, s.m. Din fr. *lichen* (< lat. *lichen*). / ***licheni-, -o-***. Din fr. *lichéni, -o-*, cf. lat. *lichen*.
197. ***lien***, s.n. „splină". Din lat. *lien*. / ***lieno-***. Din fr. *liéno-*, cf. lat. *lien, -is*.
198. ***ligulă***, s.f. „formație membranoasă...". Din fr. *ligule*, lat. *ligula*. / ***liguli-***. Din fr. *liguli-*, cf. lat. *ligula* „limbă mică".
199. ***limes***, s.n. Din lat. *limes*. / ***limită***, s.f. Din fr. *limite* (< lat. *limes, -itis*), lat. *limes*. / ***limi-*** „vecin, hotar, limită". Din fr. *limi-*, cf. lat. *limes, -itis*.
200. ***limfă***, s.f. Din fr. *lymphe*, lat. *lympha* „apă limpede". / ***limfo-***. Din fr. *lympho-*, cf. lat. *lympha*.
201. ***liză***, s.f. (Biol.) Din fr. *lyse*, cf. gr. *λύσις* „dizolvare". / ***lizi-, -o-, -liză*** „disociere". Din fr. *lysi-, -o-, -lyse*, cf. gr. *λύσις*.
202. ***lob***, s.m. Din fr. *lobe*, cf. gr. *λοβός*. / ***lobo-*** „lob anatomic". Din fr. *lobo-*, cf. gr. *λοβός*.
203. ***logos***, s.n. Din gr. *λόγος*, fr. *logos*. / ***logo-, -log***. Din fr. *logo-, -logue*, cf. gr. *λόγος*.
204. ***lumbus***, s.n. „lombe". Din lat. *lumbus* (NDN). / ***lombo-*** „șale". Din fr. *lombo-*, cf. lat. *lumbus*.
205. ***magnet***, s.n. Din mgr. *μαγνήτης* (*λίθος*). Cf. germ. *Magnet*, rus. *магнит*. / ***magneto-***. Din fr. *magnéto-*, cf. gr. *μαγνής* (piatră de) Magnezia.
206. ***mal***, s.n. (Livr.) „stare de boală". Din fr. *mal*, lat. *malum* (NDN). / ***mal-*** „rău, boală". Din fr. *mal-*, cf. lat. *malus* „rău".
207. ***malacie***, s.f. „pierdere a consistenței...". Din fr. *malacie* (NDN)[773] / ***-malacie*** „moale, moluscă". Din fr. *–malacie*, cf. gr. *μαλακία* „moliciune".
208. ***medic***, s.m. Din lat. *medicus*. / ***medico-***. Din fr. *médico-*, cf. lat. *medicus*.
209. ***melos***, s.n. „melodie, cântec". Din ngr. *μέλος*, fr. *melos*. / ***melo-***. Din fr. *mélo-*, it. *melo-*, cf. gr. *μέλος*.
210. ***meninge***, s.n. Din fr. *méninge* (< mlat. *meninga*, gr. *μῆνιγξ, -ιγγος*). / ***meningo-***. Din fr. *méningo-*, cf. gr. *μῆνιγξ, -ιγγος*.
211. ***metal***, s.n. Din fr. *métal*, germ. *Metall*, lat. *metallum*. / ***metalo-, -i-***. Din fr. *métallo-, -i-*, cf. lat. *metallum*.
212. ***meteor***, s.m. Din it. *meteora*, ngr. *μετέωρος*, fr. *météore*, germ. *Meteor*. / ***meteoro-***. Din fr. *méteoro-*, cf. gr. *μετέωρος* „prezent în aer".
213. ***metru***, s.m. Din fr. *mètre*, lat. *metrum*, cf. gr. *μέτρον*. / ***metro-, -metru***. Din fr. *métro-, -mètre*, cf. gr. *μέτρον* „măsură".
214. ***micoză***, s.f. Din fr. *mycose*, germ. *Mikose*. / ***-micoză*** „ciupercă". Din fr. *-mycose*.
215. ***mimetic, -ă***, adj. Din fr. *mimétique*. / ***-mimetic***. Din fr. *-mimétique*.
216. ***mit***, s.n. Din ngr. *μῦθος*, fr. *mythe*, lat. *mythus*. / ***mito-*** „mit, fabulație". Din lat. *mythus*, gr. *μῦθος* .
217. ***muzeu***, s.n. Din fr. *musée*, germ. *Museum*, lat. *museum*, ngr. *μουσεῖον*. / ***muzeo-***. Din fr. *muséo-*, cf. lat. *museum*, gr. *μουσεῖον* „templu al muzelor".
218. ***muzică***, s.f. Din lat. *musica*, it. *musica*, fr. *musique*, germ. *Musik*, magh. *muzsika*. / ***muzico-***. Din fr. *musico-*, cf. lat. *musica*.

[773] După DLR, s.v., și: ***malahie*** (var. *malachie*), s.f. (Înv.) „onanie". Din gr. *μαλακία*.

219. ***nan***, s.m. (Med.) „pitic". Din it. *nano*, lat. *nanus* (< gr. *νᾶνος*). / ***nano-*** „mic, nedezvoltat". Din fr. *nano-*, cf. lat. *nanus*, gr. *νᾶνος* „pitic".
220. ***narcoză***, s.f. „anestezie generală profundă". Din fr. *narcose*, germ. *Narkose*. / ***narco-***, ***-narcoză*** „somn, narcotic". Din fr. *narco-, -narcose*, cf. gr. *νάρκη* „somn".
221. ***navă***, s.f. Din fr. *nave*, lat. *navis*, it. *nave*. / ***navo-, navi-*** „navă". Din fr. *navo-, -i-*, lat. *navis*.
222. ***nectar***, s.n. Din ngr. *νέκταρ*, lat. *nectar*, fr. *nectar*, germ. *Nektar*. / ***nectari-***. Din fr. *nectari-*, cf. lat. *nectar*, gr. *νέκταρ*.
223. ***neuron***, s.m. Din fr. *neurone* (cf. gr. *νεῦρον*). / ***neuro-, -i-, nevro-, -i-***. Din fr. *neuri-*, *neuro-*, germ. *neuri-*, *neuro-*, cf. gr. *νεῦρον* „nerv".
224. ***neutru, -ă***, adj. Din fr. *neutre*, it. *neutro*, *-a*, lat. *neuter, -tra*. / ***neutro-***. Din fr. *neutro-*, cf. lat. *neuter, -tra*.
225. ***nidus***, s.n. Din germ. *Nidus*, cf. lat. *nidus* „cuib" (NDN). / ***nidi-*** „cuib". Din fr. *nidi-*, cf. lat. *nidus*.
226. ***nimfă***, s.f. Din lat. *nympha*, gr. *νιμφη*, fr. *nymphe*, it. *ninfa*. / ***nimfo-*** „labie mică, vulvă". Din fr *nympho-*, cf. gr. *νιμφη*.
227. ***nodul***, s.m. Din fr. *nodule*, lat. *nodulus*. / ***noduli-***. Din fr. *noduli-*, cf. lat. *nodulus* „nod mic".
228. ***nucleu***, s.n. Din fr. *nucléus*, lat. *nucleus* „sâmbure". / ***nucleo-***. Din fr. *nucléo-*, cf. lat. *nucleus*.
229. ***nud, -ă***, adj., s.n. Din it. *nudo*, *-a*, lat. *nudus, -a*. / ***nudi-***. Din fr. *nudi-*, cf. lat. *nudus* „gol".
230. ***nul, -ă***, adj. Din fr. *nul, -le*, germ. *null*, lat. *nullus, -a*. / ***nuli-***. Din fr. *nulli-*, cf. lat. *nullus* „nici unul".
231. ***ocean***, s.n. Din ngr. *'ωκεανός*, lat. *oceanus*, germ. *Ozean*, rus. *океан*, fr. *océan*. / ***oceano-***. Din fr. *océano-*, cf. lat. *oceanus*, gr. *'ωκεανός*.
232. ***ocru***, s.n., adj. invar. Din fr. *ocre*, cf. lat. *ochra*, gr. *'ώχρα*. / ***ocro-*** „ocru, galben palid". Din fr. *ochro-*, cf. lat. *ochra*, gr. *'ώχρα*.
233. ***oftalmie***, s.f. „inflamație a globului ocular". Din fr. *ophtalmie* (< lat. *ophtalmia*). / ***-oftalmie***. Din fr. *–ophtalmie*, cf. lat. *ophtalmia* „vedere".
234. ***oment***, s.n. „epiplon". Din lat. *omentum* (NDN). / ***omento-***, id. Din fr. *omento-*, cf. lat. *omentum* „viscere".
235. ***omnium***, s.n. „competiție ciclistă pe velodrom; cursă deschisă pentru toți caii". Din engl. *omnium*, fr. *omnium* (NDN). / ***omni-*** „tot, totalitate". Din fr. *omni-*, cf. lat. *omnis* „tot".
236. ***onix***, s.n. „varietate neagră de calcedonie". Din fr. *onyx*, cf. gr. *'ώνυξ* „unghie". / ***onico-, -onix*** „unghie". Din fr. *onycho-, -onyx*, cf. gr. *'ώνυξ, -υχος*.
237. ***opac, -ă***, adj. Din fr. *opaque*, lat. *opacus, -a*. / ***opaci-***. Din fr. *opaci-*, cf. lat. *opacus* „întunecat".
238. ***orbită***, s.f. Din fr. *orbite*, lat. *orbita*. / ***orbito-***. Din fr. *orbito-*, cf. lat. *orbita* „linie circulară".
239. ***organ***, s.n. Din ngr. *'όργανον*, it. *organo*, lat. *organum*, fr. *organe*, germ. *Organ*, rus. *орган*. / ***organo-***. Din fr. *organo-*, cf. lat. *organum*, gr. *'όργανον*.

B.C.U. "M. EMINESCU" IAȘI

240. ***ostracon***, s.n. „nume dat scoicilor...". Din fr. *ostracon*, gr. *óστρακον* (NDN)[774] / ***ostraco-*** „scoică, cochilie". Din fr. *ostraco-*, cf. gr. *óστρακον* „carapace".
241. ***oxalis***, s.m. (Pop.) „măcriş". Din fr. *oxalis*, lat. *oxalis* (NDN). / ***oxali-, -o-*** „acid oxalic, oxalat". Din fr. *oxali-, -o-*, cf. lat. *oxalis*, gr. *'oξαλίς* „măcriş".
242. ***palat***, s.n. (Anat.) Din lat. *palatum*, it. *palato*. Cf. fr. *palais*. / ***palato-*** „palat, cerul gurii". Din fr. *palato-*, cf. lat. *palatum*.
243. ***palmat, -ă,*** adj. Din lat. *palmatus, -a,* it. *palmato, -a,* fr. *palmé*. / ***palmati-*** „palmă, palmat". Din fr. *palmati-*, cf. lat. *palmatus*.
244. ***pancreas***, s.n. Din lat. *pancreas*, ngr. *πάνκρεας*, fr. *pancréas*, it. *pancrea(s)*. / ***pancreato-***. Din fr. *pancréato-*, cf. gr. *πάνκρεας, -ατος*.
245. ***papilă***, s.f. Din fr. *papille*, lat. *papilla*. / ***papilo-, -i-***. Din fr. *papillo-, -i-*, cf. lat. *papilla* „sân".
246. ***par, -ă***, adj. „divizibil cu doi". Din lat. *par, -is*. / ***pari-*** „egal". Din it. *pari-*, cf. lat. *par*.
247. ***parazit***, adj., subst. Din lat. *parasitus, -a,* germ. *Parasit, parasit*, fr. *parasite*. / ***parazito-***. Din fr. *parasito-*, cf. lat. *parasitus*, gr. *παράσιτος*.
248. ***pareză***, s.f. Din germ. *Parese*. / ***-pareză*** „paralizie". Din fr. *-parèse*, cf. gr. *πάρεσις* „slăbire".
249. ***patelă***, s.f. (Anat.) „rotulă". Din fr. *patelle*, lat. *patella* (NDN). / ***patelo-, -i-***, id. Din fr. *patello-, -i-*, cf. lat. *patella* „disc mic".
250. ***patos***, s.n. Din fr. *pathos*, ngr. *πάθος*. / ***pato-, -pat*** „boală suferință". Din fr. *patho-, -pathe*, cf. gr. *πάθος*.
251. ***pauză***, s.f. Din lat. *pausa* (< gr. *παῦσις*), fr. *pause*, germ. *Pause*. / ***-pauză***. Din fr. *-pause*, cf. gr. *παῦσις* „încetare".
252. ***pelagic, -ă***, adj. Din fr. *pélagique* (< lat. *pelagicus, -a* < gr. *πέλαγικός, -κή*). / ***-pelagic***. Din fr. *-pélagique*, cf. gr. *πέλαγικός* .
253. ***pelvis***, s.n. „bazin". Din lat. *pelvis*. / ***pelvi-***. Din fr. *pelvi-*, cf. lat. *pelvis* „bazin, căldare".
254. ***penat, -ă***, adj. Din lat. *pennatus, -a,* fr. *penné*. / ***penati-*** „crestat, penat". Din fr. *pennati-*, cf. lat. *pennatus*.
255. ***pepsie***, s.f. „digestie". Din fr. *pepsie* (NDN). / ***-pepsie***, id. Din fr. *-pepsie*, cf. gr. *πέψις*.
256. ***pericard***, s.n. Din fr. *péricard*, lat. *pericardium*, gr. *περικάρδιον*. / ***pericardio-***. Din fr. *péricardio-*, cf. gr. *περικάρδιον* „în jurul inimii".
257. ***perineu***, s.n. Din lat. *perineos*, fr. *périnée*; cf. gr. *περίνεος*. / ***perineo-***. Din fr. *périneo-*, cf. gr. *περίνεος*.
258. ***periost,*** s.n. „membrană care acoperă osul". Din fr. *périoste*, cf. gr. *περιόστεος*. / ***periosteo-***. Din fr. *périostéo-*, cf. gr. *περιόστεος* „în jurul osului".
259. ***peritoneu***, s.n. Din lat. *peritonaeum*, cf. gr. *περιτόναιον* „întins împrejur". / ***peritoneo-*** „peritoneu". Din fr. *péritonéo-*, cf. gr. *περιτόναιον*.
260. ***pestă***, s.f. Din fr. *peste* (< lat. *pestis*). / ***pesti-***. Din fr. *pesti-*, cf. lat. *pestis*.

---

[774] În DEX_2 apare, cu același sens, *ostracă*, s.f. Din ngr. *óστρακον*. În DLR, s.v.: *ostrac*, s.n. (var. *ostracă, ostrachie*). Din ngr. *óστρακον, óστράκιον*. Şi: *ostracee*, s.f. pl. Din fr. *ostracées* (< gr. *óστρακον*).

261. ***petală***, s.f. Din fr. *pétale* (< lat. sav. *petalum* < gr. *πέταλον*). / ***petali-, -o-, -petal***. Din fr. *pétali-, -o-, -petal*, cf. gr. *πέταλον* „frunză".

262. ***pexie***, s.f. (Med.) „fixare în poziție normală a unui organ căzut". Din fr. *pexie* (NDN). / ***-pexie*** „fixare". Din fr. *-pexie*, cf. gr. *πε͂ξις*.

263. ***pigment***, s.m. Din fr. *pigment* (< lat. tard. *pigmentum*). / ***pigmento-***. Din fr. *pigmento-*, cf. lat. *pigmentum* „culoare".

264. ***pilor***, s.m. „orificiu de comunicare între stomac şi duoden". Din fr. *pylore*, cf. gr. *πυλωρός*, lat. *pylorus* „care păzeşte poarta". / ***piloro-***. Din fr. *pyloro-*, cf. lat. *pylorus*, gr. *πυλωρός* „portar".

265. ***plan, -ă***, adj., s.n. Din lat. *planus, -a, -um*, fr. *plan*, germ. *Plan, plan*. / ***plani-*** „întins". Din fr. *plani-*, cf. lat. *planus*. / ***plano-*** „plan, organizare". Din fr. *plano-*, cf. lat. *planus, -um*.

266. ***planetă***, s.f. Din fr. *planète*, lat. *planeta* (< gr. *πλανήτης*), germ. *Planet*. / ***planeto-***. Din fr. *planéto-*, cf. gr. *πλανήτης* „rătăcitor".

267. ***plasmă***, s.f. Din mlat. *plasma*, fr. *plasma*, cf. gr. *πλάσμα*. / ***plasmo-, plasma-, -plasm, -plasmă***. Din fr. *plasmo-, plasma-, -plasm, -plasm*, cf. gr. *πλάσμα* „obiect modelat".

268. ***plebe***, s.f. Din fr. *plèbe*, lat. *plebs*. / ***plebi-***. Din lat. *plebs, -bis*.

269. ***plus***, s.n., adv. Din lat. *plus*, germ. *Plus*, fr. *plus*. / ***plus-*** „mai multe, în plus, suplimentar". Din lat. *plus*.

270. ***pneumă***, s.f. (Filoz.) „spirit divin". Din fr. *pneuma*, gr. *πνεῦμα* „suflet" (NDN). / ***pneumo-, pneumato-***. Din fr. *pneumo-, pneumato-*, cf. gr. *πνεῦμα, -ατος* „aer, suflu; plămân".

271. ***polen***, s.n. Din fr. *pollen*, lat. *pollen*, germ. *Pollen*. / ***poleni-***. Din fr. *poleni-*, cf. lat. *pollen*.

272. ***polip***, s.m. Din lat. *polypus*, germ. *Polyp*, fr. *polype*, cf. gr. *πολύπους*. / ***polipo-***. Din fr. *polypo-*, cf. gr. *πολύπους* „excrescență".

273. ***polis***, s.n. „oraş-stat...". Din ngr. *πόλις* (DEX$_2$, DLR); din fr. *polis* (NDN). / ***-polă*** „oraş". Din fr. *-pole*, cf. gr. *πόλις*.

274. ***por***, s.m. Din lat. *porus*, ngr. *πόρος*, it. *poro*, germ. *Pore*, fr. *pore* (DLR). / ***poro-, -i-, -por***. Din fr. *poro-, -i-, -pore*, cf. lat. *porus*, gr. *πόρος*.

275. ***porfir***, s.n. Din fr. *porphyre*, gr. *πορφύρα* „purpură"/ ***porfiro-***. Din fr. *porphyro-*, cf. gr. *πορφύρα*.

276. ***praxis***, s.n. (Filoz.) Din ngr. *πράξις*, lat. *praxis*, germ. *Praxis*. / ***praxio-, -praxie*** „acțiune, practică". Din fr. *praxio-, -praxie*, cf. gr. *πράξις*.

277. ***profesiune***, s.f. Din fr. *profession*, lat. *professio, -onis*. / ***profesio-***. Din germ. *professio-*, cf. lat. *professio*.

278. ***prosop***, s.n. Din ngr. *πρόσωπον* „față; ştergar" / ***prozopo-, -prozop*** „față, figură umană". Din fr. *prosopo-, -prosope*, cf. gr. *πρόσωπον* „obraz, persoană".

279. ***prostată***, s.f. Din lat. *prostata*, fr. *prostate*. / ***prostato-*** „prostată". Din fr. *prostato-*, cf. gr. *προστάτης* „aşezat înainte".

280. ***ptoză***, s.f. „cădere patologică a unui organ". Din fr. *ptôse* (< gr. *πτω̃σις*). / ***-ptoză*** „cădere, deplasare în jos". Din fr. *–ptose*, cf. gr. *πτω̃σις* „cădere".

281. ***puls***, s.n. Din lat. *pulsus*, fr. *pouls*, germ. *Puls*, it. *polso*. / ***pulso-***. Din fr. *pulso-*, cf. lat. *pulsus* „împingere, presiune".

282. ***pupă***, s.f. „larvă, nimfă, păpuşă". Din lat. *pupa* (DEX_2, DLR); din fr. *pupe*, cf. lat. *pupa* „fetiță" (NDN). / ***pupi-***, id. Din fr. *pupi-*, cf. lat. *pupa*.

283. ***pupilă***, s.f. Din fr. *pupille*, lat. *pupilla*. / ***pupilo-***. Din fr. *pupillo-*, cf. lat. *pupilla*.

284. ***racem***, s.n. „inflorescență în formă de ciorchine...". Din fr. *racème*, lat. *racemus* „ciorchine". / ***racemi-***. Din fr. *racémi-*, cf. lat. *racemus*.

285. ***rahis***, s.n. „coloană vertebrală". Din ngr. *ράχις*, fr. *rachis*. / ***rahio-***, id. Din fr. *rachio-*, cf. gr. *ράχις* „şira spinării".

286. ***ramă***, s.f. Din fr. *rame* (< lat. *remus*) / ***-remă*** „vâslă". Din fr. *-rème*, cf. lat. *remus*.

287. ***rect***, s.n. Din fr. *rectum*, lat. *rectum* (*intestinum*) / ***recto-, -rect, recti-***. Din fr. *recto-, -i-, -recte*, cf. lat. *rectus, -um*.

288. ***reflex, -ă***, adj., s.n. Din fr. *réflexe*, lat. *reflexus*, germ. *reflex*. / ***reflexo-***. Din fr. *réflexo-*, cf. lat. *reflexus*.

289. ***reticul***, s.n. Din fr. *réticule*, lat. *reticulum*. / ***reticulo-***. Din fr. *réticulo-*, cf. lat. *reticulum* „plasă mică".

290. ***ritm***, s.n. Din ngr. *'ρυθμός*, fr. *rythme*, lat. *rhythmus*. / ***ritmo-***. Din fr. *rythmo-*, cf. lat. *rhythmus*, gr. *'ρυθμός*.

291. ***romb,*** s.n. Din ngr. *ρόμβος*, fr. *rhombe*, lat. *rhombus*, germ. *Rhombus*, it. *rombo*. / ***rombo-***. Din fr. *rhombo-*, cf. gr. *ρόμβος* „titirez".

292. ***sacrum***, s.n. (Anat.) „os triunghiular...". Din fr. *sacrum*, lat. *sacrum*. / ***sacro-*** „regiune sacrală". Din fr. *sacro-*, cf. lat. *sacrum*.

293. ***salpinx***, s.n. „instrument muzical...; trompă uterină". Din lat. *salpinx*. / ***salpingo-*** „trompă uterină". Din fr. *salpingo-*, cf. gr. *σάλπιγξ, -γγος* „trompă".

294. ***scapulă***, s.f. „os triunghiular...". Din lat. *scapula*. / ***scapulo-*** „umăr, omoplat". Din fr. *scapulo-*, cf. lat. *scapula* „umăr".

295. ***scenă***, s.f. Din fr. *scène*, it. *scena*, lat. *scaena*, germ. *Szene*. / ***sceno-***. Din fr. *scéno-*, cf. lat. *scaena*, gr. *σκηνή* „adăpost".

296. ***schelet***, s.n. Din ngr. *σκελετός, σκέλετρον*, lat. *sceletus*, fr. *squelette*, germ. *Skelett*. / ***scheleto-***. Din fr. *squeletto-*, cf. gr. *σκελετός* „uscat".

297. ***scripte***, s.f.pl. Din lat. *scripta* (DEX_2, NDN)[775] / ***scripto-***. Din fr. *scripto-*, cf. lat. *scriptus, -a, -um*.

298. ***scrofulă***, s.f. Din fr. *scrofule*, lat. *scrofulae* (DEX_2); din fr. *scrofule*, lat. *scrofula* (NDN); sg. refăcut după pl. *scrofule* < fr. *scrofules* (DLR). / ***scrofulo-*** „umflătură, nodul". Din fr. *scrofulo-*, cf. lat. *scrofula*.

299. ***scrot,*** s.n. Din lat. *scrotum*. / ***scroti-, -o-*** „pungă, săculeț". Din fr. *scroti-, -o-*, cf. lat. *scrotum*.

[775] În DLR, *scriptă*, s.f. Din lat. *scripta*; cf. germ. *Skripten*.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

300. ***sediment***, s.n. Din fr. *sédiment*, lat. *sedimentum*. / ***sedimento-***. Din fr. *sédimento-*, cf. lat. *sedimentum* „depozit".
301. ***seism***, s.n. Din fr. *séisme*, cf. gr. *σεισμός*. / ***seismo-***. Din fr. *séismo-*, cf. gr. *σεισμός* „clătinare".
302. ***self***, s.n. „singur, propriu, însuşi". Din engl. *self*. / ***self-***, id. Din fr. *self-*, engl. *self*.
303. ***sem***, s.n. (Lingv.) Din fr. *sème*, cf. gr. *σῆμα*. / ***sema-***. Din fr. *sèma-*, cf. gr. *σῆμα*.
304. ***sept***, s.n. (Anat.) Din lat. *septum*, fr. *septum*. / ***septi-*** „perete, sept". Din fr. *septi-*, cf. lat. *septum* „gard".
305. ***septic, -ă***, adj. Din fr. *septique*, cf. gr. *σηπτικός, -κή*. / ***septico-, -septic***. Din fr. *septico-, -septique*, cf. lat. *septicus*, gr. *σηπτικός*.
306. ***ser***, s.n. Din fr. *sérum*, lat. *serum*. / ***sero-***. Din fr. *séro-*, cf. lat. *serum*.
307. ***serie***, s.f. Din fr. *série*, lat. *series*. / ***serio-***. Din fr. *sério-*, cf. lat. *series*.
308. ***seringă***, s.f. Din fr. *seringue*. Cf. lat. *syringa*, it. *siringa*. / ***siringo-*** „canal, tub". Din fr. *syringo-*, cf. gr. *σῦριγξ, -γγος* „canal".
309. ***setă***, s.f. „păr vegetal țepos". Din lat. *seta*. / ***seta-, -i-***, id. Din fr. *séta-, -i-*, cf. lat. *seta* „păr aspru".
310. ***sex***, s.n. Din fr. *sexe*, lat. *sexus*. / ***sexo-***. Din fr. *sexo-*, cf. lat. *sexus*.
311. ***sferă***, s.f. Din ngr. *σφαῖρα*, lat. *sphaera*, it. *sfera*, germ. *Sphäre*, fr. *sphère*. / ***sfero-, -i-, -sferă***. Din fr. *sphéro-, -i- -sphère*, cf. lat. *sphaera*, gr. *σφαῖρα* „bulă".
312. ***sfincter***, s.n. „muşchi inelar care închide un orificiu". Din fr. *sphincter*, lat. *sphincter*. / ***sfinctero-*** . Din fr. *sphinctero-*, cf. lat. *sphincter*, gr. *σφιγκτήρ* „legătură".
313. ***sifon***, s.n. Din fr. *siphon*, lat. *sipho, -onis*, germ. *Siphon*, cf. gr. *σίφων*. / ***sifo-, sifono-*** „tub, sifon". Din fr. *sipho-, siphono-*, cf. lat. *sipho*, gr. *σίφων, -ωνος*.
314. ***silabă***, s.f. Din fr. *syllabe*, lat. *syllaba*. / ***silab-, -silab***. Din fr. *syllab-, -syllabe*, cf. lat. *syllaba*, gr. *συλλαβή* „asamblare".
315. ***silice***, s.f. „bioxid de siliciu". Din fr. *silice*, cf. lat. *silex, -icis*. / ***silico-, -i-*** „siliciu". Din fr. *silico-, -i-*, cf. lat. *silex, -icis* „cremene, silex".
316. ***silvă***, s.f. Din lat. *silva*. / ***silvo-, -i-***. Din fr. *silvo-, -i-*, cf. lat. *silva*.
317. ***simile***, adv. (Muz.) „cu aceeaşi intensitate ca mai înainte". Din it. *simile* (< lat. *similis*). / ***simili-***. Din fr. *simili-*, cf. lat. *similis*.
318. ***sincron, -ă***, adj. Din fr. *synchrone*, gr. *σύγχρονος*. / ***sincro-, sincrono-***. Din fr. *synchro-, synchrono-*, cf. gr. *σύγχρονος*.
319. ***sindeză***, s.f. „împerechere a cromozomilor...". Din fr. *syndèse*, cf. gr. *σύνδεσις* „legătură" (NDN). / ***-sindeză***, id. Din fr. *-syndèse*.
320. ***sinistru, -ă***, adj., s.n. Din fr. *sinistre*, lat. *sinister, -tra*. / ***sinistro-***. Din fr. *sinistro-*, cf. lat. *sinister*.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

321. ***solar, -ă,*** adj., s.n. Din fr. *solaire*, lat. *solaris*. / ***solari-*** „radiație solară". Din fr. *solari-*, cf. lat. *solaris*.

322. ***solen,*** s.m. „moluscă bivalvă cu cochilie alungit tubulară, care trăiește în nisip". Din fr. *solen* (< lat. imp. *solen* < gr. *σωλήν*) (NDN). / ***soleno-*** „tub, canal". Din fr. *soleno-*, cf. gr. *σωλήν*.

323. ***soma,*** s.f. „totalitatea celulelor somatice...". Din fr. *soma*, gr. *σῶμα*. / ***somato-***. Din fr. *somato-*, cf. gr. *σῶμα, -τος* „corp".

324. ***sopor,*** s.n. „stare de somnolență". Din fr. *sopor*, lat. *sopor*. / ***sopori-,*** id. Din fr. *sopori-*, cf. lat. *sopor, -ris* „somn profund".

325. ***spasm***, s.n. Din fr. *spasme*, lat. *spasmus*, ngr. *σπασμός*. / ***spasmo-, -spasm***. Din fr. *spasmo-, -spasme*, cf. lat. *spasmus*, gr. *σπασμός*.

326. ***spectru***, s.n. Din fr. *spectre*, lat. *spectrum*, germ. *Spektrum*. / ***spectro-*** „spectru". Din fr. *spectro-*, cf. lat. *spectrum* „apariție".

327. ***spermă***, s.f. Din it. *sperma*, fr. *sperme*; cf. gr. *σπέρμα*. / ***spermo-, -sperma, -sperm, spermato-*** „sămânță, spermă, pori". Din fr. *spermo-, -sperma, -sperme, spermato-*, cf. gr. *σπέρμα, -τος*.

328. ***spină***, s.f. (Anat.) „proeminență ascuțită a unui os". Din fr. *spina*, lat. *spina*. / ***spini-*** „spin, ghimpe". Din fr. *spini-*, cf. lat. *spina* „vârf ascuțit".

329. ***spinul***, s.m. „spin mic". Din fr. *spinule*, lat. *spinula* (NDN). / ***spinuli-***. Din fr. *spinuli-*, cf. lat. *spinula*.

330. ***spiră***, s.f. Din fr. *spire*, cf. lat. *spira*. / ***spiri-, -o-, -spiră***. Din fr. *spiri-, -o-, -spire*, cf. lat. *spira*, gr. *σπεῖρα* „spirală".

331. ***splină***, s.f. Din ngr. *σπλῆνα*, lat. *splen*. / ***spleno-*** , id. Din fr. *spleno-*, cf. gr. *σπλήν*.

332. ***spondil***, s.m. „vechea denumire a vertebrelor...". Din fr. *spondyle*, lat. *spondylus*, cf. gr. *σπόνδυλος* „vertebră". / ***spondilo-, -spondil*** „coloană vertebrală". Din fr. *spondylo-, -spondyle*, cf. lat. *spondylus*, gr. *σπόνδυλος*.

333. ***spor***, s.m. (Biol.). Din fr. *spore*, cf. gr. *σπορά*. / ***sporo-, -i-, -spor.*** Din fr. *sporo-, -i-, -spore*, cf. gr. *σπορά* „sămânță".

334. ***stadie***, s.f. Din ngr. *στάδια*. / ***stadi-*** „distanță, spațiu". Din fr. *stadi-*, cf. gr. *στάδια* „miră, stadie".

335. ***stamină***, s.m. „organism masculin de reproducere". Din lat. *stamen, -inis*. / ***stamini-***. Din fr. *stamini-*, cf. lat. *stamen, -inis*.

336. ***stază,*** s.f. Din fr. *stase*, gr. *στάσις*. / ***stasi-, -o-, -stază*** „oprire". Din fr. *stasi-, -o-, -stase,* cf. gr. *στάσις* „oprire".

337. ***stelă***, s.f. „monument funerar în formă de coloană". Din fr. *stèle*, lat. *stela*, gr. *στήλη*. / ***stelo-, -stel*** „cilindru central...". Din fr. *stèlo-, -stèle*, cf. lat. *stela*, gr. *στήλη*.

338. ***ster***, s.m. „unitate de măsură pentru volume...". Din fr. *stère*, cf. gr. *στερεός* „solid". / ***-ster*** „volum". Din fr. *–stère*, cf. gr. *στερεός*. / ***stereo-*** „solid, tridimensional". Din fr. *stéréo-*, cf. gr. *στερεός*.

BCU ASTRONOMY LIBRARY

339. ***stern***, s.n. Din fr. *sternum*. Cf. lat. *sternum*. / ***sterno-***. Din fr. *sterno-*, cf. lat. *sternum*, gr. *στέρνον*.

340. ***stigmă***, s.f. (Biol.). Din lat. *stigma*, fr. *stigma* (DEX_2); din fr., lat. *stigma*, gr. *στίγμα* (NDN)[776] / ***stigmati-, -o-, -stigmă***. Din fr. *stigmati-, -o-, -stigma*, cf. lat. *stigma, -atis*, gr. *στίγμα, -τος* „semn, pată".

341. ***stipul***, s.m. „mic apendice membranos sau foliaceu situat, în perechi, la baza frunzelor". Din fr. *stipule*, lat. *stipula* (NDN, DLR). / ***stipuli-*** „tulpiniță, stipul". Din fr. *stipuli-*, cf. lat. *stipula*.

342. ***stomă***, s.f. (Biol., anat.) Din germ. *Stoma*, gr. *στόμα* (NDN). / ***stomo-, -stom(ă), stomato-***. Din fr. *stomo-, -stome, stomato-*, cf. gr. *στόμα, -τος*.

343. ***strofă***, s.f. Din gr. *στροφή*, lat. *stropha*, fr. *strophe*, it. *strofa*, germ. *Strophe*. / ***strofo-, -strofă*** „răsucire, întoarcere, torsiune". Din fr. *stropho-, strophe*, cf. gr. *στροφή*.

344. ***stromă***, s.f. (Anat.) Din fr. *stroma* (< lat. sav. *stroma, -atis* < gr. *στρῶμα, -τος*). / ***stromati-, -o-*** „masă de filamente". Din fr. *stromati-, -o-*, cf. lat. *stroma*, gr. *στρῶμα, -τος* „covor".

345. ***strumă***, s.f. (Med.) „guşă". Din fr. *strume*, lat. *struma* (NDN) / ***strumi-*** „tumoare, guşă". Din fr. *strumi-*, cf. lat. *struma* „guşă, scrofulă".

346. ***suber***, s.n. „țesut vegetal...". Din fr. *suber*, lat. *suber*. / ***suberi-, -o-*** „plută, țesut". Din fr. *subéri-, -o-*, cf. lat. *suber*.

347. ***sulf***, s.n. Din lat. *sulphur* (DEX_2, NDN); din fr. *sulf*. Cf. lat. *sulphur* (DLR). / ***sulfo-***. Din fr. *sulfo-*, cf. lat. *sulphur* (*sulfur*), *-ris*.

348. ***talamus***, s.n. „porțiune a encefalului". Din fr. *thalamus* (< gr. *θάλαμος*). / ***talami-, -o-, -talam*** „receptacul vegetal, talamus". Din fr. *thalami-, -o-, -thalame*, cf. lat. *thalamus*, gr. *θάλαμος* „pat nupțial".

349. ***talaz***, s.n. Din tc. *talaz* (< gr. *θάλασσα*). / ***talaso-***. Din fr. *thalasso-*, cf. gr. *θάλασσα* „mare".

350. ***tardo***, adv. (Muz.) „încet, alene". Din it. *tardo* (NDN). / ***tardi-***, id. Din fr. *tardi-*, cf. lat. *tardus, -a*.

351. ***tars***, s.n. „parte posterioară a labei piciorului...". Din fr. *tarse*, lat. *tarsus*; cf. gr. *ταρσός*. / ***tarso-***. Din fr. *tarso-*, cf. gr. *ταρσός* „talpa piciorului".

352. ***taxă***, s.f. Din germ. *Taxe*, lat. *taxa*, fr. *taxe*. / ***taxo-, -taxă, taxi-*** „ordine, clasificare". Din fr. *taxo-, -i-, -taxe*, cf. gr. *τάξις* „aranjament".

353. ***teatru***, s.n. Din lat. *theatrum*, ngr. *θέατρον*, fr. *théâtre*, germ. *Theater*. / ***teatro-***. Din fr. *théatro-*, cf. gr. *θέατρον*.

354. ***tehnic, -ă***, adj. Din lat. *technicus, -a*, germ. *technisch*, fr. *technique*. / ***tehno-, -tehnic(ă)***. Din fr. *techno-, -technique*, cf. gr. *τέχνη*.

355. ***tenie***, s.f. Din fr. *ténia*, lat. *taenia*, cf. gr. *ταινία*. / ***tenio-, -tenie*** „tenie, panglică". Din fr. *ténio-, -ténie*, cf. lat. *taenia*, gr. *ταινία*, id.

---

[776] În DLR, s.v., *stigmă*, s.f., este trecut la *stigmat*, s.n. (ca variantă înv., rară). Din lat. *stigma, -atis*, ngr. *στίγμα*, fr. *stigmate*. În sincronie, însă, cele două (*stigmă* şi *stigmat*) trebuie considerate cuvinte diferite, dublete etimologice (vezi în DEX_2 şi în NDN, s.v.), cu sensuri şi etimologii imediate diferite.

356. ***tensiune***, s.f. Din fr. *tension*, lat. *tensio, -onis*. / ***tensio-***. Din fr. *tensio-*, cf. lat. *tensio*.

357. ***termite***, s.f. pl. Din fr. *termite/s/* (< lat. *termes, -itis*)[777] / ***termito-***. Din fr. *termito-*, cf. lat. *termes, -itis* „vierme care roade lemnul".

358. ***termos***, s.n. Din germ. *Thermos* (cf. gr. *θερμός*). / ***termo-, -term*** „căldură, temperatură, termic". Din fr. *thermo-, -therme*, cf. gr. *θερμός* „cald".

359. ***teză***, s.f. Din fr. *thèse*, germ. *These*, lat. *thesis*, cf. gr. *θέσις*. / ***-teză*** „așezare, susținere, prezentare". Din fr. *-thèse*, cf. lat. *thesis*, gr. *θέσις* „punere, poziție".

360. ***tifos***, s.n. Din ngr. *τυφος*, fr. *typhus*, germ. *Typhus*. / ***tifo-***. Din fr. *typho-*, cf. gr. *τυφος* „febră, sfârșeală".

361. ***tip***, s.m., s.n. Din fr. *type*, lat. *typus*, ngr. *τύπος*. / ***tipo-, -tip***. Din fr. *typo-, -type*, cf. gr. *τύπος* „semn imprimat, caracter".

362. ***titan***, s.m. (Mit.) Din fr. *titan*, lat. *Titan*, cf. gr. *Τιτάν*. / ***titano-*** „uriaș, gigantic". Din fr. *titano-*, cf. gr. *Τιτάν, -ᾶνος*.

363. ***tolos***, s.n. „mormânt preistoric rotund...". Din fr. *tholos*, gr. *θόλος* (NDN). / ***tolo-*** „cupolă". Din fr. *tholo-*, cf. gr. *θόλος*.

364. ***tonsilă***, s.f. „amigdală". Din fr. *tonsille* (< lat. *tonsillae*) (NDN). / ***tonsilo-***, id. Din fr. *tonsillo-*, cf. lat. *tonsillae*.

365. ***topos***, s.n. Din gr. *τόπος* (NDN). / ***topo-, -top*** „loc, regiune, așezare". Din fr. *topo-, -tope*, cf. gr. *τόπος*, id.

366. ***torace***, s.n. Din it. *torace* (DEX_2); din it. *torace*, lat. *thorax, -cis*, gr. *θώραξ* (NDN); din lat. *thorax*, fr. *thorax* (DLR). / ***toraco-*** „torace". Din fr. *thoraco-*, cf. gr. *θώραξ, -ακος* „platoșă".

367. ***torsiune***, s.f. Din fr. *torsion*, cf. lat. *torsio, -onis*. / ***torsio-*** „deformație". Din fr. *torsio-*, cf. lat. *torsio*.

368. ***trahee***, s.f. Din fr. *trachée* [< gr. (*'αρτηρία*) *τραχεῖα*)], lat. *trachea*, it. *trachea*. / ***traheo-***. Din fr. *trachéo-*, cf. gr. *τραχεῖα*.

369. ***transvers, -ă***, adj. (Anat., mat.) Din fr. *transverse*, lat. *transversus, -a* „oblic" (NDN, DLR) / ***transverso-*** „colon transvers". Din germ. *transverso-*, cf. lat. *transversus*.

370. ***tremă***, s.f. Din fr. *tréma*, cf. gr. *τρῆμα*. / ***tremato-, -tremă*** „orificiu". Din fr. *trémato-, -trème*, cf. gr. *τρῆμα, -τος* „gaură, scobitură".

371. ***trigon***, s.n. „triunghi"; preparat de patiserie...". Din ngr. *τρίγωνον*, fr. *trigone*. / ***trigono-*** „triunghi". Din fr. *trigono-*, cf. gr. *τρίγωνος* „cu trei unghiuri".

372. ***trist, -ă***, adj. Din lat. *tristis, -e*. / ***tristi-***. Din fr. *tristi-*, cf. lat. *tristis*.

373. ***trop***, s.m. Din fr. *trope*, lat. *tropus*, gr. *τρόπος*. / ***tropo-, -trop***. Din fr. *tropo-, -trope*, cf. gr. *τρόπος*.

374. ***tuber***, s.m. (Anat.) Din it. *tubero*, lat. *tuber, -ris* (NDN). / ***tuber-, tuberi-*** „excrescență". Din fr. *tuber-, tubéri-*, cf. lat. *tuber* „umflătură".

375. ***tubercul***, s.m. Din fr. *tubercule*, lat. *tuberculum*. / ***tuberculo-,-i-***. Din fr. *tuberculo-, -i-*, cf. lat. *tuberculum* „mică umflătură".

---

[777] Vezi NDN, s.v. În DEX_2 și în DLR, s.v., apare forma *termită*, s.f. (Mai ales la pl.) Din fr. *termite* (DEX_2); din fr. *termite*, germ. *Termite* (DLR).

376. ***tumoare***, s.f. Din fr. *tumeur*, lat. *tumor, -ris*. / ***tumori-***. Din fr. *tumori-*, cf. lat. *tumor, -ris*.
377. ***turã***, s.f. „piesă, în formă de turn, la jocul de şah". Din fr. *tour* (< lat. *turris* „turn") / ***turi-*** „turn". Din fr. *turri-*, cf. lat. *turris*.
378. ***turbid, -ă***, adj. „tulbure". Din fr. *turbide* (< lat. *turbidus, -a*) (NDN). / ***turbidi-***. Din fr. *turbidi-*, cf. lat. *turbidus* „tulbure".
379. ***turbină***, s.f. Din germ. *Turbine*, fr. *turbine* (< lat. *turbo, -inis*). / ***turbino-*** „cornet nazal". Din engl. *turbino-*, cf. lat. *turbo, -inis* „titirez, cochilie mică". / ***turbo-*** „turbină, turaţie". Din fr. *turbo-*, cf. lat. *turbo, -inis*.
380. ***ulcer,*** s.n. Din fr. *ulcère* (< lat. *ulcus, -eris*). / ***ulcero-***. Din fr. *ulcéro-*, cf. lat. *ulcus, -eris*.
381. ***umbelă***, s.f. „inflorescenţă racemoasă...". Din lat. *umbella*, fr. *ombelle*. / ***umbeli-*** „umbelă". Din engl. *umbelli-*, fr. *ombelli-*, cf. lat. *umbella* „umbrelă".
382. ***ureter,*** s.n. Din fr. *urétère*, lat. *ureter*, gr. *o'υρητήρ*. / ***uretero-***. Din fr. *urétèro-*, cf. lat. *ureter*, gr. *o'υρητήρ*.
383. ***uvulă***, s.f. (Pop.) „omuşor". Din fr. *uvule*, lat. *uvula*. / ***uvulo-***. Din fr. *uvulo-*, cf. lat. *uvula* „strugure mic".
384. ***vag, -ă***, adj. Din fr. *vague*, lat. *vagus, -a*. / ***vago-*** „nervul vag". Din fr. *vago-*, cf. lat. *vagus* „schimbător".
385. ***vagină***, s.f. (Biol.) „teacă". Din lat. *vagina* (NDN, DLR). / ***vagino-, -i-***. Din fr. *vagino-, -i-*, cf. lat. *vagina* „teacă".
386. ***valent, -ă***, adj. (Livr.). Din it. *valente*, lat. *valens, -ntis* (NDN, DLR). / ***-valent*** „care valorează". Din fr. *-valent*, cf. lat. *valens, -ntis* „tare, puternic".
387. ***valvă***, s.f. Din fr. *valve*, lat. *valva*. / ***valvi-, -valv.*** Din fr. *valvi-, -valve*, cf. lat. *valva* „canat, uşă dublă".
388. ***varice***, s.f. Din it. *varice*, lat. *varix, -cis*; cf. fr. *varice*. / ***varico-***. Din fr. *varico-*, cf. lat. *varix, -icis* „venă dilatată".
389. ***variu, -ie,*** adj. (Rar) „variat". Din lat. *varius, -ia*. / ***vario-*** „variaţie". Din fr. *vario-*, cf. lat. *varius* „diferit".
390. ***văl***, s.n. Din lat. *velum*, cf. fr. *voile*. / ***veli-***. Din fr. *veli-*, cf. lat. *velum* „voal".
391. ***vector, -toare***, adj., s.m. Din fr. *vecteur*, lat. *vector, -ris* „purtător". / ***vecto-*** „vector, linie de forţă". Din fr. *vecto-*, cf. lat. *vector*.
392. ***veloce***, adj. invar., adv. Din it. *veloce*, fr. *véloce*, lat. *velox, -cis* (NDN, DLR). / ***velo-*** „alergare, iuţeală". Din fr. *vélo-*, cf. lat. *velox, -cis*.
393. ***ventricul,*** s.n. Din fr. *ventricule*, lat. *ventriculus*. / ***ventriculo-***. Din fr. *ventriculo-*, cf. lat. *ventriculus* „cavitate mică".
394. ***veziculă***, s.f. Din fr. *vésicule*, lat. *vesicula*. / ***veziculo-***. Din fr. *vésiculo-*, cf. lat. *vesicula*.
395. ***virus***, subst. Din fr. *virus*, lat. *virus*. / ***viro-, viruso-***. Din fr. *viro-, viruso-*, cf. lat. *virus*.
396. ***viscere***, s.n. pl. Din fr. *viscères*, lat. *viscera*. / ***viscero-***. Din fr. *viscero-*, cf. lat. *viscera* „măruntaie".
397. ***vulvă***, s.f. Din fr. *vulve*, lat. *vulva*. / ***vulvo-***. Din fr. *vulvo-*, cf. lat. *vulva* „uter, mătrice".

BCU UNIVERSITY LIBRARY

III.14. Dublete afixale, afixoidale şi mixte

III.14.1. Categoria **dubletelor afixale exclusiv împrumutate** (fără nici un corespondent moştenit) este reprezentată în limba română de câteva exemple. Dintre acestea (alcătuite preponderent din **sufixe**)[778] amintim: ***-anie*** (din sl. pop. *-anje*, vsl. *-anije*, vezi *afurisanie, arătanie, bâzdăganie* etc.) şi ***-enie*** (din sl. pop. *–enje*, vsl. *-enije*, vezi *ciudăţenie, despărţenie, drăcovenie* etc.)[779]; ***-dor*** (din span. *-dor*, port. *-dor*, cf. lat. *-tor, -toris, -torem*, vezi *comandor, pescador, picador* etc.) şi ***-tor*** (din fr. *-teur*, lat. *-tor, -toris*, vezi *aprobator, dansator, declamator, predicator* etc.)[780]; ***-ic*** (din fr. *-ique*, germ. *-isch*, lat. *-icus*, cf. gr. *-ικός*, vezi *demonic, huliganic, istoric, politic* etc.) şi ***-ica(le)*** (din ngr. *-ικά*, neutru pl. al adjectivelor în *-ικός*, adaptat analogic în română, vezi *dogmaticale, filozoficale, istericale, misticale, politicale, tipicale* etc.)[781]; ***-luc*** (din tc. *-luk*, vezi *bucluc, giumbuşluc, tătuluc, ursuzluc* etc.), ***-lic*** (din tc. *-lik*, vezi *mezelic, şiretlic* etc.) şi *-lâc* (din tc. *-llk*, vezi *caraghioslâc, parmalâc, savantlâc* etc.)[782].

III.14.2. La fel de puţine sunt şi **dubletele etimologice afixoidale:** *-fer* (din lat. *ferro, ferre* „a conţine", vezi *aurifer, carbonifer, petrolifer* etc.) şi ***-for*** (din fr. *-phore*, cf. gr. *-φορος*, vezi *hidrofor*), ***proto***$_1$- (din gr. *πρῶτος*, slavon. *proto-* „primul", vezi *protoiereu, protopop, protosinghel* etc.) şi ***proto***$_2$- (din fr. *proto-*, germ. *proto-*, rus. *npomo-*, cf. gr. *πρῶτος*, lat. *proto-*, id., vezi *protobulgar, protoplasmă, prototip* etc.).

III.14.3. În sfârşit, la categoria **cuvânt şi afix (sufix) exclusiv împrumutate** semnalăm următorul exemplu: ***astru***$_1$, s.n. (din fr. *astre*, lat. *astrum*, ngr. *'άστρον*) şi ***-astru***$_2$, sufix (vezi *criticastru, poetastru* etc.; din fr. *-astre*, it. *-astro*, cf. lat. *astrum* „asemănare incompletă", vezi NDN, s.v.). La origine, ***-astru*** trebuie să fi fost un sufixoid (provine dintr-un cuvânt cu sens lexical în greacă şi în latină) care, în timp, şi-a pierdut caracterul motivat, devenind un simplu element derivativ.

---

[778] Dintre dubletele prefixale, este de amintit perechea ***co- / po-***, pentru care vezi M. Avram, *Contribuţii la studierea prefixului co- < po-*, în SMFC, vol. al VI-lea, 1972, pp. 5–10 şi Andrei Avram, *Fluctuaţia po- / co- şi unele probleme de etimologie*, în SCL, XXXII, nr. 3, 1981, pp. 247–259 (articol republicat de autor, sub titlul *Fluctuaţia po- / co-*, în vol. *Probleme de etimologie*, Etymologica, 4, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2000, pp. 30–47). Acest dublet se include, însă, în categoria *prefix împrumutat* (***po-***, de origine slavă) / *prefix provenit din primul pe cale internă* (***co-***).

[779] Vadim Rudeanu, *Sufixele -anie şi -enie în limba română*, în SMFC, vol. al II-lea, 1960, pp. 101–106.

[780] Şi, mai puţin uzual, ***-tore*** (din it. *-tore*, cf. lat. *-torem*, vezi *tutore*).

[781] Vezi DDE, p. 110. Despre adjectivele de origine neogreacă terminate în *-ic* şi despre substantivele în *-ica*, plural *-icale*, vezi *Les mots d'origine néo-grecque en roumain à l'époque des phanariotes*, par Ladislas Gáldi, Budapest, Magyar-Görög Tanulmányok, 1939, pp. 110–111.

[782] Toate cele trei sufixe sunt, la origine, variante ale unui sufix care formează substantive abstracte (vezi DDE, p. 121).

III.15. Dublete împrumutat / evoluat prin mijloace interne.

Numeroase împrumuturi lexicale, mai vechi sau mai noi, au cunoscut, pe cale internă, diverse variații de încadrare sau de adaptare morfologică. Într-o primă etapă, acestea s-au manifestat liber, fără nici o restricție din punct de vedere semantic. Din momentul în care se constată, însă, că formele aflate în concurență se specializează pe anumite sensuri, putem vorbi de existența unor cuvinte diferite (dublete alcătuite din *omonime etimologice parțiale*). Principalele modalități interne nonderivative de formare a noi unități lexicale sunt:

1. – (la nume) specializare morfologică:
   a) de număr (în interiorul aceleiași categorii lexico-gramaticale), fără nici o modificare a genului (variații desinențiale care dublează o specializare semantică);
   b) de gen și număr: „ezitarea" formală între două genuri (masculin și neutru, feminin și neutru).
2. – (la verb) specializare morfologică produsă de prezența, absența sau alternanța sufixelor gramaticale[783].

III.15.1. a). În această subcategorie se încadrează substantivele ale căror variații desinențiale de număr produc o specializare semantică a formelor flexionare respective, în interiorul aceleiași părți de vorbire. Împrumuturile polisemantice au selectat, după o perioadă de concurență, forme diferite de număr pentru a exprima diversele sensuri ale etimonului. Această specializare morfologică, considerată, justificat, în DOOM (de unde au fost extrase și exemplele) ca un mijloc de diferențiere lexicală, se poate face și independent de sensurile etimonului împrumutat, pe cale exclusiv internă. Pentru calitatea de cuvinte diferite pot fi aduse următoarele argumente: a) multe dintre etimoanele externe (mai ales cele din franceză, după cum se poate observa în note) sunt considerate de către lexicografi unități lexicale de sine-stătătoare, diferențiate pe cale internă; b) formele respective de plural nu pot apărea în același context; c) unele dintre sensurile etimoanelor (și, implicit, ale corespondentelor românești) sunt foarte diferite, datorită evoluțiilor semantice particulare din limba de origine. Exemplele date aparțin categoriei neutrului, alternanța flexionară realizându-se între desinențele *-e* și *-uri*:

1. ***acces*$_1$, *-uri*** (intrare), s.n. / ***acces*$_2$, *-e*** (stare morbidă, izbucnire), s.n. Din fr. *accès*, s.m.,[784] lat. *accessus*.
2. ***blană*$_1$, *blănuri*** (piele de animal), s.f. / ***blană*$_2$, *blăni*** (scândură), s.f. Din sl. sud. *blana* (< sl. com. **bolna*)[785]
3. ***brâu*$_1$, *brâie*** (cingătoare, parte a corpului omenesc, ornament, șir), s.n. / ***brâu*$_2$, *-uri*** (dans), s.n. Cf. alb. *bres, brezi*.
4. ***canat*$_1$, *-e*** (industria pielăriei), s.n. / ***canat*$_2$, *-uri*** (la ușă), s.n. Din tc. *kanat*.

---

[783] La acestea putem adăuga, cu mai puține exemple, specializările de număr (singulare vs. plurale tantum), cuvintele obținute prin derivare regresivă morfologică și, în sfârșit, diferențierea prin articulare.
[784] În LEXIS, s.v., există două cuvinte diferite: *accès*$_1$, s.m. (< lat. *accesus*) și *accès*$_2$, s.m. (din *accès*$_1$).
[785] Pentru etimologie, vezi Mihăilă, *Împrumuturi...*, p. 88. Vezi și CDER, s.v.

5. ***cămin*$_1$, *-e*** (instituție, casă părintească), s.n. / ***cămin*$_2$, *-uri*** (sobă, vatră etc.), s.n. Din vsl. *kamina*[786]
6. ***ciubuc*$_1$, *-e*** (pipă; ornament), s.n. / ***ciubuc*$_2$, *-uri*** (bacşiş), s.n. Din tc. *çubuk*.[787]
7. ***cristal*$_1$, *-e*** (mineral), s.n. / ***cristal*$_2$, *-uri*** (obiect de cristal), s.n. Din fr. *cristal*, s.m.[788], lat. *crystallus*, ngr. *κρύσταλλο(ν)*, *κρύσταλλο(ς)*, magh. *kristál(y)*, pol. *kryształ*.

III.15.1. b). Aici se încadrează acele alternanțe de număr care determină trecerea de la un gen la altul. Pentru că genul nu constituie, în română, un criteriu flexionar la substantive, rezultă că orice asemenea situație, dublată obligatoriu de o diferențiere semantică, creează unități lexicale diferite:

III.15.1. b$_1$) Substantiv masculin şi substantiv neutru:

1. ***accident*$_1$, *-ți*** (muzical), s.m. / ***accident*$_2$, *-te*** (întâmplare), s.n. Din fr. *accident*, s.m., lat. *accidens, -ntis*[789]
2. ***alcool*$_1$, *-i*** (Chim.), s.m. / ***alcool*$_2$, *-uri*** (băutură), s.n. Din fr. *alcool*, s.m.
3. ***apostol*$_1$, *-i*** (persoană), s.m. / ***apostol*$_2$, *-e*** (carte cu textul Apostolului), s.n. Din slavon. *apostolъ*.
4. ***arlechin*$_1$, *-i*** (personaj), s.m. / ***arlechin*$_2$, *-e*** (culise, reflector), s.n. Din fr. *(manteau d') arlequin, -ine*, subst., s.m., it. *arlecchino*, adj., s.m.
5. ***bacalaureat*$_1$, *-ți*** (persoană), s.m. / ***bacalaureat*$_2$, *-e*** (examen), s.n. Din fr. *baccalauréat*, s.m., lat. *baccalaureatus*[790]
6. ***baraban*$_1$, *-i*** (toboşar), s.m. / ***baraban*$_2$, *-e*** (tobă), s.n. Din rus. *барабан*.
7. ***baritón/barítон*$_1$, *-i*** (cântăreț), s.m. / ***baritón/barítон*$_2$, *-toane*** (voce bărbătească), s.n. Din it. *barítono*, fr. *baryton*.
8. ***bas*$_1$, *-i*** (basist, instrument), s.m. / ***bas*$_2$** (voce joasă), s.n. Din it. *basso*, s.m., fr. *basse*, s.f. (< it. *basso*).
9. ***bărdac*$_1$, *-ci*** (prun), s.m. / ***bărdac*$_2$, *-e*** (vas mic de pământ), s.n. Din tc. *bardák*.
10. ***berechet*$_1$, *-ți*** (persoană) s.m. / ***berechet*$_2$, *-uri*** (belşug), s.n. Din tc. *bereket*.
11. ***birlic*$_1$, *-ci*** (as), s.m. / ***birlic*$_2$, *-uri*** (spetează la smeu), s.n. Din tc. *birlik*.
12. ***bob*$_1$, *bobi*** (planta şi fructul), s.m. / ***bob*$_2$, *boabe*** (grăunțe, semințe), s.n. Din vsl. *bobъ* (bg. *боб*, sb. *bȍb*, slov. *bòb* etc.)[791]
13. ***buton*$_1$, *-i*** (nasture), s.m. / ***buton*$_2$, *-oane*** (comutator), s.n. Din fr. *bouton*, s.m. (*boutons de manchette, bouton électrique* etc.)
14. ***cacom*$_1$, *-i*** (animal), s.m. / ***cacom*$_2$, *-uri*** (blană), s.n. Din tc. *kakim*.
15. ***calcan*$_1$, *-i*** (peşte), s.m. / ***calcan*$_2$, *-e*** (pavăză; zid înalt), s.n. Din tc. *kalkan* (*balyk*) „peşte cu pavăză" (CADE)

---

[786] În CDER, s.v., sunt considerate în egală măsură posibile originea slavă (*kamina*), latină (*caminus*) sau mediogreacă (*κάμινος, καμίνη*).
[787] Sensul actual de „bacşiş" nu apare în turcă (vezi Şăineanu, IO, s.v.).
[788] Două cuvinte diferite în LEXIS, s.v.: fr. *cristal*$_1$, s.m. (< lat. *crystallus*) şi *cristal*$_2$, s.m. (din *cristal*$_1$)
[789] Şi: *accidențe*, s.f. pl. (din germ. *Akzidenzen*, vezi în NDN şi în CADE, s.v.).
[790] În DA, s.v., apar trecute două cuvinte.
[791] Vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 68, 232.

16. ***calcul***$_1$, ***-i*** (Med.: ~ *renal*), s.m. / ***calcul***$_2$, ***-e*** (Matem.: ~ *aritmetic*), s.n. Din fr. *calcul*, lat. *calculus*[792]
17. ***centimetru***$_1$, ***-i*** (unitate de măsură), s.m. / ***centimetru***$_2$, ***-e*** (panglică de măsurat), s.n. Din fr. *centimètre*.
18. ***centru***$_1$, ***-i*** (punct anatomic, jucător sportiv), s.m. / ***centru***$_2$, ***-e*** (punct central, localitate, instituție), s.n. Din fr. *centre*, s.m., lat. *centrum*.
19. ***cilindru***$_1$, ***-i*** (corp geometric), s.m. / ***cilindru/țilindru***, ***-e*** (joben), s.n. Din fr. *cylindre*, lat. *cylindrus*. Ptr. s.n., vezi germ. *Zylinder* (DA)[793]
20. ***cocoş***$_1$, ***-i*** (pasăre; miez de pepene; boxer), s.m. / ***cocoş***$_2$, ***-oaşe*** (la arme, ciocane), s.n. Din vsl. *kokošь* „găină".
21. ***colț***$_1$, ***-ți*** (dinte), s.m. / ***colț***$_2$, ***-uri***, s.n. Din bg. *колец*, sb. *kolač*.
22. ***controlor***$_1$, ***-i*** (persoană), s.m. / ***controlor***$_2$, ***-oare*** (aparat de control), s.n.[794] Din fr. *contrôleur*.
23. ***corp***$_1$, ***-i /-uri*** (Fiz., chim.), s.m./s.n. / ***corp***$_2$, ***-uri*** (trup, obiect, ansamblu, unitate), s.n. Din fr. *corps*, lat. *corpus*.
24. ***cucuruz***$_1$, ***-zi*** (porumb, con de brad), s.m. / ***cucuruz***$_2$, ***-e*** (porumbişte), s.n. Din bg. *кукуруз*, sb. *kukuruz, kukurudza*.
25. ***drob***$_1$, ***-i*** (bulgăre de sare), s.m. / ***drob***$_2$, ***-uri*** (măruntaie de miel, fel de mâncare, cutia teascului), s.n. Din bg. *дроб*, sb. *drob*[795]
26. ***eter***$_1$, ***-i*** (combinație organică; element al universului), s.m. / ***eter***$_2$, ***-uri*** (aer, atmosferă), s.n. Din fr. *éther*, s.m.
27. ***faeton***$_1$ (pasăre), s.m. / ***faeton***$_2$ (vehicul), s.n.[796] Din fr. *phaéton*.
28. ***fildeş***$_1$, ***-i*** (dinte), s.m. / ***fildeş***$_2$, ***-uri*** (ivoriu), s.n. Din tc. *fildiş*.
29. ***fistic***$_1$, ***-ci*** (arbore), s.m. / ***fistic***$_2$, ***-uri*** (fruct), s.n. Din tc. *fistic*, ngr. *φιστίκι*.
30. ***flagel***$_1$, ***-i*** (Zool., bot.), s.m. / ***flagel***$_2$, ***-uri*** (bici, calamitate), s.n. Din lat. *flagellum*.
31. ***gelep***$_1$, ***-i*** (persoană), s.m. / ***gelep***$_2$, ***-uri*** (taxă), s.n. Din tc. *celep*.
32. ***ghid***$_1$, ***-zi*** (persoană), s.m. / ***ghid***$_2$, ***-uri*** (carte), s.n. Din fr. *guide*, s.m.
33. ***glob***$_1$, ***-i*** (Anat.), s.m. / ***glob***$_2$, ***-uri*** (corp, obiect sferic), s.n.[797] Din fr. *globe*, s.m., lat. *globus*.
34. ***heliotrop***$_1$, ***-i*** (Bot.), s.m. / ***heliotrop***$_2$, ***-uri*** (mineral.), s.n. Din fr. *héliotrope*, s.m.[798]

---

[792] În LEXIS, s.v., apar trei cuvinte, specializate în matematică, în filozofie şi în medicină. În DA, s.v., sunt trecute două cuvinte diferite: *calcul*$_1$, s.n. „calcul". N. din lat. *calculus*. Cf. *calcul*$_2$. / *calcul*$_2$, s.m. (Med.) „calculi biliari". N. din lat. *calculus* „pietricică".

[793] Varianta germană a ajutat la diferențierea pe sensuri. În DEX$_2$, CADE, s.v., apar două cuvinte diferite: *cilindru, -i*, s.m. (Tehn.); s.n. (Înv.) „joben" (din fr. *cylindre*, lat. *cylindrus*) şi *țilindru*, s.n. „cilindru, joben" (Pop.); s.m. „sticlă de lampă". Din germ. *Zylinder*. În DA, s.v., cele două apar ca variante etimologice, în cuprinsul aceluiaşi articol, cu tendința de diferențiere.

[794] În CADE, s.v., apare numai s.m., cu sensul corespunzător acestuia.

[795] Vezi şi dubletul dialectal ***dărab***, s.m şi n. „bucată" (din magh. *darab* < sl.). Vezi CDER, s.v., Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 54.

[796] Apar două articole numai în NDN, s.v. Idem, în LEXIS, s.v.

[797] În DOOM, s.v., este trecut şi *glob*$_3$ (geogr.), s.n. (sing. tant.).

[798] *Ibidem*, şi: *heliotrop*$_3$ (colorant, ulei) (sing. tant.). Vezi şi LEXIS, s.v., unde apar două cuvinte: *héliotrope*$_1$, s.m. (< lat. *heliotropium*) şi *héliotrope*$_2$, s.m. (din *héliotrope*$_1$).

35. ***hurmuz***$_1$, ***-zi*** (arbust), s.m. / ***hurmuz***$_2$, ***-uri*** (mărgea), s.n. Din tc. *hurmuz, hormuz.*
36. ***index***$_1$, ***-cşi*** (deget), s.m. / ***index***$_2$, ***-uri*** (listă), s.n. Din fr. *index*, lat. *index*[799]
37. ***isnaf***$_1$, ***-i*** (breslaş), s.m. / ***isnaf***$_2$, ***-uri*** (breaslă), s.n. Din tc. *esnaf.*
38. ***membru***$_1$, ***-i*** (persoană, parte a unei expresii matematice), s.m. / ***membru***$_2$, ***-e*** (Anat., lingv.), s.n. Din lat. *membrum,* fr. *membre*, s.m.[800]
39. ***muştar***$_1$, ***-i*** (plantă), s.m. / ***muştar***$_2$, ***-uri*** (condiment), s.n. Din magh. *mustár.*
40. ***năpârstoc***$_1$, ***-i*** (persoană), s.m. / ***năpârstoc***$_2$, ***-oace*** (degetar), s.n. Din bg. *напръстък.*
41. ***nizam***$_1$, ***-i*** (soldat turc), s.m. / ***nizam***$_2$, ***-uri*** (normă, orânduială; armată turcească), s.n. Din tc. *nizam.*
42. ***obol***$_1$, ***-i*** (monedă), s.m. / ***obol***$_2$, ***-uri*** (contribuție), s.n. Din fr. *obole*, s.f., lat. *obolus.*
43. ***obraz***$_1$, ***-ji*** (parte a feței), s.m. / ***obraz***$_2$, ***-e*** (față, persoană, rang), s.n. Din vsl. *obrazъ*, cf. bg. *образ*, sb. *obraz* etc.
44. ***olac***$_1$, ***-i*** (sol), s.m. / ***olac***$_2$, ***-e*** (poştalion), s.n. Din tc. *ulak.*
45. ***orbalț***$_1$, ***-ți*** (Bot.), s.m. / ***orbalț***$_2$, ***-uri*** (erizipel), s.n. Din magh. *orbánc.*
46. ***pilier***$_1$, ***-ri*** (rugbi), s.m. / ***pilier***$_2$, ***-re*** (Mineral., arhit.), s.n. Din fr. *pilier*, s.m.
47. ***pivot***$_1$, ***-ți*** (Milit., sport), s.m. / ***pivot***$_2$, ***-uri*** (Tehn., bot.), s.n. Din fr. *pivot,* s.m.
48. ***plod***$_1$, ***-zi*** (copil mic), s.m. / ***plod***$_2$, ***-uri*** (germen), s.n.[801] Din vsl. *plodъ.*
49. ***poşidic***$_1$, ***-i*** (persoană mică de statură), s.m. / ***poşidic***$_2$, ***-uri*** (mulțime de copii, de animale mici), s.n. Cf. magh. *posadék.*
50. ***pristav***$_1$, ***-i*** (vătaf, ispravnic, crainic), s.m. / ***pristav***$_2$, ***-uri*** (poruncă), s.n. Din slavon. *pristavъ.*
51. ***rac***$_1$, ***-ci*** (animal), s.m. / ***rac***$_2$, ***-uri***, s.n. (trăgător de dopuri de la sticlele astupate; ancoră, CADE). Din vsl. *rakъ*, bg. *рак,* sb. *rak*, cf. sloven. *ràk*, rus. *рак*, ucr. *рак.*
52. ***samur***$_1$, ***-i*** (animal), s.m. / ***samur***$_2$, ***-uri*** (blană), s.n. Din tc. *samur.*
53. ***sangeac***$_1$, ***-i*** (guvernator), s.m. / ***sangeac***$_2$, ***-uri*** (steag, diviziune admin.), s.n. Din tc. *sançak.*
54. ***scafandru***$_1$, ***-i*** (persoană), s.m. / ***scafandru***$_2$, ***-e*** (obiect), s.n. Din fr. *scaphandre*, s.m.[802]
55. ***sconcs***$_1$, ***-cşi*** (animal), s.m. / ***sconcs***$_2$, ***-uri*** (blană), s.n. Din fr. *sconse*, germ. *Skons*, engl. *skunk.*
56. ***scorer***$_1$, ***-i*** (persoană), s.m. / ***scorer***$_2$, ***-e*** (obiect), s.n. Din engl. *scorer.*
57. ***son***$_1$, ***-i*** (unitate de măsură), s.m. / ***son***$_2$, ***-uri*** (sunet), s.n. Din fr. *son*, lat. *sonus.*

---

[799] În LEXIS, s.v. sunt trei cuvinte: 1.n.m (< lat. *index* „deget indicator"). 2 n.m. (din *index*$_1$, „tablă alfabetică"). 3.n.m. (din *index*$_2$, sinonim cu *indice*).

[800] Trei cuvinte în LEXIS, s.v. În DA, s.v., pl. neutru apare cu indicația (rar).

[801] În CADE, cele două plurale apar în variație liberă, fiecare cu sensul lui: „pentru sensul figurat (prunc, copil) mai are şi pl. *-zi*".

[802] În franceză, cuvântul înseamnă exclusiv „costum". Pentru evoluția la „scafandrier" (specifică limbii române), vezi Th. Hristea, *Schimbările semantice şi importanța lor pentru cercetarea etimologică,* în volumul *Semantică şi semiotică* (redactori I. Coteanu şi Lucia Wald), București, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1981, pp. 268–269.

58. ***starter***$_1$, ***-i*** (persoană), s.m. / ***starter***$_2$, ***-e*** (obiect), s.n. Din fr. *starter*[803], engl. *starter*.
59. ***stimul***$_1$, ***-i*** (excitant), s.m. / ***stimul***$_2$, ***-uri*** (imbold), s.n. Din lat. *stimulus*, fr. *stimulus*.
60. ***stobor***$_1$, ***-i*** (ulucă), s.m. / ***stobor***$_2$, ***-uri*** (gard), s.n. Din bg. *стобор*, scr. *stobor*.
61. ***stoper***$_1$, ***-i*** (persoană), s.m. / ***stoper***$_2$, ***-e*** (obiect), s.n. (NDN). Din engl *stopper*.
62. ***surghiun***$_1$, ***-i*** (persoană), s.m. / ***surghiun***$_2$, ***-uri*** (exil), s.n. Din tc. *sürgün*.
63. ***ştab***$_1$, ***-i*** (ofiţer superior; şef), s.m. / ***ştab***$_2$, ***-uri*** (stat-major), s.n. Din germ. *Stab*, rus. *штаб*.
64. ***talan***$_1$, ***-i*** (gloabă), s.m. / ***talan***$_2$ (dalac), s.n. Din tc. *talan*.
65. ***trombon***$_1$, ***-i*** (instrumentist), s.m. / ***trombon***$_2$, ***-oane***, s.n. Din fr. *trombone*, s.m.
66. ***ţimir***$_1$, ***-i*** (călăuză), s.m. / ***ţimir***$_2$, ***-e*** (emblemă), s.n. Din magh. *cimer*.
67. ***zmeu***$_1$, ***-ei*** (Mitol.), s.m. / ***zmeu***$_2$, ***-ie*** (jucărie), s.n. Din vsl. *змы, змїь*, bg. *змей*[804].

La momentul împrumutului, substantivul s-a adaptat, în general, cu o unică formă (fie de masculin, fie de neutru) pentru toate sensurile, după cum confirmă datele furnizate de dicţionarele apărute în prima jumătate a secolului trecut (CADE, DA, SDLR). Această adaptare este însă ezitantă, fluctuantă; specializarea morfologică pe genuri, determinată de selectarea unor plurale specifice, a avut loc treptat, pornindu-se, iniţial, de la funcţionarea în regim de variante gramaticale de număr. Astfel, *alcool, calcul, eter, olac,* etc. sunt trecute în CADE numai ca substantive neutre pentru toate sensurile, iar *cacom, centimetru, stobor* apar numai ca masculine. La fel se procedează şi în DA, s.v., unde *apostol, bas* etc. sunt exclusiv masculine, iar *muştar* exclusiv neutru. În ambele dicţionare, cuvinte ca *buton, index* etc. sunt considerate ca aparţinând unui singur gen, pentru toate sensurile. Existenţa, în limba actuală, a două forme de plural, corespunzătoare unor genuri diferite, presupune concurenţa iniţială a acestora şi selectarea, evolutivă şi contextuală, a câte unui sens specific. Cu acesta din urmă, ele s-au identificat atât de mult, încât plasarea lor în acelaşi context nu mai este, astăzi, posibilă. După expresia lui Iorgu Iordan[805], „neputându-se fixa, din diverse cauze, asupra unuia dintre cele două genuri, limba caută să utilizeze această situaţie, dezavantajoasă din punct de vedere morfologic, transformând-o într-un avantaj de ordin lexical". Astăzi nu se poate spune corect decât *butoni* (la cămaşă) şi *butoane* (în tehnică), *calculi renali* (în medicină) şi *calcule* (în ştiinţele exacte), *membri* (în matematică) şi *membre* (în anatomie) etc.

III.15.1. b$_2$) Substantiv neutru (masculin) şi substantiv feminin[806].

Comparativ cu situaţia precedentă, în care etimonul extern masculin se regăseşte la noi într-o unică formă de singular[807], exemplele care urmează reprezintă adaptarea morfologică diferită a etimonului la singular (obligatoriu) şi la plural (facultativ).

---

[803] Unde apar două cuvinte (vezi LEXIS, s.v.).

[804] Forma de sg. *zmeu* este refăcută după pl. etimologic *zmei*, singurul explicabil direct din slavă (vezi Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 149).

[805] *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor"*, ed. cit., p. 48.

[806] După cum se poate remarca din prezentarea exemplelor, am preluat, fără observaţii personale, structura oferită de dicţionarele consultate, ceea ce explică diferenţele în privinţa grupării individuale sau colective a etimoanelor.

[807] Separarea între masculin şi neutru se face, ulterior, prin diferenţele de la plural.

1. ***auricul***, s.n. „fiecare dintre cele două despărțituri de sus ale inimii; atriu". / ***auriculă***, s.f. „pavilionul urechii". Din fr. *auricule*, s.f.,[808] lat. *auricula*.
2. ***ax***, s.n. „organ de mașină; ansamblu anatomic". Din fr. *axe*, s.m., lat. *axis*, s.m. / ***axă***, s.f. „dreaptă orientată într-un anumit sens; linie imaginară". Din fr. *axe* (DEX_2)[809]; din fr. *axe*, germ. *Achse* (< gr. *'áξων*, lat. *axis*) (NDN).
3. ***batist***, s.n. „țesătură de fire foarte subțiri de bumbac sau de in". Din fr. (*toile de*) *batiste*, s.f. / ***batistă***, s.f. „bucată de pânză (mică) pentru șters nasul, fața etc." Din fr. *batiste*[810]
4. ***cabriolet***, s.n.[811] „caroserie de autovehicul cu capotă de ploaie, rabatabilă, din pânză; mașină de acest tip". / ***cabrioletă***, s.f. „trăsurică ușoară, cu două roți, trasă, de obicei, de un singur cal". Din fr. *cabriolet*, s.m.
5. ***cadru***, s.n. „ramă, tablou; pervaz; desen; porțiune a unei mărci poștale; ambianță; limite; schelet, suport; (pl.) grup (de salariați/din conducere); subdiviziune administrativă". / ***cadră*** , s.f. (Fig.) „persoană foarte frumoasă". Din fr. *cadre*, s.m., rus. *кадр, -а,* s.m.[812]
6. ***caraul***, subst. „escortă de soldați"; (Fig., reg.) „colț (unde se trimit copiii drept pedeapsă)" / ***caraulă***, s.f. (Înv.) „strajă". Din tc. *karavul*[813]
7. ***cheglu***, s.m. „mic instrument în turnătoria de litere...". Din germ. *Kegel* (DA, CDER) / ***cheglă*** (var. *cuglă*), s.f. (Reg.) „popic". Din germ. *Kegel.*
8. ***fascicul***, s.n. „grup format din mai multe elemente de același fel, așezate în formă de mănunchi; (Matem.); (Fiz.); (Atm.); (Bot.); (Geol.); (Înv.) fasciculă". Din fr. *fascicule*, s.m., lat. *fasciculus*, s.m. / ***fasciculă***, s.f. „fiecare dintre părțile unei opere publicate în etape succesive; broșură conținând o parte dintr-un publicat în etape succesive; coală de tipografie fălțuită". Din fr. *fascicule*.[814]
9. ***folicul***, s.m. „nume generic dat formațiilor anatomice de dimensiuni reduse în formă de săculeț". Din fr. *follicule*, s.m. (DEX_2); din fr. *follicule*, s.m., lat. *folliculus*, s.m. (NDN). / ***foliculă***, s.f. „fruct uscat de tipul capsulei, format dintr-o singură carpelă îndoită sub formă de cornet". Din fr. *follicule*, s.m.
10. ***garderob***, s.n. „dulap, mai rar cameră, în care se păstrează obiecte de îmbrăcăminte". / ***garderobă***, s.f. „loc special la teatru, în locurile publice etc.,

---

[808] În LEXIS, s.v., apar două cuvinte diferite: *auricule*$_1$, s.f. (< lat. *auricula*) și *auricule*$_2$, s.f. (< lat. *auricula*).

[809] Și *axis*, s.n. „a doua vertebră cervicală, care se articulează cu atlasul". Din fr. *axis*, lat. *axis*.

[810] Vezi și *batiste de soie, batiste d'Écosse* etc. Forma *batiste* este secundară (refăcută din *batiche* prin influența n.p. Baptiste, pronunțat Batisse), vezi Alain Rey, DHLF, s.v. În CADE, CDER, DA, s.v., apare exclusiv s.f. (polisemantic): "pânză de in foarte subțire; basma de buzunar...".

[811] Este tratat separat (din fr., engl. *cabriolet*) numai în NDN, s.v.

[812] Două cuvinte diferite în CADE, s.v. În plus, substantivul neutru are și unele dintre sensurile femininului, ceea ce arată că cele două au fost, la un moment dat, în variație morfologică, până la specializarea lor categorică pe sensuri și forme gramaticale diferite. În DA, s.v., *cadru* apare numai cu sens figurat: „ceea ce cuprinde ceva ca într-o ramă".

[813] Vezi în CADE, s.v., două cuvinte diferite, cu același etimon (tc. *karavul*).

[814] În DA și în CADE, s.v., apare numai forma feminină, inclusiv cu sensul substantivului neutru actual (ultimul este considerat variantă).

unde se pot lăsa paltoanele, pălăriile etc.; îmbrăcăminte pe care o posedă cineva; costume ale unui teatru". Din fr. *garde - robe*, s.f.[815]

11. ***grup***, s.n. „ansamblu de animale, persoane, plante, obiecte asemănătoare; *~ sanitar, ~ electrogen, ~ de sudură; ~ social*; (Matem.)". Din fr. *groupe*, s.m. / ***grupă***, s.f. „colectiv restrâns de oameni, subordonat unei forme organizatorice mai largi; *~ sanguină*; (Chim.)". Din fr. *groupe*, s.m.[816]
12. ***onor***, s.n. „prezentarea armei în semn de salut; semnal de goarnă (...); (Înv.) poziție socială, rang". Din fr. *honneur* (< lat. *honor, -oris*) (NDN)[817] / ***onoare***, s.f. „integritate morală demnitate; *câmp de ~, pe cuvânt de ~, gardă de ~, damă de ~* etc." Din lat. *honor, -ris*, fr. *honneur*, s.m., it. *onore*, s.m.
13. ***pendul***, s.n. „corp solid care oscilează în jurul unui punct fix sau al unei axe fixe; dispozitiv sau piesă a unui mecanism a căror oscilație reglează mișcările unui instrument". Din fr. *pendule*$_1$, s.m., lat. *pendulus*. / ***pendulă***, s.f. „ceas de perete a cărui mișcare este reglată de un pendul". Din fr. *pendule*$_2$, s.f. (din *pendule*, s.m.) (NDN, CADE).
14. ***period***, s.n. „menstruație, ciclu". Din fr. *période*, s.f. (NDN)[818] / ***perioadă***, s.f. „interval de timp". Din lat. *periodus*, s.m., ngr. *περίοδος*, s.m., fr. *période*, s.f.
15. ***prim***, s.n. (Reg.) „garnitură din blană (neagră, de miel) aplicată pe marginea căciulilor, a pieptarelor, a hainelor". Din magh. *prém.* / ***primă***$_2$, s.f. (Reg.) „panglică folosită pentru a lega cosițele fetelor, pentru a împodobi pălăriile flăcăilor etc." Cf. *prim*, s.n.
16. ***program***, s.n. „plan de activitate; expunere scrisă de principii; programă; ordine de desfășurare; ansamblu de instrucțiuni codate (...)". Din fr. *programme*$_1$, s.m. (< gr. *πρόγραμμα*) (DEX_2); din fr. *programme*$_1$, germ. *Programm* (NDN) / ***programă***, s.f. „document şcolar care stabileşte volumul cunoştinţelor şi sistemul de predare (...)". Din rus. *программа*, s.f. (DEX_2); din fr. *programme*$_2$, s.m. (< *programme*$_1$) (NDN)[819]

---

[815] După NDN, s.v., şi din rus. *гардероб*. In acest caz, etimonul rusesc a putut contribui la specializarea formală a celor două cuvinte. În CADE, CDER şi în DA, s.v., femininul şi neutrul apar într-un singur articol, ca variante care au avut, inițial, sensuri comune. Despre încadrarea femininelor de origine franceză la genul neutru în română, sub influența corespondentelor din rusă, vezi Al. Graur, *Etimologii româneşti*, cap. *Încă o dată despre substantivele neutre în româneşte* (pp. 42–51). Autorul avansează ipoteza că, cel puțin în unele situații, „avem dreptul să credem a priori că un feminin francez devenit neutru sau masculin în românește a trecut prin faza masculină rusească" (p. 45). Aceeași trecere de la feminin la neutru, printr-un intermediar rusesc masculin, au suferit-o şi substantivele de origine franceză *batist, bras, clarinet, compot, ipostas, manget, pasians, preferans* etc. (p. 43).

[816] În CADE, CDER şi în DA, s.v., apar ca simple variante morfologice (de număr), ceea ce arată o perioadă de ezitare în adaptarea lor la un anumit gen.

[817] Şi s.m. „nume dat cărților celor mai mari, la unele jocuri (la bridge: asul, regele, dama, valetul)" (NDN). În DEX_2 este trecut sub *onoare*. În CDER, s.v., din it. *onore*, cu mențiunea: E dubletul lui *onoare*, s.f.

[818] Două cuvinte separate apar şi în CADE, s.v.: *perioadă*$_1$, *-de* (var. *period, -oade*, s.n.), s.f. şi *period*$_2$, *-oade*, s.n. „sorocul femeii; perioadă".

[819] În DLR, s.v., apare un singur cuvânt-titlu: *program, -ă,* subst. Din fr. *programme*, germ. *Programm*, ngr. *πρόγραμμα*, rus. *программа*, lat. *programma*, it. *programma*.

17. ***riglu***, s.n. (Reg.) „cusătură în croitorie şi în cizmărie ". Din germ. *Riegel* (DLR). / ***riglă***$_2$, s.f. (Reg.) „încuietoare la uşa casei; element de construcţie; barieră; piesă la războiul de ţesut". Din germ. *Riegel* (DLR).
18. ***umor***, s.n. „înclinare spre glume şi ironii; categorie estetică". Din fr. *humeur,* s.f., *humour,* s.m.[820]. Cf. engl. *humour* (DEX$_2$); din fr., engl. *humour*, lat. *humor* (NDN) / ***umoare***, s.f. „lichid intercelular (...); (Livr.) dispoziţie sufletească; fire, temperament". Din fr. *humeur*, s.f., lat. *humor, -oris*.

Şi în cazul exemplelor citate mai sus este de semnalat prezenţa unor ezitari de adaptare morfologică în perioada imediat următoare împrumutului. Spre exemplu, în CADE, s.v., apare numai femininul *auriculă* „una dintre cele două cavităţi din partea superioară a inimii" (aşadar cu sensul lui *auricul* din limba actuală). În DA, s.v. singura care apare este forma de feminin, cu ambele sensuri. Aceeaşi situaţie se întâlneşte şi la dubletul *fascicul* şi *fasciculă*: forma feminină este considerată literară şi cuprinde inclusiv sensul substantivului neutru actual (*fascicul* este trecut ca variantă). Aceasta înseamnă că în prima jumătate a secolului trecut existau, încă, variaţii de adaptare morfologică (de gen) privitoare la substantivul respectiv.

Chiar dacă unele dintre aceste exemple sunt trecute în dicţionare cu etimologii „diferite", mai ales dacă provin din două sau mai multe surse (*ax* şi *axă, cabriolet* şi *cabrioletă, fascicul* şi *fasciculă, folicul* şi *folicul*ă, *onor* şi *onoare, pendul* şi *pendulă, umor* şi *umoare*), se remarcă existenţa a cel puţin un etimon comun şi originea primară unică a tuturor celorlalte. De fapt, etimologia multiplă este unul dintre factorii care au determinat adaptarea morfologică a împrumuturilor respective şi specializarea lor semantică: dacă, spre exemplu, forma etimonului franţuzesc (*fascicule*, s.m.), ambiguă pentru un român din punctul de vedere al genului, a impus, la început, adaptarea la clasa femininelor (vezi supra), celălalt etimon (lat. *fasciculus*, s.m.), a putut influenţa includerea corespondentului său românesc în clasa neutrelor. Mai mult, existenţa unui dublet substantival *feminin / neutru* (şi nu, spre exemplu, *feminin / masculin*) se datoreşte identităţii formale a celor două genuri la plural[821]. În unele cazuri, însuşi genul etimoanelor a decis, după o perioadă de ezitare, încadrarea morfologică a unui împrumut: *pendul,* s.n. provine din fr. *pendule*$_1$, s.m. şi din lat. *pendulus*, s.m., în vreme ce *pendulă*, s.f. provine din fr. *pendule*$_2$, s.f., specializat semantic, în franceză, din corespondentul său masculin.

Analizând aceste ezitări morfologice, Iorgu Iordan le motivează diferit, după momentul pătrunderii în limbă a cuvintelor respective: în cazul împrumuturilor mai vechi, vorbeşte de o repartiţie populară, dialectală, efectuată pe orizontală (fără o influenţă specială a genului etimonului: *barbut/-ă, caraul/-ă, podval/-ă, stambol /-oală* etc.); în ceea ce priveşte adaptarea de gen a neologismelor, autorul o explică printr-o repartiţie pe verticală, determinată de un anume grad de cultură al celor care le introduc în limbă şi le

---

[820] În franceză, însă, *humeur*, s.f. şi *humour*, s.m. au origini imediate diferite (lat. *humor*, respectiv engl. *humour* < vfr. *humour* < lat. *humor*), fiind, ele însele, dublete etimologice, prin raportare la etimonul primar (lat. *humor, -oris*).

[821] Sanda Reinheimer Rîpeanu, *Genul substantivelor împrumutate de română din franceză,* în LR, XXXVI, nr. 1, 1987, p. 55: „preponderenta întrebuinţare la plural a unui substantiv în limba B (româna, n.n.) maschează în cazul femininelor şi neutrelor, pentru vorbitorul acestei limbi, genul căruia cuvântul îi aparţine în limba A".

utilizează. Aceştia ţin cont de genul etimonului şi adaptează cuvintele în consecinţă; posibilitatea unei etimologii multiple, foarte frecventă, produce, şi aici, o pendulare între două sau mai multe variante morfologice. Din fericire pentru îmbogăţirea limbii cu noi unităţi lexicale, polisemia etimonului din limba de origine se transformă în română în omonimie şi/sau paronimie etimologică.

III.15.2. Diferenţiere prin alternanţa sufixelor gramaticale. O specializare lexico-gramaticală exclusiv internă cunosc verbele aparţinând conjugărilor I şi a IV-a, la care prezenţa sufixelor *-ez-*, respectiv *-esc* constituie principalul argument al transformării unor variante gramaticale în cuvinte diferite[822]:

1. ***absolvi***$_1$, ***absolvesc*** „a termina un an şcolar, un ciclu sau o formă de învăţământ". / ***absolvi***$_2$, ***absolv*** „a scuti pe cineva de pedeapsă; a ierta". Din germ. *absolvieren*, lat. *absolvere*[823]
2. ***acorda***$_1$, ***acord*** „a da (cu îngăduinţă); a oferi; a stabili acordul gramatical". / ***acorda***$_2$, ***acordez*** „a regla frecvenţa unui aparat, a unui sistem etc. cu a altuia; a aduce tonurile unui instrument muzical la aceeaşi înălţime". Din fr. *accorder*.
3. ***concura***$_1$, ***concurez*** „a participa la un concurs; a face concurenţă". / ***concura***$_2$ (III sg. şi pl.) ***concură*** „a tinde spre acelaşi rezultat; a duce spre acelaşi scop". Din fr. *concourir*, lat. *concurrere*[824]
4. ***contracta***$_1$, ***contractez*** „a încheia un contract; a se îndatora la ...; a se molipsi de o boală". / (se) ***contracta***$_2$ (III sg. şi pl.) ***contractă*** „a-şi micşora dimensiunile în urma unui proces fizic sau tehnologic". Din fr. *contracter*, lat. *contractare*[825]
5. ***manifesta***$_1$, ***manifest*** „a exprima, prin comportare, un sentiment, o tendinţă"; (Refl.) a se face cunoscut". / ***manifesta***$_2$, ***manifestez*** „a participa la o manifestaţie, a demonstra". Din fr. *manifester*[826]
6. ***ordona***$_1$, ***ordon*** „a da ordine, a comanda, a dispune; (Înv.) a prescrie un medicament". / ***ordona***$_2$, ***ordonez*** „a pune în ordine, a rândui". Din fr. *ordonner*.
7. ***raporta***$_1$ (III sg. şi pl.) ***raportă/raportează*** „a aduce beneficii". / ***raporta***$_2$, ***raportez*** „a stabili un raport, o relaţie; (Refl.) a face aluzie la ceva; a prezenta un raport oficial, a aduce la cunoştinţa cuiva". Din fr. *rapporter*.

---

[822] Vezi Iorgu Iordan, *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor", ed. cit.*, p. 136.

[823] În CADE, s.v., apare numai forma fără sufix (*absolvi, -olv*), cu toate sensurile. În DA, s.v., apare *absolvi* (*absolv* şi *absolvesc*), pentru toate sensurile; (Reg.) şi: *absolva* (*absolv* şi *absolvez*). Cele două forme nu sunt, însă, fiecare repartizate unui anumit sens.

[824] În CADE, s.v., apare exclusiv forma cu sufix (*concura, -urez*) pentru ambele sensuri. Vezi în DA, s.v.: [Prez. ind. *concurez* (mai ales la 2. „a lupta pentru întâietate, a se lua la întrecere" şi 3. „a tinde, în concurenţă cu alţii, la dobândirea unei poziţii etc.") şi, tot mai des, *concur* (aproape exclusiv la 1. „a tinde împreună spre acelaşi punct")]. Cf. dubletul *concurge* „a se întâlni într-un punct, venind din mai multe direcţii, a converge spre acelaşi punct; a concura". N. după lat. *concurro, -ere*, asimilat lui *curge*.

[825] În CADE, s.v., este trecută numai forma cu sufix (*contracta, -tez*), pentru ambele sensuri.

[826] *Ibidem*, s.v., apare numai forma cu sufix (*manifesta, -ez*). În DLR, s.v., în cadrul aceluiaşi articol, este trecută o simplă variaţie morfologică (fără sufix şi, învechit, cu sufix) inclusiv pentru *manifesta*$_1$, fără nici o (necesară) informaţie suplimentară.

8. ***reflecta***$_1$ (III sg. şi pl.) ***reflectă*** „a (se) răsfrânge direcţia de propagare a luminii (...); a determina sau a suferi o reflexie; a (se) oglindi". / ***reflecta***$_2$, ***reflectez*** „a cugeta, a medita la..."). Din fr. *refléter*, lat. *reflectere*, germ. *reflektieren.*

Se poate sesiza, pe baza observării primelor atestări, existenţa iniţială a unei flexiuni unice pentru toate sensurile verbelor respective. Alternanţa cu sau fără sufix s-a realizat succesiv, ca urmare a unei ezitări fireşti de încadrare morfologică, dar şi printr-o tendinţă de diferenţiere a sensurilor. Astăzi, între flexiunile (non)sufixale ale verbelor enumerate mai sus s-a stabilit o distincţie semantică netă. Mai mult, Mioara Avram[827] dă câteva exemple de verbe împrumutate (alături de altele formate pe teren românesc), la care distincţia nu mai este atât de categorică: „specializarea exclusivă s-a produs la unele sensuri, în timp ce la celelalte se pot folosi ambele flexiuni": *adopta*$_1$, *adopt / adoptez* „înfiez" şi *adopta*$_2$, *adopt* „îmi însuşesc o părere" (din fr. *adopter*, lat. *adoptare*); *importa*$_1$, *import / importez* „aduc în ţară mărfuri prin import" şi *importa*, 3 sg. *importă* „are importanţă" (din fr. *importer*)[828] etc. Autoarea consideră, totuşi, inclusiv aceste perechi ca unităţi lexicale diferenţiate prin mijloace morfologice, ceea ce confirmă, cel puţin prin comparaţie, statutul de omonime al celor la care specializarea gramaticală s-a realizat în întregime.

III.16. Dublete diferenţiate prin modalitatea de pătrundere şi de adaptare. Această categorie conţine exemple pătrunse în limba română dintr-un unic etimon imediat (dintr-o singură limbă) sau din mai multe etimoane imediate (prin etimologie multiplă)[829], simultan sau la distanţă în timp şi spaţiu, atât pe cale scrisă, cultă, cât şi pe cale orală, populară. Printre asemenea dublete se numără împrumuturi mai vechi sau mai noi, din limbile slave, din neogreacă sau maghiară, ca şi din latina cultă, franceză, germană, engleză etc. Cele mai multe se plasează la un anumit nivel cultural, fiind mai ales termeni administrativi, tehnici, din limbajele ştiinţifice, din modă, sport etc. Adaptarea fonetică (şi, eventual, morfologică) a împrumuturilor dintr-o singură sursă depinde de momentul, contextul şi modalitatea pătrunderii în limbă, de influenţa analogiei etc.

1. ***artic***, s.n. (Înv.) (Jur.) „plângere, (răvaş de) jalbă, petiţie". N. din mlat. *articulus* (DA)[830] / ***articol***, s.n. (Var. înv.: *articul, articule, articuluş, articlu*) (Anat.) „articulaţie; articulare a cuvintelor; (Jur.) dispoziţie, ~ *legislativ*; (Public.) ~ *de jurnal,* ~ *de fond*; ~ *program*; obiect care se vinde în comerţ; (Gram.) parte de vorbire flexibilă (...)". Din lat. *articulus*; cf. fr. *article*[831]
2. ***atriu***, s.n. „auricul". Din fr. *atrium*, lat. *atrium.* / ***atrium***, s.n. „curte interioară a caselor romane...". Din lat. *atrium.*[832]

---

[827] *Mijloace morfologice...*, p. 328-329.

[828] În LEXIS, s.v., sunt tratate două cuvinte cu etimologii imediate diferite: *importer*$_1$ (din lat. *importare*), cf. *importa*$_1$ şi *importer*$_2$ (din it. *importare* < lat. *importare*), cf. *importa*$_2$.

[829] Care se reduc, însă, la un etimon unic (imediat sau mai îndepărtat, direct sau indirect).

[830] În CADE, s.v., este indicat ca etimon pol. *artycul*. În DA, s.v. *artic* apare indicaţia: cf. dubletele *articol, articuş, articuluş*.

[831] În DILR, s.v. *articul*, s.n. (var.: *articuluş*), din lat. *articulus*, magh. *artikulus*.

[832] În DOOM, s.v., apare numai forma *atrium*, s.n. Idem, în NDN, s.v. Cu sensurile lui *atrium* apare în CADE forma *atriu*.

3. ***bolero***, s.n. „numele unui dans național spaniol, care se dansează cu acompaniament de chitară și castaniete; melodie după care se execută acest dans". Din fr. *boléro*, span. *bolero*. / ***bolerou***, s.n. „haină femeiască scurtă până deasupra taliei, ca un ilic". Din fr. *boléro*.
4. ***bor***, s.n. „margine circulară (răsfrântă) care înconjură calota pălăriei". Din fr. *bord*. / ***bord***, s.n. „margine a punții unei ambarcațiuni; *jurnal de* ~". Din fr. *bord* (DEX_2); din fr. *bord*, germ. *Bord* (NDN)[833]
5. ***briant, -ă***, adj.[834] (Franțuzism) „strălucitor, sclipitor; strălucit". Din fr. *brillant, -te*, adj. / ***briliant***, s.n. „diamant tăiat în fețe de amândouă părțile pentru a străluci mai mult; numele celui mai mic corp de literă tipografică". Din fr. *brillant*, s.m., rus. *бриллиант*.
6. ***budincă***, s.f. „preparat culinar, adesea îndulcit, ...; mâncare de legume la cuptor". „preparat alimentar de origine engleză...". Din fr. *pudding, pouding* (< engl. *pudding*) / ***puding***, s.n. Din fr., engl. *pudding*.
7. ***business***, s.n. (Englezism) „afacere; ocupație, muncă". Din engl. *business*. / ***bișniță***, s.f. (Fam.) „afacere necinstită, măruntă". Din engl. *business*.
8. ***cahlă***, s.f. (Mold., Bucov.) „coșul (cuptorului, sobei) alcătuit din olane". Din germ. *Kachel*. / ***căhală***, s.f. (Trans.) „olan smălțuit, întrebuințat la pereții căminului; (Ban.) ghiveci de flori". Din germ. *Kachel*[835]
9. ***caró***, s.n. „una dintre cele două culori roșii la cărțile de joc, însemnată cu romburi". Din fr. $carreau_1$. / ***carou***, s.n. „pătrățel imprimat (sau țesut) pe unele stofe, format din dungi de altă culoare decât fondul". Din fr. $carreau_2$ (< $carreau_1$)[836]
10. ***caşeu***, s.n. „mască folosită în filmarea combinată, pentru a se acoperi partea din cadru care nu trebuie să apară". Din fr. *cachet*. / ***caşet***, s.n. „carnet în care se însemnează fiecare lecție pe care o ține un profesor; plată făcută după numărul de lecții predate; plic ștampilat din prima zi a emisiunii timbrelor". Din fr. *cachet* (NDN)[837]
11. ***chiuvetă***, s.f. „vas (...) prevăzut cu o gură de scurgere (...)". Din fr. *cuvette*. / ***cuvetă***, s.f. „sinclinal în formă de căldare, cu lungimea și lățimea aproape egale și cu secțiunea orizontală aproximativ rotundă". Din fr. *cuvette*[838]

---

[833] În DA și în CADE, s.v. este trecut numai *bord*, bisemantic: „partea de sus a unei corăbii; pr. ext. corabia însăși; (Mai ales la pl.) marginea răsfrântă, streașina pălăriei". În CDER, s.v., apare *bord*, cu varianta *bor*.

[834] Vezi DOOM, s.v., DEX_2, s.v. În DA, s.v. apare numai forma *briliant, -ă*, adj. și s.n. (cf. și CADE, CDER, s.v.).

[835] Două cuvinte diferite apar în CADE și în DA, s.v. În TRDW și în CDER, *căhală* este considerat variantă.

[836] DA și CADE nu atestă decât forma *caro*. În CDER, s.v., sub *carou* sunt trecute *caro* (ca variantă „oarecum" specializată) și *careu* pentru „formațiunile militare sau de gimnastică". Ultimul, însă, are o altă etimologie (provine din fr. *carrè*).

[837] Și *caşetă*, s.f. (var.: *caşet*, s.n.) „capsulă mică pentru medicamente în formă de pulbere". Din fr. $cachet_2$ (din $cachet_1$).

[838] În CADE și în DA este trecută numai forma *cuvetă*, s.f. „capătul de jos al tubului unui barometru, unde se pune mercurul; lighean, lavoar; vas întrebuințat la developarea clișeelor fotografice". Pronunțat de unii ca în franțuzește: *chiuvetă* (vezi DA, s.v.).

12. ***compendiu***, s.n. „rezumat, expunere pe scurt (a unei lucrări)". Din lat. *compendium*, fr. *compendium*. / ***compendium***, s.n. „dispozitiv care se adaptează în fața obiectivului aparatului de filmat pentru realizarea unor trucaje tehnice pe film". Din fr. *compendium* (NDN).
13. ***consecvență***, s.f. „faptul de a fi consecvent". Din fr. *conséquence*, lat. *consequentia*. / ***consecință***, s.f. „rezultat al unei fapte, urmare". Din fr. *conséquence*, lat. *consequentia*[839]
14. ***consemnațiune***, s.f. „operațiune prin care o persoană fizică sau juridică dispune păstrarea unei sume de bani pe numele și la dispoziția altei persoane, la o instituție autorizată în acest scop; consemnare". Din fr. *consignation* (refăcut după *semn*). / ***consignație***, s.f. „depunere spre păstrare, garanție sau vânzare a unor lucruri la un magazin specializat; magazin în care se depun spre vânzare diferite obiecte aparținând unor persoane particulare". Din fr. *consignation*.
15. ***constituant, -ă***, adj. „privitor la constituție; constitutiv; *Adunare* ~ ". Din fr. *constituant, -e*. / ***constituent, -ă***, adj., s.n.[840] „care intră în structura unui întreg; fiecare dintre substanțele care intră într-un sistem fizico-chimic". Din fr. *constituant, -e*, adj. și s.m.
16. ***conștiență***, s.f. „faptul de a fi conștient; stare caracterizată printr-o sensibilitate specială, individuală, la stimuli interni sau externi". Din fr. *conscience*, lat. *conscientia* (NDN) / ***conștiință***, s.f. „sentiment, intuiție pe care o are ființa umană despre propria existență și despre lucrurile din jurul său; ~ *socială*; ~ *de clasă*; gândire, spirit; *caz, proces de* ~; *mustrare de* ~; *libertate de* ~ etc." Din fr. *conscience*, lat. *conscientia* (după *ști*).
17. ***criteriu***, s.n. „punct de vedere pe baza căruia se face o clasificare, o definire, o apreciere". Din fr. *critérium* (DEX_2, DA); din fr. *critérium*, lat. *criterium* (NDN) / ***criterium***, s.n. „cursă ciclistă cu sistem special de punctaj". Din fr. *critérium*, lat. *criterium* (NDN).
18. ***croșet***, s.n. „ornament sculptat în formă de frunză curbată". Din fr. *crochet*$_1$ (NDN) [841] / ***croșeu***, s.n. „lovitură laterală, scurtă, la box (...), în care brațul este îndoit și nemișcat din cot, formând cu antebrațul un unghi de aproximativ 45°". Din fr. *crochet*$_3$ (din *crochet*$_1$).

---

[839] În CDER, s.v., este trecut *consecință*, s.f. (cu variantă specializată semantic *consecvență*). Din lat. *consequentia*. În DA, s.v., apare foarte clar oscilația de adaptare, din acea perioadă, a etimonului latinesc (eventual franțuzesc) relativ recent intrat în limbă: *consecință*, s.f. I. (În înțeles moral, mai des sub forma *consecvență*; altfel, mai des *consecință)* 1. „urmare, rezultat, concluzie [*în consecință*, (rar) *în consecvență*]; 2. (Prin ext.) însemnătate, importanță. II. (Mai ales în forma *consecvență*) metodă, atitudine, purtare consecventă. [Și: *consecvență* (înv. *consecvenție*), *consecuență* (înv.), *consecvință* (înv.), *consecuință* (înv.) (...)]". Oscilațiile de adaptare între *consecuență* și *consecință* sunt evidențiate și de CADE, s.v.

[840] În DA, s.v. apare un singur *constituant*, bisemantic.

[841] Și, prin adaptare morfologică și diferențiere semantică, *croșetă*, s.f. „ac lung, îndoit, folosit la tricotat, împletit etc.; unealtă ca o tijă folosită în turnătorie; piesă de oțel (...); paranteză dreaptă". În DEX_2 este trecută forma *croșetă*, s.f. polisemantic, cu varianta *croșet*, s.n. (exclusivă pentru sensul din arhitectură). Dimpotrivă, DA și CADE semnalează numai pe *croșet*, s.n. (Franțuzism) „ac lung, cu vârful puțin adus ca un cioc sau ca un cârlig, cu care se fac împletituri". N. după fr.

19. ***dependență***, s.f. „situația de a fi dependent; stare de subordonare". Din fr. *dependence.* / ***dependință***, s.f. „încăpere accesorie a unei case de locuit (bucătărie, baie etc.); (la pl.) ansamblul acestor încăperi". Din fr. *dependences* (DEX_2)[842]
20. ***dirigent, -ă,*** adj. „care dirige, care conduce; *ministru ~, profesor ~; clasă ~; consiliu ~*"; s.m. „diriginte". Din fr. *dirigeant, -te* (CADE) / ***diriginte***, subst. „profesor însărcinat cu dirigenția unei clase; (În trecut) director al unei școli primare rurale; șef al unui oficiu poștal sau vamal; (Pr. restr.) responsabil al unei farmacii". După fr. *dirigeant*[843]
21. ***dublé***, s.n. „metal acoperit cu un strat subțire de aur sau de argint". Din fr. *doublé*, s.m. / ***dubleu***, s.n. „acțiunea de a doborî două animale de vânat cu două lovituri apropiate ale puștii; dublură". Din fr. *doublé*, s.m. (NDN).
22. ***eșarfă***, s.f. Din fr. *écharpe.* / ***eșarpă***, s.f. „direcție de tragere înclinată față de front și care străbate în diagonală poziția inamicului; eșarfă". Din fr. *écharpe* (NDN)[844]
23. ***ferodo***, s.n. „țesătură de fire metalice și de azbest, folosită ca garnitură la discurile de ambreiaj, la saboții de frână etc.; metalazbest" Din fr., engl. *ferrodo* (DEX_2); din fr. *ferrodo* (NDN). / ***ferodou***, s.n. „garnitură din ferodo". Din fr. *ferrodo* (NDN).
24. ***filé***, s.n. „carne de calitate superioară (...); preparat alimentar pregătit din astfel de carne". Din fr. *filet*$_2$ (din *filet*$_1$) / ***filet, -uri***, s.n. „șanț elicoidal (...); ghivent". Din fr. *filet*$_3$ (din *filet*$_1$)[845]
25. ***for***, s.n. „piață publică din Roma antică (...); autoritate, instanță, organ de stat, conștiință (~ *interior*). Din lat. *forum*, fr. *for.* / ***forum***, s.n. „adunare, întrunire (de mare amploare și importanță". Din lat., fr. *forum.*
26. ***furoare***, s.f. (Rar) „delir furios; pasiune violentă, patimă; încântare; *a face ~*". Din fr. *fureur*, s.f., lat. *furor, -oris.* / ***furor***, s.f. (Livr.) „stare paroxistică reprezentând gradul cel mai înalt de iritabilitate; furie". Din lat. *furor*, cf. fr. *fureur* (NDN).
27. ***ghișet***, s.n. „poartă, la crichet, formată din trei țăruși fixați în poziție verticală în sol, uniți la partea de deasupra". Din fr. *guichet* (NDN). / ***ghișeu***, s.n. (Var.: *ghișet*) „ferăstruică special amenajată în ușa sau în peretele unui birou, prin care publicul poate lua contact direct cu funcționarii unei instituții". Din fr. *guichet*[846]

---

[842] În CADE, s.v. este trecut numai *dependență*, s.f., bisemantic. Exemplul poate fi trecut, eventual, și la dublete provenite din forme diferite de număr ale etimonului.

[843] Inițial au circulat ca variante (vezi în CADE și în TRDW, s.v.). De fapt, cele două cuvinte provin, în egală măsură, din fr. *dirigeant* și din lat. *dirigens, -ntis*: substantivul *diriginte* este (cel puțin în ceea ce privește finalul lui), o „românizare" a acestora.

[844] În DEX_2 apare numai *eșarfă*, cu var. *eșarpă*. La origine, fr. *écharpe* însemna „traistă de pelerin". Purtată pe umeri dintr-o parte în alta, a preluat sensul de „în diagonală", folosit și la figurat; de aici, a însemnat, pe rând, „bandulieră", „bandaj", „cordaj pentru montarea materialelor", „direcție oblică" etc.

[845] Și *filet, -e* (Med.), s.n. „ramificație a extremității nervilor". Din fr. *filet*$_1$.

[846] În DA și în CADE, ambele forme sunt situate pe același plan, ceea ce înseamnă că circulau în variație liberă.

28. ***gloria***, s.f. (Met.) „aureolă de culoarea spectrului solar, care înconjură umbra unui obiect proiectată pe un nor cu grosime uniformă"; (Muz.) „partea a doua a unei mise cu caracter de imn, având ca text *Gloria in excelsis Deo*". Din it., lat. *gloria* (NDN). / ***glorie***, s.f. „onoare, slavă; persoană de mare valoare". Din lat., it. *gloria*.
29. ***hipostază***, s.f. „stagnare a sângelui în vasele capilare ale membrelor inferioare ale corpului sau în plămânii bolnavilor care au stat mult timp în pat". Din fr. *hypostase*$_1$. / ***ipostază***, s.f. „stare, situație în care se găsește cineva sau ceva; aspect, înfățișare, chip". Din fr. *hypostase*$_2$ (din *hypostase*$_1$)[847]
30. ***ivoar***, adj. invar., s.n. „de culoare albă (ca fildeşul)". Din fr. *ivoire* (NDN). / ***ivoriu***, s.n. „fildeş; (Anat.) dentină". Din fr. *ivoire*.
31. ***jartieră***, s.f. „accesoriu vestimentar feminin; jartea; fiecare dintre bucățile de elastic ale unui portjartier". Din fr. *jarretière* (*jartière*, *jarretier*)[848]. / ***jaretieră***, s.f.[849] *Ordinul* ~ „ordin de cavalerie englez fondat în secolul al XIV-lea...". Din fr. *jarretière*, id.
32. ***jeté***, s.n. (Coregr.) „săritură executată de pe un picior pe altul fără a deplasa corpul; (Muz.) aruncarea controlată, studiată a arcuşului pe coardă pentru obținerea unui grup de sunete scurte, egale, în aceeaşi trăsătură". Din fr. *jeté* (NDN). / ***jeteu***, s.n. „ochi de tricotaj, obținut prin înfăşurarea firului o singură dată pe andrea, apucându-l din față spre spate". Din fr. *jeté*.
33. ***jupan***, s.m. „ titlu dat în evul mediu, în Țările Române, celor mai de seamă boieri şi dregători; persoană care avea acest titlu". Din slavon. *жупанъ*, bg. *жупан*, vsb. *županь*, scr. *žùpan*, sloven. *žùpan*. / ***jupân*** (Var. reg. *giupân*) s.m. „titlu de politețe echivalent cu *domn, cucon*; patron, stăpân (considerat în raport cu angajații săi)". Din vsl. *жупанъ*[850]
34. ***lichior***, s.n. „băutură alcoolică (...). Din fr. *liqueur*, s.f. / ***licoare***, s.f. „băutură fină, savuroasă; lichid (medicamentos); lichid reactiv în anumite reacții chimice". Din fr. *liqueur*, lat. *liquor, -oris*.

---

[847] *Ibidem*, s.v., este trecută forma (astăzi învechită) *ipostas, -e*, s.n. (Teol.) „substanță, față; (Pr. anal.) chip, înfățişare, formă; (Pr. ext.) situație la care ajunge cineva sau ceva". Din gr. *ὑπόστασις* sau sl. bis. *ipostasъ*. Şi (după fr.) *ipostază*. Evoluția semantică a etimonului (vezi Alain Rey, DHLF, s.v.), s-a realizat de la sensul concret din anatomie („depozit de lichid organic") la cele abstracte din filozofie, teologie etc. („suport, sediment"; „substanță"; „situație"). *Hipostază* poate avea ca etimon şi germ. *Hypostase* (vezi Finuța Hasan, *Dublete neologice cu sau fără h- la inițială*, în LR, XXVI, nr. 2, 1977, p. 133).

[848] Şi ***jartelă*** (var. pop. *jartea*) s.f. „jartieră". Din fr. *jarretelle* (< *jarretière*). În DEX$_2$, *jartelă* este considerată ca variantă regională (!?), cuvântul-titlu fiind *jartea*. Forma populară *jartea* este, însă, o refacere analogică din *jartelă*.

[849] Nu apare în DEX$_2$, iar în NDN, s.v., este inclus, incorect, sub *jartelă*, s.f. În CADE, s.v., apare exclusiv *jaretieră*, cu ambele sensuri.

[850] O sinteză a principalelor ipoteze etimologice găsim în CDER, s.v. După Mihăilă, *Împrumuturi*, p. 132, „pare a fi varianta populară (a lui *jupan*, n.n.), pătrunsă în limba română într-o epocă mai veche (*-an* > *-în*)". Despre originea lui *jupân* şi a variantelor sale, vezi şi Vladimir Drimba, *Cercetări etimologice*. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Colecția Etymologica, 8, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2001, pp. 305–307.

35. ***madam***, s.f. „termen de politețe folosit pentru a vorbi cu (sau despre) o femeie (măritată); doamnă". Din fr. *madame*. / ***madamă***, s.f. „femeie din personalul casnic al familiilor bogate; femeie de serviciu la un hotel; (Înv.) guvernantă; (Peior.) femeie de moravuri ușoare; patroană a unei case de prostituție". Din fr. *madame*[851]
36. ***manşetă***, s.f. „accesoriu vestimentar; text scurt de primă pagină a jurnalelor, rezumat al unei ştiri importante; text scurt folosit ca titlu general pentru mai multe articole (...); ~ *bibliografică*". Din fr. *manchette*, germ. *Manschette*[852]. / ***manget***, s.n. (Înv.) „garnitură a unei rochii...". Probabil fr. *manchette* (DLR)[853]; cf. rus. *манжет*, bg. *маншет*[854]
37. ***maramă***, s.f. (Var.: *mahramă*) „fâşie lungă de voal fin, cu care îşi acoperă capul femeile de la țară când se îmbracă în costum național (lăsând capetele să atârne până aproape de pământ; ştergar". Din tc. *mahrama*. / ***năframă***, s.f. „bucată de pânză de in, cânepă, bumbac, borangic etc. tivită pe margini şi adesea împodobită cu cusături, folosită ca basma, batistă, ştergar etc." Din tc. *mahrama*[855]
38. ***mojic***, s.m. „(om) prost crescut; bădăran, mitocan". Din ucr. *мужик*, rus. *мужик*, cf. pol. *muzyk*, ceh. *muzik*. / ***mujic***, s.m. „nume dat țăranilor ruşi înainte de 1917". Împrumut literar în sec al XIX-lea (CDER)[856]
39. ***muliné***, s.n. „mişcare de rotație rapidă (cu spada, cu floreta)". Din fr. *moulinet*, s.m. (NDN). / ***mulinetă***, s.f. „dispozitiv folosit la pescuit; mică elice folosită la frânele aerodinamice de încercare; elice mică de avion". Din fr. *moulinet*.
40. ***panoramă***, s.f. „tablou de mari dimensiuni....; vastă priveliştе circulară din natură...; spectacol de bâlci cu vizionări de panorame, cu scamatorii...; (Rar) panoptic". Din fr. *panorama*, s.m., germ. *Panorama*, it. *panorama* (DEX_2); din fr. *panorama*, germ. *Panorama*, ngr. *πανόραμα* (DLR). / ***panaramă***, s.f.[857] „scandal, bâlci; persoană care se dă în spectacol, histrion, ghiduş etc." Cf. *panoramă*, s.f.
41. ***pansea***, s.f. „floare care simbolizează amintirea". Din fr. *pensée*$_2$, s.f. (*herbe de la pensée*$_1$), ngr. *πανσές*. / ***panseu***, s.n. (Franțuzism, ironic) „gândire, cugetare, părere; maximă, sentință". Din fr. *pensée*$_1$.
42. ***pat***, s.n. „mobilă; (Pop.) targă, năsălie; răsadniță; parte a unei instalații tehnice; componentă a puştii; strat (...), albie, matcă". Din ngr. *πάτος* „drum bătut". / ***patos***, subst. (Grecism înv.) „pardoseală". Din ngr. *πάτος* „strat" (DLR).

---

[851] Vezi DOOM, s.v. Specializarea se face inclusiv prin forme diferite de caz: lui *madam*, dar *madamei*. Două cuvinte diferite apar şi în CADE, s.v.
[852] După DLR, s.v., şi din magh. *mandzeta*.
[853] Idem în CADE şi CDER, s.v.
[854] Al. Graur, *Etimologii românești*, p. 43.
[855] În CADE şi în CDER, s.v., *maramă, mahramă* şi *năframă* sunt trecute în variație liberă. În DLR, cuvântul-titlu este *năframă*. Şi: *maramă, năhramă, năramă* etc.
[856] În DOOM nu apare *mujic*. În DLR şi în DEX_2, s.v., este trecut în același articol cu *mojic*: (Livr., în forma *mujic*): „țăran rus...".
[857] În DEX_2 şi în DLR, s.v., apare ca simplă variantă pentru *panoramă*. În CADE, s.v. *panoramă* nu este prezent şi sensul de „panaramă".

43. ***peană***, s.f. (Latinism înv.; în locuțiunea prepoz.) *În peana* (cuiva sau a ceva) „în paguba...". Din lat. *poena* (DLR) / ***penă***, s.f. (Latinism înv.) „pedeapsă (în bani)". Din lat. *poena*, fr. *peine*.
44. ***pragmatie***, s.f. (Grecism înv., rar) „lucrare, operă". Din ngr. *πραγματεία* (DLR) / ***pramatie***, s.f. (Fam.) „persoană fără caracter, cu purtări rele; escroc, puşlama, destrăbălat". Din ngr. πραγματεία.
45. ***raieu***, s.n. (Franțuzism rar) „dungă vizibilă pe o stofă...". Din fr. *rayé* „dungat" (DLR). / ***reiat, -ă***, adj. „cu dungi în relief". Din fr. *rayé*.
46. ***regn***, s.n. (Înv.) „diviziune; ținut, guvernământ; regat, imperiu, împărăție" (DLR). Din lat. *regnum*, fr. *règne*. / ***reniu***, s.n. (Înv., rar) „domnie, stăpânire, regat". Din fr. *règne* (< lat. *regnum*), it. *regno* (DLR).
47. ***reporta***, , vb. (Tranz.) „a face un report". Din fr. *reporter*. / ***repurta***, vb. Refl. (Înv.) „a se îndrepta cu gândul spre trecut". Din fr. (*se*) *reporter* (prin apropiere de *purta*).
48. ***resort***, s.n. „organ flexibil al unui mecanism, arc; (Fig.) sursă de energie fizică sau morală; suport moral, imbold". Din fr. *ressort*, germ. *Ressort*. / ***răzor***, s.n. (Ieşit din uz) „arc mare de trăsură". După fr. *ressort* (DLR).
49. ***rever***, s.n. „parte răsfrântă a unei haine (...); (Sport) lovitură la jocul de tenis". Din fr. *revers*. / ***revers***, s.n. „dosul unei medalii; partea ascunsă a unui lucru, a unei situații". Din fr. *revers*, lat. *reversus*, germ. *Revers*.
50. ***roletă***, s.f. „stor, jaluzea; (Reg.) instrument pentru măsurarea trunchiurilor de arbori". Din fr. *roulette* (DLR). / ***ruletă***, s.f. „instrument pentru măsurarea lungimilor şi a distanțelor (...); instalație la unele jocuri de noroc (...); instrument pentru desenarea tiparelor de stofă, la tăierea aluatului etc." Din fr. *roulette*.
51. ***săvârşi***, vb. IV. „a înfăptui, a comite; (Înv. şi reg.) a duce ceva la bun sfârşit; (Înv. şi pop.) a muri". Din slavon. *sъvrъšiti*. / ***sfârşi***, vb. IV. „a termina; (Reg.) a înfăptui, a realiza; a epuiza; (Refl.) a ajunge la capăt; a ajunge într-o anumită situație; (Refl.) a muri; a fi istovit de puteri etc." Din vsl. *sъvrъšiti*[858]
52. ***sepia***, s.f. „vopsea de culoare cafeniu-închis provenită din viscerele sepiei sau fabricată pe cale artificială, întrebuințată în pictură sau în grafică; desen colorat roşu-brun, realizat cu această vopsea". Din fr. *sépia* (NDN). / ***sepie***, s.f. „moluscă marină cu corpul oval...". Din fr. *sépia*, lat. *sepia*.
53. ***tartar***, s.n. „infern; iad". Din slavon. *tarьtarъ*, gr. *τάρταρος*. / ***tartor***, s.m. „căpetenia dracilor; (Fig.) conducătorul despotic al unei tagme, al unui grup etc.; (Fig.) om fără scrupule care îşi impune despotic voința". Cf. *tartar*[859].
54. ***training***, s.n. (Sport) „antrenament". Din engl. *training* (NDN). / ***trening***, s.n. „îmbrăcăminte sportivă (...). Din engl. *training* (*suit*).
55. ***transparent, -ă***, adj., s.n. „străveziu; (Fig.) diafan, subțire, delicat; (Fig.) limpede, clar; foaie de hârtie (...)". Din fr. *transparent, -te,* adj., s.m., lat.

---

[858] Vezi la Mihăilă, *Împrumuturi...*, p. 200: „ *Sfârşi* şi *săvârşi* reprezintă unul şi același cuvânt slav, cu deosebirea că *sfârşi* a pătruns pe cale orală (cf. bg. *свършa*, scr. *svršiti*, cu asimilarea *sv- / sf-*), iar *săvârşi* pe cale cărturărească din sl. bisericească *sъvrъšiti* (cu citirea ierului în poziție slabă ca *ă*: */săvršiti/*)". Vezi şi *Contribuții*, p. 144.

[859] Şi, pe cale internă: *tartaon*, s.m. „om rău". Cf. *tartor* (DLR). În CDER apare numai *tartor* „demon" (var. înv. *tartar*). Din gr. *τάρταρος*, parțial prin intermediul sl. *tarьtarъ*.

transparens, -ntis (DEX$_2$, NDN); din fr. *transparent*, it. *trasparente* (DLR). / ***transperant***, s.n. „stor". Cf. fr. *transparent*.

56. ***tricot***[860], s.n. „țesătură făcută din fibre textile împletite în ochiuri; obiect de îmbrăcăminte făcut din această țesătură". Din fr. *tricot*, germ. *Trikot*. / ***tricou***, s.n. „articol vestimentar". Din fr. *tricot*.
57. ***varietate***, s.f. „diversitate; formă diferită, soi diferit; (Biol.) categorie sistematică inferioară speciei". Din fr. *variété*, s.f., lat. *varietas, -atis*. / ***varieteu***, s.n. „spectacol teatral de gen ușor (...); spectacol de varietăți". Din fr. (*théâtre de*) *variétés*[861].

III.16.1. Majoritatea acestor dublete sunt *paronime etimologice*. Din punctul de vedere al adaptării fonetice a etimonului, ne aflăm în prezența mai multor situații:

a) etimon unic (polisemantic): *caşeu*, s.n. şi *caşet*, s.n. (din fr. *cachet*); *chiuvetă*, s.f. şi *cuvetă*, s.f. (din fr. *cuvette*); *dublé*, s.n. şi *dubleu*, s.n. (din fr. *doublé*); *ghişet*, s.n. şi *ghişeu*, s.n. (din fr. *guichet*); *tricot*, s.n. şi *tricou*, s.n. (din fr. *tricot*) etc.;

b) etimoane din limbi diferite (etimologie multiplă): *consecvență*, s.f. şi *consecință*, s.f. (din fr. *conséquence*, lat. *consequentia*); *conştiență*, s.f. şi *conştiință*, s.f. (din fr. *conscience*, lat. *conscientia*) etc.;

c) etimoane considerate omonime în limba de origine: *caró*, s.n. (din fr. *carreau*$_1$) şi *carou*, s.n. (din fr. *carreau*$_2$); *croşet*, s.n. (din fr. *crochet*$_1$) şi *croşeu*, s.n. (din fr. *crochet*$_2$); *filé*, s.n. (din fr. *filet*$_1$) şi *filet*, s.n. (din fr. *filet*$_2$) etc.;

d) etimon unic pentru unul din componentele dubletului şi două pentru celălalt component (dintre care cel puțin unul provine din aceeaşi limbă): *briant, -tă*, adj. (din fr. *brillant, -te*, adj.) şi *briliant*, s.n. (din fr. *brillant*, s.m., rus. *бриллиант*); *peană*, s.f. (din lat. *poena*) şi *penă*, s.f. (din lat. *poena*, fr. *peine*); *sepia*, s.f. (din fr. *sépia*) şi *sepie*, s.f. (din fr. *sépia*, lat. *sepia*) etc.;

e) etimologie multiplă pentru ambii termeni, cu cel puțin un component identic: *ax*, s.n. (din fr. *axe*, lat. *axis*) şi *axiş*, s.n. (din fr. *axis*, lat. *axis*); *regn*, s.n. (din lat. *regnum*, fr. *règne*) şi *reniu*, s.n. (din fr. *règne*, it. *regno*) etc.

III.16.2. Din perspectiva modalităților concrete de pătrundere şi de adaptare a etimonului/etimoanelor externe, sunt de remarcat, de asemenea, câteva situații:

a) pătrundere pe cale orală şi pe cale scrisă, la acelaşi nivel de limbă: *bor* şi *bord*, *briant* şi *briliant*, *filé* şi *filet*, *rever* şi *revers*[862], *trening* şi *training*, *trico* („tricot" şi „tricou") şi *tricot* etc. Pentru proveniența din nivele stilistice diferite, amintim aici dubletele *jupan* şi *jupân*, *săvârşi* şi *sfârşi* etc., primele componente intrate pe cale scrisă, culturală (din slavonă), iar celelalte pe cale orală, populară (din vechea slavă).

b) pătrundere pe cale exclusiv fonetică (orală), cu diverse modalități de adaptare: *caro* şi *carou*, *caşet* şi *caşeu*, *croşet* şi *croşeu*, *dublé* şi *dubleu*, *ghişet* şi *ghişeu* etc.

---

[860] În CADE, s.v., apar formele *tricou, tricó, -uri* (inclusiv cu sensul de „tricou").

[861] Vezi şi *varietăți*, s.f. pl. (n.n.): *spectacol de ~, ~ pe aceeaşi temă*.

[862] Pentru forma *revers*, cf. şi lat. *reversus*, germ. *Revers*.

c) adaptare fonetică şi morfologică (necesară) a etimonului extern: *hipostază* şi *ipostază*, *lichior* şi *licoare*, *jartieră* şi *jaretieră*, *raieu* şi *reiat*, *varietate* şi *varieteu* etc.

d) adaptare etimologică, cu variaţii formale fireşti la nivelul radicalului şi al flectivului, datorate, în unele cazuri, etimologiei multiple: *atriu* şi *atrium*, *bolero* şi *bolerou*, *compendiu* şi *compendium*, *consecvenţă* şi *consecinţă*, *constituant* şi *constituent*, *criteriu* şi *criterium*, *dependenţă* şi *dependinţă*, *dirigent* şi *diriginte*, *ferodo* şi *ferodou*, *for* şi *forum*, *furoare* şi *furor*, *gloria* şi *glorie*, *muliné* şi *mulinetă*[863] etc.

e) adaptare etimologică (mai mult sau mai puţin exactă) şi modificare fonetică internă (sub influenţa analogiei sau prin diverse modalităţi de pronunţare): *business* şi *bişniţă* (ultimul cu preluarea sufixului aici depreciativ *–iţă*), *conştienţă* şi *conştiinţă* (al doilea modificat după *şti*), *madam* şi *madamă*, *maramă* şi *năframă*, *mujic* şi *mojic*, *panoramă* şi *panaramă*, *reporta* şi *repurta* (al doilea după *purta*), *resort* şi *răzor*, *tartar* şi *tartor* (ultimul, probabil, sub influenţa lui *martor*: **tartăr* > *tartor*, vezi în CDER, s.v.) etc.

III.16.3. Cele mai multe dintre exemplele menţionate reprezintă, în plan lexical, rezultatul diverselor posibilităţi de adaptare a împrumuturilor în limba română. După cum rezultă din cercetarea primelor atestări, se observă o concurenţă iniţială a formelor paralele (fiecare având aceleaşi sensuri), până la diferenţierea fonetică şi semantică. Astfel, substantivul *madamă* (încadrat, după conţinut, în clasa femininelor) a fost folosit, la început ironic, cu sensul de „doamnă, cucoană", aşadar ca simplu dublet formal al lui *madam* (pătruns pe cale cultă); apoi a început să însemne „cucoană străină", „guvernantă" şi, în sfârşit, „femeie de moravuri uşoare". Ultimele sensuri sunt proprii limbii române (explicabile printr-un context socio-cultural specific) şi s-au identificat exclusiv cu forma în *-ă*. O situaţie similară se observă şi la dubletele *bor* şi *bord*, *briant* şi *briliant*, *consecvenţă* şi *consecinţă*, *dependenţă* şi *dependinţă*, *dirigent* şi *diriginte*, *rever* şi *revers*, *tricot* şi *tricou* etc. Dicţionarele mai vechi (contemporane, mai mult sau mai puţin, cu momentul împrumutului) atestă, de regulă, cele două forme în variaţie liberă. Realitatea sincronică actuală este, însă, cu totul alta: fiecare dintre variantele etimologice[864] citate s-a specializat semantic, nemaiexistând posibilitatea apariţiei în acelaşi context.

III.16.4. În alte cazuri, evoluţia unuia sau mai multora dintre componente este de ordin strict intern. Forma *panaramă*, iniţial variantă fonetică a substantivului *panoramă*, s-a specializat cu unele dintre sensurile acestuia („spectacol de bâlci" şi „scamator"), trecând din limbajul cult în cel popular. La fel se întâmplă cu formele *tartor*, s.m. (specializat fonetic şi semantic din *tartar* „infern") şi *tartaon*, s.m. (ultimul diferenţiat, pe cale populară, din *tartor*) etc. În acest context, este interesantă situaţia dubletului *transparent*, adj., s.n. şi *transperant*, s.n. Primul a intrat pe cale scrisă din franceză şi din latină, cu sensurile binecunoscute: (adj.) „care poate fi străbătut de lumină; foarte subţire; clar, limpede; (s.n.) foaie liniată care se pune sub hârtia de scris, pentru a se putea scrie

---

[863] În ceea ce priveşte dubletele *consecvenţă* şi *consecinţă*, *dependenţă* şi *dependinţă* etc., se remarcă o oscilaţie suplimentară între sufixele derivative (ele însele, în cazurile de faţă, dublete etimologice) *-enţă* şi *-inţă*. Vezi Georgeta Ciompec, *Variantele sufixelor -ant/-ent, -anţă/-enţă din limba română*, în SMFC, vol. al III-lea, 1962, p. 140.

[864] Despre variaţiile de încadrare a neologismelor în sistemul fonetic şi morfologic al limbii române, vezi „observaţiunile interesante" făcute de Sextil Puşcariu în LR (I), pp. 399–407.

drept". Al doilea a fost împrumutat pe cale orală, printr-o pronunțare cu totul aproximativă (hibridă) și a dezvoltat în română sensul particular de „stor". DLR-ul[865] atestă multiple variații formale (ca adj. și ca s.n.): *transperant, -ă, transparint, -ă, transparente, -ă, transparant, -ă, stramperanturi* (s.n. pl.), fapt care probează situația inițială de variante etimologice. În timp, unele dintre ele au dispărut (*transparint, transparente, transparant* etc.), iar cele rămase s-au specializat gramatical și semantic, devenind cuvinte diferite: dacă evoluția formală se datorește fie oscilațiilor de adaptare a etimoanelor fie – mai degrabă – unor modificări fonetice accidentale, în schimb sensul de „stor" al lui *transperant* nu se poate explica decât pe cale internă. O evoluție similară au cunoscut *resort* și *răzor*: primul provine din fr. *ressort*, germ. *Ressort*, cu sensurile tehnice cunoscute, iar al doilea (ieșit din uz) este o adaptare orală aproximativă după fr. *ressort*, denumind exclusiv „un arc mare la trăsură".

III.16.5. Alteori, se constată o „specializare" stilistică a împrumuturilor din același etimon, cu menținerea apartenenței la aceeași sferă semantică: rom. *bișniță* (corupt, la nivel argotic, din engl. *business*) a căpătat relativ repede semnificații peiorative prin comparație cu cele ale etimonului („afacere măruntă dubioasă, necinstită; speculă"), fiind susținut de derivate (*bișnițar, bișnițăreasă, bișnițări, bișnițăreală*). O dată cu schimbările politice și economice suferite de societatea românească după 1989, engl. *business* a fost reîmprumutat sub forma *business*, respectând integral forma și sensurile etimonului și făcând parte din terminologia modernă a afacerilor, alături de termeni înrudiți (*businessman, businesswoman* etc.). Cele două cuvinte circulă astăzi în medii categoric diferite și, mai mult, tind să devină antonime: „afacere dubioasă, marginală" vs. „afacere legală, deschisă". La fel, *furoare* și *furor* reprezintă exemple de diferențiere stilistică, ambele cu sensul principal de „furie dusă la extrem": primul aparține limbajului standard (mai ales în expresia *a face furori* „a provoca admirație, senzație etc."), iar al doilea este livresc, folosit cu precădere ca termen din psihiatrie. Din domeniul sportului, semnalăm dubletul *trening* „costum sportiv" și *training* „pregătire (profesională), antrenament": cele două cuvinte provin, prin adaptare diferită (fonetică, respectiv etimologică), din engl. *training* „antrenament", folosit (inclusiv în franceză) și cu sensul vestimentar (din *training suit* „costum de antrenament"). Termenii discutați mai sus nu reprezintă variante specializate formal și semantic, ci sunt, încă din momentul pătrunderii lor în limbă, unități lexicale de sine-stătătoare.

Tot cuvinte diferite de la început ar putea fi considerate și dubletele *atriu* și *atrium*, *cașet* și *cașeu*, *croșet* și *croșeu*, *dublé* și *dubleu*, *filé* și *filet*, *for* și *forum*, *ghișet* și *ghișeu*, *jeté* și *jeteu* etc. Unele dintre ele au cunoscut diverse oscilații de adaptare fonetică, materializate prin diverse variante. Astfel, pentru sensul de „curte interioară a caselor romane" se foloseau ambele forme *atriu* și *atrium*, iar pentru sensul anatomic, exclusiv forma *atriu*; pentru sensul de „ferestruică, deschizătură" concurau la origine ambele forme (*ghișet* și *ghișeu*), iar pentru cel de „poartă la crichet", exclusiv forma *ghișet* etc. De fapt, „specializarea" lor este numai aparentă: prin comparație cu alternanța formală firească a componentului mai vechi, adaptarea dubletului neologic (care aparține unei sfere semantice total diferite) se face printr-o opțiune de tip paronimic.

---

[865] Care refuză, în mod anacronic, acceptarea formei *transperant* ca unitate lexicală aparte, diferită de *transparent*.

III.17. Dublete etimologice lexicale în -ie, -ion şi -iune. După cum s-a putut observa din exemplele precedente, un număr semnificativ de variante (din sursă unică sau prin etimologie multiplă) s-a specializat semantic, devenind unităţi lexicale de sine stătătoare. O categorie specială de asemenea variante este cea a substantivelor terminate în *-ie, -ion* şi *-iune*, împrumuturi neologice mai ales din latină, franceză, germană, dar şi din rusă, poloneză etc. Din punctul de vedere al relaţiei cu limba literară, formele etimologice concurente[866] au avut „destine" diferite. Uneori, limba literară a optat pentru o singură variantă, cealaltă/celelalte fiind considerată/e neliterară/e; alteori, le-a menţinut pe amândouă în variaţie liberă, datorită frecvenţei lor relativ egale. În sfârşit, a treia posibilitate este constatarea unei specializări formale şi semantice, care presupune admiterea a două sau mai multe cuvinte diferite provenind dintr-o unică sursă primară. Exemplificăm această ultimă situaţie cu dubletele substantivale acceptate ca unităţi lexicale diferite de către DOOM sau care ar merita, în momentul de faţă al evoluţiei limbii, o asemenea interpretare:

1. ***comisie***, s.f. „colectiv organizat care funcţionează pe lângă o instituţie, o adunare etc.; *~ de anchetă*; *~ Senatului*; *~ de examen*; *~ permanentă*; *~ centrală* etc." Din mlat. *commissio, -onis*, germ. *Kommission*, magh. *kommiszió*, rus. *комиссия*, fr. *commission*. / ***comision***, s.n. „remuneraţie procentuală primită pentru mijlocirea unei afaceri". Din germ. *Kommission*, fr. *commission*[867] / ***comisiune***, s.f. (Jur.) „comitere a unei infracţiuni". Din lat. *commissio, -onis* (NDN)[868]
2. ***concesie***, s.f. „îngăduinţă, cedare faţă de cineva, renunţare (la ceva) în folosul sau în interesul altuia". Din fr. *concession*, lat. *concessio, -onis*. / ***concesiune***, s.f. „convenţie prin care o persoană (fizică sau juridică) dobândeşte dreptul de a exploata anumite servicii publice sau anumite bunuri ale statului, în schimbul unor beneficii care revin acestuia din urmă; bunurile care formează obiectul acestei convenţii". Din fr. *concession*, lat. *concessio, -onis*.
3. ***depresie***, s.f. „pierdere a energiei fizice sau morale; stare patologică de tristeţe intensă; depresivitate, deprimare". Din fr. *dépression*, lat. *depressio, -onis*. / ***depresiune***, s.f.[869] (Geogr.) „întindere de teren înconjurată de înălţimi; (Geol.)

---

[866] A se vedea, în acest sens, atestările din DA şi din DLR, care arată concurenţa diverselor forme ale acestor cuvinte începând cu momentul imediat următor pătrunderii lor în limbă: *concesiune* (var. *concesie*); *a face o concesiune* „a ceda"; *formaţiune* şi *formaţie*, *fracţie* şi *fracţiune* (în variaţie liberă, pentru toate sensurile); *funcţie* şi *funcţiune*; *impresie* şi *impresiune*; *pensie, pension* şi *pensiune, redacţie* şi *redacţiune* etc. Vezi şi Ion Ştefan, *Repartiţia stilistică a neologismelor în -ie şi -iune*, în LR, XXXI, nr. 4–5, 1982, pp. 294–302.

[867] În DILR este trecut un *comision*$_2$, s.n. „ordin, mandat". Din germ. *Kommission*, magh. *kom(m)is(s)zió, kom(m)issió* (< mlat. *commissio, -onis*).

[868] În CADE, s.v., şi *comiţii*, s.f. pl. „adunări în care cetăţenii romani numeau pe magistraţi şi votau legile". În TRDW, s.v., apar două cuvinte: *comisie*, s.f. (var. *comisiune*, înv. *comiţie*) Din nlat. *commissio*, germ. *Kommission*, magh. *komissio*, rus. *комиссия*, pol. *komisya*, fr. *commission* şi *comision*, s.n. (var. înv. *comison*, s.f. *comisoană*). Din germ. *Kommission*, fr. *commission*. Două cuvinte diferite apar şi în DILR, s.v.

[869] În DOOM, s.v., este trecut un singur cuvânt: *depresiune*. În NDN, s.v. *depresiune*, apare, pentru sensul: „pierdere a energiei fizice sau morale; stare patologică de tristeţe intensă", şi forma *depresie*, inexistentă în DEX$_2$. În LEXIS, s.v., apar cel puţin două substantive *dépression*.

unghi sub care se vede orizontul când stația este amplasată la înălțime; ~ *atmosferică*; (Econ.) scădere a valorilor, a acțiunilor etc., cauzată de o criză (economică, financiară etc.)". Din fr. *dépression*, lat. *depressio, -onis*.

4. ***divizie***, s.f. „mare unitate militară (...); fiecare dintre categoriile principale în care sunt încadrate echipele ce participă la o competiție sportivă cu caracter național". Din rus. *дивизия* (< pol. *dywizya*, lat. *divisio*), lat. *divisio, -onis*. Cf. fr. *division*, germ. *Division*, id. / ***diviziune***, s.n. „subunitate de artilerie sau de cavalerie care corespunde unui batalion". Din rus. *дивизион*, fr. *division*. / ***diviziune***, s.f. „împărțire, separare (...); ~ *(socială a) muncii*; operație logică de împărțire a genului în specii; linioară care indică o anumită valoare pe scara sau pe cadranul unui instrument de măsură (...)". Din fr. *division*, lat. *divisio, -onis*[870]
5. ***emisie***, s.f. „punere în circulație (...) a hârtiilor de valoare etc.; emitere; producere, de către un corp sau un dispozitiv, a unor gaze, a unor unde etc. care se pot propaga în mediul înconjurător: *putere de ~, a fi în ~* etc.; articulare a unor sunete sau cuvinte; (Tehn.) evacuare în atmosferă a aburului din motoarele termice, după efectuarea lucrului mecanic; producere a unui semnal în telecomunicații; (Med.) eliminare sub presiune a unor lichide biologice; promulgare; " Din fr. *émission*, lat. *emissio, -onis*. / ***emisiune***, s.f. „emisie; program transmis prin radio sau prin televiziune într-o ordine dinainte stabilită". Din fr. *émission*, lat. *emissio, -onis*.[871]
6. ***formație***, s.f. „alcătuire, întocmire, organizare; cuvânt format prin mijloace interne; ansamblu, echipă, colectiv; combinație de cifre, de figuri sau de poziții la unele jocuri; pregătire într-un domeniu". Din fr. *formation*, lat. *formatio, -onis*. / ***formațiune***, s.f. „complex de straturi din scoarța Pământului (...); ~ *social- economică;* așezare a militarilor (...) în vederea executării unei misiuni". Din fr. *formation*, lat. *formatio, -onis* (NDN).
7. ***fracție,*** s.f. „simbol sau număr care reprezintă raportul a două numere întregi; raport între două expresii matematice". Din fr. *fraction*, lat. *fractio, -onis*. / ***fracțiune***, s.f. „parte distinctă dintr-un întreg; grupare politică; porțiune din lichidul obținut prin distilarea unui amestec de lichide (...)". Din fr. *fraction*, lat. *fractio, -onis*.
8. ***fricție***, s.f. „frecare, masaj". Din *fricțiune* (prin analogie cu dubletele neologice în ***-ie*** și ***-iune***, justificate etimologic)[872] / ***fricțiune,*** s.f. „neînțelegere, ceartă, divergență". Din fr. *friction*, lat. *frictio, -onis*.

---

[870] În CADE, s.v., sunt trecute două cuvinte: *divizion, -oane* [fr.] și *diviziune, divizie*, s.f. „împărțire; parte dintr-un tot; separarea puterilor în stat; împărțire exactă a unui număr prin altul; divizie, fracțiune a unei armate: general de ...; ...navală; reuniune a mai multor birouri într-o administrațiune: șef de ..." [fr.]. În TRDW, s.v., apar tot două cuvinte, însă grupate altfel: *divizie*, s.f. (var. înv. *divizion, -oane*, s.n.) Et.: fr. *division*, auch. mittelb. / *diviziune*, s.f. Et.: fr. *division*.

[871] În DOOM, s.v., este trecut un singur cuvânt: *emisiune*. Idem în DEX_2 și în NDN, s.v. (cu varianta *emisie*).

[872] Etimologia lui *fricție* și relația sa cu *frecție* și *fricțiune* au fost explicate de Theodor Hristea, în articolul *Etimologii populare* din SCL, IX, nr. 4, 1958, pp. 517–520; pentru aceeași problemă, vezi *Probleme de etimologie*, pp. 251–253. În DEX_2 și în NDN, s.v., *fricție* este considerat ca variantă a lui *fricțiune*. În CADE și în DA, s.v., apare numai *fricțiune*, s.f. „masaj".

9. ***funcție***, s.f. (Mat.) „mărime variabilă (...); activitate administrativă (...), slujbă, ocupație; grad ierarhic; *a fi în ~ de ...*". Din fr. *fonction*, lat. *fonctio, -onis*. Cf. it. *funzione*. */funcție/funcțiune*, s.f. (Chim.) „ansamblu de proprietăți chimice ale unui compus; *~ sintactică*; (Fiziol.) activitate proprie a fiecărui organ, aparat, țesut din organismele vii; (Log.) operație care prin aplicare asupra unui argument îi conferă acestuia o valoare corespunzătoare; (Inform.) subprogram care calculează și întoarce subprogramului apelant o singură valoare". Din fr. *fonction*, lat. *fonctio, -onis*. Cf. it. *funzione*[873]
10. ***impresie***, s.f. „efect; punct de vedere, apreciere". Din fr. *impression*, lat. *impressio, -onis*. / ***impresiune***, s.f. „impresie; (Rar) imprimare; amprentă a desenului papilar al degetelor, palmelor și tălpilor picioarelor". Din fr. *impression*, germ. *Impression* (NDN)[874]
11. ***instrucție***, s.f. „învățătură, învățământ; pregătire militară; *judecător de ~, ~ penală*; instrucțiune". Din fr. *instruction,* rus. *инструкция*, lat. *instructio, -onis*. / ***instrucțiune,*** s.f. „indicație; instrucție; (la pl.) îndrumări, dispoziții date cuiva; unitate a programului unui calculator". Din fr. *instruction,* lat. *instructio, -onis,* germ. *Instruktion*[875]
12. ***invenție***, s.f. „rezolvare sau realizare tehnică (...); născocire; căutarea și alegerea ideilor și argumentelor adecvate într-un discurs (...)". Din fr. *invention*, lat. *inventio, -onis*. / ***invențiune***, s.f. (Muz.) „fantezie, improvizație cu caracter polifonic; piesă instrumentală (pentru pian) cuprinzând două sau trei linii melodice, în care se folosesc procedee polifonice; invenție". Din it. *invenzione*, fr. *invention* (< lat. *inventio, -onis*) (NDN).
13. ***inversie***, s.f. „schimbare de semn a unui parametru fizic în funcție de altul; transformare a unei substanțe optic-active într-o alta asemănătoare ca structură (...); anomalie constând în rearanjarea inversă a genelor într-un segment de cromozom; transformarea zaharozei în glucoză prin hidroliză". Din fr. *inversion* (NDN). / ***inversiune***, s.f. „schimbare de sens, inversare; *~ uterină; ~ sexuală*; transformare geometrică (...); procedeu stilistic (...); *~ termică; ~ de relief* etc." Din fr. *inversion,* lat. *inversio, -onis*.
14. ***lecție***, s.f. „formă de bază a activității instructiv-educative (...); sfat, regulă de conduită; mustrare; învățătură folositoare (...)". Din germ. *Lektion*, lat. *lectio, -onis*. / ***lecțiune***, s.f. „fiecare dintre formele în care se prezintă textul unui autor în diferite manuscrise sau ediții; felul de a citi (un pasaj dintr-un text) pentru stabilirea versiunii originare". Din germ. *Lektion*, lat. *lectio, -onis* (NDN).
15. ***nervație***, s.f. (Zool.) / ***nervație/nervațiune***, s.f. (Tehn.) / ***nervațiune***, s.f. (Bot.) (Zool.) Din fr. *nervation*[876]

---

[873] Vezi DOOM, s.v. Dicționarele explicative consultate consideră cele două forme în variație liberă pentru toate sensurile.

[874] În LEXIS, s.v. apar cel puțin două substantive *impression*, unul din lat. *impressio*, iar celălalt specializat semantic din primul.

[875] Dicționarele mai vechi (vezi DA și CADE) acordă un singur articol celor două forme, considerate – pe bună dreptate, la acel moment – în variație liberă.

[876] Vezi DOOM, s.v. În DEX_2, NDN, DLR, s.v., apare un singur articol.

16. ***obligație***, s.f. „datorie, sarcină, îndatorire; raport juridic civil (...)". Din fr. *obligation*, lat. *obligatio, -onis*. / ***obligațiune***, s.f. „hârtie de valoare care conferă posesorului ei calitatea de creditor şi-i dă dreptul de a primi, pentru suma împrumutată, un anumit venit fix sub formă de dobândă". Din fr. *obligation*, lat. *obligatio, -onis*.[877]
17. ***oraţie***, s.f. „cuvântare în versuri pe care o ține colăcerul la ospățul de la nuntă". Din pol. *oracja* (< lat. *oratio*) (CDER); din lat. *oratio* (CADE, DILR) / ***oraţiune***, s.f. „cuvântare, discurs compus pentru a fi ținut în public". Din lat. *oratio, -onis* (CADE)[878]
18. ***partiţie***, s.f. „(Rar) diviziune, separare; (Mat.) descompunere a unei mulțimi (...); (Inform.) zonă din memoria internă ...; (Lingv. mat.) clasificare a cuvintelor după flexiune". Din fr. *partition* (DEX_2) / ***partiţiune***, s.f. (Muz., rar) „partitură". Din fr. *partition* (DEX_2)[879]
19. ***pensie***, s.f. „sumă de bani acordată lunar (...); ~ *alimentară*; ~ *de urmaş*; ~ *de invaliditate* etc." Din rus. *пенсия*. / ***pension***, s.n. „institut particular de învățământ de grad elementar şi mediu". Din fr. *pension,* germ. *Pension*, rus. *пенсион*. / ***pensiune,*** s.f. „întreținere (locuință şi masă) primită de cineva (într-o casă particulară) în schimbul unei sume de bani; (concr.) casă-restaurant în care se dă o asemenea întreținere". Din fr. *pension,* lat. *pensio, -onis*. Cf. germ. *Pension*[880]
20. ***permisie***, s.f. „învoire (acordată în special militarilor) de a părăsi serviciul pe o durată scurtă de timp". Din fr. *permission*, lat. *permissio, -onis* (DEX_2) / ***permisiune***, s.f. „învoire, aprobare (cerută de cineva sau acordată cuiva) de a face ceva; îngăduință, încuviințare". Din fr. *permission*, lat. *permissio, -onis*.
21. ***porţie***, s.f. „cantitate determinată (...) destinată a fi utilizată dintr-o dată sau într-un anumit interval de timp". Din fr. *portion* (DEX_2); din fr. *portion*, lat. *portio, -onis* (NDN); din lat. *portio*, magh. *porció* (DILR) / ***porţiune***, s.f. „parte dintr-un tot; fracțiune, fragment, tronson; sector". Din fr. *portion*, lat. *portio, -onis* (NDN)[881]
22. ***posesie***, s.f. (Mold.) „arendă". Din pol. *posesye* (< lat. *possessio*), rus. *посесия* (CADE, CDER)/ ***posesie/posesiune***, s.f. „faptul de a poseda; (Înv.) proprietate de pământ, moşie; colonie". Din fr. *possession*, lat. *possessio, -onis*.

---

[877] În toate dicționarele consultate, inclusiv în DOOM, apare numai *obligație*.

[878] Vezi CDER, s.v., unde sunt considerate explicit „dublete". În DOOM, s.v., este trecut numai *oraţie*, s.f. Idem, în DEX_2 şi în DLR, s.v.

[879] În NDN, s.v. *partiție*, s.f. (...); (în forma *partițiune*) „partitură". Din fr., engl. *partition*, lat. *partitio*. În DLR, s.v. *partițiune*, s.f. (Rar) „partitură". Şi: *partiție*, s.f., (înv.) *parteţiune*. Din fr. *partition*. Pentru sensul de „partitură", cf. şi it. *partitione*, id. (n.n.).

[880] Categorie mixtă: împrumut (vezi *pensie*) şi specializare internă formală şi semantică (vezi *pension* şi *pensiune*). Singurul dicționar care menține, în totală opoziție cu realitatea sincronică, cele trei cuvinte într-un singur articol este DLR, s.v. *pensie*. În LEXIS, s.v., sunt trecute două cuvinte diferite: $pension_1$, s.f. „pensie" (< lat. *pensio*) şi $pension_2$, s.f. „pension" şi „pensiune" (< lat. *pensio*).

[881] În DLR, etimologia acoperă cele două „forme", fără nici o diferențiere: din lat. *portio, -onis*, germ. *Portion*, magh. *porció*, fr. *portion*, sb. *porcija*.

23. ***precizie***, s.f. „faptul de a fi precis; exactitate; eroare maximă admisă la efectuarea unui calcul (...). Din fr. *précision*, lat. *praecisio, -onis*[882] / ***preciziuni***, s. f. pl. „lămuriri, informații, precizări". Specializat din *preciziune* (var. a lui *precizie*). Cf. fr. *précision*, id.
24. ***promoție,*** s.f. „serie de absolvenți ai unei școli, ai unei facultăți etc.; totalitatea persoanelor care absolvesc în același an un ciclu de învățământ; *articole în ~*; *~ de vânzări* etc.; metodă comercială de creștere a vânzărilor". Din fr. *promotion*, lat. *promotio, -onis*; cf. engl. (*sales*) *promotion*. / ***promoțiune,*** s.f. „ridicare a nivelului de viață al claselor defavorizate sau al unui individ la o situație superioară". Din fr. *promotion*, lat. *promotio, -onis* (NDN).
25. ***provizie***, s.f. „faptul de a proteja; persoană, ansamblu de măsuri, sistem tehnic, instituție care protejează; sprijin, ajutor; (Înv.) protectorat". Din fr. *provision*, lat. *provisio, -onis*, germ. *Provision*, rus. *провизия*. / ***proviziune***, s.f. „valoare de orice natură reprezentând echivalentul sumei de bani prevăzută într-o cambie; depozit de bani sau credit deschis, pe baza căruia se poate emite un cec". Din fr. *provision* (NDN)[883] / ***provizion***, s.n. (Rar) „remunerație procentuală dată celui care a mijlocit o afacere comercială; comision, remiză". Din germ. *Provision*.
26. ***rație***, s.f. „cantitate determinată de hrană; număr constant adăugat unui termen al unei progresii aritmetice (...)". Din lat. *ratio, -onis,* fr. *ration*. / ***rațiune***, s.f. „facultatea umană de a gândi (...); judecată, minte; temei, motiv, justificare; (Mat.) rație". Din lat. *ratio, -onis*.
27. ***reacție***, s.f. „faptul de a reacționa; atitudine; (Biol.) fenomen prin care materia vie răspunde unui excitant; (Chim.) fenomen de transformare a unor substanțe chimice (...); *~ nucleară*; (Fiz.) forță exercitată de un sistem de corpuri asupra altuia, ca răspuns la acțiunea acestuia din urmă; *~ gravitațională*". Din fr. *réaction*. / ***reacțiune***, s.f. (Pol.) „împotrivire politică și economică a claselor în declin față de orice manifestare a progresului social; (Tehn.) *reacțiunea indusului*". Din fr. *réaction* (NDN)[884]
28. ***redacție***, s.f. „colectiv de redactori; localul în care se află birourile redactorilor". Din fr. *rédaction*. / ***redacțiune***, s.f. (Rar) „redactare". Din fr. *rédaction* (NDN).
29. ***reducție***, s.f. „faptul de a reduce; (Concr.) copie în mic a unui obiect; (Med.) reducere". Din fr. *réduction*, lat. *reductio, -onis*. / ***reducțiune***, s.f. (Jur.) „restrângere prin hotărâre judecătorească, după moartea unei persoane, a liberalităților făcute de ea prin încălcarea drepturilor unor moștenitori". Din fr. *réduction* (NDN).
30. ***represie***, s.f. (Biol.) „inactivare a unui operon prin interacțiunea operatorului cu represorul". Din fr. *répression* (NDN) / ***represiune***, s.f. „reprimare prin violență (...); măsură de constrângere juridică (...)". Din fr. *répression*, lat. *repressio, -onis*.

---

[882] Vezi DOOM, s.v. Exemplul poate fi trecut, în egală măsură, și la categoria care are un component singulare, respectiv plurale tantum. Toate dicționarele consultate consideră pl. *preciziuni* ca simplă variantă, cu mențiunea: (Rar; mai ales la pl.) „lămurire, informație, indicație precisă".
[883] Nu apare în DOOM.
[884] În CADE, s.v., apare numai forma *reacțiune*, s.f., pentru toate sensurile.

31. ***retroversie,*** s.f. (Med.) „înclinare a uterului posterior către sacru". Din fr. *rétroversion*. / ***retroversiune***, s.f. „traducere din nou a unui text în limba din care a fost deja tradus". Din germ. *Retroversion*.
32. ***reversie,*** s.f. „(Livr.) întoarcere la o stare anterioară (mai puțin evoluată); (Med.) atavism". Din fr. *réversion*, lat. *reversio, -onis*[885] / ***reversiune***, s.f. „(Jur.) revenire a unor bunuri donate la primul proprietar, când persoana căreia i-au fost donate moare fără a avea copii; (Fiz.) schimbare a succesiunii de stări intermediare prin care trece un sistem în cursul unei transformări". Din fr. *réversion*, lat. *reversio, -onis*.
33. ***secție***, s.f. „subunitate organizatorică; compartiment cu destinație specială; subdiviziune în cadrul administrației". Din rus. *секция*, fr. *section*, lat. *sectio, -onis*[886] / ***secțiune***, s.f. „faptul de a secționa; tăietură, despărțire, porțiune tăiată; suprafață; schiță reprezentând un tip de suprafață; (Mat.) intersecție a două mulțimi". Din fr. *section*, lat. *sectio, -onis*.
34. ***selecție***, s.f. „selecționare; ~ *naturală;* ~ *artificială;* ~ *sexuală* etc." Din fr. *sélection*, lat. *selectio, -onis*. / ***selecțiuni***, s.f. pl. „bucăți alese dintr-o operă, din muzica unui compozitor etc." Din fr. *sélection*, germ. *Selektion* (NDN)[887]
35. ***stație***, s.f. „punct de oprire pe traseul unor vehicule publice; (Înv.) popas, oprire; ~ *interplanetară*; ~ *cosmică*". Din fr. *station*, lat. *statio, -onis*. / ***stațiune***, s.f. „localitate în care se găsesc condiții balneo-climaterice prielnice sănătății; ~ *de cercetare*; ~ *de operații tehnice*; poziție caracteristică a corpului (la om și la animale)". Din fr. *station*, lat. *statio, -onis*.[888]
36. ***transmisie***, s.f. „ansamblu de organe de mașini, mecanisme și dispozitive cu ajutorul cărora se transmite mișcarea de la un mecanism la altul". Din fr. *transmission* (NDN) / ***transmisiune/transmisie***, s.f.[889] „transmitere; (Milit.) *unități de transmisiuni*; (Jur.) trecere a unui bun, a unui drept de la o persoană la alta". Din fr. *transmission*, lat. *transmissio, -onis*.
37. ***variație***, s.f. „schimbare, transformare; aspect variabil; (Mat.) ~ *unei funcții*; *calculul variațiilor*; diversitate, felurime; (Biol.) schimbare a însușirilor organismului animal și vegetal". Din fr. *variation*, lat. *variatio, -onis*. / ***variațiune***, s.f. (Muz.) „tehnică de modificare melodică, ritmică, armonică etc. a unui motiv, a unei teme etc.; dans solistic clasic, variat și de virtuozitate". Din fr. *variation* (NDN)[890]

---

[885] Nu apare în DOOM. În DLR, forma *reversie* este trecută sub *reversiune* (ca variantă rară).

[886] În DLR, s.v. *secție*, pentru sensul „porțiune din suprafața, lungimea unui ansamblu bine delimitat" (exclusiv în forma *secțiune*); în rest, formele în *-ie* și în *-iune* alternează. Și: *selecțiune*, s.f. Din fr. *section*, lat. *sectio, -onis*, rus. *секция*.

[887] În NDN este trecută forma de singular (s.v. *selecțiune*).

[888] În CADE, DLR (+ germ. *Station*; cf. rus. *станция*), TRDW (cf. pol. *stacya*) apare numai *stație* (var. *stațiune*), s.f.

[889] Vezi DOOM, s.v.

[890] Nu apare în DOOM. În DLR, s.v. *variație*, s.f., cu mențiunea (mai ales în forma *variațiune*; de obicei la pl.). Din fr. *variation*, lat. *variatio, -onis*, it. *variazione*.

III.17.1. O primă caracteristică a dubletelor etimologice în *-ie* şi *-iune* este aceea că au astăzi **sensuri total diferite**. Dintre exemplele cele mai evidente sunt de remarcat *comisie, comision* şi *comisiune, depresie* şi *depresiune, impresie* şi *impresiune, raţie* şi *raţiune, secţie* şi *secţiune, staţie* şi *staţiune* etc. În al doilea rând, unele dintre ele (cu precădere cele în *–iune*) fac parte din vocabulare de specialitate: *formaţiune,* s.f. (geologie, economie, terminologia militară), *invenţiune*, s.f. (muzică), *represie*, s.f. (biologie) etc. În faza actuală de evoluţie a limbii, dubletele discutate selectează contexte specifice, intră în combinaţii sintactice particulare care nu mai permit variaţia liberă. Astăzi sunt considerate literare exclusiv următoarele expresii: *a face o concesie* şi *a da* (sau *a lua*) *în concesiune*; *divizie de cavalerie, ~ motorizată* şi *diviziunea socială a muncii*; *aparat de emisie-recepţie, antenă de emisie, car de ~, cabină de ~, centru de ~, post de ~, a fi pe ~, emisie electronică, ~ fotoelectrică* şi *emisiune de televiziune, ~ distractivă, interesantă, partizană* etc.; *formaţie de dans, ~ teatrală, universitară, sportivă* etc. şi *formaţiune politică, statală, socială, ~ de luptă*; *fracţie decimală, algebrică* şi *fracţiune politică, fracţiune de secundă*; *funcţie socială, ~ de răspundere, a fi în funcţie* şi *a pune în funcţiune, a se afla în exerciţiul funcţiunii*; *porţie de mâncare* şi *porţiune de drum*; *raţie cazonă, zilnică* etc. şi *raţiune de stat, de a fi* etc.; *reacţie nucleară, ~ în lanţ, ~ gravitaţională, avion cu reacţie* şi *reacţiune* (vezi *reacţionar, reacţionarism*; *reacţiunea indusului*); *secţie de poliţie, de votare* şi *secţiune transversală*; *staţie de autobuz, de metrou, ~ cosmică, spaţială* etc. şi *staţiune balneară, climaterică, montană; experimentală; bipedă* etc.; *curea de transmisie, transmisie prin cablu, în transmisie directă* şi *transmisiune în direct, trupe de transmisiuni* etc.; *variaţie de temperatură, ~ a unei funcţii, calculul variaţiilor* şi *variaţiuni pe aceeaşi temă* etc.

III.17.2. În ceea ce priveşte considerarea lexicografică a acestor dublete etimologice, dicţionarul explicativ cel mai apropiat de realitatea sincronică a momentului actual este NDN-ul, care tratează separat majoritatea exemplelor de acest tip: *formaţie* şi *formaţiune, impresie* şi *impresiune, inversie* şi *inversiune, obligaţie* şi *obligaţiune, porţie* şi *porţiune, promoţie* şi *promoţiune, provizie* şi *proviziune, reacţie* şi *reacţiune, reducţie* şi *reducţiune, represie* şi *represiune, selecţie* şi *selecţiune, transmisie* şi *transmisiune*. DEX_2 şi DLR, pe de altă parte, apelează cu precădere la o soluţie de compromis incluzând, în acelaşi articol, ambele forme: una considerată cuvânt-titlu (cu cea mai mare frecvenţă, cu sensuri mai multe şi mai cunoscute etc.), iar cealaltă menţionată între paranteze (cu precizarea: *în forma...*), urmată de sensul (mai puţin sensurile) corespunzător: *funcţie* şi *funcţiune, impresie* şi *impresiune, invenţie* şi *invenţiune, lecţie* şi *lecţiune, obligaţie* şi *obligaţiune, partiţie* şi *partiţiune* (ultimele două şi în NDN, s.v.), *porţie* şi *porţiune, reacţie* şi *reacţiune, transmisie* şi *transmisiune, variaţie* şi *variaţiune* etc. O asemenea modalitate de tratare lexicografică presupune, după părerea noastră, cel puţin un risc de care trebuie să se ţină seama: un cititor neavizat nu poate face o clară diferenţă între *variantă literară* (cuvântul-titlu), *variantă neliterară, variante aflate în alternanţă liberă* şi *variante specializate formal şi semantic*, respectiv cuvinte diferite cu aceeaşi etimologie. Pentru evitarea unor posibile confuzii, este de preferat soluţia a două cuvinte-titlu, cu sensuri specifice; de asemenea, este necesară o delimitare consecventă a variantelor prezente la finalul articolelor, după tipul fiecăreia.

III.17.3. Originea imediată a acestor exemple a suscitat numeroase discuții datorate influențelor multiple (latină, franceză, italiană, germană, rusă etc.) exercitate asupra limbii române la începutul epocii moderne și chiar mai devreme. Din punct de vedere cronologic, formele în *-ie*[891] au apărut înaintea celor în *-iune*, începând cu a doua jumătate a sec. al XVIII-lea. Iorgu Iordan[892] le-a considerat împrumuturi din limba rusă (terminația *-ия* < lat. *-io*), restrângându-le la domeniile administrativ, militar, juridic. O altă interpretare, susținută de Romulus Todoran[893] și confirmată, ulterior, de Mircea Seche[894], este cea a originii latine directe (de la forma de nominativ *-io*, declinarea a III-a feminină)[895].

Reexaminând, la rândul său, principalele teorii în această privință, Alexandru Niculescu[896] tratează comparativ și cu motivații socioculturale apariția și răspândirea formelor în *-ie* și *-iune*: primele au origine cultă latină și sunt înregistrate, după 1770, în Transilvania, ca rezultat al „efortului de regăsire a istoricității" (p. 118). Ele au fost preluate de limba culturii din Țara Românească și Moldova, fiind dublate de cele în *-iune* după 1825, prin contactul direct cu italiana și cu franceza. Influența rusească, manifestată aproape exclusiv în Principate, este de dată mai recentă și trebuie considerată, comparativ cu celelalte, la un nivel secundar.

Potrivit autorului citat, dubletele în *-iune*, pătrunse mai ales după 1830 și, cu intensitate deosebită, după 1840–1850, „sunt rezultatul stabilizării relațiilor intense cu Occidentul romanic", rezultat al eforturilor de „căutare a contemporaneității" (p. 121). Așadar, dubletele în *-iune* au proveniență latino-romanică, din formele de genitiv / acuzativ latinești (*-ionis* / *-ionem*) sau, mai ales, din franceză (*-ion*) și italiană (*-ione*). Dubletele în *-ion*, mai puțin numeroase, sunt împrumutate preponderent din germană, direct sau prin intermediar rusesc, și/sau din franceză[897].

III.17.4. În ceea ce ne privește, propunem câteva sugestii și completări care acordă prioritate, în ordinea importanței, criteriului formal și criteriului cronologic, cu respectarea relativă a celorlalte: semantic, geografic etc. Astfel, la formele în ***-ie*** este recomandabilă evidențierea etimoanelor latinești și, eventual, ruseşti sau, în funcție de informații suplimentare, maghiare, polone etc.: ***comisie***, s.f. (din mlat. *commissio,* rus. *комиссия*, magh. *kommissio*; cf. fr. *commission*, germ. *Kommission*); ***formație***, s.f. (din

---

[891] Despre atestările și originea primelor împrumuturi în *-ie* și *-iune*, vezi *Introducerea* la DILR, pp. 9–20.

[892] *Influențe ruseşti asupra limbii române*, extras din „Analele Academiei RPR", Seria C, Tomul I, Memoriul IV, Editura Academiei, Bucureşti, 1949, p. 8.

[893] *Despre neologismele terminate în -ie*, în CL, IV, nr. 1–2, 1959, p. 213.

[894] *Schiță de istorie a lexicografiei române.* I., Bucureşti, Editura Științifică, 1966, pp. 96–97.

[895] Pentru condițiile și etapele de adaptare a împrumuturilor în *-ie* (din nominativul latin și prin diverse filiere neromanice) până la jumătatea sec. al XVIII-lea, vezi DILR, *Introducere*, pp. 38–39.

[896] *Individualitatea limbii române între limbile romanice. 2. Contribuții socioculturale.* Bucureşti, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, pp. 116–122.

[897] În sfârșit, după părerea noastră, numeroase exemple din această categorie reprezintă creații interne analogice (prin raportare la seria neologismelor care au forme duble, în *–ie* și în *–iune,* ambele justificate etimologic).

lat. *formatio*, rus. *формация*; cf. fr. *formation*); ***lecție***, s.f. (din lat. *lectio*, rus. *лекция*; cf. germ. *Lektion*); ***provizie***, s.f. (din lat. *provisio*, rus. *провизия*; cf. fr. *provision*); ***rație***, s.f. (din lat. *ratio*; cf. fr. *ration*); ***redacție*** , s.f. (din rus. *редакция*; cf. fr. *rédaction*); ***variație***, s.f. (din lat. *variatio*; cf. fr. *variation*) etc. Din punct de vedere formal, dubletele în *-iune* au origine franceză, eventual latină, de la cazurile oblice; acesta este şi motivul pentru care etimologii exclusive de tipul celor propuse în NDN pentru ***inversie*** (din fr. *inversion*), ***represie*** (din fr. *répression*), ***transmisie*** (din fr. *transmission*), ***retroversie*** etc. nu sunt suficiente. Forma acestor cuvinte trebuie raportată la un etimon latin sau, mai degrabă, este rezultatul analogiei, pe când sensul provine, categoric, din limba franceză.

III.17.5. Este un fapt evident că cele mai multe exemple din seria discutată mai sus au etimologie multiplă (externă sau combinată). În acest sens, sunt de menționat cel puțin două situații posibile: a) etimologia multiplă (de obicei dublă) este aceeaşi pentru ambele componente (*concesie* şi *concesiune*, *depresie* şi *depresiune*, *emisie* şi *emisiune*, *formație* şi *formațiune*, *fracție* şi *fracțiune*, *funcție* şi *funcțiune* etc.); b) fiecare element provine din câte două limbi diferite (dintre care, de regulă, una este comună): *impresie* şi *impresiune*, *posesie* şi *posesiune*, *secție* şi *secțiune*, *selecție* şi *selecțiune* etc. A treia posibilitate este refacerea analogică, pe teren românesc, a formei în *-ie*, după modelul împrumuturilor demonstrabile (din franceză, latină sau italiană). Aşadar, unica certitudine este proveniența latino-romanică a formelor în *-iune*. Cele în *-ie* reprezintă fie împrumuturi din forma de nominativ latinesc (în *-io*), confirmate, unele dintre ele, de o sursă ulterioară rusească, fie sunt creații analogice interne. Ele au circulat paralel şi în concurență cu formele etimologice, după care s-au specializat formal şi semantic.

III.18. Dublete împrumutate diferențiate accentual. Această categorie este alcătuită dintr-un element împrumutat şi unul specializat (semantic şi, în consecință, lexical) prin poziția diferită a accentului[898]. Iată câteva asemenea exemple:

1. *agá*, s.f. (Înv.) „ofițer sau comandant turc; (Reg.) „om nepoliticos, grosolan". Din tc. *agá*. / *ágă*, s.m. (Înv.) „ofițer sau comandant turc; comandant de infanterie român; prefect de poliție"[899].
2. *apéndice/apendíce*, s.n. (Anat.) „mică prelungire a tubului intestinal, în partea de jos a cecului; organ parte componentă a unor aparate anatomice la artropode, arahnide, crustacee etc." Din fr. *appendice*, lat. *appendix, -icis. / apéndice*, s.n. „parte secundară a unui obiect, prelungire şi completare a acestuia; adaos, anexă,

[898] Cele mai multe dintre exemple sunt omografe etimologice.

[899] Vezi DA, s.v.: „Acelaşi cuvânt cu cel precedent (*agà*, n.n.), românizat prin schimbarea accentului şi prin schimbări morfologice". Vezi şi Şăineanu, IO, s.v.: „Românizarea vorbei prin strămutarea accentului se explică dintr-un motiv de diferențiere semantică, forma originală *agà* fiind anume rezervată spre a desemna pe un comandant sau ofițer turc". Două cuvinte şi în CDER, CADE, TRDW, s.v. În DEX_2, s.v., forma primară etimologică *agá, agale* este considerată ca variantă a lui *agă*, s.m. În DOOM, s.v., cele două sunt trecute în variație liberă.

supliment la o publicație; (Fon.) element fonic suplimentar care însoțește articulația unui sunet". Din fr. *appendice*, lat. *appendix, -icis*[900].

3. ***armonie***, s.f. „potrivire desăvârșită a elementelor unui întreg; bună înțelegere; îmbinare armonioasă a mai multor sunete; (Muz.) concordanță fonică între sunete; ~ *imitativă*; ~ *vocalică*; parte a teoriei muzicale (...)". Din fr. *harmonie*, lat. *harmonia*. / ***armónie***, s.f. (Reg.) „armonică; muzicuță". Cf. *armonică, armonie* (DEX_2).
4. ***audítor*** (Înv.), s.m. „judecător militar"[901]. Din pol. *audytor* (< lat. *auditor, -ris*), germ. *Auditor* (id.) / ***auditór, -toare***, subst., adj. „(persoană) care ascultă un curs, o conferință, un concert; ascultător, auzitor". Din fr. *auditeur*, lat. *auditor*.
5. ***barítón/bariton***, s.n. „registru al vocii bărbătești, intermediar între tenor și bas". Din it. *barítono*, s.m. și adj. (< gr. *βαρύτονος*), fr. *baryton*, adj., s.m. (< gr. *βαρύτονος*). / ***barítón, -oane***, s.n. „instrument de suflat, de alamă, cu timbru și ambitus corespunzător acestei voci".[902] Din it. *barítono*, fr. *baryton*.
6. ***cabálă***, s.f. „interpretare ebraică ezoterică și simbolică a Vechiului Testament; doctrină bazată pe această interpretare; (Fig.) uneltire, intrigă". Din fr. *cabale*, germ. *Kabale*. / ***cábulă***, s.f. (Fam.) „superstiție de jucător (la cărți)". Vezi *cabală* (CADE)[903]
7. ***cavalérie***, s.f. „parte a armatei care luptă pe cal; cavalerime, călărime". Din rus. *кавалéрия* (DEX_2); din rus. *кавалерия*, fr. *cavalerie* (NDN)[904] / ***cavaleríe***, s.f. (Înv.) „instituția (sau ordinul) cavalerilor; decorație, ordin în gradul de cavaler; (Pr. ext.) atitudine nobilă". Din it. *cavalleria* (DEX_2); din fr. *cavalerie*, it. *cavalleria* (NDN); din rus. *кавалéрия* (?!); cf. ngr. *καβαλαρία* (DA).
8. ***comédie***, s.f. (Pop. și fam.),„întâmplare ciudată și hazlie; lucru neașteptat; (Rar) spectacol de bâlci; mecanism, mașinărie". Din tc. *komedya* (DEX_2)[905]. / ***comedíe***, s.f. „operă dramatică; (Fig.) prefăcătorie, ipocrizie, falsitate". Din fr. *comédie*, lat. *comoedia*[906]
9. ***compánie***, s.f. „subunitate militară...; ~ *de onoare*". Din fr. *compagnie*, it. *compagnia* (DEX_2); din rus. *компáния*, fr. *compagnie*, it. *compagnia* (NDN). / ***companíe***, s.f. „tovărășie; societate"; „mare întreprindere". Din fr.

---

[900] Variațiile accentuale inițiale ale acestui cuvânt, determinate etimologic, sunt confirmate de tratarea lui în TRDW, DA, s.v. (în ultimul se menționează un început de specializare semantică). DEX_2 consideră *apendíce* ca simplă variantă accentuală a lui *apéndice*. NDN-ul trece ambele forme ca variante libere. În LEXIS, s.v., sunt prezente două cuvinte omonime (specializate exclusiv semantic).

[901] Vezi DA, s.v. În DILR, s.v. nu este trecut accentul, iar în CADE cuvântul este accentuat oxiton.

[902] Vezi DOOM, s.v. În DEX_2 și în NDN, s.v., sunt considerate variante.

[903] Categorie mixtă (poate apărea și la diferențiere fonetică internă).

[904] Vezi și DA, s.v.: „N. primit prin mijlocire rusească (*кавалерия*) și apropiat mai târziu de it. *cavalleria*, id." Etimoanele din rusă și franceză provin, direct sau indirect, din it. *cavalleria*. Cf. și pol. *kawalerja*, germ. *Kavallerie*, pentru care vezi DA, DILR, TRDW, s.v.

[905] În DILR, s.v. este propusă (inclusiv pentru sensul de „spectacol de teatru") etimologie multiplă: lat. *commoedia*, it. *commèdia*, germ. *Kommoedie*, magh. *komédia*, pol. *komedja*.

[906] În DA, s.v., cele două forme apar ca variante: N. intrat la noi pe diferite căi. În sensurile de sub I („piesă de teatru", „scenă de viață", „local"), din lat. *comoedia, -am* (gr.) și fr. *comédie*; în sensurile de sub II („spectacol public, bâlci", „întâmplare ciudată, ghidușie"), din germ. *Kommoedie* (trupele de circ ambulante și saltimbanci venind la noi de obicei din Austria). Idem, în TRDW, s.v.

compagnie[907] (DEX_2); din fr. *compagnie*, engl. *company* (pentru sensul „întreprindere capitalistă…"), lat. *compania* (sic!) (NDN)[908]

10. ***constrúctor***, s.m. „cel care construieşte, participant la o construcţie". Din fr. *constructeur*, lat. *constructor*. / ***constructór***, adj. „constructiv". Din fr. *constructeur*, lat. *constructor*.
11. ***copíl***, s.m. Cf. alb. *kopil*[909] / ***cópil,*** s.m. „lăstar crescut de la baza tulpinii unei plante, din primul nod; cui de lemn sau de metal care se înfige în ochiul ţâţânii, la stâlpul uşii sau al porţii". Cf. *copíl*.
12. ***coréctor***, s.m. „persoană însărcinată cu citirea şi cu marcarea pe o corectură a greşelilor faţă de textul original, în vederea înlăturării lor în tipografie". Din fr. *correcteur*, s.m., lat. *corrector*. / ***corectór***, s.n. „aparat, de obicei automat, folosit în diverse sisteme tehnice pentru corectarea funcţionării acestora". Din fr. *correcteur*, adj., lat. *corrector*[910]
13. ***diréctor***, s.m. „persoană care conduce o întreprindere, o instituţie, o publicaţie etc. sau un sector al acestora; funcţie deţinută de această persoană". Din fr. *directeur*, subst., lat. *director, -ris*. / ***directór, -toáre***, adj., subst. „care indică direcţia; *roţi directoare*; *linie directoare*; (Fig.) care indică linia de conduită; curbă pe care se sprijină generatoarele rectilinii ale unei suprafeţe riglate; element constructiv al unei antene (…)". Din fr. *directeur, -trice*, adj., subst., lat. *director, -ris*.
14. ***dómino***, s.n. „numele unui joc de societate". Din fr. *domino*. Cf. germ. *Dómino* (< it. *dómino*), it. *dómino* (< fr. *domino*). / ***dominó***, s.n. „îmbrăcăminte de bal mascat, în formă de mantie lungă cu glugă; persoană care poartă asemenea îmbrăcăminte". Din fr. *domino*[911]
15. ***protéctor/protectór***, s.m. „cel care protejează, apără, favorizează (ceva sau pe cineva)". Din lat. *protector, -oris*, fr. *protecteur*. / ***protectór, -toáre,*** adj. „ocrotitor, binevoitor". Din lat. *protector, -oris*, fr. *protecteur*[912]

---

[907] În LEXIS, s.v., apar patru substantive omonime: *compagnie*$_1$, s.f. 1. „présence d'une personne… . 2. réunion de personnes… .3 dame de compagnie…" (< lat. pop. **compania* < *companio*); *compagnie*$_2$, s.f. „unité militaire…" (din *compagnie*$_1$); *compagnie*$_3$, s.f. „bande d'animaux (…) qui vivent en groupe" (din *compagnie*$_1$); *compagnie*$_4$, s.f. 1.„société commerciale ou industrielle". 2. „troupe théâtrale permanente" (din *compagnie*$_1$).

[908] În DA şi în TRDW, s.v., cele două cuvinte sunt prezentate într-un singur articol: din fr. *compagnie*, it. *compagnia*, germ. *Kompanie* (în DA apare grafia *Kompagnie*, n.n.) etc. In DA şi în CADE, s.v., cuvântul-titlu este accentuat proparoxiton: *compánie*. În CDER, s.v., *companie* are ca etimoane it. *compagnia* (sec. XVIII), fr. *compagnie* şi este considerat specializat semantic: *compánie* „companie militară" şi *companíe*, cu toate celelalte sensuri ale cuvântului sp. sau fr." În DILR, s.v., *companie* „subunitate militară" şi „asociaţie comercială" (din germ. *Kompanie*, magh. *kompánia, kapánia, kumpáni*, ngr. *κομπανία*) este atestat în sec. al XVII-lea (1656, respectiv 1694).

[909] Vezi explicaţia etimologică detaliată în DA, s.v.

[910] Vezi DOOM, s.v. În DEX_2, s.v., accentuarea *corectór* este considerată variantă. În NDN, în schimb, apare numai *corectór, -toáre*, s.m. şi f., s.n.

[911] În DEX_2, s.v., apare exclusiv forma *dominó*, s.m. (Acc. şi *dómino*, pentru sensul „joc de societate"). În NDN, s.v., *dómino* şi *dominó* sunt trecute în variaţie liberă, cu specificarea sensului.

[912] Vezi DOOM, s.v.

16. ***translátor/translatór***, s.m. „traducător oficial atașat unui for diplomatic, administrativ sau judecătoresc; interpret". Din fr. *translateur*, lat. *translator, -oris*. / ***translatór***, s.n. „transformator electric instalat pe liniile de telecomunicații (interurbane)". Din fr. *translateur*, lat. *translator, -oris*[913]
17. ***vestíbul, -e***, s.n. „prima cavitate a urechii interne". Din fr. *vestibule*, lat. *vestibulum*. / ***vestibúl, -uri***, s.n. „antreu". Din fr. *vestibule*, lat. *vestibulum*[914].

III.18.1. Din punct de vedere morfologic, termenii din această categorie se pot împărți în două clase: a) dublete care aparțin aceleiași categorii lexico-gramaticale și b) dublete care aparțin unor categorii lexico-gramaticale diferite.

Pentru prima clasă avem în vedere două subcategorii: a) cuvinte cu aceleași particularități flexionare (identitate de gen, număr și caz): *apéndice/apendíce*, s.n. și *apéndice*, s.n., *armónie*, s.f. și *armoníe*, s.f., *baríton/baritón*, s.n. și *baritón*, s.n. etc.; b.) cuvinte care diferă, în interioul aceleiași părți de vorbire, prin categoria genului: *coréctor, -tori*, s.m. și *corectór, -toáre*, s.n., *diréctor, -tori*, s.m. și *directór, -toáre*, s.n., s.f., *translátor, -tori*, s.m. și *translatór, -toáre*, s.n. etc.

Cea de a doua conține exemple care aparțin unor categorii lexico-gramaticale diferite (adjectiv și substantiv): *constructór, -tóare*, adj. și *constrúctor, -tori*, s.m., *directór, -toáre*, adj. și *diréctor, -tori*, s.m., *protectór, -toáre*, adj. și *protectór/protéctor, -tori*, s.m. etc.

Unele dublete, mixte sau cu forme în variație liberă, pot fi integrate ambelor clase (vezi *baríton/baritón*, s.m., s.n. și *baritón*, s.n., *directór, -toáre*, adj., s.n., s.f. și *diréctor*, s.m.).

III.18.2. Argumentele pentru considerarea acestor cuvinte ca dublete etimologice sunt, în general, aceleași ca la categoriile precedente: 1. diferențierea accentuală (explicabilă etimologic sau pe cale internă) a determinat o specializare semantică; 2. specializarea semantică menționată face imposibilă apariția în același context a celor două tipuri de accentuare; 3. uneori, sensurile (comune la origine) s-au depărtat foarte mult, fapt care a determinat considerarea lor, în limbile de proveniență, ca unități lexicale diferite; 4. opțiunea lexicologică și lexicografică de sub 3. este confirmată – suplimentar – în română de specializarea accentuală și, uneori, de una morfologică.

III.18.3. Din punctul de vedere al originii imediate, plecând de la premisa că cele mai multe dintre dubletele accentuale au circulat, la început, in concurență, se pot evidenția următoarele categorii:

1. dublete considerate cu etimologie diferită (unică sau multiplă): *auditor* (din pol., germ.) și *auditór* (din fr., lat.);
2. dublete considerate cu etimologie multiplă: *apéndice* (din fr., lat.) și *apendíce* (id.), *baríton* (din it., fr.) și *baritón* (id.), *cavalérie* (din rus., fr.) și *cavalerie*

---

[913] *Ibidem*, s.v.

[914] *Ibidem*, s.v. În DEX_2, s.v., forma *vestíbul* apare ca variantă accentuală pentru *vestibúl*, iar în NDN nu este trecută. Dubletul poate fi trecut și la specializare flexionară internă.

(din it., rus., fr., ngr.), *comédie* (din lat., it., germ., magh., pol., tc.) şi *comedíe* (din fr., lat.), *compánie* (germ., magh., ngr.; fr., rus.) şi *companíe* (din fr., it.), *coréctor* (din fr., lat.) şi *corectór* (id.), *vestíbul* (din fr., lat.) şi *vestibúl* (id.) etc.;

3. dublete cu un component împrumutat şi cu unul diferenţiat pe cale internă (eventual prin contribuţia secundară a altor limbi): *agá* (din tc.) şi *ágă*, *armoníe* (din fr., lat.) şi *armónie*, *cabálă* (din fr.) şi *cábulă*, *dominó* (din fr.) şi *dómino* (cf. germ., it.).

În contextul unei coexistenţe cel puţin teoretice a acestor forme accentuale, este important de precizat faptul că nu întotdeauna există o unitate a pronunţării şi a sensului etimonului extern care să explice pronunţarea şi sensul împrumutului provenit din acesta. Spre exemplu, accentuarea paroxitonă a lui *coréctor*, *diréctor*, *vestíbul* se explică numai prin latină, iar cea oxitonă se explică numai prin franceză. Din punct de vedere semantic, raportarea la etimoanele franţuzeşti este necesară inclusiv pentru dubletele paroxitone: spre ex., rom. *diréctor* „conducător al unei întreprinderi etc." se pronunţă ca etimonul latin, dar sensul său provine din franceză; rom. *vestíbul* „prima cavitate a urechii interne" se accentuează ca în latină (cf. şi it. *vestíbulo*), dar are sensul exclusiv din franceză. Se realizează, după părerea noastră, o suprapunere a sensurilor etimoanelor, iar diferenţierea semantică se face mai mult sau mai puţin aleatoriu. Astfel, contribuţia (parţială sau totală) a celor două limbi (latină şi franceză) trebuie înţeleasă în corelaţie cu mecanismele şi tendinţele interne ale limbii române (preferinţa pentru o anumită poziţie a accentului, analogia etc.).

III.18.4. Atestarea concurenţială a accentuărilor etimologice confirmă folosirea lor iniţială cu aceleaşi sensuri, fapt explicabil prin caracterul polisemantic al surselor externe: în timp, „avantajul" unor pronunţări diferite determină asocieri exclusive ale unor sensuri cu unul sau altul dintre modurile de accentuare (cuvintele polisemantice se transformă în omografe etimologice). Astfel, la nivelul limbii actuale, sunt recomandate de normele limbii literare exclusiv următoarele contexte: *apéndicele unei cărţi*, *armoníe imitativă*, *vocalică* etc., *trupe de cavalérie*, *~ uşoară*, *de rezervă*, *de linie* şi *cavaleríe a caracterului*, (*hei*), *comédie*, *a se da în ~* şi *comedíe de caracter*, *teatru de ~*, *compánie în marş*, *~ de recruţi* şi *companíe comercială*, *de asigurări*, *petrolieră*, *damă de ~* etc.

III.18.5. Uneori, ambele modalităţi de accentuare (etimologice) sunt acceptate de limba literară pentru acelaşi conţinut semantic: *baritón/barítон*, s.n., s.m. „cântăreţ; voce" (din fr., it.), *protéctor/protectór*, s.m. „cel care protejează, apără" (din fr., lat.), *translátor/translatór*, s.m. „traducător, interpret" (din fr., lat.). Corectitudinea tratării lor separate comparativ cu dubletele corespunzătoare (accentuate exclusiv oxiton) este confirmată, suplimentar, şi printr-o specializare morfologică internă (*baritón*, s.n. „instrument de suflat", *protectór*, adj. „ocrotitor", *translatór*, s.n. „aparat electric").

În unele cazuri, accentuările etimologice (*agà*, *armoníe*, *dominó* etc.) sunt sau devin, la un moment dat, bi- sau polisemantice, prin raportare la un etimon extern sau printr-o evoluţie internă. După o perioadă de coexistenţă a accentuării etimologice cu cea realizată pe teren românesc (de obicei, printr-o „românizare" analogică), asistăm la o specializare semantică a celor două: dacă prima continuă sensurile de bază, forma secundară devine unică pentru sensul sau sensurile derivate.

III.19. Dublete împrumutate şi obţinute prin calc lingvistic. Ultima categorie de dublete supuse analizei este cea alcătuită dintr-un element împrumutat şi altul calchiat. Tipurile de calc care fac posibilă constituirea unor dublete etimologice, respectiv raportarea cât mai exactă la acelaşi etimon, sunt: 1) calcul lexical de structură morfematică[915]; 2) calcul gramatical; 3) calcul lexico-gramatical.

III.19.1. În categoria **calc lexical de structură morfematică** se includ următoarele exemple:

1. ***angular, -ă,*** adj. Din fr. *angulaire*, lat. *angularis*. / ***unghiular, -ă***, adj. Din *unghi* (după fr. *angulaire*, cf. lat. *angularis*).
2. ***destructor, -toare***, adj., subst. Din fr. *destructeur, -trice*, adj., subst. / ***distrugător, -toare***, adj., s.n. *Distruge* + *-ător* (după fr. *destructeur, -trice*).
3. ***extinctor, -toare,*** adj., s.n. Din fr. *extincteur*, lat. *extinctor, -oris*. / ***stingător***, s.n. *Stinge* + *-ător* (după fr. *extincteur*).
4. ***hipnotizor, -zoare***, adj., subst. Din fr. *hypnotiseur*, adj. şi subst. / ***hipnotizator, -toare,*** adj., s.m. *Hipnotiza* + *tor* (după fr. *hypnotiseur*).
5. ***homicid, -ă***, adj., subst. Din fr. *homicide*, adj., subst. / ***omucid***, s.m., s.n. *Om* + *ucide* (după fr. *homicide*) (DLR).
6. ***magnanim, -ă***, adj. (Livr.) Din fr. *magnanime*. Cf. lat. *magnanimus* (DLR) / ***marinim, -ă***, adj. (Înv.) „mărinimos". *Mare* + *inimă* (după lat. *magnanimus*, fr. *magnanime*) (DLR)
7. ***presentiment***, s.n. Din fr. *pressentiment*. / ***presimţământ***, s.n. (Înv.) „presimţire". *Presimţi* + *-ământ* (după fr. *pressentiment*).
8. ***prezident***, s.m. Din lat. *praesidens, -ntis*, germ. *Präsident*, fr. *président*. / ***preşedinte***, s.m. Din fr. *président*, lat. *praesidens, -ntis* (DEX_2); după fr. *président*, lat. *praesidens, -ntis* (NDN); din fr. *président*, lat. *praesidens, -ntis* (după *şedea*) (DLR)[916]
9. ***prezidenţă***, s.f. (Înv.) „preşedinţie". Din fr. *présidence*. / ***preşedinţă***, s.f. (Înv.) „preşedinţie". *Preşedea* + *-inţă* (după fr. *présidence*) (DLR).
10. ***resentiment***, s.n. Din fr. *ressentiment*. / ***resimţământ***, s.n. (Rar) „resentiment". *Resimţi* + *-ământ* (după fr. *ressentiment*) (DEX_2); din fr. *ressentiment* (adaptat după *simţământ*) (DLR).
11. ***rescript***, s.n. Din lat. *rescriptum*, germ. *Reskript*. / ***rescris***, s.n. (Înv., rar) „rescript". *Re* + *scris*. Cf. lat. *rescriptum* (DLR).
12. ***resigna***, vb. Din fr. *résigner*, lat. *resignare* (NDN)[917] / ***resemna***, vb. Din fr. *résigner* (după *semna*) (DEX_2, DLR); după fr. *résigner* (NDN).

---

[915] Cât priveşte calcul lexical de structură semantică, prin el se pot crea cuvinte diferite numai când adăugarea unui nou sens este dublată de modificări de ordin morfologic. Spre exemplu, *ceai*$_1$, s.m. „arbust" (din rus. *чай*) şi *ceai*$_2$, s.n. „serată" (din *ceai*$_1$, s.m., după fr. *thé*); *subiect*$_1$, s.n. „temă etc." (din lat. *subjectum*; cf. fr. *sujet*$_3$, s.m. < lat. *subjectum*) şi *subiect*$_2$, s.m. „persoană" (din *subiect*$_1$, s.n.; cf. fr. *sujet*$_4$, s.m. < *sujet*$_3$). Vezi LEXIS, s.v.

[916] În CADE, s.v. *prezident*, apare precizarea: (incorect) *preşedinte*, s.m. [fr.] În TRDW, s.v. *preşedinte*, s.m. Var. înv. *prezident* [din lat. *praesidens*, fr. *président* (vezi a *şedea*)].

[917] În DEX_2, TRDW şi în DLR, s.v., *resigna* este considerat ca variantă a lui *resemna*.

13. ***rezidență***, s.f. Din it. *residenza*, fr. *résidence*, germ. *Residenz* (DEX_2); din fr. *résidence*, germ. *Residenz* (NDN); din lat. *residentia*, germ. *Residenz*, fr. *résidence*. Cf. rus. *резиденция* (DLR); din lat. *residentia*, it. *residenza*, germ. *Residenz*, fr. *résidence* (TRDW). / ***reședință***, s.f. Din fr. *résidence* (după *ședință*) (DEX_2); după fr. *résidence* (NDN); din fr. *résidence*, lat. *residentia* (după *ședință*) (DLR).
14. ***sediment***, s.n. Din fr. *sédiment*, lat. *sedimentum*. / ***șezământ***, s.n. (Rar, înv.) „sediment". De la *ședea*, după lat. *sedimentum*, fr. *sédiment* (DLR).
15. ***signal***, s.n. Din fr. *signal*[918] / ***semnal***, s.n. Din fr. *signal* (după *semn*) (DEX_2); după fr. *signal* (NDN).
16. ***signalment***, s.n. Din fr. *signalment*. / ***semnalment***, s.n. Din fr. *signalment* (după *semnal*) (DEX_2); după fr. *signalement* (NDN)[919]
17. ***sentiment***, s.n. Din fr. *sentiment* (DEX_2); din fr. *sentiment*, it. *sentimento* (NDN; din fr. *sentiment*, lat. *sentimentum* (DLR). / ***simțământ***, s.n. *Simți* + *-ământ* (după fr. *sentiment*).
18. ***trianglu***, s.n. Din fr. *triangle*, it. *triangolo*, lat. *triangulum*[920] / ***triunghi***, s.n. *Tri-* + *unghi* (după fr. *triangle*, DEX_2, NDN); din lat. *triangulum*, fr. *triangle*, it. *triangolo* (după *unghi*, DLR).
19. ***triangular, -ă,*** adj. (Înv.) „triunghiular". Din fr. *triangulaire* (DLR); din fr. *triangulaire*, lat. *triangularis* (NDN). / ***triunghiular, -ă,*** adj., s.n. Din *triunghi* (după lat. *triangularis*) (DEX_2); din lat. *triangularis*, fr. *triangulaire*, it. *triangolare* (după *triunghi*) (DLR); după fr. *triangulaire* (NDN).

Prin calc lexical de structură morfematică se obțin, după cum se poate vedea, „*sinonime etimologice*", cel puțin pentru sensurile principale. Calitatea lor de cuvinte de sine stătătoare poate fi argumentată, din punct de vedere etimologic, în primul rând prin modalitățile diferite de pătrundere (împrumut și calc lingvistic). În al doilea rând, unele dintre aceste dublete se folosesc astăzi cu o frecvență aproximativ egală și sunt foarte cunoscute: *extinctor* și *stingător, homicid* și *omucid, semnal* și *signal, sentiment* și *simțământ* etc. Alte exemple demonstrează o specializare semantică probată de folosirea lor în contexte specifice: (*element*) *destructor*, adj., subst. („distructiv") și *distrugător*, s.n. (exclusiv „navă de război")[921] etc. Menținerea în uz a unora dintre ele și considerarea lor ca unități lexicale diferite poate fi confirmată și prin faptul că apar ca elemente analizabile ale unor cuvinte uzuale în etapa actuală a limbii: *prezidențial* (cf. *prezident*) este singurul „derivat" adjectival pentru ambele substantive (*prezident* și *președinte*), deși *președinte* este astăzi termenul curent; la fel, *rezidențial* (cf. *rezident* și *rezidență*) nu are un corespondent sinonimic de la *reședință*, deși ultimul se află încă în alternanță parțială cu *rezidență*. Referitor la acest ultim dublet, sunt necesare câteva precizări legate de

---

[918] În DLR, s.v.: *semnal*, s.n. Și (astăzi rar) *signal*, (pop.) *țignal*, (reg.) *țicnal*. De la *semn* (după fr. *signal*, germ. *Signal*).

[919] În DLR, s.v. *semnalment*, s.n. Și (astăzi rar) *signalment*. Din fr. *signalment* (după *semn*).

[920] Vezi DLR, s.v., unde pentru *trianglu* (var. *triangul*) apar două sensuri: 1."triunghi". 2. „instrument de muzică, întrebuințat în orchestră", fapt care îi confirmă calitatea de cuvânt aparte; vezi și CADE, s.v. În TRDW, *trianglu* este trecut la variante (alături de *treiunghi*).

[921] În acest caz se observă și o specializare lexico-morfologică (adj. / subst., s.m. / s.n.).

statutul lor actual de „sinonime". În DLR, s.v. *rezidență* este trecut un singur sens: „reședință". Aceeași indicație apare și în DEX_2, s.v.: „reședință, sediu, domiciliu". Mai aproape de realitatea sincronică este NDN, unde găsim două sensuri: „reședință" și „drept și stare a cuiva care se stabilește într-o țară străină în calitate de rezident (I, 2)". Ca urmare a noii realități existente pe piața muncii, cel de-al doilea sens („stare legală mai mult sau mai puțin stabilă într-un alt stat") a trecut astăzi pe primul plan, fapt confirmat de sutele de atestări din presa contemporană: *condiții legate de rezidență* (28 septembrie 2000, „Evenimentul Zilei" Online); *permis de rezidență* (18 august 2000, ibidem), *rezidență temporară* (8 iulie 2000, ibidem), *viză de rezidență* (24 septembrie 2002, ibidem); *a acorda rezidența* (17 mai 2003, „Ziua"), *a primi* (...) *rezidența* (10 mai 2003, ibidem), *drept de rezidență* (1 mai 2003, ibidem) etc. De asemenea, sunt de remarcat numeroase atestări ale unor contexte devenite fixe: *rezidență definitivă / temporară, a cere rezidență, schimbare de rezidență, certificat de rezidență* etc. Din perspectiva unei asemenea situații, se poate spune că astăzi relația de sinonimie totală dintre *rezidență* și *reședință* este sensibil atenuată, termenul împrumutat (și puternic revenit în actualitate) depărtându-se ca sens de corespondentul său calchiat.

Câteva dintre exemplele prezentate au un aspect învechit și tind să devină izolate în lexicul contemporan: *marinim, presimțământ, resimțământ, resigna, signal*[922]. Uneori, calcul este total (*distrugător* vs. *destructor*, *stingător* vs. *extinctor*, *șezământ* vs. *sediment*, *simțământ* vs. *sentiment* etc.), alteori parțial (*omucid* vs. *homicid*, *semnalment* vs. *signalment*, *triunghi* vs. *trianglu* etc.).

Există și situații când calcul de structură morfematică se realizează printr-o simplă „românizare" a modelelor franceze și mai rar italiene sau latine, savante: *presimțământ* (modelare, cu păstrarea prefixului, a fr. *pressentiment*), *resimțământ* (creat similar după fr. *ressentiment*), *simțământ* (care copiază modelul derivativ al fr. *sentiment* și al it. *sentimento*), *șezământ* (creat din *ședea*, după lat. *sedimentum*, fr. *sédiment*)[923] etc. Forma *președinte* (vezi și *diriginte*, id.) reprezintă impunerea, la nivelul limbii literare, a variantei sufixale recomandate de analogiști *-inte*, paralel cu cea etimologică împrumutată *-ent*. Perechea de sufixe *-inte* și *-ință* s-a menținut la cuvintele noi în două situații: a) când sunt atașate unor teme vechi (*președinte*, după *ședea*) și b) când, indiferent de vechimea temei, se manifestă o diferență semantică față de corespondentele în *-ent/-ență* (*diriginte* și *dirigent*, *consecință* și *consecvență*, *dependință* și *dependență*)[924].

III.19.2. **Calcul gramatical propriu-zis** (din perspectiva finalității în planul vocabularului, de fapt un calc lexico-gramatical sui-generis) este exemplificabil prin dublete substantivale din aceeași arie semantică: ***baschet***$_1$ (joc), s.n. Din engl. *basket*, fr. *basket*, s.m. și ***bascheți*** (încălțăminte), s.m. pl. (sg. *baschet*$_2$)[925]. Din *baschet*$_1$ (*ghete de ~*,

---

[922] De altfel, multe dintre ele sunt trecute în dicționare ca variante învechite.

[923] Pentru acest aspect particular al calculului de structură, vezi Th. Hristea, *Probleme de etimologie în DLRM*, pp. 249–250.

[924] Georgeta Ciompec, *Variantele sufixelor -ant/-ent, -anță/-ență din limba română*, în SMFC, vol. al III-lea, 1962, p. 139.

[925] Substantivul masculin se diferențiază de dubletul său neutru inclusiv printr-o tendință de accentuare oxitonă (poate, sub influența pronunțării din franceză?): *baschét, baschéți*.

prin elipsă). Cf. fr. *basket*, s.m. sau f. pl.[926]; ***tenis***$_1$ (joc), s.n. Din engl. (*lawn*) *tennis*, fr. *tennis*, s.m. şi ***tenişi*** (încălţăminte), s.m. pl. (sg. *tenis*$_2$). Din *tenis*$_1$ (*ghete de ~*, prin elipsă). Cf. engl., fr. *tennis*, s.m. pl. (din *sandales, chaussures de tennis*) etc.

Deşi nici unul dintre cele două dublete nu este considerat ca atare de către dicţionarele româneşti, diferenţa semantică, specializarea morfologică (de gen şi număr) şi, nu în ultimul rând, etimologia mixtă (internă şi externă) sunt argumente care, după convingerea noastră, probează existenţa unor cuvinte diferite, omonime parţiale (sau un tip special de paronime) etimologice. Folosirea lor în presa actuală evidenţiază o interesantă trăsătură semantică. Dacă în perioada de dinainte de 1990 *tenişi* şi *bascheţi* aveau semnificaţia de „încălţăminte sportivă" (fiind, în realitate, singurii accesibili), astăzi ei sunt semnalaţi de presă mai degrabă cu o conotaţie depreciativă („pantofi de sport ieftini şi fără pretenţii"). Iată câteva contexte care le probează această manifestă depreciere semantică: „Mâncam pâine şi mă umflam cu apă, pentru ca apoi să-mi pun teneşii Drăgăşani în picioare şi să mă duc la antrenament" (30 mai 2002, „Gazeta Sporturilor"); „toată vara a jucat în teneşi şi aceştia i-au făcut băşici" (20 septembrie 2002, ibidem); „nu poţi să faci performanţă cu copii care pleacă la 5 dimineaţa de acasă cu mâncarea în sacoşă, cu tenişi şi şort cumpăraţi de părinţi" (5 septembrie 2002, ibidem); „la Juventus – Real Madrid s-a uitat restul planetei, inclusiv popoarele care nu au venituri pentru a încălţa tenişi pe maidane" (16 mai 2003, „Evenimentul Zilei Online"); „un ţigănuş murdar, încălţat cu tenişi muraţi şi plini de noroi (...) (16 februarie 1998, ibidem); „o femeie de 72 de ani, cu haine negre şi tenişi uzaţi (...)" (18 iunie 2002, ibidem) etc.; „Lobonţ a venit la Casa Fotbalului îmbrăcat în costum şi încălţat cu o pereche de pantofi gen bascheţi, dintr-un material de blugi" („Prosport", 25 martie 2003); „(...) ea, micuţa corupţie, va fi decimată iar ea, marea corupţie, va avea dureri la bascheţi" (EZ Online, 27 septembrie 2002) etc. Aşadar, de la sensul iniţial de „pantofi de tenis, respectiv de baschet", cei doi termeni au ajuns să denumească, prin generalizare, „orice pantofi de sport" pentru ca astăzi să devină surse de meditaţie amară asupra unui trecut nu foarte îndepărtat.

III.19.3. În categoria **calculului lexico-gramatical**[927] se încadrează următoarele dublete:

1. ***compus, -ă***, adj. Din part. vb. *compune*. / ***compus, -e*** (Lingv.), s.n., ***compus, -şi*** (Chim., matem., biol.) s.m. Din part. adjectivizat al vb. *compune*, după fr. *composé* (*nom, nombre, corps ~*).
2. ***conţinut, -ă***, adj. Din part. vb. *conţine* (din fr. *contenir*, lat. *continere*, după *ţine*). / ***conţinut, -uri***, s.n. Din part. vb. *conţine*, după fr. *contenu* (< *contenir*) (~ *manifeste, latent,* în psihanaliză; în lingv., opusul lui *expression*) (DA, s.v. *conţine*).
3. ***coordonat, -ă***, adj. Din part. vb. *coordona* (din fr. *coordonner*) / ***coordonată, -e,*** s.f. (Matem., geogr., astron. etc.) Din part. adjectivizat al vb. *coordona*, după fr. *coordonnée* (< *coordonner*) (DA, s.v. *coordona*)[928]

---

[926] În LEXIS, s.v., sunt trecute două cuvinte, fiecare corespunzător ca sens celor din română.

[927] Despre posibilitatea conversiunii prin copierea unui model gramatical extern, vezi şi la III.12.9.

[928] Vezi şi DCR, s.v. *coordonată*: s.f. „reper, situaţie". Cf. fr. *coordonnée*.

4. ***deținut, -ă***, adj. Din part. vb. *deține* (din fr. *détenir*, după *ține*). / ***deținut, -ă,*** subst. Din part. adjectivizat al vb. *deține*, după fr. *détenu* (< *détenir*) (CADE, s.v.).
5. ***ilustrat, -ă***, adj. Din part. vb. *ilustra* (din fr. *illustrer*, lat. *illustrare*). / ***ilustrată, -e,*** s.f. Din part. adjectivizat al vb. *ilustra,* după fr. *illustré, -eé*, adj. și s.m. (< *illustrer*) (DEX_2, s.v.).
6. ***ovin, -ă***, adj. Din fr. *ovin, -ine*, adj. / ***ovine***, s.f. pl. După fr. *ovinés*, s.m. pl.
7. ***parazit, -ă***, adj., s.m. Din lat. *parasitus, -a*, germ. *parasit, Parasit*, fr. *parasite*, adj. / ***paraziți*** (Tehn.), s.m. pl. După germ. *Parasit*, fr. *parasites*, s.m. pl.
8. ***parvenit, -ă***, adj. Din part. vb. *parveni* (din fr. *parvenir*). / ***parvenit, -ă***, subst. Din part. adjectivizat al vb. *parveni*, după fr. *parvenu* (< *parvenir*).
9. ***porcin, -ă***, adj. Din lat. *porcinus, -a*, fr. *porcin, -e,* adj. (DEX_2); *porc* + *-in*. Cf. lat. *porcinus, -a*, fr. *porcin* (DLR) / ***porcine***, s.f. pl. (sg. ***porcină***). După fr. *porcins*, s.m. pl.
10. ***textil, -ă***, adj. Din fr. *textile*, lat. *textilis*. / ***textile***, s.f. pl. După fr. *textiles*, s.m. pl.
11. ***tricolor, -ă***, adj. / ***tricolor, -uri***, s.n. Din fr. *tricolore,* adj., s.m., lat. *tricolor, -oris*. / ***tricolori*** (Sport) s.m.pl. După fr. *les Tricolores*, s.m. pl.
12. ***vertebrat, -ă***, adj. Din fr. *vertébré*, adj., lat. *vertebratus*, it. *vertebrato*. / ***vertebrate,*** s.n. pl. (sg. ***vertebrat***). După fr. *les vertébrés*, s.m. pl.

Se pot observa, la această ultimă subdiviziune, două categorii de exemple, ambele alcătuite din *omonime lexicale parțiale etimologice*. Prima categorie cuprinde dublete care au un component adjectival (provenit prin conversiune din participiul unui verb împrumutat) și altul substantival, obținut prin preluarea valorii gramaticale și a sensului unui corespondent extern (același, în ultimă instanță, cu etimonul primului): *compus*$_1$, adj. și *compus*$_2$, s.m., s.n., *conținut*$_1$, adj. și *conținut*$_2$, s.n., *coordonat, -ă*$_1$, adj. și *coordonată*$_2$, s.f., *deținut*$_1$, *-ă*$_1$, adj. și *deținut*$_2$, *-ă*$_2$, s.m. și f., *ilustrat, -ă*$_1$, adj. și *ilustrată*$_2$, s.f., *parvenit*$_1$, *-ă*$_1$, adj. și *parvenit*$_2$, *-ă*$_2$, s.m. și f. A doua este formată din adjective propriu-zise împrumutate care s-au transformat în substantive prin copierea particularităților morfosintactice și a sensurilor unui model extern (ultimul diferențiat contextual din etimonul adjectival comun în limba de origine): *ovin, -ă*, adj. și *ovine,* s.f. pl. (sg. *ovină*), *parazit, -ă*, adj., s.m. și *paraziți*, s.m. pl., *porcin, -ă*, adj. și *porcine*, s.f. pl. (sg. *porcină*), *textil, -ă*, adj. și *textile,* s.f. pl., *tricolor, -ă*, adj., *tricolor*, s.n. și *tricolori*, s.m. pl., *vertebrat, -ă,* adj. și *vertebrate,* s.n. pl.

Argumente în favoarea considerării acestor exemple ca fiind unități lexicale de sine stătătoare sunt următoarele: a) au apărut în limbă prin diverse procedee (conversiune și împrumut, pe de o parte, calc lexico-gramatical, pe de altă parte); b) aparțin, prin însuși procedeul lor de formare, unor clase morfologice diferite; c) se folosesc, în contexte particulare, cu sensuri net specializate; d) ca părți de vorbire diferite, au un comportament morfosintactic specific.

În urma analizei de mai sus, se poate afirma faptul că prin intermediul calculului lingvistic o serie întreagă de cuvinte împrumutate și-au diversificat și modernizat conținutul semantic, după modele preluate mai ales din franceză și engleză. Se constată, de asemenea, ca urmare firească a schimbărilor petrecute în viața socio-politică

românească, revenirea în actualitate a unor termeni simultan cu căderea în dizgrație a altora, impunerea de restricții gramaticale (determinată etimologic), modificarea echilibrului semantic al cuvintelor etc. Atunci când actualizarea sensurilor se realizează simultan cu modificări de ordin gramatical (treceri de la o parte de vorbire la alta, specializări ale categoriilor gramaticale etc.), asistăm la crearea de sinonime şi omonime parțiale etimologice. Asemenea evoluții formale şi semantice prin intermediul unui corespondent extern (cu aceeaşi etimologie indirectă) trebuie considerate, inclusiv din punct de vedere lexicografic, modalități indiscutabile de îmbogățire, clarificare, modernizare şi sistematizare a vocabularului limbii române actuale.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Concluzii

1. Având o tradiție de câteva secole în lingvistica europeană şi apărut ca rezultat al cercetărilor etimologice asupra cuvintelor moştenite şi împrumutate dintr-o unică sursă, conceptul de „dublet" a parcurs o interesantă evoluție, marcată de diverse propuneri terminologice menite sa-i stabilească limitele. La origine, însemna exclusiv „dublet etimologic"; această semnificație s-a menținut, cu minime completări şi nuanțe, valabilă până astăzi, aşa cum probează majoritatea absolută a definițiilor lexicografice. În timp, datorită caracterului foarte general al termenului, „dubletul" a ajuns să se folosească, generic, cu referire la două unități lingvistice (diferite sau variante) între care se stabilesc diverse raporturi. Acest fapt a intrat în atenția cercetătorilor, care au încercat, în general fără succes, o delimitare cât mai tranşantă între unitățile de limbă diferite (cu aceeaşi origine) şi variantele etimologice.

2. Lucrarea de față propune mai multe categorii de dublete lingvistice: a) ***dublete formale***, alcătuite exclusiv din componente cu statut de variante (prin definiție provenite, la origine, dintr-o unică sursă şi între care se observă diferențe exclusiv din punctul de vedere al structurii fonetice, accentuale, grafice şi morfologice); b) ***dublete semantice***, alcătuite din termeni diferiți ca origine, între care se manifestă relații exclusiv de tip sinonimic, antonimic etc.) şi c) ***dublete etimologice***, care îşi justifică evoluția formală şi semantică prin apartenența la o unică sursă (directă sau indirectă). În timp ce primele două tipuri nu prezintă în mod particular interes din punctul de vedere al originii, dubletele etimologice au ca punct de referință originea comună. Am extins aceste delimitări pentru fiecare tip de unitate lingvistică, de la cele mai simple (spre ex., morfeme) până la cele de o mai mare complexitate (spre ex., cuvintele compuse).

3. Dificultatea majoră a găsirii unor criterii clare de diferențiere între dublete lexicale etimologice şi variante etimologice (care pot forma, la rândul lor, dublete lingvistice, dar exclusiv formale) este valabilă mai ales cu privire la împrumuturile atestate aproximativ în acelaşi timp şi spațiu (spre ex., *tampetă, tempestă* şi *tempestate*) şi care îşi explică identitatea semantică prin originea indirectă comună. Totodată, calitatea de variantă etimologică este valabilă numai dacă modalitatea de pătrundere în limbă este aceeaşi (în majoritatea cazurilor împrumutul). În acest sens, nu am acordat prioritate dubletelor etimologice de tipul *cafă*, s.f. (vezi *cafea*, s.f.), *eclejie*, s.f. (vezi *eclesie*, s.f.), *şponghie*, s.f. (vezi *spongie*, s.f.) etc., alcătuite din elemente regionale, care sunt foarte numeroase în limba română şi care necesită o minuțioasă cercetare şi evaluare.

4. De asemenea, este importantă sublinierea criteriilor pe baza cărora se stabileşte încadrarea unui dublet etimologic într-o clasă sau alta. Deseori, avem a face cu „dublete" complexe, în sensul că unul dintre componente poate proveni (prin moştenire sau prin

împrumut) din nominativul singular al etimonului, iar altul din forme cazuale oblice; prin raportare la acestea, un al treilea poate evolua pe cale internă (nonderivativă) sau mixtă (prin calc), în timp ce altul este nume propriu (antroponim, toponim etc.), împrumutat sau/şi, eventual, modificat în interiorul limbii; alt component poate constitui sursa unui element de compunere savantă etc. Ceea ce trebuie să unească, însă, toate aceste elemente este existența unui etimon comun. Între componentele dubletelor etimologice se pot stabili, în egală măsură, relații semantice de diverse tipuri.

5. Din punctul de vedere al apariției în limbă a dubletelor, am stabilit patru categorii principale: a) elemente moştenite, b) elemente împrumutate, c) elemente diferențiate pe cale internă şi d) elemente „mixte" (interne şi externe). Între aceste categorii am evidențiat următoarea departajare: primele două sunt alcătuite din componente care se raportează la un unic etimon extern, indiferent de calitatea acestuia (direct sau indirect, imediat sau îndepărtat); a treia categorie, însă, este analizabilă exclusiv pe baza etimonului extern direct şi imediat, moştenit sau împrumutat. La rândul său, caracterul mixt al dubletelor presupune un singur etimon direct (aşadar o sursă externă), a cărui structură (morfematică şi semantică) este copiată şi transpusă în material intern. Există şi situații mai complexe, când este dificil de stabilit dacă o conversiune (spre exemplu, de la adjectiv la substantiv) este o simplă creație internă sau se datoreşte influenței unui model străin (vezi, mai ales, împrumuturile din perioada modernă a limbii). În acest sens, credem că soluția unei etimologii mixte este cea mai prudentă.

6. La numele proprii, nu am discutat decât în treacăt situația toponimelor de tipul *Los Angeles* (cf. *înger*), *El Paso* (cf. *pas*), *Porto* (cf. *port*), *Ecuador* (cf. *ecuator*), *Granada* (cf. *grenadă*), *Rio* (cf. *râu*), *Aquila* (cf. *acvilă*), *Valencia* (cf. *valență*), *Köln* (cf. *colonie*) etc. Ele, însă, pot constitui o altă clasă de dublete etimologice mixte. Nu am luat în considerare nici numeroasele situații de omonime totale din sfera globală a onomasticii (toponim şi hidronim, antroponim şi toponim etc.) care, de asemenea, reprezintă o categorie specială de dublete. De asemenea, nu au constituit obiectul unei cercetări speciale în lucrarea de față nici numele proprii rezultate din apelative sau din variante ale acestora: *Bleahu* (din *bleah*, variantă ptr. *bleau*), *Bobonete* (din *poponete*), *Bocotan* (din *bocotan*, variantă ptr. *bogătan*), *Boeru* (din *boier*), *Bolohan* (din *bolohan*, variantă ptr. *bolovan*), *Cerghice* (din *cerghice*, variantă ptr. *cerbice*, *Ceufu* (din *ciuf* sau din varianta *ciof*), *Etegan* (din *iatagan*) etc.

7. Din punct de vedere statistic, supremația o dețin dubletele etimologice lexicale. Din cele peste 2000 de dublete inventariate – ceea ce înseamnă, teoretic, un minimum de 4000 de componente – mai mult de 1500 sunt alcătuite exclusiv din cuvinte. Unitățile lingvistice moştenite care participă la crearea de dublete sunt aproximativ 800, dintre care peste 650 sunt unități lexicale. 325 de cuvinte moştenite sunt componente ale dubletelor, tripletelor, cvadrupletelor, cvintetelor lexicale, în timp ce numărul celor împrumutate trece de 1500. Din totalul de aproximativ 500 de nume comune împrumutate care au un corespondent moştenit, peste 450 sunt de origine latino-romanică. Din seria împrumuturilor lexicale, peste 225 de componente provin, exclusiv sau alături de alte surse, din latină. Cuvintele cu etimoane directe exclusiv romanice sau cele cu etimologie multiplă (având, însă, cel puțin un element romanic) sunt, de asemenea, aproximativ 225. Cifrele prezentate, deşi relative, confirmă contribuția masivă a limbilor romanice la îmbogățirea

şi la modernizarea lexicului românesc. Cercetarea de faţă nu este, desigur, exhaustivă. Listele pot fi, în continuare, completate, iar perspectivele de studiu, diversificate.

8. Fenomenul alotropiei nu este specific limbii române şi nici ariei limbilor romanice. Teoretic, el se manifestă în orice spaţiu lingvistic unde există un (sub)strat, ulterior îmbogăţit şi diversificat prin influenţe indirecte, care reprezintă faze intermediare ale aceleiaşi limbi primare. De asemenea, prezenţa dubletelor se explică inclusiv prin modalităţi diferite de pătrundere şi adaptare a împrumuturilor, pe baza unor criterii extralingvistice (socio-culturale, istorice, geografice etc.).

9. Existenţa unui număr relativ mare de asemenea dublete în limba română se datoreşte, în primul rând, poziţiei sale istorico-geografice particulare. Pe de o parte, fondul latin moştenit a reprezentat, pentru oamenii de cultură din perioada modernă, un model structural în relaţie cu care s-au împrumutat şi s-au adaptat cuvinte preponderent din limbile romanice. În acelaşi timp, vecinătatea unor limbi neromanice (rusa, polona, maghiara etc.), dar influenţate semnificativ de un context politic şi cultural-religios occidental, şi existenţa unor puternice legături socio-lingvistice au contribuit la îmbogăţirea limbii noastre cu numeroase elemente latine indirecte. Influenţa slavă, relativ constantă şi intens manifestată pe plan lexical, s-a făcut remarcată prin împrumuturi mai ales la nivel popular şi regional. Pe de altă parte, prezenţa culturală slavonă şi turco-grecească în perioade istorice importante pentru formarea şi evoluţia limbii literare a contribuit, în bună măsură, la creşterea numărului dubletelor etimologice. Existenţa unor influenţe diverse (romanice şi neromanice), manifestate într-un timp relativ scurt, dorinţa de modernizare a limbii şi, nu în ultimul rând, căile diferite de pătrundere şi de adaptare a împrumuturilor au avut ca rezultat „rafinarea" nivelului lexical prin specializarea semantică a formelor aflate în concurenţă. Ca o caracteristică generală, dorinţa de economie a limbajului şi contextul practic al comunicării au determinat diferenţierea gramaticală a unor forme deja existente (vezi exemplul clasic al substantivizării adjectivului). Alături de împrumut şi de calc, mijloacele interne de îmbogăţire a vocabularului (în primul rând specializarea lexicală a diverselor tipuri de variante) reprezintă o sursă bogată de dublete şi triplete etimologice.

10. Studierea acestui fenomen lingvistic interesează inclusiv stilistica. Astfel, se pot pune în relaţie cuvinte din fondul vechi al limbii cu cele recente, neologice, elementele regionale şi cele populare, termenii de largă circulaţie şi cei aparţinând unor limbaje de strictă specialitate, împrumuturile „învechite" şi cele încă actuale etc. Raportarea elementelor de compunere savantă, spre exemplu, la cuvintele din care provin şi, prin acestea, la posibile corespondente etimologice din limbajul uzual poate facilita, printr-un proces de motivare, înţelegerea şi folosirea corectă a unor forme uneori „bizare". Din punct de vedere funcţional, cunoaşterea relaţiei etimologice dintre afixele derivative este un element suplimentar în diferenţierea multiplelor variante formale ale sufixelor şi prefixelor sau de trasare a limitelor între unităţile afixale omonimice sau paronimice.

În sfârşit, existenţa dubletelor etimologice îl pune pe cititor în faţa unor evoluţii semantice dintre cele mai surprinzătoare, mai ales dacă etimonul îndepărtat provine din arabă, greacă, latină, vechea germanică etc. Împrumuturile din aceste limbi, de cele mai multe ori indirecte, pun în evidenţă contexte particulare, determinate de o anume mentalitate, de un cadru socio-istoric şi cultural specific.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

I. Dicționare
1. Limba română

1. Andrei, Nicolae, *Dicționar etimologic de termeni științifici. (Elemente de compunere greco-latine)*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.
2. Bidu-Vrănceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii.* Ediția a II-a, București, Editura Nemira, 2001 (DSL). Ediția I, *Dicționar general de științe. Științe ale limbii,* București, Editura Științifică, 1997.
3. Candrea, I. A., *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi* (partea I la *Dicționarul enciclopedic ilustrat "Cartea Românească"*). București, Editura "Cartea Românească", 1931 (CADE).
4. Candrea, I. A., Densusianu, Ov., *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine.* Fasc. I–IV (A – putea). București, Socec & Comp., 1914 (CDDE). Vezi și reproducerea anastatică după prima ediție, îngrijită și prefațată de Gr. Brâncuș, București, Editura Paralela 45, 2003.
5. Chivu, Gh., Buză, Emanuela, Roman Moraru, Alexandra, *Dicționarul împrumuturilor latino-romanice în limba română veche* (1421–1760). București, Editura Științifică, 1992 (DILR).
6. Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române.* Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin. București, Editura Saeculum I.O., 2001. Titlul original: *Diccionario Etimológico Rumano.* Biblioteca Filológica, Universidad de La Laguna, Tenerife, 1958–1966 (CDER).
7. Constantinescu, N. A. *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei, 1963.
8. *Dicționarul explicativ al limbii române.* Coordonatori: Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche, Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996 (DEX_2).
9. *Dicționarul limbii române* (Seria veche). Tomul I, partea I (A –B), București, Librăriile Socec, 1913; Tomul I, partea a II-a (C), București, Tipografia ziarului "Universul", 1940; Tomul I, partea a III-a, fasc. 1 (D–de), București, "Universul", 1949; Tomul II, partea I (F–I), București, Imprimeria Națională, 1934; Tomul II, partea a II-a, fasc. 1, 2, 3 (J–Lojniță), 1937, 1940, 1948) (DA).
10. *Dicționarul limbii române* (Serie nouă). Coordonatori: Iorgu Iordan, Alexandru Graur, Ion Coteanu. Tomul VI (M), 1965; Tomul VII, partea I (N), 1971; partea a II-a (O), 1969; Tomul VIII, partea I (P – păzui), 1972; partea a II-a (pe – pânăr), 1974; partea a III-a (până – pogribanie), 1977; partea a IV-a (pogrijenie – presimțire), 1980; partea a V-a (presin – puzzolană), 1984; Tomul IX (R), 1975; Tomul X, partea I (S – sclăbuc), 1986; partea a II-a (scladă – semânțărie), 1987; partea a III-a (semn – sâveică), 1990; partea a IV-a (slab – sponghios), 1992; partea a V-a (spongiar – swing), 1994; Tomul XI, partea I (Ș), 1978;

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

partea a II-a (T – tocăliță), 1982; partea a III-a (tocăna – twist), 1983; Tomul XII, partea I (Ț), 1994; partea a II-a (U), 2002; Tomul XIII, partea I (V – veni), 1997; partea a II-a (venial – vizurină), 2002, Tomul XIV (Z), 2000. București, Editura Academiei (DLR).
11. *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române.* Redactor responsabil: Mioara Avram. București, Editura Academiei, 1982 (DOOM).
12. Dimitrescu, Florica, *Dicționar de cuvinte recente.* Ediția a II-a. București, Editura Logos, 1997 (Prima ediție: București, Editura Albatros, 1982) (DCR).
13. Felecan, N., *Dicționar de paronime*, București, Editura Vox, 1995.
14. Gabinschi, Marcu, *Dicționar de dublete etimologice ale limbii române*, Editura Litera, Chișinău, 1998 (DDE).
15. Graur, Al., *Dicționar de cuvinte călătoare*, București, Editura Albatros, 1978 (GCC).
16. Iordan, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Editura Stiințifică și Enciclopedică, 1983.
17. Marcu, Florin, *Noul dicționar de neologisme*, București, Editura Academiei Române, 1997 (NDN).
18. *Mic dicționar enciclopedic.* București, Editura Enciclopedică Română, 1972.
19. Mihăilă, G., *Dicționar al limbii române vechi (sfârșitul sec. al X-lea – începutul sec. al XVI-lea).* București, Editura Enciclopedică Română, 1974 (DLRV).
20. Pușcariu, Sextil, *Etymologisches Wörterbuch der rümanischen Sprache.I. Lateinisches Element.* Heidelberg, Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1905 (EWRS).
21. Scriban, August, *Dicționaru Limbii Românești. Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme).* Ediținea întâia, Iași, Institutu de arte grafice "Presa bună", 1939 (SDLR).
22. Tamás, Lajos, *Etymologisch – historisches Wörterbuch der ungarischen Elemente im Rumänischen,* London – THE HAGUE – Paris, Mouton and Co, 1967 (EWUER).
23. Tiktin, Hariton, *Rumänisch – deutsches Wörterbuch.* Ediția a II-a, îngrijită de Paul Miron. Band I (A–C), 1986; Band II (D–O), 1988; Band III (P–Z), 1989. Wiesbaden, Otto Harrassowitz (TRDW).
24. Tohăneanu, G. I., *Dicționar de imagini pierdute,* Timișoara, Editura Amarcord, 1995.

2. Alte limbi

1. Bloch, Oscar, Wartburg, W. Von, *Dictionnaire étymologique de la langue française.* Ediția a III-a, Paris, P.U.F., 1960 (BW, DELF).
2. Chantraine, Pierre, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots.* Paris, Éditions Klincksieck, vol. I – IV (1968–1980).
3. Corominas, Joan, *Breve diccionario etimológico de la lengua castellana,* Ediția a III-a, Madrid, Editorial Gredos, 1980.
4. Cortelazzo, Manlio și Zolli, Paolo, *Dizionario etimologico della lingua italiana.* Ediția a II-a, îngrijită de Manlio Cortelazzo și Michele A. Cortelazzo, Bologna, Zanichelli, 1999 (DELI).
5. *Diccionario enciclopedico Salvat.* Novena Edicion. Tomo IV, Salvat Editores, Barcelona, 1960.
6. *Dictionnaire de la langue française.* Coordonator: Jean Dubois, Paris, Larousse, 1994 (LEXIS).
7. *Dictionnaire de linguistique et des sciences du language.* Coordonator: Jean Dubois, Paris, Larousse, 1994.
8. *Dictionnaire historique de la langue française.* Sous la direction de Alain Rey, vol. I–II, Paris, Le Robert, ediția a II-a, 1995. Prima ediție, 1992 (Alain Rey, DHLF).
9. *Dizionario di linguistica*, Torino, Einaudi ed., 1994.
10. Ernout, A. și Meillet, A., *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots.* Nouvelle édition, revue, corrigée et augmentée d'un index. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1939.

11. Hatzfeld, Adolphe şi Darmesteter, Arsène, *Dictionnaire de la langue française, du commencement du XVII-e siècle jusqu'à nos jours.* Tome premier (A–F), Delagrave, 1964.
12. Klein, Ernest, *A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language Dealing with the origin of words and their sense development thus illustrating the history of civilization and culture.* Volume I (A–K), 1966; volume II (L–Z), 1967. Elsevier Publishing Company, Amsterdam–London–New-York.
13. Kluge, Friedrich, *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache,* Berlin, Walter de Gruyter & Co., 1967.
14. Littré, Émile, *Dictionnaire de la langue française,* Tome III. Édition intégrale, Gallimard / Hachette, 1960.
15. Loránd, Benkő, Lajos, Kiss şi László, Papp, *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára,* Budapest, Akadémiai Kiadó, vol. I–III, 1967–1976.
16. Machado, José Pedro, *Dicionário etimológico da língua portuguesa,* Ediția I., vol. I–II, Editorial Confluência, 1952–1959.
17. Marouzeau, Jean, *Lexique de la terminologie linguistique,* Paris, 1933.
18. Robert, Paul, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Les mots et les associations d' idées.*Tome second, Paris, P.U.F., 1955.
19. Skeat, Walter, *An Etymological Dictionary of the English Language.* Oxford University Press. New Edition revised..., 1953 (prima ediție, 1879–1882).
20. Sykes, J. B., *The Concise Oxford Dictionary of Curent English,* Based on The Oxford English Dictionary and its Supplements, Sixth Edition, Oxford University Press, 1978.
21. *The Concise Oxford Dictionary of Current English: based on the Oxford English Dictionary and its Supplement,* edited by H.W. Fowler and F.G. Fowler, 7-th. Oxford, Clarendon Press, 1983.
22. *The New International Webster's Comprehensive Dictionary of the English Language,* Deluxe Encyclopedic Edition, Trident Press International, 1996.
23. Vasmer, Max, *Russisches Etymologisches Wörterbuch,* vol. I–III, Carl Winter, Universitätsverlag, Heidelberg, 1953–1958.
24. *Webster's dictionary,* ProSales, New York, 1986.

II. Reviste şi volume colective. Sigle

1. BL *Bulletin linguistique*, Bucureşti, anul I: 1933
2. BSRLR *Bulletin de la Société Roumaine de Linguistique Romane*, Bucureşti, anul I: 1964
3. CL *Cercetări de lingvistică*, Cluj, anul I: 1956
4. DR *Dacoromania*. Buletinul "Muzeului limbii române", Cluj (1920–1948)
5. LL *Limbă şi literatură*, Bucureşti, anul I: 1956
6. LLR *Limba şi literatura română*, Bucureşti, anul I: 1972
7. LR *Limba română*, Bucureşti, anul I: 1952
8. RLit *România literară*, săptămânal, Bucureşti, anul I: 1968
9. RRL *Revue roumaine de linguistique*, Bucureşti, anul I: 1956
10. SCL *Studii şi cercetări lingvistice*, Bucureşti, anul I: 1950
11. SMFC *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, Bucureşti (1959–1972)
12. TRom. *Tribuna României*, Bucureşti, anul I:

II.1. Studii şi articole

1. Avram, Mioara, *Mijloace morfologice de diferenţiere lexicală în limba română,* SCL, IX, nr. 3, 1958, pp. 315–334.
2. Avram, Mioara, *Note asupra accentului ca mijloc de diferenţiere semantică în limba română,* în vol. *Omagiu lui Iorgu Iordan,* Bucureşti, Editura Academiei, 1958, pp. 53–58.
3. Avram, Mioara, *Contribuţii la studiul derivării cu -iv*, SMFC, vol. IV, 1967, pp. 87–111.
4. Avram, Mioara, *Contribuţii la studierea prefixului co- < po-*, în SMFC, vol. VI, 1972, p. 5–10.
5. Avram, Mioara, *Variante din normă şi alte variante,* LR, XXXIII, nr. 2, 1984, pp. 149–151 (articol republicat în vol. *Probleme ale exprimării corecte*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987, pp. 28–30).
6. Avram, Mioara, *Comentarii lingvistice despre politică şi probleme conexe,* LR, XLVIII, nr. 3–4, 1999, pp. 181–192.
7. Avram, Andrei, *Fluctuaţia po- / co- şi unele probleme de etimologie*, în SCL, XXXII, nr. 3, 1981, pp. 247–259 (articol republicat de autor, sub titlul *Fluctuaţia po- / co-*, în vol. *Probleme de etimologie,* Etymologica, 4, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2000, pp. 30–47).
8. Belén Gutiérrez García Torres, *Introducción al estudio de los dobletes múltiples en español, în Actas del I Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española* (Cáceres, 30 martie – 4 aprilie, 1987), Madrid, Arcos-Libros, S.A., 1988.
9. Belén Gutiérrez García Torres, *Una nueva aportación a los estudios lingűísticos: un diccionario de dobletes del español, în Actas do XIX congreso internacional de lingűistica e filoloxía románicas*, Universidade de Santiago de Compostela, 1989, vol. II (Lexicoloxía e metalexicografía), Coruña, 1992, pp. 407–419.
10. Brachet, Auguste, *Supplément au Dictionnaire des doublets ou Doubles formes de la langue française*, în "*Mémoires de la Société de Linguistique de Paris*", Tom I, fasc. a III-a, Paris, Librairie A. Franck, 1870, pp. 358–371.
11. Bréal, Michel, *Les doublets latins*, în "*Mémoires de la Société de Linguistique de Paris*", Tom I, fasc. a II-a, 1869, pp. 162–170.
12. Byck, J. şi Graur, Al., *De l'influence du pluriel sur le singulier des noms en roumain,* în *"Bulletin linguistique"*, I, 1933, pp. 14–57 (republicat în vol. Jacques Byck, *Studii şi articole. Pagini alese.* Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Florica Dimitrescu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967, pp. 49–92.
13. Canello, Ugo, *Gli allotropi italiani*, în "*Archivio glottologico italiano*" (AGI), tom. III, Roma–Torino–Firenze, Ermanno Loescher, pp. 285–419.
14. Carabulea, Elena, *Prefixele inter-, între-*, SMFC, vol. III, 1962, pp. 27–39.
15. Carabulea, Elena, *Sufixele -mânt şi -ment,* SMFC, vol. V, 1969, pp. 47–55.
16. Chivu, Gh., Prepoziţiile *pentru* şi *printru* în secolul al XVI-lea, LR, XL, nr. 1–2, 1991, pp. 45–47.
17. Ciobanu, Fulvia, *Originea sufixului adjectival -iu*, SMFC, vol. VI, 1972, pp. 69–82.
18. Ciobanu, Fulvia, *Observaţii asupra unor termeni cromatici româneşti*, LR, XXVIII, nr. 1, 1979, pp. 3–12.
19. Ciobanu, Fulvia, *Delimitarea sufixului -esc neologic de -esc vechi,* SCL, XXXIV, nr. 5, 1983, pp. 402–405.
20. Ciompec, Georgeta, *Sufixul -aj*, SMFC, vol. I, 1959, pp. 41–64.
21. Ciompec, Georgeta, *Variantele sufixelor -ant/-ent, -anţă/-enţă din limba română*, SMFC, vol. III, 1962, pp. 129–141.
22. Coelho, A., *Formes divergentes de mots portugais*, în "*Romania*", II, Paris, Librairie A. Franck, 1873, pp. 281–294.
23. Comşulea, Elena, *Un grup de cuvinte înrudite etimologic*, CL, XXVIII, nr. 2, 1983, pp. 139–145.

24. Cristea, Teodora, *Remarques sur les verbes symétriques en français et en roumain*, în „Bulletin de la Société Roumaine de Linguistique Romane", IX / 1973, pp. 11–21.
25. Diaconescu, Paula, *Omonimia şi polisemia,* în vol. *Probleme de lingvistică generală*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei, 1959, pp. 133–153.
26. Diaconescu, Ioana, *Substantivizarea adjectivului în limba română*, SMFC, vol. III, 1962, pp. 197–278.
27. Doppagne, Albert, *Français exprès, anglais express, italien espresso*, în *Linguistique contemporaine. Hommage à Eric Buyssens,* Editions de l'Institut de Sociologie, Bruxelles, 1970, pp. 47–59.
28. Giuglea, G., *Probleme semantice. Expresii cu dublete lexicale*, CL, VII, nr. 1, 1962, pp. 149–154.
29. Gougenheim, Georges, *La relatinisation du vocabulaire francais*, în "Annales de l'Université de Paris", 1939, p. 5–18 (republicat în *Études de grammaire et de vocabulaire français*, Paris, 1970, pp. 413–423).
30. Graur, Al., *Etimologia multiplă,* în vol. *Studii de lingvistică generală*, Bucureşti, Editura Academiei, 1955, pp. 26 – 35.
31. Guţia, Anton, *Din istoricul conjuncţiei însă*, CL, XXIX, nr. 1, 1984, pp. 17–20.
32. Hasan, Finuţa, *Dublete neologice cu sau fără h- la iniţială*, LR, XXVI, nr. 2, 1977, pp. 131–134.
33. Hasdeu, Bogdan Petriceicu, ***Ghioc şi sglăvoc.*** *Un dublet greco-latin în limba română*, în vol. *Din istoria limbei române,* Bucureşti, Tipografia Academiei, 1883, pp. 4–10.
34. Hasdeu, Bogdan Petriceicu, *Posteritatea latinescului „fax" în limba română. Un cuadruplet linguistic*, în *Studii de lingvistică şi filologie*, ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de Grigore Brâncuş, vol. al II-lea, Bucureşti, Editura Minerva, 1988, pp. 400 – 408.
35. Hristea, Th., *Etimologii populare*, SCL, IX, nr. 4, 1958, pp. 511–531.
36. Hristea, Th., *Probleme de etimologie în "Dicţionarul limbii române moderne"*, SCL, XI, nr. 2, 1960, pp. 235–257.
37. Hristea, Th., *Substantive postverbale,* SCL, XI, nr. 3, 1960, pp. 505 – 512.
38. Th. Hristea, *Un aspect al derivării regresive postsubstantivale în limba română: nume de arbori şi arbuşti fructiferi*, SCL, XVI, nr. 2, 1965, pp. 263 – 281.
39. Hristea, Th., *Derivarea regresivă morfologică în raporturile ei cu cea lexicală*, în vol. *Sistemele limbii* (Coordonatori: I. Coteanu şi Lucia Wald), Bucureşti, 1970, pp. 97–118.
40. Hristea, Th., *Pe marginea unui dicţionar etimologic al limbii engleze*, SCL, XXII, nr. 6, 1971, pp. 613–624.
41. Hristea, Th., *Împrumuturi şi creaţii lexicale neologice în limba română contemporană*, LR, XXI, nr. 3, 1972, pp.185–200.
42. Hristea, Th., *Paronimia şi importanţa ei în procesul de predare a limbii române*, în "Revista de pedagogie", XXII, nr. 2, 1974, pp. 49 – 54.
43. Hristea, Th., *Despre unele dublete lexicale*, în RLit., nr. 19 din 12 mai 1977, p. 10.
44. Hristea, Th., *Accentuări prin analogie*, RLit., nr. 10 din 8 martie 1979, p. 8.
45. Hristea, Th., *Problema variantelor lexicale*, în RLit., nr. 23 din 5 iunie 1980, p. 8.
46. Hristea, Th., *Schimbările semantice şi importanţa lor pentru cercetarea etimologică,* în vol. *Semantică şi semiotică* (Redactori I. Coteanu şi Lucia Wald), Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981, pp. 258–274.
47. Hristea, Th., *Dublete lexicale în -ie şi -iune*, în TRom., nr. 197 din 15 ianuarie 1981, p. 11.
48. Hristea, Th., *Dublete specializate semantic*, în TRom., nr. 198 din 1 februarie 1981, p. 11.
49. Hristea, Th., *Dublete accentuale literare,* în TRom., nr. 243, 1 mai 1983, p. 11.
50. Hristea, Th., *Despre variantele etimologice ale neologismelor*, în RLit., nr. 15 din 12 aprilie 1984, p.11.
51. Hristea, Th., *Dublete şi triplete etimologice,* RLit., nr. 38 din 21 septembrie 1989, p. 8 (reluat în vol. *Probleme de cultivare şi de studiere a limbii române contemporane,* Bucureşti, Academia Universitară "Athenaeum", 1994, pp. 57–58).

52. Hristea, Th., *Ortografia şi ortoepia neologismelor româneşti (cu specială referire la împrumuturile recente)*, în LL, XL, vol. II, 1995, pp. 36–53.
53. Hristea, Th., *Tipuri de calc în limba română*, LL, XLII, vol. III–IV, 1997, pp. 10–29.
54. Ionaşcu, Ecaterina, *Sufixele -ar şi -aş la numele de agent*, SMFC, vol. I, 1959, pp. 77–84.
55. Iordan, Iorgu, *Influenţe ruseşti asupra limbii române*, Extras din "Analele Academiei Române", seria C, Tomul I, Memoriul IV, Bucureşti, Editura Academiei, 1949, pp. 7–10.
56. Iordan, Iorgu, *Sufixul românesc -iv*, SCL, XI, nr. 2, 1960, p.179–188; SCL, XIV, nr. 3, 1963, pp. 299–312.
57. Ivănescu, G., *Note etimologice. Istoria socială în serviciul etimologiei române*, SCL, VIII, nr. 4, 1957, pp. 509–519.
58. Malkiel, Iakov, *The Analysis of Lexical Doublets*, în *The Romanists Earliest Contributions to General Linguistics*, Homenaje R.A. Hall, 1979.
59. Migliorini, Bruno, *Le parole semidotte in italiano*, în *Actas del IX Congresso Internacional de Linguistica Romanica*, Universidad de Lisboa (31 martie – 4 aprilie 1959), vol. I, Lisabona, Centro de estudos filológicos, 1961, pp. 313–320.
60. Migliorini, Bruno, *I latinismi*, în "*Cultura i scuola*", anul 1, nr. 3, aprilie 1962, pp. 5–10;
61. Mihăilă, G., *Латино – греко – славянские заимствования в румынском языке до 1521 г*, RRL, XXVI, nr. 1, 1981, pp. 15–24.
62. Moroianu, Cristian, *Tipuri de variante*, LL, XLIII, vol. III–IV, 1998, pp. 25–34.
63. Moroianu, Cristian, *Omonimia în sfera lexicului*, LL, XLIV, vol. II, 1999, pp. 23–33.
64. Nuţă, Ion, *De la nume proprii la nume comune în terminologia viticolă*, LR, XXX, nr. 3, 1981, pp. 201–210.
65. Pană Dindelegan, Gabriela, *În sprijinul variantelor literare libere*, SCL, XXXIV, nr. 5, 1983, pp. 446–450.
66. Petrovici, Emil, *Imprumuturi prin filieră*, CL, X, nr. 2, Cluj, 1965, p. 327–336.
67. Popescu-Marin, Magdalena, *Sufixele -oare şi -toare* (*-ătoare, -etoare, -itoare*), SMFC, vol. III, 1962, p. 175–186.
68. Popescu-Marin, Magdalena, *Despre lat. pavimentum în română şi în alte limbi romanice*, LR, XLVI, nr. 1–3, 1997, pp. 181–184.
69. Puşcariu, Sextil, *Împila*, în *Revista filologică*, II, nr. 1–2, Cernăuţi, Editura Cercului de studii filologice, 1928, pp. 67–72.
70. Puşcariu, Sextil, *Etimologii*, în DR, V, 1927–1928, pp. 411–420.
71. Reinheimer Rîpeanu, Sanda, *Genul substantivelor împrumutate de română din franceză*, LR, XXXVI, nr. 1, 1987, pp. 46–55.
72. Rudeanu, Vadim, *Sufixele -anie şi -enie în limba română*, SMFC, vol. II, 1960, pp. 101–106.
73. Sala, Marius, *Originea rom. leu*, LR, XL, nr. 1–2, 1991, pp. 79–84.
74. Seche, Luiza, *Sufixele -(a/e)nt; -(a/e)nţă*, SMFC, vol. II, 1960, pp. 107–116.
75. Seche, Luiza, *Elementul formativ -tecă*, LR, XXVI, nr. 3, 1977, pp. 267–273.
76. Sfârlea, Lidia, *Variantele cuvintelor în „Dicţionarul limbii române"*, LR, XIII, nr. 4, 1964, pp. 316–330.
77. Şerban, Felicia, *Un caz de omonimie: talant*, CL, XX, nr. 1, Cluj, 1975, pp. 51–56.
78. Ştefan, Ion, *Repartiţia stilistică a neologismelor în –ie şi –iune*, LR, XXXI, nr. 4–5, 1982, pp. 294–302.
79. Ştefan, Ion, *Regia "palat" la Ion Heliade Rădulescu*, LR, XLVII, nr. 3–4, 1998, p. 117.
80. Todoran, Romulus, *Despre neologismele terminate în –ie*, CL, IV, nr. 1–2, Cluj, p. 211–213.
81. Tomulescu, Simona, *Despre variantele literare libere la nivel gramatical*, LLR, nr. 3, 1997, pp. 11–13.
82. Vasiluţă, Lidia, *Consideraţii asupra omonimiei semantice*, CL, XXI, nr. 1, 1976, pp. 57–63.
83. Widlak, Stanislaw, *L'emprunt comme source de l'homonymie en italien*, în *Atti* (II), *XIV Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza*, Napoli, 1974, vol. II, pp. 499–502.

III. Lucrări ştiinţifice (volume de autor)

1. Avram, Mioara, *Probleme ale exprimării corecte*, Bucureşti, Editura Academiei, 1987.
2. Avram, Mioara, *Anglicismele în limba română actuală*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1997.
3. Avram, Andrei, *Probleme de etimologie*, Colecţia Etymologica, 4, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2000.
4. Bally, Charles, *Traité de stilistique française*, vol. I, Heidelberg, 1919 – 1921.
5. Belén Gutiérrez García Torres, *Estudio histórico-semantico de los dobletes múltiples en español moderno,* Granada, Servicio de Publicaciones de la Universidad, 1989.
6. Burada, Marilena, *Locul şi rolul elementului latin în istoria limbii engleze*, Editura C2 Design, Braşov, 2001.
7. Densusianu, Ovid, *Istoria limbii române.* Vol. I–II. Ediţie îngrijită de Jacques Byck, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1961 (Ovid Densusianu, ILR).
8. Drăganu, Nicolae, *Românii în veacurile IX–XI pe baza toponimiei şi a onomasticei,* Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1933.
9. Drimba, Vladimir, *Cercetări etimologice.* Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Colecţia Etymologica, 8, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2001.
10. Drincu, Sergiu, *Derivarea cu prefixe de la latină la română,* Timişoara, Editura Amphora, 1998.
11. *Enciclopedia limbii române.* Coordonator Marius Sala. Academia Română, Institutul de lingvistică "Iorgu Iordan", Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2001.
12. *Formarea cuvintelor în limba română.* Redactori responsabili: Al. Graur şi Mioara Avram: vol. I. *Compunerea*, de Fulvia Ciobanu şi Finuţa Hasan, Bucureşti, Editura Academiei, 1970; vol. al II-lea, *Prefixele*, de Mioara Avram şi colab., Bucureşti, Editura Academiei, 1978; vol. al III-lea, *Sufixele.* 1. *Derivarea verbală*, de Laura Vasiliu, Bucureşti, Editura Academiei, 1989 (FCLR).
13. Frăţilă, Vasile, *Etimologii. Istoria unor cuvinte.* Colecţia Etymologica, 5, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2000.
14. Gáldi, Ladislau, *Les mots d'origine néo-grecque en roumain à l'époque des phanariotes,* Budapesta, 1939.
15. Goicu, Viorica, *Contribuţii de onomastică istorică*, Timişoara, Editura "Augusta", 2001.
16. Graur, Al., *Încercare asupra fondului principal al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei, 1954.
17. Graur, Al., *Etimologii româneşti,* Bucureşti, Editura Academiei, 1963.
18. Graur, Al., *Nume de persoane*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965.
19. Graur, Al., *Tendinţele actuale ale limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968.
20. Graur, Al., *Alte etimologii româneşti,* Bucureşti, Editura Academiei, 1975.
21. Hristea, Th., *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note.* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968.
22. Hristea, Th. (coordonator), *Sinteze de limba română*, ediţia a III-a, revăzută şi din nou îmbogăţită. Bucureşti, Editura Albatros, 1984.
23. Hristea, Th., *Probleme de cultivare şi de studiere a limbii române contemporane.* Bucureşti, Editura Universitară "Athenaeum", 1994.
24. Iordan, Iorgu, *Limba română actuală. O gramatică a "greşelilor".* Ediţia a II-a, Bucureşti, Socec & Comp., 1948.
25. Iordan, Iorgu, *Limba română contemporană*, Editura Ministerului Învăţământului, 1956.
26. Iordan, Iorgu, *Toponimia românească*, Bucureşti, Editura Academiei, 1963.
27. *Limba română contemporană. Vocabularul.* Ediţie revizuită şi adăugită de Ion Coteanu, Narcisa Forăscu, Angela Bidu-Vrânceanu, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1985.
28. *Lingvistica integrală. Interviu cu Eugeniu Coşeriu*, realizat de Nicolae Saramandu, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1996.

29. Loşonţi, Dumitru, *Soluţii şi sugestii etimologice,* Colecţia Etymologica, 9, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2001.
30. Malkiel, Iakov, *Linguistica generale. Filologia romanza. Etimologia.* Firenze, 1970.
31. Malkiel, Yakov, *From particular to general linguistics. Essay* (1965–1978), vol. al III-lea, Amsterdam/ Philadelphia, 1983.
32. Mihăescu, H., *Influenţa grecească asupra limbii române până în secolul al XV-lea*, Bucureşti, Editura Academiei, 1966.
33. Mihăilă, G., *Împrumuturi vechi sud-slave în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei, 1960.
34. Mihăilă, G., *Studii de lexicologie şi istorie a lingvisticii româneşti*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973.
35. Mihăilă, G. *Contribuţii la etimologia limbii române.* Etymologica, 15. Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2002.
36. Niculescu, Alexandru, *Individualitatea limbii române între limbile romanice. 2. Contribuţii socioculturale,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1978.
37. Pascu, G. Dr., *Sufixele româneşti,* Bucureşti, Ediţiunea Academiei Române, Socec & Comp., C. Sfetea, Suru, 1916.
38. Puşcariu, Sextil, *Limba română* (II) *Rostirea.* Ediţie îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram. Bucureşti, Editura Academiei, 1994.
39. Puşcariu, Sextil, *Limba română.* I. *Privire generală,* Bucureşti, 1940 (LR, I).
40. Rocchi, Luciano, *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali,* Udine, Campanotto Editore, 1990.
41. Rosetti, Alexandru, *Études de linguistique générale*, Bucureşti, Editura Univers, 1983.
42. Rosetti, Alexandru, *Istoria limbii române.* I. *De la origini până la începutul secolului al XVII-lea.* Ediţie definitivă. Bucureşti, Editura Stiinţifică şi Enciclopedică, 1986.
43. Sălişteanu-Cristea, Oana, *Prestito latino – elemento ereditario nel lessico della lingua italiana. Doppioni e varianti* (*Împrumut latinesc – element moştenit în lexicul limbii italiene. Dublete şi variante*), Istituto di Studi Romanzi, Facoltà di Lettere, Università Carolina, Praga, 2000.
44. Scurtu, Vasile, *Termenii de înrudire în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei, 1966.
45. Seche, Mircea, *Schiţă de istorie a lexicografiei române.* Vol. I. Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1966.
46. Stati, Sorin, *Călătorie lingvistică în ţara muzelor*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1967.
47. Stoichiţoiu Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influenţe, creativitate.* Editura All Educational, Bucureşti, 2001.
48. *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română.* Vol. I, II, 1959–1960 (Redactori responsabili: Al. Graur şi Jacques Byck); vol. III, 1962 (Redactor responsabil Al. Graur); vol IV–V, 1967–1969 (Redactori responsabili: Al. Graur şi Mioara Avram); vol. VI, 1972 (Redactor responsabil Mioara Avram). Bucureşti, Editura Academiei (SMFC).
49. Şăineanu, Lazăr, *Influenţa orientală asupra limbei şi culturei române*, vol. II–III, Bucureşti, Editura tipografiei Gutenberg, Joseph Göbl, 1900 (Şăineanu, IO).
50. Tohăneanu, G. I., *„Viaţa lumii" cuvintelor vechi şi noi din latină*, Timişoara, Editura Augusta, 1998.
51. Tomescu, Domniţa, *Influenţa italiană asupra antroponimiei româneşti medievale,* Bucureşti, Editura Academiei, 1999.
52. Tomescu, Domniţa, *Numele de persoană la români. Perspectivă istorică,* Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan", Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2001.
53. *Tratat de lingvistică generală* (Redactori responsabili: Al. Graur, S. Stati, Lucia Wald), Bucureşti, Editura Academiei, 1971.
54. Ursu, N. A., *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1962.
55. Zolli, Paolo, *Le parole straniere,* Zanichelli, 1976.

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

Indice

Română

a, prep; 35, 87
abanos; 27, 96, 143
abate(re); 94
abate; 96
abdomen; 188
absolvi$_1$, absolvesc; 14, 217
absolvi$_2$, absolv; 14, 217
ac; 80
acacia; 96, 143
acantă; 188
acaț; 96, 143
accent; 96, 142
accentus; 96, 142
acces$_1$, -uri; 209
acces$_2$, -e; 209
accident$_1$, -ți; 210
accident$_2$, -te; 210
accidențe, s.f. pl.; 210
acefal, -ă; 188
aceră; 44
acid$_1$, -ă, adj.; 152, 154, 182, 188
acid$_2$, s.m.; 152, 154, 182
acmee; 96, 141, 188
acnee; 96, 141
acorda$_1$, acord; 14, 217
acorda$_2$, acordez; 14, 217
act; 168
acta; 168
actă; 168
aculeu; 188
acustic, -ă, adj.; 154, 185
acustică, s.f.; 154; 185
acvilă; 44
adamant; 124, 141
adânc$_1$, -ă, adj.; 39, 44, 73, 75
adânc$_2$, -uri, s.n.; 39, 40, 44, 73, 75
adjutant; 96, 97, 141
adjuvant; 29
adonis; 149
Adonis; 149
adopta$_1$, adopt și adoptez; 218
adopta$_2$, adopt; 218
adunc, -ă; 44, 73
advers, -ă; 160
aer; 44, 80
aerostatic, -ică, adj.; 185
aerostatică, s.f.; 185
afabil, -ă; 164
affabile; 164
afion; 97
agà; 236, 240
àgă; 236, 240
ager, -ă; 45, 73, 74, 75
Aghion; 147
aghios; 147
aghiotant; 29, 97, 141
agil, -ă; 10, 45, 73, 74
àgile; 45, 75
agonisi; 97, 141
agoniza; 97, 141
agricol, -ă; 147
Agricola; 147
agru; 80
àgust; 45, 71, 74
al, a, ai, ale, art. pos.; 32, 35
alarmă; 97, 141
alb$_1$, -ă, adj.; 39, 40, 45, 76, 91
alb$_2$, s.m. 45, 91
alb(ul)$_3$, s.n.; 39, 40, 45
alba, s.f. art.; 39, 40, 45
albastru, -ă, adj.; 39
albastru(l), s.n.; 39
albă$_1$ (poezie provensală); 45
albă$_2$ (hârtie albă); 45

BCU "ASIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

albie; 80
album; 45, 76
albumen; 188
alcade; 97, 143
alcazar; 97, 143
alchimie; 97, 143
alcool$_1$, -i; 210, 213
alcool$_2$, -uri; 210, 213
alega(re); 45
alegru, -ă; 164
alert, -ă, adj.; 154
alertă, s.f.; 154
alià; 45
alicante; 150
Alicante; 150
alior, arior; 45
allegro; 164
altar; 29, 45, 74
alternativ, -ă, adj.; 89, 154, 185
alternativă, s.f.; 154, 185
alveolă; 10, 188
amabil, -ă; 165
amabile; 165
amar$_1$, -ă, adj.; 39
amar$_2$, -uri, s.n.; 39, 40
ambi(i), -ele; 57, 75
ambrozie; 147
Ambrosie, Ambrozie, Ambrus; 147
America; 150
americă; 150
amforă; 188
amigdală; 188
amirà; 97, 141
amiral; 97; 141, 143
amor; 149
Amor; 149
amuzie; 188
an$_1$, adv.; 34, 35
an$_2$, ani, s.m.; 34, 35
anaforà; 97
anafòră; 97
anàfură; 97
analòg, -ă, adj.; 160
anàlog, s.n.; 160
analoghie; 98, 144
analogie; 98, 144
Andraş; 147
Andrei; 147
anex, -ă, adj.; 154
anexă, s.f.; 154
angel; 57, 73; 75
Angelo; 72
àngelus; 57
Anghel; 72
anghel; 57
angular, -ă; 16, 17, 241
animal$_1$, -ă, adj.; 61, 74
animal$_2$, s.n.; 61, 74
anodont, -ă, adj.; 154, 160, 182
anodontă, s.f.; 154, 182
Antal; 147
antic, -ă; 154, 182
anticvă; 154; 182
Anton; 147
anulus; 188
aortă; 189
apă; 80
apendìce; 189, 236; 239, 240
apèndice/apendìce; 189, 236; 239, 240
apertură; 98, 142
apleca(re); 45, 73
aplicà; 45, 73
apòi; 36
àpoi; 36
apostol$_1$, -i; 147, 210, 213
apostol$_2$, -e; 210, 213
Apostol; 147
apotecă; 98
aprilie; 29, 64, 74
aproape, adv., adj.; 39
aproape(le), s.m.; 39, 40
aptică; 98
ar; 45
armă; 46
arab; 98, 141
aran; 65, 77
arap; 98, 141
arbure; 80
arc; 80
arcadia; 150
Arcadia; 150
arenă; 46, 73, 76
arendă; 98
argilă; 189
argint$_1$, -uri; 41, 80
argint$_2$, -ți; 41, 42, 80
argus; 149
Argus; 149

BCU "SVICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

arhon; 98, 141, 143
arhonte; 98, 141, 143
arie$_1$ (Agr.); 45, 73, 80
arie$_2$ (Mat.); 45, 73
arie$_3$ (Muz.); 44
arină; 46, 73, 76, 80
aritmetic$_1$, -ă, adj.; 173, 185
aritmetic$_2$, s.m.; 173
aritmetică, s.f.; 173, 185
arlechin$_1$, -i; 210
arlechin$_2$, -e; 210
armatol; 27
armatură; 46, 73
armătură$_1$ (Milit.); 46, 73
armătură$_2$ (Tehn.); 46, 73
armonic, -ă, adj.; 154
armonică, s.f.; 154, 237
armonie; 237, 239; 240
armònie; 237, 239; 240
armură; 46
aromatic, -ă; 98
aromatico; 98
aromân; 33
arsana; 98, 142
arsenal; 98, 142
arteră; 189
artic; 218
articol/articul; 218
ascendent$_1$, -ă, adj.; 186
ascendent$_2$, s.n.; 186
ascet; 99, 143
asculta(re); 24, 46, 73, 75
asemăna(re); 46
asimila; 46
aspirator$_1$, -toare, adj.; 187
aspirator$_2$, s.n.; 187
aspru$_1$, -ă, adj.; 40, 46, 76
aspru$_2$, s.m.; 46, 76
astenie; 189
aster; 99, 143
astrahan; 150
Astrahan; 150
astru; 99, 143, 189, 208
aşchie; 46, 75
ataman; 99; 141
atelă; 46, 75
atlante; 169
atlas; 149, 169
Atlas; 149, 169
atriu; 189, 218, 226, 227
atrium; 218, 226, 227
atrofie; 189
auă; 80
audere; 46
auditòr, subst., adj.; 237, 239
audìtor, s.m.; 237, 239
auguriu; 99
augùst, -ă, adj.; 45
augùstă, s.f.; 45
àugust, s.m.; 45, 74
Augustus; 71
aulic$_1$, -ă, adj.; 160
aulic$_2$, s.n.; 160
aur; 80
aureolă; 10, 45
auricul; 70, 214, 216
auriculă; 70, 75, 214, 216
Aurora; 147
auroră; 147
ausculta; 46, 73, 75
auto; 189
auxiliar$_1$, -ă, adj.; 187
auxiliar$_2$, s.n.; 187
auzi(re); 46, 80
áv(v)a; 96
avers; 160
avgust; 45
ax; 14, 189, 214, 216, 225
axă; 14, 214, 216
axis; 214, 225
azimut; 169, 182
ăl, a; 32, 35
babalâc; 99
bacalaureat$_1$, -ți; 210
bacalaureat$_2$, -e; 210
bacil; 189
bacterie; 189
balamuc; 150
balan; 189
balistă; 189
banc$_1$ (Tehn.); 99, 138, 139
banc$_2$ (joc de cărți, anecdotă); 99, 138, 139
bancă$_1$ (Tehn.); 99, 138
bancă$_2$ (Fin.); 99, 139
banco; 99
bandieră; 126
bangău; 99
bar; 189

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

baraban$_1$, -i; 210
baraban$_2$, -e; 210
barbar, -ă; 99, 147
barbara; 99
barbă; 80
barbură; 99
Barbura, Barbură, Barbara; 147
barc; 100, 143
barcă; 100, 141, 143
baritón/baríton$_1$, -i; 10, 210, 240
baritón/baríton$_2$, s.n.; 10, 210, 237, 239; 240
baritòn, -toàne, s.n. (instrument de suflat); 10, 237, 239, 240
barjă; 100, 141, 143
baroc$_1$, -ă, adj.; 165, 187
baroc$_2$, s.n.; 165, 187
barocco; 165
bas$_1$, -i; 19, 210, 213
bas$_2$, -uri; 210, 213
baschet$_1$ (joc); 243
baschet$_2$, -ți (încălțăminte); 243, 244
bassus; 19
bastard, -ă, adj.; 100, 141
bastardă, s.f.; 100
baston; 100, 141
baş; 127
başa; 127
batard, -ă, adj.; 100, 141
batardă, s.f.; 100
batist; 14, 214, 215
batistă; 14, 214
baton; 100, 141
bazilică; 46; 75
băbăluc; 99
bărdac$_1$, -i; 210
bărdac$_2$, -e; 210
băşică; 46, 74, 75
bătaie; 46
bătălie; 46
bătrân; 40, 46, 71, 76
bârcoace; 158
becher; 100
beduin; 100
berber; 100
berechet$_1$, -ți; 210
berechet$_2$, -uri; 210
beril; 19
berillus; 19
bestiar$_1$, -i; 166
bestiar$_2$, -e; 166
Bethleem; 150
beton; 100
biànco; 100
bicher; 100
bidiviu; 100
bil; 100
bine, adv., adj.; 39
bine(le), s.n.; 39, 40
birjă; 27, 47, 78
birlic$_1$, -ci; 210
birlic$_2$, -uri; 210
bis; 189
biserică; 46, 74
bişniță; 219, 226, 227
bitum; 100
bitumen; 100
bivol; 47, 75
blama; 46
blană$_1$, blănuri; 209
blană$_2$, blăni; 209
blanc; 100
blasfem; 101, 141
blasfemà; 46, 75
blasfemie; 101, 141
blast; 189
blând, -ă, adj.; 38, 40, 42
blândă, s.f.; 38, 42
blestema(re); 46, 75
bleu; 101
blond, -ă, adj., subst.; 155, 160
blondă, s.f.; 155, 160
blues; 101
boace; 46, 74, 80
boaşă/boaşe, boş; 47, 77, 78, 80
bob$_1$, bobi (planta şi fructul); 210
bob$_2$, boabe; 210
bodegă; 98, 143
boem, -ă, adj.; 155
boemă, s.f.; 155
bolero; 219, 226
bolerou; 219, 226
boltă; 27, 101; 141
bon; 47, 76
bonă; 47, 76
bondoc, -oacă; 152
bonus; 47
bor; 13, 219, 225, 226
borac; 19

BCU "SAVA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

borax; 19
bord; 13, 219, 225, 226
bordò; 150
Bordeaux; 150
bostòn; 101
bòston; 10, 101
botanic$_1$, -ă, adj.; 185
botanic$_2$, s.m.; 185
botanică, s.f.; 185
bour; 47, 75
box$_1$ (Marochin.); 101, 140
box$_2$, -uri (cutie); 101, 140
boxă; 27, 101
boxèr; 102
bòxer$_1$ (Vestim.); 102
bòxer$_2$ (rasă de câine); 102
boz; 189
braccio; 47, 78
brachium; 47, 78
branhie; 189
branşă; 47
bras; 47, 73, 215
braţ; 47, 73, 78, 80
brav, -ă; 100
bravo; 100
brâncă, brânci; 41, 47
brânci, brânci; 41, 47
brâu$_1$, brâie; 209
brâu$_2$, brâuri; 209
breton$_1$, subst., adj.; 102, 140, 143
breton$_2$, s.n.; 102, 140; 143
brevă; 189
briant, -ă, 219, 225, 226
briliant; 219, 225, 226
brom; 190
bronhie; 190
brut, -ă, adj.; 173
brută, s.f.; 173
bruto; 173
bucată$_1$, bucate; 42, 89
bucată$_2$, bucăţi; 42, 89
bucă; 80
buceà; 101
bucsă; 101
bucşă; 27, 101
budincă; 219
bulă$_1$ (băşică); 100, 139, 140
bulă$_2$ (sferă); 101, 139, 140
bulb; 190
bulgar; 102
bulgariu; 102
bun$_1$, -ă; 38, 40, 47, 76
bun$_2$, buni, s.m.; 38, 47
bun$_3$, bune, bunuri, s.n.; 38, 47
burgrav; 102
buric; 29, 47, 75
bursă$_1$ (subvenţie); 27, 47, 77, 78
bursă$_2$ (instituţie financiară); 47, 78
business; 219, 226, 227
busuioc; 46
butic; 98, 143
buton$_1$, -i; 14, 210, 213
buton$_2$, -e; 14, 210, 213
byzantion; 150
Byzantion; 150
cabàlă; 237, 240
caballero; 48
cabană; 102, 141, 143
cabaniţă; 102, 143
cabat; 102, 143
cabină; 102, 141, 143
cabriolă; 49
cabriolet; 214, 216
cabrioletă; 214, 216
cabulă; 237, 240
cacom$_1$, -i; 210, 213
cacom$_2$, -uri; 210, 213
cadastru; 27, 102, 142
cadenţă; 102, 144
cadet; 27, 49
cadiu; 97, 143
cadou; 27, 49
cadran; 102
cadră; 50, 214
cadrilater; 16
cadru; 50, 214
cafea; 102, 143
cafeu; 102, 143
cahlă; 219
Caiafa; 150
caiafă; 150
calapăr; 26
calapod; 103; 144
calcan$_1$, -i; 210
calcan$_2$, -e; 210
calcaneu; 48, 75
calce; 81
calchia; 48

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

calcul$_1$, –i; 14, 211, 213
calcul$_2$, -e; 14, 211, 213
caldeiră; 48
calendar; 49
calende; 109
calfă, -ale; 103
calfă; 27, 103
calibru; 27, 103
caliciu; 190
calif; 27, 103
calomfir; 26
calomnie; 103
calup; 27, 103, 144
cameră; 26, 106
campos; 49
campus; 49, 75, 76
Campus; 71
canabis; 49
canal; 103, 190
canap; 49
canar; 103, 150
Canare; 103, 150
canarie; 103
canastă; 27
canat$_1$, -e; 209
canat$_2$, -uri; 209
canată; 103
canava; 103
canavață; 103
cancer; 103, 143, 190
candid, -ă; 147, 155, 182
Candid; 147
càndida; 155, 182
canevas; 103
caniculă; 103, 143
canin$_1$, -ă, adj.; 152, 154, 181, 182
canin$_2$, s.m.; 152, 153, 154, 181, 182
canistră; 27
canonic$_1$, -ă; 152, 154, 181, 182
canonic$_2$, s.m.; 152, 154, 181, 182
cantabil, -ă; 165
cantabile; 165
cantă; 103
cantică; 49, 75, 76
canticum; 49, 76
canto; 29, 104, 143
cantoră; 104, 143
cantus; 104, 143, 190
canulă; 47
canură; 47
cap$_1$, capete; 14, 37, 48, 73, 81, 93
cap$_2$, capi; 48, 93
cap$_3$, capuri; 48, 73
capă; 104, 145
capăt; 12, 14, 37, 48
capelă; 104, 141
capilar, -ă; 190
capital$_1$, -ă, adj.; 173, 181
capital$_2$, s.n.; 173
capitală, s.f.; 173, 181
capitel; 49, 74
capitol; 104
capitul$_1$, -i; 104, 140
capitul$_2$, -e; 104, 140
capot$_1$, -te (Mar.); 104, 145
capot$_2$, -te (Mar.); 104
capot$_3$, adj. invar., -uri (joc de cărți); 104
capot$_4$, -te (Vestim.); 105, 145
capotă$_1$ (Tehn.: acoperiș pliabil); 104, 145
capotă$_2$ (Tehn.: parte metalică); 104, 145
capră; 81
capsă$_1$ (înv., cutie); 105
capsă$_2$ (tehnic); 105
capsulă; 105; 190
captă; 105
car(iu); 48
car$_1$, care; 93
car$_2$, caruri; 93
caraul; 10, 214
caraulă; 214
caravană; 26, 27, 105, 144
carbon; 49
card; 48
cardie; 190
cardinal$_1$, -ă, adj.; 152, 154
cardinal$_2$, s.m.; 152, 154
cargo; 105, 143
cargou; 105, 143
carie; 48
carion; 190
Carl; 149
carmin; 105
carnasier, -ă, adj.; 155, 181
carnasieră, s.f.; 155, 181
carne; 81
carò; 219, 225
Carol; 149
carou; 219, 225

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

carp; 190
cart; 174
*cartă; 48, 81
cartă$_1$ (hartă, hârtie); 26, 48, 73
cartă$_2$ (act, manifest); 26, 48, 73
carte$_1$ (scriere, învățătură); 26, 48, 73, 81
carte$_2$ (~ poștală, de vizită etc.); 48, 73
cartier; 26
casă; 105
caserolă; 26
cast, -ă, adj.; 155
castă, s.f.; 155
castel; 105, 141
castron; 26
castru; 97, 143
caș; 48, 81
caşet; 219, 225, 227
caşetă; 219
caşeu; 219, 225, 227
catacreză; 105
catahrisis; 105
cataractă$_1$ (cascadă); 105, 139, 140, 143
cataractă$_2$ (albeață a ochiului); 105, 139, 140, 143
catastif; 27, 102, 142
categorie$_1$ (Abstr.); 106, 139
categorie$_2$ (calomnie); 106, 140
catenă; 49
catran; 26, 106, 141
cauda; 50
caudillo, 49
caulis; 190
caustic, -ă, adj.; 155, 182
caustică, s.f.; 155, 182
cav, -ă; 190
cavaler; 48
cavalerie; 13, 237, 239, 240
cavalèrie; 13, 237, 239, 240
cavernă.; 190
cazeum; 48
căbăniță, căbăníță.; 102, 143
cădea$_1$, vb.; 43, 94
cădea$_2$, vb. refl.; 43, 94
căhală; 219
călariu; 48
călca(re), 48
călcâi; 48, 75
căldare; 48, 88
cămară; 26, 106
cămin$_1$, -e; 14, 210
cămin$_2$, -uri; 14, 210
căpâlnă; 104, 141
căpătâi; 49
căpețel; 49, 74
căpitan; 49
căprioară; 49
căptălan; 104
căput; 105
cărbune; 49, 81
cărindar; 49, 88
*cărinde; 109
căroare; 81
cărunt, -ă; 40
cătină; 49, 81
către; 49, 87
câine; 81
câmp; 49, 71, 75, 76; 81
cânepă; 49, 71, 81
cântar; 27, 106, 143
cântec; 49, 75, 76
cârciumă; 18
cârjă; 51, 76
cârmui; 29
Cârstian, Hristian; 71
cât$_1$, -ă, conj., prep., adv.; 50
cât$_2$, -ă, pron., adj.; 50
cât$_3$, câturi, s.n.; 50
ce, pron.; 36
ceadâr; 106
ceai$_1$ (planta), s.m.; 241
ceai$_2$ (serată), s.n.; 241
ceară; 81
cec; 106, 145, 190
cecidie; 190
celar; 50, 73
celulă; 190
cement; 107, 191
cent$_1$, -ți, s.m.; 106, 140, 191
cent$_2$ (Muz.), s.n.; 106, 140
centenar; 27, 106
centimă; 106, 143
centimetru$_1$, -i; 211, 213
centimetru$_2$, -e; 211, 213
centimo; 106, 143
central, -ă, adj.; 155
centrală, s.f.; 155
centru$_1$, -i; 14, 191, 211
centru$_2$, -e; 14, 191, 211

BCU ASICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

centum; 106
centură; 28
cer; 81
cerb; 81
cerbice; 50, 81
cerc; 26, 50, 73
cere(re); 36, 50
cerebel; 51, 75
cerebrum; 191
cerşi; 36
cerut, -ă (cerşut, cerşit); 36, 50
cervix; 50
cetârnă; 106
ceteră; 18, 50, 74
cetvert; 107
ceur, -ă; 107
Cezar; 107
cezar; 107
cheag; 50, 75, 81
cheglă; 214
cheglu; 214
chelar; 50, 73
chema(re); 50
chervan; 26, 27, 105, 144
chetă; 50
Chesar, Chesariu, Chisar, Chisăr; Chesarie, Chisariu; 149
chiar, -ă; 50, 71, 74
chiclu; 107
chief; 48
chil; 191
chiler; 50
chimen; 107
chimet; 109
chimie; 97, 143
chimion; 107
chimir; 26, 106
chimval; 107, 143
chintal; 27, 106, 141, 143
chioară; 50
chior, -ă; 107
chist; 191
chitară; 18, 29, 50, 74
chiuvetă; 219, 225
chorus; 51
ci, conj.; 36
cianoză; 191
ciao; 68
cicero$_1$, s.m. (corp de literă); 149, 169
cicero$_2$, s.m. invar. (tunsoare); 169
cicerone; 149, 169
Cicero, 149, 169
ciclu; 107, 191
cidru; 107, 141
cier; 36
cilen; 107, 144
cilindru/ţilindru, -e; 191, 211
cilindru$_1$, -i; 191, 211
ciment; 107
cimitir; 29, 107, 141
cinerară, -e; 155, 182
cineraria; 155, 182
cingulum; 191
cintru; 28
ciolan; 107, 144
ciozvârtă; 107, 142
circ; 26, 50, 73
circular, -ă, adj.; 155, 181
circulară, s.f.; 155, 181
cireadă; 18, 108, 141
cireaşă; 34
cireş; 34
cirus; 191
cisternă; 106
ciubuc$_1$, -e; 210
ciubuc$_2$, -uri; 210
ciur; 81
ciurdă; 18, 108, 141
clacă; 108
clamă; 50
clar, -ă; 50, 74
Clara; 71
clarinet; 215
claustru; 191
clement, -ă; 147
Climent, Chelemen, Chiliment; 147
cleştar; 108
climat; 169, 182
climă; 169, 182, 191
clinic, -ă, adj.; 155, 182
clinică, s.f.; 155, 182
clor; 191
clucer; 108
coadă$_1$, cozi; 41, 42, 50, 71, 75, 81
coadă$_2$, cozi şi coade; 41, 42, 50, 71, 75, 81
coagul; 50, 75
coaie; 77
coamă; 81

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

coapsă; 50, 75, 81
coarbă; 108
coardă; 50, 81
coasă; 108
coastă; 50, 74, 81
cobat; 102, 143
cóboz; 108
cobuz; 108, 141
cobză; 108, 141
coc; 108
cocă; 108
coccis; 191
cochilie; 191
cocoş$_1$, -i; 211
cocoş$_2$, -oaşe; 211
cod; 108
coda; 50, 75
codex; 108
codice; 108
codru; 50
cof; 52
cofă; 52
cofeturi; 108
cohortă; 53, 77
*colare, pl. colări; 109
colcer; 108
coledoc; 191
colier; 109
colindă/corindă; 11, 109
colir; 109
coloană; 109, 141
coloca; 51
colon; 191
colonial, -ă; 169
coloniale, s.f. pl.; 169
colonie; 109
colònie; 109
color; 109, 143, 191
colporta; 109
colţ$_1$, -ţi; 211
colţ$_2$, -uri; 211
columnă; 109, 141
colurie; 109
comânda(re); 51, 73, 90
comanda; 51, 73
comarnic; 151
Comarnic; 151
comedie; 13, 237, 240
comèdie; 13, 237, 240
comerţ; 109
comes; 109
comic$_1$, -ă, adj.; 173
comic$_2$, s.m.; 173
comic$_3$, s.n.; 173
comics; 173
cominţie; 109, 141
comis; 109
comisie; 228, 234, 235
comision; 228, 234
comisiune; 228, 234
comite; 109
comiţii, s.f. pl.; 228
comoară; 26, 106
compact$_1$, -ă, adj.; 160
compact$_2$, s.n.; 160
companie; 13, 237, 240
compànie; 13, 237, 240
comparà; 52, 73, 90
compendiu; 220, 226
compendium; 220, 226
complet$_1$, -ă, adj., adv.; 26, 52, 71, 76
complet$_2$ (bal, ~ de judecată), s.n.; 52, 71
compleu (înv.: complet$_1$; costum); 52
complex$_1$, -ă, adj.; 160
complex$_2$, -e, s.n.; 160
complex$_3$, -uri, s.n.; 160
comporta; 109
compositum; 173
compost; 173
compot; 173, 215
compozit, -ă, adj.; 173
compozite, s.f. pl.; 173
compune; 244
compus$_1$, -ă, adj.; 244, 245
compus$_2$, -şi, s.m.; 244, 245
compus$_3$, -e, s.n.; 244, 245
comput; 52
computa; 110, 144
comun, -ă, adj.; 169
comună, s.f.; 169
comunia; 52
comunica; 52
con$_1$, prep.; 51
con$_2$, s.n.; 191
concesie; 13, 228, 234, 236
concesiune; 13, 228, 234, 236
concura$_1$, concurez; 217
concura$_2$ (III sg. şi pl.) concură; 217

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

concurge; 217
condil; 191
conduct$_1$ (Anat.), s.n.; 166
conduct$_2$ (Reg.; grup), s.n.; 166
conductă, s.f.; 166
conductòr$_1$, -toare, -tori, adj., subst.; 187
conductòr$_2$, -toare, s.n.; 187
conductus; 166
conetabil; 109, 143
conețț; 110
confet; 108
confetti; 108
confidență; 110, 141, 143
confiență; 110, 141, 143
confunda; 51, 90
conjunctiv$_1$, -ă, adj.; 155, 181
conjunctiv$_2$, s.n.; 155
conjunctivă, s.f.; 155, 181
consecință; 220, 225, 226, 243
consecvență; 220, 225, 226, 243
consemnațiune; 220
consignație; 220
consonant, -ă, adj.; 155
consonantă, s.f.; 155
consta; 53
constablu; 109, 143
constant, -ă; 147
Constant, Constand, Costand; 147
constanță; 147
Constanța; 147
constituant, -ă; 220, 226
constituent$_1$, -ă, adj.; 220, 226
constituent$_2$, s.n.; 220, 226
constructòr, -tòare, adj.; 238, 239
construòctor, -tori, s.m.; 238, 239
consuetudine; 110, 146
conștiență; 220, 225, 226
conștiință; 220, 225, 226
cont; 52
conta; 110, 144
conte; 109
conteni(re); 51
continent$_1$, -ă, adj.; 160, 161, 181
continent$_2$, s.n.; 160, 161, 181
contingent$_1$, -ă adj.; 160, 161
contingent$_2$, s.n.; 160, 161
continuo; 165
continuu$_1$, -ă, adj.; 165
continuu$_2$, s.n.; 165
contoar; 104, 143
contra, prep.; 49
contracta$_1$, contractează; 217
contracta$_2$ (III sg. și pl.) contractă; 217
contrar$_1$, -ă, adj.; 161
contrar$_2$, s.n.; 161
contrariu; 161
controlor$_1$, -i; 211
controlor$_2$, -oare; 211
contromaț; 110
contumacie; 110
conț; 110
conță; 110
conține; 51, 244
conținut$_1$, -ă, adj.; 244, 245
conținut$_2$, -uri, s.n.; 244, 245
conveni; 53, 90
convenință; 53
convent; 53
convenție; 109, 141
convolut$_1$, -ă, adj.; 161
convolut$_2$, s.n.; 161
coordona; 244
coordonat, -ă, adj.; 244, 245
coordonată, s.f.; 244, 245
copertă; 11, 110, 168
coperto; 168
copìl; 238
còpil; 238
copită; 105
copulà; 110, 141
copulă; 110
cor$_1$ (dans, grup, baza căpiței); 51, 81
cor$_2$ (Muz., bis.); 51
coral$_1$, -ă, adj.; 173, 181
coral$_2$, s.m.; 192
coral$_3$, s.n.; 173
corală, s.f.; 173, 181
cord; 50, 192
cordon; 110
cordun; 110
corectòr, -tòare, s.n.; 13, 238, 239, 240
corèctor, -tori, s.m.; 13, 238, 239, 240
coresponda; 110, 144
corespunde; 110, 144
coriu; 51
corm; 192
corn$_1$, coarne; 41, 71, 81
corn$_2$, corni; 41, 71

BCU "I. CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

corn$_3$, cornuri; 41, 71, 81
cornişă; 110
corniz; 110
cornizã; 110
coroanã; 52, 75
corona; 52
coronar$_1$, -ă (Anat.); 110
coronar$_2$, -ă (de coroanã); 110
corp$_1$, -i /-uri, s.m./s.n.; 111, 211
corp$_2$, -uri, s.n.; 111, 211
corpus; 111
corsar; 111
corso; 52
cort; 53
cortel; 26, 111
còrtes; 53
corteş; 53
cortinã; 111
cosà; 108
cosmetic, -ă, adj.; 182
cosmeticã, s.f.; 182
cosmos; 192
costà; 53
costelã; 105
costum; 110, 146
coştei, caştei; 105, 141
cot$_1$, coate; 41, 51, 75
cot$_2$, coturi; 41, 42, 51, 75
cot$_3$, coţi; 41, 51, 75
cotă; 50, 74
cotidian$_1$, -ă, adj.; 160, 161, 181, 182
cotidian$_2$, s.n.; 160, 161, 181, 182
cotil; 192
covertă; 110
coxă; 50, 75
crac; 14
cracă; 14
crai; 149
craniu; 192
cras, -ă; 56, 73, 74
cravaşă; 111, 143
cravată; 111
crâng; 111
crâşmă; 18
creastă; 51
crede(re); 51
credenţ; 51
credenţă; 51, 76
credinţă; 51, 76, 89
credit; 51
credo; 51
creier$_1$, -i; 41, 51, 75
creier$_2$, -e; 41, 42, 51, 75
crem; 155
cremă; 155
creştin, -ă; 51, 71
cretin, -ă; 51
crezut, -ă; 51
crimă; 192
criminal$_1$, -ă, adj., subst.; 161
criminal$_2$, s.n.; 161
criptă; 111
cristal$_1$, -e; 108, 192, 210
cristal$_2$, -uri; 108, 192, 210
cristalin$_1$, -ă; 161, 182
cristalin$_2$, s.n.; 161, 182
cristă; 51
Cristian; 71
crişta, -ă; 108
criteriu; 220, 226
criterium; 220, 226
critic$_1$, -ă, adj.; 174, 182, 185
critic$_2$, s.m.; 174, 185
critică, s.f.; 174, 182, 185
Crivina; 151
crivină; 151
criză; 192
croat, -ă; 111
crom; 192
cronic, -ă, adj.; 174, 181
cronică, s.f.; 174, 181
cros; 51
cross; 51
croşet; 220, 225, 227
croşetă; 220
croşeu; 220, 225, 227
cruce; 51, 76, 81
crug; 111
crupă; 111, 141
cu, prep.; 35, 51, 87
cuantă; 50
cuantum; 50
cuart$_1$, -ă, adj.; 174
cuart$_2$, s.n.; 174
cubitus; 51, 75
cucuruz$_1$, -i; 211
cucuruz$_2$, -e; 211
cuestă; 50

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cufunda(re); 51, 90
cui; 81
culca(re); 51
culoare; 109, 143
cult$_1$, -ă, adj.; 161
cult$_2$, s.n.; 161
cultură; 192
cumineca(re); 52
cumpăra(re); 52, 73, 90
cumpăt; 52
cumpli(re); 25, 52
cumplit, -ă; 25, 26, 52, 73, 76
cumul; 111, 142
cumulus; 111, 142
cunună; 52, 75, 82
cupă; 52
cuplă; 110, 141
cuplă; 110, 141
cuplu; 110, 141
cupru; 192
cura$_1$, curează şi cură; 52, 73
cura$_2$, curează; 52, 73
curb, -ă, adj.; 108
curbă, s.f.; 108
cure(re); 36
curent$_1$, -ă, adj.; 161
curent$_2$, -te, s.n.; 161
curent$_3$, -ţi, s.m.; 161
curge(re); 25, 36, 217
curios, -oasă; 169
curiosa, s.n. pl.; 169
curs, -ă, adj. part.; 25
curs$_1$ (mişcare, curgere, direcţie, cost), s.n.; 25, 52
curs$_2$ (ciclu de lecţii), s.n.; 52
curte; 53, 77
curtină; 111
custa(re); 53
cutumă; 110, 146
cuvânt; 53
cuvă; 52
cuveni(re); 53, 90
cuvetă; 219, 255
cuviinţă; 53, 89
cvadrans; 102
cvadrant; 102
cvart; 174
cvartă; 174
cvartir; 26, 111
cvintă; 192
dactil; 10,192
daimon; 112, 142
dalmatic, -ă, adj.; 156, 182
dalmatică, s.f.; 156, 182
damă; 53, 75
dans; 111, 141
danţ; 111, 141
dară; 111, 144
daraban; 111, 143
dat$_1$, -ă, adj.; 39, 43, 88, 89, 92, 95
dat$_2$, -uri, s.n.; 39, 43, 92, 95
dat$_3$, s.n. sing. tant.; 43, 92
data, s.n.; 92, 95
dată$_1$, s.f. sing. tant.; 43, 92
dată$_2$, dăţi, s.f.; 43, 92, 95
dată$_3$, date, s.f.; 92
dată$_4$, date, s.f.; 92, 93, 95
dărab; 211
debita$_1$ (a furniza, a spune, a tăia); 111, 139, 140
debita$_2$ (Fin.); 112, 139, 140
decan$_1$ (Astrol.); 112, 140
decan$_2$ (univ., avoc., bis.); 112, 140
decimal, -ă; 16, 17
defect$_1$, -ă, adj.; 187, 192
defect$_2$, s.n., 187, 192
deget; 82
delicat, -ă; 165
delicato; 165
dem; 192
demiu; 192
demon; 29, 112, 142, 192
denar; 112, 141, 143
dens, -ă; 53, 75
depăra(re); 53
dependenţă; 221, 226, 243
dependinţă; 221, 226, 243
depila; 53
depresie; 228, 234, 236
depresiune; 89, 228, 234, 236
depune$_1$ (Pop.; a fi aproape să fete); 53, 73, 75, 90
depune$_2$ (a lăsa, a renunţa, a face); 53, 73, 75
dermă; 192
des, deasă; 53, 75, 82
descinde; 19, 53
descreţion; 113
desena; 112

BCU/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

designa; 112
despot; 148
Despot, Dispot; 148
despune(re); 53, 90
destructor, -toare; 241, 242, 243
deşert$_1$, -ă, adj.; 53
deşert$_2$, s.n.; 53
deşidera; 53, 90
deşiderat, -ă; 53
deştinde(re); 19, 53, 90
detona; 53
detuna(re); 53
deține; 245
deținut$_1$, -ă, adj.; 245
deținut$_2$, -ă, subst.; 245
deviză; 169
devize, s.n. pl.; 169
dezideratˌ 53
diabet; 192
diac; 112, 143
diacon; 112, 143
diafan, -ă; 192
dialectic$_1$, -ă, adj.; 174, 182, 185
dialectic$_2$, s.m.; 174, 185
dialectică, s.f.; 174, 182, 185
Diana; 72
dicton; 73
dietetic, -ă, adj.; 156
dietetică, s.f.; 156
digital, -ă, adj.; 112, 142
digitală, s.f.; 112
diligență$_1$ (poştalion); 112, 139, 140
diligență$_2$ (promptitudine); 112, 139, 140
dinar; 112, 141, 143
dinte; 82, 152
direct, -ă; 54, 92
directòr, -toàre, adj., subst.; 29, 238, 239, 240
dirèctor, -tori, s.m.; 29, 238, 239, 240
dirige; 54
dirigent, -ă; 221, 226, 243
diriginte; 89, 221, 226, 243
dirigui; 29
dirija; 29, 54
disc$_1$ (Bis.: taler); 112, 139, 143
disc$_2$ (Sport, tehn., muz., anat.); 112, 139, 143, 193
discreție; 113
dispune; 53
distrugător$_1$, -toare, adj.; 241, 242, 243
distrugător$_2$, s.n.; 241, 242, 243
distruge; 241
discreție; 113
diurn, -ă, adj.; 156, 160
diurnă, s.f.; 156, 160
diverticul; 193
divizie; 229, 234
divizion; 229
diviziune; 229, 234
doamnă; 53, 75
doge; 113, 143
doi, două; 82
dolar; 113
dolman; 113
dom; 193
domeniu ; 113
Dominíc, Dominíca; 71
dominion; 113
dominò; 13, 54, 238, 240
dòmino; 13, 54, 238, 240
domn$_1$,s.m., cu V. doamne, Doamne; 42, 54
domn$_2$, s.m., cu V. domnule; 42
Domnica, Dumnica; 72
don; 54
dona; 28, 53
dorobanț; 111, 143
doză$_1$ (cantitate); 113, 139, 193
doză$_2$ (cutie, dispozitiv); 113, 139
drac; 54
dracon; 54
dragoman; 113, 141
dragon; 54
drahmă; 113, 144
dram; 113, 144
dramă; 193
drăgan; 54
drege(re); 29, 54
drept$_1$(ul), s.n. sing. tant.; 54, 92
drept$_2$, adv., prep.; 40, 54, 75, 92
drept$_3$, -ă, adj., subst. 40, 54, 75, 91, 92
drept$_4$, -uri, s.n.; 29, 54, 91, 92
dres$_1$, -easă, adj.; 54
dres$_2$, s.n.; 54
drob$_1$, -i; 211
drob$_2$, -uri; 211
dromos; 113, 142, 193
drum; 113, 142
dublé; 221, 225, 227
dubleu; 221, 225, 227

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

dublu, -ă; 193
ducat$_1$, -ți; 114, 140
ducat$_2$, -te; 114, 140
ducă; 113, 143
Dukas, Duca; 148
duce; 113, 143, 148
duct; 193
dueña; 28, 53
duh; 169
dulamă; 113
dulce$_1$, adj.; 39
dulce$_2$, -uri, s.n.; 39, 40
duminică; 10, 71, 72
duoden; 193
dupleca(re); 54
duplica; 54
dur, -ă; 153, 154, 193
duro; 153, 154
duşi, s.m. pl.; 169
dux; 113
eben; 27, 96, 143
ecclesia; 193
echer; 114
ecou; 193
ectazie; 193
Ecuador; 150
ecuator; 150
eczemă; 193
efeb; 193
efectiv$_1$, -ă, adj.; 161
efectiv$_2$, s.n.; 161
efemer, -ă; 193
eforie; 150
Eforie; 150
efuziune; 190
el, ea, ei, ele; 32, 36
electron; 193
elice; 193
elipsă; 193
elitră; 193
embolie; 194
embolus/embol; 194
embrion; 194
emir; 97, 143
emisar$_1$, -i; 167
emisar$_2$, -e; 167
emisie; 13, 229, 234, 236
emisiune; 13, 229, 234, 236
encefal; 194
ependim; 194
epidermă; 194
epifiză; 194
epigastru; 194
epiplon; 194
eponj; 114
eradica; 65
eres; 114
erezie; 114
erg; 194
Eros; 194
eros; 194
escală; 66
escudo; 67
esofag; 194
espressivo; 165
estatico; 165
estezie; 194
estradă; 68
eşantion; 114
eşarfă; 221
eşarpă; 221
eşec; 106, 145
eter$_1$, -i; 211, 213
eter$_2$, -uri; 211, 213
etic, -ă, adj.; 156, 182
etică, s.f.; 156, 182
etolă; 114
etos; 114, 194
eu$_1$, pron.; 82, 92
eu$_2$, s.n.; 92
excentric$_1$, -ă, adj.; 161
excentric$_2$, s.n.; 161
expres$_1$, -ă, adj.; 161, 181
expres$_2$, adj. invar.; 161
expres$_3$, s.n.; 161, 181
expresiv, -ă; 165
exprima; 66, 77
expune; 67
extatic, -ă; 165
extinctor$_1$, -toare, adj.; 16, 29, 241, 242, 243
extinctor$_2$, -toare, s.n.; 16, 29, 241, 242, 243
extorca; 67, 77
extraordinar, -ă; 153, 154
extrem$_1$, -ă, adj.; 174
extrem$_2$, s.m.; 174
extrem$_3$, s.n.; 174
extremă, s.f.; 174
fabrică; 55, 75

BCU TSI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

face(re); 25
fachie; 54, 74
facies; 55, 75
facil, -ă; 165
făcile; 165
faclă; 54
factice; 115
factură; 29, 55
facție; 169
facțiune; 169
faculă; 54
fado; 114
faeton$_1$, -i; 211
faeton$_2$, -oane; 211
fain, -ă; 162
falangă$_1$ / falange (Anat., milit., social); 63, 77
falangă$_2$ (instrument de tortură); 63
falcă; 37, 71
falce, fălci; 37, 82
fals$_1$, -ă, adj., subst.; 162, 182
fals$_2$, s.n.; 162, 182
familie; 55, 74, 75
fandaxie; 114, 144
fântână; 72
fantasmă; 114
fantezie; 114, 144, 148
Fantasie; 148
fantomă; 114
fapt$_1$, fapte; 33, 35, 41
fapt$_2$, fapturi; 33, 41
fapt$_3$, fapți, s.m.; 41
fapt$_4$, -ă; 25, 33
faptă, fapte, s.f.; 33, 35
farin; 55
faringe; 194
farmazon; 114
farmec; 12, 82
fascicul; 14, 214, 216
fasciculă; 14, 214, 216
fascie; 55
fashion; 169
fason, -oane; 169
fast$_1$, -ă, adj.; 174
fast$_2$, s.n.; 174
faste, s.f. pl.; 174
față; 55, 82
fatum; 114
față; 55, 75
favorit$_1$, -ă, adj., subst.; 153, 154
favorit$_2$, -ți, s.m.; 153, 154
fază; 194
fazendă; 115
făclie, 54, 74
făină; 55, 82, 89
făptură; 55
făt; 55, 71, 75, 82
făurar; 55, 74
febră; 55, 75
februarie; 55, 74
Felix; 72
femeie; 55, 74, 75
fenestra; 55
fenomen; 194
fereastră; 55
fereca(re); 55, 75
ferice; 72
ferm, -ă, adj.; 148, 156
fermă, s.f.; 156
Firm, Fermul; 148
ferment; 194
ferodo; 221, 226
ferodou; 221, 226
fervent, -ă; 55, 75
festă; 115, 141
fetiș; 115
fetru; 115
fetus; 55, 75
fiasco; 115
fibră; 194
fie$_1$, vb., 38
fie$_2$, conj.; 38
fier; 36, 82
fierbinte; 55, 75, 89
fiestă; 115, 141
fildeș$_1$, -i; 211
fildeș$_2$, -uri; 211
filé; 221, 225, 227
filet$_1$, -uri (Tehn.); 221, 225, 227
filet$_2$, -e (Med.); 221, 225, 227
filial, -ă, adj.; 156, 182
filială, s.f.; 156, 182
filtru; 115
fimbrie; 56
fimoză; 194
fin, -ă; 162
final$_1$, -ă, adj.; 174
final$_2$, s.n.; 174
finală, s.f.; 174

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

fine; 162
fior; 55, 75, 82
fir; 82
firnis; 115
fisă; 115
fistic$_1$, -ci; 211
fistic$_2$, -uri; 211
fistulă; 194
fişă; 115
fiton; 195
fizic$_1$, -ă, adj.; 174, 182, 185
fizic$_2$, s.m.; 185
fizic$_3$, s.n.; 175
fizică, s.f.; 175, 182, 185
flacon; 115
flagel$_1$, -i; 211
flagel$_2$, -uri; 211
floare; 82
fluid$_1$, -ă, adj.; 162, 182
fluid$_2$, s.n.; 162, 182
fluor; 195
fluviu; 195
foaie; 55, 75, 82
foaier; 55
foarte; 55, 73
fobie; 195
foc; 55, 75, 82
focar; 55, 88
focus; 55, 75
folicul; 214, 216
foliculă; 214, 216
folie; 55, 75
folio; 55, 75
foliu; 55
folium; 55
fon; 195
fond; 56, 73
fondant$_1$, -ă, adj.; 156
fondant$_2$, -ţi, s.m.; 156
fondantă, s.f.; 156
fonie; 195
Fontana; 72
for; 221, 226, 227
forjà; 55
formaţie; 228, 229, 234, 235, 236
formaţiune; 228, 229, 234, 236
formă; 195
fort; 55
forte; 55, 73
forţă; 55
forum; 221, 226, 227
forza; 55
fosfor; 195
fot; 195
fotaz; 115
fotă; 115
fractură; 56
fracţie; 13, 228, 229, 234, 236
fracţiune; 13, 228, 229, 234, 236
fragă; 56
fraged, -ă; 56
fragil, -ă; 10, 56
francmason; 114
franj; 14, 56
franjă; 14, 56
frastic, -ă; 195
frate; 82
frază; 195
frână; 14, 56
frânghie; 56
frântură; 56
frâu; 14, 56
frescă; 115
fresco; 115
freş; 115
frez; 56
freză$_1$ (unealtă); 115, 139, 143
freză$_2$ (Vestim.); 115, 139, 143
fricţie; 229
fricţiune; 229
frig, -uri; 82
frigidarium; 116
frigider; 116
friguri, s.n. pl. tant.; 42
front; 56
fruct; 56, 73, 75
frumos$_1$(ul), s.n.; 39, 40
frumos$_2$, -oasă, adj.; 39, 40
frunte; 56, 71, 82
frunză; 82
frupt; 56, 73, 75, 82
ftizie; 195
fugă$_1$ (alergare); 56, 73, 75
fugă$_2$ (Muz.); 56, 73, 75
fugi(re); 82
fulgera(re); 56
fulgura; 56
fum$_1$, -uri; 42, 82

BCU "SIVICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

fumuri, s.n. pl. tant.; 42
funcție; 13, 228, 230, 234, 236
funcție/funcțiune; 13, 228, 230, 234, 236
fund; 56, 73
funduc; 152
funest, -ă; 165
funesto; 165
fungi; 170, 195
fungus; 170
funicul; 195
funie; 82
furcă; 82
furios, -ă; 165
furioso; 165
furoare; 221, 226, 227
furor; 221, 226, 227
fus$_1$, fuse; 82, 93
fus$_2$, fusuri; 82, 93
fuscă; 37
fuște; 37
fuziune; 195
gabelă; 116
Gabor; 147
Gabriel; 147
galben$_1$(ul), s.n. sing. tant.; 39
galben$_2$, -i s.m.; 39, 40
galben$_3$, -ă, adj.; 39, 40
galbenă, s.f.; 36
galic, -ă, adj.; 148, 156, 182
Galicus; 148
galică, s.f.; 156, 182
galinacee, s.f.; 56
galinaceu, -ee, adj.; 56
gama; 116, 143
gamă; 116, 143
gamba; 116, 143
gambă; 116, 143
gamet; 195
ganglion; 195
garderob; 14, 214
garderobă; 14, 214
gaster; 195
gașper; 150
Gașper = Gaspar; 150
Gavrilă; 147
gaz; 116
găinat; 56
gâlmă; 116, 144
gârbaci; 111, 143
gâscă; 26, 116, 143
geamăn, -ă; 12, 82
gel; 56, 73, 74, 76
gelep$_1$, -i; 211
gelep$_2$, -uri; 211
gelozie; 116
gemă; 195
general$_1$, -ă, adj.; 153, 181
general$_2$, s.m.; 153, 181
general$_3$, s.n.; 153
geneză; 195
Georz, Giorzu; 72
George, Gheorgh(i)e, Gherghe, Gorghe, Giurgiu, Jorj, Jurg, Jurj; 72
ger; 56, 73, 74, 76
gerg; 116, 141
germen; 195
gest; 170
gesta, s.f. pl.; 170
gestă; 170
gheată; 116
gheață; 83
gheb, -uri; 41
ghebe, s.f. pl.; 41, 42
ghetră; 116
ghid$_1$, -zi; 211
ghid$_2$, -uri; 211
ghindă; 56, 74, 76, 83
ghindură; 56, 83
ghint; 116, 117
ghioc; 20, 26
ghips; 116, 195
ghișet; 221, 225, 227
ghișeu; 221, 225, 227
ghiumbruc; 109
ghivent; 116, 117
gigant; 195
gin; 58
gingie; 83
gint: 19, 56
gintă; 19, 56
(a) giorno; 156
girus; 58
giubea; 117
giuvan; 58
gland; 56, 74, 76
glandă; 56
glandulă; 56
glob$_1$, -i; 211

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

glob$_2$, -uri; 211
glob$_3$, s.n. sg. tant.; 211
gloria; 222, 226
Gloria; 148
glorie; 148, 222, 226
glosă$_1$ (Iht.); 117, 139
glosă$_2$ (Lingv.); 10, 117, 139, 196
glotă; 117
golub; 26
grad; 196
graf; 117, 141
grafie; 196
gramatic$_1$, -ă, s.m.; 167
gramatică, s.f.; 167
gran; 56
granat$_1$ (plantă erbacee); 117, 143
granat$_2$ (piatră semipreţioasă); 117, 143
granată; 117
grană; 117
granulă; 117, 196
granulom; 117
gras, -ă, adj.; 39, 40, 56, 73, 74
grasă, s.f.; 39, 40, 56
gratis; 170
graţie; 165, 170
graţios, -oasă; 165
grav, -ă; 56, 165
grave; 165
grazioso; 165
grădişte; 151
grămătic/gramatic; 167
grâne; 41, 42
grâu$_1$, grâie; 41, 56, 83
grâu$_2$, grâuri; 41, 56, 83
greabăn; 117
grec, -ă; 162
greco; 162
grenă; 117
grenadă; 117, 143
greu$_1$, -ea, adj.; 39, 56, 83
greu$_1$(l), s.n. sing. tant.; 39, 40, 56
gripoză.; 196
grof; 117, 141
gros$_1$, groasă, adj.; 39, 57, 76, 91
gros$_2$, -şi, s.m.; 39, 57
gros$_3$, s.n.; 91
groş; 57, 76
grotă; 111
grup; 14, 29, 111, 215
grupă; 14, 29, 111, 141, 215
gruş; 57, 76
gudron; 26, 106, 141
guler; 109
gută$_1$ (picătură, paralizie); 57, 73, 83
gută$_2$ (podagră); 57, 73
hacienda; 115
Hades; 150
hadrom; 196
hală; 118
halbă; 117
half; 117
halo; 196
halteră; 196
hamburg, -ă; 150
Hamburg; 150
haos; 116
haram$_1$, s.n.; 117
haram$_2$, adj.; 117
harem; 117
hartă; 26, 48
hârtie; 26, 48
hatman; 18, 99, 141
havaleà; 116
havan, -ă; 150
Havana; 150
Helga; 147
heliotrop$_1$, -i; 211
heliotrop$_2$, -uri; 211
heliotrop$_3$ (colorant, ulei), sing. tant.; 211
heliu; 196
helix; 196
helmint; 196
hemicranie; 118, 143
hepar; 196
hercule; 150
Hercule; 150
herme, s.f. pl.; 150
Hermes; 150
hernie; 196
herpes; 196
Heruvim; 148
heruvim; 148
hesperidă; 150
Hesperide; 150
hiacint; 118, 141, 148
hiberna; 57
hipnotiza; 241
hipnotizator, -toare; 241

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

hipnotizor, -zoare; 241
hipostază; 222, 226
histerezis; 196
hol; 118
holum; 116, 144
homicid$_1$, -ă, adj., subst.; 241, 242, 243
homicid$_2$, -uri, s.n.; 241, 242, 243
horă; 51
Horodişte; 151
hormon; 196
hortensie; 149
hotel; 163
hrebăn; 117
hronic; 174
hulub; 26
humerus; 70, 75
humus; 196
hurmuz$_1$, -zi; 212
hurmuz$_2$, -uri; 212
huron$_1$, -ă, adj., subst.; 153
huron$_2$, s.m.; 153
husar; 111
huscă; 26, 116, 143
iacint; 118, 141
Iachint; 148
iacobin; 148
Iacobini; 148
iad; 150
Ialomiţa; 151
ialoviţă, aloviţă, ialomiţă; 151
iarbă; 83
iarc; 118
icoană; 196
ideal$_1$, -ă, adj.; 187
ideal$_2$, -uri, s.n., 187
idee; 197
idiot, -ă; 197
ie; 57, 74, 83
iele; 36, 42
ienupăr; 58, 75
ierec; 118
ierna(re); 57
ierugă; 118
ignat; 150
Ignat; 150
ileon; 118, 197
ileus; 118
ilustră; 245
ilustrat, -ă, adj.; 245
ilustrată, s.f.; 245
im; 83
imagine; 170
imago; 170
imn; 197
imobil, -ă, adj.; 118
imòbil, s.n.; 118
impar, -ă; 197
imperativ$_1$, -ă, adj.; 187
imperativ$_2$, -e, s.n.; 187
imperator; 57, 75
imperial$_1$, -ă, adj.; 156, 160
imperial$_2$, s.m.; 156
imperială, s.f.; 156, 160
impermeabil$_1$, adj. masc.; 187
impermeabil$_2$, -e, s.n.; 187
impetuos, -oasă; 165
impetuoso; 165
implanta; 57
importa$_1$ (a prelua); 118, 218
importa$_2$ (a prezenta importanţă); 118, 218
impresie; 228, 230, 234, 236
impresiune; 228, 230, 234, 236
imprimant, -ă, adj.; 156, 160, 182
imprimantă, s.f.; 156, 160, 182
imputa; 57, 73, 74
imputaţie, -iune; 20
imun, -ă; 197
in$_1$, s.m.; 41
in$_2$, inuri, s.n.; 41, 83
incident$_1$, -ă, adj.; 162
incident$_2$, s.n.; 162
incintă; 72
incisiv$_1$, -ă, adj.; 153
incisiv$_2$, s.m.; 153
include; 57
index$_1$, -şi; 212, 213
index$_2$, -uri; 212, 213
indian$_1$, -ă, adj., subst.; 162
indian$_2$, s.n.; 162
indic, -ă; 162
indicativ, -ă, adj.; 187
indicativ$_2$, -e, s.n.; 187
indigo$_1$, adj.; 162
indigo$_2$, -uri, s.n.; 162
indura; 57, 74
infant/infante; 197
infundibul; 197
ingenuo; 165

BCU ASICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ingenuu, -uă; 165
inimă; 241
inion; 197
injecta; 58
injuria; 58, 73, 75
innocente; 165
inocent, -ă; 165
insectă; 197
instrucție; 230
instrucțiune; 230
integral, -ă, adj.; 157
integrală, s.f.; 157
integru, -ă; 58, 75
intelect; 58
intens, -ă; 58
intermediu; 118, 142
intermezzo; 118, 142
interoga; 58, 74
intestin$_1$, -ă, adj.; 160, 162
intestin$_2$, s.n.; 160, 162
intim, -ă, adj.; 175
intimă, s.f.; 175
intimo; 175
invenție; 230, 234
invențiune; 230, 234
inversie; 230, 234, 236
inversiune; 230, 234
investi; 58
invita; 20, 58, 74
iod; 197
ion; 197
Ion; 147
iot/iod; 118
iotă; 118
ipostază/ipostas; 215, 222, 226
ipsos; 116
iris$_1$, -şi; 118, 143
iris$_2$, -uri; 118, 144
irod; 150
Irod; 150
ironic, -ă; 165
ironico; 165
ischion; 197
isnaf$_1$, -i; 212
isnaf$_2$, -uri; 212
isteric, -ă; 170, 183
istericale, s.f. pl./istericò, -icà; 170, 183
istoric$_1$, -ă, adj.; 187
istoric$_2$, s.m.; 187
istoric$_3$, s.n. sing. tant.; 187
istorie; 118
item$_1$, adv.; 118
item$_2$, s.n.; 118
itos; 114
Iuda; 150
iudă; 150
iulie; 149
Iulie, Iuliu, Giula; 149
Ivan; 147
ivoar$_1$, adj. invar.; 222
ivoar$_2$, s.n.; 222
ivoriu; 222
izbă; 118
îmbi, îmbe; 57, 75, 83
împărat; 57, 71, 75
împlânta(re); 57
împuta(re); 20, 57, 73, 74
împutăciune, s.f; 20
în, prep.; 35, 87
închide(re); 24, 57
închina(re); 16, 24, 28, 57, 73, 74, 83, 90
închinăciune; 57
încinge(re); 72
încins$_1$, -ă, adj.; 72
încins$_2$, s.n.; 72
*încint; 72
înclina; 16, 57, 73
înclinație; 57
îndura$_1$, vb.; 14, 43, 57, 74
îndura$_2$, vb. refl.; 14, 43
înger; 57, 72, 73, 75, 83
îngust, -ă; 83
înviepta(re); 58
înjura(re); 58, 73, 75
îns$_1$(ă), ins(ă), subst.; 38
îns$_2$(ul), însă(a), pron. pers.; 38
însă$_1$, adv.; 38
însă$_2$, conj.; 38
înşela; 28
înşeua; 28
întinde(re); 83, 90
întins$_1$, -ă, adj.; 58, 83
întins$_2$, s.n.; 58
între; 83, 87
întreba(re); 58, 74
întreg$_1$, -ă, adj.; 58, 75, 83
întreg$_2$(ul), s.n.; 58
întru; 43, 88, 90

BCU "SIVICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

înțelept, -ă; 58
învălui; 172
învesti; 58
înveşte(re); 58
învita(re); 20, 58, 74
jacă; 66
jaf; 66
jale; 119
jaluzea; 116
*jaluzie; 116
jaretieră; 222, 226
jargon; 116, 141
jartelă; 222
jartieră; 222, 226
jejun; 197
jeté; 222, 227
jeteu; 222, 227
jgheab; 119
jilip; 119
jneapăn; 58, 75
joi; 10, 72
jold; 67, 79
jos (gios), joasă, adj.; 40
județ$_1$, -țe; 41
județ$_2$, -ți; 41, 42
jugula; 58
june; 58
junghie(re); 58
jupan; 222, 225
jupân; 222, 225
jupă; 117
Jupiter; 72
jur$_1$, s.m.; 119
jur$_2$, s.n.; 58, 83
jura$_1$, vb.; 43, 94
jura$_2$, vb. refl.; 43, 94
jurist; 148
Iurist, Jurist; 148
juriu; 119
kaizer$_1$, s.m. (împărat german); 107, 149
kaizer$_2$, s.n. (aliment); 107
Kaizeru; 149
kaput; 104
Király; 149
labirint; 197
labru; 119, 143
labrum; 119, 143
lacrimă; 83
lacrimosa; 168
lacrimoso; 168
lactar; 167
lactariu; 167
lacună; 119, 141, 144
ladin, -ă; 119, 142
lagună; 119, 141, 144
lamelă; 197
langoare; 59
langustă; 58
lansetă; 119
lanțetă; 119
lapida; 59
lapidar, -ă; 162
lapidariu; 162
lapte$_1$, lapți; 33, 83
lapte$_2$, lăpturi; 33, 83
larg$_1$, -ă, adj.; 40, 58, 75, 93
larg$_2$, s.n.; 40, 58, 75, 93
largo; 58, 75
laringe; 197
larmă; 97, 141
larvă; 197
lasou; 58
laș, -ă; 197
lat$_1$, -ă, adj.; 37, 39, 83
lat$_2$, lați, s.m.; 39
lat$_3$, laturi, s.n.; 37, 39
lată, late, s.f.; 39
latin$_1$, -ă (Etnic); 119, 142
latin$_2$, -ă (Bis.: catolic); 119, 142
latină, s.f.; 119
latino; 119, 142
latură; 37
lat; 58
late, s.f.pl.; 58
lax, -ă; 197
lăcustă; 58
Lăunele; 37
lână; 83
lângoare; 59, 71, 90
leal, -ă; 119, 141
lèctor$_1$ (grad univ.); 119, 140, 144
lèctor$_2$ (Inform.: dispozitiv); 119, 140, 144
lectòr; 119
lecție; 13, 230, 234, 236
lecțiune; 13, 230, 234
legal, -ă; 119
legat$_1$, -ți; 175
legat$_2$, -te; 175

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

legato; 175
legământ; 59, 83
legătură; 59
legiune; 120
legumă; 59, 84
legumen; 59
lemă; 197
lemn; 33, 84
lemnar$_1$, -e; 33, 35
lemnar$_2$, -i; 33, 35
lepăda(re); 59
leu (leun, lăune); 37
lexic; 119
lexicon; 119
liber, -ă; 175
liberà; 119
libero$_1$, adv.; 175
libero$_2$, s.m.; 175
libertate; 119
lìberti; 119
lichen; 198
lichid$_1$, -ă, adj.; 175
lichid$_2$, s.n.; 175
lichidă, s.f.; 175
lichidus; 175
lichior; 222, 226
licoare; 90, 222, 226
lien; 198
ligament; 59
ligatură; 59
lighioană; 120
ligulă; 198
lilà; 120, 143
liliac; 120, 143
limbă; 84
limes; 198
limfă; 198
limită; 198
limpede; 59, 75
limpid, -ă; 59, 75
lingulă; 59
lingură; 59
linie; 57, 74
linte; 41, 84
linți, s.m.pl.; 41
liră$_1$ (monedă turcească); 120, 139
liră$_2$ (monedă italiană); 120, 139
liric$_1$, -ă, adj.; 185
liric$_2$, s.m.; 185
lirică, s.f.; 185
litoral$_1$, -ă, adj.; 187
litoral$_2$, s.n.; 187
livrà; 119
livră; 120
liză; 198
lob; 198
loc; 59, 75, 84
local$_1$, -ă, adj.; 162
local$_2$, s.n.; 162
loco; 59, 75
locus; 59
loggia; 120
logic, -ă, adj.; 157
logică, s.f.; 157
logos; 198
loial, -ă; 119, 141
lojă.; 120
lombe, s.n. pl.; 170
luceafăr; 72
luced, -ă; 59, 74, 76
lucid, -ă; 59, 74, 76
Lucifer; 72
lumbus; 170, 198
lume; 33, 59, 75
lumen; 59, 75
lună; 34, 35
lung$_1$, -ă, adj.; 39
lung$_2$(ul), s.n. sing. tant.; 39
luni, s.f.; 10, 34, 35
lup; 59, 71, 76, 84
lupus; 59, 76
lustră; 120, 141
lustru; 120, 141
macabro; 165
macabru, -ă; 165
machină/mahină; 120
macho; 59, 76
madam; 223, 226
madamă; 223, 226
madera; 120
maestoso; 165
maestru$_1$, -ştri; 59
maestru$_2$, -tre; 59
magaza; 120
magazie; 120, 144
magazin$_1$ (Com.); 120, 139, 140, 144
magazin$_2$ (revistă); 120, 139, 140
magister; 60

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

magistral, -ă, adj.; 175
magistrală, s.f.; 175
magistru; 60
magnanim, -ă; 241
magnet; 198
magnific, -ă; 165
magnifico; 165
maiestuos, -ă; 165
maior; 153
maistor/maistur; 60
maistru; 60
maître; 60
major$_1$ (majur), s.m.; 153, 154
major$_2$, -ă, adj.; 153, 154
mal; 198
malacie; 198
malahie; 198
Malamuc; 150
mamă; 84
manco; 60
manget; 215, 223
manie; 60, 73
manifest$_1$, -ă, adj.; 162
manifest$_2$, s.n.; 162
manifesta$_1$, manifest; 14, 217
manifesta$_2$, manifestez; 14, 217
manşă; 60, 76
manşetă; 223
manta; 120
mantal; 120
mantă; 120
mantelă; 120
mantou; 120
manual$_1$, -ă, adj.; 162
manual$_2$, s.n.; 162
mapă$_1$ (obiect de birou); 120, 139
mapă$_2$ (hartă); 120, 139
maramă; 223, 226
marcă$_1$ (unitate de măsură, ~ monetară); 120, 139
marcă$_2$ (provincie de frontieră); 120, 139
marchiz; 121, 139, 141
marchiză$_1$ (soţie şi fiică de marchiz); 121, 139, 146
marchiză$_2$ (decoraţiune exterioară); 121, 139, 146
mare$_1$, adj.; 241
mare$_2$, s.f.; 84
marginal, -ă; 170
marginalia; 170
margine; 59, 74, 76
margraf; 121, 141
marin, -ă, adj.; 148, 157, 182
Marin, Marina; 148
marină$_1$ (navigaţie), s.f.; 157, 182
marină$_2$ (pictură ~), s.f.; 157, 182
marinim, -ă; 241, 243
marjă; 59, 74, 76
maro$_1$, adj. invar.; 175
maro$_2$, s.n.; 175
maroană; 175
martalog; 27
Marte; 72
martie; 59, 74
martir; 59, 77
martor; 226
martur; 59, 77
marţ; 59, 74
marţi; 10, 72
marţial$_1$, -ă (curte, lege, artă ~); 121, 139, 144
marţial$_2$, -ă (care conţine fier); 121, 139, 144
mascară; 121
mască; 121
mascul; 10, 59, 73, 76
mascur; 59, 73, 76, 84
masiv$_1$, -ă, adj.; 162
masiv$_2$, s.n.; 162
maslă; 121
maslu; 121
master; 60
masticà; 60, 73, 75
maşinà; 59
maşină; 120
maşână, măşână; 120
matelot; 121, 141
matematic$_1$, -ă, adj.; 176
matematic$_2$, s.m.; 176, 185
matematică, s.f.; 176, 185
material$_1$, -ă, adj.; 162
material$_2$, s.n.; 162
materie; 120
màtor, -ă; 121
matrice; 60, 73, 74
matriţă; 60
matroz; 121, 141
matur, -ă; 121
maur; 148
Mavru, Mavro, Mavruş; 148

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

maxilă; 60, 76
maxim$_1$, -ă, adj.; 148, 176, 181
Maxim (Maxen, Maxin, Maxân); 148, 176
maxim$_2$, s.n.; 176
maximă, s.f.; 176, 181
maximum; 176
măcina(re); 59
mădular$_1$, -re; 41, 59
mădular$_2$, -ri; 41, 42, 59
măduvă; 84
măiestru, -ă; 28, 59
mărunt$_1$, -ă, adj.; 39, 60, 78
mărunt$_2$(ul), mărunți(i), s.m.; 39, 40, 60, 78
măsea; 60, 76, 84
mătrice; 60, 73, 74
mână; 84
mânc, -ă; 60
mânecă; 60, 76
mânie; 60, 73, 84
measer, -ă; 60
mecanic$_1$, -ă, adj.; 176, 185
mecanic$_2$, s.m.; 176, 185
mecanică, s.f.; 176, 185
mecena; 149
mecet; 121
mèdia; 61
median, -ă, adj.; 157, 182
mediană, s.f.; 157, 182
medic$_1$, -ă, adj.; 153, 154, 182
medic$_2$, s.m.; 153, 154, 182, 198
medie, s.f.; 60
medii, s.f. pl. 61
mediu$_1$, -ie, adj.; 60
mediu$_2$, s.n.; 61
medius; 61
medular, -ă; 59
melos; 198
membru$_1$, -i; 212, 213
membru$_2$, -e; 212, 213
memoria, s.n. pl.; 170
memorial$_1$, -ă, adj.; 187
memorial$_2$, -le, s.n.; 187
memoriu; 170
menaj; 121
menajă; 121
meninge; 198
meniu; 60, 78
mentor; 150
Mentor; 150
mențiune; 61
merge(re); 36
mercur; 61
mercurial, -ă; 170
mercurialia, s. n. pl.; 170
mesă; 121
mesteca(re); 60, 73, 75
meşter, -ă; 60
metafizic, -ă; 184
metal; 198
meteor; 198
metodic, -ă, adj.; 157
metodică, s.f.; 157
metresă; 121
metropolă; 122
metru; 198
miază; 33, 35, 60
mic$_1$, -ă, adj.; 39, 40
mic$_2$, -i, s.m.; 39, 40
Micloş; 147
micoză; 122, 198
micozis; 122
micranie; 118, 141
mie, num. card.; 61, 75, 84
miercuri; 10, 61, 72
M(i)ercurie; 72
miere; 84
miez, -ji; 33, 35, 60, 84
miez, -uri; 33, 35, 60, 84
migrenă; 118, 141, 143
mijloc$_1$, mijloace; 41
mijloc$_2$, mijlocuri; 41
milă; 61, 75
mimesis; 122
mimetic, -ă; 198
mimeză; 122
minarea; 122, 141
Minarat; 122
minaret; 122, 141
minciună; 61, 89
minim$_1$, -ă, adj.; 176
minim$_2$, s.n.; 176
minimă, s.f.; 176
minimum; 176
minut$_1$, minute; 14, 60, 78
minut$_2$, minuturi; 14, 60, 78
minută; 14, 60, 78
minuturi, s.n. pl.; 60, 78
mira(re); 61

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

mira, -ez; 61
mirabil, -ă; 153, 154
mirabilis; 153, 154
miră; 61
misă; 121
miscelaneu, -ee; 170
miscellanea, s.n. pl.; 170
mìster; 60
mistral; 175
mistress; 121
mistru; 60
mit; 198
mitropolìe; 122
mitropòlie; 122
mizer, -ă; 60
moale$_1$, moi, adj.; 39
moale$_2$(le), s.n.; 39, 40
moar; 122
mobìl$_1$, -ă, adj.; 10, 176
mobìl$_2$, s.n.; 176
mobilă, s.f.; 176
mòbile; 176
mod; 122
modă; 122
modul; 122
modulo; 122
mohair; 122
mojar; 123, 144
mojic; 223, 226
monitor$_1$ (Mar. milit.); 122, 139
monitor$_2$ (difuzor); 122, 139
monitor$_3$ (Presă); 122, 139
mont; 61
monument; 61
moral$_1$, -ă, adj.; 176, 181
moral$_2$, s.n.; 176
morală, s.f.; 176, 181
morgă$_1$ (Atitudine); 122, 139
morgă$_2$ (Med. leg.); 122, 139
mormânt; 61, 89
mortar; 123, 144
mortier; 123, 144
moschee; 121
mostră; 123
motor$_1$, -oare, adj.; 187
motor$_2$, -oare, s.n.; 187
mov; 61, 76
muc$_1$, muci; 41, 61, 75, 84
muc$_2$, mucuri; 41, 61, 75, 84
mucus; 61, 75
mujic; 223, 226
mul/mulă; 122
mulge(re); 33
muliné; 223, 226
mulinetă; 223, 226
muls; 33
mult, -ă; 84
multiplex; 123
multiplu, -ă; 123
munte; 61, 84
mursă; 33
must; 84
mustră; 123
muştar$_1$, -i; 212, 213
muştar$_2$, -uri; 212, 213
mut, -ă; 40
muzeu; 198
muzică; 123, 142, 198
muzichie; 123, 142
naie; 123
naiv, -ă; 123
nalbă; 61, 76
nalt, nant; 40
nan; 199
naos; 123
napolitan, -ă, adj.; 157, 160, 181
napolitană, s.f.; 157, 160, 181
narcis; 150
Narcis; 150
narcisă; 150
narcoză; 199
nas; 84
natal, -ă; 148
Natalia; 148
nativ, -ă; 123
natúr; 123
natural$_1$, -ă, adj.; 177
natural$_2$, s.n.; 177
naturală, s.f.; 177
naturalii, s.f. pl.; 177
natură; 123
nautic, -ă, adj.; 186
nautică, s.f.; 186
navă; 123, 199
năframă; 223, 226
nămaie, s.f.; 61, 71, 74, 88
năpârstoc$_1$, -ci; 212
năpârstoc$_2$, -oace; 212

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

nea; 84
nectar; 199
nefă; 123
negativ$_1$, -ă, adj.; 162
negativ$_2$, s.n.; 162
negru$_1$, neagră, adj., subst.; 40
negru$_2$(l), s.n.; 40
neon; 61
nerv; 123
nervație; 230
nervațiune; 230
net, -ă; 61, 74
neted, -ă; 61, 74
neto; 61
neuron; 123, 199
neutru, -ă; 199
nevricale; 170, 183
nevricos, -oasă; 170, 183
Nicolae; 147
nidus; 199
nimb; 123, 142
nimbus; 123, 142
nimfă; 199
nimic$_1$, -uri, s.n.; 39
nimic$_2$/nimica, pron.; 39
nizam$_1$, -i; 212
nizam$_2$, -uri; 212
noadă; 33, 35
noapte; 84
nod; 33, 35, 84
nodul; 199
noemă; 123
noimă; 123
nom; 123, 144
nomă; 123, 144
normativ$_1$, -ă, adj.; 163
normativ$_2$, s.n.; 163
nou$_1$, nouă, adj., s.n.; 39, 61, 76, 84
nou$_2$(l), s.n.; 39, 40, 61
nov, nově, adj.; 61
nově, s.f.; 61, 76
novelă; 61
nu; 88
nucleu; 199
nud$_1$, -ă, adj.; 187, 199
nud$_2$, -uri, s.n.; 187, 199
nuia, -ele; 61, 89
nul, -ă; 199
numeral$_1$, -ă, adj.; 187
numeral$_2$, s.n.; 187
nursă; 61
nutreț; 61
nuvelă; 61
oală; 37
oară$_1$, oare; 62
oară$_2$, ori/oare; 28, 62, 84
oare (adv.); 33
obiectiv$_1$, -ă, adj.; 163, 181
obiectiv$_2$, s.n.; 163, 181
oblânc; 124
obligatorie, s.f.; 170
obligatoriu, -ie, adj.; 170
obligație; 231, 234
obligațiune; 231, 234
obloc; 124
obol$_1$, -i; 212
obol$_2$, -uri; 212
obor$_1$ (țarc, loc îngrădit); 124
obor$_2$ (plumb de plasă); 124
obraz$_1$, -ji; 212
obraz$_2$, -ze; 212
ocă; 124
ocean; 148, 199
Ochean; 148
ochi$_1$, ochi; 41, 84
ochi$_2$, ochiuri; 41, 42, 84
ocru; 199
ocular$_1$, -ă; 187
ocular$_2$, s.n.; 187
odorat$_1$, -ă, adj.; 163
odorat$_2$, s.n.; 163
ofensiv, -ă, adj.; 157, 181
ofensivă, s.f.; 157, 181
oficie; 124
oficină; 124
oficiu; 124
ofis; 124
ofit$_1$, -te, s.n.; 124, 143
ofit$_2$, -ți, s.m.; 124, 143
oftalmie; 199
ogur; 99
ol; 37
olac$_1$, -i; 212, 213
olac$_2$, -e; 212, 213
Olanda; 150
olandă; 150
oleu; 137
Olga; 147

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

oliv; 157
olivă; 157
olmaz; 124, 141
oltar; 45, 74
om; 241
ombilic; 29, 47, 75
oment; 199
omiletic, -ă, adj.; 157
omiletică, s.f.; 157
omnibuz; 171
omnium; 171, 199
omucid; 241, 242, 243
onix; 199
onoare; 215, 216
onomastic, -ă, adj.; 177
onomastică, s.f.; 177
onomasticon; 177
onor; 215, 216
onorar, -ă; 163
onorariu; 163
op$_1$ (necesitate, nevoie), sing. tant.; 62
op$_2$, -uri (operă); 62
opac, -ă; 199
operă$_1$ (Muz.); 62
operă$_2$ (realizare); 62
opiu; 97
opt; 84
optic$_1$, -ă, adj.; 177
optic$_2$, s.m.; 177
optică, s.f.; 177
opus; 62
oraș; 124
oratorie; 177
oratoriu$_1$, -ie, adj.; 177
oratoriu$_2$, s.n.; 177
oraţie; 231
oraţiune; 231
oră; 62
orândă; 98
orb; 40
orbalț$_1$, -ți; 212
orbalț$_2$, -uri; 212
orbită; 199
orcan; 124
ordin, -e; 124
ordine, -i; 124
ordona$_1$, ordon; 70, 217
ordona$_2$, ordonez; 70, 217
organ$_1$ (parte componentă); 124, 139, 199
organ$_2$ (instrument muzical); 124, 139, 199
organon; 124
organum; 124
orgă; 124
orgie; 70, 73
os; 84
ospăț; 62, 76
ospiciu; 62, 76
ospital$_1$, -ă; 163
ospital$_2$, s.n.; 163
ostie; 70, 125
ostium; 70
ostrac/ostracă; 200
ostracee, s.f. pl.; 200
ostracon; 200
oştie; 125
otoman, -ă, adj., subst.; 157
otomană, s.f.; 157
ou; 62, 77, 84
ovar; 62
ovă; 62, 77
ovin, -ă, adj.; 245
ovine, s.f. pl.; 245
oxalis; 200
pacienţă; 125, 141
pacific, -ă; 150
Pacific; 150
pact; 125
Padina; 151
padină; 151
padişah; 126, 141
pai(e); 84
pair; 153, 182
pal, -ă; 125, 141, 143
paladin; 125, 141
palancă; 63
palas; 63
palaşcă; 125
palat$_1$, -te (Arhit.); 63
palat$_2$ (Anat.); 63, 74, 200
palatin, -ă, adj., s.m.; 125, 141
palatină, s.f.; 125
palavră; 125, 141
paleaţ; 63
palid, -ă; 125, 141, 143
palidum; 125, 143
paliu$_1$ (Vestim., anat.); 126
paliu$_2$ (Vestim. medievală); 126
palm; 62

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

palmat, -ă; 200
palmă$_1$ (a mâinii); 62, 84
palmă$_2$ (ramură de palmier); 62
paltin; 62, 72
pamente; 126
pamet; 126
Panama; 126, 150
panama$_1$ (împletitură de paie); 126, 143, 150
panama$_2$ (escrocherie); 126, 143, 150
panaramă; 223, 226
pană$_1$, pene; 62, 73, 76, 84
pană$_2$, pane; 62, 73, 76
pancreas; 200
panderă; 126
panoramă; 223, 226
pansà; 63
pansea; 223
panseu; 223
panțâr; 126, 143
panzer; 126, 143
paos; 62
papă; 127
papilă; 200
papion; 126, 143, 146
papir; 62
papirus; 62
papură; 62, 85
par, -ă; 153, 182, 200
parabolă$_1$ (Mat., fiz.); 125, 139
parabolă$_2$ (povestire); 125, 139
paradaisă; 126, 143
paradis; 126, 143
parafă; 127
paragraf; 127
paralel$_1$, -ă, adj.; 177, 182
paralel$_2$, -ele, s.n.; 177
paralel$_3$, -uri, s.n.; 177
paralelă, s.f.; 177, 182
paralele, s.f. pl.; 177
parazit, -ă, adj., subst.; 200, 245
paraziți, s.m. pl.; 200, 245
pară; 34
pareză; 200
parmac; 126
parol; 125
parolă; 125, 144
partidă; 126
partită; 126
partiție; 231, 234
partițiune; 231, 234
party; 126
parțial$_1$, -ă, adj.; 126, 139
parțial$_2$, s.n.; 126
parțial$_3$, -ă, adj.; 126, 139
parveni; 245
parvenit$_1$, -ă$_1$, adj.; 245
parvenit$_2$, -ă$_2$, s.m. şi f.; 245
pas$_1$, paşi; 62, 74, 85
pas$_2$, -uri; 62, 74
pasà; 63
pasăre; 85
pasiență /pasians(ă); 125, 141, 215
pasiv$_1$, -ă, adj.; 187
pasiv$_2$, s.n.; 187
pastoral, -ă, adj.; 177
pastorală, s.f.; 177
pastorale; 177
paşă; 126, 127, 141
pat; 125, 223
patelă; 200
patent$_1$, -ă (evident, de netăduit), adj.; 177
patent$_2$, -ă (Bot.), adj.; 177
patent$_3$, s.n.; 177
patent$_4$, -ă (Tehn.), adj.; 177
patent$_5$ (Jur. adm.), s.n.; 178
patentă, s.f.; 178
patetic, -ă; 166
patetico; 166
patos; 200, 223
patrulater; 16
Paul; 147
pauză; 62, 200
Pavel; 147
pavilion; 126, 143, 146
paviment; 62
pădure; 85
păgân; 16, 62, 74
pălaşcă/palască; 125
pălută; 63
pământ; 62
păr; 34
părângă; 63, 77
părat; 63, 74
păsa(re)$_1$; 63
păsa(re)$_2$; 63
pătică (potică); 98
pâlc; 26, 127, 141
pârcălab; 102

BCU ASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pârmac; 126
pe; 63
peană; 224, 225
peaning; 127
pelagic, -ă; 200
pelvis; 200
penalitate; 127, 142
penalti; 127, 142
penat, -ă; 200
penă; 224, 225
pendul; 215, 216
pendulă; 215, 216
pensie; 228, 231
pension; 228, 231
pensiune; 228, 231
pentru; 36
peon; 127, 141, 142
pepsie; 200
per; 63
percepe; 64
perete; 85
perfect$_1$, -ă, adj.; 163
perfect$_2$, s.n.; 163
perfectum; 163
pericard; 200
perineu; 200
perioadă; 215
period; 215
periost; 200
peritoneu; 200
permisie; 231
permisiune; 231
personal$_1$, -ă, adj.; 178
personal$_2$, s.n.; 178
personalia, s.f. pl.; 178
perspectivă$_1$ (panoramă); 127, 139
perspectivă$_2$ (ochean); 127, 139
pesmet; 128
pestă; 200
peşte; 85
petală; 201
Petre; 147
Petru; 147
peţiol; 63, 75
pexie; 201
pfenig; 127
pfund; 171
pian; 178
piano; 178
piatră; 85
picior; 63, 75
picsă; 101
piept$_1$, -turi; 41
piept$_2$, -ţi; 41
pieptene; 85
pietos, -oasă; 166
pietoso; 166
pigment; 201
pilier$_1$, -ri; 212
pilier$_2$, -re; 212
pilor; 201
pion; 127, 141, 142
pistol$_1$, -oale; 127
pistol$_2$, -li; 127
pivot$_1$, -ţi; 212
pivot$_2$, -uri; 212
pixidă; 102
pixis; 102
placentă; 63, 77
plan$_1$, -ă, adj.; 178, 201
plan$_2$, s.n.; 178, 201
plancă; 63
planetă; 201
planşă; 63
plasmă.; 201
plastic$_1$, -ă, adj.; 178
plastic$_2$, s.n.; 178
plastică, s.f.; 178
plat$_1$, -ă, adj.; 163
plat$_2$, s.n.; 163
Platan; 72
platan; 62, 72
plăcintă; 63, 77, 85
plămân; 29, 127, 141
plebe; 201
pleca$_1$, vb.; 14, 43, 64, 85
pleca$_2$, vb. refl.; 14, 43
plen; 64, 73
plenipotenţial$_1$, -ă, adj.; 153
plenipotenţial$_2$, s.m.; 153
plia; 64
plin$_1$, -ă, adj.; 39, 64, 73, 85, 93
plin$_2$, -uri, s.n.; 39, 64, 73, 93
plisă; 127
ploaie; 85
plod$_1$, -zi; 212
plod$_2$, -uri; 212
plombă; 64

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ploscă; 125
plumb$_1$, -uri; 41, 64, 85
plumb$_2$, -i; 41, 42, 64, 85
plural, -ă, adj.; 187
plural$_2$, s.n.; 187
plus; 201
pluș; 127
pneumatic, -ă, adj.; 186
pneumatică, s.f.; 186
pneumă; 201
poantă; 167
poartă; 85
poet; 178
poetic$_1$, -ă, adj.; 178, 183
poetic$_2$, s.m.; 178, 185
poeticale, s.f. pl.; 178, 183
poetică, s.f.; 178, 185
pogan, -ă; 16, 62, 74
polată; 63
polc; 26, 127, 141
polemic, -ă, adj.; 157
polemică, s.f.; 157
polen; 201
polip; 201
polis; 201
politic$_1$, -ă, adj.; 178, 179, 183, 184, 186
politic$_2$, s.n.; 178, 179
politic$_3$, s.m.; 178, 186
politică, -ale, s.f.; 179, 183
politică, s.f.; 178, 179, 186
politichie; 179
politicos, -ă; 179
politie; 127
polițai; 127
poliție; 127
pom; 85
pompos, -oasă; 166
pomposo; 166
pond; 171
pondere; 171
pont; 167
Ponte; 72
popă; 127
por; 201
porc; 245
porcin, -ă, adj.; 64, 245
porcine, s.f. pl.; 64, 245
porfir; 127, 201
porfiră; 127, 128, 141
porție; 231, 234
porțiune; 231, 234
porumb$_1$, -ă, adj.; 39
porumb$_2$, -i, s.m.; 39
porumb$_3$, -uri, s.n.; 39
posesie; 231, 236
posesiune; 231, 236
posibil$_1$, -ă, adj.; 166
posibil$_2$, s.n.; 166
posmag; 128
possibile; 166
*post, part.; 72
post, s.n.; 72, 171
postă$_1$ (ornament); 171
postă$_2$ (persoană); 171
poșidic$_1$, -ci; 212
poșidic$_2$, -uri; 212
poștă; 72, 171
potență; 64, 73
potențe; 64
practic$_1$, -ă, adj.; 179, 183, 184
practică, -ale, s.f.; 179, 183
practică, s.f.; 179, 184
practicos, -oasă; 179
pragmatie; 224
pramatie; 224
pravăț$_1$ (scop final); 128
pravăț$_2$ (intrare la o mină); 128
praxie; 128
praxis; 128, 201
*prăcept; 72
prămândă; 128
prăvălie; 128
prebendă; 128
precar, -ă; 158, 171
precaria; 158, 171
precept; 72
precizie; 232
preciziuni, s. f. pl.; 232
precoce; 158
preferans; 128, 215
preferință; 128
premier; 64
premieră; 64
premiu; 128
Prensu; 171
preot; 64, 71, 76
presbit; 64, 76
presentiment; 241

BCU "A.SIVICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

presimțământ; 241, 243
presimți; 241
presta; 128
preşedea; 241
preşedinte; 89, 241, 242, 243
preşedință; 241
pretà; 128
pretext, s.n.; 167
pretextă, adj., s.f.; 167
prezbiter; 64
prezent$_1$, -ă, adj.; 187
prezent$_2$, s.n.; 187
prezident; 241, 242
prezidență; 241
pricepe(re); 64, 72
priceput$_1$, -ă; 72
priceput$_2$, s.n.; 72
prier; 29, 64, 74
prim$_1$, -ă, num. ord., adj.; 179
prim$_2$, s.n.; 215
primar(iu), -ă, adj.; 64, 73, 88
primar$_1$, -ă, adj.; 64, 73
primar$_2$, s.m.; 64
primaş; 171
primat$_1$, -ți; 171
primat$_2$, -te; 171
primă; 128, 179, 215
primo; 179
primus; 179
princeps; 171
principe; 171, 182
printru; 36
prinț; 171, 182
prislop, preslop; 151
Prislop; 151
pristav$_1$, -i; 212
pristav$_2$, -uri; 212
privat, -ă, adj.; 158, 160, 182
privată, s.f.; 158, 182
privilegiu; 128
procator ; 128
proceda; 64
procuratòr; 128
profesiune; 201
profet; 148
Profeta; 148
profilactic, -ă, adj., s.f.; 171
profilactica, s. pl.; 171
profir, -ă; 127, 128
profondo; 166
profont ; 129
profund, -ă; 166
program; 29, 215
programă; 29, 215
prolog$_1$, -uri (carte despre viețile sfinților); 129
prolog$_2$, -gi (actor); 129
prolog$_3$, -uri (parte introductivă); 129
promoție; 232, 234
promoțiune; 232, 234
propozit$_1$, -ți; 167
propozit$_2$, -te/-uri; 167
prosop; 201
prospect$_1$ (broşură, pliant); 129, 139, 143
prospect$_2$ (magistrală, bulevard); 129, 139, 143
prostată; 201
prot$_1$ (Tipogr.); 129
prot$_2$ (Bis.); 129
protectòr$_1$, -toare, adj.; 238, 239, 240
protectòr$_2$/protèctor, -tori, s.m.; 10, 238, 239, 240
protos; 129
proviant; 129
providență; 129
provizie; 232, 234, 236
provizion; 232
proviziune; 232, 234
prudență; 129
ptoză; 201
public$_1$, -ă, adj.; 179
public$_2$, s.n.; 179
publică, s.f.; 160, 179
pucioasă, s.f.; 39
pucios, -oasă, adj.; 39
pud; 171
puding; 219
pudră; 64, 74
pulbere; 64, 74
pulmon; 29, 127, 141
pulpă; 85
puls; 202
punci; 129
punct; 167
punție; 129
pune; 53, 72
punte; 72
pupă; 202

BCU TRSIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pupilă; 202
purcede(re); 64
purga; 129
purja; 129
purpură$_1$ (materie, culoare, stofă, demnitate); 128, 143
purpură$_2$ (boală); 128, 143
purta; 224, 226
pus, -ă; 72
pustă; 129, 144
pustie, s.f.; 129
pustiu$_1$, -ie, adj.; 129
pustiu$_2$, s.n.; 129, 144
puşcă; 101
putea; 64
putinţă; 64, 73
puţin$_1$, -ă, adj.; 39
puţin$_2$(ul), s.n. sing. tant.; 39, 40
rac$_1$, -ci; 212
rac$_2$, -uri; 212
racem; 202
Racine; 72
radical$_1$, -ă, adj.; 153, 154
radical$_2$, s.m.; 153, 154
radiculă; 65
radiu; 65
radius; 65
rahis; 202
raieu; 224, 226
ramă; 202
rang; 129
rapid$_1$, -ă, adj.; 65, 75
rapid$_2$, s.n.; 65
raporta$_1$ (III sg. şi pl.) raportă/raportează; 217
raporta$_2$, raportează; 217
rapt; 130, 142
raptus; 130, 142
raţie; 13, 171, 232, 234, 236
raţiune; 13, 171, 232, 234
rază; 65, 85
rădăcină; 72, 89
răduce(re); 65
răposa(re); 65, 75, 91
răspunde; 110
rău$_1$, rea, adj., subst.; 39
rău$_2$, rele, s.n.; 39
răzor; 224, 226, 227
râie; 65, 71, 77, 85
râpă; 85
râu; 85
reacţie; 232, 234
reacţiune; 232, 234
real; 179
rece; 65
recent, -ă; 65
recept, -ă; 158
rechizite, s.f. pl.; 172
recidiv, -ă, adj.; 158, 160
recidivă, s.f.; 158
rect; 172, 202
recte; 172
recto; 172
recurent$_1$, -ă, adj.; 154
recurent$_2$, s.m.; 154
recuzită; 172
redacţie; 228, 232, 236
redacţiune; 228, 232
reduce; 65
reducţie; 232, 234
reducţiune; 232, 234
reflecta$_1$ (III sg. şi pl.) reflectă; 14, 218
reflecta$_2$, reflectează; 14, 218
reflex$_1$, -ă, adj.; 202
reflex$_2$, s.n.; 202
refuta; 130
refuza; 130
regal$_1$, -ă, adj.; 179, 180
regal$_2$, s.n.; 180
regală$_1$, adj. f.; 180
regală$_2$ (instrument muzical), s.f.; 180
regală$_3$ (drept monarhic), s.f.; 180
regală$_4$ (pahar de bere), s.f.; 180
rege; 130
reghie; 179
reghiuş; 179
Regina; 148
regină; 148
regiu, -ie; 179
regn; 224, 225
regulă; 130
reiat, -ă; 224, 226
religios, -oasă; 166
religioso; 166
remitent$_1$, -ă, adj.; 154
remitent$_2$, s.m.; 154
reniu; 224, 225
repauza; 65, 75
repede$_1$, -zi, adj.; 39, 65, 75

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

repede$_2$, -zi, s.f.; 39
repertoar; 130, 144
repertoriu; 130, 144
reporta; 224, 226
represie; 232, 234, 236
represiune; 232, 234
republican$_1$, -ă, adj., subst.; 163
republican$_2$, s.n.; 163
repurta; 224, 226
rescript; 241
rescris; 241
resemna; 241
resentiment.; 241
resigna; 241, 243
resimțământ; 241, 243
resimți; 241
resort; 224, 226, 227
restaurație$_1$ (restaurant); 130, 139
restaurație$_2$ (restaurare); 130, 139
reşedință; 242, 243
reticul; 130, 202
reticulom; 130
retoric$_1$, -ă, adj.; 180, 185
retoric$_2$, s.m.; 180, 185
retorică, s.f.; 180, 185
retroversie; 233, 236
retroversiune; 233
rețetă; 158
reumatic, -ă, adj.; 172, 183
reumaticale, s.f. pl.; 172, 183
rever; 13, 224, 225, 226
reverend; 167
reverendă; 167
revers; 13, 224, 225, 226
reversie; 233
reversiune; 233
revolut$_1$, -ă (încheiat, terminat); 130, 139
revolut$_2$, -ă (Bot.: întors în afară); 130, 139
rezidență; 242, 243
rezon; 171
ridica(re); 65
ridiche; 65, 85
ridicul; 130
rigă; 130
riglă$_1$ (instrument geometric; rubrică); 130
riglă$_2$ (încuietoare, element de construcție, piesă la războiul de țesut); 216
riglu; 216
rigolă; 10, 130
rigoros; 163
riguros, -oasă; 163
ring$_1$ (Sport); 129
ring$_2$ (monopol); 130
ring$_3$ (Tehn.); 130
ringo; 130
ritm; 202
ritual$_1$, -ă, adj.; 187
ritual$_2$, s.n.; 187
roade(re); 65, 76
roată$_1$ (cerc); 85, 130
roată$_2$ (unitate militară); 130
robot; 131
robotă; 131
roda; 65, 76
roib, roaibă; 65
rol$_1$ (partitură); 167
rol$_2$ (construcție, obiect popular); 167
rolă; 167
roletă; 224
român, -ă; 65
român, rumân; 33, 36, 65, 71, 72
ròman; 65
Romano, Ròman; 72
romb; 202
rond; 65, 76, 77
rondă; 65, 77
rondó; 131
rondou; 131
rost; 65, 77, 85
rostru; 65, 77
roşie, s. f.; 38
roşu$_1$, -ie, adj., subst.; 38, 40
roşu$_2$, s.n.; 38, 40
rotator; 131
rotondă; 65
rotor; 131
rotulă; 167
rotulus; 168
rotund$_1$, -ă; 40, 65, 76
rotund$_2$, s.n.; 65
rovină; 151
Rovine; 151
roz; 131
rozalii, s.f. pl.; 131
rozariu; 148
Rozariu; 148
roză; 131
ruga$_1$, vb.; 43, 94

BCU "ION CREANGĂ" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ruga$_2$, vb. refl.; 43, 94
ruj; 65
rujă; 65, 131
ruletă; 224
rusalie; 131
rută; 130
sabat; 66
sabin, -ă, adj.; 148
sabină, s.f.; 148
Savin, Sabin; 148
sac; 66, 85
sácos; 66
sacou; 66
sacru$_1$, -ă, adj.; 163, 181
sacru$_2$, s.n.; 163
sacrum; 163, 181, 202
safir; 141
sagitar; 168
sagitaria; 168
salin, -ă, adj.; 158, 181, 182
salină, s.f.; 158, 181, 182
salon; 131, 142
saloon; 131, 143
salpinge; 172
salpinx; 172, 202
salță$_1$ (sos picant); 131, 139, 143
salță$_2$ (vulcan noroios); 131, 139, 143
salut$_1$ (salutare); 131, 139
salut$_2$ (salvare); 131, 139
saluta; 66, 73, 74
salvă; 131
salve; 131
salvie; 119
samur$_1$, -i; 212
samur$_2$, -uri; 212
sanatoriu; 68
sanct, -ă; 66
sanctus; 66
sangeac$_1$, -ci; 212
sangeac$_2$, -uri; 212
sanguină, s.f.; 158
sangvin, -ă, adj.; 158
sarazin, -ă, adj.; 131, 148
sarazină, s.f.; 148
sarcofag$_1$ (sicriu), s.n.; 131, 143
sarcofag$_2$ (carnivor), adj.; 131, 143
sare$_1$, sing. tant.; 85, 93, 94
sare$_2$, săruri$_2$; 93, 94
satan(ă); 131, 141
satura; 66, 73
saturn; 150
Saturn; 150
săcret$_1$, -ă, adj.; 66
săcret$_2$, s.n.; 66
săgeată; 85
sănătoasa, s.f. art.; 39
sănătos, -oasă, adj.; 39
sărăcin, -ă; 131
Sărăcin; 131, 148
săruri$_3$, pl. tant.; 93, 94
săruta(re); 66, 73, 74
sătura(re); 66, 73
săvârși; 224, 225
sâmbătă; 66
sân$_1$, sâni; 41, 66, 85
sân$_2$, sânuri; 41, 66
sânge; 85
sânt, sântă; 40, 66, 74
scabie; 71
scafandru$_1$, -i; 212
scafandru$_2$, -e; 212
scală; 66, 73
scamă; 66
scapulă; 202
scară; 66, 73, 85
scânteie; 85
scenă; 202
schelă; 66
schelet; 202
schemă; 68
schit; 99, 143
sclav; 68
scoare; 66, 74
scoci$_1$ (bandă adezivă); 131, 139
scoci$_2$ (whisky); 131, 139
sconcs$_1$, -cși; 212
sconcs$_2$, -uri; 212
scorer$_1$, -i; 212
scorer$_2$, -e; 212
scorie; 66
scorpie; 132
scorpion; 132
scoruș; 51
screme(re); 24, 66, 77
scrib; 148
Scriba; 148
scrie; 72
scrin; 132, 143

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

scripte, s.f. pl. (sg. scriptă); 72, 202
*scri(p)t; 72
scris, -ă; 72, 241
scrofulă; 202
scrot; 202
scuamă; 66
scuar; 114
scud; 67
scurt, -ă, adj.; 40
scurtă, s.f.; 40
scut; 67, 85
sebum; 67, 75
sec, seacă; 40, 67
secco; 67
secesiune; 132
secession; 132
secret$_1$, -ă, adj.; 66
secret$_2$, s.n.; 66
secretar$_1$ (persoană), -ri; 132, 139
secretar$_2$ (birou), -re; 132
secretar$_3$ (Zool.: serpentar), -ri; 132, 139
secție; 233, 234, 236
secțiune; 233, 234, 236
secund$_1$, -ă, adj., num.; 180
secund$_2$, s.m.; 180
secundă, s.f.; 180
secundo; 180
sediment; 203, 242, 243
seism; 203
selă; 68
selecție; 233, 234, 236
selecțiune; 233, 234, 236
selecțiuni, s.f. pl.; 233
self; 203
selvă; 132, 141
sem; 203
semantic, -ă, adj.; 158
semantică, s.f.; 158
semn; 220, 242
semna; 241
semnal; 17, 242
semnalment; 242, 243
senestră; 180
senil, -ă; 172
senilia, s.f. pl.; 172
senin$_1$, -ă, adj.; 40
senin$_2$(ul), s.n. sing. tant.; 40
senior$_1$ (tată vs. fiu), s.m.; 132, 139
senior$_2$ (Sport), s.m.; 132, 139
senior$_3$ (stăpân feudal), s.m.; 132, 139
señor; 132
sensibil, -ă, adj.; 166
sensibile; 166
sentiment; 17, 242, 243
sepia; 224, 225
sepie; 224, 225
sept; 203
septic, -ă; 203
septimă$_1$ (Muz.); 132, 139, 143
septimă$_2$ (Scrimă); 132, 139, 143
ser; 203
serie; 203
seringă; 172, 203
serpentar; 168
serpentariu; 168
serv; 68, 75
service; 132
serviciu; 132
servietă; 132
servus; 68
setă; 203
seu; 67, 75, 86
sever, -ă; 148
Sever(us); 148
sex; 203
sextă; 133, 143
sfat; 28, 133
sfânt, -ă; 66, 74
sfârși; 224, 225
sferă; 203
sfert; 107, 142
sfincter; 203
sglăvoc; 20, 26
shimă ; 68
sibilă; 150
sic; 68
sicheră; 107, 141
sicofant$_1$ (delator); 133, 139
sicofant$_2$ (insectă); 133, 139
sicriu; 132, 143
siestă; 132, 143
sifon; 203
sigiliu; 68, 75
signal; 17, 242, 243
signalment; 242, 243
signor; 132
silabă; 203
silice; 203

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

silvă; 132, 141, 203
simandicos, -ă; 158
simbolic, -ă, adj.; 158
simbolică, s.f.; 158
simfonie; 133
simile; 203
simpatic$_1$, -ă, adj.; 163
simpatic$_2$, s.n.; 163
simțământ; 17, 241, 242, 243
simți; 242
simultan, -ă, adj.; 187
simultan$_2$, s.n.; 187
sincron, -ă; 203
sindeză; 203
sinfonia; 133
single; 67, 77
singur, -ă; 67, 77
sinistru$_1$, -ă, adj.; 180, 203
sinistru$_2$, s.n.; 180, 203
sinus$_1$ (Anat.); 66
sinus$_2$ (Geom.); 66
sir; 132
sire; 132
sirinx; 172
Slatina; 151
slatină; 151
slav, -ă; 68, 74
soare; 86
soartă; 37, 67, 74
sobă$_1$ (godin); 118
sobă$_2$ (cameră); 118
sobor; 133, 141
sol; 67, 79
solar$_1$, -ă, adj.; 204
solar$_2$, s.n.; 204
soldă; 67, 79
solen; 204
solid$_1$, -ă, adj.; 67, 79
solid$_2$, s.n.; 67
solid$_3$, s.m.; 67, 79
solidus; 67, 79
solitar$_1$, -ă, adj.; 164
solitar$_2$, s.n.; 164
solz; 67, 79
*soldu, pl. *soldzi; 67, 79
soma; 204
son$_1$, -i; 212
son$_2$, -uri; 212
sopor; 204
sopran$_1$, -ă, s.m. și f.; 133
sopran$_2$, s.n.; 133
soră$_1$, G/D art. surorii; 42
soră$_2$, G/D art. sorei; 42
sort; 67, 74
sorț(i); 37, 67
soț; 86
soviet; 28, 133
spadă; 67, 73, 74, 77
spahiu$_1$ (militar otoman); 133, 139
spahiu$_2$ (militar african); 133, 139
spangă; 67, 77
spasm; 204
spată$_1$, spate; 33, 35, 41, 67, 73, 74, 77, 86
spată$_2$, spate; 67
spată$_3$, spete; 41, 42
spate, s.n.; 33, 35, 67
spatulă; 133
spați; 67, 75, 77
spațiu; 67, 75, 77
specie; 133
spectru; 204
spermă; 204
speț; 133
speță; 133
speție; 133
spic; 86
spin; 86
spinal, -ă; 67
spinare; 67, 68
spină; 204
spinul; 204
spiral, -ă, adj.; 158, 160, 181
spirală, s.f.; 158, 160, 181
spiră; 204
spiriduș; 133
spirit; 133
spirt; 133
spital; 163
spleen; 134
splină; 134, 204
spondil; 204
spongie; 114
spor; 204
spre; 43, 88
spune(re); 67
stacată; 166
staccato; 166
stadie; 168, 204

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

stadion; 168
stadiu; 168
stafie; 134, 141
stagiune; 172
stal; 134
stambă; 134
stamină; 204
stampă; 134
standard; 134
starter$_1$, -i; 213
starter$_2$, -e; 213
stat$_1$ (ședere); 43
stat$_2$, staturi; 43, 67
stat$_3$, state; 67
statistic, -ă, adj.; 158
statistică, s.f.; 158
status; 67
stație; 172, 233, 234
stațiune; 172, 233, 234
stază; 204
stea; 72, 86
stel; 134
Stela; 72
stelă; 134, 204
ster; 204
stern; 205
sterp; 40
stigmat; 205
stigmă; 205
stihie; 134, 141
stil; 68
stimul$_1$, -i; 213
stimul$_2$, -uri; 213
stindard; 134
stinge; 241
stingător$_1$, -toare, adj.; 16, 241, 242, 243
stingător$_2$, s.n.; 29, 241, 242, 243
stipul; 205
stoarce(re); 24, 67, 77
stobor$_1$, -i; 213
stobor$_2$, -uri; 213
stolă; 114
stomă; 205
stoper$_1$, -i; 213
stoper$_2$, -e; 213
story; 118
stradă; 68
strâmb; 40
strâmt$_1$, -ă, adj.; 40, 68
strâmt$_2$, s.n.; 40
straniu$_1$, -ie; 68
straniu$_2$, s.n.; 68
straordinariu; 153, 154
strat; 68, 75, 86
stratus; 68, 75
străin, -ă; 40, 68
strict, -ă; 68
strofă; 205
stromă; 205
strumă; 205
studio; 134
studiu; 134
stupefiant$_1$, -ă, adj.; 164
stupefiant$_2$, s.n.; 164
stur; 68, 86
sub; 35, 88
suber; 205
subiect$_1$, -ți; 168, 241
subiect$_2$, -te; 168, 241
subit, -ă; 166
subito; 166
substantiv$_1$, adj.; 164
substantiv$_2$, s.n.; 164
subtil, -ă; 10, 68
subțire; 68
sudoare; 86
sufit; 134
sufită; 134
sufix; 134
suge; 68
sugel; 68, 71, 75, 86
sujet; 168
sulă; 86
sulf; 205
sultan; 148
Sultan, Soltan; 148
sumă; 168
summum; 168
suna; 68
sunătoare; 68
surd, -ă, adj.; 40, 68, 86, 93
surdă, s.f.; 68, 93
surghiun$_1$, -i; 213
surghiun$_2$, -uri; 213
suveran, -ă; 133
șa; 36, 68, 86
șablon; 114
șah$_1$, șahi; 106, 145

BCU TIMIȘOARA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

şah$_2$, şahuri; 106, 145
şah$_3$, interj.; 145
şalanj; 103
şale, pl. tant.; 36, 68
şancru; 103, 143
şansă; 102, 144
şapă; 104, 145
şapte; 86
şarm; 105
şarpe; 86
şase; 86
şatră; 106
şcheau; 68, 74
şchioapă, s.f.; 40
şchiop, -ă, adj.; 40
şedea; 241, 242, 243
şedinţă; 242
şef; 48
şeitan; 131, 141
şenal; 103
şenilă; 103, 143
şeptel; 173
şerb; 40, 68, 71, 75, 86
şervet/şărvit; 132
şezământ; 242, 243
şi; 68
şir; 37
şiră; 37
şpaclu; 133
şpagă, spangă; 67
şponghie; 114
ştab$_1$, -i; 213
ştab$_2$, -uri; 213
ştalog; 134
şteamăt, -ă; 68
şti; 220, 226
ştimă; 68
şubă; 117
tablá, -ale; 134
tablă$_1$ (mobilă); 134, 135
tablă$_2$ (joc de zaruri); 135
tacit, -ă; 72
tactic, -ă, adj.; 158
tactică; 158
tacticos, -oasă; 158
taifá, -ale/taifă; 135
taifas; 135
talam; 135, 143
talamus; 135, 143, 205
talan$_1$, -i, s.m.; 213
talan$_2$, s.n.; 213
talant; 135, 141
talaz; 205
talent; 135, 141
taler; 113
tandru, -ă; 69
tanto; 69
tară$_1$ (dară); 111, 144
tară$_2$ (meteahnă); 111
tardiv, -ă; 69, 75, 89
tardo; 69, 205
tars; 205
tartaon; 224, 226
tàrtar$_1$, s.n.; 224, 226
tartàr$_2$, adj. inv.; 135
tartă; 69, 73
tartor; 224, 226
tată$_1$, art. tata; 42
tată$_2$, art. tatăl; 42
taur; 86, 159
taurin, -ă, adj.; 159
taurină, s.f.; 159
taurine, s.f. pl.; 159
tavolă; 135
taxă; 205
taxis$_1$ (rang; clasă de elevi); 135
taxis$_2$ (Med.: operaţie de hernie); 135
tăblie; 135
tăcea; 72
tăcut$_1$, -ă, adj.; 10, 72
tăcut$_2$, s.n.; 72
tătar; 135
tâmpină; 135
tâmplă; 68, 71
tânăr, -ă; 40, 69
tând; 69
târnaţ; 135
târziu, -ie; 66, 72
teacă; 69, 86
teară; 69
teatru; 205
tecă$_1$ (dulap, afiş); 69
tecă$_2$ (caiet); 69
tehnic, -ă, adj.; 159, 205
tehnică, s.f.; 159
tematic, -ă, adj.; 159
tematică, s.f.; 159
temă$_1$; 135

BCU "SICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

temei; 136
temelie; 136
temperă; 136
templu; 68
tempo; 69, 75
tendă; 69
tenie; 205
tenis$_1$ (joc), s.n.; 244
tenis$_2$, -şi (încălţăminte), s.m.; 244
tensiune; 206
Teodor; 147
teoretic, -ă; 164
teoreticon; 164
terapeutic, -ă, adj.; 159, 185
terapeutică, s.f.; 159, 185
terasă; 135
tergiman; 113, 141
termite, s.f. pl. (sg. termită); 206
termos; 206
Terra; 72
tersana; 98, 142
terţ, -ă, adj., subst.; 180
terţă, s.f.; 180
terţia; 180
terţio; 180
test$_1$ (Psih.); 70
test$_2$ (Zool.); 70
testă; 69
textil, -ă, adj.; 245
textile, s.f. pl.; 245
teză; 136, 206
themă/temă$_2$; 135
thesis; 136
tibia; 136
tiers; 180
tifos; 206
tijă; 136
tildă; 136
tim; 135
timbru; 135
timp$_1$, -i, s.m.; 69, 75, 93
timp$_2$, s.n., sing. tant.; 69, 75, 93
timp$_3$, -uri, s.n.; 69, 75, 93
timpan; 135
timpanon; 135
tindă; 69
tip$_1$, tipi; 136, 206
tip$_2$, tipuri; 136, 206
típic, -ă, adj.; 181, 183
tipíc, s.n.; 181
tipicale, s.f. pl.; 181, 183
tipos, subst.: 136
tiran$_1$, adj., subst.; 136, 143
tiran$_2$, s.m.; 136, 143
tirs; 136
titan; 206
titlă; 136
titlu; 136
titru; 136
Toader; 147
toapsec, toapsică; 69, 86
toartă; 33, 35, 69
toblă; 135
toca(re); 69
toloacă; 108
tolos; 206
ton; 69
tonsilă; 206
tonus; 69
Topliţa, Topliţele; 151
topliţă; 151
topos; 206
torace; 206
tors$_1$, -ă, adj.; 73
tors$_2$ (acţiune), s.n.; 73
tors$_3$ (sculptură), -uri, s.n.; 136
torsiune; 206
*tort; 73
tort$_1$ (fir tors, ţesătură), s.n.; 33, 35, 69
tort$_2$ (prăjitură), s.n.; 69, 73
toxic$_1$, -ă, adj.; 69
toxic$_2$, s.n.; 69
tract$_1$ (Adm. terit.); 136, 139
tract$_2$/tractus (Med.); 136, 139
tract$_3$ (broşură de propagandă); 136
tractus; 73
trafic; 136
trafică; 136
trahee; 206
training; 224, 225, 227
trampa; 136
translatòr, -toàre, s.n.; 239, 240
translàtor/translatòr, -tòri, s.m.; 10, 239, 240
transmisie; 233, 234, 236
transmisie/transmisiune; 233, 234
transmite; 69
transparent, -ă; 224, 226, 227
transperant; 225, 226, 227

BCU FOCENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

transvers, -ă; 181, 206
*trapt; 73
tras$_1$, -ă, adj.; 73
tras$_2$, s.n.; 73
tratat; 136
travers; 181
traversă; 181
treflă; 69
trei; 86
tremă; 206
tren; 136
trenă; 136
trening; 224, 225, 227
trepăda(re); 69, 73, 75
trepida; 69, 73, 75
trianglu; 17, 242, 243
triangular, -ă; 242
tricolor$_1$, -ă, adj.; 245
tricolor$_2$, -uri, s.n.; 245
tricolori, s.m. pl.; 245
tricot; 225, 226
tricou; 225, 226
trifoi; 69
trigon; 206
trimite(re); 69, 91
triplu, -ă; 164
triplum; 164
trist, -ă; 206
triunghi; 17, 242, 243
triunghiular, -ă; 242
troian; 149
Troian(ul), Traianul, Troian, Troieni; 149
trombă; 137, 141, 143
trombon$_1$, -i; 213
trombon$_2$, -oane; 213
trompă; 137, 141, 143
trompet; 137
trompetă; 137
trop$_1$, tropi; 206
trop$_2$, tropuri; 137
tropos; 137
trubadur; 137, 141
trufă; 137
truver; 137, 141
tuber; 137, 206
tubercul; 206
Tudor; 147
tulbent; 137
tulipan; 137, 141, 143
tulipă; 137, 141, 143
tulpan; 137
tulumbă; 137
tumoare; 207
tumultuos, -oasă; 166
tumultuoso; 166
tun; 69, 86
tună; 69
tură; 207
turban; 137, 143
turbid, -ă; 207
turbină; 207
turcoaz$_1$, adj. invar.; 159
turcoaz$_2$, s.n.; 159
turcoază, s.f.; 159
turna$_1$, torn; 69, 74
turna$_2$, turnez; 69, 74
turtă; 33, 35, 69
tuse; 86
tuș; 137
tușă; 69
tușă; 137
țambal; 107, 143
țar; 107
țară; 69, 72, 86
țarc; 26, 50
țeastă; 69, 71
țentner; 106, 141, 143
țest; 70
țimir$_1$, -i; 213
țimir$_2$, -e; 213
ține; 51, 92, 244, 245
țintirim; 29, 107, 141
ținut, -ă, adj.; 92
ținută, s.f.; 92
țiteră; 18, 50
ucide; 241
ud$_1$, -ă, adj.; 40, 86
ud$_2$(ul), s.n. sing. tant.; 40
uita$_1$, vb.; 14, 43
uita$_2$, vb. refl.; 14, 43
ulcer; 137, 207
ulcus; 137
ulei; 137
umăr$_1$, umeri; 41, 70, 75
umăr$_2$, umere; 41, 42, 70, 75
umbelă; 137, 143, 207
umbrelă; 137, 143
umoare; 216

BCU ASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

umor; 216
un, o, art. neh.; 33
uncie; 124
unghi; 86, 241, 242
ùnghie; 86
unghíe; 124
unghiular, -ă; 16, 17, 241
uniform, -ă, adj.; 159, 181
uniformă, s.f.; 159, 181
universal$_1$, -ă, adj.; 164, 172
universal$_2$, s.n.; 164, 172
universalii, s.f. pl.; 164, 172
unu, una, num. card.; 33, 38, 86
unul, una, pron. nehot.; 38
uragan; 124
urban, -ă; 148
Urvan, Urban, Orban, Vurban, Hurban, Horban; 148
urceol; 70
urcior; 70
urdina(re); 70
ureche; 24, 70, 71, 75, 87
ureter; 207
urgie, s.f.; 70, 73
urnă$_1$ (interiorul paharului); 70
urnă$_2$ (cenuşar); 70
uşă; 70
uvertură; 98, 142
uvulă; 207
uzină; 124
va (vb. auxiliar); 33
vaccin; 70
vaccină; 70
vacuu, -uă; 164
vacuum; 138, 164
vag, -ă; 207
vagin; 137, 143
vagină; 137, 143, 207
val; 70
vale; 70
valent, -ă; 207
valvă; 207
vampă; 137
vampir; 137
vapor$_1$, -oare, s.n.; 138
vapori, s.m. pl.; 138
vargă$_1$, vergi; 41, 70
vargă$_2$, vărgi; 41, 70
varia, s.n. pl.; 172
variabil, -ă, adj.; 159, 160, 182
variabilă, s.f.; 159, 160, 182
variant, -ă, adj.; 159, 160
variantă, s.f.; 159
variaţie; 233, 234, 236
variaţiune; 233, 234
variaţiuni, s.f. pl. tant.; 233, 234
varice; 207
varietate; 172, 225, 226
varieteu; 172, 225, 226
varietăţi, s.f. pl.; 225
variu, -ie; 172, 207
varoş; 124
Varvara, Vărvara, Vârvara, Vârvoara, Fărvara; 147
varză; 33
vasilicale, s.f. pl./basilicale; 46
Vasil(i)e, Vasil, Bazil; 72
văl; 172, 207
văr; 87
Văsiiu (Văsâiu); 72
vătăman; 99
vână; 70, 73, 87
vânăt, vânătă, adj.; 38
vânătă, s.f.; 38
vârstă; 26
vârtos; 40, 90
vârtute; 70, 73
vechi$_1$, veche, adj.; 40
vechi$_2$(ul), s.n. sing. tant.; 40
vecin, -ă; 70, 87
vector$_1$, -toare, adj.; 207
vector$_2$, -tori, s.m.; 207
vedea; 87
velă; 172
veloce; 207
velum; 172
vână; 70, 73
venin; 87
ventricul; 207
Venus, Venera; 72
verb; 172
verde; 33, 87
vergă; 70
vergea; 70
vermis; 71, 75
vernis; 115
Veronica; 150
veronică; 150

B.C.U. "M. EMINESCU" IAŞI

vers; 71, 73, 79
verso; 71, 79
verstă; 26
verş; 71
vertebrat, -ă, adj.; 245
vertebrate, s.n. pl.; 245
vervă; 172
vestiar; 138
vestibul, -e; 13, 239, 240
vestibùl, -uri; 13, 239, 240
vestiment; 70, 75
veşmânt; 70, 75
veteran; 46, 76
vexil$_1$ (Bot.); 138, 139, 143
vexil$_2$ (Militar); 138, 139, 143
vezică; 46, 74, 75
veziculă; 207
via(re); 71
via$_1$, prepoz.; 138
via$_2$, s.f.; 138
vibra; 138
vicleim; 150
vict; 71, 73
vid$_1$, -ă, adj.; 138
vid$_2$, s.n.; 138
vierme; 71, 75, 87
viers; 71, 73, 79, 87
vin; 87
vindeca(re); 71, 73
vindica; 71, 73
vineri; 10, 72, 87
vintre$_1$, pl. vintre; 42, 87
vintre$_2$, s.f. pl. tant.; 42
vioară; 71, 75
violă; 71, 75
violet$_1$, -ă, adj.; 159, 160
violet$_2$, s.n.; 159
violetă, s.f.; 159, 160
viperin, -ă, adj.; 159
viperină, s.f.; 159
vipt; 71, 73
vira; 138
virga$_1$ (Muz.); 70
virga$_2$ (Meteor.); 70
virghină; 164
virginal$_1$, -ă, adj.; 164
virginal$_2$, s.n.; 164
virgulă; 70
virtute; 70, 73
virus; 207
viscere, s.n. pl.; 207
vistier$_1$, -ri; 138
vistier$_2$, -re; 138
vitru$_1$ (sticlă); 138
vitru$_2$ (fereastră); 138
viu$_1$, -ie, adj.; 40, 87, 89
viu$_2$(l), s.n. sing. tant.; 40
vivă; 71
Vizante; 150
voal; 172
vocal, -ă, adj.; 159, 160
vocală, s.f.; 159, 160
voce; 46, 74
vocş; 46
volan; 13
volant; 13
volta; 101
voltă; 27, 101, 141
volută; 27, 101
vomic, -ă, adj.; 159
vomică, s.f.; 159, 160
vot; 138
votum; 138
vrea; 33
vrilă$_1$ (Aviaţie); 138, 139, 140
vrilă$_2$ (Tehn.); 138, 139, 140
vulcan; 150
vulvă; 207
vută; 101
zamfir; 141
zare; 138
zău; 33, 35, 72, 87
zână; 72
zbor; 133, 141
zdrahon; 54
zece; 87
zecimal, -ă; 16, 17
zenit; 169, 182
zeu; 33, 35, 72, 87
Zeus; 72
zgaibă; 71
zgură; 66, 74
zis, -ă, adj.; 73
zisă, s.f.; 73
zmeu$_1$, -ei; 213
zmeu$_2$, -ie; 213
zori, s.m. pl.; 138

BCU "ION IVICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Albaneză

bres, brezi; 209
kopil; 238
kënatë; 103
zgürë / zgjyrë; 66

Arabă

ʹamīr; 97
abanus; 27, 96
afiun; 97
al-kimiya; 97
almas; 124
al-qadi; 97
al-qasr; 97
al-simut, pl. lui al-samt; 169
al-sina'a; 98
badawīn, bedewī(n); 100
bunduq; 152
dârsanah; 98
dâr-sinâ'a, dâr as-sinâ'a; 98, 142
dirham; 113
funduk; 152
ğayb (djayb); 66
ğubba/djubba; 117
halifa; 27, 103
haram; 117
leylak; 120
mahazin; 120
mahzen, mahzan, pl. mahazin; 120
masğid; 121
mukhayyr; 122
qabala; 116
qadi; 97
qalib; 27, 103
qatran; 106
quintār; 106
sāh; 106
šaitān; 131
samt; 169
tarh, pop. tarah; 111
Tatar; 135
ukija; 124

Bulgară

Амбросий, 147
Ангел; 72
арап; 98
Васил; 72
болта; 101
босиляк, босилек; 46
българин; 102
градище; 151
гребен; 117
гърбач; 111
гъска; 116
дроб; 211
друм; 113
Дука; 148
жупан; 222
згория; 66
змей; 213
кабаница; 102
калуп, калуб; 103
канава; 103
каната; 103
kапитан; 49
kилер; 50
кимен; 107
кимион; 107
клака/тлака; 108
колец; 211
комарник; 151
конец; 110
копито; 105
kорниз/kарниз; 110
коса; 108
кофа; 52
кривина; 153
кукуруз; 211
Максим; 148
майстор; 60
маншет; 223

мечеть; 121
напръсток; 212
обор; 124
образ; 212
пада се; 94
падина; 151
памет; 126
плоска; 125
плюш, 127
полата; 63
прялоп, преслоп; 151
пустиня; 129
пълк; 127
рак; 212
ровина; 151
ружа; 131
свърша; 224
сбор; 133
скелия; 66
слатина; 151
стобор; 213
Султан; 148
темель; 136
топлица; 151
факла; 54
факлия; 54
хоро; 51
четвърт; 107
шатра; 106
яловица; 151

Cehă

kobza; 108
muzik; 223
pištal; 127
robota; 131

Ebraică

Cherub/im; 148
sātān; 131

Engleză

abbreviate; 25
abridge; 25
absolve; 25
acmo-; 188
acne; 96
aggravate; 25
aggrieve; 25
amiable; 24
amicable; 24
announce; 25
annunciate; 25
antic; 25
antique; 25
aptitude; 24
assemble; 25
assimilate; 25
assoil; 25
attitude; 24
barque; 100
base; 25
basis; 25
basket; 243
bill; 100
blues; 101
bonus; 47
box$_1$; 27, 101, 140
box$_2$; 27, 101, 140
boxer(s); 102
business; 219, 227
cabriolet; 214
cadence; 24
caitiff; 25
camera; 25, 106
campus; 49
canary; 103
cannabis; 49
cape; 24
captive; 25

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

caravan; 105
card; 24, 48
cargo; 105
carriage; 93
carte; 24
cent; 106, 140, 191
challenge; 103
chamber; 25
chance; 24
check; 106, 145
chess; 145
chief; 24, 48
chorus; 51
cipher; 24
cloack; 24
clock; 24
color; 109, 191
comics, s. pl.; 173
company; 238
compost; 173
constable; 109
contra-, 87
convent; 53
cord; 50
cross; 51
crypt; 24
cup; 52
dame; 25
data; 92
dem; 192
digital; 112
dollar; 113
dominion; 113
donna; 25
emerald; 25
entire; 25
envious; 25
estat; 25
express; 161
faction; 24
fashion; 24, 169
favourite; 153
ferrodo; 221
free mason; 114
fungo-; 195
gin; 58
grote; 24
half; 117
hall; 118
harmonica; 154, 155
hormone; 196
humour; 216
huron; 153
(to) import; 118
integer; 25
invidious; 25
item; 118
-ive; 89
jury; 119
liberty; 119
magazine; 120
mascara; 121
master; 60
media; 61
mister; 60
mistress; 121
module; 122
mohair; 122
monitor; 122
negative; 162
nurse; 61
omnium; 171, 199
palace; 63
partition; 231
party; 126
peer; 153
penalty; 127
phospho-, phosphoro-; 195
plastic; 178
pragmatic; 184
premier; 64
premium; 128
promotion; 232
pudding; 219
punch; 129
radical; 153
ring; 130
saloon; 131
sanatorium; 68
scorer; 212
scotch (whisky); 131
scotch (tape); 131
self; 203
senior; 132
serpentarium; 168
service; 132
single; 67
sir(e); 132

BCU CASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

skunk; 212
smaragdus; 25
sol; 67
spirit; 133
spleen; 134
square; 114
standard; 134
star; 86
starter; 213
state; 25
status; 25
stopper; 213
story; 118
studio; 134
super, 88
taurine; 159
tennis; 244
test; 70
theme; 135
tract, 136
training; 224, 227
turbino-; 207
umbelli-; 207
umbrella; 137
val(e); 70
vamp; 137
vamp(ire); 137
virginal; 164
vote; 138
zero; 24
vengl. cros; 51
vengl. maegester; 60

Franceză

abattre; 94
abdomen; 188
abdomino-; 188
acacia; 96
acanthe/akantha; 188
acantho-, -acanthe; 188
accent; 96
accès; 209
accident; 210
accorder; 217
acéphale; 188
acephalo-; 188
acide; 152, 188
acido-, acidi-; 188
acmé; 96, 188
acmo-; 188
acné; 96
acoustique; 154, 185
acte; 168
aculéi-; 188
ad-; 87, 90
-ade; 89
adjudant; 96, 97
adonis; 149
adopter; 218
adverse; 160
affable; 164
-age; 89
agile; 45
agoniser; 97
agricole; 147
aimable; 165
air; 80
aire; 45
-aire; 88
-al; 88
alarme; 97
album; 45
albumen; 188
albumino-; 188
alcade; 97
alcazar; 97
alchimie; 97
alcool; 210
alerte; 154
alicante; 150
allegre; 164
allier; 45
alternatif, -ive; 154, 185
alvéo-, alvéolo-; 188
alvéole; 188
ambroisie; 147
amiral; 97
amphore; 188
amphori-, amphoro-; 188
amusie; 188
-amusie; 188
amygdale; 188

BCU TRANSILVANIA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

amygdalo-; 188
an-; 90
analogie; 98
analogue; 160
anaphore; 97
-ance; 89
angulaire; 241
animal, -e, -aux; 61
annexe; 154
annulo-; 188
anodonte; 154
ante-; 83
antique; 154
aorte; 189
aorto-; 189
aperture; 98
appendice; 189, 236, 237
appendico-; 189
appliquer; 45
arabe; 98
archonte; 98
are; 45
arène; 46
argile; 189
argilo-, argili-; 189
argus; 149
arithmétique; 173
arlequin, -ine; 210
armature; 46
armure; 46
aromatique; 98
arsenal; 98
artère; 189
artério-; 189
article; 218
ascendant, -e; 186
ascète; 99
aspirateur; 187
assimiler; 46
aster; 99
asthénie; 189
-asthénie; 189
astrakan; 150
astre; 99, 189, 208
-astre; 208
astro-, astéro-; 189
-at; 88
-ate; 88
-atique; 89
atlante; 169
atlas; 149, 169
atrio-; 189
atrium; 189, 218
atrophie; 189
-atrophie; 189
attacher; 22
attaquer; 22
attelle; 46
auditeur; 237
augure; 99
auguste; 45
aulique; 160
auréole; 45
auricule; 70, 214
aurore; 147
ausculter; 46
auto; 189
auto-; 189
auxiliaire; 187
avers; 160
axe; 189, 214, 225
axis; 214, 225
axo-; 189
azimut; 169
baccalauréat; 210
bacille; 189
bacilli-, bacillo-; 189
bactérie; 189
bactério-, -bacter; 189
balane; 189
balano-; 189
baliste; 189
balisto-; 189
banc$_1$; 99, 139
banc$_2$; 99
banco; 99
banque; 99
bar; 189
barbare; 99, 147
barge; 100
baro-, -bare; 189
baroque; 165, 187
barque; 100
baryton; 210, 237
Basile; 72
basilique; 46
basket; 243, 244
basse; 19, 210

BCU LAUSANNE/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

bâtard, -e, bastard; 100
batiste; 214
bâton; 100
bédouin, -ine; 100
berbère; 100
béryle; 19
bestiaire$_1$; 166
bestiaire$_2$; 166
béton; 100
bi-, bis-; 189
bien(s); 47
bill; 100
bis; 189
bitume; 100
blamer; 46
blanc; 100
blanc, blanche; 45, 91
blaspheme; 101
blaste; 189
blasto-, -blaste; 189
bleu; 101
blond, -e; 155
blues; 101
bohème; 155
boléro; 219
bon, bonne; 47, 76
bonus; 47
borax; 19
bord; 219
bordeaux; 150
boston; 101
botanique; 185
boule; 101; 140
bourse$_1$; 27, 47, 77, 78
bourse$_2$; 27, 47, 77, 78
bouteille; 115
boutique; 98
bouton; 210
box; 27, 101
boxer; 102
boxeur; 102
branche; 47
branchie; 189
branchio-; 189
brasse; 47, 78
brave; 100
bravo; 100
breton, -ne; 102, 140
brévi-; 189
brillant, -te; 219, 225
brome; 190
bromo-; 190
bronch(i)e; 190
bronho-, bronchio-; 190
brut, -te; 173
bulbe; 190
bulbo-, bulbi-; 190
bulle; 101; 140
burgrave; 102
cabale; 237
cabane; 102
cabine; 102
cabri, cabrer; 49
cabriole/capriole; 49
cabriolet; 214
cachet; 219, 225
cadastre; 27, 102
cadeau; 49
cadence; 102, 144
cadet; 49
cadran; 102
cadre; 50, 214
caeco-; 190
caecum; 190
café; 102
calcanéum; 48
calcul; 211
caldeira; 48
calendes; 109
calibre; 27, 103
calice; 190
calici-; 190
calife; 27, 103
calomnie; 103
calquer, 48
caméra; 106
canal; 103, 190
canali-; 190
canari; 103, 150
Canarie; 103
canaste; 27
cancer; 103, 190
cancéro-, cancéri-; 190
candide; 147, 155
canevas; 103
canicule; 103
canin, -ine; 152, 181
cannabis; 49

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

canonique; 152
cantho-; 190
canthus; 190
canule; 47
cap; 48
cape; 104, 145
capillaire; 190
capillaro-; 190
capital, -e, -aux; 173, 181
capitule; 104, 140
capot$_1$; 104, 145
capot$_2$, adj. invar.; 104
capote; 104, 105, 145
capsule; 105, 190
capsulo-; 190
captif, -ive; 26
caravane; 27, 105
carbone; 49
cardia; 190
cardinal, -e, -aux; 152
cardio-, -card, -cardie; 190
cargo; 105
carie; 48
carnassier, -ère; 155, 181
carpe; 190
carpo-, -carpe; 190
carreau$_1$; 219, 225
carreau$_2$; 219, 225
carte; 48
caryo-; 190
caste; 155
catachrese; 105
cataracte$_1$; 105, 140
cataracte$_2$; 105, 140
cauli-, -o-, -caule; 190
caustique; 155
cavalerie; 237
cavalier; 48
cave; 190
caverne; 190
caverno-; 190
cavo, -i-; 190
cécidie; 190
cécidio-, cécido-; 190
cellule; 190
cellulo-; 190
cément; 107, 191
cémento-; 191
cent; 106, 140, 191
centenaire; 106
centi-; 191
centime; 106
centimètre; 211
central, -e, -aux; 155
centre; 191, 211
centri-, centro-, -centre; 191
cerebro-; 191
cérvix; 50
challenge; 103
chalengier; 103
chance; 103, 144
chancre; 103
chaos; 116
chape; 104, 145
char; 93
chariot; 93
charme; 105
charte; 48
chef; 48, 94
chénal; 103
chenille; 103
cheptel; 173
chèque; 106, 145
chétif; 26
chimie; 97
chlore; 191
chloro-; 191
cholédocho-; 191
cholédoque; 191
choral, -e, -aux (-als); 173, 181
chorus; 51
chrome; 192
chromo-, chromato-, -chrome; 192
chronique; 174
chyle; 191
chylo-, chyli-; 191
cicéro; 169
cicérone; 169
cidre; 107
ciment; 107
cinéraire; 155
cingul(o)-; 191
cingulum; 191
circulaire; 155, 181
cirque; 50
cirri-; 191
cirrus; 191
clair; 50

BCU LAUSANNE/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

clamer; 50
claustro-; 191
clément; 147
clima-, climato-, climo-; 191
climat; 169
clinique; 155
coagulum; 50
coccygo-; 191
coccyx; 191
code; 108
collier; 109
colloquer; 51
collyre; 109
Cologne; 109
côlon; 191
colonial, -e; 169
coloniales; 169
colonie; 109
colonne; 109
colono-; 191
colori-, -colore; 191
colporter; 109
comédie; 237
comique; 173
commander; 51
commerce; 109
commission; 228, 235
commun, -e; 169
communier; 52
communiquer; 52
compact, -e; 160
compagnie; 237, 238
comparer; 52
compendium; 220
complet, -ète; 52
complexe; 160
comporter; 109
composé; 244
composite; 173
compositum; 173
compost; 173
compote; 173
compte; 52
compter; 110
comptoir; 104
comput; 52
computer; 110
comte; 109
con-; 87
concession; 228
conchylio-; 191
concourir; 217
conducteur, -trice; 187
conduite; 166
condyle; 191
condylo-; 191
cône; 191
confiance; 110
confidence; 110
confondre; 51
coni-; 191
conjonctif, -ive; 155, 181
connétable; 109
conscience; 220, 225
conséquence; 220, 225
consignation; 220
consonant, -te; 155
constance; 147
constant; 147
constituant, -e; 220
constructeur; 238
contenir; 51, 244
contenu; 244
continent, -te; 161
contingent, -te; 161
continu, -ue; 165
contra-; 87
contracter; 217
contraire; 161
contre; 49
contrôleur; 211
contumace; 110
convenir; 53
convent; 53
convention; 109
convoluté, -ée; 161
coordonnée; 244
coordonner; 244
copule; 110
copuler; 110
coque$_1$; 108
coque$_2$; 108
coquille; 191
coralli-; 192
corde; 50
cordi-; 192
cordon; 110
corme; 192

BCU FRIBOURG/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cormo-; 192
corniche; 110
coronaire; 110
corps; 111, 211
corpus; 111
correcteur; 238
correspondre; 110
corsaire; 111
cosmo-, -cosme; 192
cosmos; 192
costume; 110, 146
côte; 50, 74
cotyle; 192
cotylo-; 192
couleur; 109
coupe; 52
couple$_1$; 110, 141
couple$_2$; 110, 141
couple$_3$; 110, 141
coupler; 110
courant, -e; 161
courbe; 108
couronne; 52
cours; 52
courtine; 111
coutume; 110, 146
crâne; 192
cranio-, -cranie; 192
crasse; 56, 74
cravache; 111
cravate; 111
créance; 22
crédence; 51
crédit; 51
crème; 155, 156
crétin, -ine; 51
crime; 192
criminel, -elle; 161
crimino-; 192
crise; 192
-crise; 192
cristal; 108, 192, 210
cristallin, -e; 161
cristallo-, cristalli-; 192
critérium; 220
critique; 174
croate; 111
crochet$_1$; 220, 225
crochet$_2$; 225
crochet$_3$; 220
cross-country; 51
croupe; 111
croyance; 22
crypte; 111
cubitus; 51
culte; 161
culture; 192
culturo-, -culture; 192
cumul; 111
cumulus; 111
cupro, -i-; 192
curieux, -euse; 169
cuve; 52
cuvette; 219, 225
cyanose; 191
-cyanose; 191
cycle; 107, 191
cyclo-, -cycle; 191
cylindre; 191, 211
cylindri-, -o-; 191
dactyle; 192
dactylo-, -dactyle; 192
dalmatique; 156
dame; 53
dance; 111
date; 92
de-; 90, 95
débiter$_1$; 112, 140
débiter$_2$; 112, 140
décan; 112, 140
défecto-; 192
délicat, -te; 165
dem; 192
demi-; 192
demi(-saison); 192
démo-; 192
démon; 112, 192
démono-; 192
dense; 53
dent; 152
dependence(s); 221
depiler; 53
déposer; 53
dépression; 228, 229
derme; 192
dermo-, -derme, derma-, dermato-; 192
dés-, des-; 90, 95
descendre; 19, 53

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

désert; 53
désigner; 112
despote; 148
dessiner; 112
destructeur, -trice; 241
détenir; 245
détenu; 245
détoner; 53
devise(s); 169
diabète; 192
diabéto-; 192
dialectique; 174, 184
diaphane; 192
diaphano-; 192
dicton; 73
diététique; 156, 184
digital, -le; 112
diligence; 112, 140
dinar; 112
direct, -te; 54, 92
directeur, -trice; 29, 238
dirigeant, -te; 221
diriger; 29, 54
dis-, 90
disco-, -i-; 193
discrétion; 113
disposer; 53
disque; 112, 193
diurne; 156
diverticule; 193
diverticulo-; 193
division; 229
dollar, 113
dolman; 113
domaine; 113
dôme; 193
-dôme; 193
dominion; 113
domino$_1$; 54, 238
domino$_2$; 54, 238
donnée, s.f.; 92
dose; 113, 193
dosi-; 193
double; 193
double-; 193
doublé; 221, 225
drachme; 113
dragon; 54
drakon; 54
drame; 193
-drame; 193
droit, s.m.; 91, 92
droite, s.f.; 92
dromo-, drome; 193
dromos; 113, 193
duc; 113, 148
duodéno-; 193
duodénum; 193
dupliquer; 54
dur, -e; 153, 193
duro-; 193
-é; 88
ébène; 27, 96
ecclési-; 193
ecclésia; 193
échantillon; 114
écharpe; 221
échec; 106, 145
écho; 193
écho-; 193
ectasie; 193
-ectasie; 193
eczéma; 193
eczémato-; 193
effectif, -ive; 161
effusio-; 193
effusion; 193
électro-; 193
électron; 193
-elle; 89
ellipse; 193
ellipso-; 193
élytre; 193
élytro-; 193
embolie; 194
-embolie; 194
embolo-; 194
embolus/embole; 194
embryo-; 194
embryon; 194
émir; 97
émissaire$_1$; 167
émissaire$_2$; 167
émission; 229
en-; 95
enceinte; 72
encéphale; 194
encéphalo-, -encéphal; 194

BCU RSI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

-ent; 89
entre-; 87, 95
épendyme; 194
épendymo-; 194
éphèbe; 193
éphèbo-; 193
éphémère; 193
éphèmero-; 193
épiderme; 194
épidermo-; 194
épigastre; 194
épigastro-; 194
épiphyse; 194
épiphysio-; 194
épiplo-; 194
épiploon; 194
éponge; 114
équateur; 150
équerre; 114
erg; 194
ergo-; 194
éros; 194
éroto-, éro-; 194
escale; 66
esclave; 68
espace; 67
espèce; 133
esprit; 133
-esse; 89
esthésie; 194
esthésio-, - esthésie; 194
estrade; 68
état; 67
étendard; 134
éther; 211
éthique; 156, 184
étho-; 194
éthos; 114, 194
étole; 114
-eur; 90
-eux; 90
excentrique; 161
exprès, -esse; 161
express$_1$, adj., s.m.; 161, 181
express$_2$, s.m.; 161
expressif, -ive; 165
exprimer; 66
extatique; 165
extincteur; 16, 241
extorquer; 67
extra-, 91
extraordinaire; 153
extrême; 174
extremum, pl. des extremums; 174
fabriquer; 55
faciès; 55
facile; 165
façon; 169
factice; 115
faction; 169
facture; 55
facule; 54
fado; 114
famille; 55
fantaisie; 114, 148
fantasme, phantasme; 114
fantôme; 114
farine; 55
fascicule; 214, 216
faste(s); 174
favori, -ite, adj., subst.; 153
favoris, s.m. pl.; 153
fazenda, 115
ferme; 148, 156
ferment; 194
fermer; 156
fermento-; 194
ferrodo; 221
fervent; 55
fétiche; 115
feutre; 115
fibre; 194
fibro-, fibri-; 194
fiche; 115
filet$_1$; 221, 225
filet$_2$; 221, 225
filet$_3$; 221
filial, -e, -aux; 156
filtre; 115
fin, -ine; 162
final, -e, -als; 174
fistule; 194
fistulo-; 194
flacon; 115
fluide; 162
fluor; 195
fluoro-, -i-; 195
fluvio-; 195

BCU LAUSANNE/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

focus; 55
foetus; 55
folio; 55
folium; 55
follicule; 214
fonction; 230
fond; 56
fondant, -e; 156
fongi-; 195
fongus; 170
for; 221
force; 55
forger; 55
formation; 229, 236
forme; 195
-forme; 195
fort; 55
forum; 221
foyer; 55
fraction; 229
fracture; 56
fragile; 22, 56
fraise$_1$; 56
fraise$_2$; 115
fraise$_3$; 115
frais, fraîche; 115
fraiser; 115
francmacon; 114
frange; 56
frein; 56
frêle; 22
fresque; 115
friction; 229
frigidaire; 116
front; 56
fulgurer; 56
funeste; 165
funicule; 195
funiculo-; 195
fureur; 221
furieux, -euse; 165
fuseau; 93
fusio-; 195
fusion; 195
gabelle; 116
gallinacé(s), s.m.pl; 56
gallinacé, -e, adj.; 56
gamète; 195
gamèto-; 195
gamma; 116
gamme; 116
ganglio-; 195
ganglion; 195
garde-robe; 215
gastro-, -gastre, gastéro-; 195
gaz; 116
gel; 56, 74, 76
gemme; 195
gemmi-; 195
général, -ale, -aux; 153, 181
genèse; 195
-genèse; 195
germi-; 195
geste$_1$, s.f.; 170
geste$_2$, s.m.; 170
giga-, giganto-; 195
gin; 58
gland; 56, 74, 76
glande; 56
glandule; 56
globe; 211
glose; 117, 196
gloso-, -glosse; 196
glotte; 117
glotto-, -glotte; 196
goudron; 106
goutte; 57
gracieux, -euse; 165
grade; 196
–grade; 196
granule; 117, 196
granulo-; 196
granulome; 117
graphie; 196
-graphie; 196
gratis; 170
grave; 56, 165
grec, grecque; 162
grenade; 117
grenat; 117
gros, grosse; 57, 91
grotte; 111
groupe; 111, 215
grypose; 196
-grypose; 196
guetre; 116
guichet; 221, 225
guide; 211

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

gypse; 116, 195
gypsi-, -o-; 195
hadro-; 196
hall; 118
halle; 118
halo; 196
halo-; 196
haltère; 196
haltero-; 196
harmonie; 237
harmonique; 154
havane; 150
hélice; 193
hélici-; 196
hélico-; 193
hélio-; 196
héliotrope; 211
hélium; 196
hélix; 196
helminthe; 196
helmintho-; 196
hémicrânie; 118
hépato-; 196
hercule; 150
hérésie; 114
hermès; 150
hernie; 196
hernio-; 196
herpès; 196
hérpeto-, -i-; 196
hespéride; 150
hiberner; 57
histoire; 118
historique; 187
hollande; 150
homicide; 241
homilétique; 157
honneur; 215
honoraire(s), s.m.; 163
honoraire, adj.; 163
hormone; 196
hormono-; 196
hospice; 62, 76
hôtel; 163
humérus; 70
humeur; 216
humo-, -i-; 196
humour; 216
humus; 196
huron, -onne; 153
hyacinthe; 118, 141, 148
hymne; 197
hymno-; 197
hypnotiseur; 241
hypostase$_1$; 222
hypostase$_2$; 222
hystérési-; 196
hystérésis; 196
hystérique; 170
-ice; 89
icono-; 196
idéal, -e; 187
idée; 197
idéo-; 197
idio-; 197
idiot; 197
-ier; 88
-if; 89
iléo-; 197
iléon; 118, 197
iléus; 118
illustré, -eé; 245
illustrer; 245
image; 170
imago; 170
immeuble; 118
immobile; 118
immun; 197
immuno-; 197
impari-; 197
impératif, -ive; 187
impérial, -e, -aux; 156
imperméable; 187
impétueux, -euse; 165
implanter; 57
importer$_1$; 118, 218
importer$_2$; 118, 218
impression; 230
imprimant, -te; 156
imputation; 20
imputer; 57
in-, 87, 90
incident, -te; 162
incisif, -ive; 153
inclination; 57
incliner; 57
index; 212
indicatif, -ive; 187

BCU LAUSANNE/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

indien, -enne; 162
indigo; 162
indurer; 57
-ine; 89
infant, -te; 197
infanti-; 197
infundibulo-, -i-; 197
infundibulum; 197
ingénu, -ue; 165
inio-; 197
inione; 197
injecter; 58
injurier; 58
innocent, -e; 165
insecte; 197
insecti-, -o-; 197
instruction; 230
intégral, -e; 157
intègre; 58
intellect; 58
intens; 58
inter-; 88
intermède; 118
interroger; 58, 74
intestin, -ine; 162
intima; 175
intime; 175
intro-, 88, 90
invention; 230
inversion; 230, 236
investir; 58
inviter; 20, 58
iode; 197
iodo-; 197
ion; 197
-ion; 89, 235
iono-; 197
iota; 118
-ique; 208
iris; 118
ironique; 165
ischio-; 197
ischion; 197
-iser; 90
-ité; 89
ithos; 114
ivoire; 222
jacinthe; 118, 141
jacobin; 148
jalousie; 116
jargon; 116
jarretelle; 222
jarretière (jartière, jarretier); 222
jéjuno-; 197
jéjunum; 197
jeté; 222
juguler; 58
jupe; 117
juriste; 148
jury; 119
karyon; 190
kyste; 191
kysto-; 191
labre; 119
labyrinthe; 197
labyrintho-; 197
lâche; 197
lactaire; 167
lactarium; 167
lacune; 119
lagune; 119
lameli-; 197
lamelle; 197
lancette; 119
langouste; 58
langueur; 59
lapidaire; 162
lapider; 59
large; 93
laringo-; 197
larve; 197
larvi-; 197
lasso; 58
latin, -ine; 119
laxi-; 197
lecteur; 119, 140
légal; 119
légat; 175
légion; 120
lemme; 197
-lemme; 197
lexique; 119
lexicon, 119
libérer; 119
liberté; 119
liberty; 119
libre; 175
lichen; 198

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

lichéni, -o-; 198
liéno-; 198
ligament; 59
ligature; 59
ligne; 57, 74
ligule; 198
liguli-; 198
lilas; 120
limi-; 198
limite; 198
limpide; 59
liqueur; 222
liquide; 175
littoral, -e; 187
livre; 120
livrer; 119
lobe; 198
lobo-; 198
local, -ale, -aux; 162
loge; 120
logique; 157, 184
logo-, -logue; 198
logos; 198
lombes, s.f. pl.; 170
lombo-; 198
loyal; 119
lucid, -de; 59, 74, 76
lumen; 59
lupus; 59, 76
lustre$_2$; 120, 141
lustre$_3$; 120, 141
lymphe; 198
lympho-; 198
lyse; 198
lysi-, -o-, -lyse; 198
macabre; 165
machine; 120
machiner; 59
macho; 59
madame; 223
magasin; 120, 140
magasine; 120, 140
magistral, -e, -aux; 175
magnanime; 241
magnéto-; 198
magnifique; 165
maire; 64
maître; 60
maîtresse; 121
majestueux, -euse; 165
majeur, -e; 153
major; 153
mal; 198
mal-; 198
malacie; 198
-malacie; 198
manche; 60
manchette; 223
manie; 60
manifeste; 162
manifester; 217
mante; 120
manteau; 120
mantille; 120
manuel, -elle; 162
mappe; 120
marge; 59, 74, 76
marginal, -ale, -aux; 170
marin, -ine; 148, 157
marquis; 121, 146
marquise$_1$; 121, 146
marquise$_2$; 121, 146
marron, -onne; 175
martial$_1$; 121
martial$_2$; 121
martyr; 59
masque; 121
massif, -ive; 162
mastiquer; 60
mat; 125
matelot; 121
matériel, -elle; 162
mathématique; 176
matière; 120
matrice; 60, 74
maure; 148
mauve; 61, 76
maxime, maxima; 148, 176
maximum; 176
mécanique; 176, 185
médian, -e; 157
médico-; 198
médius; 61
médullaire; 59
mélo-; 198
melos; 198
membre; 212
mémoire; 170

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

mémorial; 187
ménage; 121
méninge; 198
méningo-; 198
-ment; 90
mention; 61
mentor; 150
menu, menue; 60, 78
mercure; 61
mercuriel, -elle; 170
messe; 121
métal; 198
métallo-, -i-; 198
métaphysique; 184
météore; 198
météoro-; 198
méthodique; 157
mètre; 198
métro-, -mètre; 198
métropole; 122
meuble; 118, 176
migraine; 118
mimèse/mimesis; 122
mimétique; 198
-mimétique; 198
minaret; 122
minime; 176
minimum; 176
minute$_1$; 60, 78
minute$_2$; 60, 78
mirabilis; 153
mirer; 61
miscéllanées, s.f.pl.; 170
mistral; 175
mobile; 176
mode; 122
module; 122
modulo; 122
mohair; 122
(le) moi; 92
moire; 122
moniteur; 122
monitor; 122
mont; 61
monument; 61
moral, -le; 176, 181
morgue$_1$; 122
morgue$_2$; 122
morguer; 122
mortier; 123
mosquée; 121
moteur, -trice; 187
moule; 122
moulinet; 223
mucus; 61
multiple; 123
multiplex; 123
musée; 198
muséo-; 198
musico-; 198
musique; 123, 198
mycose; 122, 198
-mycose; 198
mycosis; 122
mythe; 198
naïf; 123
nano-; 199
napolitain, -e; 157, 181
narcisse; 150
narco-, -narcose; 199
narcose; 199
natal, -le; 148
natif, -ive; 123
nature; 123
naturel, -elle; 177
nautique; 123
naval; 123
nave; 123, 199
navo-, -i-; 199
nectar; 199
nectari-; 199
nef; 123
négatif, -ive; 162
nègre; 22
néon; 61
nerf; 123
nervation; 230
net; 61, 74
neuri-, neuro-; 199
neurone; 123, 199
neutre; 199
neutro-; 199
nidi-; 199
nimbe; 123
nodule; 199
noduli-; 199
noème; 123
noir; 22

BCU LAUSANNE/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

nome; 123
non-; 88
normatif, -ive; 163
nourrice; 61
nouvelle; 61
nova; 61
nucléo-; 199
nucléus; 199
nudi-; 199
nul, -le; 199
nulli-; 199
numéral, -e; 187
nurse; 61
nymphe; 199
nympho-; 199
objectif, -ive; 163, 181
obligation; 231
obligatoire; 170
obole; 212
océan; 148, 199
océano-; 199
ochro-; 199
ocre; 199
oculaire; 187
odorat; 163
oesophage; 194
oesophago-; 194
offensif, -ive; 157, 181
office; 124
officine; 124
oléum; 137
olive; 157
ombelle; 137, 207
ombelli-; 207
ombilic; 47
ombrelle; 137
omento-; 199
omni-; 199
omnibus; 171
omnium; 171, 199
onomasticon; 177
onomastique; 177
onycho-, -onyx; 199
onyx; 199
opaci-; 199
opaque; 199
opéra; 62
ophite$_1$; 124
ophite$_2$; 124
ophtalmie; 199
-ophtalmie; 199
opium; 97
optique; 177
oratoire; 177
orbite; 199
orbito-; 199
ordener, ordiner; 70
ordonner; 70, 217
ordre; 124
organe; 124, 199
organo-; 199
organum; 125
orgie; 70
orgue; 124
ostium; 70
ostracées; 200
ostraco-; 200
ostracon; 200
ottoman, -e; 157
ouragan; 124
ouverture; 98
ovaire; 62
ove; 62, 77
ovin, -ine, adj.; 245
ovinés, s.m. pl.; 245
oxali-, -o-; 200
oxalis; 200
pacifique; 150
pacte; 125
padisah; 126
pair; 153
palace; 63
paladin; 125
palais; 63, 200
palatin; 125
palatine; 125
palato-; 200
pale; 125
pallidum; 125
palmati-; 200
palmé; 200
palme$_1$; 62
palme$_2$; 62
panama; 126, 150
pancréas; 200
pancréato-; 200
panne; 62, 76
panorama; 223

BC MAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

panser / penser; 63
papille; 200
papillo-, -i-; 200
papillon; 126, 146
papyrus; 62
par-; 91
parabole$_1$; 125
parabole$_2$; 125
paradis; 126
paragraphe; 127
parallèle; 177
paraphe; 127
parasite, adj.; 200, 245
parasites, s.m. pl.; 245
parasito-; 200
-parèse; 200
parole$_1$; 125
parole$_2$; 125
partial, -e, -aux; 126
partie; 126
partiel, -elle; 126
partition; 231
parvenir; 245
parvenu; 245
pas; 62
passer; 63
passif, -ive; 187
pastoral, -e; 177
pat; 125
patelle; 200
patello-, -i-; 200
patent, -e; 177, 178
pathétique; 166
patho-, -pathe; 200
pathos; 200
patience; 125
pause; 62, 200
-pause; 200
pavillon; 126, 146
peine; 224, 225
pélagique; 200
-pélagique; 200
peluche; 127
pelvi-; 200
pénalité; 127, 142
penalty; 127
pendule$_1$; 215, 216
pendule$_2$; 215, 216
pennati-; 200
penné; 200
pensée; 223
pension; 231
péon; 127
pepsie; 200
-pepsie; 200
per-, 91
perfectum; 163
péricard; 200
péricardio-; 200
périnée; 200
périneo-; 200
période; 215
périoste; 200
périostéo-; 200
péritonéo-; 200
permission; 231
personnel, -elle; 178
perspective; 127
peste; 200
pesti-; 200
pétale; 201
pétali-, -o-, -petal; 201
pétiole; 63
pexie; 201
-pexie; 201
phaéton; 211
phalange; 63, 77
pharyngo-; 194
pharynx; 194
phase; 194
-phase; 194
phénomène; 194
phénomèno-; 194
-phimose; 194
phimosis; 194
phobie; 195
-phobie; 195
phone; 195
phonie; 195
-phonie; 195
phono-, -phone; 195
-phore; 208
phospho-, phosphoro-; 195
phosphore; 195
phot; 195
photo-, -phote; 195
phrase; 195
phraséo-, phrase; 195

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

phrastique; 195
-phrastique; 195
phtisie; 195
phtisio-, phtisie; 195
physique; 174, 175
phyto-, -phyte; 195
piano; 178
pigment; 201
pigmento-; 201
pilier; 212
pion; 127
pistole; 127
pivot; 212
placenta; 63
plan, -e; 178, 201
planche; 63
planète; 201
planéto-; 201
plani-; 201
plano-; 201
plasma; 201
plasmo-, plasma-, -plasm, -plasm; 201
plastic; 178
plastique; 178
plat, -e; 163
platane; 62
plèbe; 201
plein; 64, 93
plier; 64
plus; 201
pneuma; 201
pneumatique; 186
pneumo-, pneumato-; 201
poétique; 178
point; 167
pointe; 167
-pole; 201
polémique; 157
poleni-; 201
police; 127
polis; 201
politique; 178, 184
pollen; 201
polype; 201
polypo-; 201
pompeux, -euse; 166
ponction; 129
porcin, -e, adj.; 64, 245
porcins, s.m. pl.; 245
pore; 201
poro-, -i- -pore; 201
porphyre; 127, 201
porphyro-; 201
portion; 231
possession; 231
possible; 166
post-; 90
poste$_1$; 72, 171
poste$_2$; 72, 171
postes, s.f. pl.; 171
poudre; 64, 74
pouls; 202
pragmatique; 184
pratique; 179, 184
praxie; 128
praxio-, -praxie; 201
précaire; 158, 171
précepte; 72
précision; 232
précoce; 158
préférence; 128
premier, -ère; 64
première; 64
presbyte; 64, 76
présent, -te; 187
présidence; 241
président; 241
pressentiment; 241
prêter; 128
prétexte; 167
primaire; 64
primat, s.m.; 171
primate; 171
prime; 128, 179
prince; 171
privé, -ée; 158
privilège; 128
procéder; 64
procurateur; 128
profession; 201
profond, -e; 166
programme$_1$; 215
programme$_2$; 215
prologue; 129
promotion; 232
prophète; 148
prophylactique; 171
prosopo-, -prosope; 201

BOURASSI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

prospectus; 129
prostate; 201
prostato-; 201
prote; 129
protecteur; 238
proto-; 208
providence; 129
provision; 232, 236
prudence; 129
-ptose; 201
ptôse; 201
public, -que; 179
pudding, pouding; 219
pulso-; 202
punch; 129
pupe; 202
pupi-; 202
pupille; 202
pupillo-; 202
purger; 129
purpura; 128
pylore; 201
pyloro-; 201
pyxide; 102
quadrant; 102
quanta; 50
quantum; 50
quart, -te; 174
quarte, s.f.; 174
quartier.; 26
quête; 50
quint-; 192
quintal; 106
quinte; 192
quotidien, -enne; 161, 181
racème; 202
racémi-; 202
rachio-; 202
rachis; 202
racine, Racine; 72
radical, -e; 153
radicule; 65
radium; 65
radius; 65
raison; 171
rame; 202
rang; 129
rapide; 65
rapporter; 217
rapt; 130
raptus; 130
ration; 171, 232, 236
rayé; 224
réaction; 232
réal; 179
récent; 65
recette; 158
récidive; 158
recto; 172
recto-, -i-, -recte; 202
rectum; 202
récurrent, -te; 154
rédaction; 232, 236
réduction; 232
réduire; 65
refléter; 218
réflexe; 202
réflexo-; 202
refuser; 130
réfuter; 130
régal(e)$_1$, adj.; 180
régal$_2$, s.m.; 180
régale$_3$, adj. f.; 180
régale$_4$, s.f.; 180
régale$_5$, s.m.; 180
règle; 130
règne; 224, 225
religieux, -euse; 166
-rème; 202
rémittent, -te; 154
répertoire; 130
reporter; 224
répression; 232, 236
républicain, -e; 163
résidence; 242
résigner; 241
ressentiment; 241
ressort; 224, 227
restauration; 130
réticule; 130, 202
réticulome; 130
réticulo-; 202
rétroversion; 233
révérend; 167
revers; 224
réversion; 233
révolu; 130
révoluté; 130

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

rhétorique; 180, 184, 185
rhombe; 202
rhombo-; 202
ridicule$_1$; 130
ridicule$_2$; 130
rigole; 130
rigoureux, -euse; 163
ring; 130
rituel, -elle; 187
robot; 131
roder; 65, 76
rôle; 167
roman, romain; 65
rond, -e; 65, 77
rondeau; 131
royal; 180
rosaire; 148
rose; 131
rostre; 65
rotateur; 131
rotonde; 65
rotor; 131
rotule; 167
rouge; 65
roulette; 224
route; 130
rythme; 202
rythmo-; 202
sabbat; 66
sabin, -ine; 148
fr. sacro-; 202
sacrum; 163, 202
sagittaire$_1$; 168
sagittaire$_2$; 168
salin, -ine; 158, 181
salon; 131
salpingo-; 202
salpinx; 172
salut; 131
salve; 131
sanatorium; 68
sanguin, -ine; 158
sarcophage; 131
sarrasin, -ine; 131, 148
satan; 131
saturer; 66
saturne; 150
scaphandre; 212
scapulo-; 202
scène; 202
scéno-; 202
schah, shah; 106, 145
schème; 68
sconse; 212
scorie; 66
scorpion; 132
scribe; 148
scripto-; 202
scrofule; 202
scrofulo-; 202
scroti-, -o-; 202
sébum; 67
sécession; 132
second, -e; 180
secret, -ète; 66
secrétaire$_1$; 132
secrétaire$_2$; 132
secrétaire$_3$; 132
section; 233
sédiment; 203, 242, 253
sédimento-; 203
seigneur; 22, 132, 140
séisme; 203
séismo-; 203
sel, pl. sels; 93, 94
sélection; 233
self-; 203
sella; 68
selve; 132
sèma-; 203
sémantique; 158
sème; 203
senestre/sénestre; 180
sénile; 172
senior; 132, 140
sensible; 166
sentiment; 242
sépia; 224, 225
septi-; 203
septico-, -septique; 203
septime; 132
septique; 203
septum; 203
série; 203
seringue; 172, 203
sério-; 203
séro-; 203
serpentaire; 168

BOSPHORUS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

sérum; 203
service; 132
serviette$_1$; 132
serviette$_2$; 132
séta-, -i-; 203
sévère; 148
sexe; 203
sexo-; 203
sexte; 133
sibylle; 150
sieste; 133
signal; 242
signalment; 242
silice; 203
silico-, -i-; 203
silvo-, -i-; 203
simili-; 203
simultané, -ée; 187
sinistre; 180, 203
sinistro-; 203
sinus$_1$; 66
sinus$_2$; 66
sipho-, siphono-; 203
siphon; 203
sire; 22, 132
slave, sclave; 68
soffite; 134
sol; 67
solaire; 204
solari-; 204
solde; 67, 79
solen; 204
soleno-; 204
solide; 67, 79
solidus; 67, 79
solitaire; 164
soma; 204
somato-; 204
somme; 168
son; 212
sopor; 204
sopori-; 204
soprano; 133
sorte; 67, 74
sou; 67
sourde; 68, 93
souverain; 133
spahi; 133
spasme; 204
spasmo-, -spasme; 204
spathe; 67
spatule; 133
spectre; 204
spectro-; 204
sperme; 204
spermo-, -sperma, -sperme, spermato-; 204
sphère; 203
sphéro-, -i- -sphère; 203
sphincter; 203
sphinctero-; 203
spina; 204
spinal, -e; 67
spini-; 204
spinule; 204
spinuli-; 204
spiral, -ale; 158, 181
spire; 204
spiri-, -o-, -spire; 204
spleen; 134
spleno-; 204
spondyle; 204
spondylo-, -spondyle; 204
spore; 204
sporo-, -i-, -spore; 204
squame; 66
square; 114
squelette; 202
squeletto-; 202
stade; 168
stadi-; 204
stadia; 168
stalle; 134
stamini-; 204
standard; 134
starter; 213
stase; 204
stasi-, -o-, -stase; 204
station; 172, 233
statistique; 158
stèle$_1$; 134, 204
stèle$_2$; 134, 204
stèlo-, -stèle; 204
stère; 204
-stère; 204
stéréo-; 204
sterno-; 205
sternum; 205
stigma; 205

BCU ASICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

stigmate; 205
stigmati-, -o-, -stigma; 205
stimulus; 213
stipule; 205
stipuli-; 205
stola; 114
stomo-, -stome, stomato-; 205
stratus; 68
strict, -te; 68
stroma; 205
stromati-, -o-; 205
strophe; 205
stropho-, strophe; 205
strume; 205
strumi-; 205
studio; 134
stupéfiant, -te; 164
style; 68
sub-, 88, 91
suber; 205
subéri-, -o-; 205
subit, -te; 166
substantif; 164
subtil, -e; 68
suffixe; 134
sujet, -ette; 168, 241
sulf; 205
sulfo-; 205
summum; 168
super-; 88
sur-; 88
sycophante; 133
syllab-, -syllabe; 203
syllabe; 203
symbolique; 158
sympathique; 163
symphonie; 133
synchro-, synchrono-; 203
synchrone; 203
syndèse; 203
-syndèse; 203
syringo-; 203
syrinx; 172
table; 134
tacite; 72
tactique; 158
talent; 135
tardi-; 205
tardif, -ive; 69
tare; 111
tarse; 205
tarso-; 205
tartare; 135
tarte; 69, 73
taurin, -ine, adj.; 159
taurine; 159
taxe; 205
taxis; 135
taxo-, -i-, -taxe; 205
technique; 159, 205
techno-, -technique; 205
tempérer; 136
temple; 68
tempo; 69
temprer; 136
temps; 93
tendre; 69
ténia; 205
ténio-, -ténie; 205
tenir; 92
tennis; 244
tensio-; 206
tension; 206
tenue; 92
termites; 206
termito-; 206
terrasse; 135
tertio; 180
test$_1$; 70
test$_2$; 70
-teur; 208
textile, adj.; 245
textiles, s.m. pl.; 245
thalami-, -o-, -thalame; 205
thalamus; 135, 205
thalasso-; 205
thé; 241
théâtre; 205
théatro-; 205
thématique; 159
thème; 135
théorétique; 164
thérapeutique; 158, 185
thermo-, -therme; 206
thèse; 136, 206
-thèse; 206
thèsis; 136
tholo-; 206

BCU LAUSANNE/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

tholos; 206
thoraco-; 206
thorax; 206
thyrse; 136
tibia; 136
tiers, -ce; 181
tige; 136
tilde; 136
timbre; 135
titan; 206
titano-; 206
titre/title; 136
-toire; 90
ton; 69
tonsille; 206
tonsillo-; 206
tonus; 69
topo-, -tope; 206
torse; 136
torsio-; 206
torsion; 206
touche; 137
toucher; 69
tour; 207
tourner; 69, 74
tourte; 69, 73
toxique; 69
tra-, trans-, 91
trachée; 206
trachéo-; 206
tract; 136
tractus; 73
trafique; 136
train$_1$; 136
train$_2$; 136
traîner; 136
traité; 136
translateur; 239
transmettre; 69
transmission; 233, 236
transparent, -te; 224, 225
transverse; 181, 206
travers, s.m.; 181
traverse, s.f.; 181
trèfle; 69
tréma; 206
trémato-, -trème; 206
tremper; 136
trépider; 69
triangle; 242
triangulaire; 242
(les) Tricolores, s.m. pl.; 245
tricolore, adj., s.m.; 245
tricot; 225
trigone; 206
trigono-; 206
triple; 164
tristi-; 206
trombe; 137
trombone; 213
trompe; 137
trompette$_1$, s.f.; 137
trompette$_2$, s.m.; 137
trope; 137, 206
tropo-, -trope; 206
troubadour; 137
trouvère; 137
truffe; 137
tuber-, tubéri-; 206
tubercule; 206
tuberculo-, -i-; 206
tulipe; 137
tumeur; 207
tumori-; 207
tumultueux, -euse; 166
turban; 137
turbide; 207
turbidi-; 207
turbine; 207
turbo-; 207
turquoise; 159
turri-; 207
tympan; 135
tympanon; 135
type; 136, 206
typho-; 206
typhus; 206
typique; 181
typo, -type; 206
tyran$_1$; 136
tyran$_2$; 136
ulcère; 137, 207
ulcéro-; 207
ulcus; 137
uniforme; 159, 181
universel, -elle; 164, 172
urbain; 148
urcéole; 70

BCU ASCENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

-ure; 90
urétère; 207
urétèro-; 207
urne; 70
usine; 124
uvule; 207
uvulo-; 207
vaccin; 70
vaccine; 70
vacuum; 138, 164
vagin; 137
vagino-, -i-; 207
vago-; 207
vague; 207
val; 70
-valent; 207
valve; 207
valvi-, -valve; 207
vamp; 137
vampire; 137
vapeur; 138
varia; 172
variable; 159
variant, -te; 159
variation; 233, 236
varice; 207
varico-; 207
variété(s), s.f.; 172, 225
vario-; 207
vecteur; 207
vecto-; 207
veine; 70
veli-; 207
vélo-; 207
véloce; 207
ventricule; 207
ventriculo-; 207
verbe; 172
vergue; 70
vermis; 71
vernis; 115
vers; 71
verso; 71
vertébré, adj.; 245
(les) vertébrés, s.m. pl.; 245
vertu; 70
verve; 172
vésicule; 207
vésiculo-; 207
vestiaire; 138
vestibule; 239
vétéran; 46
vexille$_1$; 138
vexille$_2$; 138
via; 138
vibrer; 138
vide; 138
violet, -ette; 159
vipérin, -ine; 159
virer; 138
virga; 70
virginal, -e, -aux; 164
virgule; 70
viro-, viruso-; 207
virus; 207
viscères; 207
viscero-; 207
vitre; 138
vocal, -e, -aux; 159
voile; 172, 207
volte; 101
volute; 101
vomique; 159
vote; 138
voûte; 101
vrille$_1$; 138, 140
vrille$_2$; 138, 140
vulve; 207
vulvo-; 207
zénith; 169
vfr. abregier; 25
vfr. bastard; 100
vfr. bule, bulle; 100
vfr. calenge, chalenge; 103
vfr. cape; 145
vfr. chanel, chenel; 103
vfr. chef, chief; 48
vfr. color, -our; 109
vfr. compost; 173
vfr. conestable; 109
vfr. corbe(e), curb; 108
vfr. emporter; 118
vfr. eschandillon; 114
vfr. eschec; 106, 145
vfr. escuarre, esquerre; 114
vfr. estandart; 134
vfr. faceon; 169
vfr. *fus; 93

BC MISSION CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

vfr. giel; 56
vfr. granate; 117
vfr. le(i)al; 119
vfr. maistre; 60
vfr. marchis; 121
vfr. mestress; 121
vfr. palais; 63
vfr. peer; 153
vfr. planche; 63
vfr. roonder, ronder; 77
vfr. rote; 130
vfr. dial. scrin; 132
vfr. sengle; 67
vfr. test; 70
vfr. vuide; 138

Gasconă

capdet; 49

Germanică/francică

*bank(i); 99
*banka; 99
*flasko, *flaska; 115
*frisk; 115
*halla; 118
*laubja; 120

Germană

absolvieren; 217
Achse; 214
ad-; 87
Adjutant; 96, 97
Akzidenzen; 210
Alarm; 97
Angelus; 57
Apotheke; 98
at-; 88
Auditor; 237
auto; 189
Bank; 99, 139
Bitumen; 100
Blank; 100
Bodega; 98
Bonne; 47
Bonus; 47
Bord; 219
Börse; 27, 47, 78
Boston; 101
Boxer; 102
brutto; 173
Büchse; 27, 101
Burggraf; 102
Cent; 106, 140
Chor; 51
defekt, Defekt; 187, 192
Dekan; 112, 140
Desiderat; 53
(dial.) Daler, lit. Taler; 113
dis-; 90
Diskretion; 113
Division; 229
Dolman; 113
Dom; 193
Dómino; 54, 238
Dose; 113
Drabant, Trabant; 111
Dragoner; 54
dur; 153
elektro-; 193
-ent; 89
Eros; 194
Favorit; 153
fein; 162
Filiale; 156
Firnis; 115
Fokus; 55
Folie; 55
fungi-; 195

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fungi; 170, 195
General; 153
Gewinde; 116, 117
Gips; 116, 195
Glosse; 117, 196
Grad; 196
Graf; 117
Granat; 117
Granate; 117
Gros; 57
Groschen; 57
Hadrom; 196
Halbe; 117
Halle; 118
Harmonika; 154
Hauptmann; 99
Hypostase; 222
Hospiz; 62
Hostie; 125
Humus; 196
(das) Ich; 92
Imperial; 156
Impression; 230
-in; 89
indisch; 162
Instruktion; 230
inter-; 95
-ion; 89
-isch; 208
-isieren; 90
-iv; 89
Jot; 118
Julie; 149
Jurist; 148
Kabale; 237
Kachel; 219
Kadett; 49
Kaiser; 107, 149
Kannefas, Kanevas; 103
Kanister; 27
Kapital; 173
Kapsel; 105
kaputt; 104
austr. Kaput; 105
Karbatsche; 111
Kardinal; 152
Kargo; 105
Karl; 149
Karnies; 110
Kasse; 105
Kastell; 105
Kavalier; 48
Kavallerie; 237
Kegel; 214
(sās.) Klein; 40
Klima; 169, 191
klinisch, Klinik; 155
Kolonial (waren); 169
Kommission; 228, 235
Kommoedie; 237
Kompanie; 238
Komplex; 160
Kompositen; 173
Kondukt; 166
Konfekt; 108
Konsonant; 155
Konto; 52
Kontor; 104
kontra-; 87
Kontumaz; 110
Konvolut; 161
Koralle; 192
Kord; 50
Kordon; 110
korrespondieren; 110
(dial.) krawat; 111
Kredenz(tisch); 51
Kriminal(gericht); 161
Kristall; 108
Kroate; 111
Krone; 52
Kufe; 52
Kultur; 192
Kurbe, Kurbel; 108
kurieren; 52
Lanzette; 119
(austr.) Larme; 97
Lektion; 230, 236
Lektor; 119, 140
Linie; 57
Magister; 60
Magistrale; 175
Magnet; 198
Major; 153
Manschette; 223
Mantel; 120
Manto; 120
Mappe; 120

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Mark; 120
Markgraf; 121
Marquis; 121
Marrone; 175
Maschine; 120
Maske; 121
massiv, Massiv; 162
Materie; 120
materiell; 162
mathematisch, Mathematicus; 176
Matrize; 60
Matrose; 121
Maure; 148
Mechanik, Mechanika, Mechaniker; 176, 185, 189
Meister; 60
Memorial; 187
(austr.) Menage; 121
Mentor; 150
Merkur; 61
Messe; 121
Metall; 198
metaphysich, Metaphysik; 184
Meteor; 198
Methodik; 157
Mikose; 122, 198
Minarett; 122
Minute; 60, 78
Möbel; 176
Mode; 122
Mörser; 123
Motor; 187
Museum; 198
Musik; 123, 198
Muster; 123
Narkose; 199
nativ; 123
natur, Natur; 123
Naturalien; 177
naturell, Naturell; 177
negativ, Negativ; 162
Nektar; 199
netto; 61
neuri-, neuro-; 199
Nidus; 199
null; 199
offensiv, Offensive; 157
Offizin; 124
Offizium; 124
Olive; 157
Ophit; 124
optisch, Optik, Optikus; 177
Opus; 62
Organ; 124, 199
Orkan; 124
Ottomane; 157
Ozean; 148, 199
Pakt; 125
Palme; 62
Panorama; 223
Panzer; 126, 143
Papier; 62
(dial.) Paradeis(apfel); 126, 143
Paradies; 126
parallele; 177
parasit, Parasit; 200, 245
Parese; 200
Parole; 125
Pass; 62
passiv, Passiv; 187
pastoralisch; 177
Patent; 177, 178
pathetisch; 166
Pause; 62, 200
Pavillon; 126, 146
Pension; 213
per-; 63, 91
perfekt; 163
Personal; 178
personell; 178
Perspektiv; 127
Pfennig; 127
Pfund; 171
Phimose; 194
Piano; 178
Pistole; 127
plan, Plan; 201
Planet; 201
Planke; 63
platt, Platte; 163
Plombe; 64
Plural; 187
Plus; 201
Plűsch; 127
politisch, Politik, Politikus; 178, 179, 184
Polizei; 127
Pollen; 201
Polyp; 201

BCU ASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pore; 201
Portion; 231
Post; 72, 171
Posten; 171
Potenz; 64
pragmatische; 184
praktisch, Praktik; 179, 184
Präsident; 241
Praxis; 128, 201
Primus (kocher); 179
Prinz; 171
privat; 158
Privilegie, Privilegium; 128
Prokurator; 128
professio-; 201
Programm; 215
Prospekt; 129
proto-; 208
Proviant; 129
Provision; 232
Puls; 202
Punkt; 167
Quart; 174
Quartier; 111
radikal, Radikal; 153
reflektieren; 218
reflex; 202
religiös; 166
Remittent; 154
Republikaner; 163
Requisit; 172
Requisiten; 172
Residenz; 242
Reskript; 241
Ressort; 224, 227
Restauration; 130
Retroversion; 233
Revers; 224, 225
Rezept; 158
rezidiv, Rezidiv(e); 158
rhetorisch; 180
rheumatisch; 172
Rhombus; 202
Riegel; 216
Rigorosum; 163
Ring; 130
Rolle; 167
Ronde; 65
Rose; 131
Roth; 40
Rotor; 131
Rotte; 130
Rotulus; 168
Sack; 66
Sakko; 66
Saline; 158
Sanatorium; 68
Schablone; 114
Schach; 106, 145
Schema; 68
Schwarz; 40
Skripten; 202
Sekretar; 132
Sekunde; 180
Selektion; 233
Septime; 132
Serviette; 132
Servus; 68
Sexte; 133
Sezession; 132
simultan; 187
Signal; 242
Sinus; 66
Siphon; 203
Skelett; 202
Skons; 212
Sold; 67
Spachtel; 133
Spatium; 67
Species; 133
Spektrum; 204
Spezies; 133
Sphäre; 203
Spiral; 158
Spiritus; 133
Spongia; 114
Spital; 163
Staat; 67
Stab; 213
Stadion; 168
Stadium; 168
Stalle; 134
Standard; 134
Station; 233
statistisch, Statistik; 158
Status; 67
Stele; 134
Stoma; 205

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Strophe; 205
Stube; 118
Summe; 168
symbolisch, Symbolik; 158
Szene; 202
taktisch, Taktik; 158
Talent; 135
Taler; 113
Tanz; 111
Taxe; 205
technisch, Technik; 159, 205
Termite; 206
Terz, Terzie, Tertia; 180
Theater; 205
Theke; 69
Thema; 135
Thematik; 159
theoretisch; 164
Thermos; 206
These; 136, 206
Tilde; 136
Torte; 69, 73
Trafik; 136
Trakt; 136
Traktat; 136
transverso-; 206
Trikot; 225
Trompete; 137
Tulipan; 137
Turban; 137
Turbine; 207
Tusche; 137
Typhus; 206
Uniform; 159
Vakuum (apparat); 164
Vakzin; 70
Vakzine; 70
Vampir; 137
via; 138
Violett; 159
Virginal; 164
Vokal; 159
Vulkan; 150
Zenit; 169
Zentner; 106
zentral; 155
Zimbel; 107
Zirkular; 155
Zither; 50
Zylinder; 211
vgerm. buhsa; 101
vgerm. *hring; 129, 130
vgerm. *kruppa; 111
vgerm. mila; 61
vgerm. trumba, trumpa; 137, 143
vsax. pund; 171

mgerm. burcgrāve; 102
mgerm. *filtir; 115
mgerm. goller; 109
mgerm. schrin; 132
mgerm. terraz; 135

Gotică

halbs, halba; 117

kaisar; 107

Greacă

ἀββᾶς; 96
'άγγελος; 57
'Άγγελος, 'Άγγελου; 72
'άγιος; 147
'Άγιον; 147
'αγούρι; 99
άγρός; 80
'αγωνίζο, ἀγωνίξομαι; 97
άδάμας, -άντις; 124
'άδης; 150
άδρός; 196
'αήρ; 44, 80
αίρεσις; 114
α'ίσθησις; 194
'ακέφαλος; 188
'άκανθα; 188
'ακμή; 96, 188
'ακνή; 96

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

'ακουστικός, -ή, -όν; 154
'άλως; 196
'αλτῆρες; 196
'αμβρόσιος, -ια; 147
'Αμβρόσιος, -ια; 147
'αμῖρᾶσ; 97
'αμουσία; 188
'αμυγδάλη; 188
αν-; 90
'αναλογία; 98, 144
'ανάλογος, -ον; 160
'αναφορά; 97
'άξων; 189, 214
'αορτή; 189
'απόστολος; 147
'Απόστολος; 147
'αποθήκη; 98
'Απρίλιος; 64
'αράπης; 98
'αράχνη; 85
'άργυρος; 80
'αριθμητικός, -ή, - όν; 173
αρματολός; 27
'αρσάνα, 'αρσενᾶς; 98
'αρσηνάλης; 98
'αρτηρία; 189
'άρχων; 98
'άσπρον; 46
'ασθένεια; 189
'ασκητής, -ικός; 99
'αστήρ, -έρος,'άστρον; 189, 208
'Άτλαντες, sg. 'Άτλας, -ντος; 169
'ατροφία; 189
'αφιώνι; 97
βακτηρίον, -ία; 189
βάλανος; 189
Βαρβάρα; 147
βάρβαρος; 147
βάρος; 189
βαρύτονος; 237
βασιλικά; 46
βασιλικόσ, -ή, -όν; 46
βατάλια; 46
βεστιάριος, βεστιάριον; 138
Βηθλεέμ; 150
βλαστός; 189
βράγχιον, -ου, pl. βράγχια; 189
βραχίων; 80
βρόγχος, βρόγχια; 190
βρώμος; 190
βύρσα; 27, 47, 77
γαγγλίον; 195
γαμέτης; 195
γάμμα; 116
γαστήρ; 195
γένεσις; 195
γίγας, -αντος; 195
γλαυκός; 26
γλώσσα; 117, 196
γλώττα; 117, 196
γραμματικός, -ή, -όν; 167
γρύπωσις; 196
γύρος; 83
γύψος; 116, 195
δαίμων/δαίμον; 112, 192
δάντσα; 111
δάκτυλος; 192
δέκα; 87
δέρμα; 192
Δεσπότης; 148
δεσπότης; 148
δήμος; 192
δηνάριον; 112
διαβήτης; 192
διαιτητικός, -ή, -όν; 156
διάκος, -ονος; 112
διαλεκτικός, -ή, -όν; 174, 182, 184, 185
διαφανής; 192
δίσκος; 112, 193
δόσις; 113, 193
δοῦκας; 113, 148
Δοῦκας; 148
δραγουμάνος; 113
δρᾶμα; 193
δράμι; 113
δραχμή/δραχμί; 113
δρόμος; 113, 142, 193
δῶμα; 193
'έβενος; 27, 96
'εγκέφαλος; 194
'εθικός, -κή; 182
'έθος; 114, 194
εἰκόν(α), εἰκών, -όνος; 196
ε'ίλειν; 197
'έκζεμα; 193
'εκκλησία; 193
'εκστατικός, -ή, - όν; 165
'έκτασις; 193

BOSTON CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

’έλλειψις; 193
‘έλιξ, -ικος; 196
‘έλμινς, -ινθος; 196
’έλυτρον; 193
’έμβολος; 194
’έμβρυον; 194
’εμδολή; 194
’επένδυμα; 194
’επιγάστριον; 194
’επιδερμίς; 194
’επίπλοον; 194
’επίφυσις; 194
‘επτα; 86
’έργον; 194
‘έρπης; 196
’έρως, -ωτος; 194
’έφηβος; 193
’εφήμερος; 193
εφορία; 150
’ηθικός, -ή, -όν; 156
‘ῆπαρ,‘ῆπατος; 196
’ήλεκτρον; 193
ήμικρανία; 118
ἥλιξ, -ικος; 193
ήλιος; 196
’ηχώ; 193
θάλαμος; 135, 205
θάλασσα; 205
θέατρον; 205
θέμα; 135
θεραπευτικός, -ή, -όν; 159, 185
θεώρητικόν; 164
θερμός; 206
θέσις; 136, 206
θήκη; 86
θόλος; 206
θύρσος; 136
θώραξ, -ακος; 206
’ιδέα; 197
’ίδιος; 197
‘ιερόν /’οστέον/; 163
-ικός , -ική, -ικόν, pl. n. -ικά; 182, 208
’ινίον; 197
’ιρις; 118
-ίσσα; 89
‘ιστορία; 118
’ισχίον; 197
’ιώδης; 197
’ιών; 197
ιώτα; 118
καβαλαρία; 237
καίσαρ; 107
καλόπους, καλοπόδιον; καλαπους, καλαπόδι; 103
καμάρα; 106
κάμινος, καμίνη; 210
κανναβάτσον; 103
καναστρον; 27
κανάτα; 103
κανθός; 190
κάνναβις; 49
κανονικός; 152
καρδία; 190
(γ)καρδινάλιος; 152
καρπός; 190
κάρυον; 190
καταράκτης; 105, 140
κατάστιχον; 27, 102, 142
κατάχρησις; 105
κατηγορία; 106, 140
καυλός; 190
καφες; 102
κελλάρης; 50
κελλάριος, κελλάρι(ον); 50
κεντηνάρι; 106
κέντρον; 191
κηκίς, -ῖδος; 190
κηρός; 81
κλίμα, -ατος; 169, 191
κλινικός, -ή, -όν; 155, 182
κογχύλιον; 191
κοιμητήριον; 107
κόκκυξ, -υγος; 191
κόλον; 191
κολώνα; 109
kολλύριον; 109
κομής; 109
κομπανία; 238
κόνδυλος; 191
κομφεττί, pl. -ττά, κονφεττί, pl. -ττά,
κο(ν)φέτο, pl. -έτα; 108
κοράλλιον; 192
κορμός; 192
κορώνη, κορώνα; 52, 82
κόρτη; 53
κορνύζα; 110
κοσμητικός, -ή, -όν; 182
κόσμος; 192

BCU ASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

κοτύλη; 192
κουβέρτα; 110
κουμερκι(ον); 109
κουρσάριος; 111
κουπα; 52
κρανίον; 192
κρίσις; 192
κριτικός, -κή, -όν; 174, 182
κρύσταλλος, -ον; 108, 192, 210
κυάνωσις; 191
κύκλος; 107, 191
κύλινδρος; 191
κύμβαλον; 107
κύμινον; 107
κύστις; 191
κύων; 81
λαβύρινθος; 197
λάρυγξ, -γγος; 197
λέμμα; 197
λεξικόν; 119
λίνον; 83
λοβός; 198
λογικός, -ή, -όν; 157, 184
λόγος; 198
λύκος; 84
λύσις; 198
Μαβρος; 148
μαγνήτης ; 198
μαῖστορας; 60
μαλακία; 198
μάμμη; 84
μανία; 60, 84
μαντί; 120
μάρτης, μάρτιος; 59
μάρτυρος; 59
μαγαζί; 120
μαθηματικός, -ή, -όν; 176
μέλος; 198
μέσος; 84
μεταφυσικός, -ή, -όν; 184
μετέωρος; 198
μέτρον; 198
μητρόπολις; 122
μῆνιγξ, -ιγγος; 198
μίλι; 61
μίμησις; 122
μόδα; 122
μόμπιλο, pl. μόμπιλα; 176
μόστρα; 123
μουσεῖον; 198
μουσική; 123
μπαντιέρα; 126
μπαστάρδα; 100
μῦθος; 198
ναός; 123
νᾶνος; 199
νάρκη; 199
ναυτικός; 123
νέκταρ; 199
νέον; 61
νέος; 84
νευρικός, -ή, -όν, pl. -ά; 170, 183
νεῦρον; 123, 199
νιμφη; 199
νόημα; 123
νομός; 123
οἰσοφάγος; 194
'οκτώ; 84
'οξαλίς; 200
'ονομαστικός, -ή, -όν; 177
ο'υρητήρ; 207
'όπιον; 97
'οπτικός, -ή, -όν; 177
'όργανον; 124, 199
'οστέον; 84, 163
όστρακον/όστράκιον; 200
'οφφίκιον; 124
'ουγγία; 124
'ουγκία; 124
πάθος; 200
παλάβρα; 125
παλάσκα; 125
παλάτι; 63
παλάτιον; 63
πάνκρεας, -ατος; 200
πανόραμα; 223
πανσές; 223
παξιμάδι; 128
πάπυρος; 85
παραβολή; 125
παράλληλος; 177
παράσιτος; 200
παράγραφος; 127
πάρεσις; 200
παρτίδα; 126
πασιέντσα; 125
πάτος; 223
παῦσις; 200

BOSTON COLLEGE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

πέλαγικός, -κή; 200
πε͂ξις; 201
περικάρδιον; 200
περίοδος; 215
περίνεος; 200
περιόστεος; 200
περιτόναιον; 200
πέταλον; 201
πέτρος; 85
πέψις; 200
πίστολι; 127
πλανήτης; 201
πλάσμα; 201
πλάτανος; 62
Πλάτανος; 72
πλεμόνι; 127
πνεῦμα, -ατος; 201
ποιητικός, - ή, -όν, pl. -ά; 178, 183, 185
πολεμικός, -ή, -όν; 157
πόλις; 201
πολιτεία; 127
πολιτικός, -ή, -όν, pl. -ά; 178, 179, 183, 184, 186
πολύπους; 201
Ποντικόν (κάρυον); 152
πόρος; 201
πορφύρ(α); 127, 128, 201
πραγματεία; 224
πραικόκιον; 158
πρακτικός, - ή, -όν, pl. -ά; 179, 183, 184
πρᾶξις; 128, 201
πρέσβυτος; 64
πριβιλήγιον; 128
προγραμμα; 215
πρόλογος; 129
πρόσωπον; 201
προστάτης; 201
προφίρυς; 128
πρῶτος; 129, 208
πτῶσις; 201
πυλωρός; 201
πύξις; 27, 101, 102
ραδίκι; 65
ράχις; 202
ρετσέττα; 158
ρευματικός, -ή, -όν, pl. -ά; 172, 183
ρήγας; 130
ρητορικός, -ή, -όν; 180, 184, 185
ρίγλα; 130
ρόμβος; 202
ρουσάλια; 131
῾ρυθμός; 202
σάκκος; 66
σάλπιγξ, -γγος; 202
σάλτσα; 131
σαρκόφαγος; 131
Σατανᾶς; 131
σκάλα; 66
σημαντικός, -ή; 158
σῆμα; 203
σηπτικός, -ή; 203
σεισμός; 203
σίκερα; 107
σίφων, -ωνος; 203
σκηνή; 202
σκήτη; 99
σκελετός, σκέλετρον; 202
σκορπία; 132
σκορπίος; 132
σκουρά, σκουριά; 66
σκωρία; 66
σουμμα; 168
σπασμός; 204
σπεῖρα; 204
σπέρμα, -τος; 204
σπίριτον; 133
σπλῆνα; 134, 204
σπλήν, -ος; 134, 204
σπόνδυλος; 204
σπορά; 204
στάδιος, -ια, -ιον; 168, 204
στάμπα; 134
στάσις; 204
στερεός; 204
στέρνον; 205
στήλη; 134, 204
στίγμα, -τος; 205
στιχέιον; 134
στοιχεῖον; 134
στόμα, -τος; 205
στράτα; 68
στροφή; 205
στρῶμα, -τος; 205
στύλος; 86
σύγχρονος; 203
συκοφάντης; 133
συλλαβή; 203
συμβολικός, -ή; 158

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

συμφωνία; 133
σύνδεσις; 203
σῦριγξ, -γγος, acuz. σῦριγγα; 172, 203
σφαῖρα; 203
σφιγκτήρ; 203
σχήμα, -ατος, pl. σχήματα; 68
σωλήν; 204
σῶμα, -τος; 204
τάβλι(ον); 135
ταινία; 205
ταῖφας; 135
τακτικός, -ή, -όν; 158
τάλαντον; 135
τάξις; 135, 205
τάρα; 111
ταρσός; 205
τάρταρος; 224
ταῦρος; 86
τεμέλιον; 136
τέντα; 69
τέχνη; 205
τεχνικός, -ή; 159
Τιτάν, -ᾶνος; 206
τίτλος; 136
τοζικός, -ή, -όν; 69, 86
τόνος; 69, 86
τόπος; 206
τουλπάνι; 137
τραχεῖα; 206
τρεῖς; 86
τρῆμα, -τος; 206
τρίγωνος, -ον; 206
τρόπος; 137, 206
τύμπανον; 135
τυπικός, -ή, -όν, pl. -ά; 181, 183
τύπος; 136, 206
τύραννος; 136
τυφος; 206
ὑακινθος; 148
Ὑακινθος; 148
ὕμνος; 197
ὑπόστασις; 222
ὕστέρησις; 196
ὑστερικός, -ή, - όν, pl. -ά; 170, 183
φάκλα; 54
φακλίον, pl. –ία; 54
φαινόμενον; 194
φάλαγγα, acuz. lui φάλαγξ; 63
φάλαγξ; 63
φάλαγγας; 63
φανδαξιε, φαντασία; 114, 148
φάντασμα; 114
φαρμασόνος; 114
Φαντασία; 148
φάρμακον; 82
φάρυγξ, -υγγος; 194
φάσις; 194
φθίσις; 195
φίμωσις; 194
φίσα; 115
φιστίκι; 211
φόβια; 195
-φορος; 208
φουτας; 115
φράσις, -εως; 195
φραστικός; 195
φύλλον; 82
φυσικός, -ή, -όν; 174, 175, 182, 185
φυτόν; 195
φωνή; 195
φῶς, φωτός; 195
φωσφόρος; 195
χάος; 116
χάρτης; 48, 81
χαρτί(ον), pl. χαρτιά; 48
χερουβίμ; 148
χλωρός; 191
χοληδόχος; 191
χορδή; 81
χορός; 51, 81
χρονικόν, χρονικά; 174, 181
χρῶμα; 192
χυλός; 191
Ὠκεανός; 148
ὠκεανός; 148, 199
ὥρα; 84
ὠνυξ, -υχος; 199
ὤχρα; 199

Vechi irlandeză

cros; 51

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ab(b)ate; 96
ad-; 87, 90
-ade; 89
affabile; 164
-aggio; 89
agile; 45
all'arme; 97
allegro; 164
amabile; 165
ambi; 57
amore; 149
angelo; 57
Angelo; 72
apoteca; 24
aquila; 44
arcadia; 150
aria; 44
-ario; 88
arlecchino; 210
armonico, -ica; 154, 155
aromatico; 98
arsenale; 98
arzana; 98
ascoltare; 24
-astro; 208
-ata; 89
-atico; 89
atlante; 169
augusto; 45
auricola; 24
auscultare; 24
balista; 189
banca; 99
banco; 99
bandiera; 126
barca; 100
barco; 100
barítono; 210, 237
barocco, -a; 165, 187
basso; 210
bastardo; 100
bastone; 100
battaglia; 46
bianco; 100
bottega; 24
braccio; 47, 78
bravo; 100
breve; 189
brutto/bruto, -a; 173
cadenza; 102, 144
caffè; 102
caglio; 24
calcare, 48
calibro; 27, 103
camera; 106
Campus; 71
dial. canata; 103
canestro; 27
canevaccio; 103
cannabis; 49
canonico, -a; 152
cantabile; 165
cantica; 49
canto; 104
capitale; 173
capitano; 49
capitello; 49
capitolo; 104, 140
capitulo; 104
cappa; 104
cappella; 104
cappotto; 105
capriola; 49
cardinale; 152
cassa; 105
castello; 105
casto, -a; 155
catasto, catastro, cadastro; 102
caustico, -a; 155
caval(l)iere; 48
cavalleria; 237
cerebello; 24
cervello; 24
chitarra; 50
ciao; 68
cicerone; 169
cimento/cemento; 107
cimitero; 107
cisterna; 106
coagulo; 24
coda; 50
collocare; 24
colonna; 109
commèdia; 237

BCU ARSI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

compagnia; 237, 238
comporre; 24
composito; 24
composto; 24
con; 51
confetto, pl. -i; 108
consumare; 24
consumere; 24
contare; 110
conte; 109
continuo; 165
conto; 52
contra; 49
contra-, 87
convenienza; 53
coperto, -ta; 110, 168
coppia; 24
copula; 24
coricare; 24
cornice; 110
coro; 51
corona; 52
corrispondere; 110
corsaro; 111
corso; 52
cortina; 111
costare; 53
costume; 110, 146
coverta; 110
credenza; 51, 76
cripta; 24
curioso, -a; 169
dama; 53
danza; 111
dara; 111
de-, 90, 95
delicato, -a; 165
denaro; 112;
deporre; 24
deposito; 24
deposto; 24
des-, 95
diretto; 24
diritto; 24
dis-, 90
disegnare; 112
doge; 24, 113
dómino; 54, 238
duca; 113
ducato; 114, 140
duce; 24
duomo; 193
duplicare; 54
-ella; 89
eradicare; 65
eretto; 24
ergere; 24
erigere; 24
erto; 24
espressivo; 165
espresso; 161
-essa; 89
estatico; 165
extra-, 91
facile; 165
falso, -a; 162
famiglia; 55
faringe; 194
favorito, -a; 153
febbre; 55
festa; 115
fiasco; 115
filtro; 115
finale; 174
fine; 162
fiscia; 115
foglia; 55
Fontana; 72
forte; 55
forza; 55
fresco; 115
fuga; 56
funesto, -a; 165
funzione; 230
furioso; 165
gamba; 116, 143
gelosia; 116
gergo; 116
ghetta; 116
gigante; 195
(a) giorno; 156
giovane; 58
gloria; 222
Gloria, 148
glossa; 117, 196
grammatica; 167
granata; 117
grano; 56

BOSTON UNIVERSITY LIBRARY

grave; 165
grazioso, -a; 165
greco; 162
grotta; 24, 111
gruppo; 111
Iacobini; 148
immagine; 170
impetuoso; 165
importare; 118, 218
in-, 87
-ina; 89
inchinare; 24
inchiudere; 24
indico, -a; 162
infante; 197
ingenuo; 165
innocente; 165
inter-, 88
intermedio; 118
intermezzo; 118
intimo; 175
intro-, 88, 90
invenzione; 230
-ione; 89, 235
iota, 118
ironico, -a; 165
isterico, -a; 170
istoria; 118
istorico, -a; 187
-itate; 89
-ivo; 89
-izia; 89
jupa; 117
lacrimoso, -osa; 168
ladino/latino; 119
laguna; 119
largo; 58
laringe; 197
leale; 119
legato; 175
libero; 175
limpido; 59
linea; 57
liquido, -a; 175
lira; 120
loggia; 120
lustro; 120, 141
macabro; 165
macchina; 120
maestoso, -a; 165
maestro; 59, 60
magnifico; 165
manco; 60
manifesto; 162
mantello; 120
manuale; 162
mappa; 120
marchese; 121
marginalia; 170
marino, -a; 157
marrone; 175
marziale; 121
mascara; 121
maschera; 121
masculo; 59
matematico, -a; 176, 185
materia; 120
maturo; 121
meccanico, -a; 176, 185
medico, -a; 153
melo-; 198
-mento; 90
messa; 121
meteora; 198
minuto, -a; 60, 78
mirabile; 153
misero; 60
mobile; 176
mobilia; 176
moda; 122
modo; 122
moscheta/meschita; 121
mostra; 123
musica; 123, 198
nano; 199
napolitano, -a; 157
natura; 123
naturale; 177
nautico, -a; 186
nave; 123, 199
negativo, -a; 162
nervo; 123
netto; 61
neutro, -a; 199
ninfa; 199
novella; 61
nudo, -a; 187, 199
olanda; 150

BCU LAUSANNE/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ombrello, -a; 137
omiletico, -a; 157
onore; 215
opera; 62
ora; 62
oratoria; 177
oratorio; 177
ordine; 124
orecchia; 24
organo; 124, 199
ospedale; 163
ospitale; 163
ottomano, -a; 157
pacienza; 125
pacifico; 150
paladino; 125
palanca; 63
palatino; 125
palato; 200
palazzo; 63
palio/pallio; 126
pallido, -a; 125
palmato, -a; 200
pancrea(s); 200
panorama; 223
parallelo, -a; 177
pari-; 200
parola; 125
partita; 126
partitione; 231
pastorale; 177
patetico, -a; 166
patta/patto; 125
patte; 125
per; 63
personale; 178
piano; 178
pietoso, -a; 166
plastico, -a; 178
plenipotenziale; 153
plurale; 187
pneumatico, -a; 186
poetico, -a; 178
polemico, -a; 157
politico, -a; 179, 186
polso; 202
pomogranato; 117
pomposo; 166
pondo; 171
Ponte; 72
poro; 201
possibile; 166
posta; 72, 171
posto; 72, 171
precario, -ia; 158, 171
precoce; 158
primo; 179
principe; 171
privilegio; 128
procuratore; 128
profondo, -a; 166
programma; 215
prologo; 129
proto; 129
prudenza; 129
punto; 167
quadro; 50
quarta; 174
quinta; 192
regale; 180
regalo; 180
reggia; 179
regno; 224, 225
regola; 130
religioso, -a; 166
repubblicano, -a; 163
residenza; 242
retorico, -a; 180
reumatico, -a; 172
ricetta; 158
rigoroso, -a; 163
rituale; 187
romano; 65
Romano; 72
rombo; 202
rondo; 131
rosa; 131
rosario; 148
Rosario; 148
rotondo, -a; 65
sacco; 66
sacro, -a; 163
salone; 131, 143
salpinge; 172
salsa$_1$; 131, 143
salsa$_2$; 131, 143
salutare; 66
saluto; 131

BCU LAUSANNE/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Saracino; 148
scacco; 145
scala; 66
scena; 202
schema; 68
scudo/scuto; 67
secco; 67
secondo, -a; 180
selvaggio; 26
selvatico; 26
sensibile; 166
sentimento; 242
sesta; 133
settimo, -a; 132
sfera; 203
signor(e); 132
silvatico; 26
simile; 203
sinfonia; 133
sinistro; 180
siringa; 172, 203
soffitto, -a; 134
soldo; 67, 79
somma; 168
soprano; 133
spada; 67
spatola; 133
spazio; 67
sperma; 204
spirito; 133
spremere; 24
staccato, -a; 166
stagione; 172
stampa; 134
stato; 67
stendardo; 134
stola; 114
storcere; 24
strada; 68
strano/stranio; 68
straordinario; 153
strofa; 205
studio; 134
sub-, 88
subito; 166
suggello; 68
super-, 88
talamo; 135
tanto; 69
tara; 111
tardo; 69, 205
taurino, -a; 159
tavola; 134, 135
tema; 135
tempo; 69
tenda; 69
terra; 69
terzo, -a; 180
timpano; 135
torace; 206
-tore; 208
-torio; 90
torso; 136
tossico; 69
trachea; 206
traffico; 136
trasparente; 225
trattato; 136
treno; 136
triangolare; 242
triangolo; 242
tromba; 137, 143
tubero; 137, 206
tulipano; 137
tumultuoso; 166
turbante; 137
-uoso; 90
vaccina; 70
vaccino; 70
valente; 207
vapore; 138
variazione; 233
varice; 207
vela; 172
velo; 172
veloce; 207
vendicare; 71
verga; 70
veronica; 150
verso; 71
vertebrato; 245
verve; 172
vestíbulo; 240
vestimento; 70
viperino, -a; 159
virga; 70
virginale; 164
volcano; 150

BCU ASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

volta; 101
voluta; 101
vit. catastico; 27

Latină

-a, desin. (n. pl.); 34
abattere; 94
abbate(m); 96
abbreviare; 25
abbreviatus; 25
abdomen; 188
absolvere; 25, 217
acacia; 96
acanthus/akantha; 188
accentus; 96
accessus; 209
accidens, -ntis; 210
acephalus; 188
acidus, -a, -um; 152, 188
acne; 96
actus, acta, actum; 168
aculeus; 188
acus; 80
ad; 35, 87
ad-; 35, 87, 90
ad-post; 36
ad prope; 39
adancus, -a, -um, clas. aduncus; 39, 44
adjutare; 97
adjutans, -ntis; 97
adoptare; 218
aduncus, -a, -um; 44
adversus, -a, -um; 160
aequator, -ris; 150
aer, -ris, aera; 44, 80
affabilis, -e; 164
ager, agri; 80
agilis, -e; 45
agonizare; 97
agricola; 147
Agricola; 147
agustus, clas. augustus; 47
alacer; 164
*albaster, -tra, -trum; 39
albea, albia, clas. alvea; 80
albumen, -inis; 188
albus, -a, -um; 39, 45, 76
alchemia; 97
-ale, -alis, pl. -alia; 88
alligare; 45
altarium; 45
alveolus; 188
alveus, -ea, -eum; 80
amabilis, -e; 165
amarus, -a, -um; 39
ambi, ambae, clas. ambo; 57, 83
ambo; 57, 83
ambrosia; 147
amor; 149
amphora; 188
amusia; 188
amygdala; 188
analogia; 98
analogus, -a, -um; 160
anaphora; 97
angelus; 57, 72, 83
angularis; 241
angulus; 86
angustus, -a, -um; 83
animalis, -e, pl. -lia; 61
annexus, -a, -um; 154
annulus; 188
annus; 34
ante; 83
antiquus, -ua, -um; 154
apertura; 98, 142
apotheca; 24, 98
appendix, -icis; 189, 236, 237
applicare; 45
Aprilis, -em; 64
aqua; 80
aquila; 44
arabus; 98
araneus, -ea, -eum; 65, 77, 85
arbor, -is; 80
archon, -ntis; 98
arcus; 80
area; 45, 80
arena; 46, 76, 80
arenda; 98
argentum; 41, 80

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

argilla; 189
arithmeticus, -a, -um; 173, 185
-arius, -aria; 88
armatura; 46
aromaticus; 98
arteria; 189
articulus; 22, 218
ascendens, -ntis; 186
asceta; 99
asceticus; 99
ascla, clas. assula, astula; 46
ascultare, clas. auscultare; 46
Asper; 40
asper, aspra, asprum, clas. aspera, asperum; 46, 76
assimilare; 46
*astella, clas. astula; 46
aster, astrum; 99, 189, 208
-aticus; 89
atrium; 189, 218
atrophia; 189
-atus, -ata, -atum; 88, 89
audire; 46, 80
auditor, -ris; 237
augur; 99
augurium; 99
augustus, -a, -um; 45, 71
Augustus; 71
aulicus, -a, -um; 160
aureolus, -a, -um; 45
auricula; 24, 70, 87, 214
aurora; 147
Aurora; 147
aurum; 80
auscultare; 24, 46
auxiliaris, -e; 187
*avunus; 38
axis; 189, 214, 255
baccalaureatus, -a, -um; 210
bacillum; 189
bacterium, bacteria; 189
balanus; 189
ballista; 189
bancus; 99
barba; 80
Barbara; 99, 147
barbarus, -a, -um; 99, 100, 147
Barbura (= Barbara); 99
barca/barga; 100
*barica; 100
basilica; 46
basilicum, *basiliacum; 46
bassus; 19
*bastonem; 100
bastum; 100
battalia, clas. battualia; 46
bene; 39
beryllus; 19
bestiarius, -ia, -ium; 166
betranus, clas. veteranus; 46
bis; 189
bitumen; 100
blandus, -a, -um; 38
blasphemare; 46
blasphemia; 101
blastemare, clas. blasphemare; 46
bonus, -a, -um; 38, 47
boracum; 19
botanicus, -a, -um; 185
*box, -cis, -cem, clas. vox, -cis; 46, 80
*brabu, clas. barbarus; 100
brachium, pl. -ia; 47, 78, 80
branca; 41, 47
branchia; 189
brevis; 189
bronchia; 190
brutus, -a, -um; 173
bubalus; 47
bucca; 80
buccata; 42
*buccella; 101
bulbus; 190
bulla; 100, 101, 140
bursa, byrsa; 27, 47, 77, 78, 80
*buvalus, clas. bubalus; 47
*buxem, acuz. lui buxis, -idis, -idem; 101
buxis/buxta; 27, 101, 102
*byrsea, clas. bursa, byrsa; 47, 80
caballarius; 48
cadentia; 102, 144
cadere; 94, 144
caecus, -a, -um; 190
caementum; 107, 191
Caesar; 107, 149
calcaneum; 48
calcare, 48
calculus; 211
caldaria; 48

BCU ASSISI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

calendae; 109
calendarius; 49
calix, -icis; 190
calor, -ris; 81
calumnia; 103
calumniare; 103
calx, -cis, -em; 81
cam(m)àra; 106
camera; 106
caminus; 210
campus; 49, 71, 81
canalis; 103, 190
*canapa, clas. cannabis; 49, 81
Canaria; 103
cancer, -is; 103, 190
cancrus; 103
candidus, -a, -um; 147, 155
Candidus; 147
caniculus, -a; 103, 143
caninus, -a, -um; 152
canis, -is; 81, 103
canistrum; 27
cannabis; 49, 81
cannula; 47
canonicus, -a, -um; 152, 181
cantabilis, -e; 165
canthus; 190
canticum, pl. cantica; 49
cantus; 104
capella, cappella; 104
capillaris, -e; 190
capitalis, -e; 173
capitaneus, -ea, -um; 49
*capitanum, lat. tard. capitaneus; 49
capitellus, -a, -um; 49
capitulum; 104, 140
cappa; 104, 145
capra; 81
capreola; 49
capsa; 105
capsula; 105, 190
captivus, -a, -um; 26
*capum, clas. caput; 48
caput, -itis, pl. capita; 37, 48, 81, 93
carbo, -nis, -em; 49, 81
cardinalis, -e; 152
caries; 48
carius, clas. caries; 48
carmen, -is; 105
caro, -nis; 81
Carolus; 149
carpus; 190
carrus; 93
caseum; 48
caseus; 48, 81
castellum; 105
castrum; 97
castus, -a, -um; 155
cata; 50
catachresis; 105
cataracta; 105, 140
categoria; 106, 140
catena; 49, 81
cauda; 50, 81
caulis; 190
causticus, -a, -um; 155
caverna; 190
cavus; 190
cellarium; 50
cellula; 190
centenarius; 106
centralis, -e; 155
centrum; 191, 211
centum; 106, 140, 191
cera; 81, 87
c/e/rebellum; 24, 41, 51
cerebrum; 191
ceresia; 34
*ceresius < *ceresus, clas. cerasus; 34
cervix, -icis, -icem; 50, 81
cerbicem, clas. cervicem; 50, 81
cervus; 81
chaos; 116
charta; 26, 48, 81
chimia, chymia; 97
choledochus; 191
choralis, -e; 173
chorda; 50, 81
chorus; 51, 81
Christianus; 71
christianus, -a, -um; 51, 71
chronicus, -a, -um; 174
chylus; 191
cibrum, clas. cribrum; 81
Cicero, -onis; 149, 169
cimeterium, cimiterium; 107
cinerarius, -ia, -ium; 155
cingulum; 191

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

circularis, -e; 155
circus; 26, 50
cirrus; 191
*cisera, clas. sicera; 107
cisterna; 106
cithara; 50
*clagum, clas. coagulum; 50, 81
clamare; 26, 50
Clarus; 71
clarus, -a, -um; 50, 71
claustrum; 191
clavis; 87
Clemens; 147
clemens, -ntis; 147
clima, -atis; 169, 191
clinice; 155
clinicus, -a, -um; 155
coagulum; 24, 50, 81
coccum; 108
coda, clas. cauda; 41, 50, 81
codex, -cis; 108
coelum; 81
cohors; 53, 77
colare; 52
collare; 109
collarium, clas. collare; 109
collocare; 22, 24, 51
collyrium (pl. collyria); 109
colon; 191
colonia; 109
Colonia; 109
color, -ris; 109, 191
columna; 109
coma; 81
comes (stabuli); 109
comicus, -a, -um; 173
*commandare, clas. commendare; 51
commercium; 109
*comminicare, clas. communicare; 52
commissio, -onis; 228, 235
communicare; 52
communis, -e, pl. communia; 169
com(m)oedia; 237
compactus, -a, -um; 160
*compania; 238
companio; 238
comparare; 52
compendium; 220
compitum, -i; 52
compitus, clas. computus; 52
completus, -a, -um; 52
complexus, -a, -um; 160
complire; 52
compositus, -a, -um; 24, 173
*composita; 173
computare; 110
computus; 52
con-; 89, 90
concessio, -onis; 228
concurrere; 217
*conchylium; 191
conducere; 166
conductor, -ris; 187
conductus, -a, -um; 166, 167
confectus, -a, -um; 108
confidentia; 110
confundare, clas. confundere; 51
confundere; 51
conjunctivus, -a, -um; 155, 181
conscientia; 220, 225
consequentia; 220, 225
consonans, -tis; 155
Constans; 147
constans, -ntis; 147
constantia; 147
Constantia; 147
constare; 53
constructor, -ris; 238
consuetudo, -inis; 110, 146
consumere; 24
consummare; 24
continens, -tis; 161, 181
continere; 50, 244
contingens, -tis; 161
continuus, -ua, -um; 165
contra; 49, 87
contra-, 87
contractare; 217
contrarius, -ia, -ium; 161
contumacia; 110
conus; 191
convenientia; 53
convenire; 53
conventio, -onis; 109
conventum; 53
convolutus, -a, -um; 161
coopertum; 168
copula; 24, 110

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

copulare; 110
cor, cordis; 192
corallium; 192
cornu; 41, 81
corona; 52, 82
coronarius, -ia; 110
corpus; 111, 211
corrector, -ris; 238
cortina; 111
costa; 50, 74, 81, 87
*costumen, clas. consuetudo; 110
coxa; 50, 81
cranium; 192
crassus, -a, -um; 56, 74
credentia; 51
credere; 51
creditum; 51
cribrum; 81
crimen, -inis; 192
criminalis, -e; 161
crisis; 192
crista; 51
criterium; 220
criticus, -a, -um; 174
cruppa; 111
crux, -cis, -em; 51, 81
crypta; 24, 111
crystallus/cristallus; 108, 192, 210
cubitus, -um; 41, 51
cultura; 192
cultus, -a, -um/cultus, -us; 161
cum; 35, 51, 87
cum-; 35
cumulus; 111, 142
cuneus; 81
cup(p)a, copa; 52
cuprum; 192
curare; 52
*curbus, curba, clas. curvus, curva; 108
*curtis, -em, clas. cohors, -tis; 53
curiosus, -a, -um; 169
currere; 36
cursarius; 111
cursus; 52
cyclus; 107, 191
cylindrus; 191, 211
cymbalum; 107
dactilus; 192
dalmaticus, -a, -um; 156
datus, -a, -um; 39, 43, 92, 93
de-; 90, 95
decanus; 112, 140
decem; 87
defectus, -a, -um; 187, 192
delicatus, -a, -um; 165
denarius, -ium; 112
dens, -tis; 82, 152
densus, -a, -um; 53, 82
depilare; 53
deponere; 53
depositum; 24
depressio, -onis; 228, 229
descendere; 19, 53
desertus, -a, -um; 53
desiderare; 53
desideratus, -a, -um; 53
designare; 112
detonare; 53
deus; 33, 72, 87
diabetes; 192
diaeteticus, -a, -um; 156
dialecticus, -a, -um; 174, 184, 185
Diana; 72
dictum; 73
digitalis, -e; 112, 142
digitus; 82, 142
diligentia; 112, 140
director, -ris; 29, 238
directus, -a, -um; 24, 54, 91, 92
dirigere; 29, 54
dirigens, -ntis; 221
dis-, di-; 90
discretio, -onis; 113
discus; 112, 193
disponere; 53
diurnus, -a, -um; 156
diverticulum; 193
divisio, -onis; 229
doma, -atis; 193
dominica; 10, 71
Dominícus, Dominíca; 71
dominium; 113
Domnica; 72
dominus, -a, -um; 42, 53, 54
dosis; 113, 193
dracco, -nis; 54
drachma; 113
drama; 193

BCU LUSOFONA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ducatus; 114, 140
ductus; 193
dulcis; 39
*dui, clas. duo, duae; 82
duo; 82
duodenum; 193
duplicare; 54
duplus; 193
durus, -a, -um; 153, 193
dux, -cis, -em; 24, 113, 148
ebenus; 27, 96
echo; 193
effectivus, -a, -um; 161
effusio; 193
ego; 82
-ella; 89
ellipsis; 193
elytra; 193
embolus; 194
emissarius, -ia, -ium; 167
emissio, -onis; 229
-endus, -enda, -endum; 34
-ens, -entis, -entem; 89
-entia; 89
ephebus; 193
ephemeris; 193
epiderma; 194
eradicare; 65
ethicus, -a, -um; 156
ethos; 114, 194
ex-; 91
*excloppus, -a, -um; 40
*excurtus, -a, -um, clas. curtus, -a; 40
*exquadra; 114
exponere; 67
expressus, -a, -um; 161
exprimere; 24, 66, 77
extinctor, -oris; 16, 241
extorquere; 24, 67, 77
extra-; 91
extraneus, -ea, -eum; 68
extraordinarius, -ia, -ium; 153
extremus, -a, -um; 174
*extufare; 118
fabricare; 55
facia, clas. facies; 55
facienda; 115
pop. facenda, clas. facienda; 115
pop. facla, clas. facula; 54
facies; 55
facilis, -e; 165
factus, a, -um; 33, 41
facticius; 115
factio, -onis, acuz. -onem; 169
factura; 55
facula; 54
*falca, clas. falx; 37
falsus, -a, -um; 162
falx, -cis, -em; 37, 82
familia; 55
farina; 55, 82
fascia; 55, 82
fasciculus; 214, 216
fastus, -a, -um; 174
fatum; 114
febris, -is, -em; 55, 82
februarius; 55
Felix; 72
felix, -cis, -cem; 72
fenestra; 55
fermentum; 194
ferro, ferre; 208
ferrum; 36, 82
fervens, -ntis, -ntem; 55
festa; 115
fetus, foetus; 55, 82
fiat; 38
fibra; 194
filialis, -e; 156
filtrum; 115
filum; 82
fimbria; 56
finalis, -e; 174
finis; 162
Firmus; 147
firmus, -a, -um; 147, 156
fistula; 194
flagellum; 211
flasco; 115
flos, -ris, -rem; 82
fluidus, -a, -um; 162
fluor, -ris; 195
fluvius; 195
*focarium; 55
focus; 55, 82
folium, pl. -ia; 55, 82
folliculus; 214
fonctio, -onis; 230

BCU LAUSCENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

fontana; 72
forma; 195
formatio, -onis; 229, 236
formosus, -a, -um; 39
fortis, -e, pl. fortia; 55
forum; 221
fractio, -onis; 229
fractura; 56
fraga; 56
*fragidus, -a, clas. fragilis; 56
fragilis, -e; 22, 56
*franctura, clas. fractura; 56
frater, -tris, -trem; 82
frenum; 56
frictio, -onis; 229
frigidarium; 116
frigus; 82
*frimbia, clas. fimbria; 56
frondia, clas. frons, -ndis; 82
frons, -ndis; 82
frons, -tis, -tem; 56, 82
fructus; 56, 82
fuga; 56
fugire, clas. fugere; 82
fulgerare, clas. fulgurare; 56
fulgurare; 56
fumus; 42, 82
fundus; 56
funestus, -a, -um; 165
fungus; 170, 195
funiculus; 195
funis, -is, -em; 82
furca; 82
furiosus, -a, -um; 165
furor, -oris; 221
fusio, -onis; 195
fustis, -em; 37
fusus; 82, 93
galbinus, -a, -um; 39
gallicus, -a, -um; 148, 156
Gallicus; 148, 156
gallinaceus, -ea, -um; 56
gamba; 116
gamma; 116
gelu; 56, 74
geminus; 82
gemma; 195
generalis, -e; 153
gens, -ntis; 19, 56
Georgius; 72
germen; 195
gestus, -a, -um; 170
gigas, -ntis; 195
gingiva; 83
glacia, clas. glacies; 83
glacies; 83
*glanda, clas. glans; 56, 83
glandula; 56, 83
glans, -dis, -dem; 56, 74, 83
glaucus; 26
*glibbus, -um; 41
globus; 211
gloria; 148, 222
Gloria; 148
glossa; 117, 196
glotta; 117
gradus; 196
Graecus, -a; 162
grammaticus, -a, -um; 167
granatus, -um; 117
granulum; 117, 196
granum; 41, 56, 83
grassus, -a, -um, clas. crassus; 39, 56
gratia; 170
gratiosus, -a, -um; 165
gratis; 170
gravis, -e; 56, 83, 165
grevis, clas. gravis; 39, 56, 83
grossus, -a, -um; 39, 57
gutta; 57, 83
gypsum; 116, 195
gyrus; 58, 83
haeresis; 114
halteres; 196
harmonia; 237
harmonicus, -a, -um; 154
heliotropium; 211
helix, -cis; 193, 196
hemicrania; 118
herba; 83
hernia; 196
herpes, -etis; 196
hibernare; 57
historia; 118
historicus, -a, -um; 187
homileticus, -a, -um; 157
honor, -ris; 215
honorarius, -ia, -ium; 163

BCU LIBRARY

hora; 28, 62, 84
Hortensia; 149
hospitalis, -e; 163
hospitium; 62
hostia; 125
humerus; 41, 70
humor, -oris; 216
humus; 196
hyacinthus; 118, 141, 148
hymnus; 197
hystericus, -a, -um; 170
-(i)a; 34
-icus, -ica, -icum; 182, 208
idea; 197
idealis, -e; 187
idiota; 197
ileum; 118, 197
*illu, -illa, clas. ille, -illa; 32, 36
illustrare; 245
imago, -inis, -em; 170
immobilis, -e; 118
immunis, -e; 197
impar, -is; 197
imperativus, -a, -um; 187
imperator, -ris; 57
imperialis, -e; 156
impermeabilis, -e; 187
impetuosus, -a, -um; 165
implantare; 57
importare; 118, 218
impressio, -onis; 230
imputare; 57
imputatio, -onis; 20
in; 35, 87
in-; 35, 87, 90, 95
-ina; 89
incinctus, -a, -um; 72
inclinare; 16, 24, 28, 57, 83
inclinatio, -ionem; 57
includere; 24, 57
index; 212
indicativus, -a, -um; 187
indicus, -a, -um; 162
indurare; 57
infans, -ntis; 197
infundibulum; 197
ingenuus, -ua, -um; 165
injectare; 58
injuriare; 58
innocens, -ntis; 165
insectus; 197
instructio, -onis; 230
integer, -gra, -grum; 58, 83
integralis, -e; 157
intellectus, -a, -um; 58
intendere; 58, 83
intensus, -a, -um; 58, 83
inter; 87
inter-; 88, 95
intermedium; 118, 142
*interroguare, clas. interrogare; 58
interrogare; 58, 74
intestinus, -a, -um; 162
intimus, -a, -um; 175
intro; 43, 88, 90
intro-; 88, 90
inventio, -onis; 230
inversio, -onis; 230
*investere, clas. investire; 58
investire; 58
invitare; 20, 58
-io, -ionis; 89, 235, 236
-ior, -ius; 34
*iovenem, clas. iuvenem; 58
ipsus, -a, clas. ipse, -a; 38
iris, -dis; 118
ironicus, -a, -um; 165
-issa; 89
-issimus, -issima; 34
-itas, -itatem; 89
item; 118
-itia, -ities; 89
iudicium, pl. -ia; 41
Iulius; 149
iuniperus; 58
-ivus; 89
-izo, -izare; 90
jejunum; 197
Jovis dies; 72
jugulare; 58
Jupiter; 72
jurare; 94
jurista; 148
juvenis; 58
labrum; 119, 143
labyrinthus; 197
lac, -tis, lacte(m), pl. lactes; 33, 83
*laceus, clas. laqueus; 58

BCU LUCIAN BLAGA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

*laciu, clas. laqueus; 58
lacrima; 83
lacrimosus, -osa; 168
lactarius, -ia, -ium; 167
lacuna; 119
lacusta, clas. locusta; 58
lamella; 197
lana; 83
languor, -ris, -rem; 59
lapidare; 59
lapidarius, -ia, -ium; 162
largus, -a, -um; 58, 93
larva; 197
larynx; 197
*lascare, clas. laxare; 197
latinus, -a, -um; 119
*latora, clas. latera; 37
latus, -a, -um; 37, 39, 83
laxus, -a, -um; 197
lectio, -onis; 230, 236
lector, -ris; 119, 140
legalis, -e; 119
legatus, -a, -um; 175
legio, -onis; 120
legumen; 59, 84
lens, -ntis, -ntem; 41, 84
leo, -nis, -nem; 37
lexicon; 119
li(v)ra, clas. libra; 120
liber, -era, -erum; 175
liberare; 119
libertas, -tis; 119
libra; 120
lichen; 198
lien, -is; 198
ligamentum; 59, 83
ligatura; 59
lignarius, -ia, -ium; 33
lignum; 84
ligula; 198
limes, -itis; 198
limpidus, -a, -um; 59
limus; 83
lineus, -ea, -eum; 57, 74, 83
lingua; 84
lingula; 59
linum; 41, 83
liquidus, -a, -um; 175
liquor, -oris; 222
litoralis, -e; 187
locus, D/Abl. loco; 59, 84
logicus, -a, -um; 157, 184
longus, -a, -um; 39
lucidus, -a, -um; 59, 74
Lucifer; 72
lumbus; 170, 198
lumen; 33, 59
luna; 34
lunis dies, clas. lunae dies; 34
lupus; 59, 76, 84
lympha; 198
machina; 120
machinari; 59
Maecenas; 149
magister; 28, 59, 60
magistralis, -e; 175
magnanimus, -a, -um; 241
magnificus, -a, -um; 165
maior, -ris; 153
*maistrus, Ac. –um, clas. magister, -um; 59
malum; 198
malva; 61, 76
mamma; 84
mancus, -a, -um; 60
mania; 60, 84
manica; 60
manifestus, -a, -um; 162
mantellum; 120
manualis, -e; 162
manus; 84
mappa; 120
mare, -ris; 84
marginalia; 170
margo, -inis; 59, 74
marinus, -a, -um; 148, 157
Marinus, Marina; 148
Mars, -tis; 72
martialis, -e; 121
Martis dies; 72
martius; 59
martyrus; 59, 77
masculus; 10, 59, 84
masticare; 60
materia/materies; 120
materialis, -e; 162
mathematicus, -a, -um; 176, 185
matrix, -cis; 60, 74
maturus, -a, -um; 121

BCU CLASSICS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Maurus; 148
maxilla; 60, 84
Maximus; 148
maximus, -a, -um; 34, 148, 176, 181
mechanicus, -a, -um; 176, 185
medius, -a, -um; 33, 35, 60, 61, 84
medianus, -a, -um; 157
medicus, -a, -um; 153, 198
medius locus; 41
medulla; 84
medullaris, -em; 41, 59
mel, mellis, -em; 84
membrum; 212
memoria; 170
memorialis, -e; 187
memorium; 170
meninga; 198
mentio, -nis, -nem; 61
mentor, -ris, 150
-mentum; 89, 90
mercurialis, -e, pl. mercurialia; 170
Mercurius; 61, 72
mercuris, clas. Mercurii; 61, 72
metallum; 198
metaphysica; 184
metropolis; 122
metrum; 198
*miccus, -a, -um; 39
mille, pl. milia; 61, 84
minimus, -a, -um; 34, 176
minor, minus; 34
minuo, -ere; 78
minutus, -a, -um; 39, 60, 78, 79
mirabilis, -e; 153
mirare; 61
mirari; 61
miscellaneus, -ea, -eum; 170
miser, -era, -erum; 60
missa; 121
mobilis, -e; 176
modulus; 122
modus; 122
mollis, -e, -em; 39
monitor, -ris; 122
mons, -tis, -tem; 61, 84
monumentum, monimentum; 61
moralis, -e; 176
mortarium; 123
motor, -ris; 187
motta; 24
mucus; 41, 61, 84
mulsus, -a, -um; 33
multiplex; 123
multiplus; 123
multus, -a, -um; 84
museum; 198
musica; 123, 198
mustum; 84
mythus; 198
nanus; 199
narcissus; 150
nasus; 84
natalis, -e; 148
Natalis; 148
nativus, -a, -um; 123
natura; 123
naturalis, -e, pl. naturalia; 177
nauticus, -a, -um; 186
navis; 123, 199
nec mica; 39
nectar, -ris; 199
negativus, -a, -um; 162
nervus; 123
neuter, -tra, -trum; 199
nidus; 199
nimbus; 123, 142
nitidus, -a, -um; 61, 74
nix, nivis, nivem; 84
nodulus; 199
nodus, nodum, pl. n. *noda; 33, 84
non; 88
non-; 88
novellus, -a, -um; 61
novus, -a, -um; 39, 61, 76, 84
nox, -ctis, -em; 84
nucleus; 199
nudus, -a, -um; 187, 199
nullus, -a, -um; 199
numeralis, -e; 187
nutricius, -ia, -ium; 61
nux pontica; 152
nympha; 199
obiectivus, -a, -um; 163
obligatio, -onis; 231
obligatorius, -ia, -ium; 170
obolus; 212
oceanus; 148, 199
oclus, clas. oculus; 41, 84

BCU LISBOA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ochra; 199
octo; 84
ocularius; 187
oculus; 84
odoratus, -a, -um/odoratus, -us; 163
officina; 124
officium; 124
oleum; 137
oliva; 157
olla; 37
omentum; 199
omnis, -ium, -ibus; 171, 199
opacus, -a, -um; 199
*opertura, clas. apertura; 98
ophitae; 124
ophites; 124
ophtalmia; 199
opium; 97
optice, optices; 177
opticus, -a, -um; 177
opus, -eris, pl. opera; 62
oratio, -onis; 231
oratorius, -ia, -ium; 177
orbita; 199
ordinare; 70
ordo, -inis; 124
-orem; 90
organum; 124, 125, 199
orgia; 70
oricla, clas. auricula; 70, 87
ossum; 84
ostium; 70
-osus; 90
othomanus, -a, -um; 157
ovarium, pl. ovaria; 62
ovum; 62, 77, 84
oxalis; 200
pacificus, -a, -um; 150
pactum; 125
padule(m), clas. palus, -udis, -dem; 85
paganus; 16, 62
*palanca, clas. phalanga; 63
palanga, clas. phalanga; 63, 77
palatinus; 125
palatium, clas. palatum; 63
Palatium; 63
palatum; 63, 200
palea; 84
pallidus, -a, -um; 26, 125, 143
pallium; 126
palma; 62, 84
palmatus, -a, -um; 200
palumbus, -a; 39
palus, -dis; 85
pancreas; 200
papa; 127
papilio, -nis; 126, 143, 146
papilla; 200
*papura, pl. lui *papyrum, clas. papyrus; 62, 85
papyrus; 62
par, -is; 153, 200
parabola, parabole; 125
*paraula, *parabla, clas. parabola; 125
paradisus; 126, 143
paragraphus; 127
parallelus, -a, -um; 177
paraphus, alter. din paragraphus; 127
parasitus, -a, -um; 200, 245
paries, -tis, -tem; 85
parola; 125
partialis, -e; 126
partitio, -onis; 231
passer, -eris, -rem; 85
passivus, -a, -um; 187
*passare; 63
passar, clas. passer, -eris; 85
passus; 62, 85
pastoralis, -e; 177
patella; 200
patens, -ntis; 177
patheticus, -a, -um; 166
patientia; 125
paumentum, clas. pavimentum; 62
pausa; 62, 200
*pausum; 62
pavimentum; 62
pecten, -inis, -em; 85
pectus, -ora; 41
pedo, -nis; 127, 142
pelagicus, -a, -um; 200
pelvis; 200
pendulus; 215, 216
penna, pinna; 62, 84
pennatus, -a, -um; 200
pensare; 63
pensio, -onis; 231
per; 63

per-, prae-; 91
percipere; 64
perfectus, -a, -um; 163
pericardium; 200
perineos; 200
periodus; 215
peritonaeum; 200
permissio, -onis; 231
personalis, -e, pl. personalia; 178
perspectivus, -a, -um; 127
pestis; 200
petalum; 201
petiolus; 63
petra; 85
phalanx, -gis, Ac. -ga; 63, 77
phantasma, -atis; 114
pharmacum; 82
phrasis; 195
physicus, -a, -um; 174, 175, 185
pigmentum; 201
pira, pl. lui pirum; 34
pirus; 34
piscis, -is; 85
placenta; 63, 77, 85
planca, var. a lui *palanca; 63
planeta; 201
plantare; 57
planus, -a, -um; 178, 201
plasma; 201
plasticus, -a, -um; 178
platanus; 62, 72
*plattus, -a, -um; 163
plebs, -bis; 201
plenipotentialis, -e; 153
plenus, -a, -um; 39, 64, 85, 93
plicare; 64, 85
*plovia, clas. pluvia; 85
plumbum; 41, 64, 85
pluralis, -e; 187
plus; 201
pluvia; 85
pneumaticus, -a, -um; 186
poena; 224, 225
poeticus, -a, -um; 178, 185
politia; 127
politicus, -a, -um; 178, 179, 184, 186
pollen; 201
polypus; 201
pomposus, -a, -um; 166
pomum; 85
pondus, -eris; 171
pondo, clas. pondus; 171
pons, -tis, -tem; 72
porcinus, -a, -um; 64, 245
porta; 85
portio, -onis; 231
porus; 201
positus, -a, -um; 72, 171
possessio, -onis; 231
possibilis, -e; 166
post-; 90
posta; 72, 171
potentia; 64
practice; 184
practicus, -a, -um; 179, 184
praebenda; 128
praeceptus, -um; 72
praecisio, -onis; 232
praecox, -cis; 158
praeferentia; 128
praemium; 128
praesens, -ntis; 187
praesidens, -ntis; 241
praestare; 128
praetextus, -a, -um; 167
pragmaticus, -a, -um; 184
pravum; 100
praxis; 128, 201
prebiter, -erum, clas. presbyter; 64
precarius, -ia, -ium; 158, 171
presbyter; 64
primarius, -ia, -ium; 64
primas, -atis, pl. -ates; 171
primus, -a, -um; 179
princeps, -ipis, acuz. -ipem; 171
privatus, -a, -um; 158
privilegium, privilegia; 128
procedere; 64
procurator, -ris; 128
professio, -onis; 201
profundus, -a, -um; 166
programma; 215
prologus; 129
promotio, -onis; 232
propheta; 148
prophylacticus, -a, -um; 171
propositus, -um; 167
prospectus; 129, 143

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

prostata; 201
protector, -oris; 238
proto-; 208
providentia; 129
provisio, -onis; 232, 236
prudentia; 129
prunum; 34
prunus; 34
publicus, -a, -um; 179
pulmo, -onis (= *plumonis); 127
pulpa; 85
pulsus; 202
pulvis, -eris, -rem; 64, 74
punctio, -nis; 129
punctum, pl. –a/ -us, -a, -um; 167
pupa; 202
pupilla; 202
purgare; 129
purpura; 128
*puteosus, -a; 39
*putinus, clas. pittinus; 39
pylorus; 201
pyxis, -idis; 101, 102
quadrans, -tis; 102
quadrus, -a, -um; 50
quaerere; 36
quaesitus, -um, pl. -a; 50
quantus, -a, -um; 50
quartus, -a, -um; 174
quid; 36
quintale; 106
quintus, -a; 192
quotidianus, -a, -um; 161
*quodrum, clas. quadrum; 50
quotus; 50
racemus; 202
radicina; 72
radicula; 65, 85
radius, -ia, -ium; 65, 85
rapidus, -a; rapide; 39, 65
rapere; 142
raptus; 130
ratio, -onis; 171, 232, 236
re-; 91
recens, -ntis; 65
receptus, -a, -um; 158
recidivus, -a, -um; 158
recte; 172
rectus, -a, -um, D/Abl. recto; 172, 202
recurrens, -ntis; 154
recusare; 130
reducere; 65
reductio, -onis; 232
reflectere; 218
reflexus; 202
refutare; 130
*refusare; 130
regalis, -e, pl. regalia; 180
regina; 148
Regina; 148
regius, -ia, -ium; 179
regnum; 224, 225
regula; 130
religiosus, -a, -um; 166
remittens, -ntis; 154
remus; 202
repausare; 65
repertorium; 130
repressio, -onis; 232
republicanus, -a, -um; 163
requisitum, pl. -a; 172
rescriptum; 241
residentia; 242
resignare; 241
restauratio, -onis; 130
reticulum; 130, 202
*retundus, -a, clas. rotundus; 65
reus, -a, -um; 39
reverendus, -a, -um; 167
reversio, -onis; 233
reversus; 224, 225
revolutus, -a, -um; 130
rex, -gis, -em; 130
rhetoricus, -a, -um; 180, 184, 185
rheumaticus, -a, -um; 172
rhombus; 202
rhythmus; 202
rigorosus, -a, -um; 163
ripa; 85
rivus; 85
robeus, -ea; rubeus, -ea; 65
rodere; 65
rogare; 94
romanus, -a, -um; 32, 33, 65, 72
rosa; 131
Rosalia; 131
rosarium; 148
roseus, -ea, -eum; 38

BC MSU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

rostrum; 65, 77, 85
rota; 85
rotator, -ris; 131
rotula, rotulus; 167, 168
rotundus; 65
rupta, rutta; 130
sabbatum; 66
Sabinus; 148
sabinus, -a, -um; 148
saccus; 66, 85
sacer, -cra, -crum; 163, 181, 202
sagitta; 85
sagittarius, -ia, -ium; 168
sal, -is, -em; 85, 93, 94
salinus, -a; 158
salpinx, -gis; 172, 202
salus, -tis; 131
salutare; 66
salve; 131
salvia; 119
sambata, clas. sabbatum; 66
sanatorius, -ia, -ium; 68
sanctus, -a, -um; 66
sanguineus, -ea, -eum; 158
sanguis, -inis; 85
*sanitosus, -a; 39
sarcophagus, -a, -um; 131, 143
Sarracenus; 131
saturare; 66
Saturnus; 150
scabia, clas. scabies; 71
scabies; 71
scaena; 202
scala; 66, 85
scapula; 202
sceletus; 202
schema, -atis; 68
schemata; 68
*schima; 68
scintilla; 85
Sclavini; 68
sclavus; 68
scoria; 66
scorpio, -onis; 132
scriba; 148
scrinium; 132, 143
scriptus, -a, -um; 72, 202
scrofula; 202
scrotum; 202
scutum; 67, 85
sebum; 67, 86
secessio, -onis; 132
secretarius, -ia, -ium; 132
secretus, -a, -um; 66
sectio, -onis; 233
secundus, -a, -um; 180
sedimentum; 203, 242
selectio, -onis; 233
sella; 36, 68, 86
senilis, -e, pl. -ia; 172
senior, -ris; 132
sensibilis, -e; 166
sentimentum; 242
sepia; 224, 225
septem; 86
septicus, -a, -um; 203
septimus, -a, -um; 132, 143
septum; 203
serenus, -a, -um; 40
series; 203
serpens, -ntis; 86
serpentarius, -ia, -ium; 168
serum; 203
servitium; 132
servus; 68, 86
*sesse, clas. sex; 86
seta; 203
Severus; 148
severus, -a, -um; 148
sex; 86
sexta; 133, 143
sexus; 203
Sibylla; 150
sic; 68
siccus, -a, -um; 67
sigillum / sŭgīllum; 68, 86
silex, -icis; 203
silva; 132, 203
silvaticus, -a, -um; 26
similis; 203
simultaneus, -ea, -eum; 187
singulus, -a, -um; 67
sinister, -tra, -trum; 180, 203
sinus; 41, 66, 85
sipho, -onis; 203
*sira, -am; 37
slavus, Slavi; 68
socius, -ia, -ium; 86

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

sol, -is, -em; 86
solaris, -e; 204
soldus; 67
solen; 204
solidus, -a, -um; 67, 79
solitarius, -ia, -ium; 164
sonus; 212
sopor, -ris; 204
soror, -ris; 42
sors, -tis, -tem; 37, 67, 74
spasmus; 204
spat(h)ula; 133
spatha; 33, 41, 67, 77, 86
spatium; 67
species; 133
spectrum; 204
sphaera; 203
sphincter; 203
spicum; 86
spina; 204
spinalis, -em; 67
spinula; 204
spinus; 86
spira; 204
spiritus; 133
splen; 134, 204
spondylus; 204
*sponga, clas. spongia; 114
spongia; 114
squama; 66
stadium; 168
stallum; 134
stamen, -inis; 204
statio, -onis; 172, 233
status; 43, 67
stela; 134, 204
stella; 72, 86
Stella; 72
sternum; 205
stigma, -atis; 205
stimulus; 213
stipula; 205
stola; 114
stratus, -a, -um; 68, 86
strictus, -a, -um; 68
*strinctus, -a, -um, clas. strictus; 40, 68
stroma, -atis; 205
stropha; 205
struma; 205
studium; 134
stylus; 68, 86
sub; 35, 88
sub-; 35, 88, 91
suber; 205
subiectus, subiectum; 168, 241
subitus, -a; 166
substantivus, -a, -um; 164
subtilis, -em; 68
subula; 86
sudor, -oris, -em; 86
suffixus; 134
*suffictus, clas. suffixus; 134
sulphur (sulfur), -ris; 205
summus, -a, -um; 168
super; 43, 88
super-; 88
*superanus; 133
surdus, -a, -um; 68, 86, 93
sycophanta; 133
syllaba; 203
symbolicus, -a, -um; 158
symphonia; 133
syringa; 172, 203
tab(u)la; 134, 135
tacitus, -a, -um; 72
taenia; 205
talentum; 135
*tando; 69
tantum, D/Abl. tanto; 69
tardivus, -a, -um; 69
tardus, -a, -um; 205
tarsus; 205
Tartarum; 135
tata; 42
taurinus, -a, -um; 159
taurus; 86
taxa; 205
technicus, -a, -um; 159, 205
temperare; 136
templum, pl. -a; 68
tempus; 69, 93
tenda; 69
tener, -a, -um; 69
tenere; 92
*tenerus, -a, -um, clas. tener, -a; 69
*tenire, clas. tenere; 92
tensio, -onis; 206
termes, -itis; 206

BCU CLASSICS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

terra; 69, 72, 86
tertius, -ia, -ium; 180, 181
testa; 69
testum; 70
textilis, -e; 245
thalamus; 135, 143, 205
theatrum; 205
theca; 69, 86
thema; 135
theoreticus, -a, -um; 164
thesis; 136, 206
thorax, -cis; 206
thyrsus; 136
tibia; 136
tipicus, -a, -um; 181
Titan; 206
titulus; 136
*toccare; 69
tonsillae; 206
tonus; 69, 86
-tor, -toris, -torem; 208
-torius, -toria, -torium; 90
tornare; 69, 74
torsio, -onis; 206
tortus, -a, -um; 33, 69, 73
toxicus, -a, -um; 69, 86
trachea; 206
tractatus; 136
tractus, -um; 73, 136
Traianus; 149
tra-, trans-; 91
tramitere, clas. transmitere; 69
translator, -oris; 239
transmissio, -onis; 233
transmittere; 69
transparens, -ntis; 225
transversus, -a, -um; 181, 206
traversus, -a, -um; 181
trepidare; 69
tres; 86
triangularis, -e; 242
triangulum; 242
tricolor, -oris; 245
trifolium; 69
*trifolum, clas. trifolium; 69
triplus, -a, -um; 164
tristis, -e; 206
tropus; 137, 206
tuber, -ris; 137, 206
tuberculum; 206
tulipa; 137
tumor, -ris; 207
tumultuosus, -a, -um; 166
turbidus, -a, -um; 207
turbo, -inis; 207
turris; 207
*tursum, clas. thyrsus; 136
tufer(a), clas. tuber; 137
turta, clas. torta; 33, 35, 69
tussis, -is; 86
tympanum; 135
typus; 136, 206
tyrannus; 136
udus, -a, -um; 40, 86
ulcus, -eris; 137, 207
umbella; 137, 143, 207
umbilicus; 47
umbrella, clas. umbella; 137
*umbulicus, clas. umbilicus; 47
uncia; 124
ungula; 86
uniformis, -e; 159
universalis, -e, pl. -ia; 164, 172
unus, una, unum; 33, 38, 86
-ura; 90
Urbanus; 148
urbanus, -a, -um; 148
urceolus; 70
ureter; 207
urna; 70
*ustia, pl. lui *ustium, clas. ostium; 70
uva; 80
uvula; 207
vacans, -ntis; 34
vacantia; 34
vaccinus, -a, -um; 70, 87
vacuus, -a, -um; 138, 164
vagina; 137, 143, 207
vagus, -a, -um; 207
valens, -ntis; 207
vallis, -em; 70
valva; 207
vapor, -ris; 138
variabilis, -e; 159
variatio, -onis; 233, 236
varietas, -atis; 172, 225
varius, -ia, -ium; 172, 207
varix, -cis; 207

BCU LAUSANNE CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

*Vasilius, clas. Basilius; 72
veclus, clas. vetulus; 40
vector, -ris; 207
velox, -cis; 207
velum, pl. vela; 172, 207
vena; 70, 87
venenum; 87
venetus, -a, -um; 38
venter, -ris, -rem; 42, 87
ventriculus; 207
Venus, -eris; 72, 87
verbum; 172
vermis; 71, 87
veronice; 115
versus, -a, -um, D/Abl. verso /versus, -us; 71, 79, 87
vertebratus, -a, -um; 245
verto, -ere; 79
verus; 87
*verva, clas. verba; 172
*virgella, clas. virgula; 70
vesica; 46
vesicula; 207
vessica, clas. vesica; 46
vestiarius, -ium; 138
vestibulum; 239
vestimentum; 70
veteranus, -a, -um; 46, 76
vexillum; 138
via; 138
vibrare; 138
victus; 71
videre; 87
vindicare; 71
vinum; 87
viola; 71
viperinus, -a, -um; 159
*virare, clas. vibrare; 138
virdis, pl. virdia, clas. viridis, viridia; 33, 87
virga; 41, 70
virginalis, -e; 164
virgula; 70
viridis; 87
virtus, -tis, -tem; 70
virus; 207
viscera; 207
vitrum; 138
vivere; 71
vivus, -a, -um; 40, 87
vocalis, -e; 159
*vocitus, *vocuus, clas. vacuus; 138
volere; 33
volutus, -a, -um; 101
*volvitus, -a, -um, clas. volutus, -a, -um; 101
vomicus, -a, -um; 159
votum; 138
vox, vocis, vocem; 46, 80
vulcanus; 150
Vulcanus; 150
vulva; 207

Maghiară

ablak; 124
alba; 45
akác; 96
Ambrus; 147
árenda; 98
artikulus; 218
(dial.) bangó, lit. bancó; 99
betyár; 100
bolgár; 102
bolt; 101
bosziók, busziók; 46
buksza; 101
cimbalom; 107
cimer; 213
cinterem; 107
csatorna; 106
csiger; 107
csorda; 108
darab; 211
darabant; 111
diszcréció; 113
dolmány; 113
Fekete; 40
gallér; 109
generál, generális; 153
Gyula; 149
gróf; 117
halom; 116
história; 118
huszár; 111

BCU "I. SICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

kabat; 102
kanta; 103
kapitány; 49
kápolna; 104
kapta; 105
kaptalan; 104
kaput; 105
kardinális; 152
kastély; 105
Kelemen; 147
Király; 149
koboz, kobza; 108
kolcsár (kulcsár); 108
komédia; 237
kommissio, kommiszió; 228, 235
kompánia, kapánia, kumpáni; 238
konc; 110
kontromanać; 110
konvenció; 109
korona; 52
kórtely; 111
kortes; 53
kórus; 51
kristál(y); 108, 210
krónika; 174
lárma; 97
latin; 119
mandzeta; 223
menázsi; 121
mester; 60
moszár; 123
mustár; 212
mustra; 123
muzsika; 123, 198
orbánc; 212
ostya; 125
palacz, palaszk; 125
palánk; 63
papír, papirós; 62
paradicsom; 126
patens; 178
patika; 98
pikszis; 102
pistoly; 127
pogány; 62
polota, palota; 63
poma-gránát, pomograna; 117
pont; 167
porció; 231
porcoláb; 102
posadék; 212
posta; 72, 171
práktika; 179
prém; 215
prémonda, prëmonda; 128
(cigány) prímás; 171
privilégiom, privilégium; 128
prófont; 129
prókátor; 128
puska; 101
puszta; 129
recept; 158
régius; 179
régyija (rédia); 179
restauráció; 130
sátor; 106
spiritusz; 133
spongya; 114
suba; 117
szekrény; 132
szekretárius; 132
s(z)ervéta; 132
szoba; 118
tábla; 134, 135
teka; 69
titulus; 136
tornác; 135
trafik; 136
tulipán; 137
város; 124
Veres; 40
vers; 71
virginá(l); 164
voks; 46
zsák; 66
zsálya; 119
zsilip, zselép; 119

Vechi norvegiană

kross; 51

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Olandeză

beurs; 27, 47
Beurs; 78
genever; 58

mattenoot; 121
orkaan; 124
regel, righel; 130

Persană

čādir; 106
karwan; 27, 105

padisah; 126
sāh; 106, 145

Polonă

adjutant; 97
arenda; 98
artycul; 218
arytmetyk; 173
audytor; 237
cymbal; 107
buks, buksa; 101
dolman; 113
drabant, trabant; 111
dragan, dragon; 54
dywizya; 229
farmazon; 114
generał; 153
granat; 117
grosz; 57
gwint; 117
hetman; 99
hystoria; 118
imperjał; 156
Kajser; 149
kanavas; 103
karbacz; 111
kardinał; 152
kasztel, kastel; 105
kavaler; 48
kawalerja; 237
komedja; 237
komisya; 228
korona; 52
kriształ; 108, 210
kronika; 174
machina; 120
manta; 120
matematyk; 176, 185

mila; 61
mistrz; 60
mus(z)tra; 123
muzyk; 223
muzyka; 123
oracja; 231
pałac; 63
palanka; 63
pancerz; 126
plisz; 126
plusz; 127
poczta, poszta; 171
policja; 127
posesye; 231
poszta; 72
praktyka; 179
prokurator; 128
prowjant; 129
publika; 179
puszka; 101, 102
retoryk; 180
rewerenda; 167
rota; 130
sekretarz; 132
serwet; 132
skała; 66
Soltan; 148
spirytušek; 133
szpaga; 67
stacya; 233
tituł; 136
trakt; 136
uniwersal; 164
wiersz, wirsz; 71

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

żak; 66
zold; 67

Portugheză

-ade; 89
caldeira; 48
campos; 49
casta; 155
-dor; 208
escudo; 67
fado, 114
fazenda; 115
feitiço; 115
indigo; 162
madera; 120
pallido; 26
pardo; 26
real; 179
selva; 132
-torio; 90

Provensală

alba; 45
cabana; 102
cadastro; 27
capa; 145
capdel; 49
coutume, 110
vprov. cathastre, cadastre; 102
vprov. barca; 100
vprov. botica, -ga; 98
vprov. doma; 193
vprov. langosta; 58
vprov. maestral; 175
vprov. tara; 111
vprov. trobador; 137
vprov. trufa; 137

Rusă

адютант; 97
алмаз; 124
Амбросий; 147
арапь; 98
аренда; 98
-ат; 88
атаманъ; 99
барабан; 210
биржа; 27, 47, 78
бриллиант; 219, 225
верста; 26
гардероб; 215
генерал; 153
городйще; 151
госпиталь; 163
граната; 117
гребенъ; 117
дивизион; 229
дивизия; 229
долман; 113
-ент; 89
-ив; 89
империал; 156
изба; 118
инструкция; 230
-ия; 89, 235
кавалер; 48
кавале́рия; 237
кадет; 49
кадр, -а; 214
капитан; 49
квартира; 111
кобза; 108
колонна; 109
комиссия; 228, 235
компа́ния; 237
контора; 104
контра-, 87

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

кордон; 110
коса; 108
лекция; 236
магистраль; 175
магнит; 198
Максим, 148
майор; 153
манжет; 223
манта; 120
мантел; 120
мантия; 120
масло; 121
математик, математика; 176, 185
материя; 120
матрос; 121
махина; 120
мечеть; 121
методика; 157
минута; 60, 78
мортир, мортира; 123
мужик; 223
муштра; 123
музыка; 123
норматив; 163
обор(а); 124
океан; 148, 199
орган; 124, 199
офис; 124
панцырь; 126
пароль; 125
пасьянс; 125
пенсион; 231
пенсия; 231
планка; 63
плис; 127
плюш; 127
плошка; 125
полиция; 127
полк; 127
посесия; 231
почта; 72, 171
преферанс; 128
принц; 171
привилегия; 128
провиант; 129
провизия; 232, 236
программа; 215
проспект; 129
прото-; 208
пуд; 171
пушка; 102
рак; 212
редакция; 236
резиденция; 242
рецепт; 158
рота; 130
секция; 233
скрин; 132
совет; 133
спирт; 133
станция; 233
сум; 168
тематика; 159
титул; 136
тушь; 137
универсал; 164
униформа; 159
фаворит; 153
фармазон; 114
формация; 236
чай; 241
четверть; 107
чиркулярь; 155
член; 107
шаблон; 114
шах; 145
шпага; 67
штаб; 213
ярига; 118

vrus. пълкъ; 127
vrus. cěsarь; 107

Sârbă/croată

arap, harap; 98
babaluk; 99
bèc'ar; 100
bolta; 101
bosioc; 46
čatrnja; 106
c'or; 107
cinger; 107

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

drob; 211
drum; 113
faklija; 54
grádište; 151
grĕbên; 117
husar; 111
jälovica, jalovca; 151
jaruga; 118
kabanica; 102
kanap; 49
kanavas; 103
kanta; 103
kmet; 109
kofa; 52
kolač; 211
kopito; 105
kosa; 108
krivina; 151
kukuruz, kukurudza; 211
latin; 119
majstor; 60
mantija; 120
oblok; 124
obor; 124
obraz; 212
padina; 151
pamet; 126
pancir; 126
parmak; 126
plöska, pljöska; 125
polata; 63
polota, palota; 63
popa; 127
porcija; 231
pravac; 128
pŭk; 127
pustinja; 129
rak; 212
roman; 65
rővine; 151
ruža; 131
šatra, šator; 106
scorija; 66
skela; 66
slätina; 151
štalog; 134
stobor; 213
šuba; 117
svršiti; 224
temelj; 136
toplica, pl. toplice; 151
tulbenta, dulbent; 137
yarak; 118
zbor; 133
žùpan; 222
vsb. haran; 117
vsb. županь; 222

Slavă comună

*bolna; 209
*tolka; 108

Slavonă

(a)nafora; 97
adamantъ; 124
apostolъ; 147, 210
aprilij; 64
aspra, pl. –i; 46
bogo-; 189
bozь, pl. lui Bogъ; 189
bъlgarinъ; 102
carь; 107
chartija; 48
cheruvimь; 148
demonъ; 112
dijakonъ; 112
dijakъ; 112
disk(os)ъ; 112
Domnika; 72
dukatь; 114, 140
duchъ; 169
eresь; 114
Ignatije; 150
Ijuda; 150
ijulij; 149

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ikona; 196
ipostasь; 222
irodъ; 150
jadъ; 150
kamara; 106
kelarь; 50
ključarь; 108, 109
komisъ; 109
konecь; 110
krugъ; 111
kryzi; 51
latinъ; 119
legeonъ; 120
manьtija; 120
martij; 59
maslo; 121
mitropolija; 122
mitropolь; 122
olěj; 137
olьtarь, oltarь; 45
orьganъ; 124
palata, polata; 63
papa; 127
pianongъ; 127
popъ; 127
popa; 127
pristavъ; 212
privilije; 128
prologъ; 129
proto-; 208
protь; 129
rusalija; 131
sъvětъ; 133
sъvrьšiti; 224
sarakinъ; 131
satana; 131
schima; 68
sikera; 107
skitь; 99
sračinъ; 131
stihija; 134
svętъ; 66, 133
sьborъ, soborъ; 133
talantь; 135
tarьtarъ; 224
temelije; 136
tipikъ; 181
titlo; 136
to^{n}panъ; 135
vestijarь; 138
Vitleemь; 150
županъ; 222

Veche slavă

-anije, -anje; 208
-ar; 88
arapinъ; 98
blana; 209
bobъ; 210
byvolь; 47
četvrьtь; 107, 142
chlъmъ; 116
članъ; 107
črěda; 108
drumъ; 113
duša; 169
-enije, -enje; 208
go^{n}sьka; 116
gradište; 151
grebenь; 117
Jalovьnica; 151
kamina; 210
kimvalъ; 107
klęti sę; 94
kokošь; 211
kolęda; 109
*komarьnikъ; 151
komora; 106
kopito; 105
kosa; 108
kostelь; 105
kral'ь; 149
kro^{n}gъ; 111
mantija; 120
matorъ; 121
moliti sę; 94
oblo^{n}kъ; 124
obrazъ; 212
obvorъ; 124
pamętije; 126
plodъ; 212
ploskъ, ploskva; 125

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

plъkъ; 127
poganъ; 16, 62
posmagъ; 128
pravьcь; 128
prea-; 91
*prěsloръ; 151
pustъ, pustyn'i; 129
rakъ; 212
robota; 131
skala; 66
skorpija; 132
slatina; 151
slověne; 68
sъvrъšiti; 224
tabla; 134
tablija; 135
temelь; 136
toplica; 151
vrьsta; 26
zarja, zorja; 138
žlěbъ; 119
zmьi, zmijъ; 213
županъ; 222

Slovenă

grebên; 117
roman, rman; 65
ràk; 212
žùpan; 222

Spaniolă

acimut; 169
-ade; 89
alcalde; 97
alcazar; 97
artejo; 22
articulo; 22
ayudante; 97
bodega; 98
bolero; 219
bravo; 100
caballero; 48
canario; 103, 150
Canaria; 103
canasta; 27
caudillo, 49
centimo; 106
clamar; 26
colgar; 22
colocar; 22
corte, pl. cortes; 53
cuesta; 50
don; 54
doña; 53
-dor; 208
dueña; 53
dueño; 54
duro; 153
estrado; 68
fiesta; 115
Gloria, 148
hacienda; 115
huracán; 124
infante; 197
latino; 119
lazo; 58
llamar; 26
macho; 59
madera; 120
mantilla; 120
mayor; 153
mezquita; 121
palabra; 125
peón; 127
real; 180
regalo; 180
señor; 132
siesta; 133
sol; 67
selva; 132
-torio; 90

BCU ASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Turcă

abanoz; 27, 96
afyon; 97
agá; 236
almas; 124
babalyk; 99
bardák; 210
barkuk; 158
baş; 127
başa; 127
bedevi; 100
bek'ar; 100
bereket; 210
birlik; 210
bulgâr; 102
bulgarì; 102
bunduk; 152
çadir, čādyr; 106
celep; 211
çubuk; 210
cüppe; 117
dara; 111
dolama; 113
dram; 113
esnaf; 212
farmasun; 114
fildiş; 211
findic; 152
fistic; 211
fota; 115
gumrŭḱ; 109
guruş; 57
haram; 117
harem; 117
havale; 116
hurmuz, hormuz; 212
kabanitza, kapaniča, kabaniča; 102
kadi; 97
kahve; 102
kakim; 210
kalfa; 27, 103
kalkan (balyk); 210
kalup; 27, 103
kanat; 209
kantar; 106
kapot; 105
karavul; 214
katran; 26, 106
kemer; 106
kervan; 26, 27, 105
khalife; 103
kiler; 50
kimión; 107
kior (kŏr); 107
kirbaç; 111
komedya; 237
kopuz, kobuz; 108
-lik; 208
-lâk; 208
lilak, lilas; 120
lira; 120
-luk; 208
magaza; 120
mahrama; 223
martaloz; 27
mesçit; 121
minare, minaret; 122
muhayer; 122
nizam; 212
oghur, oğur, uğur; 99
okka; 124
padişah; 126
palanka; 63
palaska; 125
palavra; 125
parmak; 126
paşa; 126, 127
peksimet; 128
sah; 145
samur; 212
sançak; 212
sipahi; 133
soba; 118
skala; 66
sultan; 148
sürgün; 213
şah; 106
şeytan; 131
tabla/tavla; 134
talan; 213
talaz; 205
tatar; 135
tavla; 134, 135
tayfa; 135
tercüman; 113

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ters(h)ane; 98
tülbent, tülbend /îâle/; 137, 143
tulumba; 137
ulak; 212
varoş; 124
yarik; 118
yenibahar; 58

Ucraineană

алмаз; 124
аптика; 98
атаманъ; 99
букша; 27, 101
гвинт; 117
городйще, 151
гребинь; 117
гуска; 116
драгон; 54
жах; 66
кабат; 102
ucr. кобза; 108
конець; 110
корба; 108
кордон; 110
манта, 120
мужик; 223
оренда; 98
планка; 63
плоска; 125
полк; 127
рак; 212
роман; 65
толока; 108
шуба; 117
яруга; 118

Venețiană

arzaná; 98
schiao, Schiavo; 68

Afixe (derivative şi gramaticale)

a- (an-); 12, 90
a_1- (ad-); 35, 87, 90
a_2- (ad-); 87, 90
-adă; 89
-ai; 88
-aie; 88
-aj; 12, 89
-al; 88
an- (am-); 90
-anie; 208
ante-; 83
antr(e)-; 87
-anță, -ență; 12, 89
$-ar_1$ (-er); 12, 88
$-ar_2$ (-er); 12, 88
$-ar_3$ (-uar); 88
-ar(e), -ar(ă); 88
-are; 88
$-at_1$; 12, 88, 89
$-at_2$; 88
$-at_3$; 88
$-ată_1$; 89
$-ată_2$; 89
$-atic_1$; 89
$-atic_2$; 89
-ă, desin.; 34, 37
-ământ; 241, 242
-ătate; 89
-ciune; 89
co-; 208
con-; 87, 90
contra-; 87
cu-; 35, 90
de_1-; 90
de_2-; 90, 94
des_1-; 12, 90
des_2-; 12, 90, 95
dis-; 90
-dor; 208
-e, desin.; 11, 34

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

-ea(uă); 89
-easă; 89
-eață (-ețe, -eță); 89
-elă; 89
-enie; 208
-ent; 89, 243
-ență; 226, 243
-esă; 89
-esc; 88, 217
-eu; 88
ex-; 16, 91
-ez, -eaz-; 90, 217
extra-; 91
-ic, -ica(le); 208
-ie; 12, 13, 29, 228, 229, 233, 234, 235, 236
-ier; 88
-in; 245
in-; 87, 90
-ină$_1$; 89
-ină$_2$; 89
-inte$_1$; 12, 89, 243
-inte$_2$; 89, 243
inter-; 87
intro-; 88, 90
-ință; 12, 64, 89, 226, 241, 243
-ion; 12, 228, 235
-itate; 89
-iție; 89
-iu; 89
-iune; 12, 13, 29, 89, 228, 229, 233, 234, 235, 236
-iv; 89
-iz(a); 90
-l, -a, -i, -le, art. hot.; 32
în-; 35, 57, 90, 95
între-; 87, 95
întru-; 43, 90
-lâc; 208
-lic; 208
-luc; 208
-ment; 89
-mânt, -minte; 89
non-; 88
-oare$_1$; 90
-oare$_2$; 90
-os$_1$; 90
-os$_2$; 90
par-; 91
per-; 91
po-; 208
poi-; 90
post-; 90
pre$_1$-; 91
pre$_2$-; 91
prea-; 91
ră-; 91
re-; 91, 241
s- (z-, să-); 16, 91
spre-; 43, 88
stră-; 91
super-; 88
sur-; 88
sub$_1$-; 35, 91
sub$_2$-; 88, 91
-tor$_1$, -toare; 16, 90, 208, 241
-tor$_2$; 90
-tore; 208
tra-; 91
trans-; 91
tră-; 91
tre-; 91
-ură$_1$; 90
-ură$_2$; 90
-uri, desin.; 11, 169
-ut; 72

Afixoide

abdomino-; 188
acant-, acanto-, -acant; 188
acefal-, acefalo-; 188
acido-, acidi-; 188
acmo-; 188
acu-, -i-; 80
aculei-; 188
acvi-, acva-; 12, 80
aero-, -i-; 12, 80
agro-, -i-; 12, 80
albumino-; 188
alveo-, alveolo-; 80, 188
ambi-; 83
amfori-, amforo-; 188

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

amigdalo-; 188
-amuzie; 188
angelo-, -i-; 83
anguli-; 86
angusti-; 83
ante-; 83
anulo-; 188
aorto-; 189
apendico-; 189
arahno-; 85
aranei-, -o-; 85
arbori-; 80
arci-; 80
areno-, -i-; 80
areo-; 80
argenti-, -o-; 17, 80
arghiro-, argiro-; 17, 80
argilo-, argili-; 189
arterio-; 189
-astenie; 189
astro-, astero-; 189
-astru; 208
atrio-; 189
-atrofie; 189
audio-; 80
auri-, -o-; 80
auriculi-; 87
auriculo-; 87
auto-; 189
axo-; 189
bacili -, bacilo-; 189
bacterio-, -bacter; 189
balano-; 189
balisto-; 189
barbi-; 80
baro- , -bar(ă); 189
baş-; 12, 127
bi-, bis-; 189
blasto-, -blast; 189
bogo-; 189
brahi-, -io-; 80
branhio-; 189
brevi-; 189
bromo-; 190
bronho-, bronchio-, bronş-; 190
buco-; 80
bulbo, bulbi-; 190
burs(o)-, -i-; 80
calci-; 81
calici-; 190
calori-; 81
campi-; 81
canab-; 81
canali-; 190
cancero-, canceri-; 190
canto-; 190
capilaro-; 190
capiti-; 81
capri-; 81
capsulo-; 190
carbo-, -ni-; 81
cardio-, -card, -cardie; 190
cario-; 190
carni-; 81
carpo-, -carp; 190
carto-; 81
cateni-, -o-; 81
caudi-, -caud; 81
cauli-, -o-, -caul; 190
caverno-; 190
cavo, -i-; 190
caze(i)-; 81
cecidio-, cecido-; 190
ceco-; 190
celulo-; 190
cemento-; 191
centi-, -cent; 191
centri-, centro-, -centru; 191
cerebro-; 191
cero-, -i-; 81, 87
cervi-; 81
cervico-; 81
chilo-, chili-, -chil; 191
chino-, cino-; 81
chisto-; 191
-cianoză; 191
ciclo-, -ciclu; 191
cilindri-, -o-; 191
cingulo-; 191
ciri-; 191
claustro-; 191
clavi-, -clavă; 87
clima-, climato-, climo-; 191
cloro-; 191
coagulo-; 81
coccigo-; 191
coeli-, celo-; 81
coledoco-; 191

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

colono-; 191
colori-, -color; 191
comi-; 81
conchilio-; 191
condilo-; 191
coni-; 191
corali-; 192
cordi-; 192
cordo-, -cord; 81
cormo-; 192
-corn; 81
coro$_4$-; 81
coroni-, -o-; 82
cosmo-, -cosm; 192
costo-, -i-; 81, 87
cotilo-; 192
cox-, -o-; 81
cranio-, -cranie; 192
cribri-; 81
crimino-; 192
cristalo-, -i-; 192
-criză; 192
cromo-, cromato-, -crom; 192
cruci-; 81
culturo-, -cultură; 192
cunei-; 81
cupro-, -i-; 192
cvint-, chint-; 192
dactilo-, -dactil; 17, 192
deca-; 87
defecto-; 192
demi-; 192
demo-; 192
demono-; 192
densi-, -o-; 82
denti-, -o- , -dent; 82
deo-; 87
dermo-, -derm(ă), derma-, dermato-; 192
diabeto-; 192
diafano-; 192
digiti-; 17, 82
disco-, -i-; 193
diverticulo-; 193
-dom; 193
dozi-; 193
-dramă; 193
dromo-, -drom(ă); 193
dublu-; 193
-duct; 17, 193
duo-; 82
duodeno-; 193
duro-; 193
eclezi-; 193
eco-; 193
-ectazie; 193
eczemato-; 193
efebo-; 193
efemero-; 193
efuzio-; 193
ego$_1$-; 82
electro-; 193
elico-; 193
elipso-; 193
elitro-; 193
-embolie; 194
embolo-; 194
embrio-; 194
encefalo-, -encefal; 194
ependimo-; 194
epidermo-; 194
epifizio-; 194
epigastro-; 194
epiplo-; 194
erbi-; 83
ergo-; 194
eroto-, ero-; 194
esofago-; 194
estezio-, -estezie; 194
eto-; 194
falci-; 82
faringo-; 194
farino-; 82
farmaco-; 82
fascio-; 82
-fază; 194
febri-; 82
fenomeno-; 194
-fer; 17, 208
fermento-; 194
fero-, -i-; 82
f(o)eto-, -i-; 82
fibro-, fibri-; 194
fie-; 38
filo$_1$-, -i-; 82
filo$_2$-, -fil, -filă; 82
-fimoză; 194
fistulo-; 194
fito-, -fit(ă); 195

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

flori-, -flor; 82
fluoro-, -i-; 195
fluvio-; 195
-fobie; 195
foco-; 82
foli(i)-, -io-; 82
-fonie; 195
fono-, -fon; 195
-for; 17, 208
-form; 195
fosfo-, fosforo-; 195
foto-, -fot, fos-; 195
-frastic; 195
fratri-; 82
frazeo-, -frază; 195
frigo(ri)-; 82
frondi-; 82
fronto-, -i-; 82
fructi-, -fruct; 82
ftizio-, -ftizie; 195
-fug; 82
fumi-; 82
fun-, -i-; 82
fungi-, -o-; 195
funiculo-; 195
furci-; 82
fusi- (fuzi-); 82
fuzio-; 195
gameto-; 195
ganglio-; 195
gastro-, -gastru, gastero-; 195
gemi-; 195
gemini-; 82
-geneză; 195
germi-; 195
giga-; 195
giganto-; 195
gingivo-; 83
gipsi-, -o-; 195
giro-, -gir; 83
glacio-; 83
glandi-, -o-; 83
glanduli-; 83
gloso-, -glosă; 196
gloto-, -glot; 196
-grad; 196
-grafie; 196
grani-, -o-; 83
granulo-; 196
gravi-; 83
-gripoză; 196
guti-; 83
hadro-; 196
halo-; 196
haltero-; 196
helici-; 196
helio-; 196
helminto-; 196
hepato-; 196
hepta-; 86
hernio-; 196
herpeto-, -i-; 196
histerezi-; 196
hormono-; 196
horo-; 84
humo-, -i-; 196
icono-; 196
ideo-; 197
idio-; 197
ileo-; 197
imno-; 197
impari-; 197
imuno-; 197
inclino-; 83
infanti-; 197
infundibulo-, -i-; 197
inio-; 197
insecti-, -o-; 197
integro-; 83
intensi-; 83
iodo-; 197
iono-; 197
ischio-; 197
jejuno-; 197
labirinto-; 197
lacrimo-, -i-; 83
lacto-, -i-, -lact; 83
lameli-; 197
lani-, -o-; 83
laringo-; 197
larvi-; 197
lati-; 83
laxi-; 197
legumi-; 84
-lemă; 197
lenti-, -o-; 84
licheni-, -o-; 198
lico-; 84

BCU "SIVICENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

lieno-; 198
ligamento-; 83
ligni-, -o-; 84
liguli-; 198
limfo-; 198
limi-; 83, 198
lingvi-, -lingv; 84
lino$_1$-, linio-, -liniu; 83
lino$_2$-; 83
lizi-, -o-, -lizã; 198
lobo-; 198
loco-; 84
logo-, -log; 198
lombo-; 198
magneto-; 198
mal-; 198
-malacie; 198
mama-, -i-, -o-; 84
-manie; 84
manu-, -i-, -man$_2$; 84
mari-; 84
masculi-; 84
maxilo-, -i-; 84
medico-; 194
medio-; 84
medul(o)-; 84
mel(i)$_1$-; 84
melo-; 198
meningo-; 198
metalo-, -i-; 198
meteoro-; 198
metro-, -metru; 198
mez(o)- (meso-); 84
-micozã; 198
mili-; 84
-mimetic; 198
mito-; 198
monti-; 84
muci-, -o-; 84
multi-; 84
musti-; 84
muzeo-; 198
muzico-; 198
nano-; 199
narco-, -narcozã; 199
navo-, navi-; 199
nazo-; 84
nectari-; 199
neo-; 17, 84
neuro-, -i-, nevro-, -i-; 199
neutro-; 199
nidi-; 199
nimfo-; 199
nivi-, -o-; 84
nocti-; 84
nodi-; 84
noduli-; 199
nucleo-; 199
nudi-; 199
nuli-; 199
oceano-; 199
ocro-; 199
octo-, -a-; 84
oculi-, -o-; 84
-oftalmie; 199
omento-; 199
omni-; 199
onico-, -onix; 199
opaci-; 199
orbito-; 199
organo-; 199
osteo-; 84
ostraco-; 200
ovi-, -o-; 84
oxali-, -o-; 200
palato-; 200
palei-; 84
palmati-; 200
palmi-, -o-; 84
paludi-, -o-; 85
pancreato-; 200
papilo-, -i-; 200
papiro-, -i-, -papir; 85
parazito-; 200
-pareză; 200
pari-; 200
parieto-; 85
paseri-; 85
pasi$_2$-; 85
patelo-, -i-; 200
pato-, -pat; 200
-pauză; 200
pectini-; 85
-pelagic; 200
pelvi-; 200
penati-; 200
peni- (pini-); 84
-pepsie; 200

BCU CLUJ/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pericardio-; 200
perineo-; 200
periosteo-; 200
peritoneo-; 200
pesti-; 200
petali-, -o-, -petal; 201
petri-, -o-; 85
-pexie; 201
pigmento-; 201
piloro-; 201
pisci-; 85
placenti-, -o-; 85
planeto-; 201
plani-, plano-, -plan; 201
plasmo-, plasma-,-plasm, -plasmă; 201
plebi-; 201
pleni-; 85
-plica; 85
plumbo-; 85
plus-; 201
pluvio-, -pluviu; 85
pneumo-, pneumato-; 201
-polă; 201
poleni-; 201
polipo-; 201
pomo-, -i-; 85
porfiro-; 201
poro-, -i-, -por; 201
porto-; 85
praxio-, -praxie; 201
profesio-; 201
prostato-; 201
proto$_1$-; 208
proto$_2$-; 208
prozopo-, -prozop; 201
-ptoză; 201
pulpo-; 85
pulso-; 202
pupi-; 202
pupilo-; 202
racemi-; 202
radiculo-; 85
radio-; 85
rahio-; 202
recto-, -rect, recti-; 202
reflexo-; 202
-remă; 202
reticulo-; 202
ripi$_1$-; 85
ritmo-; 202
rivi-; 85
rombo-; 202
rostri-, -o-; 85
roti-, -o-, -a-; 85
saci-; 85
sacro-; 202
sagiti-; 85
sali-; 85
salpingo-; 202
sangvin-; 85
scalo-; 85
scapulo-; 202
sceno-; 202
scheleto-; 202
scinti-, scintilo-; 85
scripto-; 202
scrofulo-; 202
scroti-, -o-; 202
scuti-; 85
sebi-, -o-; 86
sedimento-; 203
seismo-; 203
self-; 203
seli-; 86
sema-; 203
sept-; 86
septi-; 203
septico-, -septic; 203
serio-; 203
sero-; 203
serpenti-; 86
servo-; 86
seta-, -i-; 203
sex-; 86
sexo-; 203
sfero-, -i-, -sferă; 203
sfinctero-; 203
sifo-, sifono-; 203
sigilo-; 86
silab-, -silab; 203
silico-, -i-; 203
silvo-, -i-; 203
simili-; 203
sincro-, sincrono-; 203
-sindeză; 203
sinistro-; 203
sinuso-; 85
siringo-; 203

BCU TRANSILVANIA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

socio-; 86
sol-; 86
solari-; 204
soleno-; 204
somato-; 204
sopori-; 204
spasmo-, -spasm; 204
spati-; 86
spectro-; 204
spermo-, -sperma, -sperm, spermato-; 204
spici-; 86
spini-; 86, 204
spinuli-; 204
spiri-, -o-, -spiră; 204
spleno-; 204
spondilo-, -spondil; 204
sporo-, -i-, -spor; 204
stadi-; 204
stamini-; 204
stasi-, -o-, -stază; 204
steli-; 86
stelo-, -stel; 204
-ster; 204
stereo-; 204
sterno-; 205
stigmati-, -o-, -stigmă; 205
stili-, -o-; 86
stipuli-; 205
stomo-, -stom(ă), stomato-; 205
strati-, -o-; 86
strofo-, -strofă; 205
stromati-, -o-; 205
strumi-; 205
suberi-, -o-; 205
subuli-; 86
sudori-; 86
sulfo-; 205
surdo-; 86
talami-, -o-, -talam; 205
talaso-; 205
tardi-; 205
tarso-; 205
tauro-; 86
taxo-, -taxă, taxi-; 205
teatro-; 205
teca-, -i-; 86
-tecă; 86
tehno-, -tehnic(ă); 205
tenio-, -tenie; 205
tensio-; 206
teri$_1$-; 86
termito-; 206
termo-, -term; 206
-teză; 206
tifo-; 206
tipo-, -tip; 206
titano-; 206
tolo-; 206
tono-, -i-, -ton; 86
tonsilo-; 206
topo-, -top; 206
toraco-; 206
torsio-; 206
toxi-, -o-, -toxico; 86
traheo-; 206
transverso-; 206
trematо-, -tremă; 206
tri-; 86, 242
trigono-; 206
tristi-; 206
tropo-, -trop; 206
tuber-, tuberi-; 206
tuberculo-,-i-; 206
tumori-; 207
turbidi-; 207
turbino-; 207
turbo-; 207
turi-; 207
tusi-; 86
udo-; 86
ulcero-; 207
umbeli-; 207
unguli-; 86
uni-; 86
uretero-; 207
uvi-, -o-; 80
uvulo-; 207
vaccino-; 87
vagino-, -i-; 207
vago-; 207
-valent; 207
valvi-, -valv; 207
varico-; 207
vario-; 207
veli-; 207
velo-; 207
veneni-; 87
venero-; 87

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

veno-; 87
ventri, -o-; 87
vecto-; 207
ventriculo-; 207
vermi-; 87
vero-; 87
versi-; 87
veziculo-; 207
video-; 87
vini-; 87
viridi-; 87
viro-, viruso-; 207
viscero-; 207
vivi-, -viv; 87
voci-, -o-, -voc; 80
vulvo-; 207

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUPRINS

Introducere 5
Partea I. **Variante lingvistice** 7
I.1. Definiție. Clasificare generală 7
I.2. Subtipuri de variante. Caracteristici și exemple 9
I.3. Transformarea variantelor lexicale în cuvinte diferite 13
Partea a II-a. **Dublete lingvistice** 15
II.1. Definiție. Clasificare generală 15
II.2. Relația dintre cuvânt și variante 18
II.3. Principalele accepții ale termenului "dublet" 20
Partea a III-a. **Dublete etimologice** 31
III.1. Definiție. Perspective de clasificare 31
III.2. Dublete lexicale moștenite 32
III.2.1. *Dublete moștenite din aceeași formă flexionară a etimonului* 32
III.2.2. *Dublete moștenite din forme flexionare diferite ale aceluiași etimon* 33
III.2.3. *Observații semantice* 35
III.3. Dublete lexico-afixale moștenite 35
III.4. Dublete lexicale moștenit / evoluat prin mijloace interne 35
III.4.1. *modificări fonetice și accentuale* 36
III.4.2. *specializarea unor variante analogice* 36
III.4.3. *mijloace interne lexico-gramaticale* 37
III.4.3.1. *derivarea regresivă morfologică* 37
III.4.3.2. *conversiunea* 37
III.4.4. Mijloace exclusiv morfologice de diferențiere lexicală a cuvintelor moștenite 41
III.4.4.1. *forme de plural deosebite în cadrul aceluiași gen* 41
III.4.4.2. *substantive specializate pe genuri diferite* 41
III.4.4.3. *diferențiere realizată exclusiv prin forme cazuale* 42
III.4.4.4. *diferențiere prin articulare* 42
III.4.4.5. *diferențiere prin specializare de număr* 42
III.4.4.6. *diferențiere prin reflexivizare* 43
III.5. Dubletele lexico-prefixale moștenit / evoluat prin mijloace interne 43
III.6. Dublete lexicale moștenite și împrumutate 43
III.6.1. *considerații generale* 71
III.6.2. *nume comun moștenit și nume propriu împrumutat* 71
III.6.3. *dublete "imperfecte"* 72
III.6.4. *Observații semantice* 73
III.6.4.1. *paronime etimologice* 73
III.6.4.2. *omonime etimologice* 73
III.6.4.3. *sinonime etimologice* 74
III.6.4.4. *evoluții semantice* 75
III.7. Dublete lexico-afixoidale moștenite și împrumutate 80

BCU IAȘI UNIVERSITY LIBRARY

III.8. Dublete lexico-afixale moştenite şi împrumutate 87
III.9. Dublete afixale (moştenite şi împrumutate) 88
III.9.1. *dublete etimologice sufixale* 88
III.9.2. *dublete etimologice prefixale* 90
III.10. Dublete lexicale moştenite şi calchiate 91
III.10.1. *calc lexico-gramatical* 91
III.10.2. *calc lexical de structură semantică* 93
III.10.3. *calc gramatical* 94
III.10.4. *Observaţii generale* 94
III.11. Dublete exclusiv împrumutate. Dublete lexicale 95
III.11.1. *Observaţii semantice* 138
III.11.1.1. *omonimia etimologică* 138
III.11.1.2. *paronimia etimologică* 141
III.11.1.3. *sinonimia etimologică* 141
III.11.1.4. *Tipuri de evoluţie semantică* 142
III.11.1.5. *sinonimia "diacronică"* 144
III.11.1.6. *cazuri particulare* 144
III.11.2. *Dublete lexicale împrumutate alcătuite din nume comune şi nume proprii*. 147
III.11.3. *Transformarea antroponimelor în nume comune* 149
III.11.3.1. *personaje istorice* 149
III.11.3.2. *nume mitologice şi biblice* 149
III.11.4. *Trecerea de la toponime la nume comune* 150
III.11.5. *Trecerea de la nume comune la toponime sau hidronime* 151
III.12. Evoluţia categoriei lexico-gramaticale a etimonului lexical împrumutat 151
III.12.1. *adjectiv şi substantiv masculin* 152
III.12.2. *adjectiv şi substantiv feminin* 154
III.12.3. *adjectiv şi substantiv neutru* 160
III.12.4. *adjectiv şi adverb* 164
III.12.5. *substantive provenite, la origine, din adjective greco-latineşti* 166
III.12.6. *împrumuturi lexicale din forme flexionare diferite de număr şi de caz ale etimonului unic* 168
III.12.7. *dublete etimologice de tip mixt* 173
III.12.8. *Observaţii semantice* 181
III.12.8.1. *evoluţie de la particular la general* 181
III.12.8.2. *transferuri metonimice şi metaforice* 182
III.12.8.3. *situaţii determinate (substantivizarea prin elipsă)* 182
III.12.8.4. *situaţii determinate (adjectiv şi subst. neutru plural)* 183
III.12.9. *Consideraţii lexicologice şi lexicografice* 183
III.12.9.1. *modelul lexicografic francez* 184
III.12.9.2. *concepţia dicţionarelor româneşti (explicative şi/sau etimologice)*. 184
III.12.9.3. *posibilităţi etimologice multiple* 186
III.12.9.4. *dublete adjectiv şi substantiv neutru* 186
III.12.9.5. *comentarii asupra etimologiei multiple* 187
III.13. Dublete lexico-afixoidale împrumutate 188
III.14. Dublete afixale, afixoidale şi mixte 208
III.14.1. *dublete afixale împrumutate* 208
III.14.2. *dublete afixoidale* 208
III.14.3. *dublete mixte (lexico-afixale)* 208
III.15. Dublete împrumutat / evoluat prin mijloace interne 209

III.15.1.a) *specializarea semantică a variațiilor de număr la substantive* 209
III.15.1.b) *specializarea semantică prin transferul de la un gen la altul* 210
III.15.1.b_1) *substantiv masculin și substantiv neutru* 210
III.15.1.b_2) *substantiv masculin (neutru) și substantiv feminin* 213
III.15.2. *Diferențiere prin alternanța sufixelor gramaticale* 218
III.16. Dublete diferențiate prin modalitatea de pătrundere și de adaptare 218
III.16.1. *paronime etimologice* 225
III.16.2. *modalități de pătrundere și de adaptare* 225
III.16.3. *evoluția de la variante la cuvinte diferite* 226
III.16.4. *cazuri particulare* 226
III.16.5. *specializarea stilistică a variantelor; relația dintre cuvinte și variante* .. 227
III.17. Dublete etimologice lexicale în *-ie*, *-ion* și *-iune* 228
III.17.1. *relații semantice* 234
III.17.2. *considerarea lexicografică* 234
III.17.3. *probleme de etimologie* 235
III.17.4. *recomandări etimologice* 235
III.17.5. *concluzii* 236
III.18. Dublete împrumutate diferențiate accentual 236
III.18.1. *caracterizare morfologică* 239
III.18.2. *argumente lexicologice* 239
III.18.3. *tipuri de dublete* 239
III.18.4. *calitatea de cuvinte diferite* 240
III.18.5. *problema variației libere* 240
III.19. Dublete împrumutate și obținute prin calc lingvistic 241
III.19.1. *calc lexical de structură morfematică* 241
III.19.2. *calc gramatical propriu-zis* 243
III.19.3. *calc lexico-gramatical* 244
Concluzii 247
Bibliografie 251
Indice 259

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tiparul s-a executat sub c-da nr. 1391/2005, la
Tipografia Editurii Universității din Bucureşti

B.C.U. "M. EMINESCU" IAŞI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dublete şi triplete etimologice în limba română ia în discuție una dintre cele mai interesante aspecte ale lexicologiei sincronice şi, în egală măsură, diacronice. Urmărirea evoluției a două sau mai multe unități lingvistice dintr-un etimon unic, imediat sau îndepărtat, intern sau extern interesează, dincolo de cercul relativ restrâns al specialiştilor, pe studenții facultăților umaniste, pe profesorii de limba română din învățământul gimnazial şi liceal şi, în general, pe toți cei pasionați de domeniul atât de fascinant al etimologiei. Existența dubletelor, tripletelor, cvadrupletelor, cvintetelor, sextetelor, septetelor, octetelor, nonetelor şi chiar a decetelor etimologice reprezintă o oglindă fidelă a relațiilor socio-istorice şi culturale dintre limba noastră şi limbile europene mai mult sau mai puțin învecinate sau înrudite.

ISBN 973737038-4
9 789737 370389